HISTORIA ECCLESIASTICA, VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA,

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS
RES PRAECIPUÆ, NON SOLUM AD Hiſtoriam, ſed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam & Eccleſiæ Diſciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Reſponſiones perſtringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS QUARTUS,

COMPLECTENS
TRIA ECCLESIÆ SÆCULA,
DECIMUM, UNDECIMUM ET DUODECIMUM,
PARS PRIMA,
Continens Decimum, & Undecimum:

AUCTORE
FR. IGNATIO HYACINTHO
AMAT DE GRAVESON,
Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

EDITIO IN GERMANIA SECUNDA.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Auguſtæ Vindelicorum & Græcii,
Sumptibus Fratrum VEITH, Anno MDCCXXVII.

MONITUM AUTHORIS
AD
LECTOREM.

IN quàm immenſam molem parva ab origine res ſæpiùs creſcant, hoc quarto Hiſtoriæ Eccleſiæ Tomo, qui nunc, benè fortunante Deo, in lucem prodit, ſat ſuperque didici. At enim, cùm in concinpanda ſæculorum decimi, undecimi, & duodecimi Hiſtoria exiſtimarem, eam unico juſtæ magnitudinis Tomo comprehenſum iri, comperi tamen, hunc quartum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Tomum, jam typis excuſum, in majorem, quàm par eſſet, excreviſſe molem, & aliis, quos jam publicâ luce donavi, multò grandiorem evaſiſſe. Quamobrem ſtudioſi Lectoris utilitati ut conſulerem, operæ pretium me facturum eſſe duxi, ſi duas in partes huncce Tomum diſtribuerem, quarum prima complecteretur Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſæculorum decimi & undecimi; Altera exhiberet Hiſtoriam duodecimi ſæculi. Unicuique tamen integrum ac perfacilè erit, ſi velit, utramque iſtius Tomi partem in unum Volumen conſtringere, & unam ab altera non divellere. Cæterùm, Amice Lector, ſi tibi Religio cordi eſt, curarum partem aliquam in ſtudium Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ derivare, Faſtorum indagare monumenta, Summorum Pontificum Decreta, & Conciliorum Canones ſæpiùs lectitare, atque memoriæ tuæ clavo, ùt ajunt, trabali, altè defigere debes. Habebis me moleſtiæ ac laboris literarii vicarium, dùmque noſtra in Hiſtoriam Eccleſiaſticam te non tædebit perluſtrare opera, ipſe lucubrationum bibere fuliginem, & infinita veterum ac recentiorum monumenta, tuâ causâ percurrere non deſiſtam. Non pigebit etiam, ſicubi hæreo, quærere & ſubſidio mihi diligentiam comparare; ſicubi neſcio, diſcere; ſicubi erro, ſententiam mutare, & omnia, quæ hactenùs ſcripſi, vel deinceps ſcripturus ſum, maximâ, quâ par eſt, reverentiâ, ſubjicere Sanctæ Romanæ Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ judicio, cui, ceu tutiſſimæ fidei noſtræ anchoræ indivulsè adhærere ſummo ſemper religionis loco ducam.

NOS FR. ANTONINUS CLOCHE,

Sacræ Theologiæ Profeſſor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Magiſter Generalis & ſervus, ſalutem.

TEnore præſentium noſtrique auctoritate Officii licentiam facimus Reverendo admodum Patri, Fratri *Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon*, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctori, ac in Collegio Caſanatenſi Conventûs Sanctæ MARIÆ ſuper Minervam de Urbe Theologo,

logo, Provinciæ noſtræ Alumno, typis edendi Opus in plures Tomos diſtributum, cui titulus eſt: *Hiſtoria Eccleſiaſtica variis Colloquiis digeſta, &c.* dummodò priùs approbatum fuerit à duobus Ordinis noſtri in Theologia Magiſtris, & aliis ſervatis de jure ſervandis. In quorum fidem. &c. Datum Romæ in Conventu noſtro Sanctæ MARIÆ ſuper Minervam, die 8. Martii Anno 1717.

Fr. Antoninus Cloche,
Magiſter Ordinis.
Loco ✠ Sigilli.

Fr. Bernardus d' Arcet, Magiſter & Socius.
Regiſtr. fol. 79.

PErgit Scriptor haud ignobilis, Reverendus admodùm Pater *Ignatius Hyacinthus Amat de Graveſon*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii Caſanatenſis Theologus, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Vir recondita ſingularique litteratura perpolitus, judicio, ſuavitate, & elegantia vel omnium primus, vel ſecundus nulli, pergit, quo cœpit pede; Scilicet Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ variis Colloquiis digeſtæ in lucem emittit volumen quartum, ſæcula decimum, undecimum, & duodecimum complectens ſtylo terſo, methodo plana, modo adhibito, extra brevitatem, quæ obſcuritatem parit, extra prolixitatem, quæ faſtidium affert, extra parerga, qoæ animum à ſcopo revocant, extra futilia, quibus horæ bonæ malè collocantur, tandem extra vitia & adulationis, & ſimultatis, quibus Hiſtoria conſpurcatur. In præſens mihi liceat *Petri Bleſenſis* verba epiſt. 77. huicce volumini aſſerere, *nihil ibi reſidet, quod Lectorem offendat, quod inducat errorem, quod virtutem non exerceat, quod non ædificet fidem, quod vitam non inſtruat, quod non ſapiat honeſtatem.* Illud itaque calculo noſtro comprobandum libenter duximus. Datum Romæ in Conventu & Collegio Sanctæ Mariæ ſuper Kalendis Novembris anni 1718.

Fr. Antonius Bardon, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor Theologus, & Cathedraticus Caſanatenſis, Ord. Prædicat.

PRæſtantiſſimorum Scriptorum ingenia hoc habent, ut quò altiùs in propoſitam ſibi materiam penetrant, eò latiùs doctrinæ, ac eruditionis ſuæ radios expandant: neque tamen à præſtituto ſcopo vel latum quidem digitum unquam deflectant. Has inſignes dotes in Clariſſimo Viro, cujus quartum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Volumen, ex ſupremi Ordinis noſtri Archimandritæ, ac Magiſtri Generalis mandato, lubens lectitavi, cum ſemper, tum potiſſimùm impræſentiarum, quàm maximè ſum demiratus. Rerum in Eccleſia tribus, decimo, undecimo, & duodecimo ſæculis geſtarum ſeriem, in unum ipſe Tomum contraxit: At quàm præclarè, quam doctè! Multam certè in iis litterarum ſupellectilem, hactenùs minùs pulchrè digeſtam, accuratiori methodo illum Orbi Eccleſiaſtico ſuppeditâſſe, proprio judicio, atque experimento comprobabit Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudioſus. Præcipuas ſubindè Hiſtorici, Hiſtoriæque partes, Veritatem, ſtrictas temporum Epochas ſtylum elegantem, gratam brevitatem, optandam perſpicuitatem, prudentiam ſingularem, quantùm capio, quantùm ſapio, adamuſſim obſervavit. Quamobrem, cum *Paulo Manutio* concludere nullus dubito: ut iſtud opus eſt laudatiſſimum, in quo ſimul, & ars commendat materiam, & materia viciſſim artem: ita liber eſt iſte optimus, in quo & argumenti utilitas commendat eloquentiam, & Auctoris facundia commendat argumentum. Undè, cùm Fidei, Chriſtianæ morum Diſciplinæ ſit omni ex parte conſonus, ut in publicum quantocyùs prodeat, & cenſeo, & cupio. Datum Romæ, in Conventu Sanctæ Mariæ ſuper Minervam, die 1. Novembris, Anni 1718.

Fr. Patricius Plonket Ordinis Prædicatorum, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii Caſanatenſis Theologus.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

T. Epiſcopus Heracliæ Vices gerens.

 APPRO-

APPROBATIO
D. LEANDRI DE PORZIA,
Prioris Lerinenſis,

Ordinis Sancti Benedicti Sac. Indicis Congregationis Conſultoris, nec non S. Officii Qualificatoris.

JUſſu Reverendiſſimi Pat. Gregorii Selleri Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtri quartum Tomum *Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ variis Colloquiis digeſtæ, &c.* in duas partes diviſum perlegi; cùmque in ipſo ſuſpexerim ſingularia illa eruditionis, pietatis, ſanæque doctrinæ ſpecimina, quæ jam editos ejuſdem Operis Tomos egregriè commendant, ideò publica luce digniſſimum cenſeo. Ex Ædibus S. Calliſti die 7. Novembris anni Domini 1718.

D. Leander de Porzia Prior Lerinenſis.

IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter.

INDEX
COLLOQUIORUM,
Quæ continentur
IN PRIMA PARTE
Hujus Tomi Quarti.

COLLOQUIA
In Hiſtoriam Eccleſiaſticam X. & XI. ſæculi.

COLLOQUIUM I.

DE ſtatu Eccleſiæ tam in Oriente, quàm in Occidente ſub Imperatoribus, & Principibus Chriſtianis decimi, & undecimi Sæculi, Pag. 1.

COLLOQUIUM II.

In quo texitur ſeries Epiſcoporum, qui præcipuas Eccleſiæ Sedes, Romanam videlicet & Conſtantinopolitanam Sæculis decimo & undecimo tenuerunt. 15.

COLLOQUIUM III.

De Schiſmatibus & Hæreſibus, quæ Sæculis decimo & undecimo Eccleſiam funeſtàrunt. 29.

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ Sæculis decimo & undecimo Eccleſiæ variis in locis fuerunt celebrata. 42.

COLLOQUIUM V.

De Viris Illuſtribus, qui cùm doctrina tum pietate X. & XI. Eccleſiæ Sæculis floruerunt. 58.

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina Fidei, & de Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quàm Monaſtica, necnon de Ethices Chriſtianæ doctrina, quâ Chriſtiani Sæculorum X. & XI. fuerunt imbuti. 71.

HISTO-

HISTORIA
ECCLESIASTICA
X. & XI. Eccleſiæ Sæculi,
Variis Colloquiis digeſta.

SÆculorum decimi & undecimi Eccleſiæ inter ſe licèt longè diſſimilium Hiſtoriam ſimul connectimus, ut lectorem horrendâ, quam deſcribemus, ſæculi decimi variis infecti vitiis imagine perculſum, ea haud parùm poſteà delectet, quæ in undecimo ſæculo multò jucundior ſe ſe explicat rerum facies, & Eccleſiæ ſol ſerenior affulgere cœpit. At enim Decimum ſæculum ſui aſperitate ac boni ſterilitate *ferreum*, mali exundantis deformitate *plumbeum*, atque Scriptorum inopiâ *obſcurum* jure ac merito appellat Eccleſiaſticorum Annalium parens *Baronius.* Nullum etiam ſæculo decimo indoctius, aut infelicius extitiſſe, litteris mandavit *Bellarminus* lib. 4. *de Romano Pontifice* cap. 12. Sed quantùm decimo Eccleſiæ ſæculo undecimum præſtiterit, cùm ex rerum geſtarum magnitudine, tum ex propagatione Ordinis Monaſtici, ac tum maximè ex reſtituto pet Sanctiſſimos Pontifices Romanæ Eccleſiæ ſplendore, luculenter oſtendit doctiſſimus *Mabillonius* Præfatione in Sæculum V. Benedictinum, quod eſt Eccleſiæ undecimum. Nos verò juxta præſcriptam â principio methodum, Hiſtoriam utriuſque Eccleſiæ ſæculi, decimi & undecimi, ſex Colloquiis complectemur. In primo deſcribam ſtatum Eccleſiæ tam in Oriente, quàm in Occidente ſub Imperatoribus & Principibus Chriſtianis. In altero continuam exhibebo ſeriem Epiſcoporum, qui præcipuas Eccleſiæ Sedes, Romanam videlicèt, & Conſtantinopolitanam in his duobus ſæculis tenuerunt. In tertio perſtringam Hæreſes, quæ his ſæculis Eccleſiam exagitârunt. In quarto referam Concilia, quæ tum ad proſcribendas Hæreſes, tum ad collapſam diſciplinam Eccleſiæ reſtaurandam variis in locis fuerunt convocata. In quinto diſſeram de Viris illuſtribus, qui pietàtis & eruditionis famâ in utroque ſæculo claruerunt, eorumque Opera accuratè recenſebo. In poſtremo brevem & compendioſam tradam notitiam Fidei Doctrinæ, & Diſciplinæ tam Eccleſiaſticæ, quàm Monaſticæ, nec non Ethices Chriſtianæ Doctrinæ, quâ fuerunt imbuti Chriſtiani ſæculorum Eccleſiæ Decimi & Undecimi.

COLLOQUIUM PRIMUM.

De ſtatu Eccleſiæ tam in Oriente, quàm in Occidente ſub Imperatoribus, & Principibus Chriſtianis Decimi, & Undecimi Sæculi.

DISCIP. NE ea, quæ ad ſtatum Decimi, & Undecimi Eccleſiæ ſæculi ſpectant, promiſcuè in iſto Colloquio confundamus, à ſtatu, ſeu loco, quo decimo ſæculo res Eccleſiæ erant, ordiri debemus.

MAGIST. Decimo ſæculo res Eccleſiæ peſſimo loco erant. In eo ſiquidem, ut generatim loquar, graſſabantur crudelitas, ambitio, luxuria, ignorantia, & latè diffuſa barbaries. Impunè vivebant tyranni, raptores, inceſti, ſacrilegi, proditores. Bona Eccleſiaſtica, Epiſcopatus, cæteraque Beneficia paſſim invadebantur, & à laicis ac uxoratis ſæpè poſſidebantur. In Cathedra S. Petri ſederunt eo ſæculo aliqui Pontifices, qui à virtute Majorum omninò defecerunt. Verbo dicam, tam fœda erat id temporis Eccleſiæ Romanæ facies, ut teſte Baronio, cuncta quæ olim paſſa fuit Eccleſia ſub Gentilibus Imperatoribus, aliiſque quibuſcumque perſecutoribus, horum comparatione ſint æſtimanda luſus quodammodo puerorum, eò quòd Principes hujus ſæculi, quantumlibet Chriſtiani, hac tamen ex parte dicendi tyranni ſeveriſſimi, quòd tyrannicè ſibi Romanorum Pontificum electionem arrogantes, quàm plurima horrenda monſtra in eam intruſerint; factionibus ità inter ſe ſe decertantibus, ut modò Romani Proceres, modò Etruriæ Principes intruderent ſæculari potentiâ, quem vellent, & dejicerent, quem poſſent, Romanum Pontificem à contraria factione promotum. Cave tamen, dum tam deploratum

inſpicis Eccleſiæ ſtatum, cave, inquam, ne quidpiam miſerentis ac omnia proſpicientis DEI ſapientiâ indignum ſoſpiceris, credaſqoe in illis funeſtis tempeſtatibus Eccleſiam ſuam, quæ nullis adverſitatum fluctibus mergi unquam poteſt, ita eum deſeruiſſe, ut boni aliqui malis permixti non fuerint. Multis, magniſque vitiis exundaſſe ſæculum Eccleſiæ decimum certè inficias ire haud poſſum. Sed, quemadmodùm tot fluvii, tot imbres, tanta medicatorum vis fontium ſaporem maris non modò non corrumpunt, ſed ne remittunt quidem; ità nec ſcelerum colluvies, nec adverſarum impetus rerum invariabilem Eccleſiæ doctrinam, adversùs quam, juxta Chriſti Domini Oraculum, portæ inferi nunqoam prævalebunt, decimo ſæculo labefactare potuerunt. Excitavit quippè Deus Opt. Max. Viros Apoſtolico zelo præſtantes, Summos Pontifices, Epiſcopos, Clericos, Abbates, & Monachos, qui adjutrices manus periclitanti Eccleſiæ, variiſque conflictatæ malis ſuppoſuerunt, avitam fidem Catholicam noo ſolùm illibatam conſervârunt, ſed etiam multos populos, Normannos videlicèt, Moſcovitas, Suecos, Polonos, Sclavos, & Hungaros in tenebris Idololatriæ conſepultos, obſtetricante divinâ gratiâ, ad Chriſti fidem converterunt; Epiſcopatus complures variis in locis erexerunt, atque multa condiderunt Monaſteria, ſicut ex his, quæ in noſtris ſubſequentibus Colloquiis dicturi ſumus, manifeſtò conſtabit. Hæc autem generatim in præſentia obſervanda eſſe duxi, ut irem obviam calumniis Heterodoxorum noſtri temporis, qui perperàm aſſerunt, inimicum hominem ſæculo decimo, dum vitiorum ſomno Paſtores Eccleſiæ eſſent oppreſſi, & omnia denſiſſimæ ignorantiæ tenebris jacerent immerſa, ſuperſeminaſſe zizania, quæ purum fidei ſemen ſuffocârunt, ac prava dogmata in locum antiquæ & primigeniæ Chriſtianæ fidei puritatis induxerunt, latèque propagârunt. Hanc meram eſſe Hæreticorum impoſturam, & dignum ſanè patellâ operculum, conſtanter aſſero, non ſolùm quia certo certiùs eſt, nullos decimo ſæculo exortos eſſe circa fidem errores, ſicut apertè prodit Hiſtoria Eccleſiaſtica, verùm etiam, quia licèt decimo Eccleſiæ ſæculo, diffusâ ubique barbarie, maximus apud Chriſtianos extiterit rudium & imperitorum numerus, atque bonis litteris, & ſcientiis ferè omnibus ſpiſſa nox incubuerit, nihiloſeciùs in Gallia, Anglia, & in aliis Occidui Orbis regionibus non defuerunt doctrinâ & ſanctitate illuſtres Epiſcopi, Abbates, & Monachi, qui priſcam fidem adulterari, nováque & infeſta in Eccleſiam invehi dogmata paſſi nunquam fuiſſent, ut latiùs expendemus in Colloquio ſexto.

D. Quis ineunte decimo Eceleſiæ ſæculo in Orientis Imperio dominabatur?

M. *Leo VI.* Cognomento *ſapiens*, ſeu *Philoſophus*, qui anno DCCCLXX. à Patre ſuo *Baſilio* Imperatore conſors Imperii factus, mortuo Patre, ſolus anno DCCCLXXXVI. regnare cœpit, adhuc ineunte decimo ſæculo Orientis Imperium tenebat. Hunc Imperatorem egregiis virtutibus præditum, & liberalibus potiſſimum diſciplinis excultum varia edidiſſe Opera, *Photium* è Sede Conſtantinopolitana dejeciſſe, & in ejus locum *Stephanum* fratrem ſuum ſuffeciſſe, jam obſervavimus in præcedentibus Colloquiis. His itaque prætermiſſis, cætera, quæ ad geſta hujuſce Imperatoris attinent, breviter hìc ſubnectam. Illatam ſibi à *Santabareno*, Monacho nequiſſimo, injuriam ultus eſt *Leo* Imperator, eumque flagris cæſum & oculis orbatum in exilium ablegavit. In bello parùm felix ſuit: anno ſiquidem DCCCXCIII. contra Bulgaros pugnaturus ingentem undique collegit exercitum, cui *Catacalonem*, & *Theodoſium* Duces præfecit; ſed hi, commiſſo ad *Bulgaraſagum* prælio, magnâ ſuorum clade profligati ſunt, interempto ipſomet *Theodoſio*, de cujus nece acerbiſſimo dolore affectus eſt Imperator. Victus eſt etiam idem Imperator anno nongenteſimo decimo à Saracenis navali prælio, cui præfecerat *Himerium*, per quem tamen anno nongenteſimo octavo de illis magnam bello navali victoriam reportaverat. Quatuor uxores duxit hic Imperator, quarum primam *Theophanonem*, ſeu *Theophaniam* dictam, ſuperſtite adhuc patre ſuo *Baſilio*, ſibi matrimonio copulavit, fœminam ſanctiſſimam & miraculis illuſtrem, cujus memoriæ Ædem ſacram ipſe poſtmodùm erexit. Mortuâ *Theophaniâ*, alteram ſibi ſociavit uxorem dictam *Zoëm*, Styliani Tzautzæ filiam, cum qua, vivente adhuc *Theophaniâ* priori conjuge, ſtupri conſuetudinem exercuerat. Defunctâ *Zoë* ſecunda uxore, tertiam ſibi *Leo* Imperator adjunxit conjugem, nempè *Eudociam* inſignis pulchritudinis fœminam. Demùm, poſt obitum *Eudociæ* ad quartas nuptias convolavit *Leo*, & matrimonium inivit cum *Zoë Corbonopſina*, ex qua filium ſuſcepit *Conſtantinum*. Huic quarto matrimonio, quòd Canonibus in Eccleſia Orientali receptis eſſet contrarium, interceſſit *Nicolaus Myſticus* Patriarcha Conſtantinopolitanus, ob idque *Leonem* Imperatorem ab Eccleſiæ aditu prohibuit, cùmque propoſiti tenax ad quartas probandas Imperatoris nuptias nullo pacto flecti & addoci poſſet, è Sede Conſtantinopolitana ab eodem Imperatore deturbatus in Monaſterium, quod hic Patriarcha condiderat, relegatus eſt, & in ejus locum *Euthymius* Syncellus vir religioſiſſimus ſubrogatus fuit. Obiit *Leo* Imperator cœliaco morbo, id eſt, ex profluvio ventris, die XI. menſis Maji anni nongenteſimi undecimi, cùm imperâſſet annos XXV. menſes doos, & dies decem. Moriens deſignavit Imperatorem ſimul & tutorem filii ſui *Conſtantini* Alexandrum fratrem ſuuo, qui ipſo Imperii ſui initio *Nicolaum Myſticum* in Patriarcharum Conſtantinopolitanum reſtituit, & *Euthymium*, virum alioqui ſanctiſſimum, Patriarchatu dejectum malè haberi, ac probro ab adverſæ factionis Clericis, pugniſque percuti permiſit, ſicut narrat *Baronius* poſt Curopalatem, deploratque *Aretas* Presbyter Cæſarienſis in Oratione funebri in ſanctiſſimi illius Patriarchæ translatione habitâ, quæ à *Lipomano* edita eſt, ubi & cauſam odii Clericorum in eum fuiſſe ait, quòd illos palàm Simoniæ intentos coërcuiſſet. *Alexander* Imperator, & *Conſtantini* filii *Leonis* tutor, Princeps fuit crapulæ, luxui, & libidini deditiſſimus. Bulgarorum Legatos arroganter excepit, & cootumelioſè dimiſit, *Simeoni* eorum Regi minas intentans; quod ægrè ferens *Simeon* in Imperium arma movit, eique multas intulit clades. *Alexander* Imperator exceſſit è vivis anno nongenteſimo duodecimo ruptâ venâ, multoque è naribus & pudendis effuſo ſanguine, poſtquam vino madidus, oppiparèque pranſus, ludo deinde pilæ corpus ſuum violenter nimis exercuiſſet, *Alexandro* è vivis ſublato ſucceſſit in Orientis

Imperio

Imperio *Conſtantinus VII.* puer ſeptennis, dictus *Porphyrogenita*, nepos *Alexandri*, & filius Leonis VI. *Conſtantinus* ſub tutela *Nicolai Myſtici* Patriarchæ Conſtantinopolitani, & ſelectorum Patriciorum, quos *Alexander* deſignaverat, nec non *Zoës* matris, imperavit ſeptem annis, hoc eſt, ab anno nungenteſimo duodecimo, uſque ad annum nongenteſimum decimum nonum, quo ſibi Imperii Collegam adſcivit *Romanum Lacapenum*, eò quòd *Leonem Phocam* de victoria, quam de Bulgaris, contra quos ab Imperatore *Conſtantino* miſſus fuerat, feliciter reportaverat, nimis tumidum, & palàm Imperium affectantem repreſſiſſet, cœpiſſet, excæcâſſet. At *Romanus Lacapenus* anno nongenteſimo decimo nono coronatus Imperator, ac rerum ſummâ cum Conſtantino Porphyrogenita unà potitus, totam fere ſibi auctoritatem aſſeruit, ſicque pro ſuo nutu & arbitrio Imperium adminiſtravit, ut *Conſtantinus* non amplius Imperator videretur. Quin, ut Imperialem dignitatem, ad quam aſſumptus fuerat, *Romanus Lacapenus* in familia ſua retinere poſſet, *Chriſtophorum* filium ſuum primò, dein reliquos duos, *Stephanum*, & *Conſtantinum*, poſtremò, nepotem ſuum ex *Chriſtophoro* Imperatores coronavit; *Theophylactum* verò filiorum natu minimum, dejecto *Tryphone*, Patriarcham Conſtantinopolitanum ordinari juſſit. Verùm, hanc in *Romano Lacapeno* ingrati animi labem, ejuſque in proprium benefactorem *Conſtantinum* Imperatorem contemptum, pari in ipſummet impietate filius ejus ultus eſt, anno ſiquidem nongenteſimo quadrageſimo quarto *Stephanus* patrem ſuum *Romanum Lacapenum* Imperii annum vigeſimum ſextum decurrentem, inſignibus Imperii exutum & attonſum in *Protam* Inſulam relegavit. Eamdem infauſtam ſortem non multò poſt nacti ſunt *Romani Lacapeni* filii in Patrem perduelles, quos Imperio abdicavit, Clero invitos mancipavit, ac procul deportari juſſit *Conſtantinus Porphyrogenita*, indèque ſolus moderari cœpit Imperium. Religione, & amore ſcientiarum, quas hic Imperator impensè coluit, & inſtauravit, ut patet ex ejus operibus, quæ in Colloquio quinto referemus, non nullam ſibi peperit laudem, ſed ob vitia, quibus ſe turpiter fœdavit, magnam ſubiit vituperationem. Erat enim crapulæ & libidini deditus, Reipublicæ adminiſtrationem neglexit, indignos Magiſtratus promovit ad Officia, & cùm eſſet in puniendo ſæviſſimus, *Conſtantinum Ducam* Imperium ſibi eripere molientem, multoſque Patricios conjurationis conſcios obtruncavit; obiit *Conſtantinus Porphyrogenita* Imperator die 2. menſis Novembris anni nongenteſimi quinquageſimi noni non ſine ſuſpicione veneni ſibi à *Romano* filio ſuo propinati. Imperavit poſt mortem patris ſub tutela matris & aliorum patriciorum annis ſeptem, cum *Romano Lacapeno* annis viginti ſex, & tandem ſolus annis quindecim. Mortuo Conſtantino Porphyrogenita anno nongenteſimo quinquageſimo nono ſucceſſit in Imperio Orientis ejus filius dictus *Romanus junior*, qui vigeſimum primum ætatis annum attigerat. Bis nuptias iniit, primùm cum *Bertha*, Hugonis Italiæ Regis filia, cum qua per annos quinque vixit, ſed illa obiit intacta ac virgo, ùt tradit *Curopalates*. Exinde, aliam ſibi à *Conſtantino* Patre datam *Romanus junior* duxit uxorem *Anaſtaſiam*, plebeis ac cauponibus ortam parentibus, quam *Theophanonem* appellavit, & ex qua duos filios ſuſcepit, *Baſilium*, & *Conſtantinum*, qui poſtea, ut mox dicemus, imperarunt. Hujus uxoris inſtinctu *Romanus* Imperator matrem & ſorores aulâ amovit, & tonſis crinibus ad Monaſterium ablegavit. Saracenos per Duces *Nicephorum Phocam*, & *Leonem Phocam* debellavit, vicit ac profligavit. Crapulæ & libidini, quibus affatim indulgebat, dediſſimus cùm eſſet, exhauſtis corporis viribus obiit anno nongenteſimo ſexageſimo tertio, ætatis ſuæ vigeſimo quarto, poſtquàm imperâſſet annos tres, menſes quatuor, dies quinque. Auditâ morte Imperatoris, *Nicephorus Phocas*, qui tum temporis in Cappadocia verſabatur, vir rei militaris apprimè gnarus, pluribuſque de Saracenis victoriis relatis clariſſimus, à Copiis Orientalibus Imperator eſt acclamatus, fruſtrà licèt reluctante *Joſepho* Cubiculario, & ſupremo Imperii Adminiſtro, qui nihil non egit, ut eum opprimeret. Conſtantinopolim reverſus *Nicephorus Phocas* à *Polieucto* Patriarcha Conſtantinopolitano coronatus fuit Imperator, & *Bardam* patrem ſuum dignitate Cæſaris ornavit. *Theophanonem* uxorem *Romani* Imp. venuſtam admodùm mulierem ſibi conjugem copulavit. At illas nuptias illicitas eſſe increbuit rumor, eò quòd diceretur, *Nicephorum Phocam* liberorum *Romani* Imperatoris ac *Theophanonis* è ſacro lavacro ſuſceptorem fuiſſe: quod cùm accepiſſet *Polieuctus* Patriarcha Conſtantinopolitanus, ipſi ſacris omnibus interdixit, niſi matrimonium ſolveret ſpiritalis affinitatis impedimento diremptum. Negante tamen Imperatore, ſe liberorum *Theophanonis* ſuſceptorem fuiſſe, ſed patrem ſuum *Bardam* hoc munus obiiſſe teſtante, delinitus tandem ac flexus Patriarcha, ejus conjugium cum *Theophanone* ratum, validumque habuit. Princeps fuit *Nicephorus Phocas* militari ſcientiâ ſolertiſſimus, agendi vi acerrimus, ad omne laborum genus rigidus, omni voluptatum illecebrâ ſuperior, & civili adminiſtratione magnanimus & magnificus. Sed has præclaras animi dotes obſcuravit ſordida & illiberalis ejus indoles, quâ avaritiæ ſupra modum addictus nova tributa adjecit, vetera auxit, Eccleſias tributarias fecit, & Imperatorias largitiones Senatui fieri ſolitas, atque nummiſmatum pondus imminuit. Periit tandem *Nicephorus Phocas* inſidiis, quas *Theophano* ejus conjux, & *Joannes Tzimiſces* ei in Palatio ſtruxerunt, necemque intulerunt die undecimâ menſis Decembris anni nongenteſimi ſexageſimi noni, cùm imperâſſet annos ſex & totidem menſes. Poſt *Nicephori Phocæ* obitum *Joannes Tzimiſces* fuit acclamatus Imperator, qui ſtatim *Romani junioris* quondam Imperatoris filios, *Baſilium* videlicèt & *Conſtantinum*, Imperii conſortes adſcivit. Noluit tamen *Polieuctus* Patriarcha Conſtantinopolitanus eum coronare Imperatorem, niſi antehàc necem, quam Nicephoro Phocæ intulerat, pœnitentiâ eluiſſet, *Theophanonem* Nicephori Phocæ conjugem Regiâ ejectam *Proconneſum* deportari juſſiſſet, & illos, qui, ipsâ inſtigante, eumdem Imperatorem trucidaverant, damnâſſet exilio, quæ omnia lubenti & demiſſo animo cùm præſtitiſſet *Joannes Tzimiſces*, & Edictum, quo ſanxerat *Nicephorus Phocas*, ne quis abſque ſuo nutu Epiſcopos deſignaret, palàm dilacerâſſet, in Eccleſiam admiſſus, coronâ Imperiali à *Polieucto* Patriarcha inſignitus eſt, fauſtis

enim vocibus proſequente omni cœtu militari, tum populi civiumque multitudine. Fuit *Joannes Tzimiſces* Princeps optimus. *Theodoram* Conſtantini Porphyrogenitæ filiam duxit uxorem, in prælis contra Saracenos, Ruſſos, Scythas, aliosque barbaros feliciſſimus fuit, & in tot victoriarum gratiarum actionem DEO magnificentiſſimum templum erexit, Virginem Dei-param ſingulari pietate coluit, in pauperes ſuas opes largâ manu effudit, ac fumario tributo omnes ſuos ſubditos abſolvit. Verùm, pius ac religioſus ille Imperator, veneno dato à *Baſilio* Cubiculario ſuo, è vivis abiit die X. menſis Januarii anni nongenteſimi ſeptuageſimi ſexti, ſicut teſtatur *Leo* Diaconus, Scriptor Græcus & coævus, qui ab obitu Conſtantini Porphyrogenitæ uſque ad mortem *Joannis Tzimiſcis* Hiſtoriam continuavit, quam hactenùs ineditam, & à doctiſſimo noſtro *Combefiſio* in linguam Latinam verſam Cl. *Pagius* ſummariè in ſua Critica inſeruit, ejusque ope correxit mendum omnium recentiorum Scriptorum, qui obitum, *Joannis Tzimiſcis* Imperatoris cum menſe Decembri anni nongenteſimi ſeptuageſimi quinti, auctore *Cedreno* Scriptore Græco, male copulant. Occiſo *Joanne*, *Tzemiſce* Imperatore, ſumma rerum ad *Baſilium* & *Conſtantinum* filios *Romani junioris* quondam Imperatoris, ad quos Imperium jure hæreditario pertinebat, devoluta eſt. *Baſilius* annos viginti natus Imperio potitus, Princeps fuit avaritiæ fordidiſſimæ, ſoli ditandi fiſco intentus, & corrogandis, ondique opibus avidiſſime inhians. Subditis ſuis magis formidabilis, quàm carus eſſe maluit; adeò pertinax, ut à propoſito ſemel in animo infixo divelli haud poſſet, in bellis non ignavus fuit, ſed Bulgaros multis prælis vicit, & rebelles domuit, ac Romano ſubjecit Imperio. Viros eruditos ſprevit, omnemque in humaniores litteras diligentiam flocci fecit, ùt teſtatur *Michaël Pſellus* Scriptor Græcus Tomo I. cap. XVI. Hiſtoriæ Byzantinæ, quam poſt *Leonem* Diaconum mox citatum uſque ad inaugurationem *Conſtantini Ducæ* continuavit, quæque adhuc manuſcripta, & à noſtro *Combefiſio* in linguam Latinam verſa extat in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi. Obiit *Baſilius* Imperator anno milleſimo vigeſimo quinto, poſtquàm imperâſſet quinquaginta annis. *Conſtantinus* hujus nominis VIII. ejus frater, qui annos ſeptemdecim natus unà cum *Baſilio* anno nongenteſimo ſeptuageſimo ſexto imperare cœperat, poſt *Baſilii* obitum ſolus triennio imperavit, & è vita migravit anno milleſimo vigeſimo octavo, Princeps fuit molliſſimæ indolis, animique in omnes diffluentis delicias ac voluptates, vino, Veneri, aleæ, mimisque deditus fuit, iræ impatiens ſubditos ſuos vexavit, & excæcationis pœnam Proceribus, optimisque viris irrogavit. In exigendis tributis immiſericors, collectæ verò pecuniæ erga ſuos Eunuchos largus; erga cæteros extitit parciſſimus; poſtremò, viles homunciones ad Magiſtratus, & ad ſummas Imperii dignitates pro ſuo arbitrio & abſque ullo delectu provexit. Hæc eſt ſeries Imperatorum Byzantinorum, quorum hiſtoriam ad exhibendum ſtatum Eccleſiæ ſub Principibus Chriſtianis, qui decimo ſæculo Orientis Imperium tenuerunt, paucis deſcribere neceſſe omninò fuit.

D. Me ſanè plurimùm oblectat hæc brevis Imperatorum Byzantinorum Hiſtoria, cum quaſi Imperatorum Occidentis, & Regum, qui decimo ſæculo in Italia, Gallia, Hiſpania, & Anglia regnarunt, ſeriem ac geſta compendioſâ narratione connectere velis, perfectam aſſequar notitiam ſtatus Eccleſiæ ſub Principibus Chriſtianis illius ſæculi.

M. Ut ab Imperatoribus Occidentis, qui ſupremam decimo ſæculo poteſtatem obtinuerunt, ineamus exordium, obſervare debes, poſt mortem *Arnulphi*, qui, ùt diximus in Colloquio primo in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi à *Formoſo* Papa anno DCCCXCVIII. Imperator fuit coronatus, & moriens anno ſequenti filium *Ludovicum* puerulum ſeptennem reliquit, multas toto Imperio enatas eſſe turbas, clades & miſerias, maxime poſtquam Hungari Italiam factionibus & inteſtinis diſſidiis diviſam impune populati, Bavariam quoque victores aggreſſi, inauditâ crudelitate, cæde, ferro ac flamma cuncta permiſcuerunt, interfectorum ſanguinem ſibi invicem propinantes. *Arnulpho* Imperatori defuncto anno DCCCXCIX. *Ludovicus* ejus filius ſucceſſit in Regno Germaniæ, ſed non in Imperio, utpote qui Coronam Imperialem à Romano Pontifice non accepit, ſed ſolùm anno nongenteſimo in comitiis fuit à Proceribus Rex Germaniæ ſalutatus. Princeps fuit probis moribus & prudentiâ ſingulari prædites, ſed omninò infelix; Pluribus ſiquidem bellis civilibus divexatus eſt, & ab Hungaris plurima damna, in Bavaria præcipuè, perpeſſus. Eo ſine prole anno nongenteſimo undecimo defuncto, poſteritas *Caroli Magni* in Germania imperare deſiit, & ex Proceribus Germaniæ quærendus fuit, cujus humeris tanta moles imponeretur. Electus itaque eſt Rex Germaniæ *Conradus*, Conradi Franconiæ Ducis filius, qui tamen Romanorum Imperator appellari non debet, quia certum eſt, neminem dici poſſe Romanorum Imperatorem, niſi coronam Imperialem à Romano Pontifice acceperit. Porrò *Conradus*, ſicut nec ejus deceſſor *Ludovicus* à Romanis Pontificibus unquam fuerunt Imperatores coronati; tum quia etiam eodem tempore *Berengarius* Romanum Imperium obtinebat, utpote à *Joanne V.* Romano Pontifice coronatus; tum quia denique *Conradus*, & ejus deceſſor *Ludovicus* ne ſemel quidem Imperatoris nomen ſumpſerunt, neque ab ullo Scriptore coætaneo & ſuppare Imperatores dicti ſunt. *Conradus* itaque non fuit Imperator, ſed tantùm Rex Germaniæ bellicâ virtute & animi fortitudine clarus, manſuetus, religioſus, & prudens. Atrox bellum cum *Henrico* Saxoniæ Duce geſſit, quem tamen morti proximus, ſolâ virtutis admiratione ductus, ſuum ſucceſſorem deſignavit, mortuus eſt autem *Conradus* anno nongenteſimo decimo octavo, & *Henricus* Saxoniæ Dux à Proceribus Germaniæ in Comitiis habitis anno nongenteſimo decimo nono Rex Germaniæ fuit acclamatus, dictusque *Auceps*, quod aucupio impensè delectaretur. Hic *Henricus*, ob eaſdem rationes, quas mox inſinuavi, appellari non debet Romanorum Imperator, fuitque dumtaxat Rex Germaniæ, qui omni virtutum genere excelluit. *Burchardum* Sueviæ Ducem tumultuantem repreſſit. Hungaros non ſemel ſudit. Wandalos, Danos, Sclavos, Dalmatas, & Bohemos partim repreſſit, partim ſubegit, ac tandem poſt plures fortiter ac viriliter actas victorias, dilatatis undique Regni ſui terminis, anno nongenteſimo trigeſimo ſexto diem clauſit extremum, cui ſucceſſit filius ſuus *Otto* conſenſu Procerum Rex

Germaniæ

Germaniæ electus, & à rerum geſtarum magnitudine *Magnus* appellatus, non tamen dictus Imperator, niſi anno nongenteſimo ſexageſimo ſecundo, quo in Italiam veniens *Berengarium* hujus nominis II. Italiæ Regno abdicavit, & à *Joanne XII.* Romano Pontifice unctus fuit & conſecratus Imperator. A Bulgarorum incurſionibus Germaniam liberavit *Otto* hujus nominis I. Comitem Palatii *Eberardum*, & *Giſelbertum* Lotharingiæ Ducem rebellantes perdomuit. Boleslaum Bohemiæ Regem pacem petere coëgit. Lotharingiam, & Burgundiam ſubjugavit. Græcos in Calabria vicit, Danos, & Sclavos devicit, Chriſtianoſque fecit. Cum *Lutolpho*, ſeu *Letalpho* filio ſuo, qui ægrè ferebat ſuperinductam ſibi novercam *Athelaidem* Lotharii Regis Italiæ viduam, bellum ita geſſit, ut hic ſæpè victus, deſertus tandem ab omnibus ſupplicem ad patris pedes ſe demiſerit. Verùm, *Otto I.* tot licèt rerum præclarè geſtarum laude conſpictus, haud parvam nomini ſuo labem inuſſit, dum *Joannem XII.* Romanum Pontificem, à quo fuerat inauguratus Imperator, ſede injuſtè depoſuit, & in ejus locum Antipapam *Leonem* hujus nominis Octavum intruſit, ſicut in proximo Colloquio texendo ſeriem Romanorum Pontificum opportuniùs oſtendemus. Obiit *Otto I.* Nonis menſis Maji anni nongenteſimi ſeptuageſimi tertii, eique in Imperio ſucceſſit *Otto II.* ejos filius, qui à *Joanne XIII.* fuit coronatus Imperator. Contra Danos feliciter pugnavit, ſed contra Græcos Saracenorum auxilio Calabriam, Apuliamque repetentes infeliciſſimè præliatus eſt *Otta II.* dumque, exercitu ſuo penitùs profligato, fugit ipſe in parva ſcapha, comprehenſus eſt, ſed pro *Ottone* non agnitus, clam dilapſus evaſit, ſeque in libertatem vindicavit. Romam indè perrexit, ubi cùm multos ex Italorum Procetibus ad ſplendidiſſimum convivium invitâſſet, inter epulas dato ſigno, plurimos ex iis cum Græcis conjurationis ſuſpectos juſſit obtruncari, ob idque *Sanguinarii* nomen reportavit. Tandem anno nongenteſimo tertio, die VIII. Decembris, dum ſe ad novam contra Turcas expeditionem pararet, Romæ mortuus eſt. Eum excepit filius *Otto III.* in Regno Germaniæ, non verò in Imperio, qund non niſi aliquot poſt annos adeptus eſt, quandò videlicèt à *Gregorio V.* Romano Pontifice anno nongenteſimo nonageſimo ſexto Imperialem coronam accepit. Bellicâ virtute *Ottone I.* avo ſuo inferior fuit *Otto III.* religione verò ac eruditione *Ottono II.* patre, & *Ottone I.* avo ſuo multò ſuperior. *Henricum* Bavarum in Germania, *Lotharium* in Gallia, *Creſcentium* Romæ Conſulem affectantes Imperium in ordinem redegit. Viros duos ſanctiſſimos, qui ſæculo decimo florebant, *Romualdum* ſcilicet, & *Nilum* Abbatem origine Græcum, & natione Calabrum, maximâ devotione coluit, rebuſque præclarè geſtis, quibus omnes in ſui admirationem rapiebat, meruit vulgò appellari: *Mirabilia mundi.* Obiit improlis die XXIII. menſis Januarii anni milleſimi ſecundi, ætatis ſuæ undetriginta, poſtquam uxorem ſuam *Mariam* Aragonum Regis filiam impudicitiæ & calumniæ convictam admirabili juſtitiæ exemplo flammis addici juſſiſſet. Hi ſunt, qui decimo Eccleſiæ ſæculo vel Reges Germaniæ fuerunt, vel à Romanis Pontificibus coronati Imperium gubernârunt.

D. Satis perturbatam video ſeriem Imperatorum Occidentis. Multos quippè laudâſti, qui fuerunt tantùm Germaniæ Reges, ſed non Imperatores. Unde conſequi videtur, decimo Eccleſiæ ſæculo Occidentis Imperium vacâſſe per aliquod temporis intervallum.

M. Mortuo *Carolo Craſſo* Imperatore anno DCCCLXXXVIII. magna rerum perturbatio ſecuta eſt, & tandem per annos triginta & octo vacavit Imperium Occidentis. Cujus mutationis originem, ut magis perſpectam habeas, præſtat obſervare, *Widonem*, ſeu *Guidonem* Ducem Spoletanum anno DCCCXCI. occupato Longobardorum Regno, à *Stephano V.* Summo Pontifice Romam accerſitum Imperatorem fuiſſe coronatum, illudque tenuiſſe uſque ad annum DCCCXCIV. *Widoni* in Imperio Occidentis ſucceſſit *Lambertus* illius filius, quem anno DCCCXCII. in ſocietatem Imperii à patre *Vvidone* adſcitum *Formoſus* Papa Imperatorem inunxerat. Imperavit *Lambertus* poſt obitum patris quinque annis, & occiſus eſt anno DCCCXCVIII. Eodem anno *Arnulphus* à *Formoſo* Papa Imperator coronatus eſt, qui anno ſequenti veneno à familiaribus appetitus vitam cum morte commutavit: Defuncto Arnulpho, *Berengarius* Dux Forojulienſis ſummam rerum in ſe tranſtulit; ſed *Ludovicus* Boſonis Comitis filius in Italiam veniens, victo *Berengario*, à Papa *Benedicto IV.* coronâ Imperiali donatus eſt. Multi poſt Baronium hunc Imperatorem appellant *Ludovicum IV.* quia arbitrantur, *Ludovicum Balbum* Gallorum Regem, tertium hujus nomiois, inter Imperatores connumerandum eſſe. Aſt, ùt obſervavimus in Colloquio primo in Hiſtoriam noni ſæculi, *Ludovicus Balbus* Gallorum Rex à *Joanne VIII.* Romano Pontifice coronam quidem Regiam accepit, ſed non Imperialem, ac proindè locum inter Imperatores habere haud debet. *Ludovicus* itaque *Boſonis* Arelatenſis Regis, ſeu Provinciæ Comitis filius, qui, ùt mox diximos, vivo Berengario, coronam Imperialem à *Benedicto IV.* accepit, appellari debet *Ludovicus III.* & non IV. Hunc Imperatorem *Berengarius* Dux Forojulienſis Veronæ cœpit, excæcavit, totoque Regno Longobardico potitus eſt, ſe tamen Imperatorem non dixit ante annum nongenteſimum decimum ſextum, quo à *Joanne X.* Pontifice Maximo coronatus eſt Imperator. Quamvis ergo *Berengarius* toto Regno Longohardico pacificè potiretur, anni tamen Imperii Ludovici III. etiam poſt ejus excæcationem, Romæ numerati ſunt uſque ad annum nongeteſimum decimum ſextum, quo *Berengarius* diadema, nomenque Imperatorium à *Jaanne X.* Papa recepit. Tunc *Berengarius* dictus eſt Imperator, fuitque Princeps multis, magniſque virtutibus præditus, qui nec calamitatibus unquam ſuccubuit, nec ſecundis rebus nimis elatus eſt. Octavum Imperii ſui annum non abſolvit, nam, ùt jam diximus, anno nongenteſimo decimo ſexto, & die XXIV. menſis Martii Imperator à *Joanne X.* coronatus eſt, & die XII. menſis Martii anni nongenteſimi vigeſimi quarti fuit occiſus. Poſt ejus mortem vacavit Imperium Occidentis uſque ad annum nongenteſimum ſexageſimum ſecundum, quo *Otto*, hujus nominis primus, qui tantùm erat Rex Germaniæ, devicto *Berengario* hujus nominis II. Italiæ Rege, fuit coronatus Imperator à *Joanne XII.* Pontifice Maximo. Quapropter hi, qui poſt annum nongenteſimum vigeſimom quartum, quo *Berengarius* Occidentis Imperator occiſus eſt, rerum in Italia potiti ſunt, videlicet *Rodulphus* Dux Burgundiæ,

Hugo Rex Arelatenſis, ſive Provinciæ Comes, *Lotharius* ejus filius, & *Berengarius* hujus nominis II. quem, ùt jam diximus, *Otto I.* anno nongenteſimo ſexageſimo ſecundo debellavit, eoque devicto coronam Imperialem à *Joanne XII.* recepit, hi, inquam, appellari non debent Imperatores, ſed dumtaxàt Italiæ Reges, quia nullus eorum fuit ab aliquo Pontifice Romano Imperator inauguratus. Unde ab anno nongenteſimo vigeſimo quarto, quo occiſus eſt *Berengarius* hujus nominis primus, uſque ad annum nongenteſimum ſexageſimum ſecundum, quo *Otto I.* Germaniæ Rex inſignibus Imperii à *Joanne XII.* donatus eſt, vacavit Occidentis Imperium.

D. De Imperatoribus Occidentis, & de variis turbis in eorum ſucceſſione decimo Eccleſiæ ſæculo in Germania, & Italia excitatis dixiſti hactenùs ſatis. Age nunc, & expone ſtatum Eccleſiæ ſub Regibus, qui eodem ſæculo Galliæ, Hiſpaniæ, & Angliæ præfuerunt.

M. In Galliis, mortuo *Odone* Galliarum Rege anno octingenteſimo octogeſimo octavo, ut jam obſervavimus in Colloquio I. in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi, *Carolus* cognomento *Simplex* filius *Ludovici Balbi* ex *Adelaide* natus omnium Regni Procerum conſenſu Galliarum Rex fuit acclamatùs, ſed die tantùm XXVIII. menſis Februarii anni DCCCXCIII. à *Fulcone* Archiepiſcopo Remenſi coronatus eſt. Normanni adversùs *Carolum Simplicem* rebellârunt, cum quibus pacem ſancivit, quæ poſteà ab illis fracta eſt, tandem cum iiſdem ad Fidem Chriſtianam unà cum *Rollone* eorum Duce converſis fœdus iniit, eiſque Neuſtriam conceſſit. Regnante in Galliis *Carolo Simplice*, civile bellum anno nongenteſimo vigeſimo exarſit in Galliis. Plurimi ſiquidem Proceres indignati, quòd *Haganonem* mediæ ſortis hominem, & primarium Regni miniſtrum *Carolus* Rex dimittere nollet, palàm ab eo defecerunt, & *Robertum* Pariſienſem Comitem, *Odonis* quondam Galliarum Regis fratrem, Regno Franciæ præfecerunt anno nongenteſimo vigeſimo primo. Unum Rex *Carolus* his in anguſtiis habuit perfugium apud *Heriveum* Archiepiſcopum Remenſem, qui eum ſuis opibus, donec Procerum placarentur animi, diu ſuſtentavit. Anno autem ſequenti, ſeu nongenteſimo vigeſimo ſecundo, *Robertus*, qui Galliarum Rex dictus fuerat, in prælio, quod apud Sueſſiones contra *Carolum Simplicem* conſeruit, lanceis perfoſſus cecidit, nec Regum Galliæ Catalogo accenſetur, quòd, vivente adhuc legitimo Galliarum Rege, tyrannidem, potius quàm legitimam exercuerit poteſtatem. Tandem anno nongenteſimo vigeſimo tertio *Carolus Simplex* Regno dejectus eſt, & in carcerem truſus à *Rodulpho* Duce Burgundiæ, qui Galliarum Rex ſolemni ritu apud Sueſſiones ſalutatus eſt. Obiit autem *Carolus Simplex* anno nongenteſimo vigeſimo nono. *Rodulphus* itaque poſt abdicationem *Caroli Simplicis* Regno Galliarum potitus, contra Normannos ſæpius & non infeliciter pugnavit. Aquitanos perduelles domuit, Hungaros in Gallias irrumpentes repreſſit, & è vivis exceſſit anno nongenteſimo trigeſimo ſexto. Ei in Galliarum Regno ſucceſſit *Ludovicus* hujus nominis IV. *Caroli Simplicis* filius dictus *Tranſmarinus* ob tranſmarinam peregrinationem, quâ, patre ſuo è Regno deturbato, à matre *Edgiva* in Angliam fuerat abductus, & exin in Gallias ad capeſſendum Regnum revocatus, Lauduni ab *Artoldo* Remenſi Archiepiſcopo anno nongenteſimo trigeſimo ſexto inauguratus *Ludovicus*, nihil intentatum reliquit, ut Normannos ſubigeret, & *Richardum* eorum Regem, adhuc puerulum, Principatu expoliaret; ſed fruſtrà. Nam ab ipſis Normannis in prælio ipſemet profligatus, Rotomagum captivus abductus eſt, nec ſe in libertatem aſſeruit, niſi priùs juratâ *Richardi* Normannorum Principis in Ducatum reſtitutione, quæ mox executioni mandata eſt. Naturæ debitum ſolvit *Ludovicus Tranſmarinus* Galliarum Rex anno nongenteſimo quinquageſimo quarto, duoſque reliquit ſuperſtites filios *Lotharium*, & *Carolum*. Lotharius in Regnum Ludovici Tranſmarini patris ſui ſucceſſit, ac Remis ab *Artoldo* Archiepiſcopo inunctus eſt. *Vvillelmo* Pictonum Duci, & *Ottoni II.* Imperatori bellum indixit, ſed Lotharingiam à ſe armis occupatam eidem *Ottoni* poſtea reſtituit. Regnavit *Lotharius* annos duos ſupra viginti, & ex hac vita migravit anno nongenteſimo octuageſimo ſexto. Moriens *Lotharius* Ludovicum filium ſuum jam ſecum conregnantem, quem ex *Emma* conjuge ſuſceperat, *Hugoni Capeto* commendavit. *Ludovicus* itaque hujus nominis *V.* poſt mortem patris ſui Lotharii Francorum Rex in Urbe Compendienſi inauguratus eſt, & uno tantùm anno regnavit, utpotè mortuus anno nongenteſimo octuageſimo ſeptimo. Nihil memoriâ dignum geſſit, & ideò vulgò dicitur *Ludovicus iners*, fuit poſtremus Rex ſecundæ Francorum ſtirpis, quæ *Carlovingica* appellatur, & quæ per annos tantùm CCXXXV. propagata eſt. Extinctâ in *Ludovico V.* Galliarum Rege ſtirpe Carlovingica, Primores Regni ad eligendum Regem convenerunt, ſed, cùm à *Carolo* Lotharingiæ Duce defuncti *Ludovici* Galliarum Regis patruo, ad quem hæreditario jure Galliarum Regnum pertinebat, averſum gererent animum, eo præſertim nomine, quòd Teutonicas partes ſecutus eſſet, *Hugonem Capetum* Hugonis Magni filium, qui nullum tamen ad Galliarum Regnum jus habebat, decem poſt dies à morte *Ludovici* Regis ad ſolium ſublimârunt, eumque Galliarum Regem proclamârunt. *Hugo Capetus*, à quo tertia Francorum Regum ſtirps, quæ vulgò *Capetiana* dicitur, & quæ etiamnùm feliciter regnat in Galliis, originem habet, fuit optimus Rex, qui pietate Regnum ſtabilivit. *Carolum* Lotharingiæ Ducem *Lotharii* fratrem debellavit. *Robertum* filium ſuum Regni conſortem inſtituit, eique moriens Ordinem Monaſticum, cujus ſtudioſiſſimus erat, impensè commendavit, eumdemque monuit, ne adulatorum ſuggeſtionibus, aut muneribus, ad Abbatias diſtrahendas adduceretur. De anno, quo mortuus eſt *Hugo Capetus* Galliarum Rex, non convenit inter Scriptores Gallicos. Alii cum doctiſſimo *Joanne Mabillonio* lib. 2. *De re Diplomatica* cap. 6. num. 25. ejus mortem illigant anno nongenteſimo nonageſimo ſexto. Alii cum *Cl. Pagio* in Critica Baronii, eam retrahunt ad annum nongenteſimum nonageſimum ſeptimum. Sed, ut ut ſit de hac controverſia Chronologica, quæ parvi momenti eſt, certiſſimè conſtat, defuncto *Hugone Capeto* Galliarum Rege, *Robertum* ejus filium, qui jam cum eo regnaverat, cœpiſſe tractare ſolum Regni habenas, natum annos XXVIII. quem Principem omnibus ſuis numeris abſolutum fuiſſe, eloquentiâ & dicendi ubertate copioſum, ſubdi-

Digitized by Google

ſubditiſque dilectiſſimum, opportuniùs oſtendemus, dum ſeriem mox texemus Regum, qui undecimo ſæculo Galliarum Regnum gubernârunt.

Modò de Hiſpaniarum Regibus breviter agendum. *Alphonſus Magnus* Hiſpaniarum Rex anno nongenteſimo decimo ſpontè Regnum abdicavit, ſicut jam obſervavimus in Colloquio I. in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi, illudque tradidit filio ſuo *Garſia*, qui paternum Regnum tribus annis & menſe uno tenuit. Expeditione in Mauros ſuſceptâ *Aeolam* ipſorum Regulum acie victum cepit, & poſthac obiit anno nongenteſimo decimo tertio, nulla relictâ prole. Ei ſucceſſit *Ordonius* hujus nominis II. *Garſia* frater, qui Maurorum exercitum profligavit, & è vivis abiit *Zamora* anno nongenteſimo vigeſimo tertio. In ejus locum ſuffectus eſt *Froila* hujus nominis II. *Ordonii* Regis defuncti frater, qui nullâ domi, militiævè laude clarus, ſolâ ignaviâ & crudelitate celebris, uno dumtaxàt anno regnavit, & mortuus eſt anno nongenteſimo vigeſimo quarto. Ei ſucceſſit *Alphonſus* hujus nominis IV. cognomento *Monachus*, & *Ordonio II.* filius, qui nec bellicâ, nec civili virtute cùm eſſet illuſtris, ſed Regni gerendis negotiis impar, nuncium Regno remiſit anno nongenteſimo trigeſimo primo, illudque *Ramiro* fratri reliquit, & Ordini Monaſtico nomen ipſe dedit. *Ramirus* hujus nominis *II.* Hiſpaniarum Regnum ſapientiſſimè adminiſtravit, ejus tamen Regni initium haud parum turbavit *Alphonſus* frater, qui Regnum abdicaverat. Ille quippè cucullâ, quam animi levitate ſuſceperat, abjectâ; Regium nomen & inſignia reſumpſit. At *Ramirus* Rex tumultuantem *Alphonſum* cepit, vinculis conſtrinxit, atque oculis orbavit. Contrà Mauros feliciter pugnavit, & de illis inſignem retulit victoriam ad Septimancas, Oppidum ad Durium flumen, non longè à Valliſoleto poſitum, in quà, teſte *Roderico* lib. 5. cap. 7. *Ex Arabibus uſque ad octoginta millia perierunt.* Aliam ſub finem vitæ ſuæ de Mauris reportavit victoriam, in qua duodecim illorum millia occidit, & ſeptem millia in ſervitutem redegit. Paulò poſt in morbum lapſus Regno ſeſe abdicavit, illud filio ſuo *Ordonio* tràdidit, pièque obiit anno nongenteſimo quinquageſimo ineunte, cùm annos undeviginti, & tres penè menſes regnâſſet. Fuit *Ramirus* religioſus Princeps, qui multa, dum viveret, extruxit, dotavitque Cœnobia. *Ordonium* hujus nominis *III.* in quem *Ramirus* ipſius pater Hiſpaniarum Regnum tranſmiſerat, *Sanctius* frater ſolio deturbare conatus eſt, ſed vana fuerunt ejus conſilia, ac irriti conatus. Regnante in Hiſpaniis *Ordonio III.* Ferdinandus Caſtellæ Comes, ducto contra Saracenos exercitu, exigua cum Chriſtianorum manu octoginta Barbarorum millia ad *Laram* profligavit. Naturæ debitum ſolvit *Ordonius III.* anno nongenteſimo quinquageſimo quinto, cùm regnâſſet annis quinque, & menſibus ſeptem. *Ordonio III.* ſucceſſit *Sanctius* frater, qui à multo abdomine *Craſſus* fuit appellatus. Hic *Ordonium* Alphonſi IV. cognominati *Monachi* quondam Hiſpaniarum Regis filium Regni æmulum expulit, ac Regno per duodecim annos pacificè potitus, periit tandem anno nongenteſimo ſexageſimo ſeptimo, veneno à quodam Gallæciæ Comite *Gonſalvo* nomine ei propinato. Reliquit filium quinquennem *Ramirum III.* Regni hæredem, cujus tamen adminiſtratio penès *Thereſiam* matrem, & *Elviram* amitam fuit, prudentiâ ſingulari fœminas, finem vivendi fecit *Ramirus* Rex anno nongenteſimo octogeſimo quinto, juxta accuratum *Ambroſii Moralis* calculum lib. 6. pag. 363. non verò anno nongenteſimo octogeſimo ſecundo, ùt habet *Mariana* lib. 2. cap. 28. *Ramiro III.* ſine prole defuncto ſucceſſit *Veremundus III.* Ramiri patruelis. Eo regnante, Mauri, ſeu Arabes, Chriſtianorum munitiſſimas Civitates, Barcinonem, Legionem, Auſturicam, Valentiam Campeſtrem occupârunt, diripuerunt, multaque Chriſtianorum millia trucidârunt. At *Veremundus* Rex fœderatus cum *Garſia III.* Navarræ Rege, *Tremulo* appellato, & cum *Garſia Fernando* Caſtellæ Comite inſignem de illis Barbaris, quorum Dux erat *Almanzor*, victoriam reportavit, eoſque ferè omnes ad internecionem uſque delevit, ùt videre eſt apud *Rodericum* lib. 5. *de Rebus Hiſp.* cap. 16. Mortuus eſt *Veremundus II.* anno poſt hanc victoriam elapſo, ſeu anno nongenteſimo nonageſimo nono, poſtquàm regnâſſet annos quatuordecim. Filium quinquennem reliquit ſuperſtitem dictum *Alphonſum* hujus nominis *V.* de quo, exhibendo ſeriem Regum, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo Hiſpanias gubernârunt, ſermonem habebimus.

Veniamus tandem ad Reges, qui decimo Eccleſiæ ſæculo ſupremum in Anglia dominium obtinuerunt. Mortuo *Alfredo* Anglorum Rege puſſimo anno nongenteſimo, ùt jam obſervavimus in Colloquio primo in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi, ſucceſſit *Eduardus* ejus filius, qui patris virtutem æmulatus tantâ modeſtiâ, atque juſtitiæ laude ſuos rexit ſubditos, ut contra æquitatem non ſolùm nihil velle, ſed nec poſſe videretur. *Mercios* primùm, dein Occidentales & Orientales Anglos Northumbros, qui cum Danis unam in gentem coaluerant, Scotos, & Britones ſuæ ditioni ſubjecit. Veteres Urbes reſtauravit, novas ædificavit, firmiſſimaque in iis conſtituit præſidia. Leges optimas tulit, quas inter Anglo-Saxonicas ad calcem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum à Venerabili Beda deſcriptæ legere eſt. *Eduardus* anno nongenteſimo vigeſimo quarto, cùm annos viginti quatuor regnâſſet, diem clauſit extremum, ùt teſtantur *Vigornienſis* ad hunc annum, & *Malmeſburienſis* lib. 2. *De Geſtis Regum Anglorum* cap. 6. Eodem anno *Ethelſtanus*, quem *Eduardus* Rex ex *Egvvina* Regina ſuſceperat, in Anglia regnare cœpit. *Alfredum* quemdam Regni ſui æmulum in ordinem redegit. Mortuo *Sibtrico* Northumbriæ Rege, cui ſororem ſuam *Eadgitham* matrimonio copulaverat, Northumbros, Scotos, Cumbros, & Aquilonares Britones ſuam in poteſtatem reduxit. Celeberrimam quoque de Danis reportavit victoriam, eoſque penitùs contrivit, ùt videre eſt apud *Hovedenum* Scriptorem Anglum parte 1. Annalium pag. 422. Sanctiſſimas leges condidit, nova Monaſteria conſtruxit ac dotavit, vetera ædificiis, prædiis, variiſque ornamentis & libris auxit, atque locupletavit. Mortuus eſt pius ac glorioſus ille Anglorum Rex anno nongenteſimo quadrageſimo, cùm annos ſexdecim regnâſſet, ſicut ait *Hovedenus* loco mox à me laudato. *Ethelſtanum* in Regno Angliæ excepit *Eadmundus*, ſeu *Edmundus* ejus frater, fortitudine, & pietate patri ſuo Eduardo haud impar. Danos domuit, & totius Angliæ Monarchiam obtinuit. *S. Dunſtanum* in Angliam accerſivit, cujus conſiliis & miniſterio uſus ſanctiſſimas leges tulit. Inter varia beneficia, quæ

diverſis

diverſis contulit Eccleſiis, potiſſimum recenſetur Monaſterium *Glaſtonienſe*, quod à fundamentis erexit, prædiis & privilegiis nobilitavit, eique præfecit Sanctum *Dunſtanum*, qui non ſolùm rem Monaſticam, ſed etiam litterariam in Anglia reſtituit. *Edmundum* Anglorum Regem, poſtquam quinque annis, & ſeptem menſibus piè & ſtrenuè Regnum moderatus fuiſſet, ab impio ſicario trucidatum fuiſſe anno nongenteſimo quadrageſimo ſexto, & ad Monaſterium Glaſtonienſe delatum à *B. Dunſtano* ſepultum aſſerit *Hovedenus* tom. 1. Annalium pagin. 423. Mortuo *Edmundo*, Edredus ejus frater eodem anno Anglorum Rex ſalutatus eſt, qui pietatem & juſtitiam coluit, S. Dunſtanum maximâ venératione proſecutus eſt, Northumbros, & Scotos rebellantes in obſequium redegit, tandem obiit anno nongenteſimo quinquageſimo quinto, ſicut unanimi conſenſu tradunt Scriptores Anglici. *Edredo* in Regno Angliæ ſucceſſit *Edvvinus*, Edmundi Regis, qui ante *Edredum* regnavit, filius, qui propter ætatis defectum patri non ſucceſſerat. Fuit *Edvvinus* Princeps petulans, & ita libidini deditus, ut *S. Dunſtanum*, qui eum ab illicitis duarum mulierum amplexibus abſtraxerat, & ad indictum Regni Procerum, atque Epiſcoporum conſeſſum revocaverat, in exilium miſerit, boniſque omnibus ſpoliaverit. Vitâ deceſſit *Edvvinus* anno nongenteſimo quinquaſimo nono, teſte *Hovedeno* tomo 1. Annal. pag. 425. Mortuo *Edvvino*; Monarchiam Angliæ adeptus eſt eodem anno *Edgarus* frater *Edvvini*, quem Angliæ Scriptores à juſtitia, benignitate, fortitudine, prudentiâ, & aliis Regiis virtutibus plurimùm laudant, eumque *Pacifici* nomen, ob adminiſtratam ſummâ cum tranquillitate Rempublicam, promeritum fuiſſe tradunt. Sed quantus fuerit *Edgarus* Anglorum Rex, vel ſola ab exilio revocatio & evectio *S. Dunſtani* ad Epiſcopatum Londonienſem, & deinde ad ſedem Metropolitanam Cantuarienſem, quandò cætera deeſſent, ſatis ſuperque oſtendunt. Hunc *S. Dunſtanum* tam impense coluit *Edgarus* Rex, ut ab ipſo aliquandò Epiſcopali libertate increpitus, eò quòd in adulterium lapſus eſſet, ſtatim facti pœnitens ad pedes Sancti Antiſtitis procumbens, ſeptem annorum pœnitentiam ſibi injunctam humiliter exceperit, & accurate adimpleverit, multa etiam ad peccati expiationem ſuperaddens pietatis opera, ſicut refert *Osbernus* Monachus in Vita *S. Dunſtani*, quam præclaris obſervationibus illuſtratam ſæculo V. Benedictino inſeruit doctiſſimus *Mabillonius*. Ad reſtaurandam Eccleſiæ diſciplinam aliquot Concilia, poſtulante Rege Edgaro, in Anglia celebrata ſunt, quæ in quarto Colloquio, ubi agemus de Conciliis, quæ X. & XI. ſæcul. habita ſunt, opportuniùs referemus. Obiit Rex *Edgarus* anno nongenteſimo ſeptuageſimo quinto, cùm annos ſexdecim regnâſſet. Eodem anno *Eduardus* hujus nominis II. Regis *Edgardi* filius à Sanctis *Dunſtano*, & *Oſvvaldo* Anglorum Rex inaugura tus eſt, ſed juſſu *Elſreda* novercæ ſuæ anno nongenteſimo ſeptuageſimo octavo occiſus eſt, & ideò *Martyr* vulgò appellatus, etiamſi pro Chriſtianæ Religionis fide ſanguinem non fuderit, ſicut *S. Eduardus* Anglorum Rex, hujus *Eduardi II.* ex fratre nepos, dicitur *Confeſſor*, licet coram tyrannis fidem Chriſti profeſſus non ſit. Sic enim horum temporum uſus ferebat. *Eduardum II.* Anglorum Regem à noverca injuſte cæſum tanta poſt mortem Deus miraculorum gloriâ ſublimavit, ut ejus corpus magna cum pompâ primùm in Septonienſe Monaſterium, & deindè in Glaſtonienſe fuerit translatum. *Ethelredus* Edgari Regis, & Elfredæ filius, atque *Eduardi II.* Anglorum Regis frater, Regnum adeptus, illud peſſimè per annos XXXVIII. adminiſtravit. Eo quippè regnante, Danorum exercitus totam Angliam vexavit, Eccleſias ac Cœnobia miſerè oppreſſit. *Illius* Regis *vita curſus*, inquit *Malmesburienſis* lib. 2. *De Geſtis Regum* cap. 10. *ſævus in principio, miſer in medio, turpis in exitu aſſeritur. Ita parricidio, cui conniventiam adhibuerat, immanis; in fuga & mollitie infamis, in morte miſerabilis fuit.* Teſtatur etiam *Hovedenus* part. 1. Annalium pag. 434. *Ethelredum* à *Svenone* Daniæ Rege victum, atque Angliæ Inſulâ excedere coactum circa annum milleſimum decimum ad *Richardum* hujus nominis *II.* Normannorum Ducem, cujus filiam *Emmam* ipſe uxorem duxerat, confugiſſe, ejuſque auxilio poſt *Svenonis* obitum Angliæ Regnum recuperâſſe, ſed à *Canuto* Svenonis Daniæ Regis filio ſuperatum, poſt magnos labores & multas vitæ ſuæ tribulationes, quas pro nece fratris ſui *Eduardi* ſuper eum eſſe venturas S. *Dunſtanus* ei antehac prædixerat, vitâ functum eſſe anno milleſimo decimo ſexto, filiumque dictum *Edmundum* ex *Ehelgina* priori conjuge procreatum reliquiſſe. *Edmundus* itaque patri ſuo Ethelredo ſucceſſit, ſed à *Canuto Svenonis* Daniæ Regis filio debellatus, pacem cum illo ea conditione ſanxit, ut inter ſeſe Regnum ex æquo partirentur. *Edmundus* uno dumtaxàt anno regnavit. Quapropter, *Canutus* anno milleſimo decimo ſeptimo Rex in univerſa Anglia ſalutatus eſt, ut fuſiùs exponemus texendo ſeriem Regum Angliæ XI. Eccl. ſæc.

D. Statum Eccleſiæ decimi ſæculi tam ſub Imperatoribus Orientis & Occidentis, quàm ſub Regibus Italiæ, Galliæ, Hiſpaniæ, & Angliæ accuratè deſcripſiſti. Sed ſcire in præſentia velim, apud quas barbaras gentes Chriſtiana fides eodem ſæculo fuerit propagata?

M. Multi populi barbari tenebris adhuc Idololatriæ immerſi, abjectis Idolis, Chriſtianam fidem eodem ſæculo ſunt amplexi. In primis, anno nongenteſimo duodecimo *Normanni*, qui multa Eccleſiæ mala intulerant, ad fidem Chriſtianam converſi ſunt, unà cum *Rollone* eorum Duce, quem à *Francone* Rotomagenſi Epiſcopo baptizatum *Robertus* filius *Hugonis Capeti* Galliarum Regis è ſacro fonte excepit, ſuumque ei indidit nomen. Hæc Normannicæ Gentis converſio in maximum Eccleſiæ emolumentum ceſſit. *Sclavi* anno nongenteſimo quinquageſimo octavo ab *Ottone* necdùm Imperatore domiti Chriſtianæ fidei colla ſubmiſerunt. Anno nongenteſimo ſexageſimo quinto *Miecislaus* Poloniæ Princeps à ſuis ſubditis (qui jam tùm frequentes etiam ex Primoribus Chriſtianam fidem colebant) perſuaſus, ut, damnato falſorum Deorum cultu, Chriſtianus & ipſe fieret, ac uxorem Chriſtianam *Dambroveam* Boleslai Bohemiæ Regis, ſeu Ducis, filiam duceret, primus in Polonia ſe Chriſtianum Principem eſſe palàm profeſſus eſt. Anno nongenteſimo ſeptuageſimo nono *Piligrinus* Archiepiſcopus Laureacenſis Hungarorum converſioni graviter incubuit, eamque feliciter promovit. Denique, anno nongenteſimo octogeſimo octavo *Ruſſi*, qui modò *Moſcovitæ* nuncupantur, Chriſtiani facti

ſunt.

ſunt, eorom Rex *Vvolodimerus*, celebratis nuptiis com ſorote *Baſilii* Imperatoris, ſacri lavacri myſteriis initiatus eſt, eique, proprio *Vvolodimeri* commutato nomine, impoſitum eſt nomen *Baſilii*. Ruſſorum Princeps Ruthenicâ linguâ *Czar* appellatur, quod nomeo *Regem* ſignificat. Sedes Ruſſorum Principis primùm *Vvlodomiriæ* fixa fuit, & poſteà *Kioviæ*, dooec ea Urbs ſæculo XIII. à Tartaris penitùs everſa ac ſolo æquata fuit. Abhinc duobus tantùm ſæculis Ruſſorum Principia ſedes *Moſcuam* translata eſt, à quo tempore Moſcovitatum nomen celebre in orbe extitit. Metropolita verò Ruſſiæ, ſeu Moſcoviæ, ſedem cum Principe mutavit. Hi ſunt præcipui Populi, qui ſæculo Eccleſiæ decimo fidei Chriſtianæ lumine fuerunt illuſtrati. Undè facili negotio intelliges, quàm perperaon Hæretici noſtri temporis dictitent, Chriſtianam fidem fuiſſe ſæculo decimo immutatam, cùm potiùs inſtar ſolis apud barbaras nationes, expulſis Idololatriæ tenebris, longè lateqoe à viris Apoſtolicis fuerit dilatata.

D. Cùm circa ſtatum Eccleſiæ ſub Imperatoribus & Principibus Chriſtiania decimi ſæculi nihil ampliùs in præſenti dicendum occurrat; reſumamus, ſi placet, intermiſſam Imperatorum Orieotis ſeriem, quam terminâſti, ſi benè memini, io *Conſtantino VIII.* Baſilii Imperatoris fratre, qui anno milleſimo vigeſimò octavo io vivis eſſe deſiit.

M. *Conſtantinus VIII.* Orientis Imperator, triduo antequàm moreretor, de inſtituendo Imperii ſucceſſore cogitavit, accerſitoque in Palatium *Romano Argyro* optionem dedit, ut vel oculos ſibi erui pateretur, vel dimiſſâ ſuâ legitimâ conjuge, filiam ejus duceret. Ad hanc optionem hæſitanti *Argyro Romano*, oec quidpiam hiſcere audenti, audaciam afflavit ejus uxor, qoæ ultro comam poſuit, ac ſæculo renociavit. Tunc *Romanus Argyrus* votis Imperatoris obſecundans, *Zoën*, unam ex tribus illius filiabus, matrimonio ſibi copulavit, & poſt mortem Conſtantini Imperatoris ſalutatus eſt Imperator Orientis. Fuit *Argyrus Romanus* Princeps eruditus, Græcaque doctrinâ optimè excultus. Primis Imperii ſui temporibus præclarè ſe geſſit, ſibique ſobditorum omnium amorem conciliavit. At poſt iofauſtam, quam in Saracenos ſuſcepit expeditionem, avarus evaſit, ſubditoſque ſuos gravibus exactionibus oppreſſit, ſub ſpecioſo obtentu Monaſteria & Templum io honorem Deiparæ extruendi. Cum Chalepi præfectu fœdus iniit. Scivit & impunita reliquit adulteria uxotis *Zoës*, quæ œſtro libidinis percita *Michaëlem Paphlagonem*, unum Cobicularii Imperialis miniſtrum deperibat, & adulterii conſuetudine ipſi devincta erat: quam infamem tolerantiam propria morte eluit Imperator. Nam *Zoë*, ejus uxor, quæ jam ſororeon ſuam *Theodoram* raſam in Monacharum ordinem redegerat, obſcœnis amoribus dedita maritum ſuum veneoo peremit, ut impodicis Adulteri ſui amplexibus ſecuriùs frueretur. Periit itaque *Romanus Argyrus* Imperator anno milleſimo trigeſimo quarto, cùm ſex circiter annis imperâſſet. Poſt illius obitum, confeſtim *Zoë* Auguſta *Michaëlem Paphlagonem* Amaſium ſuum ad ſolium extulit, iniitque cum ipſo coonubium, eam io ſpem erecta, fore ut ad nutum ei parêret maritus. Sed voti ſoi compos oon fuit *Zoë*, immò eam eb Imperii adminiſtratione omoinò excluſit *Michaël Paphlago*, qui Clavum Imperii per ſe ſe tractare voluit. Verùm, cùm infirmâ valetudine uteretur, utpote ſontico, ſeu epileptico morbo, laborans, Imperium fratri ſuo *Joanni* adminiſtrandi curam demandavit. Fuit *Michaël Paphlago* Princeps modeſtus, miſericors, liberalis, multiſque aliis virtutibus exornatus. Scelerum, quibus ſibi cum *Zoë* Auguſta gradum ad Imperium fecerat, agendæ pœnitentiæ percupidus, in Monaſterium ſe ſe recepit, poſtquam imperâſſet annos ſeptem, & menſes octo, & in eo orationibus jugiter vacaos, paulò poſt piè obiit anoo milleſimo quadrageſimo primo. Dum ægrotaret *Michaël Paphlago*, Cæſarem creavit *Michaëlem Calaphatam* ſuum ex ſorore oepotem, qui, eo mortuo, Imperium obtinuit. Princeps fuit vafri & ancipitis ingeoii, animi ingrati, & ad quævis facinora proclivis. Rerum ſemel potitus, *Zoën* Auguſtam, quæ eum in filium ſuum adoptaverat, exauctoravit, ac confictis in eam criminibus, Decretum de illa releganda, rondendaque perſcripſit & promulgavit. Verùm, poſtquam omnia ſus deque miſcuiſſet, populi coitione adversùs tyrannum factâ, Imperium *Calaphatæ* ademptum eſt, illudque *Zoë*, & *Theodora* ejus ſorori aſſertum anno milleſimo quadrageſimo ſecundo. Eodem anno *Zoë* Auguſta Imperii, thorique conſortem aſcivit *Conſtantinum Monomachum*, qui proindè acclamatus eſt Imperator, ſed ſtatim multifariàm exagitatos fuit à nonnullis ambitioſis hominibus, qui Imperium invadere moliebantur, videlicèt à *Georgio Maniace* Duce fortiſſimo in Italia, *Theophilo Erotico* in Cypro, & à *Leone Tornicio* in Iberia. Præter illos imperii æmolos, fuerunt etiam *Ruſſi*, qui variis excurſionibus ac cædibus Orientis Imperium infeſtâront. Nihilſeciùs *Conſtantinus Monomachus* Imperator ſingulos cùm æmulos, tum hoſtes pari felicitate atque virtute heroicâ profligavit. Eo Imperante, *Michaël Cerularius* Patriarcha Conſtantinopolitanus creatus eſt, cujos ſchiſmati ſtatim non adhæſit Imperator, ſed potiùs Legatos miſſos à *Leone* IX. Pontifice Romano benignè excepit, illis paruit, & affines atque amicos *Michaëlis Cerularii*, qoi *Photii* quondam Patriarchæ Conſtantinopolitani ſchiſma Eccleſiam Orientalem inter & Occidentalem duodecimo ſæculo recoxit, è Palatio ſuo ejecit; ſchiſmati tamen firmando poſteà haud parùm favit, ut oſtendam in Colloquio tertio. Finem vivendi fecit *Conſtantinus Monomachus* anno milleſimo quinquageſimo quarto, Imperii ſui duodecimo. Poſt illios obitum, *Theodora* Porphyrogenita ſoror *Zoës* à Senatu, Populoque Conſtantinopolitano Auguſta dicta eſt, & uno tantum anno Imperium ſummâ pace & tranquillitate adminiſtravit. Paulò antequàm moreretur *Theodora*, Imperii conſortem elegit *Michaëlem* cognomento *Stratioticum*, ſeu *Stratonicum*, virum ob ætatem penitùs decrepitam, & rerum imperitiam, ad Clavum Imperii regendum prorſùs ineptum, qui tamen poſt mortem *Theodoræ*, qoæ accidit anno milleſimo quinquageſimo quinto, Imperio potitus eſt. Sed cum munificentiæ parum erga milites exhiberet, & ſummoa viros, præſertim *Iſaacium Comnenum* contumellis afficeret, facta eſt adverſus ipſum militum rebellio,

cujus caput idem *Iſaacius Comnenus* electus venit io orbem, ubi io lætitiam effuſo omni popolo, fauſtis ominibus atque vocibus magnificè exceptus eſt. Contra illum *Michaël* Imperator copias miſit, quæ ab Iſaacio Comneno fuſæ ſunt. Quarè, victum ſe, atque populo exoſum videns *Michaël*, Imperio ceſſit aooo milleſimo quinquageſimo ſexto, Imperii ſui aono primo. *Iſaacius Comnenus* ad Imperium evectus, Prioceps fuit acris ingenii, ſed arrogantis; manu ſtrenuus, miræ caſtitatis, & effuſi in litteratos ſtudii, quamvis ipſe non eſſet litteris excultus. Exhauſtum à ſuis Deceſſoribus animadvertens ærarium, ut Fiſci ſuppleret inopiam, civium pleroſque poſſeſſionibus ſpoliavit, & ditiorum Monaſteriorum prædia ac redditus Fiſco addixit, relictis tantummodò ſumptibus ad victum neceſſariis. Expeditionem in Hungaros & Scythas ſuſcepit, eoſque ad pacem deprecaodam compulit. Bienoio ac tribus menſibus Imperii exactis, morbo correptus, *Conſtautinum Ducam* Imperatorem deſignavit, & in Studieoſe Monaſterium ſe ſe recepit anno milleſimo quinquageſimo nono, obi pietatis & humilitatis exercitiis deditus ad Deum migravit. *Conſtantinus* dictus *Ducas*, qui ab *Iſaacio Comneno* Imperium acceperat, fuit optimus Imperator, litteris impeosè addictus dicere ſolebat: *malle ſe litterarum gloriâ, quàm Imperio nobilitari.* Foris parùm ſelix extitit, cùmque rem militarem negligeret, Barbaris, ac Scythis impunè graſſantibus, haod parum Imperii vires fractæ ac debilitatæ ſunt. Obiit *Conſtantinus Ducas* anno milleſimo ſexageſimo ſeptimo, poſtquàm filios ſuos *Conſtantinum Andronicum*, & *Michaëlem* Cæſares declarâſſet, qoibus in rerum adminiſtratione *Eudociam* oxorem ſuam dedit tutricem, ea tamen lege juramento firmatâ, ut vidua permaneret, & â ſecundis ouptiis perpetuò abſtineret. At *Eudocia* poſt mariti ſui mortem, contra fidem, ad quam ſervaodam ſe ſe ſanctiſſimo juramento obſtrinxerat, poſt ſeptem dumtaxàt viduitatis menſes elapſos, *Romano Diogeni*, viro è Cappadocia oriundo, familiâ & fortitudine claro nupſit, eumqoe ad Imperium evexit. Eâ dignitate auctus *Romanus Diogenes* feliciter in Aſia bis pugnavit cum Turcis, ſed tertio comiſſo prælio captus eſt fraude *Andronici Conſtantini Ducæ* ex fratre nepotis. *Romanus Diogenes* captus à Turcis, benignè & honorificè ab *Axano* eorum Sultaoo exceptus eſt. Sed, dum captivus io Aſia teneretur, Orientis Imperio abdicatus eſt, *Eudocia* ejus uxor in Monaſterium detruſa fuit, & *Michael* filius *Conſtantini Ducæ* anno milleſimo ſeptuageſimo primo Imperator ſalutatus. Non multò poſt, *Romanus Diogenes* à Sultano dimiſſus, dum ex Aſia Conſtantinopolim reverti properat, ut ablatam recuperet dignitatem, excæcatus eſt juſſu filiorum *Conſtantini Ducæ*, tumefactoque capite propter vulnera noo ſanata miſerrimè in Inſula *Prote*, ad quam in exilium relegatus eſt, obiit anno milleſimo ſeptuageſimo primo, cùm regnâſſet annos tres & menſes octo. *Michaëlem* filium *Conſtantini Ducæ*, & in Orientis Imperio *Romani Diogenis* ſocceſſorem regendo Imperio idoneum non fuiſſe, teſtantur Hiſtorici Byzantini. Studiis ſiquidem & jambis componendis plurimùm intentus, Imperii habenas tractandas reliquit *Nicephoro* cuidam ſpadoni, viro quidem ſoletti, ſed animo dejecto, & calliditate pleno, qui dum omnia Imperatoris munia obiret, nihil erat, qnod ab eodem *Nicephoro* ſummâ in Imperio authoritate non gereretur. A crudeliſſima fame, quæ Imperaote *Michaele*, ſæviit, quæque maximam induxit annonæ caritatem, *Papiranaceus* fuit ipſe appellatus, & propter ejus ignaviam multis inteſtinis malis Orientale Imperium oppreſſum ad ſummas anguſtias redactum eſt. Illud quippè Turcæ iis malis vexâront, quæ quotidiè aucta, nolla ex parte remittebantur. Normanni etiam, Duce *Roberto*, varia Italiæ loca in ſuam poteſtatem redegerant. Quapropter, tot repellendis malis impar *Michaël Ducas*, Imperio depoſitus eſt anno milleſimo ſeptuageſimo octavo, & ad Studii Monaſterium, ut vitam Monaſticam profiteretur, transmiſſus fuit, poſtquàm imperâſſet annos ſex & totidem menſes. *Michaëlis Ducæ* Imperio abdicato ſobſtitutus eſt *Nicephorus Botoniates*, qui Imperatorio diademate in Æde Sophiana à *Coſma* Patriarcha Conſtantinopolitano donatus eſt. *Conſtantinum*, fratrem *Michaëlis Ducæ* anteà Imperatoris, affectantem Imperium, Monaſtica veſte indutum in exilium ablegavit. *Nicephorum Bryennium* Dyrrachii Ducem, & *Nicephorum Baſiliacum* tyrannos vicit, cœpit & excæcavit. Mariam uxorem *Michaëlis Ducæ* nuper Imperatoris, fœminam pulcherrimam, & moltis virtutibus præditam, omni depoſito pudore, calcatiſque Eccleſiæ legibus, ſuperſtite adhuc ejus marito, ſibi matrimonio copulavit. Quod nefandum crimen non diu impune tulit, nam cùm ob ingraveſceotem ætatem & inſitam mollitiem in contemptum ſoorum veniſſet, ab *Iſaacio*, & *Alexio* Comnenis ſolio deturbatus eſt anno milleſimo octogeſimo primo, quo *Alexius Comnenus* oatu minor, aſſentiente fratre *Iſaacio Comneno*, Imperator fuit acclamatus, & à *Coſma* Patriarcha Conſtantinopolitano coronatus. Vitam Imperatoris *Alexii Comneni* quindecim libris *Alexiados* eleganti ſtylo deſcripſit *Anna Comnena* ejos filia omni diſciplinarum genere exculta, de qua in Colloquio quinto, ubi agemus de viris illuſtribus X. & XI. ſæcul. ſermooem commodiùs habebimos. *Alexius Comnenus* Imperio potitus, cum *Roberto Guiſchardo* Apuliæ Duce, ejuſque filio *Boamundo* diuturnum bellum geſſit, ſed ab illis ſæpius fuſus ac profligatus eſt. Cum Turcis parom proſperè per ſuos Duces pugnavit, ſed profectus ipſe ad bellum eos egregiè vicit ac ſuperavit. Gallis croce ſignatis ad Bellum ſacrum properaotibus, *Godefrido Bullionæo* Duce, infeſtus fuit, atque de eorum cæde à Saracenis facta haod parum gaviſus eſt, ſicut oſtendemus ſub finem hujuſce Colloqoii. Imperante *Alexio Comneno*, molti Novatores antiquam fidem, pravis inductis erroribus, convellere tentârunt, quos ipſe acriter inſectatus eſt, & coactis ſynodis damnari curavit, ut opportuniùs in Colloquio tertio commonſtrabimus agendo de Hæreſibos, quæ ſæculo XI. emerſerunt. Litteras coluit *Alexius Comnenus*, ac nonnulla edidit opera, quæ referemus in Colloquio quinto, quod erit *de viris illuſtribus*. Denique, *Alexius Comnenus*, poſtquàm imperâſſet anoos XXVII; menſes quatoot, & aliquot dies, obiit ſeptuagenarius anno milleſimo centeſimo decimo octavo. Sed de Imperatoribus Orientis undecimi ſæculi hæc breviter attigiſſe ſufficiat.

D. Quo

Digitized by Google

D. Quo loco res Eccleſiæ erant in Occidente ſub Imperatoribus & Principibus Chriſtianis undecimi ſæculi.

M. Mortuo *Ottone* III. Imperatore ſine liberis anno milleſimo ſecundo, ſicut jam obſervavimus, electus eſt Rex Germaniæ *Henricus*, hujus nominis inter Reges Germaniæ ſecundus, inter Imperatores Primus, qui tamen dictus eſt dumtaxat Imperator anno milleſimo decimo quarto, quo à *Benedicto VIII.* Summo Pontifice Imperialem coronam accepit. Multis virtutibus claruit hic Imperator, caſtitatis præcipuè amore, Religionis ſtudio & aliis pietatis operibus inſignis. *Cunegundam* conjugem ſuam vitæ ſanctitate conſpicuam morti proximus parentibus illibatam reſtituit. Bambergenſem Epiſcopatum fundavit, duo Monaſteria condidit, ac doravit, in Monaſterium Caſſinenſe, ubi ex calculo graviter laborans, S. Benedicti interceſſione ſanitatem recuperaverat, fuit munificentiſſimus. Ab *Arnulpho* Mediolanenſi Epiſcopo vocatus in Italiam adverſus *Arduinum*, qui Italiæ Regnum invaſerat, bis cum illo infelici Marte conflixit, ſed tandem Papia capta, & *Arduino* debellato, fuit Rex Italiæ ſalutatus. Capuæ à Saracenis oppugnatæ ſuppetias tulit. Græcis *Trojam* in Apulia eripuit. Pacem Italiæ reddidit, & omnes donationes Eccleſiæ Romanæ à *Pipino*, *Carolo Magno*, & ab *Ottonibus* Imperatoribus ſuis Deceſſoribus factas confirmavit. Præter hoc Bellum Italicum, alia Henrico Imperatori bella fuerunt, videlicet adverſus *Balduinum* Flandriæ Comitem, contra Polonos, Bohemos, & Moravos, quos feliciter vicit, Hungarosque ad fidem Chriſti perduxit. Demum ſanctitatis fama ubique celebris animam DEO reddidit anno milleſimo vigeſimo quarto, ab electione ſua in Regem Germaniæ anno XXII. Imperii verò X. Sepultus eſt in Eccleſia Bambergenſi, & ab *Eugenio* III. Pontifice Maximo Sanctorum Faſtis adſcriptus. Mortuo *Henrico* Imperatore, Sancta *Cunegundis* ejus uxor inter Sanctimoniales *Confugienſis* Monaſterii Ord. Sancti Benedicti, quod ipſa fundaverat, Monaſtico inſtituto nomen dedit. Ejus vita extat apud *Surium*, & inter Acta Sanctorum menſis Martii ab *Henſchenio*, & *Papebrochio* edita. *Conradus* hujus nominis ſecundus, poſt obitum *Henrici*, qui ob perpetuam cum *Cunegunde* conjuge ſua ſervatam virginitatem abſque liberis deceſſerat, electus eſt Rex Germaniæ, non tamen Imperator dictus niſi anno milleſimo vigeſimo ſeptimo, quo à Joanne XIX. Pontifice Maximo Coronam Imperialem accepit. *Miſiconem* Poloniæ Ducem *Boleslai* filium domuit, Poloniam in Tetrarchiam erexit, eamque tributariam fecit. Hungaros devicit, Burgundiam acquiſivit, traditam ſibi à *Rodolpho* Rege, ipſamque validè tutatus eſt adverſùs *Odonem* Rodolphi ex ſorore nepotem, qui eam armatus repetebat. *Luticos* Paganos Saxoniæ Chriſtianos infeſtantes compreſſit. In Italiam bellis laceratam venit, & luſtrata Longobardia, Epiſcopos Placentinum, Cremonenſem, & Vercellenſem reos Majeſtatis multavit exilio. In Parmenſes & Mediolanenſes rebelles animadvertit, & omnes Italiæ ſeditiones ſedavit. Obiit *Conradus* Imperator anno milleſimo trigeſimo nono apud Trajectum Friſiæ, ab electione ſua in Regem Germaniæ anno decimo quinto, Imperii verò anno duodecimo. Et ſucceſſit *Henricus* filius, qui inter Reges Germaniæ eſt hujus nominis tertius, ſed inter Imperatores eſt tantùm hujus nominis ſecundus. Hic *Henricus* anno milleſimo trigeſimo nono Rex Germaniæ fuit coronatus, non tamen *Auguſti*, ſeu Imperatoris nomen obtinuit, niſi anno milleſimo quadrageſimo ſexto, quo pulſis & in Synodo Sutricenſi depoſitis *Benedicto IX. Silveſtro III.* & *Gregorio VI.* electus eſt *Clemens II.* Pontifex Maximus, qui *Henricum* coronavit Imperatorem. Virtutibus tam Chriſtianis, quàm civilibus & bellicis præditus fuit *Henricus* Imperator. Habitis *Conſtantiæ* ad Rhenum Comitiis, pacem inter Principes & Magnates conciliavit, privatis extinctis inimicitiis. Mimos & comœdos expulit, *pauperibusque diſtribuit, quæ membris Diaboli ſubtraxerat*, ut ſcribit *Otto Friſingenſis*. Simoniacam labem, quæ id temporis latiſſime graſſabatur, penitus exterminare totis viribus ſtuduit, ac Simoniacos omni honore deſtitutos, privatosque dignitatibus ac beneficiis Eccleſiaſticis ferire anathemate curavit, ſacrorum Canonum executioni ſedulò invigilans. *Leoni IX.* Pontifici Maximo adverſùs Normannos Eccleſiæ Romanæ infeſtos, tulit auxilium. *Godefridum Lotharingiæ* Ducem, & *Balduinum* Flandriæ Comitem perduelles, ob idque à Romano Pontifice excommunicatos, ad deditionem compulit. *Bohemos*, *Hungarosque* ſubegit, & poſt tot præclara geſta, viam tandem univerſæ carnis ingreſſus eſt anno milleſimo quinquageſimo ſexto, ac puerum reliquit ſeptennem, *Henricum* videlicet, qui inter Reges Germaniæ eſt hujus nominis quartus, ſed inter Imperatores eſt tantum hujus nominis tertius. Exiſtimaverim tamen ipſe, hunc *Henricum* inter Germaniæ Reges locum dumtaxat habere debere, ſed non inter Occidentis Imperatores, quia à vero & legitimo Pontifice nunquam fuit coronatus Imperator, ſed anno dumtaxat milleſimo octogeſimo quarto à *Guiberto* Antipapa, quem ipſemet *Henricus* contra verum Pontificem Romanum *Gregorium* VII. creaverat, *coronam non gloriæ, ſed confuſionis* accepit, ut ſcribit *Bartoldus* Conſtantienſis. Princeps fuit *Henricus* ingenio ferox, ſuperbus & violentus, qui Sanctæ Sedi fuit inobediens, & Epiſcopatus atque Abbatias privata auctoritate, quam vulgo *Inveſtituram* appellare ſolemus, pretiò vendidit. Quid contra Gregorium VII. ſanctum & magnanimum Pontificem Romanum, à quo anathemate perculſus eſt, molitus fuerit, quaſque in Eccleſia turbas excitarit, inducto ſchiſmate per *Guibertum* Ravennatem Archiepiſcopum, quem in Cathedram Sancti Petri Antipapam intruſit; commodius referemus in ſequenti Colloquio agendo de Pontificibus Romanis, qui undecimo ſæculo Eccleſiam gubernarunt. Satis hic obſervaſſe ſufficiat, DEUM ad ulciſcendas tot injurias, quas Eccleſiæ temerè irrogarat *Henricus*, non ſolum adverſus ipſum ſuſcitaſſe *Rodulphum* Sueviæ Ducem, *Hermannum* è Lotharingia Ducem Luxelburgenſem, & *Ecbertum* Saxoniæ Marchionem, qui contra illum electi Imperatores, diu & acriter cum ipſo bella geſſerunt; ſed etiam permiſiſſe, ut ejus filii certatim contra ipſum conſpirarent. *Conradus* ſiquidem ejus filius natu

natu major anno milleſimo nonageſimo tertio Regnum Italiæ patri ſuo *Henrico* ſurripuit, & *Henricus* alter ejus filius anno milleſimo centeſimo quinto à Germaniæ Proceribus unanimi conſenſu acclamatus Imperator, patrem ſuum *Henricum* coëgit, ut ipſi Imperii Inſignia traderet, eumque ad privatam vitam redegit, quam tandem variis curis confectus, & in excommunicatione trium Romanorum Pontificum anno milleſimo centeſimo ſexto miſerrimè clauſit nequiſſimus ille Eccleſiæ perſecutor, de quo plura non addam, quia de malis, quæ in Eccleſiam intulit, ſæpius in ſequentibus noſtris Colloquiis ſermo redibit.

D. Seriem Imperatorum cum Orientis, tum Occidentis ad initium uſque duodecimi Eccleſiæ ſæculi accuratè hactenus perduxiſti, eorumque geſta, virtutes, ſimul & vitia candide retuliſti. Sed Chriſtianorum Regum, qui Galliam, Hiſpaniam, & Angliam gubernarunt, ſeriem, ad finem uſque dumtaxat decimi ſæculi exhibuiſti, quam ſubinde, ut ſtatum Eccleſiæ undecimi ſæculi ſub illis Principibus Chriſtianis perſpectum habere poſſim, ad exordium uſque duodecimi ſæculi continuatam modò texere debes.

M. Mortuo *Hugone Capeto* Galliarum Rege anno nongenteſimo nonageſimo octavo, *Robertus* ejus filius, qui jam à patre ad Regni conſortium adſcitus fuerat, ſolus in Gallia regnare cœpit. Is, poſt dicemptas, ob *Gregorii V.* Romani Pontificis interdictum, inceſtas nuptias, quas inierat cum *Bertha* Carnutenſium Comitis vidua, cujus affinitate conjunctus erat, *Conſtantiam* Toloſani Comitis *VVillelmi* filiam duxit uxorem. Fuit Princeps ſumma pietate, manſuetudine, prudentia, & litterarum haud vulgari ſcientia præditus. Sacras Ædes, & Monaſteria ingenti numero fundavit in DEI laudibus aſſiduus. Nuſquam abſque pauperibus erat, quibus omnia affatim ſuppeditari curabat, & in die cœnæ Domini eis numero trecentis propriâ manu ac flexis genibus inſerviebat, atque eorum pedes admirabili pietate & modeſtia abluebat. Sacros quoſdam Hymnos compoſuit, & Proſam: *Veni Sancte Spiritus*, quam in Feſto Pentecoſtes concinit Eccleſia. Obiit ſanctitate, & miraculis clarus *Robertus* Galliarum Rex die XXI. menſis Julii anni MXXXI. ut videre eſt in Chronicis *S. Petri Vivi*, *S. Medardi*, & *S. Dionyſii*, in quibus mors *Roberti* Galliarum Regis conjungitur cum anno milleſimo trigeſimo primo, idque etiam tribus teſtimoniis ex chartis *Henrici* filii, ac in Galliarum Regno ſucceſſoris *Roberti* eruitis certum eſſe oſtendit doctiſſimus *Baluzius* lib. 4. *Marca Hiſpanica* ad annum MXXXI. Quocirca male *Baronius*, *Calviſius*, *Bucherius*, *Petavius*, aliique obitum *Roberti* Galliarum Regis copolarunt cum anno MXXXIII. Reliquit *Robertus* Rex tres filios, quorum majorem natu *Henricum* ſucceſſorem jam dixerat, eique Regiam Coronam impoſuerat anno MXXVII, reluctante licet *Conſtantia* Regina, quæ *Robertum* natu minorem volebat anteponi. *Henricus* itaque hujus nominis primus, *Roberti*, & *Conſtantiæ* filius anno MXXXI. ſolus in Galliis regnare cœpit, invita licet, ut mox dixi, *Conſtantia* matre, quæ nihil non egit, ut eum exauctoraret, & *Robertum* natu minorem, quem *Henricus* ejus frater Ducem Burgundiæ creaverat, ad ſolium eveheret. At ſuperbæ & tumultuantis mulieris conatus repreſſit *Henricus* fretus potiſſimum auxilio *Roberti* Normannorum Ducis. *Theobaldum* & *Stephanum* Odonis Carnotenſis Comitis rebelles filios ſuperavit etiam *Henricus* per *Gotfredum* Andegavenſium Comitem, cui Turonorum Civitatem attribuit. *VVillelmum* Nothum *Richardi* Normannorum Ducis filium ſuæ curæ fideique à patre concreditum egregiè tuitus eſt, & paternam in ditionem reſtituit, ſuſis in prælio Normannorum millibus triginta, cum ipſe tria duntaxat millia in exercitu haberet. Ex *Anna* Ruſſorum Regis filia, quam *Henricus* duxerat uxorem, tres ſuſcepit filios, *Philippum*, *Robertum*, & *Hugonem*. Primum ex his, ſeu Philippum, puerum adhuc ſeptennem, *Henricus* in Conventu Remenſi anno MLIX, in conſortium Regni aſcivit, cujus coronationi, amoris & honoris ergò, Legati Romani Pontificis, Epiſcopi viginti duo, & Proceres Regni quampluſimi in actis Coronationis memorati interfuerunt. Obiit *Henricus* hujus nominis primus Galliarum Rea Vitriaci die IV. menſis Auguſti anni MLX. ſed cùm *Philippus* ejus filius ob juvenilem ætatem Regno Galliarum adminiſtrando impar eſſet, *Henricus* ejus pater teſtamento cavit, ut *Balduinus* V. Flandriæ Comes tutelam *Philippi*, Galliarumque Regni adminiſtrationem ſuſciperet. *Balduinus* igitur per annos ſeptem Francorum Regnum ſapienter & ſtrenue rexit, moriensque *Philippo* Regi jam adoleſcenti Galliarum Regnum quietum reliquit. *Bertham* Friſiæ Comitis *Florentii* filiam uxorem duxit *Philippus*, hujus nominis primus Galliarum Rex, ex qua ſuſcepit *Ludovicum* filium. Sed poſtea divortium cum ea fecit, & *Bertradam* conſanguinitate ſibi junctam, *Fulconis* Andegavenſium Comitis adhuc viventis uxorem, ſibi conjugio copulavit. Harum inceſtarum occaſione nuptiarum *Urbanus II.* Summus Pontifex ſacris *Philippo* Regi interdixit, cumque reſipiſcere nollet, & concubinam dimittere, eum excommunicavit. Hoc Eccleſiæ fulmine perterritus Philippus Rex, ad meliorem frugem ſe ſe recepit, & dimiſsâ *Bertrada* concubinâ rediit in amicitiam Urbani II & Eccleſiæ reconciliatus eſt. *Paſchalem* II. Romanum Pontificem in Gallias anno milleſimo centeſimo ſeptimo venientem, ut peteret auxilium contra *Henricum* Imperatorem, qui Epiſcopos, & Abbates electos jus inveſtiendi per annuli & virgæ traditionem ſibi injuſte arrogabat, perhonorificè excepit *Philippus* Rea, qui tandem anno ſequenti, ſeu MCVIII. è vivis exceſſit, cum regnâſſet annos XLVII. Habes nunc ſeriem Regum, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo Gallorum Monarchiam gubernarunt.

Reſumamus modò Hiſpaniæ Regum ſeriem, quam terminavimus in *Veremundo* hujus nominis ſecundò, qui obiit anno nongenteſimo nonageſimo nono, filiumque quinquennem Regni reliquit hæredem, dictum *Alphonſum* hujus nominis V. cujus minorem ætatem rexit *Melendus* Gallæciæ Comes, qui Regnum juxta ſupremam *Veremundi* Regis voluntatem eximiâ fide adminiſtravit, filiamque ſuam nomine *Elviram* adulto Regi *Alphonſo* connubio junxit, ex qua *Alphonſus* procreavit *Veremundum*, & *Sanctiam*. Adverſus Saracenos pugnans occiſus eſt *Alphonſus V.* Hiſpaniarum Rex an. MXXVII. ſicut oſtendit *Baronius* ex ejus Epitaphio. Eum in Regno Hiſpaniæ excepit *Veremundus* filius

filius hujus nominis III. qui à *Sanctio Majoris* Navarræ Rege magnis cladibus cùm affectus fuiſſet, pacem cum eo pepigit, & *Sanctiam* ſororem ſuam *Ferdinando Magno* Sanctii majoris filio cum jure ſucceſſionis in utrumque Regnum dedit uxorem. Verùm hic *Ferdinandus* hujus nominis I, tunc Caſtellæ Rex, poſt mortem *Sanctii Majoris* patris ſui, *Veremundum* ſororium ſuum de finibus laceſſivit & commiſſo cum eo prælio, interfectus eſt *Veremundus* Rex anno MXXXVII. ut liquet ex illius Epitaphio à *Baronio* recitato. Occiſo *Veremundo*, Regnum Legionenſe confeſtim victricibus armis occupavit *Ferdinandus*, illudque cum Regno Caſtellæ, ſeu Caſtiliæ univit. Varias Urbes in Luſitaniæ Saracenis eripuit. Toletanum, & Hiſpalanſem Saracenorum Reges potentiſſimos, vectigales ac tributarios fecit, multiſque victoriis clarus obiit anno MLXV. numeroſam relinquens prolem, videlicet *Sanctium*, *Alphonſum*, & *Garſiam* filios, *Urracam* verò & *Elviram* filias. Moriens Regnum ſuum trifariam diviſum filiis legavit. *Sanctio* natu maximo dedit *Caſtella* Regnum; *Alphonſo* donavit Regnum *Legionis* cum nonnullis Gallæciæ civitatibus; reliquam tandem Gallæciæ partem, necnon Luſitaniæ Ditiones Mauris ereptas *Garſiæ* aſſignavit. Aſt, poſt mortem *Ferdinandi* M. Caſtellæ Regis graviſſima bella inter tres filios ejus exorta ſunt. *Sanctius* Caſtellæ, & *Alphonſus* Legionis Reges *Garſiam* fratrem Gallæciæ, & Luſitaniæ Regem Ditionibus ſpoliarunt, easque inter ſeſe partiti ſunt, Sed *Sanctius* hac præda haud contentus, & dominandi cupiditate abreptus bellum adversùs fratrem *Alphonſum* Legionis Regem movit anno MLXX. Bis inter fratres acriter pugnatum eſt, bisque *Alphonſus* à *Sanctio* victus, & tandem captus in carcerem conjectus eſt, ex quo tamen eum hac conditione eduxit *Sanctius*, ut in Monaſterio *S. Facundi* Monachorum habitum indueret. Verum, *Alphonſus* eum deluſit, noctu quippe fugit à Monaſterio, Toletum venit, ubi permanſit usque ad mortem fratris *Sanctii* Caſtellæ Regis, hoc eſt, usque ad annum MLXXII. quo *Sanctius* Caſtellæ Rex in obſidione Urbis *Zamoræ* ab uno milite per inſidias interfectus eſt. Sublato itaque è vivis *Sanctio* Caſtellæ Rege, *Alphonſus* hujus nominis VI. Sanctii frater ad Regnum Legionis & Caſtellæ revocatus eſt, & *Garſias* ejus frater è carcere, in quo à *Sanctio* detentus fuerat, liberatus & in Regnum Gallæciæ reſtitutus eſt, qui tamen à fratre ſuo *Alphonſo* dolo captus, in carcerem denuo truſus eſt, ubi periit Anno MXC. *Alphonſus* vero ejus frater Caſtellæ, & Legionis Rex, poſt devictos Mauros, qui multam cladem Hiſpaniæ inferebant, è vita deceſſit anno MCIX. cum regnaſſet à morte patris annis XLIII.

Supereſt tandem, ut breviter ſeriem demus Regum, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo Angliam gubernarunt. Et in primis, jam oſtendimus, mortuo *Edmundo* Ethelredi Regis Angliæ filio Canutum Suennis Daniæ Regis filium in univerſa Anglia Regem agnitum fuiſſe anno milleſimo decimo ſeptimo. Erant huic *Canuto* Regi duo ex concubina *Alfgeva* filii, *Heraldus*, & *Sueno*. Sed ut legitimam prolem ſibi in Regno Angliæ aliquando ſufficeret *Canutus*, *Emmam* conjugem *Ethelredi* Regis è Normannia revocatam ſibi matrimonio copulavit, ex qua cum genuiſſet *Hardicanutum*, & *Gunildam* filiam, mortuus eſt anno milleſimo trigeſimo quinto. Fuit *Canutus* optimus Princeps, qui ſanctiſſimas leges tulit, & de viris Eccleſiaſticis, atque Monachis optimè meritus eſt. Pupillorum, & viduarum defenſor, orphanorum, & advenarum patronus munificentiſſimus, leges iniquas ſuſtulit; juſtitiam & æquitatem extulit, & impensè coluit. Eccleſias extruxit & honoravit. Sacerdotes, & Clerum dignitatibus amplificavit, pacem & unanimitatem omnibus indixit, multaque alia id genus pietatis opera edidit, quæ legi poſſunt apud Anonymum Encomiaſtem *Emmæ* Anglorum Reginæ, qui eſt auctor coævus, & extat inter Scriptores antiquos Hiſtoriæ Normannorum. Mortuo *Canuto* Anglorum Rege anno MXXXV. *Heraldus*, quem, ut mox diximus, ex concubina ſuſceperat *Canutus*, ſucceſſit in Regno Angliæ, obiitq; anno milleſimo quadrageſimo. Eo demortuo, *Hardicanutus*, Canuti filius, qui tum temporis Brugis in Belgio agebat, communi civium ſuffragio, & Procerum ferè omnium conſenſu Rex Angliæ fuit acclamatus, qui Regno potitus, & memor injuriarum, quas vel ſibi vel *Emmæ* matri irrogaverat *Heraldus* Rex, corpus illius effodi, & in flumen *Tameſis* projici juſſit. Ipſo Regni ſui initio *Hardicanutus* graviſſimum tributum civibus impoſuit, quo illorum odium in ſe concitavit. *Gunildam* ſororem ſuam *Henrico* ſecundo Imperatori, *Conradi* filio, conjugem dedit, obiitque anno MXLII. Eodem anno *S. Eduardus* cognomento *Confeſſor* Rex Angliæ fuit coronatus. *Goduvini* Comitis filiam duxit uxorem, cumque caſte vixit. Præclaris virtutibus fulſit, & à Deo multis miraculis, ejus virtutum teſtibus, illuſtratus, in cœlum receptus eſt anno milleſimo ſexageſimo ſexto, & ab *Alexandro III.* Romano Pontifice an. MCLXI. Sanctorum Faſtis adſcriptus eſt, ſicut ad eumdem annum teſtatur Card. *Baronius*. Anglorum Reges privilegium curandi ſtrumas, vel ſcrophulas à S. Eduardo repetunt, eidemque hoc beneficium acceptum referunt. Solis tamen Anglorum Regibus, ut obiter dicam, iſtud privilegium ſanandi ſcrophulas à Deo non eſt conceſſum, Reges quippe Francorum, & ſeptimi maſculi, nullo interjecto partu fœmineo nati, idem habent privilegium ſanandi ſolo tactu ſcrophulas, ſicut multis experientiis, & teſtimoniis probatiſſimæ fidei hominum, qui hanc ſanitatis gratiam ſæpius propriis oculis inſpexerunt, ſuaderi poteſt. Quorum teſtimonia ſatis ſuperque ſufficere debent ad refellendos quosdam incredulos, tam Medicos, qui hæc, ceu commentitia, ſugillant, quàm Theologos nonnullos, qui hæc ſuperſtitioſa eſſe dicunt. Sunt hæ gratiæ gratis datæ, quæ à Deo tam bonis, quàm malis impertiuntur, non ad propriam eorum, ſed ad communem aliorum utilitatem. Verùm redeamus ad ſeriem Regum Angliæ. Poſt Sanct. Eduardi obitum *Haraldo*, *Goduvini* filio, Regnum ab Anglis delatum eſt, quem *VVillelmus* Normanniæ Dux juſto bello aggreſſus commiſſo prælio profligavit, & in eo *Haraldus* Rex fortiter pugnans occubuit. *VVillelmus* in Feſto Natalis Domini anni MLXVI. Angliæ Rex fuit inauguratus, dictusque *VVillelmus* hujus nominis I. Leges optimas condidit, ſed eas præſertim obſervari juſſit, quæ à S. Eduardo fuerant promulgatæ. Eo regente *VVillelmo*, multa Monaſteria in Anglia & Normannia conſtructa ſunt. *Malcolmum III.* Scotiæ Regem, ducto in Scotiam exerci-

exercitu ad hominlum ſibi præſtendum compulit *VVillelmus*. Summo amore litteretos profecntus eſt. Quatuor filios ex *Mathilda* Balduini Comitis filia ſuſcepit, *Robertum* nempe, *Richardum*, *Willelmum*, & *Henricum*. Sed *Richardus* puer obiit, & *Robertus* Regno jure primogenituræ ſibi debito fuit à patre privatus, eò quòd *Philippum I.* Galliarnm Regem adverſus illum excitâſſet, & ob id ſolo Normanniæ Ducatu à patre donetus eſt. Regnavit in Anglia *VVillelmus* bujus nominis I. eonos viginti, & obiit anno MLXXXVII. Mortuo *Willelmo I.* in Regnum Angliæ ſucceſſit *Willelmus* ejus filius bujus nominis II. qui ob flavem Cæſariem *Rufi* cognomen eccepit. Exordio Regni ſui conatus quorumdam rebellium, qui ei Regnum eripere moliebantur, fregit. *Margaretam* nxorem habuit Scotiæ Reginam piiſſimam. Gravi morbo correptus Sanctum *Anſelmum* Cantuarienſi præfecit Eccleſiæ, & aureos, ut ajunt, montes in bonum Eccleſiæ & Regni, ſi ſanitatem recuperaret, pollicitus eſt, ſed ſanitati poſteà reſtitutus, nihil eorum, quæ promiſerat, executioni mendavit, Populum oppreſſit, pecnniam eb Epiſcopis, & Abbatibus exectionibus injuſtis extorſit. Sanctum *Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopnm Eccleſiæ jura ſtrenue vindicantem, & Conſilio Aulicornm, qui, ut fieri aſſolet, voluntati Regis magis obtemperare, quàm Eccleſiæ bonum promovere ſtudebant, ſequi Detrectaniem haud parnm vexevit, ſicut opportunius oſtendemus in Colloquio quinto diſſerendo *de Viris Illuſtribus*, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo floruerunt. Obiit *Willelmus* II. Angliæ Rex anno centeſimo ſupra milleſimum ſagittâ inter venandum, ut dicitur, fortuitò confixus à *Waltere Tyrel*, quem ex Francie deductum in familiaritatem receperat.

D. Audivi ſæpius è viris erndiiis, ſacrnm bellum ſub finem undecimi ſæculi à Principibus Chriſtianis confœderatis contre Seracenos, ſeu Turces, fuiſſe feliciter ſuſceptum, eoque Chriſtienæ Religioni megnam gloriam, & empliſſimum eceeſſiſſe incrementum, hujus itaque ſecri belli initium, progreſſum ac fauſtum exitum peucis, ſi plecet, deſcribe, & hac deſcriptione noſtrum concludamus Colloquium.

M. Ad iſtud Sacrum contre Saracenos ſub finem undecimi ſæculi bellum ſuſcipiendum Principes Chriſtianos primùm accendit *Petrus* Eremita, netione Gallus, patriâ Ambianenſis, qui ex Palæſtine nuper regreſſus, multas ed illos detulerat Chriſtianorum dirâ ſervitute in Oriente oppreſſorum litteras, quibus etiem vehementer permotns *Urbanus II.* Pontifex Maximns, Concilium Claromontenum in Galliis anno milleſimo nonageſimo quinto celebravit in quo Chriſtianos ad ſacram Palæſtinæ expeditionem plurimnm adhortatus eſt. Hoc veluti Claſſico exciti Europæ Principes Chriſtiani Galliæ, Italiæ, & Germaniæ (nam Hiſpani ſuis Mauris in ordinem redigendis implicabantnr) certatim banc in ſacrem militiam adſcripti ſunt, deſiderio præſertim extimnleti propagandæ Catholicæ Religionis, & aſſerendæ Chriſtianorum libertatis ſub jogo duræ ſervitutis toto in Oriente gementium. Collecto itaque Equitnm, Peditumque numeroſo exercitu, in Aſiam trajecto Boſphoro ſeſe conferunt, ubi innumeris ſuperatis difficultatibus, quas *Alexius Comnenus* Græcorum Imperetor, Chriſtianus licèt, contrà pectam fidem Latinis per Græciam tranſeuntibus objecit, eisque tum commeatus & annonæ ſuppreſſione, tum nocturnis & inopinatis eggreſſionibns, aliisque id genus ſtructis itinerum inſidiis moleſtiam faceſſere pro viribus tentavit, his, inquam, omnibus perruptis ac ſuperatis difficultatibns, Latini Cruce ſignati magnos de Seracenis, ſeu Turcis reportierunt triumphos. Expugnatio ſiquidem *Nicea & Antiochia*, deditio *Lycaonia, Licia, Cilicia, & Pamphylia, Solymani*, Turcarum Principis, *Soldanorum* Babyloniæ, & Ægypti debellatio, ad extremum, Hieroſolymorum in Chriſtianorum poteſtatem reductio, fuernnt præclari fructus, quos in ſacra iſte expeditione Chriſtiani perceperunt. Subacta Hieroſolyme enno milleſimo nonageſimo nono, Regnum Hieroſol. *Godefrido Bullionæo*, Duci Lotheringiæ, & Chriſtiani exercitus Generali præfecto omnium unanimi conſenſu delatum eſt; ipſe tamen *humilitatis causa, corona, Regum more, in ſancta civitate noluit inſigniri, ea contentus, & illi reverentiam exhibens, quam humani generis Reparator in eodem loco usque ad Crucis patibulum pro noſtra ſalute ſpineam deportavit.* Verba ſunt *Willelmi* Tyriorum Archiepiſcopi lib. X. apud quem Scriptorem legere poteris integram hujusce ſacri Belli Hiſtoriem fuſo calamo & ſincerâ fide ab ipſo deſcriptam, & de qua in noſtris ſequentibus Colloquiis iterum redibit ſermo.

D. Tot victoriæ, quas ſub finem XI. ſæculi de Turcis in Oriente Chriſtieni, Duce *Godefrido Bullionæo*, reportaverunt, me eam in ſpem erigunt, fore, ut tandem infenſiſſimi illi Chriſtienæ Fidei hoſtes quàm primum exterminentur; hanc mihi certam fiduciam ingerit fauſtiſſimus atque exoptatiſſimus hic nuncius, quo hodie, anteqnam noſtrum iniremus Colloquium, feſtivâ omnium gratulatione accepimus, ingentem Turcarum exercitum à Principe *Eugenio* è Sereniſſima Ducum Sabaudiæ Proſapia oriundo, & exercitus Imper. *Caroli VI.* Generali Præfecto die XVI. menſis Auguſti hujusce labentis anni MDCCXVII fuſum, victum & diſſipatum eſſe, atque *Albam Græcam*, vulgo dictam *Bellegrada*. Urbem in colle ſitam, naturé & arte munitiſſimam, die XVIII. ejusdem menſis & anni actutum expugnatam captamque fuiſſe eb eodem Principe *Eugenio*, cui contre Turcas pugnare, ac vincere idem omninò eſt, & quem omnes dignum judicant, qui pro ſuis in Eccleſiam meritis Hieroſolymitano Regno, velut alter *Godefridus Bullionæus*, aliquando potiatur.

M. Cum tam grato nuncio tota exhilaretur Roma, ac paſſim in vicis ferveant gratulationes, ingeminentur plauſus, celebrentur rumores, ignesque feſtivi, præ geſtiente lætitia, certatim ab omnibus accendantur, neceſſe eſt, nt Colloquio noſtro finem imponamus, & per aliquot dies communi gaudio perfruentes, laudibus celebremus victorem, fortiſſimum Heroëm, & dignum, cui triumphales Arcus erigantur, Trophæa, Columnæ, Obeliſci, & Pyramides inſtruantur.

* * *

COLLO-

COLLOQUIUM II.

In quo texitur ſeries Epiſcoporum, qui præcipuas Eccleſiæ Sedes, Romanam videlicet & Conſtantinopolitanam, ſæculis Decimo & Undecimo tenuerunt.

D. LEgi nuperrimè in Annalibos Cardinalis Baronii, Sedem Romanam, qoæ in præcedentibus ſæculis fuerat univerſæ Eccleſiæ decus ac ornamentum, fonsque purioris ſanctitatis, ab indignis, callidis & improbis invaſoribus decimo Eccleſiæ ſæculo fœdiſſimè eſſe conſporcatam. Indolui ſenè, nec à lacrymis temperaro potoi, dum vitas illorum Romanorum Pontificum perlegi in Annalibus Baronii, quem elinnde probè ſcio de Sede Apoſtolica, & de Romanis Pontificibos optimè meritum eſſe. Optarem igitur, pro illo, qood penitius animo meo inſidet erge Romanos Pontifices, devotiſſimo obſequio, ut in gratiam horumce Romanorum Pontificom, qoorum mores perſtringit *Baronius*, vindicias ounc adorneres, & brevi Apologiâ oſtenderes, eos à virtute & à pietate deceſſorum ſuorum non defeciſſe. Sic enim facilide, oieâ qoidem ſententiâ, retundi poſſet protervia hæreticorom, qui, ut ſedem Apoſtolicam inſamare ac denigrere poſſint, his previs quorumdam Pontificum Romanorum exemplis utuntur, indeque occaſionem & materiam captant, Eccleſiæ Romanæ inſultandi.

M. Quòd *Baronius* vitia & pravos mores, quorumdam Romanorum Pontificom, qoi decimo Eccleſiæ ſæculo Sedem Romanam occopâront, aut invaſerunt, non diſſimuleverit, non venali, ſed ſincero calamo deſcripſerit, culpari minimè debet, cum in hoc partes impleverit optimi hiſtorici, qoem à palpandi aſſentandique ſtudio penitùs alienum, ſoliqoe veritati litare, non ſuis affectibus indulgere oportet, ut hoc pectus præjudiciis omninò vecuus, in deſcribenda Hiſtoria, *ne quid falſi dicere audeat, ne quid veri dicere non audeat, ne qua ſuſpicio gratiæ ſit in ſcribendo, ne qua ſimultatis*, ot ait *Cicero lib. 2. de Oratore*. Ultrò itaqua cum Card. Baroniu fateri debemus; nonnullos, proh dolor! exſtitiſſe decimo Eccleſiæ ſæculo Romanos Pontifices (neque enim id oullo pacto diſſimulare licet) à quibus magnam labem paſſa eſt ſedes Romana, eorumque pravis moribus ita infuſcata fuit, ut actum penitùs fuiſſet de illa Sanctiſſima Seda, ſi monſtris violari, etterivè potuiſſet. Tot malorum, quibus Sedes Romana decimo Eccleſiæ ſæculo fuit afflicta, duplex poteſt afferri cauſa. Prime originem heboit ex impotenti ambitione *Adelberti* Toſciæ Marchionis, & peſſimæ ejus concubinæ *Theodora* oobilis Romanæ fœmioæ, Senetoriâque ortæ propagine, quæ cùm eſſet excelleno pulchritudioe prædita, ingenioqoe verſutiſſima, *Romanæ Civitatis Monarchiam*, teſte Baronio, *obtinebat*, duasque filias habuit; *Maroziam, & Theoderam*, quæ Matrem ambitione & libidine ſuperârunt, quarſmve meretricium Imperium, ot ait idem Baronius, tantùm iovaluit, ot pro arbitrio legitimè creatos Pontifices dimoverent, & violentos ac nefarios homioes iotroderent. Alia horumce malorum cauſa profecta eſt ex ſciſſione Imperii Romeni, ad quod modò hi, modò illi ferro & ſanguine, eliſque malis artibue viam ſibi ſternebant, atque ut Pontificum ſibi ſaveotem heberent, mancipiom ſuum promovere & intrudere certatim connitebaotor. Hos inter præcipuè fuit *Albericus, Marozia ex Adelberto* Tuſciæ Marchione filius, qui Romæ tyrannicè domiuebatur, & ounc iſtos Pontifices carcere & inediâ, atque etiam ferro è medio impunè tollebat, ounc illos cootra omoes armis intrepidè tuebatur. Hinc oon mirum, ſi io his ecerbiſſimis temporibus, nonoolli embitioſi homines per vim paſſim, per cædes & crimine ad ſanctam Sedem ſibi gradooi fecerint, & improbi Pontifices fuerint. Perperàm tamen noſtrorum temporum heterodoxi his previs quorumdem Romanorom Pontificum abutuntur exemplis, ut inſultent Eccleſiæ Romanæ, ejusque incorruptam veritatem & uoitatem oppugnent. At enim, ut verbis utar Sancti Auguſtini capite XVI. libri *de unico Baptiſmo* cootra Donatiſtas: Qualescumque fuerint Pontifices illi, *quibus objiciunt pro ſua diſſenſione, quod volunt, non præjudicat Eccleſia Catholica toto terrarum orbe diffuſa; nullo modo rerum innocentia coronamur, nullo modo rerum iniquitate damnamur.* Et ſaoè, oon ex perſonis fidem, ſed ex fide perſonas judicere debemus. Unde, ſicue damnareotur meritò illi, qui Apoſtolicam dignitatem contemnerent, atque contèmoendam docerent, qoòd *Judas*, qui fuit neqoiſſimus proditor, ed illam fuerit provectus, ità noſtrorum temporum hæretici diris devoveri debent, dum Pontificiam digoitatem, Romanam Eccleſiam & Primetuoi jure Divino Pontifici Romano aſſertum aſpernantur ac totis ſuis viribus impugnant, etſi Romanos quosdam Pontifices à virtute & pietate majorum ſuorum degeneráſſe, negari haud poſſit. Addo denique cum Baronio, megoo DEI miraculo, & peculiari erga Sedem Petri providentiæ curâ factum eſſe, ut cum tot ac tanta urgerent ſæculo decimo mele, oemo tamen inventus ſit, qui ea de cauſa ſe ab ipſa Romaoa Eccleſie, factô ſchiſmate, ebſciderit, nemo, qui ſanam ejus doctrinam aliqoa hæreſi contemineverit, ſed omoes ubique geotium Chriſtiani ejusdam fidei vinculo, & obedientiæ nexu juncti Sedi Apoſtolicæ indivulsè perſtiterint.

D. Vanus profectò eſt, ot video, planeque futilis triumphus, quem agont Lutherani, & Calviniſtæ, dum ejuemodi Pontificum receoſent Hiſtoriam, indeque anſam & occaſionem inſulsè & ineptè erripiunt io Eccleſiam Romanam inſultaodi. Spretis itaque eorum frigidis io Eccleſiam Romanam dicteriis, te hîc breviter attexere non pigeat ſeriem Pontificum, qui ſæculo Eccleſiæ decimo Sedem Romanam tenuerunt, eorumque mores, ut hiſtoricum veritatis cultorem decet, accuratè ec ſincerè deſcribere.

M. Mortuo *Joanne IX.* Romauo Pontifice anno nongenteſimo, ut jam obſervavimus io Colloquio ſecondo in hiſtoriam ſæculi noni Eccleſiæ, delectus eſt eodem anno Pontifex Maximus *Benedictus IV.* quem die triceſimâ menſis Auguſti anni nongenteſimi Eccleſiam Romanam jam regere cœpiſſe, evincitur ex duabus ejus Epiſto-

Epiſtolis, quarum prior directa eſt ad Galliarum Epiſcopos ac Principes. Altera data eſt ad Clerum, & populum Lingonenſem. Duæ ſiquidem illæ *Benedicti IV.* Epiſtolæ inſcriptæ ſunt *Secundo Kalend. Septembris, anno Domini Benedicti Papa primo*, & exſtant Tomo XI. Conc. In priori Epiſtola *Benedictus IV.* reſtituit *Argrinum* Lingonenſem Epiſcopum in omnia Eccleſiæ ſuæ jura, & quod à *Joanne IX.* ſuo deceſſore in gratiam *Argrini* jam ſtatutum fuerat, Apoſtolica auctoritate confirmat. *Ludovicum III.* coronavit Imperatorem *Benedictus IV.* & inter alios horumce temporum Romanos Pontifices tanquam ſidus quoddam emicuit, ut videre eſt apud *Flodoardum* in Fragmento *de Pontificibus Romanis*, ubi de Benedicto IV. Pontifice Maximo hæc habet :

Prætulit hic generale bonum lucro ſpeciali;
Deſpectas viduas, inopes, vacuosque patronis,
Aſſidua ut natos proprios bonitate fovebat.

Eccleſiam Romanam *Benedictus IV.* rexit annos tres, & menſes duos, ſicut legitur in Catalogis Romanorum Pontificum ſeptimo & octavo, quos una cum aliis Catalogis præfixit Pagius fronti Tomi primi ſuæ Criticæ in Baronium. Migravit ad Deum ſummus iſte Pontifex initio circiter menſis Octobris anni nongenteſimi tertii, ut invictè demonſtrat idem *Pagius* ad hunc annum contra Baronium, qui *Benedicti IV.* Papæ obitum in annum nongenteſimum ſeptimum differt. Poſt unum aut alterum diem ab obitu *Benedicti* IV. Pontificatum adeptus eſt *Leo* hujus nominis V. patriâ Adreatinus, qui cùm ſediſſet menſem unum, & dies XXVI. vel XXVII. ut legitur in nonnullis Catalogis, conjectus eſt in vincula, à *Chriſtophoro* Presbytero ejus familiari, qui, ut refert *Platina*, in lib. de *Vitis Pontificum*, ſedem Romanam invaſit. Aſt *Chriſtophorus* ſedis Apoſtolicæ invaſor, cujus Diploma in Confirmationem Privilegiorum Abbatiæ Corbejenſis in Diœceſi Ambianenſi ſitæ legitur Tomo VI. Spicilegii Dacheriani, poſtquam ſediſſet ſeptem circiter menſes, à ſede per vim deturbatus, & habitum Monaſticum induere coactus eſt à *Sergio* hujus nominis III. qui factione & armis *Adelberti* Tuſciæ Marchionis in Sedem Romanam intruſus eſt. Qualis autem fuerit iſte *Sergius III.* diſce non meis, ſed ipſiſſimis verbis Cardinalis Baronii, qui de illo ad annum nongenteſimum octavum Num. V. ſic loquitur : *Cujus*, id eſt, Sergii tertii, *præter vim tyrannicam, in Pontificatum invadendo, ab Authoribus ejus ſæculi proditam, turpitudo quoque vitæ ab eisdem tradita poſteris, magna infamiæ nota eſt reddita manifeſta. Luitprandus enim* (lib. 2. cap. 13.) *obſcæna iſta nota reliquit his verbis: Theodora, ſcortum impudens, hujus Alberici, qui nuper hominem exuit, Avia (quod dictu etiam nefandiſſimum eſt) Romanæ Civitatis Monarchiam non inviriliter obtinebat, quæ duas habuit natas, Maroziam, atque Theodoram ſibi non ſolùm æquales, ſed etiam Veneris exercitio promptiores. Harum una Marozia ex Papa Sergio, cujus ſupra fecimus mentionem, Joannem, qui poſt Joanis Ravennatis obitum Romanæ Eccleſiæ obtinuit dignitatem* (dictus Joannes undecimus) *nefario genuit adulterio.* Idem *de Sergio III.* Papa habet *Spondanus* in Epitome Baronii ad annum nongenteſimum octavum. Quin & *Auxilius* ſcriptor coævus in duobus libris, quos edidit *de Ordinationibus Formoſi Papæ*, dolenter deplorat, quòd *Sergius III.* in corpus *Formoſi Papæ* crudeliter deſævierit, omnesque Ordinationes ab illo factas, & in Concilio Romæ ſub *Joanne IX.* celebrato approbatas, nullas & irritas declaraverit, & alia quàm plurima, quæ in hac Synodo conſtituta fuerant, reſciderit. Verùm, vita hujusce Pontificis *Sergii III.* quem *Spondanus* poſt Baronium appellat loco mox à me laudato *facinoroſiſſimum*, non impedivit, quominùs Sedem Apoſtolicam reveriti ſint omnes id ætatis fideles. Ab hoc ſiquidem *Sergio* Romano Pontifice Colonienſis Archiepiſcopus, & *Rogerus* Hamaburgenſis Pallium, eâ, quâ par erat veneratione petierunt & obtinuerunt, ut refert *Crantzius* lib. 2. Hiſtor. Eccleſiaſt. Saxonum cap. 24. & lib. 3. cap. 1. *Bremenſem* etiam Eccleſiam idem *Sergius III.* à poteſtate & juriſdictione Archiepiſcopi Colonienſis exemit, cui in Concilio Triburienſi auctoritate *Formoſi* Papæ addicta fuerat, ſicut teſtatur *Adam* Canonicus Bremenſis lib. 1. cap. 24. Obiit *Sergius III.* anno nongenteſimo undecimo, juxta accuratiorem calculum *Pagii*, non verò anno nongenteſimo decimo, ut viſum eſt *Baronio*, ſeditque annos ſeptem & menſes tres, uti in Chronicis *Hermanni Contracti*, *Martini Poloni*, & in plerisque Romanorum Pontificum Catalogis legitur, qui tamen quoad dies inter ſe minimè conſentiunt. *Hermannus Contractus* habet dies XXIII. ſicut & nonnulli Catalogi. In quibusdam verò Catalogis, & in Chronico *Martini Poloni* habentur tantùm dies XVI. *Anaſtaſius* hujus nominis III. patriâ Romanus, *Luciani* filius, eodem anno nongenteſimo undecimo ſubrogatus eſt *Sergio III.* poſt unum aut alterum vacationis Sedis diem; ſeditque annos dumtaxat duos, & totidem menſes, ut teſtantur *Marianus Scotus*, *Hermannus Contractus*, ex editione Caniſiana, & omnes fermè Romanorum Pontificum Catalogi, ac ſubindè exceſſit è vivis anno nongenteſimo decimo tertio. *Anaſtaſius III.* Papa fato functus locum dedit *Landoni* patriâ Sabino, *Trani* filio, qui ſtatim ac fuit ad Pontificatum evectus, in gratiam *Theodoræ*, quæ tùm Romæ imperitabat, *Joannem*, quem ceu Amaſium ſuum illa deperibat, ex Presbytero factum Epiſcopum Bononienſem tranſtulit ad Infulas Ravennæ. Sed *Landonis* breviſſimus fuit Pontificatus. Aſſerit quippe *Flodoardus* in carmine *de Pontificibus Romanis*, *Landonem* Romanum Pontificem ſediſſe tantùm menſes ſex & dies decem. Quapropter, cùm circà diem decimum ſextum Octobris anni nongenteſimi decimi tertii Pontifex Romanus fuerit renunciatus, obiit circa diem viceſimum ſextum menſis Aprilis anni nongenteſimi decimi quarti. Mortuo *Landone* Romano Pontifice, *Joannes*, quem, ut mox dixi, *Theodora*, nobile ſcortum, ad Ravennæ Epiſcopatum promoveri curaverat, ejusdem meretricis artibus & potentiâ in Sedem Pontificiam intruſus eſt, ut ſcribit *Luitprandus* Auctor coætaneus lib. 2. cap. 13. dictusque in Pontificatu *Joannes* X. Hic tamen Pontifex, teſte *Sigonio* lib. VI. Hiſt. *de Regno Italiæ*, non iiſdem artibus, quibus irrepſit, Pontificatum etiam geſſit, ſed potiùs à Clero probatus illum benè adminiſtravit, & Eccleſiæ,

atque

atque Italiæ nullis fuit. Saracenos ſiquidem, qui Garilianum montem in Latio vicinum Romæ incolere cœperant anno octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto; & inde per annos quadraginta Romam variis modis afflixerant, *Joannes X.* Græcorum Imperatoris copiis adjutus ex illa munitione anno nongenteſimo decimo ſexto deturbavit; ac tanta clade debellavit, ut ne vel unus ſuperfuerit certamini, & capti omnes vel trucidati fuerint, ſicut narrat *Luitprandus* lib. 2. cap. 14. Eodem anno Joannes X. *Berengarium* Italiæ Regem inunxit, coronavitque Imperatorem. Legatos *Theophylactum*, & *Carolum*, *Epiſcopos* miſit Conſtantinopolim ad redintegrandam illius Eccleſiæ cum Romana pacem, quæ turbata fuerat occaſione quartarum *Leonis* Imperatoris nuptiarum, quas Græci quidem, *Nicolao Myſtico* Patriarcha Conſtantinopolitano Duce, velut fornicationem damnaverant, Legati verò Sedis Apoſtolicæ licitas ſecundùm ſe propugnaverant, eaſque œconomiæ cauſá permittendas. Ortam etiam inter *Hildeinum*, & *Richarium* de Epiſcopatu Tungrenſi controverſiam diremit idem Pontifex, & Epiſcopatum Tungrenſem adjudicavit *Richario*, quem Romæ Epiſcopum ordinavit. Sed meritò culpatur, quòd *Hugonem*, puerum quinquennem, Archiepiſcopum Remenſem confirmaverit, quemvis fuiſſet electus malis artibus patris ſui *Heriberti* Aquitani Comitis, qui *Seulphum* Archipræſulem Remenſem veneno per ſuos miniſtros propinato ſuſtulerat, & inclinatis ad ſuam voluntatem Clericorum, plebiſque animis ac ſuffragiis, hunc filium ſuum *Hugonem* adhuc puerulum contra Canones eligi curaverat, ſicut refert *Flodoardus* lib. IV. Eccleſiæ Remanſis cap. 20. Hinc, permittente Deo *Joannes X.* Romanus Pontifex anno nongenteſimo viceſimo octavo dignitate Pontificiê depoſitus eſt à *Vuidone* Tuſciæ Marchione, impulſu conjugis *Marozia* impudentis fœminæ, & anno ſequenti nongenteſimo viceſimo nono, *vel, ut, vel actus angore defunctus eſt*, ut ait idem *Flodoardus* ad hunc annum. Multi ſcriptores tradunt, *Joannem X.* cervicali ſuper os ejus injecto crudeliter fuiſſe ſuffocatum, Pontificam aliundè, teſte *Rubeo*, lib. 5. Hiſtoriæ Ravenn. *ſive ſacroſanctam ſummæ dignitatis majeſtatem, vel ejus præclarè Acta omni Italia hoc tempore admodùm ſalutifera ſpectemus, hoc nequaquam exitu dignum.* Juſto tamen DEI vindicis judicio, quem impudentis fœminæ Theodoræ ſtudium extulerat, odium alterius non minus impudentis fœminæ, *Marozia* ſcilicet filiæ *Theodora*, ſuſtulit. Sedit *Joannes X.* non annos ſexdecim, ſicut ei aſſignat *Baronius*, ſed annos quatuordecim, paucos menſes & dies aliquot, ſicut legitur in *Flodoardo*, in *Hermanno Contracto*, *Mariano Scoto*, & in omnibus ferè Catalogis. *Marianus Scotus*, & *Honorius* Auguſtodunenſis ſupra annos quatuordecim addunt menſes duos, & dies tres, quod etiam in plerisque Catalogis legitur. Cùm igitur *Joannes X.* anno nongenteſimo decimo quarto, circa diem viceſimum ſeptimum Aprilis ordinatus fuerit Pontifex Romanus, ſequitur, eum à Sede Pontificia fuiſſe dejectum circa diem viceſimum nonum menſis Junii anni nongenteſimi viceſimi octavi. In locum depoſiti *Joannis X.* ſuffectus eſt *Leo* hujus nominis *VI.* quem *Onuphrius*, *Baronius*, & *Papebrochius* ajunt fuiſſe *Chriſtophori* Primicerii filium, quod tamen in dubium revocat *Antonius Pagius* in ſua Critica ad annum nongenteſimum viceſimum octavum. Hic Pontifex æmulorum factione oppreſſus & in carcerem truſus diem ſupremum obiit anno nongenteſimo viceſimo nono, poſtquam menſes ſeptem & dies quindecim, ut habet Baronius, Eccleſiam Romanam tenuiſſet, *Flodoardus* enim in libello *De Pontificibus Romanis*, poſtquam de *Joanne X.* locutus eſt, hæc de *Leone VI.* ſubdit:

Prò quo ſella Petri ſextus Leo regimina ſumens,
Menſibus hac ſeptem ſervans quinque diebus:
Prædeceſſorumque petit conſortia Vatem.

Cùm itaque *Leo VI.* ex hac vita migrâſſet circa diem tertium menſis Februarii anni nongenteſimi viceſimi noni, *Stephanus VIII.* quem alii dicunt *VII.* ei in Sede Pontificia ſucceſſit, qui poſtquàm ſediſſet annos duos, menſem unum & dies duodecim, ſicut legitur in *Flodoardo*, *Honorio* Auguſtodunenſi, *Martino Polono*, & in variis Catalogis, finem vivendi facit anno nongenteſimo triceſimo primo, & in ejus locum ſubrogatus eſt *Joannes XI.* qui potentiâ *Vuidonis* Tuſciæ Marchionis, & *Marozia* matris, quæ illum teſte *Luitprando* lib. 3. cap. 12.) ex *Sergio III.* meretricio concubitu genuerat, Pontifex Romanus conſtitutus eſt circa diem quintum menſis Martii anni nongenteſimi trigeſimi primi, cùm ætatis ſuæ annum triceſimum quintum vix attigiſſet. Hic Pontifex nunquam fuit ſui juris, ſed partim fuit in poteſtate matris ſuæ *Marozia*, partim in cuſtodia *Alberici* fratris ſui, qui Patricius erat, & Romæ tum temporis dominabatur; partim in arbitrio *Hugonis* Italiæ Regis vitrici ſui. Mortuo ſiquidem *Vuidone* Tuſciæ Marchione Senioris Alberici filio, cui *Marozia* juniorem *Albericum* genuerat, ad alias ſtatim nuptias convolavit ſalaciſſima illa mulier, quas inivit cum *Hugone* Italiæ Rege, & *Vuidonis* demortui mariti ſui uterino fratre, cui dotem inceſtus dominium Romanæ urbis extulit. At cùm novo vitrico, *Hugoni* videlicet Italiæ Regi, aquam minùs commodè infudiſſet *Albericus* junior filius *Marozia*, impactæ ſibi ab eo alapæ contumaliâ provocatus, *Hugonem* Vitricum ſuum Româ expulit, *Joannem XI.* fratrem ſuum *ſub cuſtodia detinuit, matrem quoque ſuam Maroziam clauſam ſervans, & Romam contra Hugonem Regem tenens*, inquit *Flodoardus* ad annum nongenteſimum triceſimum tertium. Sic *Joannes XI.* in carcere a fratre detentus obiit initio menſis Januarii anni nong[illegible]ſimi triceſimi ſexti, poſtquam Romanam rexiſſet Eccleſiam annos quatuor & menſes decem, ut habent omnes ferè Catalogi. Mortuo *Joanni XI.* ſucceſſit *Leo* hujus nominis VII. Pontifex bonus ac pius, atque ſedatioribus temporibus dignior. Quanto enim in rem Monaſticam fervêret ſtudio Romanus iſte Pontifex, quantumve doloris ex miſerabili Eccleſiæ ſtatu conceperit, atque pro collata ſibi è DEO poteſtate graſſantibus undique malis ſtrenuè mederi conatus fuerit, ſatis ſuperque probant ejus litteræ, quas doctiſſimus *Mabillonius* recitat ſæculo V. Benedictino pagin. 907. Mortuus eſt *Leo VII.* circa diem decimum octavum menſis Julii anni nongenteſimi triceſimi noni, cùm ſediſſet annos tres, menſes ſex, dies decem, ſicut teſtantur *Honorius* Auguſtodunenſis, *Martinus Polonus*,

& *Platina* in vitis Pontificum, quibus ſuffragantur multi Catalogi. *Flodoardus*, qui libellum ſuum de Romanis Pontificibus in *Leone VII.* abſolvit, hæc de illo habet:

Septimus exurgit Leo, nec tamen iſta volutans,
Nec curans apices mundi, nec celſa requirens;
Sola Dei quæ ſunt, alacri ſub pectore volvens,
Culminaque evitans, oblata ſubire renutans.
Raptus at erigitur, dignusque nitore probatur
Regiminis eximii, Petrique in Sede locatur.
Sed minimè aſſuetam linquit decoramine curam,
Deditus aſſiduis precibus, ſpeculamine celſus.
Affatu lætus, ſapiens, atque ore ſerenus.

In *Leonis VII.* demortui locum ſubſtitutus eſt die XVIII. menſis Julii anni nongenteſimi triceſimi noni *Stephanus IX.* quem alii appellant *VIII.* natione Germanus, à quo *Petrus* Archiepiſcopus Ravennas jurium ſuorum confirmationem obtinuit, ut refert *Rubbeus* lib. 5. Hiſt. Ravenn. Hic Pontifex à factione *Alberici* Romæ tyranni, cui inviſus erat, captus, & totâ facie à ſacrilegis illius factionis hominibus ſic compunctus, laceratus ac deformatus eſt, ut deinceps, ob ſibi inhoneſta inflicta vulnera, prodire in publicum non poſſet. Non deſtitit tamen Eccleſiaſtica tractare negotia, & componere diſſidia, quæ inter Chriſtianos Principes identidem exoriebantur. Hinc auditâ rebellione *Hugonis Magni*, *Heriberti* Comitis, & aliorum Galliæ Procerum adverſus *Ludovicum IV.* dictum *Tranſmarinum*, Regem Chriſtianiſſimum, illicò *Damaſum* Epiſcopum in Gallias Legatum miſit, fecitque ut hi, qui contra prædictum *Ludovicum* Galliarum Regem rebellarant, aut eum necdum ſuſceperant, ad ſaniorem mentem, ſuumque officium redirent. Sedit *Stephanus IX.* annos tres, menſes quatuor, & dies quindecim, ut legitur in *Martino Polono*, & in multis Catalogis, obiitque ineunte circiter menſe Decembri anni nongenteſimi quadrageſimi ſecundi, ut *Sigebertus* in Chronico, & *Hermannus Contractus* tàm ex editione Piſtoriana, quàm Caniſiana rectè annotârunt. *Stephano IX.* ſucceſſit *Marinus* hujus nominis *II.* patriâ Romanus, qui curandæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ, Templis reſtaurandis, & pauperum miſeriæ ſublevandæ totum ſe dedidit. Eum etiam Prophetiæ dono inſignem fuiſſe affirmat *Baronius*, eò quòd in vita *S. Vldarici* legatur, *Marinum* prædixiſſe *S. Vldarico* futur[illegible] ejus ad Epiſcopatum Auguſtanam electione[illegible] Sed doctiſſimus *Pagius* in ſua Critica ad annum nongenteſimum decimum, & ad annum nongenteſimum quadrageſimum tertium invictis momentis oſtendit, nomen *Marini*, loco *Sergii III.* in acta *S. Vldarici* ab eorum Scriptore fuiſſe intruſum. *Vldaricus* quippè, non *Marino*, ſed *Sergio III.* Eccleſiæ Romanæ præſidente, Romam venit, eique *Sergius III.* futuram ejus ad Infulas Auguſtanas electionem prædixit. Sedit *Marinus* annos tres, menſes ſex, & dies tredecim, ſupremumque diem obiit paulò ante medium menſem Junium anni nongenteſimi quadrageſimi ſexti. *Marino* demortuo ſubrogatus eſt *Agapetus* hujus nominis II. qui ſtatim ac rerum adminiſtrationem ſuſcepit, conatus eſt *Albericum*, qui Romanæ urbis dominium ſibi arrogabat, cum *Hugone* Italiæ Rege in concordiam adducere. Sed quem exitum illa pacis tractatio habuerit, incertum omninò eſt. Miſit idem Summus Pontifex *Pallium* ad *Brunonem* Archiepiſcopum Colonienſem, poteſtatem ei permittens illo utendi, *quoties vellet*, ut teſtatur *Rotgerus* Monachus in ejusdem *S. Brunonis* vita; quæ extat apud *Surium* ad diem XI. menſis Octobr. Sedente *Agapeto*, quædam celebrata ſunt Concilia, de quibus in Colloquio quarto commodiùs diſſeremus, obiit optimus ille Pontifex anno nongenteſimo quinquageſimo ſexto, cùm ſediſſet annos decem, & aliquot menſes. Mortuo *Agapeto* Romanam Sedem invaſit *Octavianus* vix natus annos duodeviginti, *Alberici* Romæ tyranni filius; accedente tamen Eccleſiæ conſenſu, ne ſchiſma fieret, tanquam verus & legitimus Pontifex admiſſus eſt, dictusque *Joannes XII.* Primus ille ex Romanis Pontificibus fuit, qui nomen mutaverit, teſte Baronio, qui etiam pravos mores, quibus hic Pontifex imbutus erat, deſcribit ad annum nongenteſimum ſexageſimum tertium. *Ottonem* hujus nominis I. Germaniæ Regem *Joannes XII.* Imperatorem inauguravit Romæ anno nongenteſimo ſexageſimo ſecundo, ſed anno ſequenti ab eodem *Ottone* cùm alienatus fuiſſet, & *Alberico* Romæ tyranno nimiùm faveret, Romam venit Otto cum exercitu, & fuga elapſo *Joanne XII.* ſuſceptus eſt Imperator à Populo Romano, qui ei imprudentiſſimè juramento promiſit, ſe electurum Pontificem nullum niſi ex conſenſu Imperatoris. Triduò poſt ingreſſum Imperatoris congregata eſt in Baſilica Sanct. Petri Synodus ex plerisque Romanæ Diœceſeos & Italiæ Epiſcopis, cum quibus ſedit ipſemet *Otto* Imperator. In eo Conciliabulo *Joannes XII.* Papa atrocium criminum inſimulatus, ſacrilegii videlicèt, homicidii, perjurii & aliorum id genus, depoſitus eſt, ejusque loco in Sede Petri collocatus *Leo* hujus nominis VIII. qui fuit Antipapa, eò quòd exauctoratio *Joannis XII.* ab *Ottone* Imperatore, & à Pſeudo-Synodo Romana tentata, nulla, irrita & prorsùs illegitima fuit, ſicut *Baronius* ad annum nongenteſimum ſexageſimum tertium Num. XXXI. & ſeq. nec non Illuſtriſſimus *Petrus de Marca* Archipræſul Pariſienſis lib. 1. *de Concordia Sacerdotii & Imperii* cap. XI. pluribus momentis demonſtrant. Interim, *Leo VIII.* Antipapa Româ, tanquam Sedis Apoſtolicæ invaſor, poſt duos menſes pulſus eſt, & ſedi ſuæ reſtitutus *Joannes XII.* qui ſtatim *Joannem Diaconum & Azonem Scrinarium crudeliter detruncavit*, ut ſcribit continuator *Reginonis*, habuitque Synodum anno nongenteſimo ſexageſimo quarto, in qua damnati ſunt *Leo* Antipapa & Epiſcopi, qui illum ordinaverant, omnique honore privati hi, qui ab iſto Antipapa fuerant ad ſacros Ordines promoti. Poſt celebratam hanc Synodum *Joannes XII.* (Si fides adhibenda eſt *Luitprando*) dum extra urbem eodem anno nongenteſimo ſexageſimo quarto cum uxore cujusdam civis Romani volutaretur, in temporibus à malo genio graviter percuſſus eſt, & ex ea plaga intra octiduum obiit die XXV. menſis Maji, poſtquam ſediſſet annos ſeptem & aliquot menſes. Verùm, cùm certiſſimè conſtet, *Luitprandum*, qui fuit Epiſcopus Cremonenſis, *Ottoni* Imperatori, & *Leoni VIII.* Antipapæ fuiſſe addictiſſimum, non immeritò in dubium revocari debent plurima, quæ de *Joanne XII.* & de

de infauſto illius obito memorat. Sublato è vivis *Joanne XII.* Romani non modicè metuentes *Ottonis* Imperetoris adventum, *Benedictum* Romanæ Eccleſiæ Diaconum elegerunt Pontificem Romanom, qui dictus eſt *Benedictus V.* cujus electionem, cùm audiſſet *Otte* Imperator, Romam absque mora ſe contulit, ot de Romanis, qui Saeramentum ei præſtitum de non creando, absque ipſius conſenſu, Pontifice, violeverant, ultionem ſumeret. Reſtitêre aliquandiu Romani, ſed tandem fame & obſidiona coſtricti ceſſerunt poteſtati Imperetoris, qui urbe potitus *Leonem VIII.* Antipapem in Sedam S. Petri denuò intruſit, & *Benedictum V.* legitimum Pontiſicem capit, depoſuit, perpetuoque exilio in Germeniam amandevit, ubi Sanctus ille Pontifex in pace quievit Hamburgi anno nongenteſimo ſexegeſimo quinto, ejusque oſſa poſteà juſſu Imperetoris Hamburgo Romam religioſè trenslata ſunt. *Leo* itaque *VIII.* Antipapa, & Sedi Apoſtolicæ tanquam lupus incubans, Pſeudo-Synodum convocavit, in qua, præter nonnulla, quæ ſtatuit ad ſtabiliendem auctoritetem ſuam, fertur inſuper ab ipſo editem fuiſſe Conſtitutionem, quâ *Ottone* Imperatori, ejusque ſucceſſoribus conceſſit in perpetuum facultatem aligendi Romanum Pontificem, & *Inveſtituras*, ut ajunt, Epiſcopis tribuendi. Hanc *Leonis VIII.* Antipapæ Conſtitutionem *Goldaſtus* tom. I. *Conſtitut. Imperial.* pag. 29. & ſeqq. ex *Gratiano* diſtinct. 63. cap. 23. refert, pluribusque defendit, immo, Illuſtriſſimus *Petrus de Marca* lib. 8. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* eamdem Conſtitutionam à *Leone VIII.* Antipapa revere datem fuiſſe pertendit. Verùm, conjecturis utriusque laudati Scriptoris longè præferenda eſt ſententia doctiſſimi Cardinalis *Baronii*, qui in ſuis Annalibus evincit, multis ac ſolidis argumentis (quibus non reſpondet *Petrus de Marca*) falſam ac planè ſuppoſititiam eſſe hanc, quæ *Leoni VIII.* Pſeudo-Pontifici attribuitur, Conſtitutionem. Mortuus eſt *Leo VIII.* Antipapa eodem anno, quo *Benedictus V.* legitimus Pontifex, hoc eſt, anno nongenteſimo ſexageſimo quinto, & quamvis non fuerit verus & legitimus Papa, dicendus eſt tamen *Leo* ordine *VIII.* ut antiqui & ſequentes ejusdem nominis Pontifices nos dubitare non ſinunt. Mortuo *Leone VIII.* Antipapa, & *Benedicto V.* vero Pontifice pariter defuncto, *Joannes XIII.* patriâ Romanus, & Epiſcopus Narnienſis conſecratus eſt Pontifex Romanus die X. menſis Octobris anni nongenteſimi ſexegeſimi quinti. *Ottonem* juniorem Magni Ottonis filium Germaniæ Regem Romæ coronavit Imperatorem *Joannes XIII.* eoque ſedente, Poloni ad fidem Chriſti converſi ſunt. Sedit annos ſex, menſes undecim, & dies quinque, ut paſſim in Catalogis habetur, obiitque VIII. Idus Septembris anni nongenteſimi ſeptuageſimi ſecundi. Optimè doctiſſimus *Pagius* in ſua Critica ad an. 972. & 974. obſervat, Cardinalem *Baronium*, & ante eum *Onuphrium* in Chronico Eccleſiaſtico ordinem Romanorum Pontificum immutâſſe, dum poſt *Joannem XIII.* collocant *Donum*, *Benedictum VI.* & poſteà Antipapam *Boniſacium VII.* cùm tamen *Sigebertus* in Chronico, & antiquiores Romanorum Potificum Catalogi poſt *Joannem XIII.* exhibeant *Benedictum VI.* Quapropter, ad reſtituendam Chronotaxim Pontificiam, poſt Joannem decimum tertium locandus eſt *Benedictus VI.* qui poſt Interpontificium trium circiter menſium ab obitu *Joannis XIII.* electus eſt Pontifex Romanus ſub finem menſis Decembris anni nongenteſimi ſeptuageſimi ſecundi. Sed, eùm ſediſſet annum unum, & menſes tres, ut teſtatur *Onuphrius*, & *Baronius*, à *Francone*, Cardinali nequiſſimo, in carcerem detruſus, & crudeliter ſtrangulatus eſt anno nongenteſimo ſeptuageſimo quarto. Poſt ejus necem idem *Franco* patricida Sedem Romanam invaſit, eamque teſte *Hermanno Contracto*, per menſem unum tenuit, dictus *Boniſacius VII.* Verùm, eò Antipapa à Factione Comitum Tuſculanorum, qui illum æquo animo ferre haud poterant, Româ expulſo, Sedem Romanam obtinuit *Donus* hujus nominis II. patriâ Romanus, uti narrant *Marianus*, *Scotus*, *Sigebertus*, & Authores veterum Catalogorum. Sed quo menſe, quove die ordinatus, vel Pontifex Romanus renunciatus fuerit, ſciri non poteſt, quia antiqua monumenta deficiunt, & valdè per hæc tempora confuſæ ac perturbatæ ſunt Hiſtoriæ & Chronotaxis Romanorum Pontificum. Hoc unum apud omnes conſtat, breviſſimum fuiſſe *Doni* Pontificatum; Obiit quippè anno nongenteſimo ſeptuageſimo quinto. Interjecto poſt iſtius mortem Interpontificio duorum circiter menſium, *Benedictus* hujus nominis VII. ad Solium Pontificium ſublimatus eſt ante diem viceſimum quintum menſis Martii ejusdem anni, ſicut ex Diplomatibus ab iſto Summo Pontifice datis avincit Cl. *Pagius* ad annum 973. Synodum Romæ celebravit *Benedictus VII.* in qua *Boniſacium VII.* Antipapam excommunicationis ſententiâ perculit, ut compertum habemus ex epiſtola *Adalberonis* Archiepiſcopi Remenſis, & *Stephani* Romani Diaconi ad *Theobaldum* Ambianenſem Epiſcopum, quæ à *Sirmondo* edita eſt tom. 3. Concil. Galliæ. Ejusdem etiam Synodi meminit *Gerbertus*, Remenſis Archiepiſcopatus invaſor, in Actis Remenſis Synodi ubi hæc habet: *Succedit Romæ in Pontificatum horrendum monſtrum* (nempè Benedicto VI.) *maleficus* (ſic *Boniſacium VII.* Antipapam appellat) *cunctos mortales nequitia ſuperans, & jam prioris Pontificis ſanguine cruentus. Sed etiam hic fugatus, & in magna Synodo damnatus eſt.* Eccleſiam Romanam rexit *Benedictus VII.* annos novem & aliquot menſes, obiitque die X. menſis Jul. anni nongenteſimi octogeſimi quarti, ut conſtat ex ejus Epitaphio, quod etiamnum Romæ legitur in lapide corroſo inſcriptum in Baſilica Sanctæ Crucis in Hieruſalem. *Benedicto VII.* ſucceſſit *Petrus* Epiſcopus Oſtienſis, *Ottonis II.* Imperatoris Archicancellarius, qui in Pontificatu appellatus eſt *Joannes XIV.* Hunc Pontificem *Boniſacius VII.* Antipapa, qui, ut mox diximus, Româ expulſus, expilatâ Vaticanâ Baſilicâ Conſtantinopolim fugerat, Romam poſteà reverſus in Caſtrum S. Angeli incluſit, ubi eum per ſummam immanitatem fame aut veneno necavit anno nongenteſimo octogeſimo quinto. Denuò itaque *Boniſacius VII.* nefarius Antipapa Sedem Apoſtolicam invaſit, ſed repentinâ morte, DEO vindice, ſublatus eſt eodem anno. *Baronius*, & alii eum ſecuti affirmant, in *Joannis XIV.* locum immediatè ſubrogatum eſſe *Joannem XV.* patriâ Romanum. At Cl. *Pagius* probat ex *Mariano Scoto*, *Gotfrido Viterbienſi*, & ex variis Romanorum Pontificum Catalogis, poſt obitum *Joannis XIV.* alium quemdam

Joannem filium *Roberti* diſtinctum à *Joanne XV.* per quatuor menſes Sedem Apoſtolicam occupâſſe,& mortuum eſſe anno nongenteſimo octogeſimo quinto. Verùm, *Joannes* iſte *Roberti* filius, etſi poſt obitum *Joannis XIV.* per quatuor menſes Pontificatum geſſerit, appellari tamen non debet *Joannes XV.* tum quia, ut ait *Papebrochius* in *Conatu Chronico Hiſtorico*, electus tantum fuit Pontifex Romanus, ſed non ordinatus; tum quia etiam, ut probabilius cenſet *Pagius*, iſte *Joannes* filius *Roberti* non fuit verus & legitimus Pontifex, ac ſubindè in ſerie Romanorum Pontificum, ne turbetur Chronologia Pontificia, omninò prætermittendus. Juxta igitur Chronologiam Pontificiam, poſt *Joannem XIV.* ſequitur *Joannes XV.* patriâ Romanus, qui menſe Decembri anni nongenteſimi octogeſimi quinti ordinatus eſt Pontifex Maximus. Ut pacem *Ethelredum* Angliæ Regem inter & *Richardum* Normannorum Ducem conciliaret *Joannes XV.* miſit ad illos Legatum *Leonem* Chorepiſcopum Trevirenſem, qui eos in concordiam revocavit, teſte *Vuilhelmo* Malmesburienſi lib. 2. *De Geſtis Regum Angliæ* cap. 10. Legatum etiam miſit in Gallias pro cauſa *Arnulphi* Remenſis Archiepiſcopi, & Epiſcopos, qui prædictum *Arnulphum* ſede depoſuerant, ſacris interdixit; authoritate Apoſtolicæ Sedis eum in priſtinum gradum reſtituit, atque *Gerbertum*, qui in Sedem Remenſem intruſus fuerat, dejecit. Obiit *Joannes XV.* anno nongenteſimo nonageſimo ſexto, cùm undecimum Pontificatûs annum inchoâſſet, ſicut *Marianus Scotus*, *Martinus Polonus*, & Author Catalogorum Pontificum Romanorum unanimi conſenſu docent. Poſt obitum Joannis XV. *Bruno*, quem alii ab *Ottone Magno* Imperatore, alii à *Liudgarda* Magni Ottonis filia *Conrado* Lotharingiæ & Vuormatiæ Duci nupta originem ducere dicunt, conſecratus eſt Pontifex Romanus, dictuſque *Gregorius V.* Contra hunc legitimum Pontificem *Creſcentius*, qui Romæ tyrannidem exercebat, creavit Antipapam *Joannem* Placentinum Epiſcopum, quem *Otto* Imperator cum exercitu Romam veniens, Pontificis *Gregorii V.* ultutus injuriam, erutis oculis, auribus, naribuſque mutilatum aſello ad ludibrium impoſuit, facie ad caudam animalis verſâ, & per urbem circumduci juſſit. Prætereà, *Creſcentium* tyrannum ultimo affecit ſupplicio, hoc pacto Antipapa ſublato, *Gregorius V.* pacificè ſedit, & *Ottonem III.* Imperatorem, *Mariamque* Auguſtam ejus conjugem ſolemni ritu coronavit. Fuit æquiſſimus Pontifex & diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus. Placentinam Eccleſiam, quam *Joannes XV.* è Ravennatis Archiepiſcopi juriſdictione exemerat, & in gratiam *Joannis* Placentini Epiſcopi in Metropolim erexerat, eidem Ravennati Archiepiſcopo de injuſtitia ſibi illatâ conquerenti reſtituit, ejuſque juriſdictioni ſubjecit. Duas Romæ *Gregorius V.* Synodos celebravit. In una nuptias, quas *Robertus* Galliarum Rex cum *Berta* conſanguinea ſua inierat, inceſtas declaravit ac reſcidit, nec Regem ad communionem priùs admiſit, quàm *Bertam* repudiâſſet. Ad alteram Synodum à Gregorio V. celebratam *Baronius*, Conciliorum Collectores, & multi alii viri doctiſſimi referunt inſtitutionem ab eodem Summo Pontifice factam *Electoralis Collegii*, ſeu *ſeptemvirûm*, penès quos ſolos Imperatorem eligendi eſſet poteſtas. Sed cùm de ea ſeptem Electorum inſtitutione à *Gregorio V.* factâ non conſentiant Scriptores præſertim Germaniæ, quid de ea ſentiendum ſit, commodius oſtendemus in Colloquio IV. ubi agemus de Conciliis, quæ ſæculis X. & XI. fuerunt convocata. Obiit *Gregorius V.* anno nongenteſimo nono XII. Kal. Martii, ut videre eſt in ejus Epitaphio ad ejus Sepulcrum in Baſilica S. Petri exarato. Mortuo *Gregorio V.* ſucceſſit *Gerbertus* natione Gallus, patriâ Aquitanus, humili genere natus; Monachus primùm Aureliacenſis, tum poſteà Monaſterii Bobienſis Abbas, *Ottonis III.* Germaniæ Regis, & *Roberti* Francorum Regis Præceptor, Archiepiſcopus Remenſis, deindè Ravennatenſis, ac tandem Pontifex Romanus conſecratus, dictuſque *Silveſter II.* Eo ſedente Pontifice, *Stephanus* Ungarorum Rex ſanctiſſimus Pannoniam ad fidem Chriſti perduxit, & eam ob rem nomine Regis, Diademata Regio, & Crucem, ceu Apoſtolatus ſui Inſigne, ante ſe geſtandi ſingulari privilegio cohoneſtatus eſt à *Silveſtro II.* Pontifice Maximo. Fabulam, quam de hujus Pontificis Romani magia ac necromantia tradiderunt varii Scriptores, *Sigebertus*, *Martinus Polonus*, *S. Antoninus*, *Vincentius Bellovacenſis*, *Vuillelmus Malmesburienſis*, & *Platina* in Vitis Rom. Pontificum, primus in Orbem invexit ac vendravit alius *Benno* Pſeudo-Cardinalis, & Schiſmaticus Scriptor. Ad quam ineptiſſimam fabellam confutandam abundè ſufficiunt tum antiquorum Scriptorum altum eâ de re ſilentium; tum etiam Epitaphium, quod, ad celebrandas præclaras *Silveſtri II.* dotes, *Sergius IV.* Pontifax Maximus ejus Sepulchro appoſuit, quodquè in Vaticana Baſilica etiamnum legitur. Certè convenit modò inter omnes viros eruditos, hanc malè conſarcinatam fabulam de magia *Silveſtri II.* Romani Pontificis inde ortam eſſe, quod ille mathematicas diſciplinas cum liberalibus artibus tam perfactè calluerit, ut eas penè mortuas in Galliis reſuſcitârit, quòd nova horologia, aliaſque id genus machinas rotulis & elateriis tam eleganter, tamque affabrè contextas elaboraret, ut rudi ſæculo ac ineruditis hominibus abſque familiari genio, & dæmonis opè fieri haudquaquam poſſe viderentur. Eccleſiam Romanam rexit *Silveſter II.* annos quatuor, menſem unum, & dies novem, ut legitur in Catalogis Romanorum Pontificum, quos antehac ineditos in fronte ſuæ Criticæ in Baronium edidit *Cl. Pagius*, obiitque die XII. menſis Maji anni milleſimi tertii. Nonnulla ingenii & eruditionis ſuæ monumenta reliquit *Silveſter II.* quæ ſuo loco referemus, videlicèt in Colloquio V. ubi diſſeremus *De Viris illuſtribus*, qui ſæculis X. & XI. floruerunt. Plura non addam de Summis Pontificibus, qui ſæculo X. Sedem Romanam tenuerunt, & quorum nonnullæ pro variis Eccleſiæ negotiis ſcriptæ extant adhuc epiſtolæ. *Baronius* ad annum nongenteſimum quintum integram recitat epiſtolam *Joannis IX.* ad *Herveum* Ramorum Archiepiſcopum, à quo de Normannia nuper ad fidem converſis conſultus fuerat, quorum plurimi baptizati fuerant, & poſt Baptiſmum gentiliter vixerant, atque paganorum more Chriſtianos interfecerant, Sacerdotes trucidârant, atque ſimulacris immolantes Idolothyta comederant. Ad hæc conſulta reſpondet *Joannes IX.* quod ſi prædicti Normanni tyrones non eſſent in ſchola Chriſtianæ fidei, canonica deberent experiri judi-

judicia, ſed quia rudes erant, mitius cum eis agendum, quàm ſacri ſtatuant Canones: *ne fortè inſueta onera portantes, importabilia illis fore, quod abſit, videantur, & ad priores vitæ veterem quem exſpoliaverunt hominem, antiquo inſidiante adverſario, relabantur.* Verùm, hanc *Joannis IX.* epiſtolam, cujus etiam meminit *Flodoardus*, tardiùs ad annum nongenteſimum quintum retulit Baronius, cùm juxta accuratiorem doctiſſimi *Pagii* calculum, *Joannes IX.* obierit, non anno nongenteſimo quinto, ut viſum eſt Baronio, ſed anno nongenteſimo, ut jam obſervavimus.

D. O tempora, ô mores: certè tot mala, quibus decimo ſæculo, heu nimium! conflictata eſt Eccleſia, animum meum fodicent, ſtimulant ac pungunt. At me, ut ſpero, mox alacriorem reddet, omnemque planè mœrorem excutiet jucundior ille ac multò ſerenior, quæ undecimo ſæculo ſeſe explicat rerum facies ſub Romanis Pontificibus, quorum curâ ac vigilantiâ, ut obiter jam inſinuâſti, reſtitutus eſt Eccleſiæ ſplendor. Horum itaque Romanorum Pontificum, per quos ſtetit Religio, & refloruit Eccleſiæ diſciplina, ſeriem, geſtaque lubentiſſimè in præſentia auſcultabo.

M. Mortuo *Silveſtro II.* Romano Pontifice die duodecima menſis Maji anni milleſimi tertii, ceſſavit Pontificatus dies triginta, & *Joannes XVII.* qui dicebatur *Sicco*, natione Romanus, die XIII. menſis Maji ejuſdem anni ordinatus eſt Pontifex Romanus, de hoc Pontifice nihil memoratu dignum habetur, quia menſes dumtaxat quinque & dies viginti quinque ſedit, ſicut legitur in ſex Catalogis Romanorum Pontificum. Quapropter obiit die VII. menſis Decembris ejuſdem anni. Hîc autem obiter obſervare debes, hunc Summum Pontificem *Silveſtri II.* ſucceſſorem, meritò *Joannem XVII.* eſſe appellandum, quamvis in ſerie Romanorum Pontificum, qui *Joannis* nomine inſigniuntur, ſit tantùm ordine decimus ſextus. Extant enim aliqua iſtius Summi Pontificis Reſcripta, in quibus ſeſe appellat *Joannem XVII.* non verò *XVI.* Pontifices autem Romani eodem modo ab Hiſtoricis ſunt appellendi, quo ipſimet in ſuis Reſcriptis ſeſe vocârunt. Sic, exempli gratiâ, *Martinum Papam V.* appellare ſolemus, quia ipſemet in ſuis Reſcriptis ſeſe *Martinum V.* nuncupavit, etſi in ſerie Romanorum Pontificum, qui *Martini* nomen habuerunt, ſit tantùm ordine *Martinus III.* non verò *Martinus V.* Cur autem iſte *Joannes* Summus Pontifex *Silveſtri II.* ſucceſſor permiſerit, ut appellaretur Joannes XVII. cùm tamen ordine eſſet tantùm XVI. hanc plauſibilem rationem affert *Papebrochius* in *conatu Hiſtorico-Chronologico*: Licèt enim, inquit, *Joannes* Placentinus (qui, ut ſuperiùs, à *Creſcentio* Romæ tyranno contra Gregorium V. legitimum Pontificem creatus eſt Antipapa) nunquam fuerit legitimus Pontifex, attamen cùm iſte *Joannes* Placentinus Antipapa, qui per decem menſes Sedem Romanam occupavit, dictus fuerit Joannes XVI. ac multæ ſub eo nominis numero ſparſæ eſſent toto Orbe pro occaſionum diverſitate Epiſtolæ & Bullæ, neceſſe habuit *Silveſtri II.* in Sede Romana ſucceſſor permittere, ut vocaretur *Joannes XVII.* ne videlicèt, ſi nomen *Joannis XVI.* aſſumpſiſſet, Bullæ & Epiſtolæ ſuæ fuiſſent progreſſu temporis confuſæ cum Actis iſtius *Joannis* à *Creſcentio* Romæ tyranno Antipapæ creati, qui ſe *Joannem XVI.* appellitabat. Ob hanc rationem ſucceſſor *Silveſtri II.* noluit appellari *Joannes XVI.* ſed *Joannes XVII.* quamvis inter veros & legitimos Pontifices Romanos, qui hoc *Joannis* nomine donati ſunt, reverà tantùm ordine ſit *Joannes XVI.* Hunc igitur Summum Pontificem ſucceſſorem *Silveſtri II.* nos etiam appellabimus *Joannem XVII.* ne, ſi cum *Platina*, *Baronio*, & aliis paſſim recentioribus hunc ordinem perturbare velimus, ſequentium Romanorum Pontificum publicis ac privatis Actis adverſemur.

Mortuo *Joanne XVII.* Silveſtri II. ſucceſſore fuit Interpontificium novemdecim dierum, & *Joannes XVIII.* qui dicebatur *Faſanus*, natione Romanus, die viceſimâ ſextâ menſis Decembris anni milleſimi tertii ordinatus eſt Pontifex Maximus. Is Bambergenſem Epiſcopatum in Synodo Francofordienſi, agente *Henrico* Germaniæ Rege ſanctiſſimo, erectum auctoritate Apoſtolica confirmavit. Legatum Apoſtolicum miſit in Germaniam, ut Magdeburgenſem Epiſcopum conſecraret. Alterum Legatum miſit idem Summus Pontifex in Gallias, ut conſecraret Eccleſiam Monaſterii Bellilocenſis, quod *Fulco Nerra* Comes Andegavenſis reverſus Hieroſolymis ultrà Augerem fluvium Belliloco propè Caſtrum Lochiarum Sanctiſſimæ Trinitati dicatum conſtruxit anno milleſimo decimo, ut docent Chronicon Turonenſe MS. ac Diploma Pontificis eodem anno datum. Cùm verò prædictæ Eccleſiæ Conſecrationis ritum *Hugo* Turonenſis Archiepiſcopus, in cujus Diœceſi Monaſterium illud conditum erat, celebrare detrectâſſet, eò quòd votum *Falconis* DEO haud gratum eſſe poſſe conteſtaretur, niſi prædia, & mancipia Eccleſiæ Turonicæ, quæ ſurripuerat, priùs reſtituiſſet; *Joannes XVIII.* Summus Pontifex hoc Bellilocenſe Monaſterium *ſub tuitione, & defenſione Apoſtolorum, & Sanctæ Sedis Pontificum poſuit, interdixitque omnibus Epiſcopis, ne quam ibi juriſdictionem exercerent*, ut videre eſt in ejus Diplomate. Tam inſoliti privilegii Reſcriptum haud parum commovit animum *Hugonis* Turonenſis Archipræſulis; qui ſtatim Romam veniens à *Sergio IV.* qui *Joanni XVIII.* nuper ſucceſſerat, obnixè poſtulavit, ut ipſi, juxta Canones, & *Juſtiniani* legem hujuſce Eccleſiæ conſecrationem permitteret. Sed *Hugo* repulſam paſſus eſt, & *Sergius IV.* Pontifex Maximus direxit in Gallias *Petrum* Viterbienſem Epiſcopum, ut illius vice hanc Eccleſiam conſecraret. De iſta Eccleſiæ Monaſterii Bellilocenſis conſecratione legendi ſunt *Petrus de Marca* Archiepiſcopus Pariſienſis lib. 4. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* cap. 8. ubi illam ex veteribus Tabulis præfati Monaſterii depromptam refert, & Clariſſimi *Sammarthani* fratres, qui tom. 4. *Galliæ Chriſtianæ* inſeruerunt Diplomata *Joannis XVIII.* & *Sergii IV.* ex Chartophylacio ejuſdem Monaſterii deſcripta. Hic duo dumtaxat, ne ultra Hiſtorici metas divagari videar, obiter velim obſerves, primum eſt: à vero deflexiſſe *Baronium*, dum Eccleſiæ Monaſterii Bellilocenſis conſecrationem aſſerit factam eſſe juſſu *Joannis* Placentini à *Creſcentio* Romæ tyranno creati Antipapæ, quique, ut jam obſervavimus, dictus eſt *Joannes XVI.* cùm tamen ex Pontificiis Diplomatibus relatis à *Sammarthanis* fratribus, loco mox à me memorato, certiſſimè conſtet, id contigiſſe temporibus *Joannis*

Papæ hujus nominis XVIII. & tàm ipſum, quàm *Sergium IV.* ejus ſucceſſorem hujus Monaſterii Bellilocenſis exemptionem conſtituiſſe. Alterum eſt: nullam prorsùs habendam eſſe fidem *Glabro* Monacho, qui lib.2. *Hiſtoriæ* cap.4. perperàm & inſcitè aſſerit, hanc Monaſterii Bellilocenſis Eccleſiam, ipſa conſecrationis die, miraculo corruiſſe eo ſolo nomine, quòd Romanus Pontifex hujus Eccleſiæ conſecrationem contra tenorem Canonum ſuſcepiſſet, ſuam videlicèt in aliena Diœceſi auctoritatem exercendo. Quis, amabo, tàm inſulſum *Glabri* commentum non rideat, non exſibilet? maximinè cùm à nullo Catholico negari, aut in dubium vocari poſſit, Romanum Pontificem, ratione ſui primatus in univerſa Eccleſia, omnia Epiſcopalia munia ubique Chriſtianarum gentium in aliorum Epiſcoporum Diœceſibus obire poſſe, ſicut diſertè aſſerit *S. Bernardus* lib.2. *de Conſideratione* his verbis, quibus *Eugenium* Papam alloquitur: *Tu poteſtate Petrus, unctione Chriſtus --- ſunt & alii gregum Paſtores ---- Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: Tibi univerſi crediti; uni unus. Non modo ovium, ſed & Paſtorum, tu unus omnium Paſtor. Paſce oves meas, inquit. Quas? illius, vel illius populos Civitatis, aut Regionis, aut certi Regni? cui non planum eſt non deſignâſſe aliquos, ſed aſſignâſſe omnes? nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil.* Ex quibus *S. Bernardi* verbis, & ex Pontificiis Diplomatibus à *Sammarthanis* fratribus relatis manifeſtum eſt, hanc de caſu & ruina Eccleſiæ Monaſterii Bellilocenſis, eadem die quâ conſecrata eſt, narratiunculam à *Glabro* excogitatam, haud diſſimilem eſſe his gerris, quas vetulæ rotantes fuſum ſimplicibus puellis narrare ſolent, ne dormiant ad lumen lucernæ. Hoc itaque *Glabri* commentum in unum faſciculum addas velim cum aliis, quas jam confutavimus, fabulis *de Papiſſâ Joanna*, & de magia, ſeu necromantia *Silveſtri II.*

Sed redeamus ad ſeriem Romanorum Pontificum. *Joannes XVIII.* mortuus eſt anno MIX. die & menſe incertis, cùm ſediſſet annos quinque integros & aliquot menſes, ut in variis Catalogis legitur. Ei in Sede Pontificia ſucceſſit *Sergius IV.* qui ante Pontificatum vocabatur *Os porci, Bucca porci,* ſicut *Ditmarus*, qui hoc tempore vivebat, aſſerit libro VI. Sedente *Sergio IV.* oleum Romæ in quadam Eccleſia miraculo ſcaturiſſe, & ex eo vas impletum ad *Henricum* Germaniæ Regem miſſum fuiſſe teſtatur idem *Ditmarus* lib. 7. Gravem ſub *Sergii IV.* Pontificatu in Chriſtianos perſecutionem excitârunt Judæi Orientales & Saraceni Hiſpaniæ. Miſerunt quippè epiſtolas in Orientem, accuſantes Chriſtianos, & mandantes *Calipha* Ægypti, qui eo tempore erat *Hakemus*, ejus Regnum cum tota gente propediem à Chriſtianis excindendum, niſi quàm primum ſubverteret Templum Hieroſolymitanum. His iniquiſſimis ſuggeſtionibus inſtigatus *Hakemus* Ægypti Calipha, Templum Hieroſolymitanum everti, ſeu Baſilicam Sepulchri Chriſti Domini ad ſolum uſque dirui juſſit, multasque in Chriſtianos exercuit crudelitates, quas deſcripſit *Ademarus* in Chronico. Hæc ubi in Occidentem perlata ſunt, communi conſenſu decretum eſt, ut Judæi expellerentur, & nullus eos ſocietate, nullus commercio dignaretur. Nec diù etiam Judæi fructu malitiæ ſuæ potiti ſunt, nec Chriſtiani diù Templi ſui ruinam luxêre. Saraceni ſiquidem conterriti prodigiis, quæ, dum Eccleſiam Bethleemiticam, & Monaſterium Montis Sinai deſtruere volebant, facta propriis oculis inſpexerant, permiſerunt Chriſtianis, ut reædificarent Eccleſiam Sepulchri glorioſi, quæ confeſtim à Chriſtianis reſtaurata quidem eſt, ſed tamen *non fuit amplius ſimilis priori, pulchritudine, vel magnitudine, quam Helena mater Conſtantini Regali ſumptu perfecerat*, ait *Ademarus*, qui etiam refert, Saracenos ob eam in Chriſtianos motam perſecutionem, à DEO ita fuiſſe punitos, ut innumerabilis eorum multitudo fame & gladiis interierit. Hæc contigerunt ſub Pontificatu *Sergii IV.* qui Sedem tenuit uſque ad annum MXII. quo naturæ debitum ſolvit, eique ſucceſſit *Benedictus VIII.* patriâ Tuſculanus, antea dictus *Joannes* Epiſcopus Portuenſis, adversùs quem *Gregorius* quidam cùm in Sedem Apoſtolicam fuiſſet intruſus, ad Sanctum *Henricum* Germaniæ Regem confugit *Benedictus VIII.* legitimus Pontifex, & ab eodem Imperatore, pulſo Antipapa, in ſuam Sedem fuit reſtitutus. Hunc Sanctum *Henricum* Germaniæ Regem inauguravit Imperatorem, & *Cunegundam* ſanctiſſimam ejus conjugem itidem coronavit *Benedictus VIII.* Saracenos ſtatûs Eccleſiæ littora infeſtantes indicto bello fugavit. Græcos, qui in Apulia graſſabantur, debellavit adjutus à Normannis, quorum ad Eccleſiæ Imperiique defenſionem præclara in Italia facinora referunt *Glaber Rodulphus* Ord. S. Benedicti in Cœnobio *S. Germani* Antiſiodorenſis Monachus lib. 3. Hiſtoriæ cap. 1. & *Leo* Oſtienſis Epiſcopus & Cardinalis lib. 2. Hiſtoriæ Monaſterii Caſinenſis. Judæos, qui Chriſti Servatoris noſtri imaginem die Paraſceves impiè deluſerant, capite plecti juſſit *Benedictus VIII.* Sanctiſſimos viros *Odilonem*, & *Romualdum* in primis coluit, & *Henrico* Imperatore inſtante, Symbolum in ſacris Miſſarum ſolemniis in Romana Eccleſia cani juſſit, quod antea factum non fuerat, eò quòd (ut refert *Berno* Augienſis Abbas in lib. *De Rebus ad Miſſam ſpectantibus* cap. 2.) Romana Eccleſia nullâ unquàm Hæreſi fœdata eſt, ſicut aliæ, quibus proptereà neceſſe fuerit Fidei Symbolum ſæpiùs cantando frequentare. Duo Concilia, *Romanum* videlicèt & *Ticinenſe* celebravit *Benedictus VIII.* de quibus ſuo loco, ſeu in Colloquio quarto opportuniùs diſſeremus. Obiit Summus iſte Pontifex an. MXXIV. cum ſediſſet annos XI. menſes XI. & dies XXI. ut legitur in fuſiori Chronico *Hermanni Contracti*, in *Mariano Scoto*, *Sigeberto*, & in plerisque Romanorum Pontificum Catalogis. Eodem an. MXXIV. in locum *Benedicti VIII.* ſuffectus eſt *Joannes XX.* germanus *Benedicti VIII.* frater, quem *Hermannus Contractus* in auctiori Chronico, *Glaber* lib.4. Hiſtoriæ cap. 1. *Platina* in Vitis Pontificum, aliique ajunt, ex laico factum fuiſſe Romanum Pontificem. Patriarcha Conſtantinopolitanus petiit à *Joanne XIX.* ut ei titulum *Univerſalis* concederet, cui ambitioſæ petitioni non conſenſit Summus Pontifex admonitus, &, ne id faceret, rogatus litteris Gallicanorum Præſulum & Abbatum, præſertim *Willelmi* Abbatis Sancti *Benigni* Divionenſis, & *Richardi* Abbatis Sancti *Vitoni* Virdunenſis, quorum eâ de re litteras referunt *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi, & *Glaber Rodulphus* lib. 4. Hiſtoriæ cap. 1. *Conradum* poſt mortem

tem *S. Henrici* electum imperatorem Romæ coronevit *Joannes XIX.* Apoſtulatum *S. Martialis* aſſeruit, Eccleſiæque Lemovicenſis in Galliis traditionem de *S. Martialis* à S. Petru miſſione approbevit, datê ed *Jordanem* Lemovienſem Antiſtitem, & ad cæteros Gallierum Epiſcopos eé de re epiſtulé. Obut *Joannes XIX.* an. MXXXIII. ſicut *Hermannus Contractus* in utraque edinone ſui Chronici, & *Sigebertus* tradiderunt, cùm ſediſſet annos novem & dies novem, ut legitur in pleriſque Romanorum Pontificum Catalogis, niſi quòd in quibuedam, errote Librariorum, loco dierum IX. habetur menſium IX. Mortuo *Joanni XIX.* ſubſtitutus eſt *Benedictus IX* decem annorum edoleſcens, *Alberici* Tuſculani Comitie filius, quem in electione ſua Simoniacum, & pravis moribus imbutum Eccleſiam malè edminiſtrâſſe aſſerit *Victor III.* Pepa, qui eo tempore vivebat. Eccleſia tamen gemens & oppreſſa, ne ſchiſme fieret, eum, ut verum Pontificem agnovit & coluit. •Eo ſedente, Poloni bellis extreneis à finitimis laceſſiti, ſimulque civilibus diſcordiis ob Procerum embitionem, mutuamque æmluationem conflictati Romam Legatos miſerunt, qui à *Benedicto IX.* impetrârunt, ut *Caſimirus*, qui ab illis peterno Regno injuſtè expulſus, apud Cluniacenſes Monaſticam vitam profeſſus fuerat, & ſacrum Dieconatus ordinem, hortatu Abbatis, ſuſceperat, ad Regnum majorum ſuorum rediret, & uxorem duceret, ut fusè *Baronius* ex *Joanne Longino* eccuratiſſimo Polonorum Hiſtoriæ Scriptore narrat. Anoos decem & amplius ſederat *Benedictus IX.* cùm Romani ann. MXLIV. illius vitiorum pertæſi, eum operê *Ptolomæi* Conſulis expulerunt, & in Sedem Apoſtolicam, canonica parvi pendentes Decreta, intruſerunt *Joannem* Epiſcopum Sabinenſem, qui multis artibus, & profuſâ pecuniâ, ſibi ad ſupremam Eccleſiæ dignitatem aditum aperuit, & appellatus eſt *Silveſter III.* Hunc Antipapam poſt tres menſes *Benedictus IX.* Tuſculenorum Comitum auxilio à Pontificatus Cathedra exturbavit,* urbe expulit, & ſummum, quod amiſerat ſacerdotium recepit, priſtinos tamen mores minimè mutavit. Hoc interim temporis ſpatio Presbyter quidam *Gratianus* perſuaſit tàm *Benedicto IX.* quàm *Silveſtro III.* ut, numeratâ pecuniâ, Pontificatu cederent, & *Benedicto IX.* qui majorie videbetur euctoritatis, redditus Angliæ reliquit. Hoc pacto *Gratianus* electus eſt Pontifex Romanus, dictuſque *Gregorius VI.* Nonnulli Scriptores Eccleſiaſtici, quos inter cenſentur *Baronius*, *Natalis Alexander*, aliique ſecuti *Ottonem Friſingenſem*, affirmant, quatuor tum temporis Pontifices Sedem Romanam tenuiſſe, videlicèt *Benedictum IX. Silveſtrum III.* & alium quemdam dictum *Joannem*, quos Simoniacos fuiſſe ultrò fatentur, ſed illis addunt *Gregorium VI.* eumque diſtinguunt à tribus iſtis Simoniacis Pontificibus, qui per hæc tempora afflixerunt Eccleſiam, nec ſolùm à Simoniæ labe *Gregorium VI.* vindicant, verùm etiam illum exhibent tanquam Eccleſiæ liberatorem, utpotè qui pecuniam ad redimendam dumtaxat Eccleſiæ quietem tribus hiſce Pontificibus Simoniacis dederit, ut dignitate cederent. At, doctiſſimus *Pagius* in ſua Critica ed annum MXLIV. probat ex Scriptoribus antiquioribus *Ottone Friſingenſi* (qui centum circiter annis poſt *Gregorii VI.* depoſitionem Chronicon ſuum lucubravit) tres tantùm id temporis fuiſſe Pontifices, videlicèt *Benedictum IX. Silveſtrum III. & Gregorium VI.* cujus poſtremi electionem pariter Simoniacam fuiſſe evincit idem *Pagius* ex *Hermanno Contracto*, ex *Victore III.* Romano Pontifice, & ex *Clemente II.* Papa, qui in *Gregorii VI.* in Synodo Sutrienſi depoſiti locum ſuffectus eſt. At enim, *Hermannus Contractus* in ſuo Chronico ſcribit, in Synodo Sutrienſi, *cauſa erroneorum Pontificum diligentiùs ventilata, Gregorium VI. convictum, paſtorali baculo fuiſſe privatum & omnium tàm Romanorum, quàm alterum aſſenſu Clementem II. Pontificem Romanum* eſſe electum. *Victor III.* Pope libro 3. Dialogorum refert, *Benedictum IX.* non parvâ pecunie à *Gregorio VI.* acceptâ, Summum Sacerdotium ei reliquiſſe, & *Henricum* Germaniæ Regem *tres illos, qui injuſtè Apoſtolicam Sedem invaſerant, cum conſilio & auctoritate Concilii juſtè depuliſſe*, & ipſummet *Gregorium VI.* poſt rem à Synodo Sutrienſi diſcuſſam, egnoviſſe, *ſe non poſſe juſtè honorem tanti Sacerdotii adminiſtrare, ac ſemet ipſum Pontificalibus indumentis exuiſſe.* Denique, *Clemens II.* qui, depoſito *Gregorio VI.* electus eſt in Synodo Sutrienſi Romanus Pontifex, in *Brevi* Pontificio, quod ad Eccleſiam Bambergenſem (cujus enteà erat Epiſcopus) ſtatim à ſua coronatione miſit, extatque in libro, quem *De Divis* Bambergenſibus *Gretzerus* edidit Ingolſtadii enno MDXI. *Clemens*, inquam, ſecundus, Pontifex Maximus, ec teſtis oculetus, loquens de iſtis tribus Pontificibus *Benedicto IX. Silveſtro III.* & *Gregorio VI.* hæc hebet: *Exploſis tribus illis, quibus idem nomen Papatus rapina dederat, inter tot agmina Sanctorum, qui aderant, Patrum, dignatio Cœleſtis gratia noſtram indigniſſimam mediocritatem, cunctis niſibus refragantem, voluit eligi, & Altiſſimè Apoſtolorum Principis vice fungi.* Verùm, prætermiſsâ iſta controverſiâ, an ſcilicet electio *Gregorii VI.* Simoniace fuerit, nec ne? hoc unum apud omnes certiſſimum eſſe debet, qood, ſicut *Benedictus IX.* inter legitimos Pontifices enumeratur, & ut talis hebetur, etiamſi inter omnes Hiſtoricos conveniat, illum Simoniacum fuiſſe, ita, pari utrubique ratione, *Gregorius VI.* (licèt ejus electio Simoniace fuiſſet) inter legitimos Romanos Pontifices cenſeri, & ut talis haberi debet, quie eâ ætate, ſecutiſque temporibus *Gregorium VI.* ceu legitimum Pontificem Romena agnovit Eccleſia, donec tamen fuerit depoſitus in Synodo Sutrienſi anno MXLVI. habitâ, cui depoſitioni conſenſit *Gregorius VI.* eique ſubrogetus eſt *Suidgerus* natione Saxo, Epiſcopus Bambergenſis, dictus in Pontificatu *Clemens II.* qui regimen univerſæ Eccleſiæ invitus multumque reluctetus ſuſcepit, & eo præclarè functus eſt. Concilie ed extirpandam Simoniæ peſtem, quæ tum temporis latiſſimè in Itelia ſerpebat, celebrevit. *Henricum III.* Germaniæ Regem, & cum eodem *Agnetem* Imperiali coronê inſignivit, & cum eodem Imperatore in Germaniam profectus, dum in Italiam poſteà anno MXLVII. rediret, animam DEO reddidit *in Romanis partibus nono menſe promotionis ſuæ*, inquit *Hermannus Contractus.* Eodem enno poſt *Clementis II.* obitum, *Benedictus IX.* Pontificatum iterùm invaſit, illumque per octo menſes & dies decem tenuit, ſicut legitur in antiquiſſimo MS. Codice, cujus hæc verba *Pape-*

Papebrochius, recitat: *Benedictus tertio reverſus in Pontificatum, tenuit eum menſes* VIII. *dies* X. *id eſt, a feſtivitate Sanctorum quatuor Coronatorum* (die ſcilicet VIII. Novembris usque ad Feſtum *S. Alexii*, id eſt, ad diem XVII. menſis Julii anni MXLVIII. *S. Alexio* ſacrum, quo *Poppo* Brixinenſis Epiſcopus (non vero *Brixienſis*, ut Librariorum errore legitur in *Hermanno Contracto*, quem Baronius, aliique exſcripſerunt) electus eſt Pontifex Romanus nutu & ſtudio *Henrici* Imperatoris, dictusque *Damaſus II.* qui, teſte *Leone Oſtienſi* lib. 2. cap. 81. poſt viginti tres dies apud *Præneſte* vitâ deceſſit. *Damaſo II.* in Sede Pontificia ſucceſſit *Leo IX.* ante Pontificatum *Bruno* appellatus, Epiſcopus Tullenſis, ex nobiliſſima Dapsburgenſi familia in Alſatia oriundus. In conventu Wormatienſi anno MXLVIII. ab *Henrico* Imperatore, id juris peſſimis illis temporibus ſibi arrogante, Romanus Pontifex deſignatus eſt; Pontificatum tamen ſuſcipere noluit, *donec audiret totius Cleri ac populi Romani communem eſſe ſine diſſidio conſenſum*, inquit *Vvibertus* ejus Archidiaconus in ipſius vita. Eam ob rem ſanctiſſimus ille Pontifex *Leo IX.* Romam cum *Hildebrando* Cluniacenſi Monacho (qui poſteà ſummus Pontifex dictus *Gregorius VII.*) peregrini habitu profectus, nudiſque pedibus eam in urbem ingreſſus, maximo Cleri, populique Romani conſenſu electus eſt Pontifex Romanus die II. menſis Februarii an. MXLIX. & die XII. ejusdem menſis, quæ erat prima Quadrageſimæ Dominicæ, ritu ſolemni conſecratus eſt. Non minùs doctrinâ, quàm ſanctitate illuſtris fuit *Leo IX.* Pontifex Maximus. Sacra ſtudia jugiter colebat, Pſalterium ſingulis diebus recitabat, Miſſæque Sacrificium offerebat. Humi cubabat, cilicio aſpero ad carnem indutus corpus macerabat. Charitate erat in pauperes incredibili, ita ut ipſummet Chriſtum Dominum ſub forma leproſi, quem in angulo Palatii inventum propriis ſublatum humeris in lecto ſuo collocavit, ſuſcipere meruerit. Quamdiù Romæ verſatus eſt, tribus per Hebdomadam diebus à Lateranenſi Eccleſia ad templum Sancti Petri privato habitu, nudiſque pedibus cum duobus aut tribus Clericis pſallendo & orando pergebat. Pacem inter Principes conciliare ſummopere ſtuduit. Multa ad collapſam Eccleſiæ reſtaurandam Diſciplinam Concilia celebravit, quæ in Colloquio quarto referemus. Plura alia ejus præclara geſta legi poſſunt in illius vita à *Vviberto* ejus apud Tullenſes Archidiachono duobus libris ſcripta, quæ extat inter Acta Sanctorum menſis Aprilis. ab *Henſchenio*, & *Papebrochio* collecta, ac variis obſervationibus à viris illis eruditis illuſtrata. Obiit Sanctiſſimus ille Pontifex an MLIV. cùm ſediſſet annis ſex, menſibus duobus, & diebus novem, vel ut alii dicunt, diebus ſeptem. Epiſtola, quæ ſub nomine *Leonis IX.* Romani Pontificis circumfertur, & in qua *S. Dionyſii* Reliquias non in Galliis, ſed in Germania apud Monachos Ratiſponenſes aſſervari dicitur, eſt planè commentitia & illius Pontificis ſpuria proles. Quis enim, amabo, ut obiter dicam, ſibi perſuadeat, *Leonem IX.* Pontificem integerrimum cauſam tanti momenti, Gallis inauditis, judicâſſe, & ex ſolis Ratiſponenſium Monachorum reſponſionibus decretorium judicium in favorem illorum ferre voluiſſe? Præterea, Auctor illius Epiſtolæ, quæ *Leoni IX.* Papæ adſcribitur, aſſerit, Summum illum Pontificem ad preces Legatorum *Henrici*, Francorum Regis, hanc controverſiam de Reliquiis Sancti Dionyſii in Germania diremiſſe, cùm tamen certum ſit, Legatos *Henrici* Gallorum Regis obnixè poſtulâſſe, ne iſtud negotium Ratiſponæ conficeretur, quod in Dionyſiano Monaſterio in Galliis peractum eſſe oporteret. Tertio, ejusdem Epiſtolæ Auctor ſcribit, cauſam illam diutiſſimè fuiſſe ventilatam, cùm tamen altum ſit apud omnes illorum temporum Scriptores de illa fabula ſilentium. Quartò, fingit illius Epiſtolæ ſcriptor, Oſſa Sancti *Dionyſii* per *Arnulphum* Imperatorem in Sancti *Emmerammi* Monaſterium fuiſſe tranſlata, cùm tamen antiqui ſcriptores Germaniæ dicant, manum dumtaxat Sancti *Dionyſii* Henrico *Aucupi* Imperatori datam fuiſſe, adeòque poſt Arnulphi tempora. Quintò, ait ejusdem Epiſtolæ conſarcinator, *Leonem IX.* tam Imperialibus, quàm Papalibus litteris inſtructum, Sancti Dionyſii Reliquias Monachis Ratiſponenſibus adjudicâſſe, cùm tamen ejusmodi litteræ nunquam viſæ fuerint. Alia hujus Epiſtolæ, quæ *Leoni IX.* perperàm tribuitur, ſuppoſitionis indicia legi poſſunt apud *Carolum Du Bois* lib. X. *Hiſt. Eccleſiæ Pariſienſis* cap. V. *Natalem Alexandrum*, ſæculo *XI.* in Vita *Leonis IX.* ſed præſertim apud *Dubletium* in Hiſtoria Monaſterii San-Dionyſiani. Mortuo *Leone IX.* an. MLIV, ut jam diximus, *Hildebrandus* tunc S.R.E. Subdiaconus à Romanis ad *Henricum* Imperatorem miſſus eſt, *ut de illis partibus* (verba ſunt Leonis Oſtienſis lib. 2. cap. 90.) *quem tamen ipſe vice Cleri populique Romani in Pontificem elegiſſet, duceret. Quod cùm Imperator fuiſſet aſſenſus, & Gebehardum Aiſtetenſem Epiſcopum Hildebrandus ex induſtria & conſilio Romanorum expetiviſſet, triſtis ſuper hoc Imperator effectus eſt* (talem ſcilicet Antiſtitem ſuis rebus utiliſſimum ſibi eripi ægrè ferens) *hunc ergo*, Gebehardum videlicèt, *Hildebrandus invito [illegible] Imperatore, invito etiam Epiſcopo, Romam ſecùm adduxit, eique Victoris nomen imponens, Romanum Papam cunctorum aſſenſu conſtituit, cùm jam fermè à tranſitu Leonis Papæ annus elaberetur.* Ex quibus *Leonis Oſtienſis* verbis colligitur, *Gebehardum* dictum *Victorem II.* poſt annum ab obitu *Leonis IX.* hoc eſt, anno MLV. fuiſſe Romanum Pontificem ordinatum, & quidem, ut ait continuator *Hermanni Contracti*, Quadrageſimâ in Cœna Domini, quæ hoc anno incidit in diem decimam tertiam menſis Aprilis. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ obſervationi cùm ſedulò invigilaret *Victor II.* venenum in Calice ei propinavit Subdiaconus quidam, à quo tamen vitæ diſcrimine duplici miraculo ereptus eſt Sanctus ille Pontifex, nempè non valens ipſe manibus ſuis attollere calicem, gravem ac ponderoſum ſtatim redditum; & Dæmone Subdiaconum invadente, à quo fraus patefacta fuit. Ad graſſantem *Berengarii* profligandam Hæreſim *Victor II.* aliqua celebravit Concilia, de quibus ſuo loco, ſeu in quarto Colloquio agemus. Obiit anno MLVII. non Romæ, ut per errorem obrepſit continuatori *Hermanni Contracti*; non Florentiæ etiam, ut putavit *Baronius*; Sed Tuſciæ, ut ſcri-

bit

bit *Leo Oſtienſis* lib. 2. cap. 98. Hic prætermittere haud poſſum eruditam *Onuphrii* de Hiſtoria Eccleſiaſtica optimè meriti Notam in *Platinam*, ubi de *Clemente II.* verbafaciens, hæc habet: *Quatuor ſequentes Pontifices*, inquit Onophrius, *nempè Clementem II. Damaſum II. Leonem IX. & Victorem II. Viros quidem ſanctiſſimos, optimos, & de Dei Eccleſia benè meritos, ex Imperatoris Henrici* III. *auctoritate creatos ex horum temporum Scriptoribus Hermanno Contracto ieChrocito, Lamberto Schaſnaburgenſi in Hiſtoria Germanica, & Ottono Friſingenſi lib.* VI. *cap.* XXXIII. *& aliis probatis Auctoribus conſtat. Unde miror, Platinam optimi Pontificis Damaſi* II. *famam ita fœdaſſe. Sed venia dignus eſt: nam alios Auctores minus, quàm par eſſet, deligentes hac in re fortè eſt ſecutus, Martinum dico & Galfridem.*

Victore II. è vivis erepto, electus eſt die 2. menſis Auguſti, Pontifex Romanus, & die ſequenti ordinatus *Stephanus X.* quem alii appellant *IX.* eò quòd *Stephanum* II. qui, ut jam obſervavimus in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam ſæculorum ſeptimi & octavi, triduò tantùm poſt ſuam electionem vixit, cenſent è Catalogo Romanorum Pontificum eſſe expungendum. At nos, qui poſt *Onuphrium*, & *Baronium* in ſerie Romanorum Pontificum hunc *Stephanum* II. reponendum eſſe ducimus, ideò *Victoris* II. ſucceſſorem *Stephanum* X. appellamus, qui ante Pontificatum vocabatur *Junianus Fridericus*, eratque natione Lotharingus ac *Gozelonis* Lotharingiæ Ducis filius. A *Leone* IX. Pontifice Maximo creatus fuerat S. R. Eccleſiæ Cancellarius, & Legatus Conſtantinopolim miſſus ad Imperatorem *Conſtantinum Monomachum*, ubi *Michaelem Cerularium* Photiani Schiſmatis reſtauratorem, ejuſque ſequaces excommunicavit. Dein, Vitam Monaſticam Caſſini profeſſus eſt, & Abbas illius Monaſterii electus noviſſimè à *Victore* II. factus Cardinalis, ac tandem ejuſdem *Victoris* II. in Sede Pontificia ſucceſſor fuit, ejuſque diſciplinam Eccleſiæ reſtituendi deſiderii ac ſtudii fervidus æmulator. Synodos Romæ habuit, quibus inceſtas Conſanguineorum nuptias, & Clericorum ac Presbyterorum conjugia diſtrictè prohibuit. Vitium proprietatis, quod apud aliquos Monachos ſenſim ſine ſenſu irrepſerat, radicitus evelli juſſit. *Petrum Damiani* Monachum ſanctiſſimum creavit, invitum licèt, Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem. Ad procurandam Eccleſiæ Græcæ cum Latina unionem Conſtantinopolim Legationem decrevit. *Hildebrandum* Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum ad *Agnetem* Imperatricem pro negotiis Eccleſiæ Legatum miſit. Vetuit tamen ante diſceſſum Hildebrandi Epiſcopis in Eccleſia congregatis, & Clero, populoque Romano, ne, ſi contingeret ipſum mori, antequam *Hildebrandus* ſuâ Legatione functus eſſet, ullum omninò Papam eligerent, *ſed uſque ad illius reditum Sedes Apoſtolica intacta vacaret, ejus demum ordinanda conſilio*, ut refert *Leo Oſtienſis* libro ſecundo capite 100. ubi etiam ait, eumdem ſummum Pontificem *Stephanum decimum*, in Tuſciam inde properantem, non multò poſt morbo depreſſum Florentiæ obiiſſe IV. Kalend. Aprilis anni MLVIII. ibique digno honore ſepultum multis poſt obitum miraculis claruiſſe. *Stephano X.* ad meliorem vitam translato ſucceſſit *Nicolaus* II. Senis die XXVIII. menſis Decembris anni MLVIII. electus Pontifex Romanus. Eodem tamen anno quidem nomine *Gerardus* Graleſenſis Sedem Pontificiam invaſit, fuitque Antipapa dictus *Benedictus* X. Sed eo Pſeudo Pontifice in Synodo Sutrienſi anno ſequenti, ſeu MLIX. in ordinem redacto, pax Eccleſiæ reddita eſt, & *Nicolaus* II. pacificè ſedit. Fuit optimus Pontifex, cujus eximias dotes *S. Petrus Damiani* laudibus celebrat. De Magnis viris in Collegium Cardinalium cooptandis adeò ſollicitus erat ſummus iſte Pontifex, ut non ſolùm admittere noluerit demiſſionem *Petri Damiani* Cardinalis Epiſcopi Oſtienſis, qui libellum ſupplicem ei porrexerat, de Cardinalitio munere ſe abdicando, ſed etiam *Deſiderium* Abbatem Caſſinenſem ob præclara illius in Eccleſiam prometita, Cardinalem creaverit, ut videre eſt apud Baronium. Nullus præteribat dies, quo duodecim pauperum pedes non ablueret *Nicolaus* II. teſte *S. Petro Damiani* in Opuſculo IX. quod inſcribitur *de Eleemoſyna* cap. VIII. Multa Concilia celebravit tùm ad proſcribendam ſerpentem *Berengarii* Hæreſim, tùm ad ſanciendam & reſtituendam Eccleſiæ diſciplinam, quæ in quarto Colloquio referemos. Obiit ſanctiſſimus ille Pontifex Florentiæ anno MLXI. cùm ſediſſet annos duos, menſes ſex, & dies viginti quinque, ut legitur in omnibus ferè Catalogis. Poſt *Nicolai* II. obitum ceſſavit Sedes Pontificia *menſes fermè tres*, ſicut teſtatur *Leo* Oſtienſis libro tertio capite 20. ubi hæc habet: *Defuncto* (Nicolao II.) *Florentia, cùm inter Romanos ſeditio de ordinando Pontifice cœpiſſet exoriri, Hidelbrandus Archidiaconus habito conſilio cum Cardinalibus Nobilibuſque Romanis, ne diſſenſio increſceret, Anſelmum Lucenſem Epiſcopum poſt menſes fermè tres in Romanum Pontificem eligunt, Alexandrumque* (II) *vocari decernunt; noſtro Deſiderio* (Abbate Caſſinenſi, & Presbytero Cardinali) *Romam cum Principe* (nempe Normannorum) *proficiſcente. Quod cum Imperatrix* (Agnes) *audiſſet unà cum filio* (Henrico) *tulere graviter hæc ſine ſua auctoritate geſta fuiſſe, Carolumque Parmenſem Epiſcopum a Placentio dumtaxat, & Vercellenſi Epiſcopis ipſa die Feſtivitatis Apoſtolorum Simonis & Judæ* (die ſcilicet XXVIII. menſis Octobris anni MLXI. *in Papam eligi faciunt.* Hic *Cadalus* ſeu *Cadalous* in Pſeudo-Synodo Baſileenſi Antipapa creatus nomen *Honorii* II. ſumpſit. Romanos pecunia & armis ſibi ſubjicere conatus eſt, urbemque non ſemel aggreſſus, magnam Romanorum edidit ſtragem, teſte *Leone Oſtienſi* loco mox à me laudato. Sed ad nihilum reciderunt illius Pſeudo-Pontificis conatus. Advenienre quippè *Gottefredo* Tuſcorum Duce, & *Alexandro ſecundo* legitimo Pontifice ſuppetias ferente, repulſus fuit Antipapa, & in Conciliis *Papienſi*, *Florentino*, *Osborienſi*, & *Mantuano* damnatus, atque per duos annos in Caſtello ſancti Angeli tanquàm in carcere circumcloſus eſt, ex quo tamen poſteà aufugiens, ingloriùs & omnium rerum egenus peſſimam mortem incurrit. Quidam tamen poſt *Nicolaum* Cardinalem Aragonenſem dicunt, *Cadalum* Antipapam veniam ab *Alexandro ſecundo* vero Pontifice, *condigna ſatisfactione præſtita*, impetraſſe. Quo tamen mortis genere, quo anno, quove loco iſte *Cadalus* Antipapa vitam ſuam terminaverit? incer-

tum omninò eſt, quia omnes Scriptores de ejus morte ſilent. Ad tollendum iſtud ſchiſma diù multúmque laboravit *S. Petrus Damiani*, qui duas ad *Cadalum* Antipapam graviſſimas ſcripſit Epiſtolas, ut ei ſceleris magnitudinem ob oculos poneret, ſed hunc virum flectere haud potuit, qui nihil Deum, multò minus homines verebatur. Extincto hoc ſchiſmate, *Alexander II.* pacificè ſedit, & ſanctiſſimè gubernavit Eccleſiam. Ab eo *S. Petrus Damiani* poſt multas adhibitas preces obtinuit, ut Epiſcopatum Oſtienſem deponeret, & ad Eremum Fontis Avellani ſecederet, quem tamen interdum deſerere coactus eſt, ut nomine Summi Pontificis Legationes ad Principes obiret. *Petrum* Florentinum Epiſcopum Simoniacum depoſuit *Alexander II.* Primatum inter Cantuarienſem, & Eboracenſem in Anglia Epiſcopos controverſum Cantuarienſi Archiepiſcopo adjudicavit. Monachos ſingulari affectu complectebatur, & ideò inhibuit, ne in Eccleſiis Cathedralibus Angliæ turbarentur, atque immunitatis privilegia multis Monaſteriis conceſſit, præſertim *Siſebergenſi* in Germania, *Corbejenſi*, *San-Dionyſiano*, & *Cluniacenſi* in Galliis. Ad extinguendum ſchiſma Photianum à *Michaële Cerulario* renovatum Conſtantinopolim Legatum miſit, ſed fruſtrà. Viros litteratos impenſè coluit. Plura Concilia tam pro fide, quàm pro diſciplina Eccleſiaſtica tuenda celebravit, de quibus ſuo loco, id eſt, in quarto Colloquio agemus. Poſtremò, Sanctiſſimus ille Pontifex, cùm ſediſſet annos XI. menſes VI. & dies XXI. ad Deum migravit die XXI. menſis Aprilis anni MLXXIII. quem magnis laudibus extollunt *Victor III.* lib. 3. Dialog. *S. Petrus Damiani*, & *Bertholdus Conſtantienſis* in Chronico ad annum MLXI. Mortuo itaque *Alexandro II.* Romano Pontifice, *Hildebrandus* Monachus Cluniacenſis, qui ſob Summis Pontificibus *Leone IX. Victore II. Stephano X. Nicolao II.* & *Alexandro II.* præcipuis Eccleſiæ muneribus, & Legationibus perfunctus fuerat, electus eſt, invitus licèt ac mœrens, Summus Pontifex die XXI. menſis Aprilis an. MLXXIII dictuſque *Gregorius VII.* de quo Abbas *Trithemius* lib. IV. *de Viris illuſtribus Ordinis S. Benedicti* cap. XI. ſic loquitur: *Vir fuit multa doctrina, magnæ pietatis, prudentiæ, juſtitiæ, conſtantiæ, & religionis. Multa pro Eccleſia defenſione peregit & ſuſtinuit. Gregorium VII.* magnum fuiſſe Pontificem, in vindicandis Eccleſiæ juribus intrepidum, in reſtauranda Eccleſiæ Diſciplina ſtudioſiſſimum, apertè oſtendunt ea, quæ in ſuo Pontificatu præclarè geſſit, ſive ad tollendos Eccleſiaſticarum Inveſtiturarum abuſus tanto temporum decurſu, tanta ſæcularium Principum authoritate obfirmatos: ſive ad Simoniam, quæ in Italia, Gallia, & Germania tum temporis latiſſimè graſſabatur, penitùs eradicandam; ſive denique ad cœlibatum Clericorum penè ab interitu revocandum. Quæ omnia forti ac conſtanti animo aggreſſus, felici exitu perfecit, renitentibus licèt ſæculi Principibus, obſtrepentibus undique & inſultantibus adverſariis, Clericis videlicèt, Sacerdotibus, & Epiſcopis conjugatis, vel concubinariis, qui, teſte *Lamberto Schafnaburgenſi* in Chronico, clamabant: *Malle ſe Sacerdotium, quàm conjugem deſerere*, quique vindictæ cupidi Principum animos in ſanctum illum Pontificem vehementer accendebant, præſertim *Henrici* Germaniæ Regis, qui *Gregorium VII.* diuturna ac penè perpetua perſecutione exagitavit, Romæ in cuſtodiam detruſit, *Guibertum* Ravennenſem quondam Epiſcopum Antipapam apud Brixiam creavit, dictum *Clementem III.* & occaſione Eccleſiaſticarum Inveſtiturarum, quas Simoniacè conferebat, funeſtam in Eccleſia excitavit Controverſiam, cujus originem ac progreſſum in proximo Colloquio exponemus. Hic breviter obſervaſſe ſufficiat, *Gregorio VII.* ab Henrico Germaniæ Rege injuſtè vexato opem auxiliumque tuliſſe fœminas Principes & cumprimis religioſas, *Agnetem* videlicèt Auguſtam, *Henrici* Regis Germaniæ matrem, *Beatricem* Godefridi Lotharingiæ & Tuſciæ Ducis uxorem, & præſertim *Mathildem* Comitiſſam, *Beatricis* filiam, quæ præ cæteris *Gregorium VII*, quem Chriſtianæ perfectionis Magiſtrum ſibi delegerat, conſiliis, opibus, copiis contra Schiſmaticos juvit, & Liguriam, Tuſciamque Provincias Romanæ Eccleſiæ donavit. Inde orta eſt ſacra illa neceſſitudo, quæ *Gregorio VII.* cum Comitiſſa *Mathilde* de Sede Apoſtolica optimè merita interceſſit. Ex qua tamen Clerici, quibus uxorum uſum, vel concubinarum conſortium prohibebat *Gregorius VII.* anſam & occaſionem arripuerunt hujus Sanctiſſimi Pontificis famam proſcindendi, quaſi furtivis *Mathildis* amoribus frueretur. Sed nota omnibus utriuſque caſtitas putidas illas obtrectationes mendaciorúmque portenta, quæ noſtri temporis hæretici ad infamandam Sedem Apoſtolicam refricare non erubeſcunt, apertè falſi convincit; *ſigna etiam & prodigia, quæ per orationes Papæ* (Gregorii VII.) *frequentius fiebant, & zelus ejus ferventiſſimus pro Deo & Eccleſiaſticis legibus ſatis eum contra venenatas detractorum linguas communiebant*, inquit *Lambertus Schafnaburgenſis* ad annum MLXXVII. Undecim Concilia celebravit *Gregorius VII.* in quibus multa tàm pro fide contra Hæreticum *Berengarium* vindicanda, quam pro reſtituendo Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vigore ſtatuit, quæ in Colloquio quarto agendo de Conciliis referemus. Denique, Sanctiſſimus ille Pontifex Spiritum Deo reddidit die XXV. menſis Maji anni MLXXXV. Salerni, quò virtute & induſtria *Roberti Guiſcardi* Siciliæ, Apuliæ, & Calabriæ Ducis à furore *Henrici* Germaniæ Regis ereptus fugerat. Propediem moriturus in hæc verba erupit: *Dilexi juſtitiam & odi iniquitatem, propterea morior in exilio*: Miraculis poſt mortem clarum, ſuiſque laudibus non ſolum à *S. Anſelmo* Lucenſi Epiſcopo, à *Vvillelmo* Abbate Monaſterii Metenſis in Epiſtola à *Mabillonio* Tomo I. *Analectorum* publicata, ſed etiam à Scriptoribus illius temporis omnibus, paucis exceptis Henricianæ factioni adhærentibus, quos inter numerari debet *Sigebertus*, quem ſanctiſſimi hujus Pontificis famam calomniis arrodere non puduit. Vitam Gregorii VII. *Paulus Bernriedenſis* Canonicus Regularis circa annum MCXXXI. edidit, quæ nunc in Actis Bollandianis ad diem XXV. menſis Maji legitur. Nomen *Gregorii VII* in Martyrologio Romano, cujus correctionem an. MDLXXXIV. fieri curavit *Gregorius XIII.* ad diem XXV. menſis Maji inſertum eſt, quod retentum eſt in editione ejuſdem Martyrolo-

gu

gli à *Baronio* Annotationibus aucti, *Sixto V.* ſedente facta, in qua hæc verba leguntur: *Salerni depoſitio Beati Gregorii Septimi Eccleſiaſticæ Libertatis propugnatoris acerrimi.* *Paulus Bernriedenſis* in vita *Gregorii VII.* cap. 18, refert, Sanctiſſimum illum Pontificem rogatum, antequam moreretur, ut in tanta fidelium perturbatione ſibi ſucceſſorem deſignaret, tum pietate & doctrina inſignium virorum dediſſe optionem, videlicet *Deſiderii* Cardinalis & Abbatis cœnobii Caſſinenſis, *Ottonis* Epiſcopi Oſtienſis, & *Hugonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis. Quapropter, defuncto *Gregorio VII.* omnium votis electus an. anno MLXXXVI. *Deſiderius* Cardinalis & Abbas Caſſinenſis, atque per vim Pontificiis inſignibus ornatus, quibus tamen ipſe paulò poſt præ ſingulari modeſtia depoſitis, ad Monaſterium Caſſinenſe perrexit, ubi anno penè integro hanc ſupremam Eccleſiæ dignitatem conſtantèr recuſavit, ſed tandem in Concilio Capuano, Cardinalium, Epiſcoporum, Principumque precibus victus, & Eccleſiæ charitate compulſus eam ſuſcepit, Romamque profectus an. MLXXXVII. ſolemni ritu Pontifex Romanus conſecratus eſt, dictusque *Victor III.* Ægre admodum tulit *Hugo* Archiepiſcopus Lugdunenſis (unus à tribus, quos *Gregorius VII.* paulò ante mortem ſuam ad Pontificatum deſignaverat) quòd *Deſiderius*, ſeu *Victor III.* Pontificatus inſignia reſumpſiſſet, videnſque nullam ſibi amplius affulgere ſpem aſſequendi Pontificatum, cui tamen ardenter inhiabat, in *Victorem III.* blaterare cœpit, ejuſque famam calumniis proſcidit in Epiſtola, quam ad Comitiſſam *Mathildem* ſcripſit, & quæ ab *Hugone Flaviniacenſi* in Chronico Virdunenſi, & Tom. 10. Conciliorum refertur. His calumniis injuſta appetitus *Victor III.* Synodum Beneventanam celebravit, in qua *Hugonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem, & *Richardum* Abbatem Maſſilienſem, qui eodem ſpiritu ferabantur, à Communione ſuſpendit, ut refert *Leo Oſtienſis* lib. 3. cap. 71. Multa etiam à *Guiberto* Antipapa ab *Henrico* Germaniæ Rege creato paſſus eſt *Victor III.* ſed nihiloſecius animum ad res Eccleſiæ, & Reipublicæ promovandas adjecit. Expeditionem in Saracenos ſuſcepit, miſſoque in Africam ſub vexillo S. Petri ingenti Chriſtianorum exercitu, centum millia Saracanorum cæcidit, cujus inſignis victoriæ, eadem die, qua reportata fuit, nuntius in Italia miraculosè acceptus eſt, ut ſcribit citatus *Leo Oſtienſis* lib. 3. cap. 70. Beneventi infirmitate correptus *Victor III.* in Cœnobium Caſſinenſe ſe reportari juſſit, ubi cum morbus ingraveſceret, parato ſibi ſepulchro, obiit XVI Kalend. Octobris an. MLXXXVII. admonitis prius Cardinalibus, ut, ſe mortuo, nullum, præter *Ottonem* Epiſcopum Oſtienſem, deligerent Pontificem. Nomen *Victoris III.* in Martyrologio Benedictino ad diem XVI. menſis Septembris inſcriptum eſt. Quatuor *Dialogorum* libros de Sancti *Benedicti* & Sanctorum Monachorum Caſſinanſium miraculis compoſuit doctiſſimus ille Pontifex, quorum tres priores editi ſunt Tom. 18. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunanſis, ſed deeſt quartus, qui temporum injuria periiſſe videtur. Defuncto *Victore* III. Cardinales an. MLXXXVIII. apud *Terracinam* Campaniæ Oppidum convenientes, *Ottonem* Epiſcopum Oſtienſem, ob vitæ Sanctimoniam, & doctrinam ſingularem, Romanum Pontificem élagerunt, dictum *Urbanum II.* natione Gallum; profeſſione Monachum Cluniacenſem, qui, ut ſcribit *Ordericus* lib. 8. *miſit Legatos & epiſtolas Francis, & Græcis, aliiſque gentibus per Orbem conſtitutis, ut in Fide Catholica irrefragabiliter perſiſterent; & omnem ſciſſuram à lege Dei & Corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia, callide præcaverent. Solus Henricus Teutonum Princeps, & pedisſequi ejusdem Guiberto* (Antipapæ) *cohærebant.* Multa Concilia tam in Italia, quam in Galliis, quò ſe tanquam ad aſylum receperat, celebravit *Urbanus II.* quæ in quarto Colloquio referemus. Fertur, *Urbanum II.* privilegium *Rogerio* Siciliæ, Calabriæ, & Apuliæ Duci conceſſiſſe, quo ipſi indulſit, ut nullum in ſuis Ditionibus Sedis Apoſtolicæ Legatum recipere teneretur, qui præter voluntatem ejus miſſus eſſet; immò, ut ipſemet auctoritate Apoſtolica, quæ per Legatum Sedis Apoſtolicæ cohibenda forent, cohiberet. Verum hoc *Urbani II.* privilegium (in quo quidam Scriptores Siculi ſuam fundant Monarchiam, & cujus Autographum hactenus lucem non vidit) aut nunquam datum, aut ſaltem interpolatum eſſe, multis momentis evincunt *Baronius* Tom. XI. Annalium ad an. MXCVIII. & *Spondanus* ad eumdem annum, quorum argumentis alia addere velle, aliquid decerpſiſſe eſt. Hic breviter tantum annotabo, paucis abhinc annis gravem de hoc *Urbani II.* privilegio exarſiſſe contentionem, & hinc indè hoc de argumento libros fuiſſe conſcriptos, quos inter potiſſimum à viris eruditis commendatur liber Italico idiomate editus, cui titulus eſt: *Iſtoria della preteſa Monarchia di Sicilia*, Romæ an. MDCCXV. Verum hanc controverſiam *Clemens IX.* auctoritate Pontificia diremit, ſolemni publico Decreto, quo Monarchiam Siculam abolevit, ac in refragantes Siculos Excommunicationis, & *Interdicti* Cenſuris animadvertit. Non plura addam de Romanis Pontificibus, qui ſæculo undecimo Sedem Romanam tenuerunt, quia *Urbanus II.* Pontifex Maximus, cujus mentionem mox feci, eorum ſeriem claudit, utpote vita functus an. MXCIX. cum ſediſſet annos undecim, menſes quatuor, & dies octodecim.

D. In Colloquio ſecundo in Hiſtoriam noni ſæculi ſeriem Patriarcharum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ terminaſti, ſi bene memini, in *Nicolai* dicto *Myſtico*, qui ad Patriarchatum Conſtantinopolitanum anno octingenteſimo nonageſimo quinto ſublimatus eſt. Nunc itaque breviter texenda eſt, juxta accuratiorem calculum, ſeries Patriarcharum, qui *Nicolao Myſtico* ſucceſſerunt, & ſæculis X. & XI. Conſtantinopolitanam ſedem tenuerunt.

M. Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ab anno octingenteſimo nonageſimo quinto usque ad annum nongenteſimum ſextum, hoc eſt, per undecim annos, ut inquit *Zonaras*, cum præfuiſſet *Nicolaus* dictus *Myſticus*, à *Leone* Imperatore, dicto *Sapiente*, fuit relegatus in *Hieriam*, ubi Monaſterium erat ab hoc Patriarcha conditum, huic exilio occaſionem dedit zelus ſancti illius Patriarchæ, qui quartas nuptias, quas *Leo* Imperator cum *Zoe* inierat, tanquam Orientalis Eccleſiæ legibus omninò contrarias liberè ac conſtanter reprehendebat. In locum *Nicolai Myſtici* in exilium pulſi ſubrogatus fuit *Euthymius*. Verum, mortuo *Leone* Imperatore anno nongenteſimo undecimo, & imperante *Alexandro* fratre *Leonis*, è Sede dejectus eſt *Euthymius*, & in

in Patriarchatum Conſtantinopolitanum reſtitutus *Nicolaus Myſticus*, quam poſt reſtitutionem ſuam per annos quatuordecim optimè geſſit, & obiit anno nongenteſimo viceſimo quinto, ejusque nomen in Menæis Græcorum inſcriptum eſt, ut videre eſt apud *Bollandum* ad diem xv, menſis Maji. Mortuo *Nicolao Myſtico* anno nongenteſimo viceſimo quinto ſucceſſit in Sede Conſtantinopolitana *Stephanus* Amaſeæ Metropolita, qui, ut ſcribunt Hiſtorici Byzantini, Patriarchatu Conſtantinopolitano potitus eſt annos duos, menſes undecim, & è vivis exceſſit anno nongenteſimo viceſimo octavo. *Stephanum* in Sede Conſtantinopolitana excepit *Tryphon* Monachus religioſis moribus ac ſanctitate probatus, qui tamen ad certum dumtexat tempus Patriarche Conſtantinopolitanus ordinatus eſt, donec videlicet *Theophylactus*, filius *Romani Lacapeni* Imperatoris, maturæ ætatis annos attingeret, & ad Patriarchatum Conſtantinopolitanum promoveri poſſet. Sedit *Tryphon* annos tres, juxta Catalogum Patriarcharum Conſtantinopolitanorum, qui legitur libro 4. Juris Græco-Romani, donec videlicet *Theophylactus* ætatem legitimam attigiſſet, hoc eſt, usque ad annum nongenteſimum triceſimum primum, quo *Tryphon* per dolum, ſeu per reſignationem, quam ab ipſo *Theophanes* Cæſareæ Epiſcopus aſtu, malisque artibus extorſit, ſolio Patriarchali à *Romano Lacapeno* Imperatore exturbatus eſt, ut *Curopalates*, aliique Hiſtorici Byzantini narrant. Sanctum *Tryphonem* Patriarcham Conſtantinopolitanum colunt Græci die xix. Aprilis, ut videre eſt in eorum Menæis, quæ ad eamdem diem xix. Aprilis in Actis Sanctorum Bollandianis citata reperiuntur. Amoto S. *Tryphone* è Sede Conſtantinopolitana anno nongenteſimo triceſimo primo, juſſu *Romani Lacapeni* Imperatoris, *Theophylactus* ejus filius annos licet natus dumtaxat ſexdecim ordinatus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus anno nongenteſimo triceſimo tertio, & ob juvenilem adhuc ætatem, ut ait Cedrenus, *ſub pædagogis (proh indignam rem!) aliquamdiu egit*. Unde non mirum, quod ille Aulicus Patriarcha curandis equis, mollitiei & luxuriæ ſtudium omne operamque poſuerit, ut teſtatur incertus continuator Theophanis. Mortuus eſt indignus ille Patriarcha anno nongenteſimo quinquageſimo quinto, poſtquam Patriarchatu Conſtantinopolitano functus fuiſſet annos tres ſupra viginti & dies viginti quinque, ut tradunt Hiſtorici Byzantini. Ejus loco ſuffectus eſt *Polyeuctus* Monachus, qui à teneris unguiculis ſanctioris vitæ inſtitutum ſectatus omni virtute, ſanaque doctrina excellebat. *Nicephorum Phocam* Imperatorem coronavit, & *Theodorum* ſanctiſſimum Eremitam Antiochenum Patriarcham conſecravit. Obiit *Polyeuctus* anno nongenteſimo ſeptuageſimo, ejusque nomen in Græcorum Menæis adſcriptum eſt ad diem v. menſis Februarii. Poſt obitum *S. Polyeucti* Thronum Conſtantinopolitanum conſcendit *Baſilius*, vir omnis generis excellentiis clarus, qui tamen anno nongenteſimo ſeptuageſimo quarto invalida Epiſcoporum apud *Joannem Tzemiſcem* Imperatorem calumniam paſſus, ab eo in exilium miſſus eſt, teſte *Leone* Diacono, & in ejus locum ſubſtitutus fuit *Antonius Studita*, qui, ut ſcribit idem *Leo* Diaconus, in *Studii* Monaſterio à juventute aſceticam profeſſus diſciplinam, vitam ducebat Apoſtolicam. Sed vir ille præclaris virtutibus cumulatiſſimè inſtructus Patriarchatui Conſtantinopolitano ineunte anno nongenteſimo ſeptuageſimo nono nuncium ultrò remiſit, & Eccleſia Conſtantinopolitana poſt illius abdicationem per annos quatuor & dimidium manſit viduata paſtore, ſicut teſtantur *Cedrenus*, & *Zonaras*. Quapropter, *Nicolaus II.* dictus *Chryſoberges*, fuit tantum Patriarcha Conſtantinopolitanus conſtitutus paulò poſt medium anni nongenteſimi octogeſimi tertii. Patriarchatum Conſtantinopolitanum tenuit *Nicolaus Chryſoberges* per annos duodecim & menſes octo, ut ſcribit *Cedrenus*, ac ſubinde vitâ functus eſt anno nongenteſimo nonageſimo ſexto, quo anno ei in Sede Conſtantinopolitana ſucceſſit *Siſinnius*, vir inſignis, & medicæ artis peritiſſimus, ut ait idem *Cedrenus*. Fuit tamen Patriarcha *Siſinnius* valde infenſus Eccleſiæ Latinæ; quippe qui, ut jam obſervavimus in Colloquio tertio in hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi, nihil non egit, ut ſchiſma Photianum renovaret, ſed nec conſilium, quod meditabatur, executioni mandare, nec pacem, quæ vigebat Eccleſiam Orientalem inter & Occidentalem, perturbare potuit. Præfuit *Siſinnius* Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ annis tribus, teſte *Cedreno*, & vitam cum morte commutavit anno nongenteſimo nonageſimo nono, qui ſucceſſorem habuit *Sergium*, qui à *Photio* Patriarcha quondam Conſtantinopolitano cùm ſuum genus duceret, ad illum defendendum Byzantii Synodum coëgit, ejusque calumnias in Eccleſiam Latinam refricuit; Schiſmate tamen, ut maxime in votis habebat, Orientalem Eccleſiam à Latina ſeparare minimè potuit. Abiit è vivis *Sergius* anno MXIX. cùm per viginti annos Eccleſiam Conſtantinopolitanam rexiſſet, ſicut fidem faciunt *Curopalates*, *Cedrenus*, *Zonaras*, & Auctor Catalogi Epiſcoporum Byzantinorum libro 4. Juris Græco-Romani. Eodem an. MXIX. *Euſtathius* conſecratus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus. Hic ille eſt Patriarcha, qui à *Joanne XIX.* Pontifice Romano obtinere conatus eſt, ut Eccleſia Conſtantinopolitana diceretur *Univerſalis*, ſicut Eccleſia Romana. Qua in petitione repulſam jure meritò paſſus eſt. Patriarchatu Conſtantinopolitano potitus eſt *Euſtathius* usque ad annum MXXV. qui mortuus eſt, & poſt ipſius obitum *Baſilius* Imperator *Alexium* Studiani Collegii Magiſtrum in ſolio Patriarchali collocavit. Hic Patriarcha *Alexius* coronavit Imperatorem *Conſtantinum Monomachum*, & præfuit Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ usque ad annum MXLIII. quo rebus humanis exceſſit, eique ſuffectus eſt *Michael Cerularius*, qui renovavit, ac firmavit ſchiſma Photianum, & pacis vinculum Eccleſiam Orientalem & Occidentalem penitus abrupit. Teſtatur ſiquidem *Michael Calecas* lib. 4. adverſus Græcos, unitatem Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali duraſſe poſt Photium per decem & ſeptem Patriarchas usque ad *Michaelem Cerularium*, qui Romani Pontificis nomen propter Azyma è Diptychis Eccleſiaſticis expunxit. Sed de hoc *Michaëlis Cerularii* ſchiſmate, quòd etiamnum durat, opportunius in proximo Colloquio diſſeremus. Satis ſit hic obſervâſſe, *Michaëlem Cerularium* Patriarchatu Conſtantinopolitano ab *Alexio Comneno* Imperatore dejectum in exilium fuiſſe relegatum anno milleſimo quinquageſimo nono, ubi diem clauſit ultimum,

mum, poſtquam juxta accuratiorem calculum, annos ſexdecim & menſes circiter tres Eccleſiam Conſtantinopolitanam adminiſtraſſet. Mortuo *Michaële Cerulario*, Patriarchatum Conſtantinopolitanum adeptus eſt *Conſtantinus Lichudes*, eumque tenuit uſque ad annum MLXIV. quo ex hac vitæ migravit, cum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfuiſſet annos quatuor & menſes ſex, ut legitur in *Zonara*, & in ſerie Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum edita in Codice Juris Græco-Romani. Poſt Patriarchæ *Lichudis* obitum in Pontificiam Conſtantinopoleos ſedem evectus eſt *Joannes Xiphilinus*, Vir, teſte *Zonara*, omni doctrinæ genere eruditus, qui tamen cum alio *Xiphilino*, qui *Dionem* in compendium redegit, confundi haud debet, ut oſtendam in Colloquio quinto agendo de Viris illuſtribus, qui X. & XI. Eccleſiæ ſæculis floruerunt. *Gretzerus* Tomo 2. *De Cruce* aliquas *Xiphilini* Patriarchæ Conſtantinopolitani Homilies exhibet. Clariſſimus etiam *Pagius* ad annum MLXXV. aſſerit, alias Homilias in Evangelia Dominicalia totius anni ab eodem *Xiphilino* Patriarcha Conſtantinopolitano ſcriptas fuiſſe, quæ MSS. adhuc extant in Bibliotheca Vaticana. Mortuus eſt *Joannes Xiphilinus* Patriarcha Conſtantinopolitanus die ſecunda menſis Auguſti anni milleſimi ſeptuageſimi quinti, eique ſucceſſit *Coſmas* Monachus pietate inſignis, qui, ut ſcribit *Anna Comnena* lib. 3. *Alexiados*, Imperatorem *Alexium Comnenum* coronavit, & Patriarchalem dignitatem ultrò abdicavit anno milleſimo octogeſimo primo, *poſtquam eam tenuiſſet annos quinque & menſes novem, ſeceſſitque in Monaſterium Calliæ*. Anno itaque milleſimo octogeſimo primo *Coſma* Patriarchalem Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ dignitatem abdicanti ſucceſſit *Euſtratius Garida*, ſeu potius, ut ſcribit *Zonaras*, hanc Patriarchicam dignitatem invaſit, quam per annos tres cùm uſurpaſſet, ea dejectus eſt anno milleſimo octogeſimo quarto, *atque in ejus locum ſuffectus fuit Nicolaus Monachus, cognomento Grammaticus, qui in ſtudio virtutis atate alta literarum non rudis erat*, inquit idem *Zonaras* in Alexio Comneno. Porrò, hic Nicolaus hujus nominis III. Patriarcha Conſtantinopolitanus è vivis ſublatus eſt anno milleſimo centeſimo undecimo, poſtquàm per viginti, & ſeptem annos præfuiſſet Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ut teſtatur idem *Zonaras* loco mox à me laudato his verbis: *Patriarcha Nicolaus, Eccleſiâ per annos viginti ſeptem gubernata, ſenex admodum deceſſit, cujus funus Imperator* (id eſt, *Alexius Comnenus*) *magnificis honoribus proſecutus eſt!* Hi ſunt in ſumma omnes Patriarchæ, qui ſæculis Eccleſiæ X. & XI. Sedem Conſtantinopolitanam tenuerunt.

D. Hæc, quæ hactenus dixiſti de ſerie Epiſcoporum, qui præcipuas Sedes, Romanam ſcilicet, & Conſtantinopolitanam, ſæculis Eccleſiæ X. & XI. tenuerunt, attente hodie cogitabo. Soleo ſiquidem, Pythagoræorum more, exercendæ memoriæ gratiâ, quid quoquo die dixerim, audiverim, egerim, commemorare veſperi. Sic firmior redditur memoria, quam *Cicero* meritò appellabat *Theſaurum omnium rerum*, quæ niſi cuſtos inventis excogitatiſque rebus & verbis adhibeatur, experientia intelligimus, omnia, etiamſi præclara fuerint, diu conſervari non poſſe.

COLLOQUIUM III.

De Schiſmatibus & Hæreſibus, quæ ſæculis decimo & undecimo Eccleſiam funeſtarunt.

M. Quamvis decimo ſæculo, ut jam præmonuimus, fœdiſſimus Eccleſiæ maculas aſperſerit quorumdam Romanorum Pontificum, & diverſis in locis Epiſcoporum vita; nulla tamen (quod ſingulare divinæ providentiæ beneficium fuit) errorum, ſchiſmatum, & Hæreſum monſtra eo ſæculo prodierunt. At ſæculo undecimo, quo, depulſis ignorantiæ tenebris, litteræ reviviſcere, & doctrina poſtliminiò revocari cœperunt, Infernus evomuit Hæreſes, & Eccleſiæ ſinum Schiſmate dilacerarunt, præſertim illud, cujus auctor fuit *Michael Cerularius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui Orientalem Eccleſiam ab Occidentali penitus divulſit, & faciem Orientalis Eccleſiæ olim ſanctitate & doctrina celeberrimæ funeſta illa ſeparatione, quæ ad noſtra uſque tempora perſeverat, ſic lugubrem reddidit, ut nullus ſit tam durus ac ferreus, qui tot Chriſtianorum Schiſmaticorum, qui in Oriente pereunt, vel duro Turcarum jugo oppreſſi ingemiſcunt, miſeriis non commoveatur, ac multam lacrymarum vim profundat?

D. Cum ex ignorantia, diſſenſionibus, morumque corruptela Hæreſes & Schiſmata ſuam ut plurimum originem habere ſoleant, juraſſem profectò multas Hæreſes, diraque ſchiſmata erupiſſe decimo Eccleſiæ ſæculo, cujus craſſam ignorantiam, neglectum litterarum, morum depravationem, bellorum exitia, raros, & hoc nomine parum dignos Pontifices, immanem demùm & ubique graſſantem quidvis audendi & agendi licentiam in ſuperiori noſtro Colloquio deſcripſiſti. Cum itaque, volente, & in rem Eccleſiæ ſuæ ita mirabiliter diſponente Deo, nullæ decimo ſæculo enatæ ſint Hæreſes, nullave ſuborta ſchiſmata, in eas Hæreſes & ſchiſmata in præſenti noſtro Colloquio inquirere debemus, quæ undecimum Eccleſiæ ſæculum infeſtarunt.

M. Deſcripturus Hiſtoriam Hæreſum, quibus Eccleſia undecimo ſæculo fuit exagitata, incipiam, ac breviter me expediam ab illis Hæreſibus, quæ minùs celebres fuerunt, & in referenda *Berengarii* Sacramentariorum parentis hæreſi, quæ graviores in Eccleſia tumultus excitavit, conſulto diutius immorabor. In primis, ineunte undecimo Eccleſiæ ſæculo, hoc eſt, circa annum MXXII, regnante in Galliis *Roberto* filio *Hugonis Capeti*, detecta eſt in urbe Aurelianenſi *cruda nimium atque inſolens hæreſis, quæ licet diutius occultè germinata, in perditionis ſegetem malè pullulans, plures in ſua cæcitatis præcipitavit laqueum*, ut ait *Glaber Rodulphus* Monachus lib. 3. Hiſtoriæ cap. 8. Hæc autem Hæreſis, quæ erat Manichææ propago, *Stephano* Aurelianenſis Eccleſiæ S. Petri Puellaris Scholaſtico, & *Liſoio* Eccleſiæ ſanctæ Crucis ejuſdem urbis Canonico, viris religioſis & ſapientiæ opinione magno in honore habitis, ac per illos compluribus aliis tam ex Clero, quàm

ex populo Aurelianenſi peſtiferum virus afflavit. De hac peſte in ſuo Regno adhuc latirante & occultè ſerpente *Robertus* Gallorum Rex admonitus ab *Areſaſto*, viro nobilitate, morum integritate, & prudentia ſpectatiſſimo, confeſtim operam dedit, ut ad extermioandem gliſcentem illam hæreſim coovocaretur Syoodus Aurelianenſis, de qua io proximo Colloquio agemus. Ad hanc Aurelianenſem Synodum, cui Rex *Robertus*, ejusque conjux *Conſtantia* interfuerunt, adducti hæretici à ſatellitibus Regiis comprebenſi fideique ſuæ rationem coram reddere juſſi, errores ſoos ſibi malè cooſcii de induſtria diſſimularunt. Sed *Areſaſtus*, qui ad eepiſcendos horumce hæreticorum errores Aurelianum venerat, & ex cooſilio *Ebrardi* religioſiſſimi Eccleſiæ Aureliaoenſis Clerici, ſimulato hujus ſectæ babitu, ad illorum admiſſus Colloquium, omnia eorum arcana audierat, penitius introſpexerat, & memoriæ commendaverat. Regis *Roberti*, & præſentium Epiſcoporum juſſis obtemperens, illa in Concilio palam retexit ac revelavit, qoæ hæretici negare non eudentes, ſed illa deteſtari nolentes, *communi conſenſu & voluntate omnium convicti, omnes perpeſſi ſunt ignis incendium*, uno Clerico, & Sanctimoniali eeceptis, quibus Deus pœnitentiam dedit, ſicut legitur in *Chronice S. Petri Vivi* Senonenſis Ord. S. Benedicti, quòd extat Tomo II. Spicilegii Dacheriaoi. Teſtatur etiam *Ademarus*, qui eodem tempore floruit, io ſuo Chrooico epud *Labbeum* Tomo 2. Biblioth. pag. 180. apud Toloſam inventos eſſe Manichæos, qoi itidem deſtructi ſunt, eodem ignis ſupplicio puniti.

D. Quos errores ſpargebant novelli iſti Manichæi in Galliarum Regno undecimo ſæculo detecti?

M. Implæ illius ſectæ errores, quos mulier quædam ex Italia in Gallias adduxerat, ut teſtantur *Baronius*, & *Spondanus* ad annum MXVII. *Areſaſtus*, ut mox dixi, prodidit in Coocilio Aurelianenſi, quos hic referam, ſicut leguntur in Actis ejusdem Concilii, quæ extant apud *Lucam Dacherium* Tomo II. Spicilegii. Docebant itaque novelli iſti Manichæi, Chriſtum de Virgine Marie non eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, nec verè in ſepolchro poſitom, nec à mortuis reſurrexiſſe. Aſſerebant inſuper, in Baptiſmo nullam eſſe ſcelerum ablutionem, neque Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti in conſecratione Sacerdotis. Sanctos Martyres, atque Confeſſores implorare pro nihilo ducebaot. Bona opera ioani, ac ſuperflui laboris eſſe effutiebaor; hioc libidini & loxuriæ ſe ſe totos turpiter dedentes, certis noctibus congregabantur, & ſingoli lucernas io manibus teoentes. Dæmonium nomina inſtar Litanoiæ recitabant, donec Dæmon ſub forma alicujus beſtiolæ inter eos appareret, quo ſe illis conſpicuum exhibente, ſtatim luminaria extinguebant, & quam primum quisque poterat mulierem, quæ ad manom veniebat, promiſcua libidioe arripiebat, nulla peccati habita ratione, immò occurrentem matrem, ſororem, aut Monacham indiſcriminatim conſtropebant, idque etiam pro ſanctitate & Religione hojus coocubitus honoris loco ducebant. Ex eo autem ſpurciſſimo coucubitu procreatus infans, octava die in medio eorum copioſo igne accenſo probabatur per ignem juxta morem Ethnicorom, & in igne cremabatur, ipſiusque cineres tantâ veneratione colligabentur, eique cuſtodiebantur, quanta Corpus Chriſti Domini daodum ægris propediem morituris ad Viaticum in Eccleſia aſſervatur. Ea porò illis cineribus combuſti poeruli inerat vis diabolicæ fraudis, ut quicumque nefendæ illius Sectæ Myſteriis ſemel initiati illos vel tantillum prælibaſſent, vix unquam poſtea ab ea Hæreſi reſilire, & ad gremium Eccleſiæ redire poſſent. Sic Diabolus, infeoſiſſimus generis bomani hoſtis, ſacrilegis iſtiosmodi ſuperſtitionibus miſeros illos deludebat hæreticos, quos inter tamen, quòd maximè dolendum eſt, multi erant *ex mulieribus ipſius Civitatis Aurelianenſis Clerici*, ſicut legitur in Chronico jam citato *S. Petri Vivi*.

D. Jure optimo vivicomburio damneti ſont illi Hæretici, qui in cœno libidinum immerſi parvulos ex nefando coitu progenitos accenſo rogo Scythica crudelitete concremabaot. Sed dicas, emabo, fuit ne hæc nova Manichæorum Hæreſis hoc pacto prorsos extincta?

M. Hæc nova Manichæorum hæreſis fuit quidem in Galliis omninò extincta, ſed ſub finem undecimi Eccleſiæ ſæculi in Oriente repullulare cœpit, ac multorum enimos infecit. At enim Imperante in Oriente *Alexio Comneno*, Hæreſim dictam *Bogomilorum* ex Meſſalianorom, & Manichæorum deliriis cooflaratam diſſeminavit qoidam *Baſilius* Medicus, qui Monachi habitu incedens, pellem leoninam, qui verè eſinos etat, quacomque ex parte trabebet, *facie macilentus*, *mente glaber*, *ſtatura procerus*, *ad impietatem pertractandam callidiſſimus*, ſicut eum graphice depiogit *Anna Comnena*. imperatoris *Alexii Comneni* filia omoi ſcientiarum laude clariſſime libro XV. Alexiados. Is itaque *Baſilius* Byzantium ingreſſus io maoifeſto Hæreſis crimine fuit depreheoſus, Imperator ſiquidem *Alexius Comnenus* conſultò ſimulevit, ſe iſtius *Baſilii* Hæreſis *Bogomilorum* Principis diſcipulum fieri velle, eique fidem babere, & omoia quæ ab illo dicebantur, tanquam Oracula æſtimare. Eum menſâ excepit, & Magiſtrum atque ſervatorem errentiom eoimerum appellavit, Hamum facilè vorevit ambitioſus *Baſilius*, & bis laudibus inflatus doctrinam ſoam vulgevit, virus improbitatis ſuæ evomoit, & omnia execiendæ ſuæ bæreſeos dogmate coram Imperetore eructavit, quam ob rem à Dæmonibus ægrè ferentibus, quòd illa arcana Imperatori ſectæ proſelytum ſimulanti manifeſtaſſet, & perſecotionem contra errorem induxiſſet, ſaxis, ex ſe ſe inſtar grandinis irruentibus, io cella, in qua cuſtodiebatur, nocto impetitus eſt, ut refert *Anna Comnena*. Nihil non egit imperator, ut *Baſilium* à pravis dogmatibus ad Catholicam fidem revocaret. Sed cum nefarius ille hæreticus obſtinato aoimo mordicus illis inhæreret, nec uſtionem, nec aliorum tormentortom genera pertimeſceret, in Hyppodromo Conſtantinopolitano vivus exuſtus eſt, ut refert *Zonaras* io *Alexio Comneno* Imperatore. Sed demnatio prædicti *Baſilii*, ejusque ſociorum præſertim legenda eſt apud *Annam Comnenam*, quæ locu mox à me laudato, omnia etiam minutiſſi-

ma elegantiſſimo ſtylo in ſua Hiſtoria *Alexaidos*, quæ poſt obitum Baronii edita eſt, proſequitur. *Alexius Comnenus* Imperator, & pater *Anna Comnena*, in reducendis ad veram fidem Hæreticis *Bogomilis* plurimam operam poſuit, multique ex his revera reſipuerunt; qui vero animum in errore obfirmarunt, & in eo pervicaciter perſeveratunt, Crucem in morte quoque averſati ſunt. Nam cum *Alexius Comnenus* Imperator pyras duas parari conſulto juſſiſſet, quarum uni Crux ſupereminebat, altera Cruce carebat; Hæretici *Bogomili* ad ignem damnati, pyram Crucе carentem nihil cunctantes elegerunt, eo quod prædicti hæretici, præter alios errores, quibus erant infecti, impie aſſererent, Crucem eſſe deſpiciendam, quod in ea Salvator occiderit, ſicut teſtatur *Anna Comnena* lib. XV. *Alexaidos*, ubi etiam refert, *Alexium Comnenum* Imperatorem juſſiſſe *Euthymio*, ut ridicula iſtius hæreſis arcana patefacta atque convicta litterarum monumentis traderet, idque ab eodem Euthymio præſtitum fuiſſe in libro, quem *Dogmaticam Panopliam Imperator appellavit*, *& ad hac uſque tempora libri illi ita appellantur*, inquit *Anna Comnena*.

D. Quinam erant præcipui horumce *Bogomilorum* hæreticorum errores, quos confutandi curam Euthymio *Alexius Comnenus* Imperator commiſit?

M. Multos *Bogomilorum* errores refert, eademque opera refellit *Euthymius* Monachus in ſua Panoplia Titulo XXIII. quorum præcipuos hic indicare abunde ſufficiet, ut intelligas, nefariam illam *Bogomilorum* Sectam ex colluvie & monſtris aliarum hæreſum fuiſſe conflatam. Io primis, docebant cum Manichæis, vetus Teſtamentum non eſſe conditum à bono principio, ſeu à bono Deo, nec proinde ad ipſum pertinere viros juſtos, qui in eo celebrantur. Moyſem non à Deo, ſed à Satbonaële legem accepiſſe, & per illam hominum infinitam multitudinem perdidiſſe obganniebant. Secundo, affirmabant cum Sabellianis, unam eſſe dumtaxat perſonam Sanctiſſimæ Trinitatis, ac multa de Filio, & Spiritu Sancto, nec non de Angelis ridicula Commenta venditabant. Tertio fingebant, Patrem æternum eructaſſe ex corde ſuo *Verbum*, ſeu filium, quem eſſe *Michaëlem* Archangelum ſtultè opinabantur, eumque deſcendiſſe de cœlis, & per aurem Virginis dexteram inſluxiſſe, carnem induiſſe, quæ ſpecietenus ex materia conſtaret, & humani corporis eſſet ſimilis, eum tamen revera eſſet materiæ expers: Paſſionem, Mortem, & Reſurrectionem ſimolaſſe, expletoque ſuo miniſterio, ac in tartara detruſo Dæmone, in Cœlos eſſe reverſum, & ad Patris dexteram aſſidere in ſolio, ex quo *Sathanael* fuerat ejectus. Quarto, dicebant Angelos, qui ceciderant, filias hominum impudicè conſpexiſſe, eaſque in uxores accepiſſe. Quinto, Crucem deſpiciebant, quod in ea Salvator fuiſſet occiſus: Cultum Imaginum Idololatriam appellabant, & Sanctorum ſepulchris Dæmones aſſidere, ibique ad decipiendos homines portenta edere garriebant. Sexto, Catholicos, qui ad impiam eorum deficiebant ſectam, novo Baptiſmo tingebant, aſſerentes, Baptiſma, quod in Eccleſia Catholica confeſſebatur, eſſe dumtaxat Baptiſma *Joannis*, quod fit per aquam; ſuum vero eſſe Baptiſma Chriſti, quod datur per Spiritum Sanctum. Octavo, adorandum Eccleſiæ Sacrificium contemnebant, & ſanctam Corporis & Sanguinis Domini Communionem, Dæmonum in templis habitantium Sacrificium appellare non verebantur ſacrilegi illi Hæretici. Nono, Dæmones invocabant & colebant, eoſque Chriſto & Spiritu Sancto fortiores eſſe blaſphemabant. Decimo, jurabant, ſe non ſolum in ſomnis, ſed revera cernere Patrem æternum ut ſenem denſa & promiſſa barba ornatum; Filium tanquam juvenem pubeſcentem, & Spiritum Sanctum ut imberbem adoleſcentem. Hic ſiſto, nec plura addam, refugit quippe animus, & alias ineptiſſimas fabulas, horrendaſque iſtorum Hæreticorum blaſphemias dicere reformidat. Legeſis *Euthymium* loco mox à me citato, ubi Bogomilorum errores in apertam lucem producendi, atque refellendi provincia ſibi ab Imperatore *Alexio Comneno* demandata egregie defunctus eſt.

D. Immaniſſima ac fœdiſſima illa errorum monſtra, quæ me ſua turpitudine deterrent, indicaſſe ſatis eſt. Miſſis itaque illis hæreſibus, quæ undecimo ſæculo minus celebres fuerunt, veniamus ad Hæreſim *Berengarii*, qui, ut jam inſinuaſti, Sacramentariorum parens fuit, ac pluримas in Eccleſiis turbas excitavit.

M. Antequam exponam in quo potiſſimum errore ſita eſſet *Berengarii* Hæreſis, neceſſe eſt, ut breviter referam errorem, in quem *Roſcelinus* natione Britto, ſeu Armoricus, Canonicus Compendienſis, & Præceptor *Abelardi* circa Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis undecimo ſæculo lapſus eſt. Aſſerebat quippe *Roſcelinus*, *in Deo tres perſonas eſſe res ab invicem ſeparatas, ſicut ſunt tres Angeli, aut tres animæ, treſque Deos vere poſſe dici, ſi uſus admitteret*; ſicut teſtatur *Dodechinus* in Appendice *Mariani Scoti* ad annum MXCIV. ad hunc proſcribendum *Roſcelini* errorem *Raynaldus* Remenſis Archiepiſcopus Synodum habuit Sueſſione, & ad eumdem *Roſcelinum* epiſtolam ſcripſit *Sanctus Anſelmus*, tunc Abbas Beccenſis, rogans eum, ut ſe apud Synodum purgaret, mentemque ſuam de Sancta Triade omnibus Prælatis aperiret. Verebatur ſiquidem *Sanctus Anſelmus*, ne *Roſcelinus* publice aſſereret, quod in ſcriptis, & in privatis conventibus falſo dictitare ſolebat, *Lanfrancum, & Anſelmum* idem ſecum ſentire. Hæc Sancti *Anſelmi* ad *Roſcelinum* Epiſtola legitur in operibus ejuſdem Sancti Anſelmi lib. 2. epiſt. 41. Citatus in hoc Sueſſionenſi Concilio *Roſcelinus*, ut fidei ſuæ rationem redderet, errorem ſuum falſus abjuravit. Sed poſt ſolutum Concilium, ad vomitum rediit, aſſerens, ſe non ob aliam rationem decantaſſe palinodiam, atque ſententiam ſuam damnaſſe, quam quia pertimeſcebat, ne ab ignaro populo lapidibus obrueretur; ſeque in eadem, quam ejurare coactus fuerat, ſententia ſemper permanere velle. Obſtinato animo errori ſuo adhærentem *Roſcelinum* egregie confutavit Sanctus *Anſelmus* in Tractatu *De Incarnatione*, quem contra ipſum edidit, & *Urbano II.* Pontifici Maximo nuncupavit. Extat etiam quædam Epiſtola *M. Petri* Theologiæ Profeſſoris ad G ſeu ad *Gaufridum* Epiſcopum Pariſienſem contra eumdem

dem *Roſcelinum* ſcripta, quam *Ducheſnius*, *Natalis Alexander*, & alii tribuunt *Petro Abalardo*. Sed *Buleus* in *Hiſtoria*, quam eleganter deſcripſit, celeberrimæ *Univerſitatis Pariſienſis*, Tomo I. ad annum MXCIV. exiſtimat, Auctorem hujuſce Epiſtulæ eſſe quemdam *Petrum* iis temporibus Theologiæ Profeſſorem, à Petro Abælardo diverſum, quique contra Hæreſim *Raſcelini* in Synodo Sueſſionenſi damnatam ſcripſerat. Eumdem *Roſcelinum*, contendentem Presbyterorum filios ad ſacros Ordines non eſſe promovendos, graviter perſtrinxit *Theobaldus Stampenſis*, qui tum temporis Oxoniæ ſcholam regebat, eamque in rem ſcripſit ad *Roſcelinum* Epiſtolam, in qua contrariam ſententiam acriter propugnat. Legitur hæc Epiſtola *Theobaldi* ad *Roſcelinum* Tom. III. ſpicilegii Dacheriani. Denique, *Roſcelinum* ſcholæ *Nominalium* Auctorem & Inſtitutorem fuiſſe affirmat *Buleus* in *Hiſtaria Univerſitatis Pariſienſis* Tomo I. ad annum MLVII. additque, hanc Ariſtotelicorum ſectam, à veteribus penè exploſam, à *Guillelmo Okamo* Ordinis Sancti Franciſci rurſus excitatam, atque de integro fuiſſe inſtauratam. Sed de hæretico *Roſcelino* ſatis. Nunc paſſis velis ad *Berengarii* cauſam accedamus.

D. Circa Berengarii cauſam, ſcire inprimis velim ejus patriam, ingenium, ſtudia, mores, & quandonam ſuam cœperit ſpargere Hæreſim?

M. Patriam *Turones* in Galliis habuit *Berengarius* Sacramentariorum parens, ut teſtantur *Deodvinus*, ſive *Theotvinus* Leodicenſis Epiſcopus, Sanctus *Anſelmus*, *Bertoldus* Conſtantienſis, & alii. Ætatem adultam cum attigiſſet *Berengarius*, traditus eſt in diſciplinam *Fulberti*, qui tunc ſcholam Carnotenſem moderabatur, & poſtea ejuſdem Carnotenſis urbis creatus eſt Epiſcopus. Hinc obiter corrigendus eſt memoriæ lapſus, quem paſſus eſt *Gerſonius* ſacræ Facultatis Pariſienſis Cancellarius celeberrimus, dum ait, Berengarium Sacramentariorum parentem *Petri Abaëlardi* fuiſſe diſcipulum. Qua in re manifeſtum eſſe anachroniſmum ex eo præſertim liquet, quod *Petrus Abaelardus* poſterior fuerit *Berengario*, & pluribus annis poſt ipſum obierit. Non potuit ergo *Berengarius*, qui Sacramentariorum præformavit hæreſim, eſſe diſcipulus *Petri Abaelardi*, qui tamen alterum *Berengarium* diſcipulum habuit Epiſcopum Pictavienſem, qui in gratiam Præceptoris ſui *Abaelardi* Apologiam acrimoniæ plenam adverſus Sanctum *Bernardum* ſcripſit. Petulanti, & verſatili ingenio, atque ad novitates maximè propenſo præditus fuit *Berengarius*, & eam ob rem ſanctiſſimus ejus præceptor *Fulbertus* ſæpiſſimè illum adhortabatur, ut à regia via, hoc eſt, ab Apoſtolica fide, & ab illibata Sanctorum Patrum doctrina non deflecteret. At Berengarius *elatus ingenii levitate, ipſius Magiſtri ſenſum non adeo curabat, condiſcipulorum pro nihilo reputabat, libros etiam Artium contemnebat, & novis verborum interpretationibus cujuſdam excellentia laudem venari, qualitercumque poterat, affectabat*, ait *Guitmundus* lib. 1. *de Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia*. Hinc *Sanctus Fulbertus*, qui ingenium ac mores *Berengarii* ſui diſcipuli jam penitus introſpexerat, prædixit morti proximus, qualis futurus eſſet, dum illum, cui Dæmonem blanditiis multos corrumpere tentantem aſſiſtere cernebat, omni, quo potuit, niſu à ſe repulit, ſicut legitur in veteri fragmento, quod extat in Bibliotheca Floriacenſi ex *Willelmo Malmesburienſi* lib. III. *de Geſtis Regum Anglorum*, & ex *Henrico de Knigton* lib. I. *De eventibus Angliæ* cap. 13. Poſt obitum *Sancti Fulberti*, Berengarius *Turones* Patrium ſolum reverſus eſt, ubi Turonenſi ſcholæ præfectus magnum ſibi peperit nomen. Quamvis *Berengarius*, teſte *Guitmundo* loco mox laudato, levis litteraturæ eſſet, attamen, cum id temporis liberales Artes in Galliis pene obſolevissent, in tanto bonarum litterarum ſquallore peritus pro tempore viſus eſt *Berengarius*, dignusque judicatus, qui in Eccleſia *Sancti Martini* Turonenſis Camerarii ac Theſaurarii dignitates obtineret. Verum, relictis poſtea Turonibus, in urbem Andegavenſem ſe ſe contulit *Berengarius*, ubi ab *Euſebio*, cognomine *Brunone*, illius urbis Epiſcopo, perhumaniter exceptus, Archidiaconus, & Theſaurarius Eccleſiæ Andegavenſis creatus eſt. *Baronius* aſſerit, *Berengarium* in hac civitate Andegavenſi, conſentiente & annuente *Euſebio* cognomine *Brunone* ejusdem urbis Epiſcopo, ſuam cœpiſſe ſpargere hæreſim anno milleſimo trigeſimo quinto. Aſt, circa exordium Berengarianæ Hæreſeos, & conſortium *Euſebii Brunonis* Andegavenſis Epiſcopi cum Berengariana Hæreſi hallucinatum fuiſſe eminentiſſimum Annalium Parentem aſſerunt periti Critici. Et primo quidem, *Berengarium* ſuam non cœpiſſe diſſeminare hæreſim anno milleſimo triceſimo quinto, patet ex Epiſtola *Deoduini*, ſeu *Theotuini* Epiſcopi Leodicenſis ad *Henricum III.* Imperatorem, quocum conſanguinitatis gradu erat conjunctus. In ea quippe Epiſtola, quæ tempore *Baronii* mutila erat, & nunc integra legitur Tomo IV. Analect. pag. 396, & ſeqq. à *Mabillonio* ex Codice MS. eruta, aſſerit *Deoduinus*, *Euſebium* cognomento *Brunonem* Epiſcopum Andegavenſem in ſuſpicionem Berengarianæ hæreſeos veniſſe. Porro, *Euſebium Brunonem* anno tantum milleſimo quadrageſimo ſeptimo in Epiſcopatum Andegavenſem *Huberto* ſucceſſiſſe certis argumentis demonſtrant *San-Marthani* in Epiſcopis Andegavenſibus. Longe itaque vero ſimilius eſt, Hæreſim Berengarii prodiiſſe anno milleſimo quadrageſimo ſeptimo, ſedente *Clemente Secundo* Summo Pontifice, ut teſtatur vetus Exemplar Floriacenſe Hiſtoriæ Francorum à *Roberto* usque ad obitum *Philippi Primi*, quod editum eſt à *Ducheſnio* Tomo IV. Script. Francorum. Secundo, quantum attinet ad *Euſebium* cognomento *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum, quem Berengarianæ hæreſeos propugnatorem acerrimum fuiſſe aſſeverat Baronius, fatentur quidem periti Critici, hunc Antiſtitem infamiam Hæreſeos apud nonnullos ſubiiſſe, quod *Berengarium* Archidiaconum ſuum errores publicantem non coërcuerit, non excommunicarit, ejusque Hæreſim, & excommunicationem cæteris Epiſcopis Encyclica Epiſtola notas non fecerit, hunc tamen Antiſtitem à Berengariana hæreſi revera immunem fuiſſe probant multis momentis. Primo quia iſtud *Euſebii* cognomento *Brunonis* Andegavenſis Epiſcopi cum Berengariana hæreſi conſortium nitebatur dumtaxat fama hac in re mendaci, falſisque ſparſis rumoribus, quibus

Deo-

Deodvinus Epiſcopus Leodicenſis, & *Durandus* Troarnenſis Abbas faciliùs, quàm par fuiſſet, fidem adhibuerunt. Secundò, quia nulli ſcriptores, qui *Euſebio Brunoni* Epiſcopo Andegavenſi ſuppares fuerunt, Berengarianæ Hæreſeos notam inuſſerunt, non *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus, non *Lanfrancus*, non *Guitmundus*, non *Algerus*, qui omnes in Berengarianam hæreſim calamum acuerunt. Tertiò, in nullo Concilio, nec apud ullum Summum Pontificem *Euſebius Bruno* Epiſcopus Andegavenſis delatus eſt, ceu hæreticus; immò, adfuit cum aliis Epiſcopis Synodo Remenſi à *Leone IX.* Pontifice Maximo celebratæ, ut conſtat ex Actis illius Synodi. Quartò, ſi *Euſebius Bruno* Andegavenſis Epiſcopus vel leviſſima hæreſeos ſuſpicione fuiſſet aſperſus, certè non minùs ei, quàm ipſius Archi-Diacono *Berengario* profeſſionem fidei imperâſſent Epiſcopi, quam tamen ei imperâſſe nullibi legitur. Denique *Euſebius Bruno* Andegavenſis Epiſcopus fidei ſuæ integritatem luculenter probatam reliquit in Epiſtola ad *Berengarium* datâ poſt ultimum Concilium Romanum in Cauſa *Berengarii* habitum, cùm ipſum *Berengarius* per litteras obteſtatus fuiſſet, ut *ſe & Gaufridum Martini* Clericum Andegavenſem *ſub Judice audiri faceret in libro B. Ambroſii de Sacramentis*; in hac ſiquidem epiſtola, poſtquam *Euſebius Bruno* Epiſcopus Andegavenſis pretulit verba, quibus Chriſtus Dominus Sacro-Sanctum inſtituit Sacramentum, disertè profitetur, ſe firmiter credere, Verbi Divini, per quod omnia facta ſunt, virtute & effectu, panem & vinum poſt conſecrationem verum Chriſti Corpus & Sanguinem fieri, & ejus rei modum, ordinemque non eſſe inquirendum. His momentis à Berengariana hæreſi purgatur *Euſebius Bruno*, Epiſcopus Andegavenſis, qui tamen à negligentiæ culpa, cujus cauſa fuit nimius in Berengarium Archidiaconum ſuum amor, excuſari minimè poteſt.

D. Quænam fuerunt præcipua Berengarianæ hæreſeos Capita?

M. Berengariana hæreſis instar Hydræ multis erat instructa capitibus. At enim *Berengarius* primò baptiſma parvulorum evertebat. Secundò, legitima conjugia deſtruebat, licitam eſſe cum fœminis omnibus ſcortationem perfrictâ fronte effutiens. Tertiò, Chriſtum Dominum clauſis januis ad Diſcipulos ingreſſum negabat. Verùm, hæc tria iſta ſuæ hæreſeos capita, quæ ut teſtatur *Guitmundus* lib. 1. *nec aures peſſimarum ſuſtinere poterant*, abjecit poſteà *Berengarius*, totuſque incubuit in defenſionem & propagationem hujuſce quarti ſuæ hæreſeos capitis, quo inficiabatur realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, & converſionis ſubſtantialis panis & vini in idem ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem veritatem. Scio, doctiſſimum *Mabillonium* §. 3. part. 2. ſæculi 6. Benedictini, quod eſt Eccleſiæ undecimum, multis momentis probare, *Berengarium* non negâſſe præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, ſeu ſolùm renuiſſe admittere tranſſubſtantiationem, ſeu converſionem ſubſtantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, ita ut dumtaxat vellet *Berengarius*, realiter exiſtere in Euchariſtia Corpus, & Sanguinem Chriſti ſimul cum ſubſtantia panis & vini, ſicut modò aſſerunt hæretici Lutherani, qui *Impanationis* errorem mordicus defendunt. Sed, ne in hoc doctiſſimo *Mabillonio* aſſentiar, duo præſertim obſtant: Primum eſt, quòd *Lanfrancus*, *Guitmundus*, *Algerus*, alii Scriptores coævi, qui totis ingenii ſui viribus *Berengarii* hæreſim oppugnârunt, disertè aſſerunt, illum negâſſe præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento. Alterum eſt, quòd nullus horumce Scriptorum, quos mox laudavi, hunc *Impanationis* errorem Berengario tribuat, ſed ſolum à quibusdam ejus Sectatoribus propugnatum fuiſſe innuant. Ad illa itaque teſtimonia, quæ profert *Mabillonius*, & quibus *Berengarius* præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti primâ fronte fateri videtur, & tantùm negare tranſſubſtantiationem, ſeu converſionem ſubſtantiæ panis, & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, dicendum eſt, fieri quidem potuiſſe, ut *Berengarius* hæreticorum more, qui ſibi parùm conſtantes calidum, & frigidum ſimul ex eodem ore perflant, oppreſſus ac victus Catholicorum argumentis ſimulaverit ſob quibusdam verborum involucris, ſe tandem ad fidem Catholicam de præſentia reali Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia acceſſiſſe, at confeſſionem illius fucatam, ſubdolam, & minimè ſinceram fuiſſe, nec illum ex animo præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, quam verbis ſe agnoſcere mentiebatur, admiſiſſe; quod etiam idem *Mabillonius* ſub finem citati paragraphi ingenuè fatetur. Verùm enim verò, hic fuit, eritque ſemper verſipellium hæreticorum genius, ut principiò, ne Catholicorum animos offendant, & à ſe prorſus abalienent, ad avitam Eccleſiæ fidem verbis quàm proximè accedant, at mente revera recedant. Hinc ex Hiſtoria Eccleſiaſtica compertum habemus, tantam, tamque diuturnam Arianorum cum Catholicis quarto Eccleſiæ ſæculo de verbis, verborumque ſenſu fuiſſe velitigationem, quam etiam[illegible] in recentibus Arianis, in *Socinianis* noſtri [illegible]mporis redivivis conſpicere licet. Verba ſiquidem mutant hæretici, nunquam tamen, aut raro mentem. Quapropter, *Berengarius*, etſi mutatis pro loco & tempore verbis, quandoque in ſuis ſcriptis innuere videatur, verum Corpus & Sanguinem Chriſti Domini eſſe in Euchariſtiæ Sacramento (ſicut ex multis teſtimoniis ex ipſius operibus depromptis oſtendit Mabillonius) rem ipſam tamen privatim interpretando, errorem mente retinuit.

D. Fuitne hæc Berengariana hæreſis ab Eccleſia, ſtatim ac erupit, damnata, & à Scriptoribus Eccleſiaſticis confutata?

M. Berengariana hæreſis, cùm primùm prodire cœpit, ab Eccleſia fuit profligata in multis Conciliis, videlicèt in Concilio *Romano* ſub *Leone IX.* anno ML. in Conventu *Brionenſi*, in Conciliis *Vercellenſi*, & *Pariſienſi* eodem anno celebratis: in *Florentino* ſub *Victore II.* anno MLV. & in *Turonenſi* indicto eodem anno: in *Romano* ſub *Nicolao II.* an. MLIX. in *Rothomagenſi*, an. MLXIII. in *Pictavienſi* an. MLXXV. in *Romanis* duobus ſub *Gregorio VII.* convocatis an. MLXXVIII. & MLXXIX de quib[illegible] Conciliis ſuo loco, ſeu in proximo Colloquio diſſeremus. Viri etiam doctiſſimi hanc Berengarianam hæreſim, præclaris editis lucubrationibus, impugna-

pugnarunt, quos inter cenſentur ***Adelmannus***, ***Hugo*** Lingonenſis Epiſcopus, ***Lanfrancus***, ***Durandus*** Troarnenſis Abbas, ***Guitmundus***, & ***Algerus***. Quorum opera in Colloquio quinto recenſebimus.

D. Tot Conciliis damnatus ***Berengarius***, totque illuſtrium virorum ſcriptis confutatus, reſipuitne tandem aliquando à ſua hæreſi?

M. Poſt varios caſûs ac lapſus, ancipitemque fortunam, tandem ***Berengarius*** circa annum MLXXXIII. ad meliorem frugem converſus ab hæreſi ſua verè reſipuit, & Catholicam fidem, quam antehàc impugnaverat, conſtanter uſque ad mortem profeſſus eſt. Hæc ſanè mutatio fuit ***dexteræ excelſi***, nam ſincera hæreſiarchæ converſio eſt rara avis, alboque ſimillima corvo. Hujus ſinceræ ***Berengarii*** converſionis fidem faciunt veteres membranæ Laureacenſes, ***Clarius*** Floriacenſis Monachus in Chronico Senonenſi, quod tomo 2. Spicilegii Dacheriani inſertum eſt, ***Willelmus Malmesburienſis*** lib. 3. ***De Geſtis Regum Anglorum***, ***Hildebertus*** Cenomanenſis Epiſcopus, qui demortui ***Berengarii*** Epitaphium verſibus condidit, in quo tamen muſam ſuam paulò liberiùs excurrere ſivit, &, ut ait Willelmus Malmesburienſis, ***metas veræ laudis amore incitatus tranſilivit***. Circà ejuſdem Berengarii pœnitentiam & verum ad Eccleſiam Catholicam reditum conſentiunt ***Baldricus*** Burgalenſis primùm Abbas, & Dolenſis poſteà Epiſcopus, ***S. Antoninus*** part. 2. Chronici tit. 16. parag. 20. ***Vincentius Bellovacenſis*** in Speculo Hiſtoriali lib. 25. cap. 30. ***Martinus Polonus***, ***Joannes Mabillonius***, ***Natalis Alexander***, ***Antonius Pagius***, & complures alii Scriptores moderni. Mirum autem videri non debet, quòd ***Baronius*** de veritate pœnitentiæ Berengarii convictus non fuerit, cùm antequàm ***Franciſcus de Roya*** Antereſſor Andegavenſis ſingularem librum ***de vita, hæreſi, & pœnitentia Berengarii*** edidiſſet, hæc hiſtoria magnis tenebris obſita fuerit. A ***Berengarii*** obitu Turonenſis Eccleſiæ ***S. Martini*** Canonici juſta ***Berengario*** in communione Eccleſiæ defuncto persolvere ſoliti, quot annis ad ejus tumulum, quod in Clauſtro ***S. Coſmæ*** nigro lapide ſtrato, detrito Epitaphio, viſitur, feriâ Paſchæ tertiâ conveniunt, ubi Pſalmum ***de Profundis*** pro anima ***Berengarii*** recitant, nullâ tamen ***Collectâ***, ut vocant, adhibitâ. Hoc autem ***S. Coſmæ*** Clauſtrum exſtat in Inſula ***S. Coſmæ*** Turonicæ Civitati ſuburbanâ, in quam Inſulam ***Berengarius*** ſinceram acturus pœnitentiam ſeceſſit, & ſæculi pompis renuncians, Domino militavit uſque ad mortem, quæ, ut teſtatur ***Willelmus Malmesburienſis*** lib. 3. ***De Geſtis Regum Anglorum***, contigit die Epiphaniorum, ſeu die ſexta menſis Januarii anni milleſimi octogeſimi octavi. Utinam! Hæretici noſtri temporis, qui ***Berengarium*** ſequuntur errantem, ſequantur & pœnitentem, atque illorum felici, diuque optato ad Eccleſiæ Catholicæ gremium reditu, gaudium de illorum pœnitentia ſit in Cœlo, & unum in terra fiat Ovile Chriſti.

D. Optarem ipſe vehementiſſimè, non ſolùm ut hæretici noſtri temporis, ſuis abjectis erroribus, in ſinum Eccleſiæ Catholicæ reverterentur, ſed etiam, ut Eccleſia Orientalis amico fœdere pacis cum Eccleſia Occidentali ſociaretur, quam tamen ægrè admodùm videmus eſſe etiamnum diviſam funeſto ſchiſmate, quod, ut me jam præmonuiſti, à ***Michaële Cerulario*** Patriarcha Conſtantinopolitano renovatum ac firmatum fuit undecimo Eccleſiæ ſæculo. Scire autem velſim verum & præcipuam cauſam, cur ***Michaël Cerularius*** Patriarcha Conſtantinopolitanus ſchiſma Photianum undecimo ſæculo renovaverit, & vinculum Communionis Eccleſiæ Græcæ, ſeu Orientalis, cum Latina, ſeu Occidentali abruperit?

M. Anno milleſimo quinquageſimo tertio ***Michaël Cerularius***, qui jam decem abhinc annis Eccleſiam Conſtantinopolitanam regebat (fuerat enim Patriarcha Conſtantinopolitanus anno milleſimo quadrageſimo tertio inauguratus) in Eccleſiam Latinam, ſeu Occidentalem, totis ſuis viribus debacchari cœpit, & epiſtolam, ſuo & ***Leonis*** Acridani Archiepiſcopi nomine, ad ***Joannem*** Tranenſem in Apulia Epiſcopum eodem anno ſcripſit, & aliam anno ſequenti, ſeu milleſimo quinquageſimo quarto, ad ***Petrum*** Antiochenum Patriarcham dedit epiſtolam, quæ ambæ fœdis in Latinam Eccleſiam ſcatent calumniis. Ut autem ***Michaël Cerularius*** ſuæ ab Eccleſia Latina ſeparationis cauſam aliquam prætexeret, quoſdam illius mores temerè damnavit, eaque contra ipſam protulit accuſationis Capita: 1. Culpavit Latinos, quòd Azyma conſecrantes, cum Judæis communicarent, nec aptam aſſumerent Euchariſtiæ conficiendæ materiam. 2. Quòd ſuffocata comederent. 3. Quòd barbas raderent. 4. Quòd Sabbatis jejunârent. 5. Quòd immundorum animalium carnibus veſcerentur. 6. Quòd Monachi Latini carnes ederent. 7. Quòd Latini primam Quadrageſimæ hebdomadam, nec non Quinquageſimæ, carnium eſu violarent. 8. Quod ſacro Symbolo particulam, ***Filioque***, addidiſſent, & malè de Spiritu Sancto ſentirent. 9. Quòd apud Latinos, duo fratres duas ſorores in uxores ducerent. 10. Quòd inter Miſſarum ſolemnia tempore communionis Miniſtrorum alter alterum oſcularetur. 11. Quòd Latini Epiſcopi annulis ornarentur, ceu Eccleſiarum Sponſi. 12. Quòd Latini Epiſcopi ad bellum proficiſcerentur, & manus ſuas humano ſanguine contaminarent. 13. Quòd unicam merſionem in Baptiſmo uſurparent. 14. Quòd ſalem in os Baptizatorum immitterent. 15. Quòd nec Sanctorum Reliquias, nec ſacras Imagines venerarentur. 16. Quòd ***Alleluja*** quadrageſimali tempore non cantarent. Hæc ſunt accuſationis Capita, quæ in Eccleſiam Latinam congeſſit ***Michaël Cerularius*** Patriarcha Cônſtantinopolitanus, ut hoc pacto renovatum à ſe ſchiſma aliquo rationis fuco obducere poſſet. Sed facilè oſtenditur, Græcos, non propter illas Latinorum conſuetudines, quas ***Michaël Cerularius*** carpebat, à Sede Apoſtolica fuiſſe avulſos, ſed magis propter quædam momenta ſæcularia, quæ ***Michaëlem Cerularium*** ad hoc facinus perpetrandum adduxerunt. Verùm enim verò, qui apud Græcos cordatiores, nec ſubleſtæ fidei exſtiterunt, ſincerè faſſi ſunt, Latinorum de Spiritûs Sancti proceſſione ſententiam, Azymorum uſum, aliasque conſuetudines, quæ diſſenſionis prætextus erant, hæreſeos inſimulari non poſſe; atque id etiam probat concordia, quam ſæpè Latini inierunt cum Græcis, ex quo ***Photius*** Patriarcha Conſtantinopolitanus à ***Baſilio Macedone*** Imperatore in ordinem redactus primùm fuit. Nihil quippè in his concordiis, ſeu unionibus Eccleſiæ Græcæ cum Latina, de Dogmatibus & conſuetu-

ſuetu-

ſuetudinibus Latinorum actum eſt, cùm tamen à temporibus ſextæ ſaltem Synodi generalis Græci probè compertum haberent, inter Romanæ fidei capita unum eſſe, quod Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat. Id profectò noverat apprimè *Photius*, vir immenſæ eruditionis, qui nihilominus de hoc articulo litem adversùs Eccleſiam Latinam antea non movit, quàm ſe à *Nicolao I.* Pontifice Maximo damnatum accepiſſet. Hinc eſt, quod ſub *Leone*, dicto *Sapiente*, Imperatore, detruſo è Sede Conſtantinopolitana *Photio*, pax Orientalem inter & Occidentalem Eccleſiam fuerit redintegrata, abſque ulla vel minima circa res Theologicas & Latinorum conſuetudines diſceptatione. Quin, *Petrus* Patriarcha Antiochenus in Epiſtola ad *Michaëlem Cerularium* improbat quidem particulæ *Filióque* additamentum Symbolo factum, at non ut hæreticum, nec propter quod continuò ſcindenda eſſet Eccleſia. Exſtat etiam inter ſanctiones Juris Græco-Romani Epiſtola *Baſilii* Acridani Archiepiſcopi ad *Hadrianum II.* Papam, in qua fatetur, *parvi momenti offendicula* eſſe, propter quæ ſciſſio Eccleſiarum acciderit. Hæc aliaque id genus legi poſſunt in Jure Orientali, ſeu Græco-Romano, quod ex variis Imperatorum, Patriarcharum, & Præſulum Decretis conditum eſt, typiſque ſemel ac iterùm excuſum fuit ab *Edmundo Bonefidio* primùm, poſteà à *Marquardo Frehero* ex recenſione *Joannis Leunclavii.* Non igitur propter quaſdam ſententias aut conſuetudines Latinorum à *Michaële Cerulario* damnatas Græci ſeſe à Latinis facto ſchiſmate ſeparârunt, ſed potiùs propter quædam ſæcularia momenta, quæ *Michaëlem Cerularium* Patriarcham Conſtantinopolitanum ad renovandum Photianum ſchiſma compulerunt.

D. Quænam ſunt ſæcularia iſta momenta, quæ *Michaëlem Cerularium* ad renovandum undecimo Eccleſiæ ſæculo ſchiſma Photianum adduxerunt?

M. Horumce momentorum ſæcularium unum inſtar omnium fuit præceps & ambitioſum deſiderium *Michaëlis Cerularii*, qui Epiſcopi *univerſalis* titulum ambiebat, ſeque Romano Pontifici æqualem fieri modis omnibus annitebatur. Hinc, ſuperbus ille Patriarcha, ſtatim ac Eccleſiam Orientalem nefando ſchiſmate ab Eccleſia Occidentali divulſiſſet, calceos rubros induere cœpit, ut ſe Romano Pontifici æqualem ſignificaret, ſicut teſtatur *Joannes Scylites Curopalata* Scriptor Græcus in *Breviario Hiſtorico*, ubi hæc habet: *aggreſſus eſt etiam* (Michaël Cerularios) *cocco tincta induere calceamenta, antiqui Sacerdotis morem hunc aſſerens, oportere his uti novum Pontificem*; ex hac immoderata *Michaëlis Cerularii* ambitione ortum habuit dirum illud ſchiſma, quo Orientalis Eccleſia ab Occidentali etiamnum ſeparata manet.

D. Nunquid Romani Pontifices, quibus ex officio regimen univerſæ Eccleſiæ incumbit, hanc immanem *Michaëlis Cerularii* Patriarchæ Conſtantinopolitani fregerunt audaciam, ſuáque authoritate impedierunt, ne, inducto ſchiſmate, diſcinderet Eccleſiam?

M. Sedebat tum temporis in Cathedra Petri Leo IX. Pontifex Maximus, qui, ut *Michaëlis Cerularii* ſchiſmatis Auctoris effrœnem compeſceret audaciam, ſcripſit eruditam ac vehementem Epiſtolam, quæ inter ejus Epiſtolas ordine prima eſt in collectionibus Conciliorum. In ea autem Epiſtola Sanctiſſimus Pontifex procaciſſimos ſchiſmaticorum *Michaëlis Cerularii*, & *Leonis* Acridani Archiepiſcopi in Eccleſiam Romanam inſultus redarguit, eoſque adhortatur ad pacem atque concordiam; cujus conſervandæ cum ſtudioſiſſimus eſſet ſummus ille Pontifex, Legatos *Humbertum* Cardinalem Sylvæ candidæ Epiſcopum, *Fredericum* Cardinalem & S. R. Eccl. Cancellarium, *Petrum* Amalphitanum Archiepiſcopum Conſtantinopolim miſit, cum litteris ad *Conſtantinum Monomachum* Imperatorem, & ad *Michaëlem Cerularium* Patriarcham pro Eccleſiaſtica pace concilianda. Legatos Romani Pontificis benevolè & honorificè excepit Imperator, eos ab ſchiſmaticorum inſidiis defendit, & librum, quem *Nicetas* Monachus Studita contra Eccleſiam Latinam ſcripſerat, de Azymo, de Sabbato, & de aliis Latinorum ritibus, igni addixit. At ſincero animo id non præſtitit Imperator *Conſtantinus Monomachus*, ſed ſolùm Romani Pontificis Legatis gratum, favorabilemque ſe præſtitit, tùm quia timuit, ne, ſi aliter ſeſe gereret, in crimen violati juris Gentium incurreret; tum quia adhuc ſperabat, ſe iſtud accepturum auxilium, quod à Romano Pontifice poſtulârat contra Francos, ſive Normannos, qui, duce *Roberto Guiſcardo*, Apuliam Græcis ereptam ad ſuam poteſtatem jam adjunxerant, & Calabriam armis devaſtabant. Ubi autem auxilio, quod ſe à Pontifice obtenturum ſperabat Imperator, fruſtratum ſe intellexit, firmando ſchiſmati haud parùm favit, & *Cerularii* Patriarchæ defectionem approbavit. Id disertè tradit *Georgius Metochita* Oratione prima *de Diſſidio*, cujus fragmentum recitat *Leo Allatius* lib. adverſus *Hottingerum* pag. 457. Conſtat etiam, hunc Imperatorem *Conſtantinum Monomachum* habuiſſe præ cæteris familiarem, & intimum omnium conſiliorum ſuorum participem *Michaëlem Pſellum*, qui promovendo ſchiſmati omnem operam poſuit, & non ſolùm in ſuis capitibus Theologicis, quæ *Joannes Gerardus Voſſius* citat, Latinorum dogma de proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio reprobat, ſed etiam in Oratione, quam in laudem demortui *Cerularii* Patriarchæ Conſtantinopolitani pronunciavit, infeſtum hunc Patriarcham eò potiſſimùm nomine laudat, quòd propter hoc Theologiæ caput à Romana deſciverit Eccleſia. Exſtat hæc *Michaëlis Pſelli* Scriptoris Græci Oratio in Regis Chriſtianiſſimi Bibliotheca cum aliis ejuſdem Auctoris Opuſculis adhuc ineditis, quæ doctiſſimus noſter *Combefiſius* prælo parata habuit, ſed morte præventus publicâ luce donare non potuit. Cùm igitur Imperator *Conſtantinus Monomachus* omnium conſiliorum participem ſibi adſciverit *Michaëlem Pſellum*, qui ſchiſma propagare totis viribus ſtuduit, argumento eſt, hunc Imperatorem, auxilio, quod à Pontifice Romano exſpectabat, non impetrato, ſchiſmati, quod *Michaël Cerularius* ambitione abreptus molitus fuerat, tandem adſtitiſſe. Hinc eſt, quòd poſt diſceſſum Romani Pontificis Legatorum (qui contumaces *Michaëlem Cerularium*, & *Leonem* Acridanum Archiepiſcopum excommunicaverant) *Michaël Cerularius* authoritate Impe-

ratoris ***Conſtantini Monomachi*** fretus Concilium Conſtantinopoli convocaverit, cujus Decretum cum nominibus viginti Epiſcoporum, qui ei interfuerunt, ***Leo Allatius*** edidit in Diſſertatione ſecundâ *de Libris Eccleſiaſticis Græcorum.* In hoc autem Conciliabulo auſus eſt ***Michaël Cerularius*** in Legatos Apoſtolicos excommunicationis ferre ſententiam, & nomen Romani Pontificis è Dypthchis delere, ut teſtatur jam citatus *Georgius Metochita* in fragmento, quod ***Leo Allatius*** loco mox laudato recitat, ubi hæc leguntur: *Cùm & Imperatoris* (Conſtantini Monomachi) *adverſus Papam indignatio inde exorta eſſet* (id eſt, propter non impetratum contra Normannos auxilium, quod Imperator à Pontifice poſtulabat) *tumens impetu*, ſcilicet Cerularius, *ferebatur in unione utriuſque Eccleſiæ diſſolvenda —— jure Patriarchatus præſidens & occaſionem arripiens, innovavit & confudit, non examine, non Tribunalibus, non ſermonibus, non congregationibus, ſed ſolo mandato Principis, cum reliquis, qui ſub ſe erant, Præſulibus numero quidem puſillo reſtrictis, nomen Papæ ipſo facto eraſit, inde diſſenſionem molitus.* Quibus verbis manifeſtum eſt, Anathema in Legatos Sedis Apoſtolicæ latum, & nomen Romani Pontificis è Dypthchis in hac *Cerularii* Pſeudo-Synodo fuiſſe expunctum annuente Imperatore *Conſtantino Monacho.* His quæ in hoc Conciliabulo Conſtantinopolitano contra Eccleſiam Romanam temerè geſta fuerant, non contentus *Michaël Cerularius*, dedit litteras mendaciorum ac calumniatum plenas ad alios Orientis Patriarchas, ut eos à Romanæ Eccleſiæ communione divellere poſſet. *Petrus* Antiochenus Patriarcha ad *Michaëlem Cerularium* reſcripſit, & multas ab eo propoſitas objectiones tanquam leves, frigidas, futileſque redarguit, in aliquibus tamen Latinorum mores carpit. Quid alii duo Patriarchæ, ſeu *Alexandrinus*, & *Hieroſolymitanus*, egerint, omninò incompertum eſt. Hoc unum certum eſt, præcipuam Græcos inter & Latinos diſcordiæ cauſam fuiſſe Azymorum ritum in Divinorum Myſteriorum celebratione. Græci quippè Latinos arguebant, quod in conficienda Euchariſtia Azymis contra divinam Inſtitutionem uterentur, & in hoc judaizarent. Ex adverſo Latini Azymorom uſum exemplo Chriſti Domini, qui pridiè quàm pateretur, Euchariſtiam in pane Azymo conſecravit, tuebantur.

D. Quo potiſſimo fundamento nitebantur Græci, qui Eccleſiæ Romanæ vitio vertebant, quòd Azymis in confectione Euchariſtiæ uteretur, & in hoc judaizaret?

M. Præcipuum Græcorum fundamentum in hoc maximè ſitum erat, quòd negarent, Chriſtum Dominum inſtituiſſe Sacro-Sanctam Euchariſtiam, & poſtremum Paſcha cum ſuis Diſcipulis peregiſſe in ſecundis Veſperis diei decimi quarti lunæ primi menſis *Niſan*, ſicut in lege Moſaica præſcriptum eſt, quo die tenentur Judæi à pane fermentato omninò abſtinere, & veſci dumtaxat azymis; aſſererent verò Chriſtum inſtituiſſe Euchariſtiæ Sacramentum, & ultimum Paſcha cum ſuis diſcipulis celebraſſe antecedenti die, ſeu in ſecundis veſperis diei decimi tertii lunæ primi menſis *Niſan*, quo die Judæi pane fermentato veſcebantur. Undè colligebant Græci, Chriſtum non in Azymo, ſed in fermentato Euchariſtiam confeciſſe, ac ſubinde nullum in Eccleſia Latina eſſe Euchariſtiæ Sacramentum, quòd legitimâ materiâ, ſeu pane fermentato, ad illud conficiendum non utatur. Verùm, illud Græcorum fundamentum caducum planè ac ruinoſum eſt, atque Scripturæ ſacræ è regione oppoſitum. At enim, prima dies Azymorum, quâ ex præſcripto legis erant obſtricti Judæi abſtinere à pane fermentato, & veſci tantùm azymis, incipiebat à ſecundis veſperis diei decimi quarti lunæ primi menſis *Niſan*, ut diſertè aſſerit Scriptura Sacra, omneſque ad unum fatentur Interpretes. Porrò, Chriſtum Dominum primâ die Azymorum inſtituiſſe Euchariſtiæ Sacramentum poſt Cœnam legalem, in qua cum Diſcipulis ſuis Agnum Paſchalem comedit, conceptis verbis tradunt ſacri Evangeliſtæ *Matthæus*, *Marcus*, & *Lucas*; non igitur Chriſtus Dominus, ut dictitant etiamnum Græci, Euchariſtiam inſtituit, & ultimum Paſcha peregit in ſecundis veſperis diei decimi tertii lunæ primi menſis *Niſan.* Teſtimonia trium, quos laudavi, Evangeliſtarum aſſerentium, Chriſtum primâ die Azymorum inſtituiſſe Euchariſtiæ Sacramentum, & Agnum Paſchalem comediſſe cum Diſcipulis ſuis, clariora ſunt, quàm ut tergiverſatione eludi, aut detortâ aliquâ interpretatione obſcurari poſſint. Sic enim *Matthæus* cap. 27. v. 17. ſcribit: *Primâ autem die Azymorum acceſſerunt Diſcipuli ad JEſum dicentes: ubi vis, paremus tibi comedere Paſcha? S. Marcus* cap. 14. v. 12. ait: *Et primo die Azymorum, quandò Paſcha immolabant*, Judæi, *dicunt ei Diſcipuli: quò vis, eamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha?* Poſtremò *S. Lucas* cap. 22. v. 7. hæc habet: *Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. Et miſit Petrum & Joannem, dicens: Euntes parate nobis Paſcha, ut manducemus.* Quibus verbis ſole clarius patet, Chriſtum Dominum inſtituiſſe Euchariſtiæ Sacramentum primâ die Azymorum, quæ incipiebat à ſecundis veſperis diei decimi quarti lunæ primi menſis *Niſan*, quâ die diſtrictè vetitum erat Judæis, ne manducarent, & retinerent in ædibus ſuis panem fermentatum. Non igitur in pane fermentato Chriſtus Dominus inſtituit Euchariſtiæ Sacramentum, ut perperàm aſſerunt Græci, ſed in Azymo, uti erat præſcriptum in lege. Prætereà, ſi Chriſtus Dominus, ut ajunt Græci, inſtituiſſet Euchariſtiam in ſecundis veſperis diei decimi tertii lunæ primi Menſis *Niſan*, quo adhuc Judæis fas erat comedere panem fermentatum, inde ſequeretur Chriſtum Dominum violâſſe legem, & antevertiſſe legitimam diem, quâ Agnus Paſchalis à Judæis comedi debebat. Ex legis ſiquidem præſcripto Agnus Paſchalis immolari & manducari debebat non in ſecundis veſperis diei decimi tertii lunæ primi Menſis *Niſan*, ſed in ſecundis veſperis diei decimi quarti lunæ primi Menſis *Niſan*, quâ die, ut ſæpè diximus, azymo veſci tenebantur Judæi. Chriſtus itaque antevertendo legitimam diem comedendi Agnum Paſchalem à lege ſtatutam, violâſſet legem, patrioſque mores fuiſſet transgreſſus. Quis autem dicere audeat, Chriſtum Dominum, qui ut ipſemet teſtatur, non venit *ſolvere legem, ſed adimplere*, voluiſſe in ultima vitæ ſuæ

perio-

periodo violare legem, quam toto vitæ ſuæ tempore, ad ſummos juris apices obſervavit, & ab ea ne latum quidem unguem deſcivit? Quis etiam ſibi perſuadeat, Judæorum Sacerdotes, Scribas, & *Phariſæos*, qui furore perciti cauſas criminationum adverſus Chriſtum ſollicitè quærebant, ipſum quaſi violatæ hâc ipsâ die legis reum non accuſaſſe, totque inter teſtes iniquos, qui in Chriſtum inſurrexerunt, nullum extitiſſe, qui *Pilato* inſtaret dicens: *Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia legitimam diem comedendi Agnum Paſchalem à lege noſtra præfixam antevertit, & contra ejusdem legis præſcriptum comedit in Paſcha panem fermentatum?* Cùm igitur nec Judæorum Sacerdotes, Scribæ, & Phariſæi, nec ſacrilegi teſtes, qui contra Chriſtum Dominum falsâ teſtimonia protulerunt, hanc legis transgreſſionem Christo Domino exprobraverint, illorum hac in re ſilentium omni tubâ vocalius clamat, Chriſtum Dominum, anno, quo mortuus eſt, non antevertiſſe diem legitimam Paſchatis ſancitam à lege, nec in pane fermentato, ut pertendunt Græci, Sacro-Sanctam Euchariſtiam inſtituiſſe, ſed unà cum Judæis Paſcha celebrâſſe, ſeu Agnum Paſchalem comediſſe die ſtatutâ à lege, ſeu in ſecundis veſperis diei decimi quarti lunæ primi Menſis *Niſan*, quâ die cùm ex legis præſcripto vetitum eſſet Judæis fermento veſci, illudque in ſuis ædibus retinere, manifeſtò ſequitur, Chriſtum Dominum poſt cœnam legalem non in fermentato, ſed in azymo inſtituiſſe Euchariſtiæ Sacramentum.

Non clàm me eſt, quosdam in Eccleſia Latina eſſe peritos Theologos, qui ad conciliandum Sanctum *Joannem* Evangeliſtam circa ſupremum Chriſti Domini Paſcha cùm tribus Evangeliſtis, à quibus in ſpeciem diſſentire videtur (etſi reapſe cum illis planè conſentiat) exiſtimant, Chriſtum, anno quo mortuus eſt, ſuum non celebrâſſe Paſcha, ſeu Agnum Paſchalem non comediſſe eadem die, quâ illum manducârunt Judæi. At ſententia illorum Theologorum longè lateque diſcrepat ab opinione Græcorum. Fatentur ſiquidem hi Theologi, Chriſtum, anno quo mortem ſubiit, inſtituiſſe Euchariſtiæ Sacramentum, & Paſcha celebrâſſe die præſtitutâ à lege, ſeu in ſecundis veſperis diei decimi quarti lunæ primi menſis, quo die fermenti uſus Judæis erat lege omninò prohibitus, & aſſerunt dumtaxat, Judæos, anno quo Chriſtus mortuus eſt, in alium diem ſuum procraſtinâſſe Paſcha, nec eadem die cum Chriſto Agnum Paſchalem comediſſe, tum quia, ſicut inquit *Sanct. Chryſoſtomus* Homiliâ LXXXI. in Matthæum, Judæi ardentes cæde animos ſuos ſtatim explere volentes interficiendo Chriſtum, quem hactenus capere ſæpè conati, tenere non potuerant, coacti ſunt ſuum differre Paſcha; tum quia etiam, ut inquiunt illi Theologi, apud Judæos erat Decretum Synedrii, Majorumque traditio, ſecundùm quam, ſi prima dies Azymorum, quæ erat apud illos feſtivitas ſolemnis, quæque ex lege celebrari decebat die decimo quinto lunæ primi Menſis *Niſan*, incideret in feriam ſextam, transferretur Paſcha in alium diem, ne duo dies feſti continenter ſequerentur, ſeu prima dies Azymorum, & Sabbatum, quod populo grave erat, cùm diebus feſtis nec ſepelire mortuos in his calidis regionibus, nec alia ejusmodi pia opera, nec multùm laborioſa Judæi obire poſſent. Cùm igitur, anno quo CHRISTUS mortuus eſt, prima Azymorum dies incideret in feriam ſextam, ſeu in diem Veneris, quâ crucifixus eſt Chriſtus Dominus, Judæi juxta Synedrii Decretum, Majorumque ſuorum traditionem tranſtulerunt primam diem Azymorum in Sabbatum, ne duos dies feſtos conſequentes haberent, ac proinde Paſcha, quod feriâ quinta, ſeu die Jovis, in quam dies decimus quartus lunæ primi menſis incidit anno, quo CHRISTUS mortuus eſt, celebrare debebant (qua die CHRISTUS juxta legem Paſcha cum ſuis Diſcipulis peregit) Judæi tranſtulerunt in feriam ſextam. Quo fit, juxta illorum Theologorum ſententiam, ut Judæi, anno quo Chriſtus mortem oppetiit, non comederint Agnum Paſchalem eadem die, quâ Chriſtus illum cum Diſcipulis ſuis manducavit. Hanc ſententiam docent graviſſimi moderni Theologi, quos inter cenſentur *Paulus* Borgenſis Epiſcopus, *Joannes Lucidus*, *Paulus* Foroſempronienſis Epiſcopus, *Onuphrius Panvinus*, *Janſenius* Epiſcopus Gandavenſis, *Maldonatus* Societ. JEſu, & P. *Mauduit* Congr. Orat. Presbyter, qui tamen omnes contra Græcos conſtanter profitentur, Chriſtum, anno quo in crucem actus eſt, Paſcha in ſecundis veſperis diei decimi quarti lunæ primi Menſis *Niſan* cum Diſcipulis ſuis juxta legem peregiſſe, & Euchariſtiæ Sacramentum poſt Cœnam legalem non in fermentato, ſed in Azymo inſtituiſſe. Idem profectò aſſerere haud poſſum de Patre *Bernardo Lamy* Congr. Oratorii Presbytero alioqui doctiſſimo. Ille quippe novum prodit Syſtema, in quo aſſerit, Chriſtum, anno quo Cruci affixus eſt, nullum peregiſſe Paſcha, ſed tantùm ſub finem diei decimi tertii lunæ (quem hoc anno ait, juxta ſuum calculum, ſed falſum, incidiſſe in feriam quintam, ſeu in diem Jovis) Sacramentum Euchariſtiæ inſtituiſſe, eumque feria ſexta, ſeu die Veneris, quæ erat, juxta ipſius calculum, dies decima quarta lunæ primi menſis, in Cruce pependiſſe, adeòque Paſcha peragere, ſeu Agnum Paſchalem comedere non potuiſſe. Hujus Auctoris ſyſtema, præterquàm quod Scripturæ Sacræ, & conſtanti Patrum traditioni palàm adverſatur, plus æquo etiam favet Græcis, qui ritum ſuum de conficienda in fermentato, & non in azymo Euchariſtia, ex eo maximè probant, quòd velint, Chriſtum inſtituiſſe Euchariſtiæ Sacramentum in ſecundis veſperis, ſeu ſub finem diei decimi tertii lunæ primi Menſis; quo die Judæis veſci pane fermentato juxta legem licitum erat. Sed de hoc Patris *Bernardi Lamy* novo Syſtemate plura legeſis in *Tractatu*, quem edidit *de Myſteriis & Annis Chriſti*, ubi ſpecialem inſtitui Diſſertationem ad probandum, Chriſtum, anno quo Cruci affixus eſt, eadem die peregiſſe Paſcha, qua illud Judæi celebrarunt, id eſt, in ſecundis veſperis diei decimi quarti lunæ primi Menſis *Niſan*, ſicut in lege præſcriptum eſt, & in apparenti Antilogia, quæ circa ſupremum Chriſti Domini Paſcha, *Sanct. Joannem* Evangeliſtam inter & tres alios ſacros Amanuenſes, *Matthæum*, *Marcum*, & *Lucam* occurrere videtur, atque juxta SS. Patrum doctrinam dilucidanda ſtudium operamque poſui.

D. Licétne modò Latinis Euchariſtiam in pane fermentato, & Græcis in pane Azymo conſecrare?

M. Non licet. Concilium ſiquidem Generale Florentiæ anno MCCCCXXXVIII. convocatum definivit in Decreto unionis Græcorum cum Latinis, *Sacerdotes in Altari ipſum Domini Corpus conficere debere, unumquemque juxta Eccleſiæ, ſive Occidentalis, ſive Orientalis conſuetudinem.* Porrò, Eccleſia Occidentalis, ſeu Latina, legem tulit, quâ cautum eſt, ne Presbyteri Latini Euchariſtiam in pane fermentato conficiant. Similiter Eccleſia Orientalis, ſeu Græca, legem condidit, quæ vetat Presbyteris Græcis, ne Azymum conſecrent. Presbytero itaque tam Græco, quàm Latino Legem Eccleſiæ, cui adſcriptus eſt, non licet infringere. Valida tamen eſt conſecratio, ſive in pane azymo, ſive in fermentato peragatur, quia, nec azymus, nec fermentatus mutant Euchariſtiæ materiam à Chriſto præſcriptam, ſive enim panis ſit azymus, ſive fermentatus, eſt ſemper, quantùm ad ſubſtantiam, panis, ut multis contra *Michaëlem Cerularium* Patriarcham Conſtantinopolitanum evincit Cardinalis *Humbertus* in Dialogo, quem ad calcem Tomi XI. Annalium Eccleſiaſticorum attexuit *Baronius.* Idem etiam definierunt Patres Concilii Florentini his verbis: *Definimus in azymo, ſive in fermentato pane triticeo, Chriſti Corpus veraciter confici.* Græcos in conficienda Euchariſtiâ panem fermentatum ſemper adhibuiſſe, ex eo maximè liquet, quòd non poſſit aſſignari tempus, quo, relicto azymo, fermentatum uſurpare cœperint. Utrùm verò in Eccleſia Latina ſemper in conſecratione Euchariſtiæ adhibitus fuerit panis azymus? difficultas eſt, de qua in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi multa diximus, & de qua necdùm convenit inter Scriptores Latinos. Alii namque volunt, ritum conſecrandi Euchariſtiam in pane azymo fuiſſe perpetuum in Eccleſia Latina. Alii pertendunt, Eccleſiam Latinam poſt ſchiſma dumtaxàt Photianum, hoc eſt, poſt nonum ſæculum, adhibere cœpiſſe panem azymum. Alii denique aſſerunt, Latinos à temporibus Apoſtolorum ad nonum uſque ſæculum indifferenter panem ſive azymum, ſive fermentatum conſecràſſe, in quam poſtremam ſententiam, utpotè probabiliorem, lubentiùs ipſe deſcendo. Sed hoc de argumento legeſis Cardinalem *Bona* lib. 1. *Rerum Liturgicarum* cap. 23. *Mabillonium* Diſſertatione *De pane Euchariſtico azymo & fermentato*, *Sirmondum* diſquiſitione *de Azymo*, *Natalem Alexandrum* in Panoplia adverſus Hæreſes XI. & XII. ſæcul. Diſſertatione XI. Art. III. *Gaſparem Juveninum* in Commentario Hiſtorico De Sacramentis.

D. Audivi à viris eruditis, præter iſtud ſchiſma *Michaelis Cerularii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, quo Eccleſia Orientalis, ſeu Græca XI. ſæculo ab Eccleſia Occidentali, ſeu Latina, fuit omninò divulſa, aliud eodem ſæculo enatum eſſe in Eccleſia ſchiſma occaſione *Inveſtiturarum*, quas vocant, quibus Principes Laici Epiſcopos, & Abbates pro ſua authoritate conſtituebant. Sed antequàm de hoc ſchiſmate verba facere incipias, expone, quæſo, in quo ſitum eſſet iſtud *Inveſtituræ* Jus, quod erga Epiſcopos, & Abbates ſibi vindicabant Principes Laici, & unde ſuam traheret originem?

M. *Inveſtitura* nihil aliud erat, quàm conſenſus ab Imperatore, vel à Rege datus Electioni factæ alicujus ad Epiſcopatum, vel Abbatiam, & ſimul conceſſio bonorum Eccleſiaſticorum ſolemni ritu, ſignoque externo, putà per annulum, & baculum Paſtoralem, aut per ſceptrum, aut aliud quodvis Inſtrumentum expreſſa. *Inveſtiturarum* origo profecta eſt à munificentia, & liberalitate Principum Laicorum erga Eccleſias, quibus non ſolum prædia & latifundia conceſſerunt, ſed etiam Regalia, ſeu Feuda ſuis Dominiis ſubjecta, quorum proindè poſſeſſiones nolebant Principes laici, ut Epiſcopi, & Abbates electi adirent, niſi priùs eorum Electionem gratam habuiſſent, & hominium atque fidelitatis juramentum ab Epiſcopis & Abbatibus electis præſtitum ſuſcepiſſent. Horúmce prædiorum & Regalium Feudorum acceſſione locupletata quidem eſt Eccleſia, ſed iſtius Principum laicorum conſenſus, qui electorum Antiſtitum, & Abbatum conſecrationem præcedere debebat, neceſſitas haud parùm ejus libertatem elevavit, quippè quæ Epiſcopis, & Abbatibus electis novum Vaſſallitii, ſeu quoddam genus ſervitutis impoſuit, quam hominio, & fidelitatis juramento Epiſcopi, & Abbates electi ante conſecrationem profiteri, & Principibus Laicis exhibere tenebantur.

D. Certè hoc novum ſervitutis genus Catholica Eccleſia, cui Chriſtus Dominus Sanguine ſuo libertatem peperit, pati minimè debuit, nec dubito, quin eâ authoritate, quâ à Chriſto donata eſt, tum temporis uſa ſit ad compeſcendos illos conatus Principum, qui ejus libertatem opprimere, ac in ejus jura temerè involare præſumebant.

M. Dubium non eſt, quin Eccleſia jus ſuum aſſertura ſit contra quoſvis Chriſtiani nominis hoſtes, etiam contra Principes, libertatem ſuam invadentes, poſſitque adversùs cujuſcunque dignitatis Principes condere leges, ſi fines poteſtatis temporalis excurrant, eos excommunicationis fulmine percellere, niſi à cœptis deſiſtant, & mores, quos in ipſis ad tempus toleravit, emendare, immutare, prohibere & damnare, ſi in manifeſtos degenerent abuſus, erroreſque aut ſcandali anſam præbeant, multò magis ſi aliquod nefas contra Jus Divinum, aut Canonicum adjunctum habeant. Verùm, quamvis Eccleſia id juris immediatè à Chriſto Domino acceperit, eo tamen in cauſa *Inveſtiturarum* ſtatim uſa non eſt, maximè cùm Principes laici, præſertim Imperatores, uſque ad Pontificatum *Gregorii VII.* Inveſtituras nullo accepto pretio conferrent, immò, de Eccleſia bene meriti novos in dies epiſcopatus fundarent, dotarentque; nec Canonicarum electionum libertatem opprimerent, ſed ſolùm Epiſcoporum electiones conſenſu Cleri populique factas aſſenſu ſuo probarent, illiſque *Inveſtituram* gratis conferrent, poſt quam ſequebatur conſecratio, quæ à Metropolitano fiebat. Verùm hos fines, quibus ſe continuerant Imperatores uſque ad Pontificatum *Gregorii VII.* tranſilivit *Henricus* inter Germaniæ Reges hujus nominis IV. ſed inter Imperatores III. ille quippè eſt, qui, ſpretâ authoritate Eccleſiæ, *Inveſtituris* ad op-

ad opprimendam ſacrarum electionum libertatem, & ad ſacrilegam Epiſcopatuum, Abbatiarumque ordinationem abuſus eſt promovendo ad ſacras hujuſmodi præfecturas homines plerumque indigniſſimos, & Epiſcopatus per annulum, & baculum paſtoralem, quæ ſpiritualis ſunt inſignia poteſtatis, propriâ authoritate conferendo. Id ægrè admodùm tulit *Gregorius VII.* qui anno milleſimo ſeptuageſimo tertio electus eſt Pontifex Maximus, ſumque libertatis Eccleſiaſticæ & Jurium Sedis Apoſtolicæ acerrimus vindex. Quare, zelo Apoſtolico accenſus Summus ille Pontifex, videns hunc Inveſtiturarum uſum in manifeſtam degeneraſſe tyrannidem, Canonum ſubverſionem, Eccleſiaſticæque libertatis oppreſſionem, eum radicitùs extirpare decrevit. Priùs tamen, ut *Henricum* Germaniæ Regem ad officium revocaret, omnia benevolentiæ & manſuetudinis media tentavit. Hunc igitur Regem bonis Eccleſiaſticis inhiantem per litteras & Legatos amantiſſimè convenit, & viciſſim ab eo litteras accepit, quibus *Henricus* Rex ſuam erga Pontificem obſervantiam teſtabatur, eique in cauſa *Inveſtiturarum* aureos, ùt ajunt, montes pollicebatur. Sed haud ſinceram fuiſſe illam *Henrici* Regis reverentiæ, obedientiæ, & promiſſionum ſignificationem demonſtravit eventus. Nec mirum ſanè videri debet, quòd perfidus ille Rex, in quo luxuria, tyrannis, crudelitas, avaritia ſordida, ſacrorum venundatio, Eccleſiaſticorum Jurium nefanda uſurpatio, aliaque id genus teterrima vitia dominabantur, promiſſis non ſteterit, datam fidem violaverit, & fucatam duntaxàt Summo Pontifici obedientiam exhibuerit. Nec ſemel tantùm, ſed ſæpiùs datam Pontifici Romano fidem fefellit ac fregit *Henricus* Germaniæ Rex. At enim, poſtquàm *Gregorius VII.* in Synodo Romana anno MLXXIV. celebratâ in quoſdam *Henrici* Regis Conſiliarios excommunicationis ſententiam tuliſſet, ipſique Regi juſſiſſet, ut à conſortio, & familiaritate excommunicatorum abſtineret, atque Simoniacas Inveſtituras dimitteret; *Henricus* Rex, egregius diſſimulandi artifex, ſeſe *Gregorio VII.* obſequentem verbis præſtitit, quamdiu ipſum ingens, validúſque preſſit Saxonum exercitus, qui ei maximùm timorem incutiebat. At, reportatâ de Saxonibus victoriâ, quæ ei magnos animos fecit, ad vomitum reverſus eſt *Henricus* Rex, ſaluberrima *Gregorii VII.* monita inſuper habuit, & *cuncta, quæ per matrem* ſuam *Agnetem* Auguſtam, juxta ac religioſiſſimam fœminam, *per Clericos, per communes Nuncios, & privatos, anteà promiſerat, poſtmodùm, quia ſecurus, in irritum duxit. Siquidem Eccleſias, quas in manibus Domini Papæ corrigendas ſub juramento poſuerat, non ſolùm non dimiſit, verùm etiam contra Decretales Patrum Inſtitutiones, quibuſdam adulteris & Simoniacis ſub Inveſtitura contradidit,* inquit *Paulus Bernriedenſis* in *Vita Gregorii VII.* cap. 6. Animadvertens itaque *Gregorius VII.* quòd *Henricus* Germaniæ Rex poſt Saxonicam victoriam ad ingenium rediiſſet, Simoniacas Inveſtituras, uti antehàc promiſerat, non dimiſiſſet, & ab excommunicatorum conſortio minimè abſtinuiſſet, ſcripſit ad eum epiſtolam, quæ eſt decima libri tertii, in qua ei authoritate Apoſtolicâ jubet, ut iis, qui erant excommunicati, à ſe rejectis, ab aliquo Epiſcopo pœnitentiam & abſolutionem petat, illum ad ſinceram Sedis Apoſtolicæ obedientiam vehementer adhortatur, ſignificatque, Decretum contra *Inveſtituras* latum in Synodo ſecunda Romana ab omnibus Principibus eſſe obſervandum. His litteris Summi Pontificis exaſperatus *Henricus* Germaniæ Rex, eò temeritatis prorupit, ut *Gregorium VII.* legitimum Pontificem in prædatoria Synodo Wormatienſi à ſe coactâ deponendum curaverit, ut fuſiùs oſtendemus in proximo Colloquio, ubi de Conciliis XI. ſæculo celebratis diſſeremus. Hanc ſacrilegam *Henrici* Germaniæ Regis temeritatem nec ſiccis oculis videre, nec ſurdâ aure præterire potuit *Gregorius VII.* ſed in tuenda, ut par erat, Pontificia authoritate animum erigens, *Henricum* Regem, qui hactenùs omnes ejus paternas admonitiones, preces, increpationes, minas, & Sedis Apoſtolicæ Decreta palàm contempſerat, quique indignis contumeliis Vicarium Chriſti in terris inſectatus, ſchiſma in ſancta Eccleſia facere molitus fuerat, anathemate confodit, ac Regno privavit in Synodo Romæ habitâ anno MLXXVI. Hoc excommunicationis anathemate, velut repentino fulminis ictu percuſſus *Henricus* Rex, ſtatim deſertum ſe vidit à Regni Principibus, qui ampliſſimo numero unà cum Sedis Apoſtolicæ Legatis *Triburiam* convenerunt, ut *Henricum* à Regni adminiſtratione ſummoverent. Sed, cùm hinc indè parati eſſent duo ingentes exercitus ad prælium, & res in ſummo diſcrimine utrinque verſarentur, conſultiùs Germaniæ Proceribus congregatis viſum eſt, ad *Henricum* Regem mittere Legatos, qui ab eo obtinerent, ut ſe *Gregorio VII.* Pontifici Maximo ſubmitteret, & criminum, quorum inſimulabatur, cognitionem arbitrio & illius judicio permitteret: *Quòd ſi ante diem Anniverſarium excommunicationis ſuæ, ſuo præſertim vitio, excommunicatione non abſolvatur, abſque retractatione in perpetuum causâ ceciderit, nec legibus deinceps Regnum repetere poſſit,* inquit, *Lambertus Schafnaburgenſis* ad annum MLXXVI. Has à confœderatis Germaniæ Principibus præſcriptas conditiones, volens nolens, excepit *Henricus* Rex, & ut eas abſque cunctatione executioni mandaret, adiret, mediâ licèt hyeme, eaque aſperrimâ, ſeſe accinxit, Alpes multo cum labore ſuperavit, in Italiam venit, & *Gregorio VII.* Pontifici Maximo apud Oppidum dictum *Canuſium* occurrit, *ibique ante portam Caſtri,* quod triplici muro ſeptum erat, *per triduum depoſito omni Regio cultu miſerabiliter, utpotè diſcalceatus, & laneis veſtibus indutus, perſiſtens; non priùs cum multo fletu Apoſtolicæ miſerationis auxilium & conſolationem implorare deſtitit, quàm omnes, qui aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem & compaſſionis miſericordiam movit, ut pro eo multis precibus & lacrymis intercedentes, omnes quidem inſolitam Domini Papæ duritiam mirarentur. —— Denique: tanta inſtantia compunctionis, & tanta omnium, qui ibi aderant, ſupplicatione Papa devictus, tandem eum, relaxato anathematis vinculo, in communionis gratiam, & ſinum Sanctæ Matris Eccleſiæ recepit: acceptis ab eo ſecuritatibus, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacenſis* (videlicèt Hugonis) *& nobilium Comitiſſarum* (Mathildis, & Adalajæ) *& aliorum Principum, Epiſcoporum, & Laicorum, qui ſibi ad hæc utiles viſi ſunt, in hunc modum ſuſcepit,* ait

Paulus

Paulus Bernriedienſis in Vita *Gregorii VII.* cap. 9. qui etiam reſtatur, abſoluto *Henrico* Germaniæ Rege, Pontificem inter Miſſarum ſolemnia, parte ſacrorum Myſteriorum acceptâ, rogâſſe Deum, ut, ſi reus eſſet, ſubitâ periret morte, aliam partem *Henrico* obtuliſſe ſic eum affatum: *Fac ergo fili, ſi placeat, quod me fieri vidiſti, ſi te innocentem noſti?* &c. At, *Henricus* Principum, à quibus accuſabatur, cauſatus abſentiam, hanc reſiduam Dominici Corporis partem recipere non eſt auſus. Româ profectus *Henricus* initum cum Romano Pontifice fœdus cirò abrupit, fidem ei datam, ac ſolemni juramento confirmatam violavit, atque ut ſibi devinciret Longobardiæ Proceres, qui ei exprobrabant, quòd Regiam Majeſtatem fœdiſſimâ Romæ ſubjectione dejeciſſet, pravos ac dudùm excommunicatos Conſiliarios revocavit, favore proſecutus eſt, ac novas in Romanum Pontificem machinationes cum illis ſtruere cœpit. Quam ob rem, cùm nulla ampliùs in *Henrico* Rege affulgeret emendationis ſpes, ſed ipſe in dies deterior, petulantiorque evaderet, Principes Germaniæ ejus perfidiam exoſi, eum in Conventu *Forcheimenſi* Regno exautorarunt, & in illius locum, inſcio tamen & inconſulto *Gregorio VII.* Pontifice Maximo, Regem Germaniæ conſtituerunt *Rodulphum* Sueviæ Ducem, eumque *Sigefridus* Archiepiſcopus Moguntinus coram Legatis Sedis Apoſtolicæ Moguntiæ inauguravit. Non deſtitit tamen *Henricus*, Regno licèt à Germaniæ Principibus abdicatus, furorem ac tyrannidem exercere. Sacra prophanavit, Sacerdotes, & Epiſcopos aut trucidavit, aut in vincula conjecit. De quibus omnibus cùm à Legatis à *Rodulpho* Germaniæ Rege miſſis, certior factus fuiſſet *Gregorius VII.* Synodum Romæ convocavit, in qua *Henricum*, qui in ſua perverſitate callum obduxerat, communione Eccleſiæ ſimul & Regno privavit, & ad *Rodulphum* Germaniæ Regem in ejus locum ſuffectum coronam miſit cum hac inſcriptione: *Roma dedit Petro, Petrus Diadema Rodulpho.* Proſperè primò *Rodulphus* pugnavit cum *Henrico*, illiuſque fuſo exercitu, eum compulit in fugam, at in ſecundo conflictu *Rodulphus* forti, conſtantique animo pugnans occubuit. Eo felici Martis exitu elatus *Henricus*, ut vicem redderet *Gregorio VII.* qui eum & Regno, & Eccleſiæ communione privaverat, vindictæ cupidus *Guibertum* Ravennatem Archiepiſcopum, qui ante triennium à *Gregorio VII.* Anathemate perculſus fuerat, Antipapam conſtituit in Conciliabulo Brixienſi anno MLXXX. habito. Cum hoc *Guiberto* Pſeudo-Pontifice, dicto *Clemente III.* Romam cum exercitu anno MLXXXIV. venit *Henricus*, & ab eo Imperii Inſignia recepit, *Gregorium VII.* legitimum Pontificem in mole Hadriani, ſeu in Caſtello S. Angeli reclusit, eumque in poteſtatem ſuam quamprimùm redegiſſet, niſi *Robertus Guiſcardus* Siciliæ, Apuliæ, Calabriæ Dux, miſeram hujus Sanctiſſimi Pontificis fortunam dolens, Romam cum valido exercitu protinùs accurriſſet, ubi *Henricum* ſchiſmaticum vicit, Urbem diripuit, & *Gregorium VII.* è furore hoſtium ereptum, atque in libertatem aſſertum perduxit *Caſſinum*, inde *Salernum*, ubi, ſicut jam obſervavimus in præcedenti Colloquio, ad Cœleſtem Patriam migravit ſanctiſſimus ille Pontifex, cujus ſanctimoniam, & cauſæ, quam pro tuenda libertate Eccleſiaſticâ contra *Henricum* Regem ſuſceperat, æquitatem multis poſt ejus obitum prodigiis comprobavit Deus. Mortuo *Gregorio VII.* finita non fuit *Inveſtiturarum* controverſia, ſed *Victori* III. *Urbano* II. *Paſchali* II. & *Gelaſio* II. ſucceſſoribus *Gregorii* VII. diu, multumque cum Imperatoribus luctandum fuit, ut Eccleſiæ & Imperio ſua jura ſarta tecta ſervarentur, uti exponemus in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam ſæculi XII. Eccleſiæ. Tandem ſub *Calixto* II. Pontifice Maximo in Concilio Lateranenſi primo (quod eſt ordine Oecumenicum nonum) celebrato anno milleſimo centeſimo vigeſimo tertio hæc Inveſtiturarum controverſia ita compoſita fuit, ut Imperatores, loco Annuli, & Baculi Paſtoralis, quos antehàc in *Inveſtituris* noviselectis Epiſcopis dare ſoliti erant, eos deinceps, ſceptro tantùm tradito, inveſtirent, quo ſignificaretur, Epiſcopos recens electos temporalia tantùm jura ab Imperatore accipere, quod ille per Inveſtituras ſibi vindicare contendebat, ſed ſpiritualia non recipere, quod Pontifices Romani jure optimo Imperatoribus denegabant. Quæ hujus litis componendæ ratio ſi ab ipſo principio inita fuiſſet, multis certè & maximis ſcandalis, bellis, cædibus, & ſchiſmatibus obviam itum eſſet.

D. Reſciditne *Gregorius* VII. Pontifex Maximus, antequàm ex hac vita migraret, excommunicationis ſententiam, quam in *Henricum* Germaniæ Regem tulerat?

M. De obitu *Gregorii* VII. ſcribens *Sigebertus* ad annum MLXXXV. ait, *Gregorium* VII. paulò antequam moreretur, reſcidiſſe ſententiam excommunicationis, quam tulerat in *Henricum* Germaniæ Regem. Sed hac in re *Sigeberto* fides adhiberi non debet, tum quia in ſchiſmaticorum Caſtris militavit, ac extra Eccleſiæ Romanæ communionem, cujus legitimum Pontificem non venerabatur, obiit, tum quia omnes Authores graves & coævi Scriptores *Sigebertum* mendacii arguunt. *Paulus* ſiquidem *Bernriedenſis* in Vita Gregorii VII. quam in lucem edidit *Gretſerus*, de obitu Summi illius Pontificis agens, hæc habet: *Intereà Pontifex Beatus Gregorius, ſuper his, quos excommunicaverat, requiſitus, ſi quam diſpenſationem facere vellet, reſpondit: præter hæreticum Regem dictum, & Guibertum Apoſtolicæ Sedis invaſorem, & omnes illas principales perſonas, quæ aut conſilio, aut auxilio favent nequitiæ, vel impietati illorum, omnes abſolvo &c.* Teſtatur etiam *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdonenſi *Gregorium* VII. eâ die, quâ è vivis exceſſit, Cardinales, & Epiſcopos, qui præſentes aderant, auctoritate Apoſtolicâ compuliſſe, ut ſibi dexteras darent, promittentes, quòd *Hæreticum illum* (Guibertum ſcilicèt Pſeudò-Pontificem) *invaſorem Sanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ nunquàm reciperent, niſi fortè canonicè reſipiſcens, puram confeſſionem Cardinalibus Epiſcopis offerret, nudatus omni Eccleſiaſtici ordinis dignitate: conteſtans & affirmans, omnes ſimul in perpetuum condemnandos, quicumque communicare præſumpſiſſent Henrico Archipiratæ, uſurpatori Imperii, niſi depoſitâ dignitate Regni, ſecundùm præceptum eorum pænitentiam ageret. —— Et ſic ſpiritum Creatori ſuo tradens anno ab Incarnatione Domini MLXXXV. obiit Martyr, & Confeſſor.* Quibus verbis manifeſtò patet, Gregorium VII. non reſcidiſſe, antequàm moreretur, eam, quam in *Henricum* Germaniæ

Regem,

Google

Regem, & in *Guibertum* Antipapam dictum *Clementem III.* tulerat excommunicationis ſententiam.

D. Quibus potiſſimùm rationibus ad damnandas Inveſtituras permotus eſt *Gregorius VII.* Pontifex ſanctiſſimus?

M. Ad damnandum iſtum præpoſterum Inveſtiturarum uſum benè multæ, hæque graviſſimæ rationes *Gregorium VII.* compulerunt. Primò, quia, ùt inquit *S. Anſelmus* Lucenſis Epiſcopus lib. 1. Apologetico pro *Gregorio VII.* contra *Guibertum* Antipapam, hæc eſt conſuetudo ab Apoſtolis derivata, ut, decedente cujuslibet Eccleſiæ Pontifice, Clerus, & populus ejusdem communi deliberatione, de ſuo, vel alterius Eccleſiæ Clero ſibi Paſtorem præficerent. Hanc autem conſuetudinem (ùt proſequitur idem *S. Anſelmus*) nullatenùs violare præſumpſerunt Chriſtianiſſimi Imperatores *Conſtantinus*, *Conſtans*, *Valentinianus*, *Theodoſius*, *Arcadius*, *Honorius*, *Carolus*, *Ludovicus*, & his Imperio, & Religione conſimiles, qui vel à ſe, vel ab aliis ædificatas Eccleſias ampliſſimis donis ditaverunt, & in Clero, & rebus Eccleſiarum nullum ſibi dominium, vel judicium vindicare voluerunt; immò, ne quis ſibi vindicaret, quidam eorum legibus vetuerunt, videlicèt *Carolus Magnus*; & *Ludovicus Pius*, qui legem condiderunt, quæ extat in Capitularibus Regum Francorum à *Baluzio* editis, in qua ſic ſtatuunt: *Sacrorum Canonum non ignari, ut in DEI nomine ſancta Eccleſia ſuo liberiùs potiatur honore, aſſenſum ordini Eccleſiaſtico præbemus, ut ſcilicèt Epiſcopi per electionem Cleri & populi ſecundùm Statuta Canonum, de propria Diœceſi, remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut verbo & exemplo ſibi ſubjectis prodeſſe valeant.* Sic electionum Epiſcoporum libertatem juxta ſacros Canones conſervârunt religioſi Imperatores. At contra *Zenon*, & *Anaſtaſius* Imperatores Eutychianâ hæreſi infecti ſanctam DEI Eccleſiam ſibi ſubdere tentârunt, ità ut Epiſcopos pro ſuo nutu in exilium ablegarent, & Apoſtolicâ traditione poſtpoſitâ, Epiſcopos eâdem Eutychianâ hæreſi afflatos in Catholicorum antiſtitum locum ſubrogarent. Prætereà, Inveſtiturarum uſum damnavit *Gregorius VII.* propter graviſſimos abuſus, qui in eum irrepſerant, & maximè propter Simoniæ labem, quâ ſeſe turpiter fœdabat *Henricus IV.* Rex Germaniæ, qui non ſolùm Epiſcopatus per Annulum & Baculum Paſtoralem, quæ ſpiritualis ſigna ſunt poteſtatis, propriâ auctoritate conferebat, verùm etiam ſacras Epiſcopatuum & Abbatiarum Præfecturas, accepto pretio, venales reddebat, & ad illas homines indigniſſimos ut plurimùm promovebat, ùt reſtatur jam laudatus Sanctus *Anſelmus* Lucenſis Epiſcopus lib. 1. contra *Guibertum* Antipapam, ubi ſic eum alloquitur: *Rex tuus* (id eſt, *Henricus IV.* Germaniæ Rex, à quo *Guibertus* in Sedem Apoſtolicam fuerat intruſus) *ſine intermiſſione vendit Epiſcopatus*.,., *In parte tua quis præficitur, niſi quem aut gratia exhauſto fœnore, vel munus à manu, vel munus à lingua, vel munus ab obſequio attraxerit? quis moribus, quis honeſtate, quis vita integritate eligitur? perſequendi itaque ſunt ipſi.* Tertiò, *Inveſtiturarum* uſum, qualem ſibi arrogabat *Henricus IV.* Germaniæ Rex, proſcripſit, & abolevit *Gregorius VII.* quia per hujusmodi uſum, ſeu potiùs inveteratum abuſum, excludebantur ſacræ ad Epiſcopatus & Abbatias electiones, quæ tamen juxtà Decreta Summorum Pontificum, & Conciliorum Canones liberè & canonicè fieri debebant. Concilium quippè Nicænum I. cui interfuere trecenti, & octodecim Epiſcopi, Canone ſexto ſic ſtatuit: *Per omnia autem manifeſtum eſt, quia ſi quis præter voluntatem & conſcientiam Metropolitani Epiſcopi fuerit ordinatus, hunc Concilium magnum & ſanctum cenſuit non debere eſſe Epiſcopum.* Idem Decretum eſt in Concilio Antiocheno Canonibus XIX. & XXIII. *Cæleſtinus* Papa hujus nominis I. ſanxit, *ut nullus invitis detur Epiſcopus, ſed Cleri, Plebis & Ordinis conſenſus & deſiderium requiratur.* *Leo I.* in epiſtola ad Theſſalonicenſem Epiſcopum, & *Symmachus* in Synodo Romana factis Canonibus libertatem electionum Epiſcopatuum & Abbatiarum ſtatuentibus authoritate Apoſtolicâ robur addiderunt. Poſtremò, Inveſtiturarum uſus à *Gregorio VII.* ideò damnatus eſt, quia Imperatores & Principes Laici ſub illo ſpecioſo obtentu electiones Epiſcoporum & Abbatum ſibi temerario auſu vindicabant, ac proindè in hoc ſuæ poteſtatis limites excedebant, nam, ùt ſcribit *Gregorius* Papa hujus nominis II. in epiſtola 2. ad *Leonem Iſaurum* Imperatorem: *Quemadmodum Pontifex introſpiciendi in palatium poteſtatem non habet, ac dignitates Regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi.* Hinc Canone 3. Concilii ſeptimi Oecumenici, & Canone 12. Concilii generalis octavi decretum eſt juxta antiquos Canones, quòd *omnis electio à Principibus facta Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi irrita maneat.* Propter hæc momenta *Inveſtiturarum* uſum, qualem Germaniæ, aliiſque Principes laici his temporibus uſurpaverant, optimo jure prohibuit, damnavit, antiquavit *Gregorius VII.* Hanc abolitionem ægrè quidem tulerunt Principes laici, qui ſeſe Regnorum conſuetudine tuebantur. Sed hæc, quam obtendebant, conſuetudo non erat antiqua, immò recens uſurpatio, quâ, ſacrarum electionum oppreſſâ libertate, Epiſcopatus, & Abbatias pro arbitrio donabant. Præterquam quòd hic Inveſtiturarum uſus, quoquò modò introductos, perperàm *Conſuetudo* dicebatur, cùm potiùs graviſſimus eſſet abuſus, qui palàm repugnabat priſcis Eccleſiæ moribus, ſanctiori conſuetudini multorum ſæculorum uſu firmatæ, Conciliorum Oecumenicorum Canonibus, Summorum Pontificum Decretis totius mundi reverentiâ conſecratis, & Simoniæ, ambitionis, atque omnimodæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ everſionis eſſet occaſio.

D. Si ſummam laudem meretur *Gregorius VII.* & hoc potiſſimùm nomine in Eccleſia plurimùm commendetur, quòd in vindicanda, juxta antiquorum Canonum normam, liberâ Epiſcoporum, & Abbatum electione, impavido animo reſtiterit *Henrico IV* Germaniæ Regi, qui, ſacris ſpretis Canonibus, hanc in ſacris ad Prælaturas electionibus libertatem opprimebat, non video ſanè, quid ſentiendum ſit de *Leone X.* Pontifice Maximo, qui, ut nuperrimè legebam in *Specimine Juris Eccleſiaſtici* edito à *Donjatio*, abolevit in Galliis *Pragmaticam Sanctionem*, quæ nihil aliud erat, quàm celebris illa Conſtitutio in Concilio Bituricenſi ſub Carolo VII. Chriſtianiſſimo Galliarum Rege anno MCCCCXXXVIII. promolgata, per quam omnibus Regni beneficiorū Collatoribus ordinariis ſua

relinquebantur beneficia conferendi Jura, & Clero, ſeu Capitulo electiones Epiſcoporum juxta ſacros Canones reſtituebantur. Hanc autem Pragmaticam Sanctionem antiquæ diſciplinæ & Eccleſiaſticæ libertati conſentaneam abrogavit *Leo X.* & ejus loco ſubſtituit *Concordatum Gallicum*, quo nomine intelligitur percelebris ille conventio Bononiæ *Leonem decimum* Pontificem Maximum inter & *Franciſcum primum* Galliarum Regem inita anno MDXVI, & in quinto Lateranenſi Concilio confirmata, per quam ſtatuitur, ne deinceps, Cathedrali vacante ſede, per Clerum, ſeu Capitulum, eligatur Epiſcopus, & Galliarum Regi adjudicatur Jus nominandi ad Epiſcopatus & Abbatias Regni ſui. Nunc itaque, ſi placet, *Leonem X.* qui per *Concordatum* abolevit in Galliis Epiſcoporum, & Abbatum electiones, quæ juxta antiquiſſimam conſuetudinem, & vigorem priſcorum Canonum fieri ſolebant, concilia, ſi poſſis, cum *Gregorio VII*, qui ad vindicandas Epiſcoporum electiones conſenſu Cleri ac plebis à primis Eccleſiæ ſæculis factas omnem ſuam curam, totamque authoritatem ſuam jugiter contulit, & *Henricum IV.* Germaniæ Regem ſacrarum illarum electionum libertatem opprimere conantem ab Eccleſiæ communione præſcindere, Regnóque privare non dubitavit.

M. Impensè profectò gaudeo, quòd ſtudio Juris Canonici Clericis ſummè neceſſario diligenter incumbas. Sed quia de *Concordato Gallico*, multa ſuo loco, id eſt, in Colloquiis in Hiſtoriam decimi ſexti Eccleſiæ ſæculi dicturi ſumus, ſufficiet hìc ad diluendam eam, quam propoſuiſti, difficultatem breviter oſtendere, *Leonem X.* Pontificem Maximum per iſtud *Concordatum Gallicum* ne minimum quidem intuliſſe præjudicium antiquis Conciliorum Canonibus, & Romanorum Pontificum Decretis, quæ pro libertate ad ſacras Prælaturas electionum mox adduximus, ſed potiùs utrumque Pontificem, ſeu tam *Gregorium VII.* in vindicandis contra *Henricum IV.* Germaniæ Regem Epiſcoporum electionibus, quàm *Leonem X.* in iiſdem Epiſcoporum in Galliis abrogandis electionibus, prudenter, ac ſapienter, habitâ ratione temporum, locorum, circumſtantiarum & perſonarum, ea geſſiſſe, quæ in rem, ſeu in bonum, & utilitatem Eccleſiæ ceſſerunt. In primis, Canones Conciliorum, & Romanorum Pontificum Decreta, quæ pro aſſerenda ſacrarum electionum libertate laudavimus, non prohibent Principibus laicis, ne Epiſcopos, ſede vacante, præſentent, ſeu deſignent aut nominent, ſi id ipſis Eccleſia ultrò conceſſerit, aut permiſerit, ſed tantùm prohibet Principibus laicis, ne propria authoritate, invitâ & reclamante, nec conſentiente Eccleſia, audeant ſacras impedire electiones, juſque ſibi adſciſcere Epiſcopatus & Abbatias conferendi. Porrò, Galliarum Reges jus, quo potiuntur, nominandi ad Epiſcopatus & Abbatias Regni ſui, non propriâ authoritate ſibi arrogant tanquam Regiæ ſuæ dignitati, aut coronæ eſſet annexum, ſed illud, quo utuntur, Jus ſoli indulgentiæ & conceſſioni Eccleſiæ ipſis factæ, vi *Concordati Gallici* Leonem X inter & *Franciſcum I.* initi, acceptum referunt, quò fit, ut Galliarum Reges, qui ab Eccleſia hoc jure nominandi ad Epiſcopatus & Abbatias donati ſunt, non violent antiquos Canones, quibus cautum eſt, ne Principes, non conſentiente Eccleſia, ſuam in negotiis Eccleſiaſticis, & ſacris Epiſcoporum & Abbatum electionibus interponant authoritatem. Præterea, Summus Pontifex, qui clavum univerſæ Eccleſiæ regit, poteſt, nemine refragante, antiquos Canones moderari, & temperare, maximè, quandò Eccleſiarum particularium neceſſitas vel utilitas poſtulare videntur. Eccleſiæ autem Gallicanæ utilitas, immò neceſſitas tempore *Leonis X.* omninò exigebat, ut abolerentur Epiſcoporum electiones, quæ licèt per ſe & ex inſtitutione bonæ, progreſſu tamen temporis hominum vitio noxiæ magis, quàm utiles evaſerant, utpotè fœdatæ illicitis & Simoniacis pactionibus, particulari amore, ſanguinis affectione, & non ſine perjurii reatu, ùt juſtè conqueritur *Leo X* in *Concordatis* tit. 4. Quare, cùm tot mala, & corruptelæ, quæ, vigente in Galliis Pragmatica Sanctione, altas radices egerant, nullis adhibitis remediis ſanari, tollive poſſent, ſecurim ad radicem tempeſtivè admovit *Leo X.* & electiones Epiſcoporum, & Abbatum tot inquinatas vitiis abrogavit ob Eccleſiæ Gallicanæ bonum, & univerſalis Eccleſiæ ædificationem, ut nimirùm hoc pacto ambitui, & Simoniæ aditus præcluderetur. Si ratio itaque habeatur temporum, locorum, circumſtantiarum ac perſonarum, ambo iſti Pontifices, videlicèt *Gregorius VII.* & *Leo X.* perindè laudari debent. Gregorius VII. inſignem laudem meretur, quòd ſtrenuè reſtiterit, ſeque tanquam murum æneum oppoſuerit *Henrico IV.* Germaniæ Regi, qui ſacras Epiſcoporum, & Abbatum electiones opprimebat, Epiſcopatus, & Abbatias propria ſua authoritate, & absque ullo Eccleſiæ conſenſu, hominibus plerumque indignis conferebat; *Leo* verò *Decimus* ſingulari commendatione dignus eſt, quòd Epiſcoporum, & Abbatum electiones, quæ multis vitiis, & præſertim Simoniæ labe in Galliis laborabant, antiquaverit, & Regi Chriſtianiſſimo Jus conceſſerit nominandi ad Epiſcopatus, & Abbatias Regni ſui, ſub certis tamen quibûſdam conditionibus in *Concordato Gallico* expreſſis, quas ſuo loco opportuniùs expendemus. Sed hæc *de Pragmatica ſanctione, & de concordato Gallico* occaſione *Inveſtiturarum* obiter obſervare volui, ut tibi tantùm ſalivam moverem, & piam illorum, quæ in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam decimi ſexti ſæculi pleniùs de his dicturi ſumus, excitarem orexim.

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ ſæculis decimo & undecimo Eccleſiæ variis in locis fuerunt celebrata.

M. SÆculum Eccleſiæ decimum Conciliis ſingulari aliquâ obſervatione dignis vacat, tum quia in eo ſæculo (quod, ſicut jam obſervavimus, ob ignorantiam ubique graſſantem fuit calamitoſiſſimum) nullæ Hæreſes ſingulari divinæ providentiæ beneficio obortæ ſunt, nulláve ſchiſmata Eccleſiam infeſtêrunt; tum quia etiam multi Epiſcopi, & nonnulli Pontifices Romani à virtute Majorum ſuorum degenerantes, parùm id ætatis curârunt convocare Concilia ad reſtaurandam Diſciplinam Eccleſiaſticam morum diſſolutione plurimùm labefactatam.

Quo

Quocircà, cùm pauce iu ſæculo decimo occurcant celebrata Concilia peculiari aliquê notâ digna, ſi valis, ſilentio ea in præſentia prætermittemus.

D. Quamvis in referendis Conciliis, quæ decimo Eccleſiæ ſæculo habite ſunt, nullàque peculiari notê tibi digna videntur, diu operam melè lucare haud debeamus, non abs re tamen erit, ad plenam hujus ſæculi Hiſtoriæ notitiam comparandam, præcipua ſaltem Concilia ordine chronologico paucis indicare verbis, ut deindè continenti ordine ed ea progrediamur Concilia, quæ undecimo Eccleſiæ ſæculo fuerunt convoceta.

M. Conciliorum, quæ decimo Eccleſiæ ſæculo habita fuerunt, primum ordine Chronologico eſt Concilium Conſtantinopolitanum enno nongenteſimo primo indictum à *Nicolao Myſtico* hujus civitatis Petriarché, qui offenſus fuit de illegitimis nuptiis, quas *Leo*, dictus *Sapiens*, Imperator contra canones in Eccleſia Orientali receptos, mortuê *Eudeciâ* uxore tertiê, inierat cum quarte uxore, nomine *Zoe*. Quartas haſce nuptias collectâ Synodu reprobavit Patriarcha, *Thomam* Presbyterum, qui hoc matrimonium ritu Eccleſiaſtico conſecravetat, depoſuit, ipſumque Imperatorem ſecris intereſſe vetuit, donec reſipiſceret, & contractum matrimonium diſſolveret. Quod ægrè ferens Imperetor, ſanctum illum Petriarcham ſede depoſitum in exilium ablegavit. Ad eundem ennum nongenteſimum primum Collectores Conciliorum poſt Baronium referunt convocationem Concilii *Ovetenſis ſecundi* in Hiſpania. Sed iſtud Concilium *Ovetenſe ſecundum* planè fictitium eſſe luculenter oſtendit Hiſtoria *Sampiri* Aſturicenſis Epiſcopi, quæ à *Sandovallio* Epiſcopo Pompejopolitanu cum aliis quetuor ſcriptoribus Hiſpanicis edita eſt. In hac quippè *Sampire* Hiſtoria habetur tantùm mentio unici Concilii *Ovetenſis*, quod, à *Joanne VIII.* Eccleſiam Romenam regente, ad petitionem *Alphonſi III.* Hiſpaniarum Regis enno DCCCLXXXXII. congregetum eſt, & in quo, ùt oſtendimus in Colloquio primo in Hiſtoriem nom Eccleſiæ ſæculi pag. 75. a. *Ermenegildus* Eccleſiæ Ovetanſis conſecratus fuit Archiepiſcopus, ejusque Eccleſia euctoritate Pontificia iu Metropolim fuit erecta. Falluntur itaque illi Scriptores, qui ex unico Concilio *Ovetenſi* duo Lectoribus obtrudunt. Paulò majoc de Epoche Concilii *Anglicani* occurrit difficultas. *Vuillelmus* quippè *Malmesburienſis* lib. 2. *de Geſtis Regum Anglorum* cap 5. eit Concilium *Anglicanum*, regnante *Edwardo ſeniore* anno nongenteſimo quarto, juſſu *Formoſi* Pepæ fuiſſe convocatum, & in eo, ad benè ordinandam Eccleſiam Anglicanam conſtitutos eſſe Epiſcopos ſingulis Provinciis *Geviſſorum* id eſt, *Weſt-Saxonum*, quæ per ſeptem annos fuerant Antiſtitibus deſtitutæ. Addit etiem *Malmesburienſis*, peracto hocce Concilio Anglicano, *Plegmundum* Archiepiſcopum Cantuarienſem, qui huic Concilio præfuetat, Romam profectum eſſe, atque poſt ſuum reditum conſtituiſſe *ſeptem Epiſcopos Provinciis*, ùt videre eſt apud *Baronium*, qui locum integrum *Vuillelmi Malmesburienſis* refert. Sed, cùm *Formoſus* Papa enno nongenteſimo quarto non ſederit, utpotè vitâ functus anno octingenteſimo nonageſimo ſexto, exiſtimavit *Baronius*, loco anni nongenteſimi quarti legendum eſſe in *Vuillelmo Malmesburienſi* ennum octingenteſimum nonageſimum quartum, quo anno aſſerit Baronius, iſtud Concilium Anglicanum fuiſſe celebratum. Verùm, ut cordatè fateer, hæc mihi non probatuc *Baronii* correctio, quia certum eſt, iſtud Concilium *Anglicanum* habitum fuiſſe, ùt teſtetur *Vuillelmus Malmesburienſis*, regnante jam in Anglia *Edwardo ſeniore*; conſtat eutem, *Edwardum ſeniorem* ante annum noogenteſimum non cœpiſſe regnare in Anglia: non fuit itaque iſtud Concilium Anglicanum convocatum anno octingenteſimo nonageſimo quarto, ùt pertendit *Baronius*. Potiùs igitur dicendum eſt, *Vuillelmum Malmesburienſem* rectè quidem eſſerete, hoc Concilium Anglicanum fuiſſe congregatum enno nongenteſimo quarto, illum temen memoriæ lapſum eſſe paſſum in deſignando Romeno Pontifice, quem appellat *Formoſum*, & cujus juſſu ait, Concilium Anglicanum habitum fuiſſe. Quapropter, ut omnia ſibi cohæreant, loco *Formoſi* Papæ reponendus eſt *Chriſtophorus*, vel *Sergius III.* qui anno nongenteſimo quarto Eccleſiam Romanam ſucceſſivè rexerunt. *Vuartonus* parte I. *Anglia ſacra*, ut iſtius controverſiæ fundamentum tolleret, non ſolùm rejicit tanquam fictitiam Epiſtolem, quam *Malmesburienſis* aſſerit à *Formoſo* Papa ad *Edwardum* Regem eſſe ſcriptam, verùm etiam integram de conſecratione ſeptem Epiſcoporum à *Plegmundo* Archiepiſcopo Cantuarienſi factâ, & de ſeptennali vacatione Epiſcopatuum in Anglia Hiſtoriam, quam *Vuillelmus Malmesburienſis*, & *Florentius Vigornienſis* narrant, exſufflat ut prorsùs commentitiam. Sed præpoſteram *Vuartoni* de hac Hiſtoria dubitationem falſi convincunt non ſolùm *Malmesburienſis*, & *Vigornienſis*, ſed etiam *Ingulphus*, *Gervaſius Dorobernenſis*, *Vueſtmonaſterienſis*, & celebriores Angliæ Scriptores, qui hanc Hiſtoriam de ſeptennali vacatione Epiſcopatuum in Anglia, & de conſecratione ſeptem Epiſcoporum factâ à *Plegmundo* Archiepiſcopo Cantuarienſi litteris conſignèrunt.

Herveus Archiepiſcopus Remenſis anno nongenteſimo nono Synodum celebravit apud *Troslejum*, qui locus olim fuit in pago Sueſſionico non ignobilis, nunc autem vicus eſt nomen vetus retinens, ſitus ad *Axenam* fluvium, & *Trosly* vulgo appellatur. In hac Synodo *Treslejana* quindecim conditi ſunt Canones, in quorum tertio inſigne extat teſtimonium Epiſcoporum, qui Regum Francorum Capitularia vocant *Canonum pediſſequa*, hoc videlicet loquendi modo, quamvis non admodùm Latino, inquit *Baluzius* in Præfatione ad Tomum I. *Capitularium Regum Francorum*, ſignificare volentes, ejusmodi Capitularia Regulis Eccleſiaſticis, ſeu canonibus, quibus Eccleſia regitur, & Diſciplina Eccleſiaſtica conſtat, eſſe apprimè conſentanea. Apud eumdem locum dictum *Troslejum*, tria alia Concilia ſæculo Eccleſiæ decimo congregata fuerunt. In Concilio *Troslejano*, quod eſt ordine ſecundum, fuitque indictum enno nongenteſimo vigeſimo primo, *Erlebaldus* Comes Caſtricenſis pagi, qui, ob terras quasdam Eccleſiæ Remenſi ereptas, fuerat excommunicatus poſt mortem, ad petitionem *Caroli Simplicis* Francorum Regis, à vinculo excommunicationis

abſolutus eſt ab *Heriveo* Remenſium Archiepiſcopo hujus Concilii Præſide, ſicut narrat *Flodoardus* lib. 4. Hiſtoriæ Remenſis cap. 16. & in *Chronico* ad annum DCCCCXXI. In Concilio *Troslejano III*, quod habitum fuit anno DCCCCXXIV. *Iſaac* Comes, qui Caſtellum quoddam *Stephani* Epiſcopi Cameracenſis incenderat, in gratiam cum illo rediit, ei pro damno illato perſolvens centum argenti libras, ut teſtatur *Flodoardus* lib. 4. Hiſtoriæ Remenſis. In Concilio *Troslejano* quarto, quod fuit indictum an. DCCCCXXVII. & cui ſex interfuerunt epiſcopi, Comes *Herluinus*, qui, vivente uxore ſuâ aliam duxerat, pœnitentiam ſibi impoſitam demiſſo animo ſubiens, abſolutionem percepit, teſte *Flodoardo* lib. 4. *Hiſtoria Remenſis*, & in *Chronico* ad annum DCCCCXXVII.

Concilium *Confluentinum* in Urbe Germaniæ vulgò *Coblenz* appellatâ, ubi Moſella in Rhenum influit, ſitâ in Diœceſi Trevirenſi, ſub *Carolo* Galliarum, & *Henrico* Germaniæ Regibus anno nongenteſimo viceſimo ſecundo celebratum fuit, eique præfuit *Hermannus* Colonienſis Archiepiſcopus. Extat iſtud Concilium *Confluentinum* Tomo IX. Concil. cum aliquot Canonibus in eo conditis, quos *Coſſartius* Soc. JESU collegit ex variis titulis *Burchardi*. Concilium *Erpfordienſe* in Germania in cauſa Diſciplinæ Eccleſiaſticæ habitum fuit ſub *Henrico* Germaniæ Rege Kalendis menſis Junii anni nongenteſimi trigeſimi ſecundi, ſicut in iſtius Concilii Præfatione legitur. Univerſæ penè Germaniæ Præſules huic Concilio interfuerunt, & ideò dicitur *Univerſale*. Quinque in eo conditi ſunt canones, quos integros recitat *Baronius*. Concilium *Engilenheimenſe* in Oppido ad Rhenum in Palatinatu inferiori Bingium inter & Moguntiam ſito, ex omnibus Germaniæ, & nonnullis Galliarum Archiepiſcopis, & Epiſcopis anno nongenteſimo quadrageſimo octavo coactum eſt, cui etiam *Otto* Rex Germaniæ & Imperator, ac *Ludovicus Transmarinus* Galliarum Rex interfuerunt, atque præfuit *Marinus* Sedis Apoſtolicæ Legatus. In hoc Concilio *Artaldus* in Sedem Remenſem, è qua pulſus fuerat, reſtitutus eſt, & *Hugo*, qui eam inveſerat, anathemate perculſus. *Hugo* quoque Comes ob rebellionem in *Ludovicum Transmarinum* Galliarum Regem, & tyrannidem, quam exercebat in Eccleſiam; fuit excommunicatus. Decem in hoc Engilenheimenſi Concilio conditi ſunt Canones, quorum primo *ſtatuitur, ut Paſchalis Hebdomada feſtivè tota celebretur, & in Pentecoſte ſecunda, tertia & quarta feria, non minùs quam dies Dominicus, ſolenniter honoretur.* Septimo Canone præcipitur, ut in *Letania Majore* die Sancto Marco Evangeliſtæ ſacrâ jejunium ſicut in Rogationibus ante Aſcenſionem Chriſti Domini accuratè obſervetur. Octavo Canone prohibetur Laicis, ne oblationes Altaris ſibi vindicent. Nono Canone ſancitur, ut Decimarum cauſæ non apud ſæculares Judices, ſed in Synodo diſcutiantur. Decimo Canone inceſtæ nuptiæ diſtrictè vetantur. Prolixiora hujus Synodi Acta Tomo IX. Conciliorum exhibentur ex *Flodoardo* lib. 4. Hiſtoriæ Remenſis cap. 35. quæ, teſte eodem *Flodoardo* in Chronico, fuerunt confirmata ab *Agapeto II.* Summo Pontifice in Concilio Romæ habito anno nongenteſimo quadrageſimo nono. Ad eumdem annum, quo in Germania celebrata eſt Synodus Engilenheimenſis, ſeu ad annum nongenteſimum quadrageſimum octavum, referri debent duo alia Concilia in Germania pro cauſa *Artaldi*, & *Hugonis* Comitis habita, ſcilicet *Moſomenſe* ad Moſam fluvium, & *Trevirenſe*, in quibus *Artaldo* ſedes Remenſis fuit etiam adjudicata, & *Hugo* Comes *Ludovico Transmarino* Francorum Regi perduellis, iterùm excommunicationis pœna multatur. His Conciliis in Germania decimo Eccleſiæ ſæculo celebratis addi debet Concilium *Augustanum*, quod anno nongenteſimo quinquageſimo ſecundo ſub *Ottone I.* Imperatore convocatum eſt, & cui Præſules ex Germania, Galliâ, & Italiâ viginti quatuor adfuere. In hoc Concilio, cui præfuit *Fridericus* Moguntinus Archiepiſcopus, undecim conditi ſunt Canones, qui vitam, mores, & cœlibatum Clericorum, nec non Monaſticam Diſciplinam ſpectant, & extant Tomo IX. Conciliorum.

Antiqui Britanni, quos nunc *Anglos* appellamus, Diſciplinæ Eccleſiaſticæ rigorem, Epiſcoporum authoritatem, & Templorum reverentiam collectis decimo Eccleſiæ ſæculo Synodis conſervare maximoperè adlaborârunt. Refert ſiquidem *Spelmannus* Tomo I. Concil. Britann. cap. 4. quòd, *Patre* (id nomen ejus erat) Epiſcopo, Landavenſem Eccleſiam adminiſtrante, Rex Britanniæ, *Nougus* dictus, Eccleſiam expilavit, ejusque libertatem læſit; Sed de his in Synodo *Landavenſi* circa annum nongenteſimum quinquageſimum indictâ reprehenſus Rex, ſtatim facti pœnitens, non ſolùm omnia, quæ Eccleſiæ rapuerat, reſtituit, verum etiam cum lachrymarum effuſione veniam humiliter petiit, & villam quamdam cum toto ſuo territorio in eleemoſynam dedit. Altera Synodus *Landavenſis* anno nongenteſimo quinquageſimo quinto congregata eſt propter Diaconum à quodam ruſtico vulneratum, quem Diaconus cùm jugulâſſet, & in templum fugiſſet, ibidem à quibusdam viris de familia Regis *Nougus* ante Altare occiſus eſt. In hac porrò ſecunda Synodo Landavenſi, viri, qui crimen illud patraverant, poſtquàm menſes ſex ferreis devincti catenis, carceribus detenti fuiſſent, juſſu Concilii coacti ſunt agrum ſuum, & ſeptem libras argenti reddere Eccleſiæ, quam occiſi Diaconi ſanguine maculaverant. Utraque Synodus Landavenſis legitur apud *Spelmannum* loco mox à me laudato, & inſerta eſt Tomo IX. Concil. Refert idem *Spelmannus* quinque alia Concilia à Sancto *Dunſtano* Archiepiſcopo Cantuarienſi ſæculo decimo in Anglia celebrata, quæ hic continuato ordine ſubjiciam, ut ea ſimul collecta habere poſſis. Primum Concilium, quod Sanctus *Dunſtanus* anno nongenteſimo ſexageſimo nono convocavit, dicitur *Anglicum*, & in eo decretum eſt, ut antiqui Canones de continentia Clericorum, qui temporum injuriâ contemnebantur, deinceps accuratè ſervarentur, & *Edgaro* Angliæ Regi, qui Virginem clauſtralem oppreſſerat, ſeptennalis pœnitentia impoſita eſt. Alterum Concilium à Sancto *Dunſtano* coactum anno nongenteſimo ſeptuageſimo primo eſt *Londinenſe*, in quo *Edgarus* Angliæ Rex confirmavit celeberrime Privilegia Monaſterio Glaſtonienſi conceſſa, reſervatâ tamen ſibi & hæredibus poteſtate baculum conferendi Abbati, qui à Monachis eſſet eli-

eligendus, ùt fusè narrat *Malmesburienſis*, ex quo Baronius recitat Epiſtolam *Joannis XIII.* Papæ, qui ad petitionem *Edgardi* Regis Angliæ, & *Dunſtani* Cantuarienſis Archipræſulis, Acta illius Concilii Londinenſis authoritate Pontificia approbavit. At mortuo *Edgaro* Angliæ Rege, qui Monachos impensè colebat, multasque, dum regnaret, leges Eccleſiaſticas & Civiles frequenti Senetu ad D E I gloriam, & Reipublicæ utilitatem tulit, Optimates Regni Angliæ erge Monachos malè affecti expulerunt Abbates & Monachos è Monaſteriis, in quibus eos *Edgarus* Rex collocaverat, & eorum loco Clericos incontinentes, quorum etiam noonulli dicunt fuiſſe uxoratos, induxerunt. Hinc Sanctus *Dunſtanus* ad dirimendam acerrimam iſtam contentionem Monachos inter & Clericos incontinentes obortam, tria celebravit Concilia, nimirum *Winteniense* ann. DCCCCLXXV. *Kirtlingtonenſe* anno DCCCCLXXVII. & *Calnenſe* in agro *Wilteienſi* anno DCCCCLXXVIII. In quibus Conciliis hæc lis in gratiam Monachorum dirempta eſt, ut paſſim Scriptores Anglici obſervant, quos inter *Hovedenus* & *Afordus* aſſerunt, Primores aliquot Angliæ, congregato exercitu, Monaſteria Anglorum Orientalium, quæ Clerici incontinentes invadere volebant, ſtrenuè defendiſſe, & à Monachis fortiter ſtetiſſe. Ex his Conciliis, quæ decimo Eccleſiæ ſæculo fuerunt in Anglie celebrata, facilè intelligere potes, quanto zelo conſervandi Diſciplinæ Eccleſiaſticæ vigorem Angli eo ſæculo flagrarent, à quorum pietate & avita Religione, dum ſub *Henrico VIII.* Angliæ Rege, & Anglicani ſchiſmatis Auctore, anno MDXXXII. deſciverunt degeneres Angli, in multas continuò Hæreſes, inteſtinasque diſſenſiones miſerum in modum fuere diſtracti. Sed reliqua proſequamur Concilia, quæ ſæculo Eccleſiæ decimo coacte ſunt. *Joannes XII.* Pontifex Maximus Synodum Romæ anno DCCCCLXIV. habuit, in qua *Leonem VIII.* Pſeudo-Pontificem damnavit tanquam ſchiſmaticum, & Acta Conciliabuli ſub eo Antipapa habiti anno DCCCCLXIII. reprobavit. Extant Acte illius Synodi à *Joanne XII.* indicta Tomo IX. Conciliorum. *Joannes XIII.* Romanus Pontifex tria pergit Concilia, *Ravennenſe I. Ravennenſe II.* & *Romanum.* In Concilio Revennenſi I. quod anno DCCCCLXVII. congregatum eſt, *Heroldus* Salisburgenſis Archiepiſcopus depoſitus & excommunicatus eſt, & *Fridericus* ejus loco ſuffectus fuit. In eodem Concilio Ravennenſi primo facte eſt Archiepiſcopatus Magdeburgenſis Inſtitutio, quæ deindè in ſecundo Concilio Ravennenſi anno DCCCCLXVIII. celebrato rata habita eſt. Sedem Beneventanam in Metropolim erexit *Joannes XIII.* in Concilio Romano, quod præſentibus *Ottone I.* Imperatore, & *Ottone II.* hujus filio, & multis Præſulibus, nec non religioſis quàmplurimis viris peractum eſt, ut patet ex Epiſtola, quam ſummus ille Pontifex ſcripſit ad *Landolphum* Archiepiſcopum Beneventanum, quæ extat Tomo IX. Conciliorum. Sanctum *Udalricum* Epiſcopum Auguſtanum in Concilio Romano, quod anno nongenteſimo nonageſimo tertio habitum eſt, *Joannes XV.* Pontifex Maximus ſolemni ritu in Sanctorum album retulit, ſeu, ùt vulgò ajunt, canonizavit, ùt conſtat ex ſummi hujus Pontificis Diplomate, quod à *Baronio* recitetur. *Hoc*, inquit *Mabillonius* Præfatione in ſæculum V. Benedictinum, quod eſt Eccleſiæ decimum, *primum indubitata fidei monumentum de ſolemni per Romanum Pontificem canonizatione invenimus Diploma Joannis XV. qui in frequenti Epiſcoporum Conventu, ad preces Lintulphi Epiſcopi Auguſtani, Udalricum ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum in Sanctorum album retulit.* Exiſtimat tamen *Baronius*, jam tempore *Leonis III.* Summi Pontificis ſolemnes Sanctorum Canonizationes in uſu fuiſſe. Sed de tempore, quo ſolemnes Sanctorum Canonizationes per Romanos Pontifices in Eccleſie fieri cœperunt, iterum redibit ſermo in ſexto Colloquio, ubi de Diſcipline Eccleſiæ ſæculorum X. & XI. diſſeremus. Præter hæc Concilia, quæ hactenus retulimus ſæculo decimo congregata, quædam alia recenſentur, quæ hic breviter ſubnectam. Anno nongenteſimo nonageſimo ſexto *Gregorius V.* Pontifex Maximus Romæ Synodum habuit, in que cauſa *Herluini* Cameracenſis Epiſcopi conquerentis de bonis Eccleſiæ ſuæ invaſis judicata eſt. In eadem Romana Synodo multi poſt Baronium aſſerunt, ſtatutum fuiſſe, ut Imperator deinceps à ſeptem Electoribus Germaniæ Principibus eligeretur. Verùm, antiqui ſcriptores, qui de rebus Germaniæ ſcripſerunt, aſſerunt hanc Inſtitutionem ſeptem Virùm, ſeu Principum Germaniæ, penès quos ſolos Imperatorem eligendi reſideret poteſtas, nec factam in hac Synodo Romana, nec *Gregorio V.* Pontifici Maximo acceptam referunt. Certum tamen eſſe debet, Jus eligendi Imperatores manâſſe à *Leone III.* Romeno Pontifice, qui in *Carolo Magno* Galliarum Rege Imperium in Occidente omninò extinctum renovavit, eumque de Eccleſie optimè meritum coronâ & titulo Imperatoris decoravit. Id etiam diſertè ſcribit *Innocentius III.* in Epiſtola ad *Bertholdum* Zaringiæ Ducem poſt *Ottonis IV.* Imperatoris electionem factam initio ſæculi XIII. In ea quippè Epiſtola capite *Venerabilem de electione* hæc habet *Innocentius* Papa: *Illis Principibus jus & poteſtatem eligendi Regem, in Imperatorem poſtmodum promovendum recognoſcimus, ut debemus, ad quos de jure & antiqua conſuetudine noſcitur pertinere; præſertim cum ad eos jus & poteſtas hujusmodi ab Apoſtolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperatorem in perſona Magnifici Caroli à Græcis tranſtulit in Germanos. Sed & Principes recognoſcere debent, (ſicut iidem in noſtra recognovêre præſentiâ) quod jus & authoritas examinandi perſonam electam in Regem, & promovendam ad Imperium ad nos ſpectat, qui eum inungimus & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſona pertineat, ad quem impoſitio manûs ſpectat. Numquid enim ſi Principes non ſolùm in diſcordia, ſed etiam in concordia, ſacrilegum quemcumque, vel excommunicatum, tyrannum, fatuum, vel hæreticum eligerent aut Paganum, nos inungere, conſecrare ac coronare hominum ejuſmodi deberemus? abſit.* Ex quibus doctiſſimi illius Pontificis verbis manifeſtum eſt, eos, qui electi ſunt Reges Germaniæ, jus habere, ut *Imperatores* appellentur, modò tamen nullus in eorum electione defectus occurrat, cujus examen ad ſummos Pontifices ſpectat, ut conceptis verbis aſſerit jam citatus *Innocentius* III. Exſtat apud *Ducheſnium* Tom. 3. *Hiſtor. Francorum* Epiſtole *Ludovici* II. Imper. ad *Ba-*

ſilium Græcorum Imperatorem, in qua hæc habet: *Francorum Principes, primo Reges, deinde verò Imperatores dicti ſunt, ii dumtaxat, qui à Romano Pontifice ad hoc oleo ſancto perfuſi ſunt.* Alia duo Goocilia *Ticinenſe* & *Romanum* alterum congregavit *Gregorius V.* Io Concilio Ticineoſi, quod anno nongenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo habitum eſt, io *Creſcentium*, qui Romæ tyranoidem exercebat, & *Joannem* Epiſcopum Placentinum creaverat Antipapam, atque Gregorium V. legitimum Pontificem Româ expulerat, excommunicationis ſententia lata eſt. In altero Concilio Romano, quod anoo nongeoteſimo nonageſimo octavo fuit convocatum, *Gregorius V.* inceſtaa nuptiaa *Roberti* Galliarum Regis reprobavit, eidem Regi juſſit, ot *Bertam* conſaoguineam ſuam, quam matrimonio ſibi copulaverat, dimitteret, ſuſpenditque ab Eccleſiæ communione *Erchebaldum* Turonenſem Epiſcopum talis illiciti eoojugii conſecratorem, cum omnibus Epiſcopis, qui inceſtis hiſce nuptiis Regis *Roberti*, & *Berta* conſanguineæ ſuæ coofentientes interfuerant, donec Sedi Apoſtolicæ ſatisfeciſſent. Exſtat illud Concilium Tomo IX. Conciliorom, & octo canonibus Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantibus cooſtat. Poſtremò *Baronius* io Appendice ad Tomum XI. Aonalium ait, Concilium *Sandionyſianum* propè Pariſios habitum fuiſſe anno milleſimo tertio. Sed iſtud Concilium Sandionyſianum ſeriùs anno nongenteſimo nonageſimo ſeptimo, ot advertunt peritii Chronologi, haberi non potuit, quia certiſſimè conſtat, *S. Abbonem* Abbatem Floriacenſem ſeſe à quibusdam criminibus falsò ſibi impactis purgâſſe in hocce Concilio Sandionyſiano coram *Hugone Capeto*, & *Roberto* Galliarum Regibus. Porrò *Hugo Capetus*, ut jam obſervavimus, è vivis exceſſit vel anno nongenteſimo oonageſimo ſexto, ut contendit *Mabillonius*, vel anoo nongenteſimo nonageſimo ſeptimo, ut aſſerit *Pagius*. De boc Sandionyſiaoo Concilio, in quo etiam de Decimis Eccleſiæ reſtituendis actum eſt, & cujus Capitula exſtant Tom. IX. Conciliorum, plura legeſis apud *Aimoinum* in vita *S. Abbonis* Abbatis Floriacenſia cap. 9. Nobis verò hæc de Conciliis, quæ decimo Eccleſiæ ſæculo fuerunt celebrata, breviter retuliſſe ſat ſuperque ſufficiat.

D. Cùm non dubitem, benè multa undecimo Eccleſiæ ſæculo fuiſſe coacta Concilia, præſertim in Cauſa Berengariana, occaſiona ſchiſmatis *Michaëlis Cerularii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, in controverſia *Inveſtiturarum*, & pro reſtauratione Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ ſæculo decimo penè collapſa erat, ut aliquem in hia undecimi ſæculi referendis Conciliis ordinem teneamus, optarem, ut ab hia initium duceres, quæ in cauſa Berengariana fuerunt convocata.

M. Anteqoam Concilia qoæ io cauſa Berengariana ſecolo Eccleſiæ undecimo babita ſunt, ordine hìc ſubjiciam, obſervare debes, *Lanfrancum*, qui è Lombardia in Galliam venerat, multas eum *Berengario* concertationes habuiſſa, quæ tamen per aliquot annos intra Philoſopbicarum quæſtionum cancellos ſteteront, exortam tandem eſſe intèr utrumque de quæſtionibus Theologicis, & præſertim de Auguſtiſſimo Eucbariſtæ ſacramento controverſiam. At enim *Lanfrancus* intelligens, *Berengarium* in ſchola ſua opinionem *Joannis Scoti Erigena*, qui *Caroli Calvi* tempore vixit. propugnandam iuſcapiſſe, *Paſchaſiumque Radbertum* inſcitiæ & erroris arguere; contrà ipſe *Paſchaſium* veritatis Euchariſtiæ acerrimum defenſorem pro aria ac focia tueri aggreſſus eſt, palàm publicèqua aſſeruit, *Joannem Scotum* fuiſſe Hæreticum, ejusque opinionem de Altaris Sacrameoto apertè doctrinæ orthodoxæ repugnare. Hioc, ut in ſimilibus concertationibus fieri aſſolet, inter fautores & diſcipulos utriusque, *Lanfranci*, videlicet & *Berengarii*, varii rumores ſparſi ſunt, & *Lanfrancus* à *Berengario*, qoaſi ille malè ſentiret, fuit accuſatus. *Leo IX.* Summus Pontifex ad dirimeodam enatam iſtam controverſiam medio menſe Aprili anni milleſimi quinquageſimi Romæ Synodum habuit, in qua lecta eſt Epiſtola à *Berengario* ad *Lanfrancum* ſcripta, quam *Lucas Dacherius* primùm publicavit in Editione operum *Lanfranci*, quam adornavit. Eâ *Berengarii* lecta Epiſtolâ, cootinuò in eum prolata eſt damnationis & excomounicationis ſententia, eo potiſſimùm nomine, quòd *Joannem Scotum Erigenam*, qui peſſimè de Euchariſtia ſcripſerat, laudibus in ea Epiſtola extolleret, & *Paſchaſium Radbertum* Catholicæ de Euchariſtia doctrinæ viodicem damoaret. *Lanfrancus* vero Orthodoxam de Euchariſtia doctrinam palàm in Concilio profeſſus, & à ſiniſtri rumoris maculâ omoino expurgatus, Patrum judicio fuit abſolutus. In eodem Concilio Romano iodicta eſt frequentior Syoodus ad proximum Septembrem ejusdem anoi milleſimi quinquageſimi *Vercellis* celebranda, ad quam vocatua eſt *Berengarius*, qui Romæ non erat, quaodo *Lanfrancus* in Syoodo Romana abſolutioois ſeotentiam retulit. In bac Synodo Vercellenſi, cui præfuit *Leo IX.* Summus Pontifex, liber *Joannis Scoti Erigena* lectus, damnatus, flammisque traditua eſt, & *Berengarius*, qui huic Synodo adeſſe juſſus, venire renuerat, denuò proſcriptus fuit. Cauſam ſuam à *Leone IX.* Papa ventilari, ſeque ab eo damoatum eſſe, cùm accepiſſet *Berengarius*, nihil non molitus eſt, ut viros doctiſſimos, & potentes ſuum in errorem pertraheret. Et primò (ut teſtatur *Durandus* Troarnenſis Abbas, Scriptor coævus, parte IX. libelli ſui *de Corpore & Sanguine* Chriſti) aggreſſus eſt *Berengarius* Catholicum & eruditum Monaſterii Pratallenſis Diœceſis Lexovienſis in Normannia Abbatem, nomine *Ansfredum*. Sed ſtatim ac prædicto Abbati erroris ſui venenom propinara tentavit ille Hæreſiarcha, tanquam *Blaſphemus*, & *perfidus* ab eo rejectus eſt, idque ex ore iſtius Abbatia ſe reſciviſſe teſtatur idem *Durandus*. Inde digreſſus *Berengarius*, oihil moratua repulſam, quaoi à ſancto illo Abbate juſtè paſſus fuerat, *Willelmum* Normannorum Principem adiit, quem vix dum adoleſcentiæ annos prætergreſſum, utpotè annos dumtaxat XXIII. natum, ſuam in ſeotentiam facilè inclioaturum exiſtimavit. Verùm, *Willelmus* Princeps prudentiſſimus & retinendæ avitæ fidei ſtudioſiſſimus, Conventum ad *Brionam* (quod oppidum eſt Diœceſis Rotomageoſis prope Beccum ad Riſelam fluvium) convocari curavit, in quo Berengarii novum dogma diſcuſſum & rejectum eſt, eidemque *Berengario* ſileotium imperatum.

Hunc

Hunc conventum Brionenſem habitum fuiſſe anno milleſimo quinquageſimo convenit inter eruditos. Unum tamen difficultatem faceſſit, quòd *Durandus*, cujus libellus *de Corpore & Sanguine Chriſti*, poſt Baronii mortem editus, & Tomo XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdonenſis inſertus eſt, hunc Conventum Brionenſem refert ad annum MLIII. Nec dici poteſt cum *Coſſartio*, irrepſiſſe mendum in numerum, & loco anni ML. ſicut ſcripſerat *Durandus*, adjectum fuiſſe ex oſcitantia Typographi annum MLIII. Id, inquam, dici haud poteſt, quia *Mabillonius* Tomo II. Analect. in Obſervationibus *de multiplici Berengarii damnatione* oſtendit, in codice Bigotiano MS. ex quo libellus *Durandi* erutus eſt, vocem *tertio* non ciſris eſſe expreſſam, ſed integris litteris exaratam, adeòque errorem in numerum vitio typographi irrepere haud potuiſſe. Dicendum itaque eſt, *Durandum* Troarnenſem Abbatem reverà Conventum Brionenſem ad annum milleſimum quinquageſimum tertium retuliſſe, ſed in hoc memoriâ eſſe lapſum. Nec enim inſolens eſt Scriptoribus etiam coævis in narrandis, quæ ſuis contigère temporibus, præſertim in notandis annis, hallucinari, bonus ſiquidem in bis aliquando dormitat Homerus. Sed redeamus ad *Berengarium*, qui ſilentium ſibi in Conventu Brionenſi imperatum citò abrupit. Profectus quippe *Carnotum*, Hæreſim ſuam rurſus in frequenti Clericorum cœtu propalare, aſſerere, & præfractè propugnare perrexit, quin ab illis Clericis digreſſus litteras veneni, & ſummæ in *Leonem* Papam irreverentiæ plenas ad eos miſit. Epiſtolam etiam ſcripſit *Berengarius* ad *Aſcelinum* Cœnobii ſancti *Ebrulphi* in Neuſtrie Ordinis S. Benedicti eruditum Monachum, in qua Epiſtola, quæ primum fuit vulgata à *Dacherio*, apertè profitetur *Berengarius*, ſe adhærere doctrinæ *Joannis Scoti Erigenæ*, & alienum omninò eſſe à doctrina *Paſchaſii Radberti*. Eâ Berengarii Epiſtolâ offenſus *Aſcelinus*, ſic ad eum reſpondit: *Litteras tuas nuper latus ſuſcepi. Quibus perlectis, lætitia mea verſa eſt in mœrorem, dum priſtinum adhuc affirmare non deſtiteris errorem* —— *Joannem verò Scotum nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo habeo, quem toto niſu, totaque intentione ad hoc ſolùm tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet, quod in Altari conſecratur, neque verè Corpus, neque verè Chriſti Sanguinem eſſe. Hoc autem aſtruere nititur ex Sanctorum Patrum Opuſculis, quæ pravè exponit* —— *Pudeat te patrocinari librum, quem in plenaria Synodo, ſeu Vercellenſi, damnatum; te quoque propter eum hæreſis macula notatum audivimus. Redi ergo precor, ad Catholicam & Apoſtolicam traditionem &c.* Sed ſurdo cecinit *Aſcelinus*, nec *Berengarius* reſipiſcere voluit, cumque illius error latenter & apertè jam ſerperet, contigit, ut ad aures etiam *Henrici* hujus nominis primi Francorum Regis perveniret, qui confeſtim XVII. Kalend. Novembr. anni milleſimi quinquageſimi Concilium Pariſienſe convocari curavit, in quo omnium Patrum calculo iterum damnatus eſt *Berengarius*, qui intereſſe huic Concilio juſſus, malæ conſcientiæ terrore perculſus venire detrectavit. Sancitum itidem eſt in eodem Concilio Pariſienſi, ut, niſi *Berengarius* reſipiſceret cum ſuis ſequacibus, adhibitâ militari manu, præeuntibus Clericis cum Eccleſiaſtico apparatu, ubicumque convenirent, eò uſque obſeſſi tenerentur, donec aut fidei Catholicæ conſentirent, aut pœnas mortis luituri caperentur, ſicut refert *Durandus* Troarnenſis Abbas parte IX. citati libelli *de Corpore & Sanguine Chriſti*. *Lucas Dacherius* Tom. II. *Spicilegii* refert Epiſtolam, quam *Berengarius* poſt Concilium Pariſienſe ſcripſit ad *Richardum*, quâ eum etiam atque etiam obſecrat & obteſtatur, ut pro ſe apud *Henricum* Galliæ Regem intercedat, quò damnum poſt Synodum Pariſienſem ſibi illatum à ſe removeret, ſeque præſtò eſſe, ut illius Majeſtati, & quibus vellet, ex Scripturis probaret, *injuſtiſſimè* damnatum eſſe *Joannem Scotum*, injuſtiſſimè etiam *Paſchaſii Radberti* doctrinam fuiſſe in Concilio Vercellenſi approbatum, ac deinque Clericos Carnotenſes indigniſſima in aures Regis effutiiſſe, eique perversè expoſuiſſe ſententiam *Fulberti* glorioſæ memoriæ Epiſcopi de Euchariſtia, quæ revera Sancti Auguſtini ſit. Ex hac *Berengarii* ad *Richardum* Epiſtolâ poſt Concilium Pariſienſe ſcriptâ liquet, hunc Hæreſiarcham necdum ſuum abjeciſſe errorem, Quapropter, poſt *Leonis* IX, Papæ mortem, quæ contigit anno MLIV, congregatum eſt Florentiæ anno inſequente; ſeu MLV. Concilium ſub *Victore* II. Romano Pontifice, qui deceſſoris ſui in *Berengarium* ſtatuta *ſua atque omnium Conciliorum ſuorum auctoritate firmavit*, ut ait *Lanfrancus* Monachus Benedictinus. Eodem anno MLV. habitum eſt *Turonibus* Concilium, præſidentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis *Geraldo* Cardinali, & *Hildebrando* Subdiacono, non verò anno MLVI. ut perperàm ſcribit *Bertoldus* Presbyter, qui *Hermanni Contracti* Chronicon continuavit. Chronica ſiquidem tàm *Vindocinenſe*, quàm *Malleacenſe* à *Labbeo* in Bibliotheca publicata, omneſque Scriptores Galli, quibus magis credendum eſt in rebus in Gallia geſtis, quàm aliis, hoc Turonenſe Concilium conjungunt cum anno MLV. In hoc Concilio Turonenſi *Lanfrancus* contra *Berengarium* diſputavit, eumque ad ſaniorem mentem, ſeu ad ejurandam coram Sedis Apoſtolicæ Legatis hæreſim ſuam adduxit. Mortuis *Victore* II. & *Stephano X.* ejus ſucceſſore, Romanam Eccleſiam rexit *Nicolaus* II. qui Romæ anno MLIX. coëgit Concilium centum & tredecim Epiſcoporum, in quo *Berengarius*, qui aderat, non auſus ſuam defenſare hæreſim, palinodiam decantavit, & formulam fidei ab Humberto Cardinali compoſitam, ſibique à *Nicolao* Summo Pontifice traditam jurejurando confirmavit, eique propriâ manu ſubſcripſit. Tunc *Nicolaus* Papa de illius converſione lætitiâ geſtiens, illius ſcripti exempla miſit per Urbes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & ad quæcumque loca, ad quæ illius hæreſeos fama pervenire potuerat. Verùm, brevis admodum fuit hæc Pontificis lætitia. Nam ſimul ac à conſpectu Concilii regreſſus eſt *Berengarius*, Sacramento firmatam fidem edito ſcripto rurſus abnegavit, multiſque injuriis laceſſivit Cardinalem *Humbertum* iſtius formulæ fidei Auctorem, quem per ludibrium, *Burgundum* ineptè vocat, cum tamen non Burgundus, ſed Lotharingus eſſet, teſte *Lanfranco*, qui hanc fidei formulam, cui *Berengarius* ſubſcripſerat in Concilio Romano ſub *Nico-*

Nicolao Papa habito, refert in hunc modum: *Ego Berengarius, indignus Diaconus Eccleſiæ S. Mauricii Andegavenſis, cognoſcens veram Catholicam, & Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipuè eam, de qua hactenus infamatus ſum, quæ adſtruere conatur panem & vinum, quæ in Altari ponuntur, poſt conſecrationem ſolummodo Sacramentum, & non verum Corpus & Sanguinem Domini noſtri JESU Chriſti eſſe, nec poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo Sacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Conſentio autem Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedi, & ore & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ menſæ eam fidem tenere, quam Dominus & Venerabilis Papa Nicolaus, & hæc ſancta Synodus auctoritate Evangelica & Apoſtolica tenendam tradidit, mihique firmavit, ſcilicèt panem & vinum, quæ in Altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolùm Sacramentum, ſed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini noſtri JESU Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolùm in Sacramento, ſed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri: jurans per ſanctam & homouſion Trinitatem, & per hæc ſacroſancta Chriſti Evangelia.* Hanc fidei profeſſionem, quam *Berengarius* ſubſcriptione & juramento firmavit, reverſus poſt Synodum Romanam in Gallias temeraverit, & non ſolùm hæreſim, quam pœnarum metu ejuraverat, rurſus docere, & clanculò, per Diſcipulos ſuos usquequeque diſſeminare cœpit, verùm etiam Romanos Pontifices, & Sanctam Romanam Eccleſiam verbis, & ſcriptis inſectatus eſt, atque inſuper habitâ paternâ monitione *Alexandri II.* Romani Pontificis, qui *Nicolao II.* ſucceſſerat, ab incepto deſiſtere noluit, ſuæque hæreſi mordicus adhæſit. Ad frœnum itaque injiciendum ſcelerato hæretico, qui poſt multas Synodicas damnationes, & ejurationes, tanquam ſus lota ad volutabrum, & inſtar canis ad vomitum revertebatur, Concilium Rotomagenſe anno MLXIII. convocavit *Maurilius* Archiepiſcopus Rotomagenſis in quo condita fuit formula profeſſionis fidei de Euchariſtia contra *Berengarium*, quæ vulgata eſt à doctiſſimo *Mabillonio* tom. 2. Analectorum pag. 461. ſub hac forma: *Corde credimus, & ore profitemur, panem in menſa Dominica propoſitum, panem tantummodò eſſe ante conſecrationem, ſed in ipſa conſecratione ineffabili potentia divinitatis converti naturam & ſubſtantiam panis in naturam & ſubſtantiam carnis: Carnis verò nonullius alterius, ſed illius, quæ concepta eſt de Spiritu S. nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos, & propter noſtram ſalutem flagellis cæſa, jacuit in ſepulcro, tertiâ die reſurrexit à mortuis, & ſedet ad dexteram Dei Patris. Similiter vinum, quod aquæ mixtum in Calice ſanctificandum proponitur, verè & eſſentialiter converti in eum ſanguinem, qui per lanceam militis de vulnere Dominici lateris in redemptionem mundi, feliciter emanavit. Anathematizamus autem contra hanc Sanctam & Apoſtolicam fidem ſuperbè atque hæreticè ſentientes, & impia temeritate garrientes.* In eodem Concilio Rotomagenſi decretum eſt, ut deinceps hi, qui eſſent Epiſcopi ordinandi, hanc fidei formulam palàm profiterentur. Nulla quidem hujus Concilii Rotomagenſis in poſtrema Conciliorum editione fit mentio, ſed illud ex Cod. MS. eruit *Mabillonius* tom. 11. Analectorum. Poſt Concilium Rotomagenſe cùm *Berengarius* ſuam adhuc ſpargeret hæreſim, Legatus Sedis Apoſtolicæ in Gallia, quem *Franciſcus Rojus* in Vitâ Berengarii, & *Mabillonius* tom. 11. Analect. in Obſervat. *de multiplici Berengarii damnatione* exiſtimant fuiſſe *Girardum* Epiſcopum Encoliſmenſem, *Pagius* verò aſſerit fuiſſe *Giraldum* Oſtienſem Epiſcopum, Legatus, inquam, Sedis Apoſtolicæ in Gallia ad Berengarii hæreſim funditùs eradicandam *Pictavis* Concilium celebravit, ut teſtatur Chronographus Malleacenſis in ſuo Chronico ad annum MLXXV. Poſt hæc, *Gregorius VII.* Pontifex Maximus, & *Alexandri II.* in Sede Romana ſucceſſor *iterùm eidem Berengario*, ut fidem facit Anonymus Chiffletianus, *audientiam in duabus Synodis Romæ conceſſit*, in quarum prima, quæ in Feſto omnium Sanctorum an. MLXXVIII. habita eſt, *Berengarius* fidei profeſſionem compoſuit, in qua de induſtria ſubdolis *veri Corporis*, ac *veri Sanguinis* verbis Catholicam fidem profiteri videbatur. At cùm hæreſim ſuam ſub ejusmodi ſpecioſa larva occultare ſoleret, minus ſufficiens viſa eſt hæc Berengarii confeſſio, eique alia fidei formula in ſecunda Romana Synodo celebrata an. MLXXIX. propoſita fuit, quam ille publicè legit, juramento confirmavit ac ſubſcripſit. Tum *Gregorius VII.* ſicut teſtatur *Hugo Flaviniacenſis*, qui hoc tempore vixit, in Chronico Virdunenſi, *præcepit Berengario ex auctoritate DEI omnipotentis, & Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ut de Corpore & Sanguine Domini nunquam ulterius cum aliquo diſputare, vel aliquem docere præſumeret, excepta cauſa reducendi ad fidem hanc eos, qui per ejus doctrinam ab ea receſſerant.* Ex quo locupletiſſimo Hugonis Flaviniacenſis teſtimonio apertè falſi convincitur *Benno* Cardinalis ſchiſmaticus, quem non puduit infamare *Gregorium VII.* tanquam Berengarianæ hæreſeos participem, cùm tamen Summus ille Pontifex in duabus Synodis Romanis *Berengarium* ad ejurandam hæreſim compulerit, & Concilio Turonenſi, in quo damnationis ſententia in *Berengarium* lata eſt, præfuerit tanquam Sedis Apoſtolicæ Legatus. Huic in Gregorium VII. atroci concinnandæ calumniæ occaſionem *Benoni* ſchiſmatico, ejusque infenſiſſimo hoſti forſan dederunt literæ commendatitiæ, quas *Gregorius VII.* poſt abſolutam ſecundam Synodum Romanam Berengario in Gallias cum *Fulcone* reverſuro, quem ſincero animo hæreſim ejuraſſe, Fidemque Catholicam amplexum fuiſſe putabat, paternâ benignitate conceſſit, ac prohibuit omnibus fidelibus, ne Berengario injuriam facere præſumerent, aut eum *hæreticum* appellarent. Hæ, inquam, commendatitiæ literæ Berengario conceſſæ, quas *Lucas Dacherius* tomo 11. *Spicilegii* recitat, *Benoni* ſchiſmatico occaſionem dederunt Gregorium VII. Berengarianæ hæreſeos perperàm inſimulendi. Nam cùm Berengarius Româ in Gallias reverſus ad priſtinum ſuum errorem rurſus declinaverit, ac tertiam confeſſionem fidei perfidè retractaverit, inde *Benno* ſibi, & nonnullis aliis ſchiſmaticis perſuaſit, *Gregorium VII.* ideò litteras commendatitias *Berengario* dediſſe, quia ejus errori patrocinabatur, quod ſanè oppidò falſum eſt, & purum putumque commentum, à *Bennone*, & aliis ſchiſmaticis excogitatum, ut *Gregorio VII.* Pontifici Maximo, à cujus obedientia temerè deſciverant, negotium facere poſſent. Cæterùm quamvis *Berengarius* poſt ſecundam Synodum Romanam in Gallias anno

MCXXX.

MLXXX. reverſus fidem datam Gregorio Septimo feſellerit,&ad priſtinum ſuum errorem redierit, ut conſtat non ſolùm ex Concilio Burdigalenſi hoc anno celebrato, in quo, ut legitur in Chronico Malleacenſi,*Berengarius* coactus eſt reddere fidei ſuæ rationem, ſed etiam ex Codice MS. in quo Mabillonius tom. *II.* Analectorum ait, ſe legiſſe ſcriptum Berengarii, in quo tertiam fidei profeſſionem, quam in ſecunda Romana Synodo an. MLXXIX. emiſerat, reſcindit; nihilominùs conſtat certiſſimè, *Berengarium* aliquot annos ante mortem ſuam ab errore verè reſiliiſſe, Fidei Catholicæ de Euchariſtia doctrinæ firmiter adhæſiſſe, & poſt ſinceram actam pœnitentiam in ſinu Eccleſiæ Catholicæ obiiſſe, ſicut jam in ſuperiori Colloquio obſervavimus.

D. Multa, ut video, in cauſa Berengariana congregata ſunt Concilia, ſed, ut candidè fatear, necdum potui genuinum aſſequi ſenſum illius formulæ fidei, quam Patres Concilii Romani ſub *Nicolao II.* Pontifice Maximo anno MLIX. celebrati exhibuerunt *Berengario*, qua tenebatur jurare, ſe credere, *Corpus Chriſti ſenſualiter non ſolum in Sacramento, ſed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri.* Qui enim, ambo, fieri poteſt, ut Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento tractetur manibus Sacerdotum, frangatur, & fidelium dentibus atteratur, cùm ibi ſit modo inviſibili, & ſenſibus planè impervio?

M. Jure optimo *Nicolaus II.* Pontifex Maximus in Concilio Romæ celebrato compulit *Berengarium* lubricum & tortuoſum hæreticum, ut in fidei formula ſibi propoſita juraret, ſe credere, *Corpus Chriſti ſenſualiter non ſolùm in Sacramento, ſed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri*, non quòd Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento per ſe manibus Sacerdotum tractetur, vel juxta craſſum Capharnaitarum ſenſum, frangatur, dividatur, & fidelium dentibus atteratur, (abſit hoc dicere) ſed quia id quod exteriori parti Sacramenti Euchariſtiæ convenit, id eſt, Symbolis, quibus obvelatur, de ipſo quoque Corpore aptiùs per metaphoram affirmatur, non ſecùs ac dè homine veſtito, per metephoram aſſeruntur, quæ de ejus veſtibus dicuntur. Unde Chriſtus dixit: *Quis me tetigit?* licèt mulier Hæmorrhoiſſa veſtimenta ejus duntaxat tetigiſſet. Ita ſimiliter, quia Corpus Chriſti in Euchariſtie eſt ſub ſpecie panis, qui manibus attrectatur, frangitur, & dentibus atteritur, rectè dici poteſt, Corpus Chriſti ſub hoc ſtatu tractari manibus Sacerdotum, frangi, & fidelium dentibus atteri ratione Symboli quo tegitur. Hinc S. Chryſoſtomus Homilia LXXXIII. in Matthæum ait: *Quot modo dicunt, vellem ejus,* ſeu Chriſti, *videre formam, & ſpeciem, & veſtimenta & calceamenta? Ecce ipſum vides, ipſum tangis, ipſum comedis, - - - - - quales eadem ſolares non deberet puritate excedere manus illa, quæ diſcindit hanc carnem, & os quod impletur igne ſpirituali, lingua purpurata tremendo hoc Sanguine?* Viden' Sanctum Chryſoſtomum Carni & Sanguini Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento contentis tribuere has *diſſectionis*, & *purpura* voces, quæ ſpeciebus Euchariſticis Corpus & Sanguinem Chriſti obvelentibus conveniunt. Dicere itaque Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri, nihil aliud eſt, quàm apertè, & ſemota omni tergiverſatione profiteri, Corpus Chriſti verè, realiter, & ſubſtantialiter exiſtere in Euchariſtiæ Sacramento. Neque enim Corpus Chriſti ſub Euchariſtiæ Sacramento tractari manibus Sacerdotum, frangi, & dentibus atteri diceretur, niſi ſub eodem Sacramento verè & reapsè contineretur, ſicut, exempli gratia, ſi Hæmorrhoiſſa mulier veſtem tetigiſſet, quo Chriſtus tunc reipſa non fuiſſet indutus, nun' dixiſſet Salvator: *Quis me tetigit?* ut igitur claram de præſentia reali Corporis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento fidei confeſſionem ederet *Berengarius*, jubente Synodo Romana, juravit in formula fidei ſibi propoſita, ſe credere Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento tractari manibus Sacerdotum, frangi, & fidelium dentibus atteri; qua confeſſione apertè, quamvis oretenus, & non ſincero animo, profitebatur, ſe credere Corpus Chriſti verè, realiter, & ſubſtantialiter, juxta perpetuam, ſibique ſemper à temporibus Apoſtolorum conſtantem Eccleſiæ Catholicæ traditionem in Auguſtiſſimæ Euchariſtiæ Sacramento contineri.

D. Miror ſanè, quòd Eccleſia erga *Berengarium* hæreticum ſæpius lapſum ac relapſum tam indulgentem ſe præbuerit, & ut illum tandem aliquando ad ſaniorem mentem revocaret, tot Concilia celebrarit. Sed valdè dubito, an Eccleſia Latina parem indulgentiam exhibuerit *Michaeli Cerulario* Patriarchæ Conſtantinopolitano funeſti Græcorum ſchiſmatis Auctori, & ad redintegrandam pacem, quam ille Patriarcha ſchiſmaticus Eccleſiam Orientalem inter & Occidentalem Eccleſiam abrupit, multa undecimo ſæculo fuerint convocata Concilia.

M. Summi Pontifices nihil intentatum reliquerunt, ut *Michaëlem Cerularium* Patriarcham ſchiſmaticum ad pacem & concordiam reducerent, ſed cum illorum indulgentiam, monita & adhortationes ſperneret ambitioſus ille Patriarcha, qui Romanis Pontificibus ſubeſſe detrectabat, non plura, quàm duo Concilia in cauſa ſchiſmatis Græcorum undecimo ſæculo celebrarunt. Primum indictum eſt Romæ anno MLIII. à *Leone IX.* Pontifice Maximo, qui omnem curam, induſtriamque ſuam in extinguendo iſto ſchiſmate poſuit. Sic enim *Vvibertus* in Vita Sancti illius Pontificis lib. 2. cap. 5. referens ea, quæ an. MLIII. & ſequenti, Latinos inter & Græcos geſta ſunt, ſcribit: *Ea tempeſtate orta eſt hæreſis Fermentaceorum* (ſeu Græcorum) *qua calumniatur Sanctam Romanam Eccleſiam, imo omnem Latinam & Occidentalem Eccleſiam de azymis vivificum Deo offerre ſacrificium. Quam calumniam etiam ſcripto ediderunt Michael (Cerularius) Conſtantinopolitanus & Leo Achridanus. - - - - Has quidem calumnia Græco ſermone edita, & Joanni Tranenſi Epiſcopo (in Apulia) in ſugillationem omnium Latinorum directa, cum fuiſſet Trani exhibita fratri Humberto Sanctæ Eccleſiæ Sylva Candida Epiſcopo, ie Latinum eſt tranſlata ejus ſtudio, atque delata Domino Papæ Leoni IX. Itaque glorioſus Apoſtolicus libellum compoſuit luculentiſſimum adverſus jam dictas præſumptiones & vanitates eorum, conatus eos ad viam veritatis adducere, ſed poſtmodum incorrectos Eccleſiaſtico damnavit anathemate, videlicet in Concilio Romæ habito anno MLIII.* Miſit etiam idem Summus Pontifex

Conſtantinopolim Apocriſarios ad tuendam Eccleſiæ Latinæ cauſam *Humbertum* Cardinalem, *Petrum* Amalphitanum Epiſcopum, & *Fredericum* Diaconum & Cancellarium, qui fuit poſteà Summus Pontifex, dictus *Stephanus X.* Sed hæc Legatio felicem exitum non habuit, nec utriuſque Eccleſiæ conciliavit concordiam; immò, *Michaël Cerularius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui in ſchiſmate pertinax à Legatis Sedis Apoſtolicæ fuerat excommunicatus, coacto poſt illorum diſceſſum ex orbe Conſtantinopoli Conciliabulo, in eos ſententiam excommunicationis tulit, quodq; gravius eſt, ipſiuſmet Romani Pontificis nomen è Dyptichis Eccleſiaſticis eraſit, ut jam obſervavimus in præcedenti Colloquio. Alterum Concilium in cauſa ſchiſmatis Græcorum *Bari* in Apulia habuit *Urbano II.* Pontifex Maximus ſub finem undecimi ſæculi, ſeu anno milleſimo nonageſimo octavo, ſicut *Gerberonius* in Cenſura Operum *S. Anſelmi*, quorum novam editionem adornavit, luculenter oſtendit. Ad hoc Barenſe Concilium, cui teſte *Lupo Protoſpata* in Chronico, interfuerunt CLXXXV. Epiſcopi Latini, acceſſerunt quoque Græci, qui Spiritum Sanctum à ſolo Patre procedere pertinaciter contendebant. Provinciam cum Græcis diſputandi demandavit Summus Pontifex Sancto Anſelmo Cantuarienſi Archiepiſcopo, qui egregiè ea defunctus eſt & divinis teſtimoniis atque firmiſſimis rationibus Græcos confutavit. Avertit etiam ſuis precibus idem *S. Anſelmus* à cervicibus Regis Anglorum excommunicationis fulmen, quod *Urbanus II.* in hoc Barenſi Concilio in Regem Anglorum vibrare paratus erat, ut teſtantur *Eadmerus* lib. 2. *Hiſtoria Novorum*, & *VVillelmus Malmesburienſis de Geſtis Pontificum Angl.* In his ergo duobus Conciliis, *Romano* videlicèt & *Barenſi*, proſcriptus quidem eſt Græcorum error aſſerentium Spiritum Sanctum à ſolo Patre procedere, ſed non fuit extinctum ſchiſma, quod potiùs in dies crevit, vireſque acquiſivit eundo. Illud quippè maximè promoverunt Patriarchæ Byzantini, qui ambitioſo conatu, propter prætenſum & informem quemdam Concilii Chalcedonenſis Canonem appellari volebant *Oecumenici*, ſeu Orbis Patriarchæ, nec proinde Sedi Apoſtolicæ ullo pacto ſubeſſe ſuſtinebant. Illud etiam *Michaëlis Cerularii* ſchiſma haud parum roborarunt Imperatores Græcorum, qui moleſtè admodùm, atque indignè ferebant, Imperium Occidentis à *Leone* III. Pontifice Maximo delatum fuiſſe *Carolo Magno*, aliiſque Francorum Regibus, à ſe ipſis verò omninò ablatum. Poſtremò, Græcorum ſchiſma auxerunt partæ ſimultates occaſione belli ſacri, quod Latini in Saracenos ſuſceperunt, ac tandem expugnatio urbis Conſtantinopolitanæ, quam Galli anno milleſimo ducenteſimo quarto Græcis abſtulerunt, tenueruntque uſque ad annum milleſimum ducenteſimum ſexageſimum. Poſt obitum *Michaëlis Cerularii* Patriarchæ Conſtantinopolitani Græcorum illius ſchiſmatis Auctoris, ſæpè actum eſt de reconciliatione ambarum Eccleſiarum, quando præſertim Græcorum Imperatores rebus ſuis, quibus unicè inſerviebant, eam conducere poſſe perſentiſcebant, variaque idcirco hinc inde habita ſunt Concilia, de quibus ſuo loco diſſeremus.

D. Ad ſanciendam diſciplinam, & vindicandam Eccleſiæ libertatem plurimùm undecimo ſæculo Romanos Pontifices allaboraſſe, memini, te in præcedentibus noſtris Colloquiis obſervaſſe, teque de Conciliis, quæ ab illis fuere celebrata, in hocce Colloquio acturum ſpopondiſſe. Age ergo, præſtitam fidem impræſentiarum libera, & indica, ſi placet, omnia Concilia, quæ tàm pro reſtauranda diſciplina, quàm pro aſſerenda Eccleſiæ libertate undecimo ſæculo à Summis Pontificibus habita fuerunt.

M. Romanorum Pontificum, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo Concilia celebrarunt, primus fuit *Benedictus VIII.* qui Romæ an. MXV. Concilium convocavit, ex cujus actis unum dumtaxat ſupereſt privilegium Cœnobio Fructuarienſi collatum, quod exhibet *Ferdinandus Ughellus* tomo II. *Italia Sacra* pag. 996. Extat etiam tomo 9. Conciliorum. Aliud Concilium anno incerto habuit *Ticini* idem Summus Pontifex, in quo contra Clericos incontinentes, eorumque concubinas & filios, atque bonorum Eccleſiaſticorum ſecutam ex Clericorum libidine dilapidationem ſanctiſſimæ leges conditæ ſunt. Extant iſtius Concilii Ticinenſis Canones VII. & Imperatoris de iiſdem *Conſtitutiones*, præmiſſâ gravi ac luculenta oratione, quam contra Clericos incontinentes in hoc Concilio habuit Summus Pontifex, tomo 9. Conciliorum. *Clemens II.* Pontifex Maximus duo Romæ habuit Concilia, in quorum primo, quod an. MXLV. indixit Pontifex, ſtatutum eſt, ut Ravennati Archiepiſcopo ſecundus à Pontifice Romano locus in Conciliis, abſente Imperatore tribueretur. In altero Concilio, quod anno ſequenti, ſeu MXLVI. habuit *Clemens* II. ſancitum eſt contra Simoniacos, *ut quicumque à Simoniaco conſecratus eſſet, in ipſo ordinationis ſuæ tempore non ignorans Simoniacum, cui ſe obtulerat promovendum, quadraginta dierum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti ordinis officio miniſtraret*, ſicut refert *S. Petrus Damiani* in libro, qui inſcribitur: *Gratiſſimus* cap. 35. *Leo IX.* aliquot coëgit Concilia, quæ hic ordine recenſebo. Primum anno MXLIX. Romæ celebravit contra Clericos Simoniacos, & in eo *Clementis II.* Decretum de pœnitentia imponenda his, qui à Simoniacis fuerant ordinati, œconomia quadam confirmatum eſt, ne videlicet miniſtris omninò deſtituerentur Eccleſiæ, ſi Canones ad ſummos juris apices obſervarentur. Pauci ſiquidem tum temporis erant Clerici Simoniæ labis puri, teſte *B. Petro Damiani* in libro mox laudato, & quia Simoniæ vitium in mores & conſuetudinem abierat, à multis aut nullum, aut parvum eſſe peccatum credebatur. *Peccata* enim, ut præclarè ait Sanctus *Auguſtinus* cap. 88. Enchiridii, *quamvis magna & horrenda, cùm in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe creduntur, uſque adeò, ut non ſolum non occultanda, verum etiam prædicanda ac diffamanda videantur ----- ſic noſtris temporibus ita multa mala in apertam conſuetudinem jam venerunt, ut pro his non ſolum excommunicare aliquem laicum non audeamus, ſed nec Clericum degradare.* Prudenti itaque œconomia *Leo IX.* Decretum, quod à *Clemente II.* in eos, qui à Simoniacis fuerant ordinati, latum erat, temperavit, ut hanc Simoniæ peſtem, quæ Clerum infecerat, ſenſim ſine ſenſu, adhibita indulgentia, profligaret. Alterum Concilium eodem anno MXLIX *Remis* in Gallia celebravit *Leo IX.* in quo ad reſtaurandam collapſam Eccleſiæ diſciplinam

nam

nam actum eſt de extirpanda penitùs Simoniaca hæreſi, quæ latè ſerpebat, & magna in Clerico libertate dominabatur; De miniſtariis Eccleſiaſticis & Altaribus, quæ à Laicis tenebantur; De inceſtis conjugiis, & de iis, qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis iterùm nuptiis implicabantur; De Monachis & Clericis à ſancto propoſito & habitu recedentibus; Item de Clericis arma gerentibus; de rapinis, ſeu uſuris, pauperumque injuſtis captionibus; De Sodomitico vitio, & de quibuſdam hæreſibus, quæ in iiſdem pullulabant partibus. Hoc Remenſe Concilium tribus ſeſſionibus fuit abſolutum & in eo duodecim promulgati ſunt Canones. Romam è Gallia anno milleſimo quinquageſimo rediens *Leo IX.* Synodum apud *Sipontum* Regni Neapolitani urbem propè montem Garganum habuit, in qua duos Archiepiſcopos Simoniacos depoſuit. Romam redux Summus Pontifex, Berengarianam hæreſim in Synodo Romæ eodem anno milleſimo quinquageſimo habita damnavit, eamq; iterum proſcripſit in Synodo Vercellenſi, quam menſe Septembri ejuſdem anni convocavit, ut jam obſervavimus referendo Concilia, quæ in cauſa Berengariana fuerunt congregata. Prætereà, Conventum habuit *Leo IX.* Auguſtæ Vindelicorum quarto nonas Februarii anni milleſimi quinquageſimi primi, in quo *Hunfridum* Archiepiſcopum, quem teſte *Hermanno Contracto*, à ſacris ſuſpenderat, abſolvit; & eodem anno poſt Paſcha Synodum Romæ habuit idem Sanctus Pontifex, in qua *Georgium* Vercellenſem Epiſcopum, quem de adulterio & perjurio accuſatum abſentem excommunicaverat, Romam non multo poſt venientem & ſatisfactionem promittentem officio reſtituit. Ad eamdem Synodum Romanam referunt Conciliorum Collectores Decretum de meretricibus Presbyterorum expellendis & ſervituti addicendis. Qua de re Sanctus *Petrus Damiani* Opuſculo 18. cap. 7. hæc habet: *In plenaria Synodo ſanctæ memoriæ Leo Papa conſtituit, ut quæcumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris proſtitutæ, ex tunc & deinceps Lateranenſi Palatio adjudicarentur ancillæ.* Mentionem ſuperius fecimus Concilii, quod *Leo IX.* Romæ an. MLIII. contra *Michaelem Cerularium* Græcorum ſchiſmatis Authorem indixit, quare, eo omiſſo Concilio, cætera percurramus Concilia, quæ undecimo ſæculo ab aliis Summis Pontificibus fuerunt celebrata. *Victor II.* ſucceſſor *Leonis IX.* paulò poſt inaugurationem ſuam habuit anno MLV. Synodum *Florentiæ*, præſente *Henrico* Imperatore, in qua non ſolùm *Berengarii* confixit hæreſim, ut jam diximus, ſed etiam bonorum Eccleſiaſticorum diſtractionem, & alienationem ſub pœna excommunicationis prohibuit, ſicut refert B. *Petrus Damiani* epiſtolâ 12. libri 4. Ejuſdem *Victoris* II. Papæ juſſu, *Hildebrandus* S. R. Eccl. Cardinalis, & Legatus à Latere in Gallias miſſus indixit an. MLV. Lugdunenſe Concilium ad Simoniam, aliaque id genus vitia, quæ tum in Galliarum Regno graſſabantur, radicitùs extirpanda. Narrant Scriptores probatiſſimæ fidei, Sanctus *Petrus Damiani* Opuſculo 19. cap. 6. & *Vvillelmus Malmesburienſis* lib. 3. *De Geſtis Regûm Anglorum*, quemdam Epiſcopum Simoniacum ad criminis confeſſionem fuiſſe in hoc Concilio Lugdunenſi miraculo compulſum. Juſſus quippè ille Epiſcopus

Hymnum glorificationis, ſeu *Gloria Patri &c.* recitare, hæc verba, *Et Spiritui Sancto*, proferre non potuit. Duæ aliæ Synodi mandato ejuſdem Pontificis *Victoris* II. in Galliis fuerunt celebratæ, *Turonenſis* videlicèt & *Toloſana*. In Synodo Turonenſi, cui an. MLV. præfuit *Hildebrandus* Sedis Apoſtolicæ Legatus, damnata eſt Berengariana hæreſis, ut jam obſervavimus. In Synodo *Toloſana*, cui duodeviginti Epiſcopi an. MLVI. interfuerunt, ſancita eſt diſciplina tam Eccleſiaſtica, quàm Monaſtica, ac tredecim conditi ſunt Canones, qui extant tomo 9. Conciliorum. Prætermittere non debemus aliam Synodum, quam idem *Victor II.* Papa celebravit Romæ anno MLVII. in qua Marſorum Epiſcopatum, in duos antehac diviſum, in priſtinum ſtatum, hoc eſt, in unam Diœceſim, ſublata illa diviſione, redintegravit, ut compertum habemus ex epiſtola ejus ſucceſſoris *Stephani X.* (quem alii appellant *IX.*) ad *Pandulfum* Marſicanum Epiſcopum, in qua *Stephanus X.* expreſsè teſtatur, Epiſcopatum Marſicanum, in duas olim partés diviſum, *in antiquam ſui ſtatus unionem* in Concilio habito ſub *Victore II.* deceſſore ſuo fuiſſe reſtitutum, *& Diœceſim unam uni Epiſcopo* decretam. Extat hæc *Stephani X.* epiſtola ad *Pandulphum* Marſicanum Epiſcopum tom. 9. Conciliorum. At Epiſcopalis iſta Marſorum urbs, quæ olim erat ſub Samnitibus, ubi nunc pars Aprutii ulterioris, juxta Lacum Fucinum, jam diù everſa fuit. *Stephano X.* ſucceſſit *Nicolaus II.* qui Romæ anno MLIX. Synodum celebravit, in qua Berengarium ad Fidem Catholicam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Christi in Euchariſtiæ Sacramento profitendam compulit, & ad Simoniacam averruncandam hæreſim, quæ ob inveteratam conſuetudinem altas radices egerat, ſtatuit, Simoniacos abſque miſericordia eſſe deponendos *juxta Canonum Sanctiones & Decreta Sanctorum Patrum.* Inſuper, pluralitatem Beneficiorum vetuit, Clericos à Judicibus Laicis judicari inhibuit, &, ut deinceps nullus ad ſtatum Clericalem, niſi vocatus à Deo, accederet, cavit, ne Laicus ad quemlibet gradum Eccleſiaſticum repentè promoveretur, niſi mutato habitu ſæculari, diuturnâ converſatione fuiſſet inter Clericos comprobatus; Sacerdotibus verò, Diaconis, & Subdiaconis incontinentibus interdixit ſacris, ad hunc rigorem in ipſos exercendum excitatus præſertim à *S. Petro Damiani*, qui in Opuſculo 17. *De Cœlibatu Sacerdotum*, quod huic Summo Pontifici nuncupavit, in hanc peſtem totis ingenii ſui viribus jure optimo invehitur. Circa hæc diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capita, & circa Romani Pontificis electionem, quæ frequentibus id ætatis ſchiſmatibus perturbari ſolebat, tredecim extant Canones tomo 9. Conciliorum. Præter iſtud Concilium Romanum, *Nicolaus II.* eodem anno MLIX. aliud *Amalphiæ* in Apulia celebravit, in quo Tranenſem Epiſcopum ob cauſas canonicas depoſuit, ſicut teſtatur *S. Petrus Damiani* Opuſculo 31. cap. 6. Miſit etiam idem Summus Pontifex, reſtaurandæ gratiâ diſciplinæ, *Stephanum* Cardinalem Legatum Apoſtolicum in Gallias, qui juſſu & auctoritate Pontificis Kalendis menſis Martii an. MLX. *Turonibus* Concilium convocavit, in quo Simonia, pluralitas beneficiorum, rerum Eccleſiaſticarum alienatio, beneficiorum à Laicis acceptio, inceſtæ nuptiæ, quæ vitia tunc multas Galliæ partes perva-

vaſerant, damnata ac prohibita ſunt. Adhæc, mulieroſis & incontinentibus Clericis, qui poſt *Nicolai II.* Decretum, aut mulieres, aut miniſterium Eccleſiæ ſtatim non deſeruiſſent, omnis ſpes reſtitutionis adempta eſt. Canones decem iſtius Concilii Turonenſis diſciplinam Eccleſiaſticam, & Monaſticam ſpectantes edidit *Lucas Dacherius* in Notis *ad Vitam Lanfranci*, indeque tranſcripti ſunt tom. 9. Conciliorum Labbeanæ editionis.

Sub *Alexandro II.* ſucceſſore *Nicolai II.* plura celebrata ſunt Concilia. Nam præter *Papienſe, Florentinum, Osborienſe, & Mantuanum* Concilia, in quibus *Alexandri II.* electio in Romanum Pontificem fuit confirmata, & damnatus *Cadalous Palavicinus* Parmenſis Epiſcopus, qui Miniſtrorum *Henrici* Germaniæ Regis authoritate fretus inſignia Pontificatûs temerè uſurpaverat, & *Honorii II.* nomen ſibi ſumpſerat; præter, inquam, hæc quatuor Concilia contra illum Antipapam congregata, tres alias Synodos pro reformatione morum, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtauratione Romæ habuit *Alexander II.* Primam anno MLXIII. cui centum & ampliùs interfuerunt Epiſcopi, in hac Synodo duodecim conditi ſunt Canones, quibus *Leonis IX.* & *Nicolai II.* Decreta lata contra Simoniacos renovata, ac denuò fuerunt approbata, vita communis Clericorum Baſilicæ Lateranenſis ſancita, beneficiorum pluralitas prohibita, conſanguineorum nuptiæ ad ſeptimam uſque generationem vetitæ, repentina Clericorum ordinatio interdicta, & damnata ambitio eorum, qui ſpe Abbatiæ conſequendæ Monachi fiebant. In eadem Synodo Romana *Petrus* Florentinus Epiſcopus, Simoniæ convictus, depoſitus eſt. Extant duodecim iſtius Synodi Romanæ Canones tom. 9. Conciliorum. In altera Synodo Romæ habitâ an. MLXV. *Alexander II.* novam *Inceſtuoſorum* hæreſim præfocavit. Mota quippè eſt tum temporis à quibuſdam Juris Conſultis, & acriter defenſa quæſtio de gradibus conſanguinitatis, ſeu contendebant nonnulli Juris Conſulti, quòd germani fratres vel ſorores inter ſe eſſent in ſecundo gradu conſanguinitatis, filii verò eorum vel filiæ in quarto gradu, nepotes vel neptes in ſexto, ac ſubinde propinquitatis gradus eadem ratione, quâ in ſucceſſionibus numerari debere pertinaciter affirmabant. Hunc Juriſconſultorum errorem conſanguinitatis gradus perperàm numerantium damnavit *Alexander II.* ut videre eſt in Decreto Synodali hujuſce ſecundæ Synodi Romanæ, quod *Gratianus* ſuæ Collectioni inſeruit cauſa 35. quæſt. 4. capite *Ad Sedem Apoſtolicam*, refertur etiam idem Decretum Synodale tom. 9. Conciliorum. In tertia Synodo Romana eodem anno convocata *Alexander II.* omnes inceſtuoſos, juxta ſacrorum Canonum rigorem, Eccleſiaſtica communione privavit, teſte Sancto *Petro Damiano* in Apologetico *De contemptu ſæculi*, quod eſt Opuſculum 12. cap. 29. Juſſu ejuſdem Pontificis *Alexandri II.* ad finiendam controverſiam, quæ orta erat inter Cantuarienſem, & Eboracenſem Eccleſias, habita eſt anno MLXXII. in Anglia Synodus, cui præfuit *Hubertus* Sedis Apoſtolicæ Legatus. Cauſa coram Epiſcopis, & Abbatibus, & Sereniſſimo Angliæ Rege diſceptata eſt, pro Archiepiſcopo Cantuarienſi peroravit *Lanfrancus*, & poſtquam Primatum Cantuarienſi Eccleſiæ ſupra cæteras Angliæ Eccleſias ex Hiſtoria Eccleſiaſtica gentis Anglorum à Venerabili *Beda* concinnata, ex variis Angliæ Conciliis, & ex Romanorum Pontificum reſcriptis vindicâſſet, omneſque objectiones diluiſſet, omnium Patrum conſenſu Cantuarienſis Archiepiſcopi Primatus fuit confirmatus, eique adjudicatus.

Ex tot Conciliis, quæ undecimo ſæculo à Romanis Pontificibus celebrata hucuſque retulimus, facile intelligere potes, quanta cura, & ſollicitudine in reformationem Eccleſiæ ac morum incubuerint, quantove zelo diſciplinam Eccleſiaſticam, quæ ſæculo decimo erat penè collapſa, reſtituerint, ac priſtinum ei conciliarint ſplendorem. At in reſtauranda diſciplina Eccleſiæ, & in ejus juribus atque privilegiis vindicandis, plus his Romanis Pontificibus, quos hactenùs laudavi, laboraſſe videtur *Gregorius* VII. Pontifex Maximus, qui ſanctitate & doctrina toto Orbe celebris pro reformando Eccleſiæ ſtatu, Simoniacâ labe, & Clericorum incontinentia valde deturpato, & pro aſſerenda ſacrarum electionum libertate, quæ *Inveſtiturarum* pretextu à Principibus Laicis impunè opprimebatur, undecim Romæ undecimo ſæculo celebravit Concilia, quæ hic breviter referemus. In primo Concilio, quod Romæ prima Dominica Quadrageſimæ anni MLXXIV. coëgit *Gregorius* VII. & cui interfuere quinquaginta Epiſcopi, & Abbatum atque Clericorum multitudo, ſicut teſtatur *Hugo Flaviniacenſis* Abbas in Chronico Virdunenſi, decrevit Summus hic Pontifex, *ut qui per Simoniacam hæreſim, hoc eſt, intervente pretii ad aliquem ſacrorum Ordinum gradum & officium promoti ſunt, nullum in ſancta Eccleſia ulterius miniſtrandi locum habeant: Qui vero Eccleſias datione pecuniæ obtinent, omnino eas perdant.* Sacerdotibus verò uxoratis & incontinentibus Miſſarum celebratione, Diaconis, & Subdiaconis Altaris miniſterio interdixit. Hujus primæ Synodi Romanæ præcipua Capita memorat *Gregorius* VII. in Epiſtola ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum, quæ extat in fronte Apologetici ab Auctore Anonymo coævo compoſiti, & à *Labbeo* tom. 10. Conciliorum inſerti. Complectitur Apologeticus iſte liber capitula 24. in quibus Auctor egregiè oſtendit, *Gregorium* VII. in iis, quæ in prima Synodo Romana ſtatuit, à Sanctorum Patrum doctrina ne tantillum quidem deviâſſe, ideòque malè ac nefariè quoſdam Simoniacos, & Concubinarios Clericos adversùs Sanctiſſimi illius Pontificis Decreta infremuiſſe. Altera Synodus à *Gregorio* VII. anno MLXXV. Romæ VI. Kalend. menſis Martii celebrata eſt, in qua diſtrictè vetuit Summus Pontifex, ne quis Chriſtianorum *Miſſam conjugati Presbyteri audiret.* Hoc Decretum, ſanctiſſimè licèt inſtitutum, *Sigebertus* tamen in ſuo Chronico ad annum MLXXIV. auſus eſt malignè arrodere, & in ſenſum hæreticum detorquere, dictitans, *Gregorium* VII. Chriſtianis eo Decreto prohibuiſſe, ne Miſſam Sacerdotum Conjugatorum audirent, quia Sacramenta ab illis confecta nulla & invalida ſunt. Sed hoc *Sigeberti*, partibus *Henrici* Germaniæ Regis addictiſſimi, ac ſubinde ſchiſmati, putidum commentum. Nec enim ſtatuit *Gregorius* VII. ut Sacramenta per Sacerdotes conjugatos, vel concubinarios confecta, eſſent nulla & invalida (doctior quippè, & fidei avitæ tenacior erat Summus ille Pontifex, quàm

ut in prædamnatum illum ab univerſa Eccleſia Donatiſtarum errorem impingeret) ſed ſolum vetuit, ne Chriſtiani Miſſas Sacerdotum, qui erant conjugati, vel concubinarii, audirent, ut publico contemptu ad uxores dimittendas compellerentur: ſive, ut ait ipſemet *Gregorius Septimus* in Epiſtola mox laudata ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum, *ut qui pro amore Dei, & Officii dignitate non corrigerentur, verecundia ſæculi & objurgatione Populi reſipiſcerent.* In eadem ſecunda Synodo Romana, prioris Synodi Decretis contra Simoniacam hæreſim novum robur additum eſt, & celebre contra *Inveſtituras* editum Decretum, ſicut apertè colligitur ex Epiſtola Decima lib. III. *Gregorii Septimi* ad *Henricum* Regem Germaniæ, quamvis *Hugo Flaviniacenſis* Abbas in Chronico Virdunenſi, & Collectores Conciliorum iſtud contra Inveſtituras Decretum ad primam Synodum referant. Tertiam Romæ Synodum habuit *Gregorius Septimus* anno MLXXVI. in qua *Henricus* Rex Germaniæ, *Sigefridus* Moguntinus, *Willelmus* Trajectenſis, & *Robertus* Bambergenſis Epiſcopi, ſchiſmatis incentores, fuerunt excommunicati, ut conſtat non ſolum ex Actis illius Synodi à *Lamberto Schafnaburgenſi* ad hunc annum relatis, ſed etiam ex vita *S. Anſelmi Lucenſis*, ab Auctore coævo ſcripta, & ex *Domnizone* Presbytero in vita *Mathildis*. Quartam Synodum Romæ an. MLXXVIII. indixit *Gregorius VII.* cui centum circiter Epiſcopi, præter Abbates & Clericos, interfuerunt. In ea *Guibertus* Ravennas, *Thebaldus* Mediolanenſis, *Gaufredus* Narbonenſis Archiepiſcopi, aliique plures Henricianæ partis Epiſcopi excommunicati ſunt, & ab omni Sacerdotali officio ſuſpenſi. *Hugo* etiam *Blancus* Cardinalis dignitate jam pridem ob ſchiſma privatus, Eccleſiæ aditu uſque ad ſatisfactionem prohibitus eſt. Extant Acta quartæ illius Synodi Romanæ Tom. X. Conciliorum. Quintam Romæ Synodum III. Kalendas Decembris ejuſdem anni MLXXVIII. celebravit *Gregorius Septimus*, in qua *Nicephorus Batoniates*, qui, *Michaële* detruſo, Imperium per vim ſibi arripuerat, anathemate plexus eſt. *Henrici, & Rodulphi* Regum Oratores jurarunt eorum nomine, nullis ſe malis artibus Colloquium Sedis Apoſtolicæ Legatorum de cauſa Regni in Germania habendum prohibituros. Multi inſuper contra Simoniacos, & concubinarios, & Bonorum Eccleſiaſticorum prædones canones conditi ſunt, ex quibus ſelectos duodecim Chronico ſuo Virdunenſi inſeruit *Hugo Flaviniacenſis*. Extant etiam duodecim illi canones Tomo XII. Conciliorum. In ſexta Synodo, quam Romæ menſe Februario anni MLXXIX. habuit *Gregorius Septimus*, relapſus *Berengarius* hæreſim ſuam ejurare, & fidem Catholicam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento tertia fidei profeſſione teſtari compulſus eſt. In eadem Synodo *Henrici, & Rodulphi* Regum Oratores, Dominorum ſuorum nomine, liberum in Germania Conventum promiſerunt, ad quem dicti Reges convenirent per ſe, vel per ſuos Legatos, Pontificis, vel Legatorum ejus ſententiam de cauſa Regni inter eos controverſa ſubituri. Septimam Synodum anno MLXXX. Romæ habuit *Gregorius VII.* in qua Imperium *Henrico* Germaniæ Regi abrogatum eſt, & *Rodulfo* collatum, ea lege, ne deinceps Beneficiorum Inveſtituræ à Laicis conferrentur, vel acciperentur. Promulgavit etiam in eadem Synodo *Gregorius Septimus* Sanctiſſimas pro Diſciplina Eccleſiaſtica Conſtitutiones, quæ extant Tomo X. Conciliorum. In octava Synodo, quam *Gregorius Septimus* Romæ anno MLXXXI. convocavit, *Henrici* Germaniæ Regis, & omnium ejus fautorum excommunicatio fuit confirmata, Arelatenſis, & Narbonenſis Archiepiſcopi ei adhærentes depoſiti ſunt, & *Ildimundus, & Landus* Campaniæ Tyranni anathemate fuerunt confixi, ſicut teſtantur hujus Synodi Acta, quæ extant Tomo X. Conciliorum. Nonam Synodum Romæ XII. Kalend. Decembris an. MLXXXIII. collegit *Gregorius Septimus*, in qua de fidei forma, & Chriſtianæ Religionis converſatione, nec non de animi conſtantia ad ſuſtinendas perſecutiones ab *Henrico* Germaniæ Rege Eccleſiæ illatas neceſſaria egregie peroravit Summus Pontifex, ut videre eſt in illius Synodi Actis, quæ inſerta ſunt Tom. X. Conciliorum. Decimam, & undecimam Synodum Romæ anno MLXXXIV. celebravit *Gregorius Septimus*, in quibus *Guibertus* Antipapa, & *Henricus* Germaniæ Rex denuo anathemate confixi ſunt, ut teſtantur *Bertholdus* Conſtantienſis ad hunc annum, & *Leo Oſtienſis* lib. 3. cap. 53. Præter hæc undecim Concilia, quæ Romæ habuit *Gregorius Septimus*, alia ejuſdem Pontificis juſſu & authoritate an. MLXXXV. *Quintilimburgi* celebrata eſt Synodus, cui præfuit Sedis Apoſtolicæ Legatus. In ea damnata eſt *Henriciana* Hæreſis, eorum ſcilicet, qui ab *Henrico* Rege excommunicato & ſchiſmatico ſtabant. In *Guibertum* Antipapam, & ſchiſmaticos ejus fautores repetita eſt anathematis ſententia, ſeptemque in rem Diſciplinæ Eccleſiaſticæ conditi ſunt canones, qui Tom. X. Conciliorum recitantur, deſumpti ex *Bertholdo* Conſtantienſi ad annum MLXXXV.

Conſulto hic prætermitto quædam ſchiſmatica Conciliabula, Ultrajectinum, duo Moguntina, Wormatienſe, & Brixienſe, in quibus, ad nutum *Henrici* Germaniæ Regis, *Guibertus* Ravennas quondam Epiſcopus, in Sedem Apoſtolicam intruſus eſt, & *Gregorius Septimus* legitimus Pontifex per ſummam & à ſæculis inauditam temeritatem depoſitus eſt, ac multorum criminum falſo inſimulatus. Sufficiet hic dicere, hæc crimina, quæ *Gregorio Septimo* in his conventiculis objecerunt ſchiſmatici, & quæ *Benno* Pſeudo-Cardinalis in virulentum opus ſuum congeſſit, putidas eſſe calumnias, ſicut apertè probant ejuſdem *Gregorii Septimi* vindicata ſanctitas, patrata ab ipſo miracula, & graviorum teſtimonia hujus temporis Scriptorum, qui Sanctiſſimum illum Pontificem à calumniis ei à Schiſmaticis impactis egregie vindicarunt. Certe hujus conjurationis, ſchiſmatis, & atrocis perſecutionis adverſus Gregorium Septimum ab *Henrico* Rege, & ejus fautoribus excitatæ veras cauſas aperit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi his verbis: *Ob hanc igitur cauſam, quia ſcilicet Sanctam Dei Eccleſiam caſtam eſſe volebat, liberam, atque Catholicam; quia de Sanctuario Dei Simoniacam, & Neophytorum Hæreſim, & fœdam libidinoſæ contagionis pollutionem volebat expellere, membra Diaboli cœperunt in eum inſur-*

gere, & uſque ad ſanguinem præſumpſerunt in eam manus injicere, & ut eam morte vel exilio confunderent, multis eam modis conati ſunt dejicere.

Sub finem undecimi ſæculi *Urbanus II.* Pontifex Maximus plura celebravit Concilia, cum in Italia, tum in Gallia, quo ſeſe velut in aſylum tutiſſimum receperat. Primum Concilium habuit *Melphiæ* in Apulia an. MLXXXIX. ut teſtantur *Lupus Protoſpata* in Chronico, *Joannes* Sanctæ Rom. Eccleſiæ Cancellarius in Epiſtola ad Abbatem Moliſmenſem, *Bollandus* ad diem IX. Februarii in vita *S. Sabini* Canuſini Epiſcopi, *Labbeus* Tomo X. Conciliorum, *Natalis Alexander*, *Pagius*, & alii. Ea in Synodo XVI. conditi ſunt Canones, quibus damnantur Simonia & incontinentia Clericorum, iiſque prohibetur, ne in aula & apud Proceres commorentur, viriſque ac fœminis potentibus, ad ſui ordinis dedecus, obſequantur, ne veſtibus ſæcularibus induantur, aut cum luxu vivant. Præcipitur Abbatibus, ut nullum pretium ab illis, qui Monaſticam vitam profiteri volunt, exigant. Sacerdotibus cura imponitur circa falſas Laicorum Pœnitentias invigilandi. *Inveſtiturarum* uſus penitus abrogatur, & alia id genus Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantia ſtatuuntur, quæ legi poſſunt in Epiſtola *Joannis* S. R. Eccleſiæ Cancellarii relata à *Labbeo* Tomo X. Conciliorum.

Alteram Synodum anno MXC. *Toloſæ* in Galliis per ſuos Legatos habuit *Urbanus Secundus*, in qua nonnulla, quæ in cauſis Eccleſiaſticis correctione indigebant, emendata ſunt, & decreta in Hiſpanias Legatio, *Alphonſo* Rege ſupplicante ad Eccleſiaſticam Diſciplinam in Toletana civitate reſtaurandam, ſicut narrat *Bertholdus* in Chronico. Extant Acta iſtius Synodi Toloſanæ Tomo X. Conciliorum, & apud Cardinalem *Aguirriam* Tom. III. *Con. Hiſp.* eruditis Notis illuſtrata. Tertiam Synodum celebravit *Urbanus Secundus* anno milleſimo nonageſimo primo apud *Beneventum*, in qua ſententiam Anathematis in *Guibertum* Antipapam, ejuſque fautores confirmavit, teſte *Bertholdo* in Chronico ad hunc annum MXCI. In hac Beneventana Synodo conditi ſunt quatuor Canones, qui extant Tomo X. Conciliorum. Quartam Synodum habuit *Urbanus Secundus* anno milleſimo nonageſimo tertio *Trojæ* in Apulia, in qua de conjugiis Conſanguineorum diſſolvendis editus eſt Canon, quem *Ivo* Carnotenſis part. 4. cap. 13. *Gratianus* cauſa 35. quæſt. 5. cap. 4. & Magiſter Sententiarum lib. 4. diſtinct. 41. referunt. *Baronius* unum Concilium Trojanum in Apulia habitum in duo diſtinxit, quorum unum anno MLXXXIX. Alterum an. MXCIII. celebratum fuerit. Sed hunc errorem refellit *Labbeus* Tomo X. Conciliorum, oſtenditque, unicam anno MXCIII. ab *Urbano II.* collectam *Trojæ* Synodum, cui, teſte *Ivone* Carnotenſi, adfuerunt Epiſcopi LXXV. Abbates XII. quod confirmat laudatus *Labbeus* ex codicibus MSS. in quibus hæc leguntur: *Anno Dominicæ Incarnationis* MXCIII. v. *Idus Martii convenit Trojæ in Apulia Concilium Epiſcoporum fere* LXXV. *Abbatum* XII. ſubditur ibidem, actum fuiſſe in ea Trojana Synodo *de quibusdam intra conſanguinitatis lineam copulatis*, & aliqua Capitula promulgata, inter quæ hoc unum fuit: *Si quis Treviam Dei* (ſeu Treugam Dei) *fregerit uſque tertio, ad ſatisfactionem ab Epiſcopo moneatur. Quod ſi nec tertio ſatisfacere conſenſerit, Epiſcopus vel cum Metropolitani Concilio duobus aut uno vicinorum Epiſcoporum in rebellem anathematis ſententiam dictet; & per ſcripturam Epiſcopis denunciet.* Ut autem intelligas, quid nomine *Treuga Dei* ſignificetur, obſervare debes, hanc undecimo ſæculo peſſimam invaluiſſe conſuetudinem, ut bella inter privatos, etſi legibus probata non eſſent, ſi tamen provocatio præceſſiſſet, pro jure conſtituto haberentur, ita ut in adverſarium cæde, prædis, & incendiis graſſari liceret. Multis quidem comminationibus Epiſcopi Gallicani his malis mederi conati ſunt, ſed cum viderent, has comminationes contra hæc bella privata & cædes non ſatis proficere, delatæ ſunt paſſim Sanctorum reliquiæ, & cum malum adhuc non ceſſaret, anno milleſimo trigeſimo quarto varia celebrata ſunt Concilia, ut unicuique injuriae ſibi illatae ulciſcendi, prædaeque agendi, facultas adimeretur. Tandem, cum eadem mala, iis non obſtantibus, perdurarent, inventa eſt Pax *Treuga Dei* appellata, qua confœderatio cum Epiſcopis & Magnatibus inita eſt, ut hiſce privatis bellis indicerentur induciæ certis hebdomadæ diebus, ſcilicet diebus Jovis, Veneris, Sabbati, & Dominicæ, ea lege, ut nemo illis diebus ab inimico ultionem exigeret, nemo prædaretur, armis, cædibus, aliiſque hoſtilibus factis ſæviret, nec etiam à fidejuſſore pignus tolleret, pœna capitis, aut exilio, & excommunicatione in rebelles irrogatis. Hanc *Treugam* primitus in Aquitaniæ partibus anno milleſimo quadrageſimo primo inſtitutam, & deinde per reliquas Galliarum partes fuiſſe receptam, docent nos *Glaber* lib. 4. cap. 5. & *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi à *Labbeo* Tomo I. Bibliothecæ publicato. *Petrus* etiam de *Marca* lib. 4. *de Concordia Sacerdotii & Imperii* cap. 14. oſtendit, hanc *Treugam* ab Epiſcopis & Proceribus decretam, à variis Conciliis fuiſſe undecimo Eccleſiæ ſæculo confirmatam. Sed ad explicandum, quid eſſet illa *Treuga Dei*, ſeu pax, quam in Concilio *Trojano* in Apulia ab *Urbano II.* celebrato confirmatam eſſe obſervavimus, hæc obiter dicta ſint. Quintam Synodum *Urbanus II.* per *Gebehardum* Conſtantienſem Epiſcopum, ſuum in Germania Legatum, celebravit Conſtantiæ an. MXCIV. in qua Presbyterorum incontinentia caſtigata, & Simoniacorum violentia coërcita eſt. *Querimonia* etiam *Praxedis Reginæ, quæ dudum ad Welphonem Ducem Italiæ, à marito ſuo Henrico diſceſſit, ad Synodum Conſtantienſem pervenit, quæ ſe tantas tamque inauditas fornicationum ſpurcitias, & à tantis paſſam fuiſſe conqueſta eſt, ut etiam apud inimicos fugam facillime excuſaret, omneſque Catholicos ad compaſſionem tantarum injuriarum ſibi conciliaret*, ait *Bertholdus* Presbyter Conſtantienſis in Chronico. Sextam Synodum ex Epiſcopis Italiæ, Germaniæ, & Galliæ *Urbanus II.* Placentiæ in Longobardia menſe Martio an. MXCV. indixit, ad quam, ut ait mox citatus *Bertholdus*, teſtis oculatus, tam innumerabilis multitudo confluxit, ut in nulla Eccleſia civitatis comprehendi cum poſſet, extra urbem in campo celebranda fuerit. In ea Synodo *Praxedes*, ſive *Adelais* Regina, adverſus maritum *Henricum* conqueſta de

ſpu-

ſpurcitiis, quas ab eo paſſa eſſet, abſoluta eſt, oec ulla ipſi impoſita pœnitentia, eo quod illas non tam commiſiſſe, quam invitam pertuliſſe certo conſtaret. In eadem Synodo Legati *Philippi* Galliarum Regis excuſantes, quod iter ad Synodum aggreſſus, legitimis cauſis impeditus fuiſſet, inducias ei uſque ad Pentecoſten impetravere. Qua de re plora habet *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus in Epiſtola 46. ad *Urbanum Secundum*. Legati etiam Imperatoris Orientis auxilium contra Paganos implorantes auditi ſunt. Damnata rurſum Hæreſis Berengariana. *Guibertus* Antipapa, ejuſque fautores cum candelis ardentibus Chriſtiano ritu diris devoti ſunt. Omnia Decreta ad verſus Clericos Simoniacos, & incontinentes renovata, aliaque ſtatota circa Diſciplinam Eccleſiaſticam fuerunt condita, quæ *Bertholdus* recitat. Quindecim etiam Caoones iſtius Synodi Placentinæ extant Tomo X. Conciliorum. Septimam Synodum celebravit *Urbanus Secundus* in Galliis apud *Clarum-Montem* anoo milleſimo nonageſimo qninto, cui tredecim Archiepiſcopi cum ſuis ſuffraganeis interfuerunt, & ducentæ quiodecim Paſtorales Virgæ numeratæ ſunt, teſte *Bertholdo* in Chronico. In hac Synodo Claromontana, ut ait idem *Bertholdus* loco mox laudato: *Dominus Papa eadem ſtatuta, quæ & in præterita Synodo Placentina, confirmavit, inſuper & Philippum Regem Galliarum excommunicavit, eo quod propria uxore,* ſeu *Berta, dimiſſa, militis ſui uxorem,* ſeu *Bertradam* Fulconis Andegavorum Comitis uxorem, *ſibi in conjugem ſociavit*. Idem ſcribit *Sigebertus* in Chronico. *Willelmus* vero *Malmesburienſis* lib. 4. cap. 2. aſſerit, eadem excommunicatione multatam fuiſſe *Bertradam* Regiam pellicem. In eadem Synodo decreta eſt expeditio in Terram Saoctam, auctore vel incentore *Petro Eremita* Gallo, Diœceſis Ambianenſis, qui Jeroſolyma reverſus, ſignificavit Papæ, & Regibus ac Principibus Occidentis, Turcas, qui jam Syriam, & utramque Ciliciam, Iſauriam, Pamphyliam, Lyciam, Piſidiam, Lycaoniam, Cappadociam, Galatiam, & utrumque Pontum, Bythiniam, & Aſiæ Minoris partem, infra modicum tempus ſuam in poteſtatem redegerant, Eccleſias dejicere, & Chriſtianos magno furore perſequi. Quibus Chriſtianorum in Oriente degentium calamitatibus commotus *Urbanus Secundus* indixit in Synodo Claromontana Expeditionem Hieroſolymitanam, plena pœniteotiarum relaxatione, & indulgentia iis facta, qui ad bellum ſacrum proficiſcerentur, pro teſſera militari geſtantes Signum Sanctæ Crucis robei coloris ſuper ſcapulam dextram impreſſum veſtibus. Plures canones ea in Synodo Claromontana conditi ſunt, ex quibus triginta duos *Baronius*, & Conciliorum Collectores referunt, quorum viceſimus quintus his verbis conceptus eſt: *Nec filios Presbyterorum, aut aliter etiam ex contubinis ſuſceptos liberos ad Presbyteratus gradum provehi licere, niſi aliquo in Monaſterio religionem profeſſi eſſent.* Com enim eo tempore vix paterentur Presbyteri ſuas ſibi auferri uxores, prudenter judicavit Eccleſia, eorum filios à ſacris Officiis, & Ordinibus arcendos eſſe; ut hoc pacto Sacerdotes à concupiſcentiis carnis refrænari poſſent. Cæterum, ſi Presbyterorum filii Cœnobiis nomen darent, aut cum illis diſpenſare vellet Sedes Apoſtolica, ad ſacros Ordines promoveri poterant, ut conſtat ex Epiſtola *Urbani Secundi* ad Archiepiſcopum Turonenſem, & ex Epiſtola Noviomeoſium Clericorum ad Cameracenſes data de filiis Clericorum ad ſacros Ordines admittendis, quam exhibet *Mabillonius* Tomo I. *Muſæi Italici* parte 2. Primatum Eccleſiæ Lugdunenſis in quatuor Provincias, Lugdunenſem ſcilicet, Rotomagenſem, Senonenſem, & Turonenſem confirmavit in hac Synodo Claromontana *Urbanus Secundus*, & Archiepiſcopos Seoonenſem, & Rotomagenſem Pallii privatione molèctavit, eorumque in ſuffraganeos auctoritatem ſuſpendit, niſi *Hugonem* Lugdonenſem Archiepiſcopum *Gebuini* ſucceſſorem tanquam Primatem ſuum revererentur. Sed de hoc Primatu Eccleſiæ Lugdunenſis legendus eſt Illuſtriſſimus *Petrus de Marca* in Diſſertatione, quam edidit, *De Primatu Lugdunenſi*. Bellis privatis, quæ, ut ſupra diximus, prava conſuetodo invexerat, & quæ perverſa hominum opinione legitima habebantur, ſi provocatio, ſeu (ut vulgo loqoebantur) diffidatio præceſſiſſet, induciæ indictæ ſunt diebus Jovis, Veneris, Sabbati, & Dominicæ, ita ut qui *Treugam Dei*, ſeu pacem, his diebus frangeret, pœnis cum Eccleſiaſticis, tum civilibus ſubjaceret, ſicque *Treuga Dei* ſuperius à nobis expoſita ab *Urbano Secundo* in Concilio Claromontano fuit coofirmata. Aliis ejuſdem Syoodi Claromootanæ canonibus aſſerta eſt Eccleſiæ libertas, & ſancita Diſciplina. Priocipibus Laicis vetitæ Epiſcopatuum & Abbatiarum Inveſtituræ, Officii Beatæ Virginis Mariæ recitatio Clericis præſcripta, & exhinc Sabbatum B. Virginis cultu & Officio fuit conſecratum. Creditur etiam, novem antiqois Præfatiouibus, quæ in Eccleſia legebantur, decimam in ea Synodo additam eſſe de Beata Virgine, cujus auctorem *Cardinalis Bona* lib. 2. *Rerum Liturgicarum* cap. 10. num. 3. ait eſſe *Urbanum Secundum* ſed ſine teſte. Extant Concilii Claromontani Acta & Canones XXXII. Tomo X. Conciliorom pag. DVI. ubi ſubjicitur Appendicis vice Decretom *Urbani Secundi* de Primatu Lugdunenſi, & *Petri de Marca* eadem de re Diſſertatio. Sequitur poſtea Appendix altera à *Gabriele Coſſartio* concinnata, quæ canones aliquot hujus Synodi integros, reliquorum Breviatia varia, aliaque huc ſpectantia complectitur. *Stephanus* quoque *Baluzius* in additionibus ad caput XXXI. libri VI. Petri de Marca *de Concordia Sacerdotii & Imperii* multa haber, quæ ad elucidationem canonum Concilii Claromontaoi haud parum juvare poſſunt.

Claromontano Concilio celebrato, *Urbanus Secundus* Papa cum pluribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis *Lemovicas* perrexit, ibique octavam Synodum habuit anno milleſimo nonageſimo quinto exeunte, in qua de Hieroſolymitana Expedititione cum Præſulibus contulit, & *Humbaldum* Lemovicenſem Epiſcopum certis criminibus accuſatum & convictum depoſuit. Regalem etiam Sancti *Martialis* Baſilicam, ab *Ademaro* Abbate inſtauratam, ſolemni ritu dedicavit ſecundo Kalendas Janoarii, ac in perpetuum *diem illum ſolemnem & celebrem dedicationis agi conſtituit*, ut narrant *Joannes Beſlyus* in Hiſtoria Comitum Pictavorum & Aquitanorum Ducum ex Tabulario Lemovicenſi, *Gau-*

ſridus

fridus Prior Voſienſis in Chronico ad an. MXCV, & auctor Chronici Malleacenſis ad eumdem annum. Extant acta illius Synodi Lemovicenſis Tomo X. Conciliorum. Nonam Synodum *Turonibus* celebravit *Urbanus II.* an. MXCVI. in qua rurſus de Expeditione in Terram Sanctam, & de aliis negotiis Eccleſiaſticis actum eſt. Hujus Concilii meminerunt Turonenſe Chronicon MS. à *Labbeo* Tomo X. Conciliorum pag. 602. laudatum, & Chronographus Malleacenſis hujus temporis ſcriptor in ſuo Chronico ad an. MXCVI. De eadem Synodo Turonenſi hæc ſcribit *Bertholdus* in Chronico: *In tertia hebdomada quadrageſima Dominus Papa Synodum celebravit cum diverſarum Epiſcopis Provinciarum in civitate Turonis, ubi iterum ſuorum præteritorum ſtatuta Conciliorum generalis Synodi aſſenſione roboravit.* Decimam Synodum *Urbanus Secundus* celebravit *Nemauſi* die duodecima menſis Julii anni MXCVI. & in hac Synodo *Philippum* Regem Francorum, dimiſſa *Bertrada* pellice, pœnitentem abſolvit, ut teſtatur Chronographus Malleacenſis. Sexdecim Canones in hac Nemauſenſi Synodo conditi, & quædam illius Actorum fragmenta à *Gabriele Coſſartio* eruta extant Tomo X. Conciliorum. Undecimam Synodum *Urbanus II.* è Gallia Romam rediens celebravit *Bari* in Apulia an. MXCVIII. ut jam oſtendimus agendo de Conciliis, quæ undecimo Eccleſiæ ſæculo in cauſa ſchiſmatis Græcorum fuerunt congregata. Ad hoc Barenſe Concilium *Urbanus Secundus* vocaverat etiam Græcos, ne jam decreta in Terram Sanctam contra Turcas expeditio aliquod ex ſchiſmate Eccleſiæ Orientalis pateretur impedimentum. Hujus Barenſis Concilii Acta perierunt, ſed ex vita *Sancti Anſelmi* Cantuarienſis Archiepiſcopi, qui iſtius Concilii os & ingenium fuit, ab *Eadmero* ipſius peregrinationis comite deſcripta diſcimus, *Sanctum Anſelmum* perſuaſum à Papa, confutaſſe Græcos de Spiritus Sancti proceſſione diſputantes, indeque magni apud omnes eſſe habitum, & veneratione digniſſimum comprobatum. Refert idem *Eadmerus* Sancti Anſelmi iter, honorem ei in Concilio Barenſi ac laudes, cum ab aliis, tum ab ipſo Urbano Papa delatas. De libro, quem S. Anſelmus *de proceſſione Spiritus Sancti* contra Græcos ad petitionem *Hidelberti* Cenomanenſis Epiſcopi poſt Concilium Barenſe ſcripſit, commodius agemus in quinto Colloquio in Hiſtoriam XII. Eccleſiæ ſæculi, ubi referemus Sancti Anſelmi Opera. Duodecimam & ultimam Synodum *Urbanus II.* Romæ celebravit an. MXCIX. in qua, ut ait Chronographus Malleacenſis, *confirmavit viam Sancti Sepulchri Domini noſtri Jeſu Chriſti, & decrevit, omnes ſexta feria jejunare pro peccatis ſuis, omnibus Chriſtianis, & maxime pro illis, de quibus non confeſſi ſunt immemores.* Rogerius Hovedenus de hac Synodo Romana ſcribit: *Anno* MXCIX. *Urbanus Papa tertia hebdomada Paſcha magnum Concilium tenuit Romæ, in quo excommunicavit omnes Laicos, Inveſtituras Eccleſiarum dantes, omneſque illas accipientes, & eos, qui pro Eccleſiaſticis honoribus Laicorum hominum ſervi, & quaſi ancillæ fiunt.* Bertholdus vero in Chronico ait, *Urbanum Secundum* Romæ collegiſſe Synodum *centum quinquaginta Epiſcoporum, Abbatum, & Clericorum innumerabilium, tertia hebdomada poſt Paſcha*, in qua, confirmatis *Deceſſorum ſuorum ſtatutis, ſententiam anathematis ſuper Gwibertum hæreſiarcham* (Antipapam) *& omnes ejus complices iteravit. Statuit quoque ibi, ne communicare præſumerent iis, qui concubinas haberent, niſi prius eas dimitterent.* De promovenda etiam Expeditione Hieroſolymitana *Urbanus Secundus* ea in Synodo fuit multum ſollicitus. Extant Tomo X. Conciliorum cum Notis *Binii, & Coſſartii* Canones ſeptemdecim iſtius Synodi Romanæ, quorum duodecim priores iidem ſunt cum iis, qui editi ſunt in Concilio Placentino, quos cum *Urbanus Secundus* in Concilio Claromontano promulgaſſet, in hac quoque Synodo confirmavit. Habes nunc omnia Concilia uno tenore deſcripta, quæ undecimo Eccleſiæ ſæculo à Romanis Pontificibus pro variis emergentibus Eccleſiæ negotiis fuerunt celebrata.

D. Nulla igitur alia, præter ea, quæ hactenus recenſuiſti, undecimo Eccleſiæ ſæculo celebrata ſunt Concilia?

M. Nonnulla alia Concilia Nationalia undecimo Eccleſiæ ſæculo, in Gallia, Germania, & Anglia habita ſunt, quæ ut ordine recenſeam, à Conciliis Gallicanis initium ſumam. In primis, occaſione ſectæ novorum Manichæorum in Galliis undecimo ſæculo exortæ, de qua in ſuperiori Colloquio ſermonem habuimus, celebratum eſt *Aurelianis* Concilium anno milleſimo vigeſimo ſecundo, in quo *Liſojus*, & *Stephanus Heribertus*, qui Reginæ *Conſtantiæ* uxori *Roberti* Galliarum Regis erat à confeſſionibus, hujus ſectæ Principes, cum aliis duodecim Clericis, qui in obſtinatione perſtiterunt, ſolemni ritu de Eccleſiaſtico gradu dejecti, juſſu Regis *Roberti* ad ignem damnati ſunt. Multi moderni Scriptores, quos inter cenſentur Conciliorum Collectores tomo 9. Conciliorum aſſerunt, hoc Concilium indictum fuiſſe anno milleſimo decimo ſeptimo. Sed certum eſt, iſtud Aurelianenſe Concilium revocandum eſſe, ut diximus, ad annum milleſimum vigeſimum ſecundum. In brevi ſiquidem Chronico Antiſſiodorenſi à *Labbeo* tomo 1. Bibliothecæ edito legitur ad annum milleſimum vigeſimum ſecundum: *Aurelianis igne cremantur Clerici diabolica ſuggeſtione à Fide Catholica exorbitantes effecti, ac ſi denuo Manichæi.* In fragmento etiam Hiſtoriæ Aquitanæ ad eumdem annum milleſimum vigeſimum ſecundum habetur: *Apud Toloſam inventi Manichæi & deſtructi.* Supereſt adhuc privilegium à *Roberto* Francorum Rege conceſſum *Alberto* Miciacenſi Abbati, in quo dicitur, ſententiam in illos hæreticos prolatam fuiſſe anno milleſimo vigeſimo ſecundo. Quapropter, corrigendus eſt error illorum Scriptorum, qui Concilium iſtud Aurelianenſe perperam illigant anno milleſimo decimo ſeptimo. *Lucas Dacherius* tomo 13. Spicilegii exhibet Synodum Attrebatenſem à *Gerardo* Attrebatenſi & Cameracenſi Epiſcopo celebratam anno MXXV. contra quoſdam hæreticos, qui de Italiæ finibus in Belgium venerant, & quamdam novæ hæreſeos ſectam invehentes, Evangelicæ atque Apoſtolicæ Sanctionis diſciplinam pervertere moliebantur. In hac autem Attrebatenſi Synodo omnia fidei dogmata, quæ nunc credenda proponit Sancta Mater Eccleſia de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, de pœnitentia, de jejuniis, de cultu Sanctorum, de veneratione Imaginum, de preci-

bus

bus fuſis pro mortuis &c. tam luculenter expoſuit, tamque ſolidè ſtabilivit Sanctus ille Epiſcopus, ut tandem convicti novi illi Sectarii repudiatis illis erroribus, quos quidam nomine *Gandulphus* Italus illis inſtillaverat, ad ſinum Eccleſiæ Catholicæ manifeſtim redierint.

Magna undecimo Eccleſiæ ſæculo *Lemovicis* in Gallia Clericos inter Civitatis, & Monachos Sancti *Martialis* rixa enata eſt, ad quam dirimendam neceſſarium fuit quædam convocare Concilia. Illius rixæ hæc cauſa fuit. In Litaniis,& publicis ſupplicationibus nomen S. *Martialis*, unius è LXX diſcipulis, ex antiquo ritu inter Confeſſores habebantur, cùmque *Hugo S. Martialis* eum inter Apoſtolos annumerare, & Apoſtoli nomen illi dare cœpiſſet, eo potiſſimùm nomine, quòd *S. Martialis*, ut vulgò creditur, primus apud Lemovicenſes Evangelii præco extitiſſet, *Jordanus* Epiſcopus Lemovicenſis, & Clerici ejuſdem Eccleſiæ antiquum morem, juxta quam *S. Martialis* Confeſſoribus, non verò Apoſtolis annumerabatur, acriter defendere inſtituerunt. Ad hanc itaque definiendam litem *Willelmus* Aquitanorum Dux Synodum *Pictavi* an. MXXIII. congregari curavit, in quo tamen nihil decidi potuit. Quapropter, anno ſequenti, ſeu MXXIV. aliud Pariſiis, præſente *Roberto* Galliarum Rege, celebratum eſt Concilium, ubi frequentior Doctorum numerus adfuit, & in eo ſtatutum eſt, *S. Martialem* vocandum eſſe Apoſtolum. Hæc Concilii Pariſienſis de Apoſtolatu *S. Martialis* ſententia, in quam lubentiſſimè inclinavit *Robertus* Galliarum Rex, miſſa eſt ad *Joannem* XIX. Pontificem Maximum, qui eam auctoritate ſua confirmavit, ut videre eſt in epiſtola, quam ea de re ſcripſit ad *Jordanum* Lemovicenſem, cæteroſque Galliarum Epiſcopos, quæ nunc extant Tomo 9. Conciliorum. Pro aſſerendo itidem *S. Martiali* per totam Galliam Apoſtolatus honore, tria alia Concilia, quibus præfuit *Aymo* Archiepiſcopus Bituricenſis, fuerunt in Galliis celebrata. Primum fuit *Lemovicenſe* coactum anno MXXIX. Alterum eſt *Bituricenſe* celebratum an. MXXXI. in quo conditi ſunt Canones viginti quinque, quorum primus eſt de Sancti *Martialis* Apoſtolatu, ſtatuiturque, ut non inter Confeſſores, ſed inter Apoſtolos proponatur & celebretur. Tertium eſt Lemovicenſe ſecundum, quod eodem anno, diebus quindecim poſt Concilium Bituricenſe in Eccleſia *S. Stephani* Proto-Martyris habitum eſt, in quo variis documentis Apoſtolatus *S. Martialis* probatus eſt, ejuſque memoriam, Apoſtolorum ritu, juxta *Joannis* XIX. Papæ litteras, & Bituricenſis Synodi Decreta celebrandam, ſtatutum fuit. Extant integra Acta hujuſce Synodi Lemovicenſis ſecundæ binis ſeſſionibus abſolutæ Tomo 9. Conciliorum. Velim obiter hic obſerves, hanc traditionem de adventu *S. Martialis*, unius è LXX. Diſcipulis, in Gallias, & de Lemovicenſi Sede ab ipſo primitus fundata, in dubium à multis peritis Criticis revocari, eò quòd antiquiores Gallicani Scriptores videlicèt *Severus Sulpicius*, & *S. Gregorius* Turonenſis Epiſcopus palàm ei adverſari videantur. *Severus* quippe *Sulpicius* lib. 2. Hiſt. Sacræ loquens de Lugdunenſi contra Chriſtianos perſecutione, quæ ſub *Marco Aurelio* Imperatore exarſit anno CLXXVII. ait: *Tum primùm inter Gallias martyria viſa, ſerius trans Alpes Dei Religione ſuſcepta.*

R.P. Hiacynthi Hiſt. Eccl. Tom. IV.

Gregorius verò Turonenſis Epiſcopus lib. 2. *Hiſt. Francorum* cap. 30. hæc habet: *hujus* (ſcilicet Imperatoris Decii) *tempore, ſeptem viri Epiſcopi ordinati ad prædicandum in Gallias miſſi ſunt, ſicut Hiſtoria Paſſionis Sancti Martyris Saturnini enarrat.* Porrò inter illos ſeptem Epiſcopos in Gallias ad prædicandum miſſos ſub Conſulatu *Grati*, & *Decii*, qui incidit in annum Chriſti ducenteſimum quinquageſimum, numeratur *S. Martialis*, qui Lemovicis fuit deſtinatus. Verùm quamvis ultro fatear, hanc traditionem de adventu in Gallias *S. Martialis, Trophimi, Dionyſii Areopagitæ, Magdalenæ &c.* magnis laborare difficultatibus, exiſtimo tamen conſultius eſſe, nihil palàm dicere aut ſcribere, quodpiam Gallorum opinionem convellere, aut falſi convincere poſſit.

His Gallicanis Conciliis addi debent Concilia *Narbonenſe* anno MLIV. habitum, in quo viginti novem conditi ſunt Canones, qui omnes ferè *Treugam Dei*, ſuperius à nobis expoſitam, ſpectant; Concilium *Julibonenſe*, in Normannia celebratum, ſeu in Territorio Caletenſi Diœceſis Rotomagenſis anno MLXXX. in quo itidem actum eſt de ſervanda *Treuga Dei*, ſeu pace, & tredecim diſciplinæ Eccleſiaſticæ conditi ſunt Canones, qui extant Tomo 10. Conciliorum, & apud *Ordericum* lib. 5. cap. 552 & ſeq.; Concilium *Pictavienſe ſecundum* ab *Hugone* Dienſi Epiſcopo, ac Summi Pontificis Legato anno MLXXVII. convocatum, in quo decem ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentes editi ſunt Canones, qui extant Tomo 10. Conciliorum. Prætermitto alios Synodos, quæ in Galliis ſub finem undecimi ſæculi habitæ ſunt, *Avenionenſem, Auſonam, Divionenſem, Auguſtodunenſem*, ſive *Æduenſem*, quia obſcuræ ſunt, & nullius ferè nominis, quorum tamen Acta inſerta ſunt tomo 10. Conciliorum.

In Germania anno MXXII. *Aribo* Moguntinus Epiſcopus cum quinque Coëpiſcopis Synodum *Salegunſtadii* ad Mœnum celebravit, cui interfuit *Burchardus* Epiſcopus VVormatienſis doctrina & pietate conſpicuus, qui iſtud *Salegunſtadienſe* Concilium ſuis Decretorum libris intexuit. Viginti in ea Synodo conditi ſunt Canones, in quorum quinto præcipitur, *ut nullus quiſque Presbyter in die uno ampliùs quàm tres Miſſas celebrare præſumat.* Ex quo intelligimus, Presbyteris, qui plures Parœcias in Diœceſi Moguntina regebant, plurium Miſſarum in die celebrationem fuiſſe aliàs permiſſam. In Anglia nono ſupra milleſimo anno habita eſt Synodus *Ænhamenſis*, regnante *Ethelredo*, in qua pro ſancienda diſciplina Eccleſiaſtica duo ſupra triginta conditi ſunt Canones, qui extant Tomo 9. Conciliorum. Poſtremò, in Hiſpania undecimo ſæculo tria potiſſimum Concilia, quæ hic recenſeri merentur, celebrata ſunt, videlicet *Barcinonenſe*, *Jaccetanum* in Aragonia, & *Burgenſe* in Caſtella veteri, in quibus Officium Gothicum in Hiſpania abrogatum eſt, & Romanum admiſſum. Quod quidem ut clarius intelligas, obſervare debes, Officium divinum, quo Hiſpania & vicinæ regiones ad undecimum uſque ſæculum utebantur, dictum fuiſſe *Gothicum*, quia originem habuit eo tempore, quo Reges Gothi in Hiſpaniis dominabantur. Dictum eſt etiam *Mozarabicum*, quia cùm Arabes ſæculo octavo Hiſpaniam pene omnem occupâſſent, Chriſtiani *Mixtara-*

zarabes,& corrupto vocabulo *Mozarabes*, id eſt, mixti Arabibus, appellati ſunt. Illud Officium Gothicum viguit in Hiſpania, & in Gallia Narbonenſi, aliiſque Gothorum regionibus, donec *Alexandri II.* Papæ auctoritate paulatim cœperit abrogari, ejuſque loco Romanum ſubſtitui. Anno milleſimo ſexageſimo tertio, quo *Remirus* ſeu *Ranimirus* in Aragonia regnabat, congregatum eſt *Jacca* in eodem Regno Concilium, in quo agente *Remiro* Rege, abrogatum eſt Officium Gothicum, & Romanum ſuſceptum, ut oſtendit *Antonius Pagius* in ſua Critica Baronii ad annum MLX. num. 2. qui & anno ſequenti probat, *Alexandrum II.* Papam miſiſſe in Hiſpaniam Legatum *Hugonem Candidum* Presbyterum Cardinalem anno milleſimo ſexageſimo octavo, tum ad tollendum ſchiſma, tum ut divinorum Officiorum ritus Romano ex more conſtitueret, quod evincit non ſolùm ex *Diago*, lib. 1. Hiſt. Comit. Barcin. cap 57. ſed etiam ex *Surita* lib. 1. cap. 21. ex quibus conſtat, Officium Romanum, uti jam decretum fuerat in Concilio Jaccetano an. MLXIII. coacto, fuiſſe receptum ab *Hugone* Legato, & à *Sanctio Ranimiro* Rege Aragoniæ *Remiri* filio & ſucceſſore. Teſtatur etiam idem *Diagus*, Hugonem Candidum *Alexandri II.* Papæ Legatum indixiſſe Barcinone Concilium, cui interfuere Epiſcopi & Abbates Principatus Barcinonenſis anno MLXVII, in quo communi conſenſu Officium Gothicum repudiatum eſt, & juxta ſacros Canones decretum, ut impoſterùm Clerici in perpetua continentia viverent, neque ut antehac, per gravem legum Eccleſiaſticarum abuſum factum fuerat, uxores ducerent. De eodem Officio Gothico in Hiſpania penitus abrogando, & Romano in ejus locum ſubſtituendo *Gregorius VII.* eodem anno, quo ordinatus eſt Pontifex, ſollicitè curavit. Hanc in rem *Hugonem Candidum* Cardinalem, illum ipſum, qui ann. MLXVIII. ab *Alexandro II.* Papa Legatus miſſus fuerat, in Hiſpaniam iterùm deſtinavit, qui ſtatim in Aragoniam cum quibusdam Monachis Cluniacenſibus perrexit, & Epiſcopus apud Sanctum Joannem Pennatenſem congregavit, ubi Epiſcopi Officium Romanum jam antea à *Sanctio Ranimiro* Aragoniæ Rege, & *Hugone* Cardinali Legato in quædam loca introductum, anno milleſimo ſeptuageſimo tertio, Monachorum Cluniacenſium operâ, receperunt. Verùm, licèt Romanum Officium ab Aragonenſibus facilè admiſſum fuerit, rem promovente *Sanctio* Rege hujus nominis primo, majori tamen cum difficultate ab aliis Hiſpaniarum Regibus ſuſceptum eſt. Tandem, ſedente *Urbano II.* Pontifice Maximo, *Alphonſus VI.* Legionis & Caſtellæ Rex circa annum milleſimum octuageſimum nonum juſſit, tumultuante licèt populo, & à veteri precandi ordine, avitiſque cæremoniis ægerrimè diſcedente, ut Romanum Officium in omnibus Regni ſui finibus ſuſciperetur, ſicut ſcribit *Rodericus* Toletanus lib. 6. cap. 26. Obſervat tamen idem Scriptor, in aliquibus Cathedralibus, & Hiſpaniarum Monaſterienſis ritum *Mozarabicum*, ipſo vivente, retentum fuiſſe. Immo, Toleti in antiquis Eccleſiis, quæ *Mozarabum* fuerunt, ſtatis anni diebus etiamnum res divina Gothico ritu peragitur, idemque fit Salmanticæ in Sacello Doctoris Talabricenſis. Sed hæc de Gothico Officio ſatis dicta ſint occaſione Conciliorum Hiſpaniæ, in quibus undecimo ſæculo abolitum fuit, & ejus loco Romanum ſubſtitutum. Alia Concilia, quæ in Hiſpania eodem ſæculo habita ſunt, nimirum *Legionenſe*, *Pampilonenſe*, *Compoſtellanum*, *Coyacenſe &c.* cum non ſint tanti momenti, ſilentio prætermitto, quæ tamen, ſi per otium liceat, lectitare poteris in Collectione Conciliorum Hiſpaniæ, quam adornavit Cardinalis *d' Aguirre*, qui omnia Concilia Hiſpaniæ cum variis Decretis, quæ in illis condita ſunt, & quæ ex MSS. Codicibus eruit, accuratiſſimè exhibet, atque eruditis Notis illuſtrat. Hæc igitur de Conciliis, quæ ſæculis Eccleſiæ decimo, & undecimo celebrata ſunt, compendio attigiſſe nobis impræſentiarum ſufficiat.

COLLOQUIUM V.

De Viris Illuſtribus, qui cùm doctrinâ tum pietate X. & XI. Eccleſiæ ſæculis floruerunt.

D. CUm ſæculum Eccleſiæ decimum, poſt Cardinalem Baronium appelleveris *ferreum*, *plumbeum*, & *obſcurum*, facilè intelligo, paucos admodum eo in ſæculo adeo ſterili extitiſſe viros, qui doctrinæ laude claruerint, & Eccleſiam ſuis lucubrationibus defenderint, aut illuſtrarint. Præſtat itaque, ut ob illius ſæculi Scriptoribus breviter nos expediamus.

M. Cum ab extremis opinionibus perindè deflectere, & in medio, quantum fieri poteſt, ſtare debeamus, nolim quidem aſſerere cum Auctore libri *De perpetuitate fidei* 3. par. pag. 367. ſæculum X, inter feliciſſima Eccleſiæ ſæcula connumerari poſſe, illudque non minus viris doctiſſimis, quàm ſuperiora ſæcula, abundâſſe; nec illis itidem aſſentiri velim, qui, verſâ vice, ſæculum decimum ita obſcurum, totque denſis ignorantiæ & inſcitiæ tenebris offuſum fuiſſe dictitant, ut nulli in eo celebres fuerint Scriptores: inter utramque igitur ſententiam è diametro oppoſitam ipſe medium tenens, exiſtimo, ſæculum decimum appellari *obſcurum* ob paucitatem Scriptorum Eccleſiaſticorum, ſi cum præcedentibus, aut ſubſequentibus comparatio fiat, quamvis negari haud poſſit, aliquot eo in ſæculo, immò complures, quàm credidit *Bellarminus*, doctrinâ inſignes claruiſſe Scriptores, ſicut compertum habemus ex Catalogis Scriptorum Eccleſiaſticorum, qui noſtrâ ætate editi ſunt.

D. Gaudeo planè, quòd decimi ſæculi Eccleſia non ita ſterilis fuerit, ſicut popularis habet opinio, & quòd eam eruditi Scriptores per ea tempora haud parùm illuſtrârint: Noſtrum igitur, ſi placet, incipiamus Colloquium ab his Eccleſiaſticis Scriptoribus, qui ſæculo decimo magis in Oriente doctrinâ inclyti fuerunt, dein, eorum ſeriem texes, qui ejusdem ſæculi Eccleſiam eruditione ſuâ in Occidente nobilitârunt.

M. Unus è præcipuis Scriptoribus, qui in Oriente ſæculorum Eccleſiæ decimum doctrinâ, & pietate illuſtrârunt, fuit *Simeon* patriâ Conſtantinopolitanus, qui ob generis claritatem, opes, dignitatem, ac in primis doctrinam, facundiam, & prudentiam ſingularem, magno in pretio fuit. A *Leone*, dicto *Sapiente*, Imperatore, ſub quo floruit,

multis honoribus, officiis, & dignitatibus auctus eſt, quippè qui factus eſt Proto-Secretarius Imperatoris, Patricius, & Logotheta, ſeu, uti apud nos vocatur, Cancellarius, quò fit, ut jure meritò ſugillandi ſint nonnulli Heterodoxi, quos ſcribere non puduit, hunc *Simeonem* fuiſſe *trivialem Ludimagiſtrum*. Porrò, hic *Simeon* appellatur vulgò *Magiſter*, & *Metaphraſtes*, quòd vitas Sanctorum continuâ phraſi, ſeu eodem ſtylo deſcripſerit, nova forma, & methodo diſpoſitas in ordinem redegerit, & ad menſium dies digeſſerit, exornarit, atque correxerit. Varia Opera à *Simeone Metaphraſte* fuiſſe lucubrata disertè inſinuat *Michael Pſellus* in ejus encomio apud *Leonem Allatium* in Diatriba *De Simeonum ſcriptis*. Confundi tamen non debet hic *Pſellus* encomiaſtes *Simeonis Metaphraſtis* cum alio *Pſello*, qui fuit *Leonis*, cognomento *Sapientis*, Imperatoris Præceptor. Hic ſiquidem *Pſellus*, qui *Leonis* Imperatoris Præceptor fuit, floruit nono Eccleſiæ ſæculo; alter verò *Pſellus*, qui junior dicitur, & Simeonis Metaphraſtæ eſt encomiaſtes, claruit duntaxat ſæculo Eccleſiæ undecimo, ſicut evincit *Leo Allatius* in Diatriba *De Pſellis*, & in Diatriba *De Simeonibus*. Vitas Sanctorum à *Simeone Metaphraſte* fuiſſe concinnatas fatentur quidem omnes; ſed quia inter illas multæ reperiuntur ſpuriæ, quæ falſo Simeoni Metaphraſtæ adſcribuntur, difficilè admodùm eſſet genuinas à ſuppoſititiis ſecernere, niſi hunc laborem in ſe recepiſſet doctiſſimus *Leo Allatius*, qui in Diatribe *de Simeonum ſcriptis* pag. 130. & ſeqq. egregiè diſcurrit *de Simeonis Metaphraſtæ* Operibus tam editis, quàm manuſcriptis, & primò oſtendit, centum & viginti duas Sanctorum vitas eſſe genuinos fœtus *Simeonis Metaphraſtæ*. Secundò, enumerat centum & quindecim aliorum vitas, quæ Simeonis Metaphraſtæ nomen in non nullis Codicibus MSS. falsò præſeferunt, quarum verò Authores nolle ſe diligentia inveſtigare potuiſſe teſtatur. Tertiò, alias Sanctorum Vitas & Encomia Panegyrica CCCCXLIV. *Simeoni Metaphraſtæ* in quibusdam Codicibus MSS. perperàm adſcripta recenſet *Allatius*, & veros ſingulorum Authores deſignat. Poſtremò, memorat idem Scriptor alia germana Simeonis Metaphraſtæ Opera, videlicèt Orationes in Feſtivitates Chriſti, Deiparæ, & aliorum Sanctorum, Orationes XXIV. *De moribus* ex ſcriptis Sancti Baſilii excerptas, Epiſtolas IX. pluresque preces, quarum nonnullæ inter Ritualium Græcorum libros reponuntur, ac varia carmina Jambica, & Politica. Simeonem Metaphraſtem à ſene quodam Anachoreta Inſulæ *Pari* ad ſcribendum fuiſſe incitatum, eumque primò Vitæ Sanctæ *Theoctiſta* Virginis Lesbiæ ſcribendæ manum admoviſſe docet nos *Pſellus* junior in oratione, quam in laudem Simeonis Metaphraſtis Græcè habuit, quamque *Leo Allatius* Latinè vertit, ſicut & Officium, quod de Simeone Metaphraſte Græcè concinnavit idem *Pſellus* junior. Colitur Simeon Metaphraſtes à Græcis die XXVIII. menſis Novembris. De Vitis Sanctorum à Simeone Metaphraſte ſcriptis, præter *Leonem Allatium*, rectè etiam diſſerit *Bollandus* in Præfatione ad tomum 1. Sanctorum menſis Januarii cap. 1. parag. 3.

Conſtantino Porphyrogennete, Imperatoris *Leonis* cognomine *Sapientis* filio, quique poſt mortem patris Imperium Orientis ſæculo Eccleſiæ decimo

adminiſtravit, pluſimùm litteræ debent. Sic enim eruditione excelluit, & ſcientias omnes didicit, ut Arithmeticam, Muſicam, Aſtronomiam, Geometriam & Philoſophiam apprimè calluerit; Medicos etiam & Hiſtoricos legerit, nihilque omiſerit, quod ad ſingularem, quam ſibi indefeſſo ſtudio comparavit, eruditionem conferre poſſet. Præclara reliquit ingenii ſui monumenta, inter quæ primo cenſentur: *Narratio de Imagine Chriſti ab ipſo Servatore ad Abgarum Edeſſæ Regem miſſa, & ab Edeſſa Conſtantinopolim deportata* (quam *Narrationem* noſter *Combefiſius* in Originum, rerumque Conſtantinopolitanarum manipulo Græcè & Latinè exhibet) & *Vita Baſilii Macedonis* Imperatoris avi ſui, quam *Leo Allatius* Græcè & Latinè edidit. Præterea, *Conſtantinus Porphyrogenneta* compoſuit librum *de adminiſtrando Imperio*, librum *Tacticorum*, inſuper duos libros *De Thematibus Imperii Orientalis*, & ſeptemdecim *Novellas Conſtitutiones*, quæ Opuſcula Politica *Joannes Meurſius* ſuis, aliorumque Notis illuſtrata Lugduni Batavorum Græco-Latina publicavit an. MDCVII. Aliud egregium opus adornaverat *Conſtantinus Porphyrogenneta*, in quo collegerat *Pandectas Hiſtoricas & Politicas* ex univerſo Hiſtoricorum corpore excerptas, & in titulos quinquaginta tres digeſtas. Sed hujus eximii Operis duo ſolummodò ſuperſunt Tituli, nempè vigeſimus ſeptimus, qui excerpta Legationum continet, Græcè editus à *Davide Haſchelio* Auguſtæ Vindelicorum anno MDCIII. Latinè verò Pariſiis anno MDCIX. & Titulus quinquageſimus, qui complectitur collectanea *De Virtutibus, & Vitiis* ex Hiſtoricis XIV. vetuſtioribus deprompta. Hunc Titulum quinquageſimum Notis illuſtratum Græco-Latinum edidit *Henricus Valeſius* Pariſiis anno MDCXXXIV. jubente eodem *Conſtantino Porphyrogenneta*, quatuor Chronographiæ libros contexuit quidam *Leontius*, quibus totidem Imperatorum vitas ac res geſtas expoſuit, nempè *Leonis Armeni, Michaëlis Balbi, Theophili, Michaëlis Balbi filii, & Michaëlis Theophili filii*. Hos quatuor libros Græcè, & Latinè Pariſiis anno MDCLXXXV. edidit noſter *Combefiſius* inter Scriptores poſt *Theophanem*, unà cum *Vita Baſilii Macedonis Imperatoris*, cujus Auctor creditur *Conſtantinus Porphyrogenneta*, quamvis id non ſit omninò certum, ut videre eſt apud *Labbeum* in lib. *De Script. Eccleſ.*

Inter illuſtres Scriptores, qui decimo Eccleſiæ ſæculo in Oriente floruerunt, numerari itidem debent *Joannes Cameniata*, *Hippolytus Thebanus*, *Eutychius* Patriarcha Alexandrinus, *Nicon Armenus*, *Nicephorus* Philoſophus, & *Moſes Barcepha*, quorum Opera hic breviter referam. Et primò, *Joannes Cameniata* Clericus Theſſalonicenſis univerſam partem patriæ ſuæ, ſeu Theſſalonicæ, à barbaris anno nongenteſimo quarto excisæ ac miſeris modis funeſtatæ Hiſtoriam ita proſecutus eſt, *ut non ſcribere, ſed pingere, ponereque ante oculos videatur*, inquit *Leo Allatius* in Diatriba *De Simeonum ſcriptis* pag. 149. Hunc *Joannis Cameniata* libellum *de excidio Theſſalonicenſi* doctiſſimus noſter *Combefiſius* inter Scriptores, qui poſt Theophanem Hiſtoriam Byzantinam continuârunt, publicavit. *Hippolytus Thebanus*, quem nonnulli malè cum *Hippolyto Portuenſi* confundunt, ſcripſit *Syntagma Chronicum* à Chriſto nato ad ſua uſque tempora, cujus quædam

dumtaxat fragmenta extant apud *Caniſium* tomo 3. Antiq. Lectionum, & apud *Coteleriùm* in Notis ad Scriptores Apoſtolicos. Eidem *Hippolyto Thebano* adjudicant periti Critici *Indiculum de XII. Apoſtolis*, quem noſter *Combefiſius* ſub *Hippolyti ſenioris* nomine Græco-Latinum tomo II. Auctuarii Bibliothecæ Patrum Græcorum Pariſiis publici juris fecit an. MDCXLVIII. *Eutychius*, qui Eccleſiam Alexandrinam ab anno nongenteſimo tertio usque ad annum quadrageſimum rexit, multa edidit Opera Medica. Scripſit etiam librum *De Rebus Siciliæ*, poſtquàm à Saracenis capta eſt. Item *Diſputationem inter Heterodoxos & Chriſtianos*, & Alexandrinorum Annales, quos non paucis erroribus ac fabulis refertos in linguam Latinam vertit *Edvardus Procockius*, & Oxonii anno MDCLVIII. publici juris fecit. *Seldenus* verò ejusdem *Eutychii* integrum Tractatum de Marco Evangeliſta, de originibus, & vetuſtiſſimis moribus Eccleſiæ Alexandrinæ, nec non de electionibus Patriarcharum Alexandrinorum edidit Londini Arabicè & Latinè anno MDCXLII. Sed eum *Abrahamus Ecchellenſis* confutavit, & quæ inde in gratiam Heterodoxorum *Seldenus* expiſcatus fuerat, vana & caduca eſſe demonſtravit. *Nicon* Armenus ad Monaſterium *Aurea Petra* in finibus Ponti, & Paphlagoniæ ſitum, clam parentibus puer adhuc aufugit, ubi per plures annos Monaſticum Inſtitutum diligenter excoluit. Dein, circà annum nongenteſimum ſexageſimum primum miſſus eſt à ſuo Archimandrita ad prædicandam fidem in Armenia, & in variis Orientis regionibus, quibus peragratis, venit in Cretam Inſulam à Saracenorum jugo nuper liberatam, quam à ſuperſtitionis Saracenicæ reliquiis purgavit, & incolas ad meliorem frugem, atque ad Catholicæ Eccleſiæ gremium reduxit. Librum adidit *Nicon de peſſima religione*, ſeu de erroribus *Armenorum*, qui Latinè habetur in Bibliotheca Patrum. *Nicephorus* Philoſophus Conſtantinopolitanus ſcripſit Orationem Encomiaſticam Vitæ *Sancti Antonii*, cognomento *Cauleæ*, Patriarchæ Conſtantinopolitani, quam *Bollandus* recitat ad diem XII. menſis Februarii, quo colitur Sanctus ille Patriarcha. Denique *Moſes Barcepha* Syrorum Epiſcopus edidit Orationes quinque *De opere ſex dierum*. Item libros tres *De Paradiſo*, qui ab *Andrea Maſio* è lingua Arabica, quâ conſcripti ſunt, in linguam Latinam translati prodierunt Antverpiæ anno MDLXIX. & extant tomo 17. Bibliothecæ Patrum Inter Scriptores, qui decimo Eccleſiæ ſæculo in Oriente floruerunt, & quos hactenùs memoravi, locum meritò habere debet *Suidas*, qui condidit *Lexicon* prolixum, in quo non pauca habet ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantia, & varia veterum fragmenta, ſæpè Auctoris nomine non memorato.

D. Alios Scriptores Eccleſiaſticos, qui decimo Eccleſiæ ſæculo in Occidente, præſertim, in Gallia, Germania, Hiſpania, & Anglia floruerunt, percurramus, ut eorum deducta ſerie palàm fiat, ſæculum decimum non ita vacuum, ſterile & obſcurum fuiſſe, ſicut falsò nonnulli ſibi perſuadere ſolent.

M. In Gallia decimo Eccleſiæ ſæculo doctrina excelluit *Flodoardus*, quem alii appellant *Frodoardum*. Vixit ſub Archiepiſcopis Remenſibus, *Heriveo, Seulfo, Artoldo, & Odalrico*: ſub Regibus verò Francorum *Carolo Simplice, Ludovico Transmarino*, & *Lothario* ejusdem *Ludovici* filio. Presbyter fuit & Canonicus Eccleſiæ Remenſis. At poſteà relicto Canonicatu vitam Monaſticam ſub Regula Sancti Benedicti profeſſus eſt, & Abbas Cœnobii Sancti *Remigii* Remenſis creatus fuit, ſicut *Sigebertus*, & *Trithemius* atteſtantur. *Flodoardum* fuiſſe virum litteris excultum, variæ lectionis, magnæ diligentiæ, & indefeſſi laboris oſtendunt Opera ab ipſo lucubrata. Compoſuit quippè Hiſtoriam Eccleſiæ Remenſis quatuor libris comprehenſam, quam ex vetuſtis illius Eccleſiæ Archivis, Conciliorum Actis, Geſtis Martyrum, aliorumque Sanctorum Epiſtolis Pontificum, & ex aliis probatæ fidei monumentis eruit ac concinnavit. Hanc à *Flodoardo* ſcriptam Eccleſiæ Remenſis Hiſtoriam vulgârunt *Sirmondus* Pariſiis anno MDCXI. & *Colvenerius* Duaci anno MDCXVII. Scripſit etiam *Flodoardus* verſibus libros XV. *De Triumphis Italicis Martyrum & Confeſſorum*: item libros tres *De Triumpho Chriſti & rebus Sanctorum Palæſtinæ*: libros duos *De Triumphis Chriſti & rebus Antiochiæ*, ſicut ipſemet teſtatur lib. 3. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis capite ſexto, inſuper *Miracula* ſuo tempore facta in Eccleſia B. Mariæ ab *Hincmaro* ædificata. Sed iſti *Flodoardi* libri, quorum noſter *Joannes Bunderus*, qui vivebat anno MDL. meminit in Indice MSS. Codicum extantium in Belgio, necdùm publici juris facti ſunt, excepta tamen ultima parte libri XII. *De Triumphis Italicis Martyrum & Confeſſorum* à tempore *Gregorii II.* usque ad *Leonem VIII.* quam *Mabillonius* ſæculo III. Benedictino parte II. publicavit ex Codice MS. qui extabat Pariſiis in Bibliotheca Patrum Carmelitarum Diſcalceatorum, & poſteà in Averniam translatus eſt, & repoſitus in Bibliotheca cœnobii ejusdem Ordinis. Præter hæc Opera edidit *Flodoardus* Chronicon ætatis ſuæ accuratiſſimum, quod inchoavit ab anno DCCCLXXVII. Sed nunc non extat integrum, cùm, deperdita priorum annorum ſerie, ſolùm incipiat ab anno nongenteſimo decimo nono, & terminetur ad annum nongenteſimum ſexageſimum ſextum, quo anno *Flodoardus* Chronico ſuo ſimul & vitæ finem impoſuit. Hoc *Flodoardi* Chronicon *Pithæus*, & *Duchesnius* inter Scriptores Hiſt. Francorum ediderunt, quamvis *Pithæus* dubitet, absque ullo tamen fundamento, ut aſſerunt omnes alii periti Critici, num iſtud Chronicon ſit illius *Flodoardi*, qui Hiſtoriam Eccleſiæ Remenſis deſcripſit. Floruerunt in Gallia eodem Eccleſiæ ſæculo quinque eruditione & pietate inſignes viri, videlicet *Abbo*, *Aimoinus*, *Fulcuinus*, *Herigerus*, & *Dudo*, quorum primus, ſeu *Abbo*, fuit Abbas Monaſterii Floriacenſis & Martyr, utpotè in Vaſconiæ partibus Martyrii ſanguine laureatus. Multa ſcripſit Opuſcula, quorum pauca ad nos usque pervenerunt. Scripſit *Epitomen de vitis Romanorum Pontificum*: *Vitam Sancti Eadmundi* Anglorum Regis & Martyris: *Epitomen Canonum* à Mabillonio editum Tomo II. Analectorum. Compoſuit quasdam Epiſtolas, nec non *Apologeticum* contra obtrectatores cùm Præſules, tùm Monachos, ad *Hugonem Capetum*, & ejus filium *Robertum* Francorum Reges, ut dilueret ſibi afficta crimina, à quibus etiam palàm ſe ſe purgavit in Concilio *San - Dionyſiano*, quod habitum

tum fuit anno nongenteſimo nonageſimo ſeptimo, ut jam obſervavimus in ſuperiori Colloquio. *Aimoinus* Cœnobii Floriacenſis Monachus ſcripſit Vitam Sancti *Abbonis* Abbatis Floriacenſis, & Martyris: duos libros *De Miraculis S. Benedicti*, & *Hiſtoriam Francorum* in quatuor libros diſtributam, quam poſteà Auctor Anonymus interpellavit, & uno libro auxit. *Aimoini* Francorum Hiſtoriam inſeruit *Andreas Ducheſnius* Tomo III. Hiſtoric. Franc. *Fulcuinus* Ordinis Benedictini Monachus, & Monaſterii Laubienſis Abbas ſcripſit Geſta Laubienſium Abbatum, quæ *Lucas Dacherius* edidit *Tomo VI. ſui Spicilegii*. Librum etiam edidit *De Miraculis S. Urſmari*. Sigebertus in libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. 196. de hoc *Fulcuino* mentionem facit. Decimo cadente ſæculo, ſanctitatis & doctrinæ fama illuſtris fuit *Herigerus* Ordinis quoque Benedictini Monachus, & Laubienſis Monaſterii poſt *Fulcuinum* Abbas, & *Notgero* Leodienſi Epiſcopo cariſſimus. Scripſit Geſta Pontificum Leodienſium, quæ à *Chapeavillao* Leodienſi Canonico in lucem edita ſunt, ſcripſit etiam metro vitam S. *Urſmari*, Epiſtolam ad *Hugonem* de quibuſdam quæſtionibus, Dialogum *De Diſſonantia Eccleſiæ, de Adventu Domini*, & librum *De Corpore & Sanguine Domini*, qui à P. *Celloto* Soc. Jeſu vulgatus abſque nomine Auctoris, ſub titulo *Anonymi Cellotiani* laudari conſueverat. At *Joannes Mabillonius* in Præfatione ſæculi IV. Benedictini apertè evincit, hujus libelli parentem eſſe *Herigerum* Abbatem Cœnobii Laubienſis. In hoc libro *De Corpore & Sanguine Domini* Herigerus impugnat quidem *Paſchaſium* circa modum, quo Corpus Domini exiſtit in Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, ſed ab illo non diſſentit in dogmate de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de Tranſubſtantiatione, ſicut oſtendimus in Colloquio III. in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi. Eidem *Herigero* tribuuntur duæ Antiphonæ in honorem *S. Thomæ* Apoſtoli, ſcilicet *O Thoma Didyme*, & *Thoma Apoſtole*; & Hymni de Beata Virgine, *Ave per quam &c.* Vixit *Herigerus* usque ad annum ſeptimum undecimi ſæculi, & obiit pridiè Kalendas Novembris. *Dudo S. Quintini* Decanus ſcripſit tres libros *de Moribus & Actis Normannorum*, quos ex Codicibus MSS. *Franciſci Amboſii*, & *Jacobi Sirmondi* edidit *Andreas Ducheſnius* inter Scriptores Veteres Normannicæ Hiſtoriæ. Conſultò hic prætermitto Sanctos *Odonem*, & *Odilonem* Abbates Cluniacenſes, qui decimo Eccleſiæ ſæculo Sanctimonia & doctrina clariſſimi fuerunt, quia in proximo Colloquio de Diſciplina Monaſtica agendo, de illis eorumque Operibus diſſerendi opportunior ſeſe dabit occaſio. At hic prætermittere haud poſſum *Gerbertum*, natione Gallum, patria Aquitanum, & poſteà Summum Pontificem dictum *Sylveſtrum II.* qui ſumme in Mathematicis præſertim Diſciplinis peritia præditus fuit. Compoſuit librum *De Geometria*, quem in Bibliotheca Farneſiana ſe legiſſe teſtatur *Onuphrius Panvinus* in Annotationibus ad *Platinam*; librum *De Numeris* ad *Conſtantinum* Monachum Floriacenſem, quem *Mabillonius* edidit Tomo II. Veterum Analectorum, Sermonem egregium *De Informatione Epiſcoporum*, quem idem *Mabillonius* unà cum libro *de Sphæra Conſtructione* ab eodem *Gerberto* compoſito publicavit, teſtaturque, ejusdem *Gerberti Geometriam*, & *Rithmomachiam* in Bibliothecæ Thuaneæ MS. Codice extare. Plures etiam Epiſtolæ breves, quas *Gerbertus* ante Pontificatum ſcripſit, extant partim in Bibliotheca Patrum editæ ex Codice *Papyrii Maſſoni*, partim Tomo II. Hiſtoriæ Francorum *Andreæ Ducheſnii*. Nonnulli poſt *Baronium & Bzovium* tribuunt eidem *Gerberto* vitam Sancti *Adalberti* Pragenſis Epiſcopi & Martyris; ſed *Henſchenius*, ad diem XXIII. menſis Aprilis, quo *S. Adalbertus* colitur, & *Mabillonius* ſæculo V. Benedictino multis momentis evincunt, hanc vitam *S. Adalberti* eſſe fœtum alicujus Monachi Anonymi. Fabulam de Necromantia, ſeu Magia *Gerberti* dicti in Pontificatu *Sylveſtri II.* jam exploſimus in ſecundo Colloquio, ubi de Pontificibus, qui ſæculis X. & XI. Sedem Romanam tenuerunt, ſermonem habuimus.

Italiam decimo Eccleſiæ ſæculo illuſtrarunt *Ratherius, Atto*, & *Luitprandus*. Primus, ſeu *Ratherius*, fuit Monachus Laubienſis, qui per totum penè vitæ ſuæ curſum adverſo fortunæ flatu uſus, variis jactatus eſt procellis. In Italiam ſiquidem ad *Hugonem* Regem Italiæ profectus, ab eo Epiſcopus Veronenſis conſtitutus eſt, ſed quarto poſt anno ſede pulſus, ex Italia ejectus eſt. Dein, à *Brunone* fratre *Ottonis* Imperatoris & Archiepiſcopo Colonienſi, cujus Præceptor fuerat, ſedi Leodienſi per obitum *Faraberti* tunc vacanti præfectus eſt. At paulò poſt Clero Leodienſi auſteros illius mores, rigidamque in obſervatione Canonum diſciplinam ægrè ferente, *Baldrico* Epiſcopatum cedere coactus eſt. Mox, *Brunone* Archiepiſcopo Colonienſi ſatagente apud Imperatorem fratrem ſuum, priſtinæ Sedi Veronenſi reſtitutus eſt, quam tamen diu non tenuit, quippè qui rurſus *Hugonis* Italiæ Regis imperio ab eo deturbatus eſt, & tertià vice exul, ſeceſſit in Monaſterium ſuum Laubienſe, ubi diem ultimum clauſit. Legitur in ejus Epitaphio hic verſus:

Veronæ Præſul, ſed ter Ratherius exul.

Complura Opuſcula compoſuit *Ratherius*: quorum quædam necdum edita ſunt, quædam verò fuere vulgata à *Luca Dacherio* Tom. II. Spicilegii. *Atto* Aldegerii filius, & Epiſcopus Vercellenſis, duo ſcripſit Opuſcula, quorum unum eſt *De preſſuris Eccleſiaſticis*, in tres partes diviſum. In prima egit *de judiciis Epiſcoporum*. In ſecunda, *de Ordinationibus eorumdem*, & in tertia, *de Facultatibus Eccleſiarum*. Alterum Opuſculum continet Collectionem Canonum centum Capitulis conſtantem. Hæc duo *Attonis* Opuſcula è MS. Codice Vaticano admodùm mendoſo, & plurimis hiante lacunis, quæ ſuppleri nullâ induſtriâ potuerunt, curâ Abbatis *Joannis Bona*, poſteà Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, deſcripta in lucem emiſit *Lucas Dacherius* Tomo VIII. Spicilegii. Scripſit etiam *Atto* Epiſcopus Vercellenſis ſeptemdecim Sermones ad populum, & *Polypticum*, quod *Perpendiculum* appellat, *quo inhoneſta redarguere, & honeſta ſancire docet*. Sed iſti ſermones ſeptemdecim, & *Polypticum*, ſeu *Perpendiculum*, extant adhuc in Codicibus MSS. Vaticano, & Vercellenſi. *Luitprandus* Eccleſiæ Ticinenſis primum Diaconus, deinde Cremonenſis Epiſcopus, ſcripſit Hi-

ſtoriam rerum geſtarum ab Europæ Imperatoribus & Regibus in ſex libros diviſam, quæ deſinit in capite quinto libri ſexti. Quapropter Caput ſextum, & alia ſequentia ejusdem libri ſexti Capita ab alio Scriptore adjecta & aſſuta fuiſſe jure optimo probant *Baronius*, & *Bellarminus* ex diverſitate ſtyli, ex rerum, quæ in prædictis Capitibus narrantur, cum reliquæ Hiſtoriæ corpore malè cohærentium inconſequentia, & ex ſæpiùs *Luitprandi* Cremonenſis Epiſcopi in his repetita mentione. Scripſit etiam *Luitprandus* Legationem, quam ad *Nicéphorum Phocam* Orientis Imperatorem pro *Ottone* Occidentis Imperatore iuſcepit. At librum de Pontificum Romanorum Geſtis à Sancto *Petro* usque ad *Formoſum*, non eſſe germanum *Luitprandi* fœtum colligunt viri eruditi ex diſſimilitudine ſtyli, & ex ſilentio *Sigeberti*, & *Trithemii*, qui hunc librum *Luitprando* non attribuunt. *Chronicon* etiam & *Adverſaria* anilibus fabulis & mendaciis à capite ad calcem referta, quæ aliquot abhinc annis ſub *Luitprandi* nomine prodierunt, ſuppoſititia eſſe, & perperàm *Luitprando* adſcripta convenit inter omnes peritos Criticos idque fusè demonſtrat *Nicolaus Antonius* in Bibliotheca Hiſpana Veteri cap. XVI. & ſeqq.

In Germania decimo Eccleſiæ ſæculo litteris claruerunt *Othlo*, *Burchardus*, *Notgerus*, ſeu *Notkerus*, *Witichindus*, & *Gerardus*. Vitam Sancti Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini, quam *Wilibaldus* paucis poſt ejus obitum ſcripſerat, Epiſtolis, Actis Conciliorum, & aliis quibusdam monumentis *Othlo* Monachus Fuldenſis auxit. Scripſit etiam vitam Sancti *Pyrminii* Epiſcopi Metenſis, vel ut alii volunt, Meldenſis, quam *Brouverus* publicavit Moguntiæ anno MDCXVI. *Burchardus* Epiſcopus VVormatienſis veteres Eccleſiæ Canones in unum Volumen viginti libris diſtinctum, adjutore *Olberto* Monacho Laubienſi, digeſſit, ipſum tamen *Antonius Auguſtinus* reprehendit, quòd *non ex fontibus ipſis hauſit ſingula, ſed ex rivulis & ſtagnis aliorum*. Nonnulli ab hoc *Burchardo* deducunt primordia Diſciplinæ Juris Canonici, quam ſæculo XII. *Gratianus* in ſcholas invexit, redactis in Epitomen Canonibus, quos *Burchardus* VVormatienſis, & *Ivo* Carnotenſis Antiſtites collegerant. *Notgerus*, ſeu *Notkerus* Monachus Sancti *Galli*, vulgò *Balbus* ob linguæ impedimentum appellatus, multa edidit Opera, ſed præſertim *Martyrologium*, quod *Caniſius* publici juris fecit in libro ſexto Antiquarum Lectionum. Confundi non debet hic *Notgerus*, ſeu *Notkerus*, cum alio *Notgero* Leodienſium Epiſcopo, qui eodem ſæculo vixit, quique *Hiſtoriam* ſcripſit *Epiſcoporum Trajectenſium*, & aliquas Sanctorum vitas. Confundi itidem non debet cum aliis duobus *Notgeris*, qui decimo etiam ſæculo Monaſterii *Sancti Galli* alumni fuerunt, ſicut accuratiſſimè obſervat *Jodocus Mezlerus* Monachus *S. Galli* in Epiſtola ad *Goldaſtum* datâ anno MDXCIX. *Witichindus*, cujus cum laude meminit *Sigebertus* in lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis, compoſuit tres libros *De Rebus Saxonum*; libros duos *De Geſtis Ottonis I.* Imperatoris: *Sermones ad fratres* librum unum; *Paſſionem S. Teclæ Virginis* ſtricta Oratione: *Epigrammatum* librum unum; *De ſtudiis Veterum* librum unum. Denique, *Gerardus* Presbyter Auguſtanus vitam *S. Udalrici* Epiſcopi Auguſtæ Vindelicorum litteris mandavit, & alium *de ejusdem S. Udalrici Miraculis* librum condidit. Quæ duo Opuſcula ſub *Gerardi* nomine exhibet *Mabillonius* ſæculo quinto Benedictino.

Hiſpania decimo Eccleſiæ ſæculo ſub Saracenorum tyrannide & infeſtationibus gemens, nullum ingenio & doctrinâ clarum protulit Scriptorem. Certè *Nicolaus Antonius* in ſua *Bibliotheca Hiſpana Veteri*, ne ullum quidem laudat Auctorem, qui decimo Eccleſiæ ſæculo eruditionis laude in Hiſpania floruerit. At in Anglia decimo Eccleſiæ ſæculo illuſtres fuerunt *Odo*, *Dunſtanus*, & *Alfricus* Archiepiſcopi Cantuarienſes; *Ethevvoldus* Epiſcopus VVintonienſis, & *Oſvvaldus* Antiſtes Vingornienſis, quorum Sanctitati ac eruditioni Eccleſia Anglicana debet Diſciplinæ tam Eccleſiaſticæ, quàm Monaſticæ reſtitutionem. Vitam *S. Odonis* Archiepiſcopi Cantuarienſis publicavit *Mabillonius* ſæculo V. Benedictino. *S. Dunſtanus* Epiſcopus itidem Cantuarienſis Regulam compoſuit, ut omnes Monachi & Sanctimoniales Angliæ Regni unanimes & unius moris in Monaſteriis habitare, & Deo ſervire poſſent. Hæc Regula legitur Tomo IX. Conciliorum. *S. Dunſtani* vitam ſcripſit *Osbernus* Monachus Cantuarienſis, eamque ſæculo V. Benedictino inſeruit *Mabillonius*. Complura Opuſcula ſcripſit *Alfricus*, ſeu *Ælfricus* Cantuarienſis etiam Archiepiſcopus, quorum quædam adhuc inedita ſunt, & in Bibliothecis aſſervantur, quædam verò edita ſunt Londini anno 1623. & 1638. Sancto *Ethevvoldo* VVintonienſi Epiſcopo multa Opuſcula attribuit *Piſeus*, quæ fortè temporis injuriâ perierunt. Quanto affectu Sanctus ille Antiſtes Monachos complecteretur, teſtatur *Willelmus Malmesburienſis* lib. 2. *de Regibus Angliæ* cap. 8. ubi hæc habet: *Tot & tanta Monaſteria fecit* (ſcil. Ethevvoldus) *quod vix modo credibile videatur, ut talia fecerit Epiſcopus urbis unius, qualia vix poſſet Rex Angliæ totius. Fallor, & præcipiti ſententia pecco, ſi non palam ſit, quod dico.* Vitam *S. Ethevvoldi* Epiſcopi VVintonienſis à *Worſtano* Monacho ejus diſcipulo deſcriptam publicavit *Mabillonius* ſæculo V. Benedictino. His Sanctis Epiſcopis pietate & doctrinâ haud inferior fuit *S. Oſvvaldus* primum VVingornienſis, poſteà Eboracenſis Antiſtes, cujus vita ab Auctore Anonymo, qui incerta ætate vixit, ſcripta eſt, & à Bollando ad diem xxix. Februarii, à *Mabillonio* verò ſæculo V. Benedictino publicata. Aliam *S. Oſvvaldi* vitam ab *Eadmaro* Monacho Cantuarienſi elucubratum vulgavit *Wartonus* in parte II. Angliæ ſacræ. Hi ſunt Antiſtites, qui ſæculo decimo tanquam Sydera per Angliam micuere, quique multos habuerunt imitatores, præſertim Monachos, quos inter, *Fridegodus*, Anglus Monachus Cantuarienſis, ſcripſit vitam S. *Wilfridi* Eboracenſis, quam metricè compoſitam, ſed in fine mutilam edidit *Mabillonius* parte I. ſæculi III. Benedictini, ſed poſteà ex Codice Bibliothecæ Cottonianæ nactus, quòd in ea deſiderabatur, ſupplementum ſatis amplum, exhibuit parte I. ſæculi IV. Benedictini. Prætermitto alios Monachos, qui in Anglia, Italia, Gallia & Germania ſæculo Eccleſiæ decimo vitas Sanctorum Epiſcoporum, Abbatum,

batum, & Monachorum ſcripſerunt, quæ legi poſſunt apud doctiſſimum *Mabillonium*, qui eas ſæculis Benedictinis inſeruit, Notiſque illuſtravit. Non plura addam de Scriptoribus ſæculi decimi, quia quæ hactenùs diximus abundè ſufficiunt ad diffluendam calumniam Hæreticorum, qui perfrictâ fronte eſſerunt, tantam fuiſſe decimi ſæculi Epiſcoporum, Sacerdotum, Monachorum, omniſque Clericalis Ordinis depravationem morum, & ignorantiam, adeo fuiſſe collapſam diſciplinam, & ubique terrarum regnâſſe faſtum, ambitionem, avaritiam, fraudes, perjuria, luxum, libidinem, totamque vitiorum Lernam, ut mirum non ſit, ſi in tam corrupto rerum ſtatu, & in ſumma Scriptorum penuria, multis erroribus, atque Superſtitionibus inquinata fuerit Eccleſia. Hoc, inquam, hæreticorum commentum ex his, quæ in hocce Colloquio de Scriptoribus decimi ſæculi hactenus diximus, & ex his etiam, quæ in primo Colloquio obſervavimus de Sanctitate vitæ Imperatorum, & Regum Angliæ, Galliæ, & Hiſpaniæ, qui eodem ſæculo decimo vixerunt, falſi manifeſtò convincitur.

D. Probè intelligo, ſæculum decimum hominibus ingenio & eruditione claris, ac bonis, pliſque Principibus non ita fuiſſe exhauſtum, ſicut falsò aſſerere ſolent hæretici, ut indè ſuos ſtabilire errores, & Eccleſiam Romanam, à cujus communione ſunt ſeparati, facilius calumniari poſſint. Sed miſsâ hac hæreticorum calumniâ, quæ rimarum plena, inſter dolii pertuſi, hàc illàc perfluit, nunc rectò tramite pergamus ad viros illuſtres, ſeu Scriptores undecimi Eccleſiæ ſæculi, & ab his initium ſumamus, qui peſtilentiſſimam *Berengarii* hæreſim eo ſæculo exortam doctiſſimis ſuis lucubrationibus impugnârunt.

M. Sæculum undecimum, licèt doctrinæ ubertate, Pontificum Romanæ Eccleſiæ ſanctitate, & rerum geſtarum magnitudine longè præſtiterit ſæculo decimo, in hoc uno tamen, ut jam obſervavimus, fuit eò infelicius, quòd ſæculum decimum Sectas, aut Hæreſes in Eccleſia Latina protulerit nullas, ſæculum verò undecimum nefariam *Berengarii* Andegavenſis Archidiaconi hæreſim, quæ ad noſtra uſque tempora per *Henricianos*, *Petrobruſianos*, & *Waldenſes* in noviſſimas *Lutheri*, & *Calvini* Sectas tranſmiſſa eſt, infelici partu ediderit. Verum, divino conſilio factum eſt, ut idem ſæculum undecimum, quod hanc deteſtabilem *Berengarii* hæreſim protulit, viros quoque pepererit fortiſſimos, eoſque doctiſſimos, qui iſtud monſtrum in perniciem Eccleſiæ natum ſuâ virtute fugârunt, doctrinâ vicerunt, ſuiſque eruditis Scriptoribus omninò deleverunt. Hos inter naſcenti *Berengarii* hæreſi ſe ſe ſtrenuè ſtatim oppoſuerunt, ac bellum indixerunt *Hugo* Lingonenſis, *Adelmannus* Brixienſis, *Deodwinus* Leodienſis Antiſtites, quibus ſe adjunxerunt doctiſſimi Monachi Benedictini, *Lanfrancus*, *Guitmundus*, *Durandus*, quorum Opera hic breviter referemus. Contra *Berengarium* primus ſcribere aggreſſus eſt *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus, qui aliàs ſub *Fulberto* Epiſcopo Carnotenſi vitæ ſanctitate & doctrinâ illuſtri, cum eodem *Berengario*, & *Adelmanno* Theologiæ operam dederat, & poſteà à *Roberto* Francorum Rege ad Sedem Lingonenſem fuerat effectus. Hic, inquam, *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus ſcripſit contra *Berengarium* brevem quidem Tractatum *De Corpore & Sanguine Chriſti*, ſed nervoſum & luculentum, in quo hunc hæreticum etiam atque etiam hortatur, ut contra divinam Omnipotentiam argumentari, ac cœleſte Myſterium impugnare tandem aliquando deſiſtat. Extat hic Tractatus *Hugonis* Lingonenſis Epiſcopi Tomo XVIII. Patrum Editionis Lugdunenſis, eumque edidit *Lucas Dacherius* in Appendice ad *Lanfranci* Opera Pariſiis anno MDCXLVIII. *Aldemannus* ex Clerico & Scholaſtico Leodienſi Epiſcopus Brixienſis in Italia creatus, ſtatim ac audiviſſet, *Berengarium*, qui, ſicut ipſemet, *Fulberti* Carnotenſis Epiſcopi fuerat diſcipulus, doctrinam *de Corpore & Sanguine Domini in Eucharistia* Orthodoxæ fidei contrariam ſpargere, ad eum ſcripſit Epiſtolam, in qua pluribus illum adhortatur, ut famam ſuam tam fœdâ labe non maculet, & à doctrina *Ambroſii*, *Auguſtini*, *Hieronymi*, & aliorum Sanctorum Patrum deflectere non præſumat. Poſteà, in eadem epiſtola ſolis Chriſti Domini verbis innixus, ductoque ab omnipotentia divina argumento invictè probat, verè, realiter, ſubſtantialiterque contineri in Euchariſtia Corpus & Sanguinem Chriſti Domini. Hanc Epiſtolam ad *Berengarium* ſcripſit *Aldemannus* non anno MXXXV. ſicut viſum eſt *Baronio*, ſed circa annum MXLVIII. Teſtatur ſiquidem *Ughellus* Tomo V. *Italiæ Sacræ*, Adelmannum Brixienſem rexiſſe Eccleſiam ab anno MXLVIII. uſque ad annum MLXI. quò fit, ut hanc Epiſtolam ſcribere haud potuerit ante annum MXLVIII. Hæc *Adelmanni* Epiſtola, cujus cum laude meminit *Sigebertus* in libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. CLIII. extat in Biblioth. Patrum. *Deoduinus*, ſeu *Theoduinus*, Imperatoris *Henrici III*, conſanguineus, & Epiſcopus Leodienſis contra Berengarii hæreſim ſcripſit Epiſtolam ad *Henricum* Galliarum Regem, in qua eum vehementer exorat, ut hanc impiam & ſacrilegam hæreſim, quæ adſtruit, Corpus Domini non tàm Corpus eſſe, quàm umbram & figuram Corporis Domini, è toto ſuo Regno quàm primum exterminare ſtudeat, ac penitus de medio tollat. Hæc autem Epiſtola ſic erat inſcripta: *Epiſtola D. Leodicenſis*, ſeu Leodienſis, Epiſcopi. Quæ littera D. occaſionem errandi *Baronio* præbuit. Putavit ſiquidem *Baronius*, hanc litteram D. nomen deſignare *Durandi* Leodienſis Epiſcopi, à quo hanc epiſtolam aſſerit fuiſſe ſcriptam anno milleſimo trigeſimo quinto. Sed modò convenit inter omnes peritos Criticos, hanc litteram D. indicare nomen *Deoduini* Epiſcopi Leodienſis, qui iſtam Epiſtolam ſcripſit anno milleſimo quinquageſimo, eodem videlicet anno, quo *Henricus* Galliarum Rex ad damnandam *Berengarii* hæreſim Synodum Pariſiis congregari curavit. Hanc *Deoduini* Epiſcopi Leodienſis Epiſtolam, quæ *Baronii* tempore mutila erat, integram exhibet *Mabillonius* Tomo 4. Analectorum. Jam verò, quanto zelo *Lanfrancus*, Papiê Italiæ Civitate oriundus, Ordinis Benedictini Monachus, ex Priore Cœnobii Beccenſis Abbas Cadomenſis factus, & poſteà Cantuarienſis Archiepiſcopus, totiuſque Angliæ primas, Catholicam fidem contra *Berengarium* propugnaverit, ſat ſuperque in præce-

den-

dentibus Colloquiis diximus, & dumtaxat hic referemus Opera ab ipſo edita, quæ *Lucas Dacherius* doctiſſimus Monachus Benedictinus Congregationis *S. Mauri* Pariſiis in lucem emiſit anno MDCXLVIII. eoque ordine illa diſpoſuit. In primis, Vitam *Lanfranci* ſcriptam à *Milone Criſpino* Monacho Cœnobii Beccenſis præfixit ejus Operibus, eamque illuſtravit eruditis Notis, quæ *Lanfranci* ſanctitatem, doctrinam & ſapientiam ſpectabiliorem reddunt. Sequitur poſteà brevis Commentarius *Lanfranci* in Epiſtolas Pauli. Hunc Commentarium excipit liber, quem *Lanfrancus* edidit contra *Berengarium* de Corpore & Sanguine Domini. Dein, ſubnectuntur *Decreta Lanfranci pro Ordine S. Benedicti*, in quibus tamen jure meritò ſuſpicatur *Dacherius*, nonnulla à quodam conſarcinatore fuiſſe adjecta, tum quia gravitatem, & ſtyli *Lanfranci* majeſtatem non referunt ubique; tum quia etiam ipſemet *Lanfrancus* citatur Sectione 2. cap. 2. illorum Decretorum, ubi hæc leguntur: *Cantent Matutinas (decretas Lanfranci) Laudes*. Poſt hæc *Lanfranci Decreta pro Ordine S. Benedicti*, ſexaginta illius Epiſtolas ad diverſos ſcriptas exhibet *Lucas Dacherius*, quamvis non dubitet, complures alias à *Lanfranco* fuiſſe ſcriptas, quæ haud dubiè, magno rei litterariæ diſpendio, perierunt, dùm anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo quarto ruit dirutiſſima Monaſterii Beccenſis Bibliotheca, in qua benè multi Codices MSS. cura & ſtudio tam *B. Lanfranci*, quàm *S. Anſelmi* lucubrati, & caſtigati ſtudioſè aſſervabantur. Ultimo loco Operum *Lanfranci* reponit *Dacherius* librum *De celandis Confeſſionibus*, cujus obſcuriora loca perdoctis Notis illuſtrat, & ad calcem ſuæ Operum *Lanfranci* editionis attexuit Appendicem, in qua ex diverſis MSS. Codicibus inſerit *Chronicon Beccenſe*, *Vitas B. Herluini Fundatoris ac primi Abbatis cœnobii Beccenſis. & quatuor priorum Abbatum ejuſdem Monaſterii, Vitam S. Auguſtini Anglorum Apoſtoli: Tractatus duos de Euchariſtia Sacramento contra Berengarium, Hugonis videlicet Lingonenſis Epiſcopi & Durandi Abbatis Troarnenſis*. Deſideratur tamen in hac Operum *Lanfranci* editione adornata à *Luca Dacherio* Sermo à *Lanfranco* compoſitus, quem antehac ineditum idem *Lucas Dacherius* evulgavit Tomo 4. Spicilegii. Zelum *Lanfranci* in confutanda *Berengarii* hæreſi æmulati ſunt eodem ſæculo undecimo *Guitmundus*, & *Durandus* quorum prior *Guitmundus* fuit Monachus Ordinis Benedictini, *Crucis S. Leufredi* Diœceſis Ebroicenſis in Normannia, & poſteà Averſanus in Italia Archiepiſcopus, ſcripſit adverſus *Berengarium* libros tres *de Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia*, in quibus hæreticus umbraticos (ita Berengarianos appellat) refellit locupletiſſimis Scripturæ Sacræ, & Sanctorum Patrum teſtimoniis. Scripſit etiam *Guitmundus* confeſſionem *de Sancta Trinitate, Humanitate Chriſti, & veritate Corporis & Sanguinis Domini*, & *Orationem ad Guillelmum* I. Angliæ Regem, in qua Epiſcopatum ſibi ab eo oblatum modeſtiſſime recuſat. Hæc *Guitmundi* Opera habentur Tom XVIII. Bibliothecæ Patrum. *Durandus* verò ex Monacho Fiſcanenſi Ordinis Benedictini primus Abbas Monaſterii Troarnenſis edidit contra Berengarii hæreſim eruditum librum *de Corpore & Sanguine Domini*, quem in novem partes diſtribuit, & in eo multa eruditione cùm ex Sacris Scripturis, tum ex perpetua Sanctorum Patrum traditione hauſtâ Berengarianæ hæreſis ſectatores contrivit. Hunc *Durandi* Troarnenſis Abbatis librum *Lucas Dacherius*, ut jam obſervavimus, primus publica luce donavit in Appendice Operum Lanfranci, indeque in Bibliothecis Patrum inſertus. His doctiſſimis Scriptoribus, qui undecimo ſæculo in *Berengarium* calamum acuerunt, accenſeri meritò debet *Humbertus* è Lotharingia oriundus, Tullenſis cœnobii Ordinis Benedictini Monachus, & propter ſingularem, qua pollebat, eruditionem, à *Leone* IX. Sanctiſſimo Pontifice creatus Epiſcopus Sylvæ Candidæ, & inter S. R. E. Cardinales cooptatus. Præſcripſit ſiquidem *Humbertus*, jubente *Nicolao* II. Pontifice Maximo, formulam abjurationis, quam *Berengarius* Sacramentariorum parens pronunciavit in Concilio Romano. Quam ob rem *Humbertum* laceſſivit *Berengarius*, eum, ut jam obſervavimus, *Burgundum* per contemptum appellans. At *Lanfrancus* in libro *de Corpore & Sanguine Domini* cap. 2. ab inſultu *Berengarii* præclare vindicat *Humbertum*, quem ut *Virum religioſum, Fide Chriſtiana & ſanctiſſimis operibus perſeverantiſſimè decoratum, ſcientia divinarum, ac ſæcularium litterarum apprime eruditum* commendat. Oſtendimus in quarto Colloquio, hunc *Humbertum* à Leone IX. Pontifice Maximo Legatum Conſtantinopolim miſſum, ut Orientale ſchiſma componeret, cauſam Eccleſiæ ſtrenuè propugnâſſe adversùs *Michaelem Cerularium* Patriarcham Conſtantinopolitanum, *Leonem Acridanum*, & *Nicetam Pectoratum*, quorum calumnias in Latinos egregiè confutavit editis libris, qui extant in Appendice Tomi II. Annalium Cardinalis *Baronii*, apud *Henricum Caniſium* Tomo 5 Lect. Antiq. & in Bibliothec. Patrum.

D. Ut in aliis recenſendis viris illuſtribus, qui ſæculo Eccleſiæ undecimo floruerunt, recto ordine progrediamur, meamque, in retinendis eorum nominibus, & libris ab ipſis editis, memoriam juvare paſſim, rogo te, ut exhibeas Scriptores, qui in Occidente celebriores fuerunt, & primò illos in medium producas, qui Italiam; ſecundò, qui Galliam; tertiò, qui Germaniam; quartò, qui Hiſpaniam; quintò, qui Angliam doctrina & pietate illuſtrarunt, quorum omnium ſeriem claudent Scriptores Græci, qui in Oriente eodem ſæculo undecimo aliqua doctrinæ laude fulſerunt.

M. Quatuor potiſſimùm Scriptores pietate & doctrina conſpicuos dedit Italia undecimo Eccleſiæ ſæculo, duos videlicèt Romanos Pontifices *Gregorium* VII. & *Victorem* III. *S. Petrum Damianum* Cardinalem Oſtienſem, & *Anſelmum* Lucenſem Epiſcopum. *Gregorius* VII. de quo multa in ſuperioribus Colloquiis diximus, & quæ hic repetere ſupervacaneum omninò eſſet, ſcripſit epiſtolarum libros decem, qui extant Tomo 10. Conciliorum. Obiter tamen advertere debes, Regeſto *Gregorii* VII. inter epiſtolam quinquageſimam quintam libri ſecundi, & epiſtolam quinquageſimam ſextam inſertas eſſe viginti ſeptem propoſitiones, quæ inter ſe nullatenùs cohærent, nulla temporis nota conſignantur, nec epiſtolæ, nec tractatus, nec ſermonis rationem habent. Harum propoſitionum, ſeu articulorum Collectionem *Gregorii* VII. *Dictatum* inſcriptam, putant nonnulli, poſt Baronium, eſſe genuinum fœtum *Gregorii* VII. Alii verò periti Cri-

tici

tici negant, *Gregorium VII.* eſſe Auctorem hujuſce *Dictatûs*, hisque rationibus moventur. Primò, quia *Bellarminus*, & *Labbeus* in libro *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* Opera *Gregorii VII.* recenſentes, ejus tantùm epiſtolarum mentionem faciunt, & de illo *Dictatu* ne minimum quidem verbulum habent. Secundò, quia nullus Auctor coævus vel ſuppar meminit hujuſce *Dictatûs*, aut eum Gregorio VII. adſcripſit. Tertiò, quia nuſquam ipſemet *Gregorius VII.* in ſuis epiſtolis hunc *Dictatum* laudavit aut vindicavit. Quartò, quia credibile non eſt, *Gregorium VII.* litteris mandâſſe hunc *Dictatum*, in quo nonnulla continentur, quæ ejus modeſtiam, pietatem, ſapientiam non redolent, & ab ejus doctrina videntur aliena. Dubitant etiam periti Critici, an *Expoſitio in ſeptem Pſalmos Pœnitentiales*, quæ ſub nomine *S. Gregorii Magni* circumfertur, adjudicari debeat *Gregorio VII.* Aſſervatur etiamnum in Anglia *Commentarius manuſcriptus in Matthæum*, quem à *Gregorio VII.* ante Pontificatum, ſeu, dum adhuc Monachus eſſet, lucubratum fuiſſe ferunt, ſed hic Commentarius manuſcriptus necdum in lucem prodiit.

De *Victore III.* in Sede Romana *Gregorii VII.* ſucceſſore, quique ante Pontificatum *Deſiderius* appellabatur, & erat Caſſinenſis Monaſterii Abbas, plura etiam diximus in Colloquio ſecundo diſſerendo de Pontificibus, qui Romanam Eccleſiam ſæculo undecimo rexerunt. Addam hic duntaxat, nullâ prorsùs fide dignum eſſe *Hugonem* Abbatem Flaviniacenſem, dum in ſuo Chronico mortem *Victoris III.* his verbis deſcribit: *Hic igitur* (ſeu Victor III.) *conſecratus ab Oſtienſi Epiſcopo, cùm Miſſas apud S. Petrum diceret, infra actionem judicio Dei percuſſus eſt. Et quamvis tardè cognoſcens ſe erráſſe, ſe ipſe depoſuit, & accitis Fratribus de Monte Caſſino, qui ſecum aderant, præcepit, ſe illo deferri, & in Capitulo non ut Papam, ſed ut Abbatem ſepeliri.* Eâ in re, inquam, nulla fides habenda eſt *Hugoni* Abbati Flaviniacenſi, quippè qui ſtetit à partibus *Hugonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis, qui immoderato Pontificatus adipiſcendi deſiderio inflammatus, *Victoris III.* Summi Pontificis electionem ac conſecrationem, per quam ſpes fallaces, & ſuæ de aſſequendo Pontificatu Romano cogitationes in fumum abierunt, ægrè ac iniquo animo tulit, ut videre eſt in prolixa illa epiſtola, quam conviciis in *Victorem III.* Sanctiſſimum Pontificem ſcatentem queribundus ſcripſit ad *Mathildem* Comitiſſam. Extat hæc epiſtola tomo 10. Conciliorum. Prætereà, *Victorem III.* Papam ab hac calumnia, quam ipſi impingit *Hugo* Flaviniacenſis Abbas, vindicant non ſolùm ea, quæ de illius vitæ ſanctitate, & in recuſando Pontificatu modeſtiâ in citato Colloquio in medium attulimus, ſed etiam ejus Epitaphium à *Baronio* recitatum, & Martyrologium Benedictinum, cui nomen Sanctiſſimi illius Pontificis ad diem 16. Septembris inſcriptum eſt his verbis: *In Monaſterio Caſſinenſi obitus B. Victoris Papæ III. ſanctitate vitæ, & miraculorum gloria clariſſimi.* Quatuor Dialogorum libros *de Miraculis Sancti Benedicti, & SS. Monachorum Caſſinenſium* ſcripſerat *Victor III.* Papa, ut teſtatur *Petrus Diaconus* in libro *de Viris illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis* cap. 18. Sed tres duntaxat iſtius Pontificis Dialogorum libros ex Codice Vaticano primus eruit, additiſque Notis edidit Romæ *Joannes Baptiſta Marus* Romanus, Collegiatæ Eccleſiæ Sancti Angeli in Foro Piſcium Canonicus. Deinde prodierunt Pariſiis cum ejusdem Canonici Notis an. MDCLXVI. & extant apud *Mabillonium* parte II. ſæculi IV. apud *Henſchenium* ad diem 21. menſis Martii, & in Bibliothec. Patrum. Scripſit etiam idem *Victor III.* Papa plures epiſtolas ad *Philippum* Galliarum Regem, & ad *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem, habuitque *Orationem ad Epiſcopos in Synodo Beneventana*, quæ reperitur apud *Leonem Oſtienſem* cap. 71. lib. 3. Chronici Caſſinenſis, & apud *Baronium* ad an. MLXXXVII.

S. Petrus Damianus Ravennâ oriundus, Monachus fuit Congregationis *Sanctæ Crucis Fontis Avellani* à Beato *Ludolpho* fundatæ. Docuit Fratres ſuæ Eremi, ac dein Monachos Pompoſianos. Præfuit magna cum laude Eremo Fontis Avellani, ac quinque extruxit Monaſteria, ſive *Eremitarum habitacula*, ut teſtatur Sanctus *Joannes Laudenſis* in Vita, quam de eo ſcripſit. Sub Romanis Pontificibus *Gregorio VI. Clemente II. Leone IX. Victore II. Stephano IX. Nicolao II.* & *Alexandro II.* egregiam Eccleſiæ Sanctus *Petrus Damianus* navavit operam. Ab *Stephano IX.* Epiſcopus & Cardinalis Oſtienſis, volens nolens, creatus, omnem ſuam induſtriam ad ſchiſma Antipapæ *Benedicti* contra *Nicolaum II.* & Pſeudo-Pontificis *Cadaloi* adversùs *Alexandrum II.* penitùs abolendum contulit. Legationem in Gallia, & Germania obiit nomine *Alexandri II* qui eum in tanto honore habebat, ut ſcribens ad Galliarum Epiſcopos hoc illum celebret elogio: *Talem vobis virum deſtinare curavimus, quo poſt nos major in Romana Eccleſia non habetur, Petrum Damianum Oſtienſem Epiſcopum, qui nimirum noſter eſt oculus, & Apoſtolicæ Sedis immobile firmamentum.* Ab eodem Summo Pontifice *Alexandro II.* miſſus eſt *Petrus Damianus* Florentiam, ut natum eâ in Eccleſia ſchiſma Epiſcopum inter & Monachos componeret. Ravennam quoque juſſu ejusdem Pontificis profectus eſt, ut Cives Ravennates reconciliaret Eccleſiæ Romanæ, eosque anathematis vinculo, quo erant innodati, ſolveret. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus fuit *S. Petrus Damianus*, eamque acerrimè propugnavit contra Simoniacos, contra Clericos incontinentes, & contra Laicos nubentes conſanguineis. Omnium ſui ſæculi virorum eruditorum extitit patronus, decus & præſidium, multaque ipſemet reliquit ingenii ſui monumenta, quæ in tres tomos diſtributa Romæ edidit *Conſtantinus Cajetanus* Monachus Benedictinus Cœnobii Catanenſis *S. Nicol. de Arena*, ſimul cum ejus Vita à Sancto Joanne Laudenſi ejus Diſcipulo ſcripta, quam *Bollandus* ad diem 23. menſis Februarii recudit, ac prævis Commentariis illuſtravit. Librum *de Correctione Papæ, & Epiſcopi*, qui Argentorati an. MDLXII. ſub nomine *S. Petri Damiani* excuſus eſt, non eſſe genuinum *S. Petri Damiani* fœtum, rectè monet *Poſſevinus* in *Apparatu ſacro*. Confundi haud debet *S. Petrus Damianus* cum *Petro de Honeſtis*, qui Canonicos Regulares in Eccleſia Sanctæ Mariæ in Portu in agro Ravennate inſtituit, eisque peculiarem ſcripſit Regulam à *Paſchali II.* Pontifice Maximo approbatam. Hunc enim *Petrum de Honeſtis* eſſe diverſum à *Petro Damiano*, apertè contra nonnullos evincunt *Rubeus* lib. 5. Hiſt. Ravenn. & *Pennotus* lib. 2. cap. 48.

Anſelmus Epiſcopus Lucenſis, patriâ non Mantuanus, ſed Mediolanenſis, nepos *Alexandri II.* multos ſcripſit libros, ex quibus duo ſuperſunt contra *Guibertum* Antipapam, & ſequaces ejus pro defenſione *Gregorii VII.* qui nunc extant in Biblioth. Patrum. Eidem Lucenſi Epiſcopo attribuitur in pluribus MSS. Codicibus inſignis *Collectio Canonum Eccleſiaſticorum*, quam tamen viri eruditi ei abjudicant, tum quia in hac Collectione Decreta *Urbani II.* & ſequentium Pontificum continentur, cùm tamen certò certiùs conſtet, *Anſelmum* Epiſcopum Lucenſem ad illorum tempora non perveniſſe; tum quia etiam vetus Auctor Presbyter Pœnitentiarius domeſticus *Anſelmi* recenſens in illius vita Opera ab ipſo edita, iſtius *Canonum Eccleſiaſticorum Collectionis* nullatenus meminit, ſicut nec *Sigebertus*, nec *Trithemius*. De ea *Collectione* legendus eſt *Baluzius* in Opere *De emendatione Gratiani*, tam in Præfatione num. XIX. quàm etiam in Notis pag. 641. Vitam *Anſelmi* Epiſcopi Lucenſis à Presbytero Pœnitentiario ejus domeſtico ſcriptam recitat *Bollandus* in Actis Sanctorum ad diem XVIII. menſis Martii.

In Gallia undecimo Eccleſiæ ſæculo bonæ Artes, & ſcientiæ, quæ ſæculo decimo haud parùm neglectæ fuerant, reflorere cœperunt, magnumque ſuſceperunt incrementum. Teſtatur ſiquidem *Egaſſius Bulæus* Tom. I. *Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis* pag. 347. in multis Galliarum urbibus Scholas undecimo Eccleſiæ ſæculo fuiſſe paſſim reſtitutas, aut jam inſtitutas novum recepiſſe ſplendorem *Remis, Aurelia, Carnuti, Andegavi, Lauduni*, ſed præcipuè in Academia Pariſienſi, ad quam ex omni mundi parte homines veræ ſapientiæ acquirendæ deſiderio flagrantes, velut ad locupletiſſimum bonarum Artium & litterarum Emporium diſcendi gratiâ convolârunt, qui deinde ſcientias conſecuti, eas in aliis urbibus & oppidis maxima cum laude docuerunt, videlicèt *Fulbertus* Carnuti, *Anſelmus* Lauduni, *Marbodus* Andegavi, *Lanfrancus*, & *Anſelmus* ex Italia profecti in Cœnobio Beccenſi, & alii innumeri viri illuſtres omnium diſciplinarum notitiâ Pariſiis imbuti non ſolùm in Gallias, ſed & in alias Orbis Nationes univerſæ eruditionis theſauros copioſiſſimè effuderunt, quorum elogium texit idem *Bulæus* in *Catalogo illuſtrium Academicorum*, quem ad calcem Tomi I. *Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis* adjecit. Infinitus profectò eſſem, ſi de ſingulis clariſſimis viris, qui undecimo ſæculo è Pariſienſi Academia toto Orbe celeberrimâ prodierunt, provinciam diſſerendi hic ſuſcipere vellem: Nonnullos jam laudavi Scriptores Gallos, qui *Berengarii* hæreſim undecimo ſæculo enatam confutârunt, videlicèt *Hugonem* Lingonenſem, *Adelmannum*, *Durandum* Abbatem Troarnenſem, & *Humbertum* Cardinalem, quibus aliquot alios impræſentiarum addam illuſtres viros, qui in Galliis eodem ſæculo celebres fuerunt. Hos inter principem locum obtinet *Fulbertus*, qui licèt *Romanus*, aut *Italus* fuerit, ſicut ex Epiſtola ejus ſecunda ad *Einardum* colligit *Mabillonius* Tomo II. Analectorum, floruit attamen in Galliis, quippè qui, ut teſtantur veteres Annales MSS. Collegii Navarrici, Galliarum Regis *Roberti* Cancellarius fuit, & Carnotenſis Epiſcopus poſt *Rodulphum* ab eodem Rege deſignatus. Docendi Officium, quod in ſchola Carnotenſi ante Epiſcopatum ſuſceperat, non reliquit *Fulbertus* factus Epiſcopus, ſcholamque habuit diſcipulorum undequaque confluentium frequentia pernobilem. Inter complures ejus diſcipulos inſignes, cùm Clericos, tùm Monachos, numerantur *Olbertus* in Laubienſi Cœnobio primùm educatus, deinde Trecis, Pariſiis, poſtremò Carnuti litteris imbutus, poſteà *Burchardi*, Epiſcopi Wormatienſis Magiſter, *Angelrannus* Picardus Centulenſis Cœnobii doctiſſimus Monachus; *Adelmannus* Clericus Leodienſis, *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus, *Berengarius* Turonenſis, multique alii doctrinâ viri illuſtres, adeò ut, quamdiu vixit *Fulbertus*, nulla ſchola celebrior in Gallia viſa fuerit, quàm Carnotenſis, ſicut teſtatur *Bulæus* in *Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis* ſæculo II. Scripſit *Fulbertus* Tractatum *adversùs Judæos*, Canonem *De Pœnitentia mulierum*, complures Epiſtolas, Sermones, Proſas, & Hymnos, præſertim in laudem B. Mariæ Virginis, quam ſingulari devotionis affectu coluit, & in cujus honorem magnificam Carnotenſem Eccleſiam, *Canuto* Angliarum Rege ſumptus in id ſoppeditante, excitavit. Epiſtolam *Fulberti De rebus Eccleſiæ religiosè & cautè diſtribuendis* antehàc ineditam publici juris fecit *Lucas Dacherius* in Appendice ad Tomum II. Spicilegii.

Poſt *Fulbertum* Carnotenſem Epiſcopum, Catalogo virorum illuſtrium, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo in Gallia floruerunt, accenſeri meritò debent quatuor Monachi Ordinis S. Benedicti, videlicèt *Ademarus*, *Glaber Rodulphus*, *Helgaldus* &. *Anſelmus*. Scripſit *Ademarus* Cœnobii Sancti Eparchii Engoliſmenſis Monachus Chronicon à principio Monarchiæ Francorum, præcipuè anno 829. uſque ad annum MXXVIII. quo è vivis exceſſit. Exſtat iſtud Chronicon, ad res Aquitanicas illuſtrandas præſertim utile, Tomo II. Bibliothecæ *Philippi Labbei*. Tribuitur eidem Ademaro *Supplementum ad Amalarii Opus De Divinis Officiis*, quod *Mabillonius* edidit Tomo II. Analectorum. Teſtatur quoque *Dupinus* cap. XI. *Bibliothecæ Scriptorum Eccleſiaſticorum XI. ſæculi*, doctiſſimum *Baluzium* penès ſe habuiſſe Epiſtolam manuſcriptam, & Sermones adhuc ineditos ejuſdem *Ademari*, in quibus, eâ tum temporis inter Lemovicenſes fervente lite, de qua ſuperiùs ſermonem habuimus, magna animi contentione probat, Sanctum *Martialem* appellari debere Apoſtolum. *Glaber Rodulphus* Monachus Sancti Germani Antiſiodorenſis vixit ſub Regibus Francorum *Roberto*, & *Henrico I.* compoſuitque Hiſtoriam quinque libris comprehenſam ab anno circiter nongenteſimo nonageſimo ad annum milleſimum quadrageſimum ſextum, quam in lucem emiſit *Franciſcus Ducheſnius* inter Antiquos Scriptores Hiſtoriæ Francorum Tomo IV. ſcripſit etiam *Glaber* vitam *S. Guillelmi* Abbatis *S. Benigni* Divionenſis, quam edidit *Bollandus* inter Acta Sanctorum ad I. diem menſis Januarii. *Elgaldus* Floriacenſis Monachus edidit *Epitomen vitæ Roberti Regis Francorum*, quam inter Antiquos Scriptores Hiſtoriæ Francorum publicavit jam citatus *Ducheſnius* Tomo IV. *Anſelmus* Remenſis Monachus ſcripſit Itinerarium *Leonis IX.* dùm videlicèt Româ in Gallias

pro-

profectus eſt Romanus ille Pontifex. Prætermitto, brevitatis ergò, multos Abbates & Monachos, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo ſcripſerunt aliquorum Abbatum & Monachorum vitas, quæ legi poſſunt apud *Mabillonium* in ſæculis Benedictinis.

A Gallis Scriptoribus tranſeamus ad Germanos, quorum undecim præcipuè numerantur, qui ſæculo Eccleſiæ undecimo eruditionis laude claruerunt, videlicèt *Meginfredus*, *Berno*, *Bruno*, *Hermannus Contractus*, *Lambertus Schafnaburgenſis*, *Bertholdus Conſtantienſis*, *Adamus Bremenſis*, *Gebhardus*, *Stephanus*, *Paulus Bernriedenſis*, & *Gerochus*, quorum edita Opera hic breviter indicare ſufficiet. In primis, *Meginfredus* Fuldenſis primum Monachus, & poſtea Archiepiſcopus Magdeburgenſis, ſcripſit vitam Sancti *Emmerani* Archiepiſcopi Ratiſponenſis, quam vulgavit *Caniſius* Tomo II. Antiquæ lectionis. *Berno* Abbas Cœnobii Augiæ Divitis propè Conſtantiam ad Rhenum, humanâ & divinâ ſapientiâ præditus fuit, ſicut teſtatur *Sigebertus* cap. 158. libri de *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & ſcripſit librum *de quibusdam rebus ad Miſſæ Officium pertinentibus*, qui in Bibliotheca Patrum editus eſt, ac vitam *S. Udalrici* Epiſcopi Auguſtani, quem recitat *Surius* ad diem IV. menſis Julii. Hunc *Bernonem* Augiæ Divitis Abbatem malè confundit *Baronius* cum *Bernone*, qui fuit fundator, & primus Abbas Ordinis Cluniacenſis, & è Burgundia erat oriundus. Malè etiam *Gerardus Joannes Voſſius* cap. 44. lib. 2. *De Hiſtoricis Latinis* confundit eumdem *Bernonem* Augiæ Divitis Abbatem cum alio *Bernone*, qui nono ſæculo fuit diſcipulus *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis, & Eccleſiæ Pariſienſis Clericus, ut liquet ex Epiſtola *Æneæ* Pariſienſis Epiſcopi ad eumdem *Hincmarum* data, & à Baronio relatâ. *Bruno* Imperatoris *Conradi* Patruelis, & Epiſcopus Herbipolenſis, vir fuit, teſte Trithemio in lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, *in divinis Scripturis ſtudioſus, vita & converſatione ſanctiſſimus, qui ob meritorum ſuorum excellentiam Catalogo Sanctorum adſcriptus eſt.* Scripſit Bruno *Expoſitionem* ſeu Commentarium *in totum Pſalterium*, aliaque compoſuit Opuſcula in *Cantica tam veteris, quàm novi Teſtamenti*, in *Orationem Dominicam*, & in *Symbolum Apoſtolicum*, & *S. Athanaſii*, quæ à *Joanne Cochlæo* recenſita extant Tomo XVIII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunenſis. *Hermannus Contractus* filius *Wolferadi* Comitis Veringenſis in Suevia, & Cœnobii Augiæ Divitis Monachus Ordinis Benedictini, cùm ab infantia ſua omnibus corporis membris eſſet contractus, inde *Contractus* fuit cognominatus. Tres linguas, Græcam, Latinam, & Arabicam, teſte *Trithemio* in libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, apprimè calluit. Multa compoſuit Opera tum ſtrictâ, tum ſolutâ oratione, & Græcorum Philoſophorum, Arabumque Aſtronomorum Tractatus aliquot Latio donavit; ſed præcipuè ſcripſit *Chronicon* ab ortu Chriſti uſque ad annum milleſimum quinquageſimum tertium, quod *Chriſtianus Urſtiſius* Tomo unico *Rerum Germanicarum* edidit gemino contextu. Editionem ejuſdem Chronici *Hermanni Contracti* locupletiorem adornavit *Caniſius*, quam inſeruit Tomo I. Antiq. lect. Hæc Caniſiana Editio, quæ caſtigatiſſima eſt, extat in Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi. *Hermanni Contracti* Chronicon *Bertholdus* Presbyter Conſtantienſis ad Rhenum ab anno MLIII. ubi deſiit *Hermannus Contractus*, perduxit uſque ad annum MC. Hiſtoriam *Gregorii VII.* & *Henrici IV.* accuratè & fideliter ſcripſit, variaque lucubravit Opuſcula pro *Gregorio VII.* contra ſchiſmaticos, quæ partim *Gretzerus* Soc. JEſu in Apologia pro eodem Pontifice, partim *Sebaſtianus Tengnagel* in lucem emiſerunt. *Lambertus Schafnaburgenſis*, Cœnobii Hirsfeldenſis in Diœceſi Moguntina Monachus, eleganter & accuratè concinnavit *Hiſtoriam Rerum Germanicarum* uſque ad annum MLXXVII. quam poſteà Anonymus Monachus Erphordienſis continuavit ad annum uſque MCCCCLXXII. Hanc *Lamberti Schafnaburgenſis* Hiſtoriam, ejusque continuationem *Joannes Piſtorius* inſeruit *Collectioni*, quam edidit, *illuſtrium virorum Scriptorum, qui Rerum Germanicarum Hiſtorias, vel Annales poſteris reliquerunt.* Cum maxima ſinceritate & diligentia *Adamus* Bremenſis Canonicus ſcripſit quatuor libros *De Hiſtoria Eccleſiaſtica Hammaburgenſis & Bremenſis Diœceſeon à tempore Caroli Magni uſque ad Henricum IV.* & ad calcem ſuæ Hiſtoriæ adjecit Tractatum *De ſitu Daniæ & reliquarum, quæ trans Daniam ſunt, regionum naturâ, moribus, & religione.* Hæc *Adami Bremenſis* Hiſtoria publicata fuit ab *Erpoldo Lindenbrogio* Lugduni Batavorum anno 1595. & deinde cum Notis prodiit *Helmſtadii* anno MDCLXX. *Gebhardus* Salisburgenſis Epiſcopus, & *Stephanus* Halberſtadienſis ſcripſerunt Epiſtolas pro *Gregorio VII.* contra ſchiſmaticos, quas *Sebaſtianus Tengnagelius* Cæſareus Viennæ Bibliothecarius ex MSS. Codicibus inter alia vetera monumenta edidit, unà cum duobus libris *De Geſtis Mathildis Comitiſſæ*, quos *Domnizo* Presbyter veraci, ſed inculto carmine compoſuit. Denique *Gerochus* Reicherſpergenſis in Bavaria Præpoſitus ſcripſit Syntagma de *Henrico IV.* & *V.* Imperatoribus, & de *Gregorio VII.* nonnulliſque aliis conſequentibus Pontificibus Romanis, quod *Greeſerus* Soc. JEſu Theologus publicâ luce donavit. Hi ſunt celebriores Scriptores, qui in Germania undecimo Eccleſiæ ſæculo litteris inclyti fuerunt. Conſultò tamen prætermiſi *S. Brunonem* Colonienſem, qui eodem ſæculo doctrinâ & pietate maximè micuit, atque Carthuſienſem Ordinem fundavit, quia in proximo Colloquio, ubi de Monaſtica diſciplina XI. ſæculi agemus, opportunior de Sancto illo fundatore, ejuſque Operibus diſſerendi ſe ſe dabit occaſio. Nolui etiam in ſerie illuſtrium undecimi ſæculi Germaniæ Scriptorum aliquam de *Bennone*, natione licèt Germano, & Pſeudo-Cardinali facere mentionem, eò quòd *Benno* tempore ſchiſmatis *Clementi III.* Antipapæ obſtinato animo adhæſit, & fuit infenſiſſimus *Gregorio VII.* legitimo Pontifici Romano, in quem duos ſcripturivit libros injuriis, conviciis, & contumeliis ſcatentes, qui extant apud *Orthuinum Gratium* in *Faſciculo rerum expetendarum & fugiendarum*, quem typis edidit anno MDXXXV. Eoſdem *Bennonis* libros anno MDCXI. in lucem emiſit *Melchior Golſtadus* inter varia *Opuſcula Anti-Gregoriana.*

Seriem Scriptorum, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo in Hiſpania aliquot Opera ediderunt, *Nicolaus Antonius* capite primo Tomi ſecundi *Biblio-*

theca Hiſpaniæ veteris auſpicatur à *Sampiro* natione Hiſpano, & Aſturicenſi Epiſcopo, qui *Chronicon* condidit ab anno octingenteſimo ſexageſimo ſexto, quo in Hiſpania regnare cœpit *Alphonſus Magnus* hujus nominis III. illudque perduxit uſque ad obitum *Ranimiri III.* Hiſpaniarum Regis, hoc eſt, uſque ad annum nongenteſimum octuageſimum quintum, quod poſteà *Pelagius* Ovetenſis Epiſcopus uſque ad mortem *Adelphonſi VI.* Hiſpaniarum Regis, annumque millesimum centeſimum decimum nonum continuavit. Iſtud *Sampiri* Chronicon, unà cum aliis Hiſpaniæ Chronicis anno MDCXV. & MDCXXXIV. edidit *Prudentius Sandovalius*, Notiſque ac Diſſertationibus illuſtravit. Præter *Sampirum*, alios paucos obſcuri nominis Scriptores undecimi ſæculi Hiſpanos, loco mox à me laudato, memorat jam citatus *Nicolaus Antonius*, quos hic lubens prætermitto. Obiter dumtaxat velim obſerves, Hiſpanos vulgò exiſtimare, *Avicennam* Medicorum Arabum Principem ex Hiſpania oriundum fuiſſe, ibique ſæculo XI. floruiſſe. Sunt tamen inter Hiſpanos alii, qui *Avicennam* Bæticum, alii Cordubenſem, alii Hiſpalenſem, alii Aragonenſem, alii demùm Valentinum fuiſſe dictitant. Sed hanc fabulam meritò explodit *Nicolaus Antonius* cap. 2. Tomi 2. *Bibliotheca Hiſpaniæ veteris*, ubi primò fatetur, ſe prorſus neſcire; unde Hiſpanos invaſerit hæc diu nata perſuaſio, quòd *Avicenna*, qui certè natione Perſa fuit, in Hiſpania fuerit natus. Deinde multis momentis probat, *Avicennam* toto vitæ ſuæ tempore, nec in Hiſpaniam unquam veniſſe, nec venire potuiſſe, tantùm abeſt, ut fuerit Hiſpanus. Quòd verò ſpectat Opera, quæ edidit *Avicenna*, qui XI. ſæculo claruit, aſſerit ibidem *Nicolaus Antonius*, Opera Arabica *Avicennæ* extare manuſcripta in Bibliothecis Eccleſiæ Toletanæ octo Voluminibus comprehenſa; Hebraicè autem verſa quatuor aliis Voluminibus, quæ in Bibliotheca PP. Societatis JEſu Collegii Romani adhuc aſſervantur. Fuerant etiam Opera *Avicennæ* Latino idiomate donata à *Gerardo* Carmonenſi-Hiſpano Provinciæ Bæticæ, ut teſtatur idem *Nicolaus Antonius* Tomo 2. *Bibliotheca Hiſpaniæ veteris* pag. 263.

Anglia undecimo Eccleſiæ ſæculo aliquos protulit eruditos Scriptores, de quibus latè diſſerunt *Baleus*, & *Pitſeus*. Tres autem celebriores hic profeſſam, videlicèt *Marianum Scotum*, *Osbernum*, & *Hemmingum*. Primus, ſeu *Marianus Scotus* in Scotia ſeu Hibernia natus, Ordinis *S. Benedicti* Monachos, ſcripſit *Chronicon* à Chriſto nato ad annum uſque MLXXXIII. quod poſteà ad annum MCC. continuavit *Dodechinus* Abbas. Hoc *Mariani Scoti* Chronicon continuatum publici juris fecit *Piſtorius* inter veteres Scriptores Rerum Germanicarum. *Osbernus* Eccleſiæ Cantuarienſis Præcentor & Monachus condendis Sanctorum vitis præſertim incubuit, quippè *Vitam S. Odonis* Cantuarienſis Archiepiſcopi à Mabillonio inſertam ſæculo V. Benedictino, *Vitam* & miracula *S. Dunſtani* Cantuarienſis itidem Archiepiſcopi deſcripſit duobus libris, quos *Bollandiani* in Actis Sanctorum menſe Majo Tomo IV. & Mabillonius ſæculo V. Benedictino exhibent. Scripſit quoque *Osbernus* vitam & paſſionem *S. Elphegi* Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris, quam *Bollandiani* ad diem xix. menſis Aprilis in Actis Sanctorum ediderunt. *Hemmingus* Monachus *Wigornienſis* compoſuit quinque libros *De Eccleſia Wigornienſis Dotatione*, *Privilegiis*, & *Poſſeſſionibus*. Sed de his, & aliis Scriptoribus Anglis, Scotis, & Hibernis legendi ſunt *Joannes Baleus* in ſuis centuriis *De Scriptoribus Angliæ & Scotiæ*, *Joannes Pitſeus* in Catalogo Scriptorum Angliæ, *Jacobus Varæus* in libro *de Hibernia & antiquitatibus ejus*, & *Henricus Warthonus* in Opere, quod edidit *De Anglia ſacra*.

Præter illos Scriptores, quos undecimo Eccleſiæ ſæculo in Italia, Gallia, Hiſpania, & Anglia floruiſſe hactenùs diximus, fuerunt etiam eodem ſæculo alii pietate & doctrinà illuſtres Monachi, qui Cœnobiorum, in quibus Monaſticam vitam degebant, Chronicon condiderunt, videlicèt Chronicon *Gemblacenſis Monaſterii* Diœceſis Namurcenſis, quod editum eſt Tomo VI. Spicilegii Dacheriani; Chronicon Moſomenſis Monaſterii Diœceſis Remenſis Tomo V. ejusdem Spicilegii inſertum; Chronicon *Abbatiæ Fontanellenſis* Diœceſis Rotomagenſis Tomo III. ejusdem Spicilegii publicatum; Chronicon Monaſterii *Afflegemenſis*, ſeu *Afflegenienſis* in Brabantia, quod extat Tomo X. ejusdem Spicilegii, Chronicon *Centulenſis Abbatiæ*, ſeu *S. Richarii*, editum Tomo IV. Spicilegii. Chronicon Andrenſis, ſive *Ardernenſis* Monaſterii Diœceſis Bolonienſis, quod habetur Tomo IX. ſæpiùs jam citati Spicilegii Dacheriani. Fuerunt etiam eodem ſæculo undecimo complures in Occidente Scriptores, præſertim Monachi, ſed Anonymi, qui vitam Sanctorum Abbatum, & Monachorum ſcripſerunt, quæ legi poſſunt apud *Mabillonium* in ſæculis Benedictinis. Inter illos Scriptores Anonymos unus eſt, qui ſub finem ſæculi vixit & Auctor eſt *Micrologi*, ſeu libri *De Eccleſiaſticis Obſervationibus*, id eſt, *Divinis Officiis* inſcripti, qui duobus ſupra ſexaginta capitibus conſtat. Voce autem *Micrologi* Scriptores mediæ & infimæ ætatis librum, qui in Epitomes ſpeciem editus eſt, intellexerunt. Extat hic *De Divinis Officiis* Micrologus in Bibliothec. Patrum Editionis Lugdunenſis. Advertere tamen debes, *Guidonem Aretinum*, Monachum Benedictinum in Italia, & doctiſſimum ſæculi undecimi Muſicum, non eſſe Auctorem illius *Micrologii* De Divinis Officiis, ſicut *Poſſevino*, & aliis nonnullis perperàm viſum eſt, illum tamen Auctorem eſſe cujusdam Operis Muſici, quod *Micrologum* inſcripſit, & in quo excogitavit novam cantandi methodum, quam vulgò *Solmiſicationem* vocant, ſeu *Gammam* cum notis, Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La. Hinc *Domnizo* Presbyter in Carmine de Geſtis, Comitiſſæ *Mathildis*, agens de *Thebaldo* Aretino Epiſcopo canit:

Micrologum librum ſibi dictat Guido peritus
Muſicus & Monachus, nec non Eremita beandus.

D. Amplum ſatis Catalogum texuiſti Scriptorum Latinorum, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo pari doctrinæ & pietatis laude conſpicui fuerunt. Supereſt, ut ſub finem iſtiùs Colloquii brevi ac compendiario ſtylo referas Scriptores Græcos, qui eodem ſæculo Orientalem Eccleſiam doctrinæ & virtutum ſplendore illuſtrârunt.

M. De

M. De præclaris undecimi Eccleſiæ ſæculi Scriptoribus Græcis, eorumque Operibus dicturus, incipiam à *Leone Grammatico*, qui *Theophanis* Chronographiam ab anno DCCCXIII. quo deſiit *Theophanes*, continuavit uſque ad annum MVIII. Hanc Chronographiæ continuationem doctiſſimus noſter *Combefiſius* Græco-Latinam, Notis illuſtratam, ac Theophani ſubjectam typis edidit Pariſiis an. MDCLV. Suam Hiſtoriam *Rerum geſtarum in Oriente Joannes Scylitza* auſpicatus eſt ab obitu *Nicephori* Imperatoris hoc eſt ab anno DCCCXI. eamque perduxit uſque ad initium Imperii *Iſaacs Comneni*, qui *Michaëli Stratiotico* anno MLVII. ſucceſſit. Fuit *Joannes* ille *Scylitza* natione *Tharaceſius* (Tharaceſium autem eſt pars Aſiæ Minoris ad mare Ægeum, teſte Imp. Conſtantino Porphyrogenita lib. 1. de *Thematibus*) Variis Officiis in Aula Imperatoris functus eſt *Joannes Scylitza*, inter quæ fuerunt *Protoveſtiariatus*, ſeu Præfectura veſtiarii Imperialis, & *Magnus Drungariatus Vigiliæ*, id eſt, Præfectura Excubiarum, ac tandem ad dignitatem Curopalatæ provectus eſt. Cùm adhuc Protoveſtiarius Imperatoris eſſet, ſcripſit *Epitomen Hiſtoriarum* ab anno DCCCXI. uſque ad annum MLVII. quam integram *Georgius Cedrenus* Scriptor itidem Græcus, & inſignis plagiarius, in ſuo Hiſtoriarum Compendio verbo tenus exſcripſit. Fatetur hoc ipſemet *Cedrenus* in ſua Præfatione, ubi refert, ſe primam ſuæ Hiſtoriarum Synopſeos partem uſque ad Imperatores *Maximinianum*, & *Maximinum* deductam, *ex Georgio Syncello* tranſcripſiſſe; ſecundam verò partem uſque ad *Nicephorum* Imperatorem ſumpſiſſe ex *Theophane*; tertiam denique ad *Iſaacium Comnenum* Imperatorem deprompſiſſe ex *Joanne* Protoveſtiario, cognomine *Tharaceſio*, qui, ut teſtantur periti Critici *Leo Allatius* in Diatriba *De Georgiis*, *Voſſius* lib. 2. de *Hiſtoricis Græcis* cap. 16. *Lambecius* lib. 2. Biblioth. Cæſareæ cap. 7. *Pagius* in *Critica Baronii*, & alii viri doctiſſimi, idem eſt ac *Joannes Scylitza*. Unde manifeſtum eſt, *Cedrenum* ex variis Hiſtoriis, non ſententiis ſolùm, ſed verbo tenùs ſuum Hiſtoriarum compendium conſarcinâſſe, quæ, ut ait *Leo Allatius* loco mox à me laudato, ſi ab Auctoribus repeterentur, nudus ipſe *Cedrenus*, æquè ac cornicula illa, remaneret. Cæterùm, *Joannes Scylitza*, poſtquam ex Protoveſtiario & Magno Drungario evaſiſſet Curopalata, publicavit ſecundam Compendii ſui Hiſtorici editionem auctam hiſtoriâ ſuorum temporum, ab initio videlicet Imperii *Iſaaci Comneni*, ſeu ab anno MLVII uſque ad initium Imperii *Alexii Comneni*, id eſt, uſque ad an. MLXXXI. quo *Alexius Comnenus* abdicato *Nicephoro Botoniata* in Imperio ſucceſſit. Hujus ſecundæ compendii Hiſtorici *Joannis Scilitzæ* editionis à *Cedrene* non interpolatæ exemplar antiquiſſimum MS. extare in Bibliotheca Cæſareâ teſtatur *Lambecius* loco jam citato. Conſtat itaque ex dictis *Georgium Cedrenum* undecimi ſæculi Scriptorem Græcum, qui *Annales*, ſeu *Compendium Hiſtoriarum* ab orbe condito ad annum uſque MLVII. conſcripſit, fuiſſe inſignem plagiarium, & Opus ab ipſo editum nihil aliud eſſe à capite ad calcem, quam centonem ex multis pannis ſordidis, purpureis, malis, bonis, integris, laceris promiſcuè conſutum. Gratias tamen illi eo potiſſimum nomine rependere debemus, quòd Auctores præcipuos & raros ſuo ipſe furto nobis conſervavit. Extant *Georgii Cedreni* Monachi *Annales*, ſeu *Compendium Hiſtoriarum*, quod cum Notis, & animadverſionibus *Xylandri*, *Fabroti*, & noſtri doctiſſimi *Goari* Græcè, & Latinè Pariſiis excuſum eſt anno MDCXLVII. ſicut olim Baſileæ anno MDLXVI.

Multi poſt Baronium aſſerunt, *Joannem Xiphilinum* Patriarcham Conſtantinopolitanum; qui ſæculo undecimo claruit, Hiſtoriam *Dionis Caſſii* in compendium redegiſſe. Sed non eſt dubium, quin in hoc fallantur. *Joannes* ſiquidem *Xiphilinus* Dionis abbreviator, quem *Guillelmus Blancus* Albienſis an. MDLI. primùm in linguam Latinam verſum Pariſiis edidit, & *Georgio Armeniaco* Cardinali nuncupavit, conceptis verbis aſſerit, ſe non eſſe *Xiphilinum* Patriarcham Conſtantinopolitanum, ſed ejus nepotem. Sic enim *de Monarchia Cæſaris Auguſti* loquendo, ait paginâ quinquageſimâ prima: *Quod ego non dico Dionis nomine, qui fuit Imperatorum Severi & Alexandri temporibus, Sed ut Joannes Xiphilinus, Joannis Patriarcha nepos, qui tempore Michaëlis Imperatoris filii Duco, ex multis libris Dionis hanc Epitomen compoſui.* Teſtatur etiam *Guillelmus Blancus* in ſua Epiſtola nuncupatoria ad *Georgium Armeniacum* Cardinalem, hunc *Joannem Xiphilinum*, qui *Dionis* Epitomen confecit, non fuiſſe *Joannem Xiphilinum* Patriarcham Conſtantinopolitanum, ſed ejus nepotem; Sic enim ſcribit: *Hic* (ſeu *Joannes Xiphilinus* Dionis Abbreviator) *cùm eſſet Joannis Xiphilini Patriarchæ Conſtantinopolitani nepos, Michaëlis Imperatoris temporibus, videretq́; fortaſſe Hiſtoriam Dionis, qui annis circiter* CCCCC. *ante ſcripſerat, negligi, quòd multis longiſſima eſſe videretur, hanc ejus Epitomen fecit.* Verùm, quamvis *Xiphilinus* Patriarcha Conſtantinopolitanus Auctor non ſit Epitomes Hiſtoriæ *Dionis Caſſii*, attamen inter inſignes Scriptores Græcos; qui XI. Eccleſiæ ſæculo floruerunt, jure merito connumerari debet, quippè qui vir fuit, ut teſtatur *Glycas* parte IV. Annalium, *propter eloquentiam, doctrinam, prudentiam & virtutem admirandus.* Aliquas Homilias *Xiphilini* Patriarchæ Conſtantinopolitani exhibet *Gretzerus* Tomo II. *de Sancta Cruce.* Multæ etiam Homiliæ ejuſdem Patriarchæ extant MSS. Græcè in Bibliotheca Sereniſſimi Bavariæ Ducis, & in Bibliotheca Vaticana, quas *Caſimirus Oudinus* digniſſimas judicat, quæ in publicum prodeant.

Theophylactus patriâ Conſtantinopolitanus, Acridæ Archiepiſcopus, totiusque Bulgariæ Metropolitanus, floruit ſub finem undecimi ſæculi. Vir fuit undecumque doctiſſimus, & in lectione Græcorum Patrum, præſertim *S. Joannis Chryſoſtomi*, verſatiſſimus. Vixit ſub Imperatoribus Orientis *Michaële Duca*, *Nicephoro Botoniate*, ſed præcipuè ſub *Alexio Comneno*, ut patet ex ejus Epiſtolis, quarum quædam ad *Adrianum* fratrem *Alexii Comneni* Imperatoris, ad *Nicephorum Meliſſenum*, Cæſarem, ad *Georgium Taronitam*, qui *Alexii Comneni* ſororem in matrimonio habebat, ad *Nicephorum Bryennium* conſocerum Alexii Comneni; ad *Bryennium* ejùsdem *Alexii Comneni* generum, & ad alios ex Alexiana & Comnena familia Principes datæ ſunt. *Theophylacti* Epiſtolæ, & alia quæ-

dam ejus Opuſcula nunc Tomo XVIII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunenſis leguntur, ſicut & *Inſtitutio Regia ad Conſtantinum Porphyrogenitam Michaelis Duca & Mariæ Auguſtæ filium*, quam *Petrus Poſſinus* Soc. Jeſu poſt mortem Baronii edidit. Extat etiam ejuſdem *Theophylacti* in Bibliotheca Bavarica Tractatus MS. *De Latinorum erroribus*, in quo diſcordiam Græcos inter & Latinos in uno de proceſſione Spiritûs Sancti articulo conſtituit; ut habet *Joannes Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Oratione ſecundâ *de injuſta ſui depoſitione* Tomo II. *Græciæ Orthodoxæ*. Scripſit inſuper *Theophylactus* Orationem *in adorationem Crucis*, quam *Gretzerus* Soc. JEſu edidit Tomo II. *De Cruce*, & *Commentaria in IV. Evangelia*; *in Acta Apoſtolorum*; *in Epiſtolas S. Pauli*, & *in quatuor Prophetas Minores, Habacuc, Jonam, Nahum, & Oſeam*, quæ ex Operibus Sancti *Chryſoſtomi* cùm ſint deflorata, illorum Breviarium jure poſſunt appellari. *Oecumenium*, Scriptorem Græcum, cujus veram ætatem expiſcari non potui, hîc *Theophylacto* adjungendum eſſe duxi, quia *Oecumenius* magnam novi Teſtamenti partem, non ſecùs ac Theophylactus, ex veterum Commentariis, potiſſimum ex *Chryſoſtomo*, qui ipſi prora ac puppis eſt, dilucidè, conciſè, ac diſerte expoſuit. Extant etiamnùm Commentarii *Oecumenii* in Acta Apoſtolorum; in Epiſtolas Pauli; & in ſeptem Epiſtolas Canonicas. Ejus Opera Græcè & Latinè edita ſunt Pariſiis an. MDCXXXI. Inter Scriptores Græcos, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo Homilias, vel Commentarios in Scripturam Sacram adornârunt numerari etiam debent *Nicetas, Serron*, cognomento dictus, & *Theophanes Cerameus*. Ex variis Patrum Græcorum Expoſitionibus *Nicetas Serron* Heracleenſis Archiepiſcopus, & Theophylacti coætaneus contexuit *Catenam in Job*, quæ *Venetiis* Latinè edita eſt an. MDLXXXVII. & *Londini* Græcè ac Latinè à *Patricio Junio* an. MDCXXXVII Scripſit etiam idem *Nicetas* Commentarium *in Gregorii Nazianzeni Orationes*, Latinè inter Opera ejuſdem S. Gregorii Nazianzeni editum. *Theophanes Cerameus*, Tauromenii in Sicilia Archiepiſcopus, ſcripſit *Homilias* LXXII. *in Evangelia Dominicalia & Feſta totius anni*, quas cum Notis & Prolegomenis ampliſſimis *Franciſcus Scorſus* Græcè ac Latinè Pariſiis edidit an. MDCXLIV. Hunc *Theophanem* nono Eccleſiæ ſæculo floruiſſe exiſtimavit *Franciſcus Scorſus*; at in hoc deceptum fuiſſe, & ad undecimum ſæculum referendum eſſe *Theophanem* colligunt periti Critici ex ejus Homiliis, in quibus citatur *Simeon Metaphraſtes* decimi ſæculi Scriptor Græcus, quo proinde *Theophanem* cognomento *Cerameum*, juniorem fuiſſe, & ſæculo undecimo vixiſſe neceſſe eſt.

D. Miror certè, quòd nihil hactenùs dixeris de Scriptoribus Græcis, qui undecimo ſæculo, incentore *Michaëlo Cerulario* Patriarcha Conſtantinopolitano, libros ediderunt contra Eccleſiam Romanam, à cujus communione funeſto ſchiſmate fuerunt ſeparati.

M. Præter *Michaëlem Cerularium* Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Orientalis Schiſmatis Auctorem, de quo in præcedentibus Colloquiis multa diximus, nonnulli undecimo ſæculo fuerunt Græci, qui *Michaëlis Cerularii* veſtigiis inſiſtentes contra Eccleſiam Romanam ſcripſerunt, inter quos præcipuè recenſentur *Leo* Acridæ Archiepiſcopus, & totius Bulgariæ Metropolitanus, *Nicetas Pectoratus*, *Michaël Pſellus*, & *Nicolaus* Metropolita Methonenſis, quorum Opera breviter hîc extremis, ut dicunt, digitis attingere ſufficiet. *Leo* Acridanus Archiepiſcopus ſcripſit Epiſtolam acerrimam adversùs Latinos ad *Joannem Tranenſem* in Apulia Epiſcopum, quæ Latinè reddita extat apud *Baronium* ad annum MLIII *Nicetas*, quem Latini *Pectoratum*, Græci verò *Stethatum* appellant, Monachus Conſtantinopolitanus in Cœnobio Studienſi, ſcripſit adversùs Latinos librum *De Azymis, de Sabbatorum jejuniis, & nuptiis Sacerdotum*, quem *Caniſius* Tomo VI. Antiq. lect. & *Baronius* ad Tomum XI. Annalium ediderunt. Scripſit etiam idem *Nicetas* Tractatum de Anima, Hymnum in laudem *S. Nicolai*, & alterum Hymnum in honorem *Simeonis Metaphraſtis*, quorum fragmenta quædam refert *Leo Allatius*. Schiſmati Græcorum, ut jam obſervavimus in Colloquio tertio, mordicùs adhæſit *Michaël Pſellus* Conſtantinopolitanus ex Nobili, Conſulari, & Patricia Proſapiâ oriundus, & *Michaëlis Duca* Imperatoris Præceptor. Hic fuit vir doctiſſimus, qui penè infinita ſcripſit, Philoſophica, Mathematica, Medica, Hiſtorica, & Theologica, quorum Catalogum ſatis amplum mirâ diligentia texuit *Leo Allatius* in Diatriba *de Pſellis, eorumque ſcriptis*, ubi de iſto *Michaële Pſello* perhonorificum profert judicium: *Auſim dicere*, inquit, *neminem eâ, vel ſubſequente ætate, Græcè vel inveniſſe acriùs, vel ordinâſſe aptiùs, vel locutum eloquentiùs, vel profundiùs res pertractâſſe. Nulla fuit ſcientia, quam vel ipſe Notis non illuſtrârit, vel compendio non tentaverit, vel optimâ methodo non expediverit.* Multa *Michaëlis Pſelli* variis locis ac variis annis edita ſunt Opuſcula, quorum quædam extant Tomo XVIII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunenſis, præter alia, quæ adhuc in Bibliothecis Vaticana, Cæſarea, & Regis Galliarum Chriſtianiſſimi inedita habentur. Hiſtoriam Byzantinam, quam *Michaël Pſellus* à *Baſilio*, & *Conſtantino* Porphyrogenitis inchoavit, & *ad Michaëlem Conſtantini Duca* Imperatoris filium perduxit, doctiſſimus noſter *Combefiſius*, qui Auctoribus Græcis in linguam Latinam vertendis, præſertimque illis, qui de Hiſtoria Byzantina ſcripſére, magno rei litterariæ diſpendio immortuus eſt, prælo paratam habebat, ſicut & quædam alia ejuſdem Auctoris Opera Hiſtorica, quæ in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi adhuc manuſcripta aſſervantur. Denique *Nicolaus* Metropolita Methonenſis, ſcripſit adversùs Latinos *tres Tractatus de Proceſſione Spiritûs Sancti*, quos in Bibliotheca Vaticana MSS. ſe legiſſe teſtatur *Leo Allatius* parag. 2. cap. 10. lib. 2. *De Conſenſu Eccleſiæ* &c. Sed quod maximè contra hæreticos noſtri temporis velim hîc obſerves, idem *Nicolaus* Metropolita Methonenſis, etſi ſchiſmaticus fuerit, ſcripſit tamen librum *De Corpore & Sanguine Chriſti* adversùs eos, qui dicunt, panem & vinum non converti in Corpus & Sanguinem Chriſti. Unde liquet, Græcos, etſi à Communione Eccleſiæ Romanæ ſchiſmate ſeparatos, ab avita doctrina fidei de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, & de converſione ſubſtantiæ

panis

panis & vini in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti non deſciviſſe. Hanc etiam Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali circa hoc fidei dogma conſenſionem probat *Samona Gazenſis Epiſcopi*, qui eodem in Eccleſia Græca ſæculo undecimo floruit, *Diſceptatio cum Achmed Saraceno, ſuper veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ*, in qua ex perpetua Patrum Græcorum traditione Catholicam fidem de converſione panis & vini in ſubſtantiam Corporis & pretioſi Sanguinis Chriſti in Euchariſtia luculenter adſtruit. Sed de *Samona* Gazenſi Epiſcopo, ejuſque *Diſceptatione*, quæ extat in Bibliotheca Patrum, legendus eſt præſertim liber III. Tomi I. *De perpetuitate Fidei Eccleſiæ Catholicæ circà Euchariſtiam propugnata* cap. VI.

D. Percenſe alios, ſi qui ſint, Scriptores, qui undecimo ſæculo Eccleſiam Orientalem ſuis lucubrationibus illuſtrârunt.

M. Pauci adhuc ſuperſunt, quos prætermittere haud debemus. *Alexius* Cœnobii Studiani Monachus, & poſteà Patriarcha Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, qoam texit ab an. MXXV. uſque ad annum MXLIII. ſcripſit *Decreta de diverſis cauſis Eccleſiaſticis*, quæ extant in libro quarto *Juris Græco-Romani*. *Eugeſippus*, Auctor ignotus, ſcripſit Tractatum *De diſtantiis locorum terræ Sanctæ*, quem Leo Allatius in ſua Collectione Scriptorum Græcorum, & Latinorum vulgavit. *Nilus* Cognomento *Doxopatrius*, Eccleſiæ Græcæ Archimandrita, rogatus per litteras à *Rogerio* Siciliæ Rege, ſcripſit librum *de Majorum Patriarcharum ſedibus*, in quo de quinque Thronis Patriarchalibus, iiſque ſubjectis Metropolitanis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, de Sedium Patriarchalium inſtitutione, ordine, juribus ac privilegiis diſſerit. Multa hujuſce libri fragmenta profert *Leo Allatius* in libro *de Concordia Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali*, integrum verò librum Græco-Latinum publicâ luce donavit *Stephanus Moynius* Tomo I. *Variorum Sacrorum*. Orationes & aliquot Opuſcula compoſuit *Symeon* dictus *junior* Conſtantinopolitanus, & Monaſterii Xerocercenſis Abbas, quem nonnulli malè confundunt cum Symeone Logotheta juniore, qui vixit ſub finem XII. ſæculi. *Triginta tres Orationes* illius Symeonis Junioris *De fide & moribus tùm Chriſtianis, tùm Monaſticis*, ejuſdem *liber divinorum amorum, ſeu de laudibus ſacris Commentationes*, & tandem *Capita Moralia, Practica, & Theologica* ab eodem Symeone Juniore lucubrata prodierunt Latinè ex *Jacobi Pontani* verſione cum *Gretzeri* Notis, *Ingolſtadii* an. MDCIII. Alias *Symeonis Junioris* Orationes LXIV. præter eas à *Jacobo Pontano* editas, enumerat *Leo Allatius* in Diatriba *De Symeonibus, eorumq; ſcriptis*, & multa ejuſdem Scriptoris Græci Opera in variis Bibliothecis manuſcripta haberi ibidem teſtatur. His omnibus Scriptoribus, qoi undecimo Eccleſiæ ſæculo doctrinæ laude claruerunt, addi poteſt *Samuel* natione Afer, patriâ Marochianus, qui ex Religione Judaica ad fidem Chriſti converſus ſcripſit Arabicè ad *Rabbi Iſaac* librum, ſive Epiſtolam *De adventu Meſſiæ*, quem fruſtrà Judæi adhuc expectant. Hic liber, quem Latinè tranſtulit noſter *Alphonſus* Hiſpanus, ſæpiùs prodiit in lucem Mantuæ, Antverpiæ, & Coloniæ, extatque in Bibliotheca Patrum Tomo XVIII.

D. Dabo pro virili operam, ut tot inſignium Scriptorum, quos hactenùs laudâſti, nomina, Patria, & merita penitùs in memoria mea inſideant, eorumque Opera ſæpiùs ac ſtudioſè pervolvam, ne quoſdam ſciolos imitari videar, qui, ut apud imperitos popularem auram aucupentur, longam illuſtrium virorum nominum ſeriem inflatis tibiis memoriter recitare ſolent, quorum Opera ne primoribus quidem labiis prægustârunt. Profectò, hujuſmodi hómines, qui, ſicut nihil excelſi intelligunt, ita pro eorum ignavia & ruditate ad mordendum, ſtimulandum, accuſandum, carpendum & irridendum ſunt propenſiores, odi & execror, atque ab illorum cœtibus ac Colloquiis penitùs abſtineo.

COLLOQUIUM VI.

De doctrina Fidei, & de Diſciplina tàm Eccleſiaſtica, quàm Monaſtica, nec non de Ethices Chriſtianæ doctrina, quæ Chriſtiani ſæculorum X. & XI. fuerunt imbuti.

M. HÆretici noſtri temporis, quorum profectò pectora felle virent, & lingua ſuffuſa eſt veneno, doctrinam, quam Catholica Eccleſia decimo & undecimo ſæculis tenuit, circa duo potiſſimùm Capita carpere, ac virulento, ut eſt eorum natura, dente corrodere ſoleot. In primis fabulantur, doctrinam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, quam primus, ut temerè aſſerunt, ſub finem noni ſæculi in Eccleſiam invexerat *Paſchaſius Radbertus*, faventibus ſæculi decimi tenebris tàm longè latèque fuiſſe propagatam, ut Chriſtiani XI. ſæculi, quamvis litteratiores facti, hanc *Paſchaſii Radberti* opinionem præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, quam cum lacte ſuxerant, pro aris ac focis propugnârint. En primam immutationem, quam in fide & doctrina Eccleſiæ contigiſſe decimo ſæculo dictitant hæretici. Aliam immutationem in fide & doctrina Eccleſiæ referunt hæretici ad ſæculum undecimum, eamque attribuunt *Gregorio VII.* Romano Pontifici, quem peſſimam hæreſim in Eccleſiam induxiſſe effutiunt. dùm Sacerdotum connubia prohibuit, eiſque cælibatûs legem impoſuit. In hanc cælibatûs legem acriter invehuntur Centuriatores Magdeburgenſes Centuria 11. cap. 7. pag. 389. his verbis: *Quod Sacerdotibus connubiis interdixit Hildebrandus Pontifex* (ſeu Gregorius VII.) *plerisq; Epiſcopis, aliisq; eruditis, ſimplicibus, apertis atque bonis (præter conjuratos, qui ſua cauſa ſerviebant) novum dogma, omnium maxima peſtifera hæreſis, quæ unquam Chriſtianum perturbaſſet Regnum, viſa eſt.* Papæ! quam egregii, ſi Superis placet, ſunt iſti hæretici Eccleſiæ Reformatores, quibus diſplicet cælibatus, placet verò matrimonium. Sed, remoto joco, rem ipſam aggrediamur, & invictis argumentis adversùs hæreticos evincamus, duas illas in fide & doctrina Eccleſiæ immutationes, quas decimo & undecimo Eccleſiæ ſæculis accidiſſe obſtrepunt,

eſſe

eſſe totidem fabulas ab ipſis ineptiſſimè excogitatas.

D. Multis jam argumentis in Colloquio ſexto in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi exploſiſti putidam illam fabulam, quam quidem Sectæ Calvinianæ Pſeudo-Miniſtri, ut ſuam ruinoſam, ac rimas undique agentem hæreſem incruſtare, & quadantenus ſtatuminare poſſint, commenti ſunt de immutata videlicèt ſub finem noni ſæculi à *Paſchaſio Radberto* antiquâ fide & doctrinâ Euchariſtiæ, & de nova ab eodem *Paſchaſio* invectâ realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia opinione, quæ ſenſim ſine ſenſu, faventibus præſertim denſiſſimis, ut ajunt, decimi ſæculi tenebris, inolevit, ac nemine reclamante, totum Orbem Chriſtianum invaſit. Verùm, quamvis ea, quæ mox laudato ad exſufflandam iſtam hæreticorum tam malè conſarcinatam fabulam adduxiſti argumenta, abundè ſufficere poſſint; quia tamen in Hiſtoria ſæculorum Eccleſiæ decimi & undecimi in præſentia verſamur, optarem, ut aliquo modò ſuppeditares momenta petita ex Hiſtoria ſæculi decimi, quibus liquidò conſtaret, nullam omninò, etiam faventibus ſæculi decimi tenebris, in fide & doctrina Euchariſtiæ fuiſſe factam, aut fieri potuiſſe immutationem.

M. In promptu habeo multa momenta, quæ rem planè conficiunt. Et primò, ſi qua ſub finem noni Eccleſiæ ſæculi in fide & doctrina Euchariſtiæ facta fuiſſet à *Paſchaſio Radberto* immutatio, & ſi ejuſdem *Paſchaſii* opinio præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, faventibus ſæculi decimi tenebris, fuiſſet toto Orbe Chriſtiano ſuſcepta, neceſſe eſſet, ut univerſa Eccleſia ab ipſis Apoſtolorum temporibus uſque ad finem noni ſæculi credidiſſet, Corpus & Sanguinem Chriſti non verè, non realiter, ſed tantùm typicè & in figura contineri in Euchariſtiæ Sacramento. At quàm falſa, quàmque abſurda ſit iſta ſuppoſitio, ſole clariùs demonſtrat *Antonius Arnaldus* Doctor Sorbonicus in Opere *De perpetuitate fidei Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam propugnata*, ubi non ſolùm ex locupletiſſimis Scripturæ & Sanctorum Patrum cùm Græcorum, tùm Latinorum teſtimoniis, ſed etiam ex perpetua conſenſione omnium Gentium, Nationum, ætatum, & ſæculorum, oſtendit, ſemper, ubique, & ab omnibus in Catholica Eccleſia creditum eſſe, Corpus & Sanguinem Chriſti verè ac realiter contineri in Euchariſtiæ Sacramento. Præterea, ſi antiqua fides & doctrina Euchariſtiæ ſub finem ſæculi noni fuiſſet à *Paſchaſio Radberto* immutata, & in ejus locum, faventibus ſæculi decimi tenebris, nova, ut ajunt hæretici, præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia opinio eſſet ſubſtituta, numquid, amabo, *Michaël Cerularius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, aliique Græci, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo à Communione Eccleſiæ Romanæ infelici ſchiſmate erant ſeparati, quique Latinis multos errores affingebant, hanc recens intruſam in Eccleſiam Latinam opinionem, fideique immutationem eis palàm objeciſſent? & tamen apud *Michaëlem Cerularium*, alioſque undecimi ſæculi Græcos ſchiſmaticos de illa immutatione in fide & doctrina Euchariſtiæ, faventibus ſæculi decimi tenebris factâ in Eccleſia Latina ne minimum quidem verbulum invenitur. Immò, *Nicolaus* Metropolita Methonenſis, & *Simeonas* Gazenſis Epiſcopus, Scriptores Græci undecimi ſæculi, quos in ſuperiori Colloquio laudavimus, præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia editis libris ſtrenuè defenderunt. *Theophylactus* etiam Acridæ Archiepiſcopus Catholicum dogma de reali, ſubſtantialique præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia luculenter ac disertè adſtruit in ſuis Commentariis in caput 26. S. Matthæi, in cap. 14. S. Marci, & in cap. 6. S. Joannis. Quæ loca contra *Albertinum*, & *Claudium* Calvinianæ ſectæ Miniſtros acriter urget jam citatus eruditiſſimus *Antonius Arnaldus* cap. 9. lib. 2. tomi 1. *perpetuitatis Fidei Catholicæ circa Euchariſtiam propugnata.* Hinc eſt, quòd in ſequentibus ſæculis Græci ſchiſmatici, quotieſcunque relicto ſchiſmate ad Eccleſiæ Romanæ unitatem in Conciliis Lugdunenſi, & Florentino redierunt, disertè profeſſi ſunt, ſe fidei & doctrinæ præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia tamquam avitæ omnium Eccleſiarum Orientalium, & Patrum Græcorum doctrinæ indivulsè adhærere. In hoc Catholico præſentiæ realis, Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſubſtantiationis dogmate omnes etiamnum cum Eccleſia Latina conſentire Eccleſias Orientales *Græcorum*, *Moſcovitarum*, *Armenorum*, *Cophtorum*, & *Æthyopum*, apertè probant Inſtrumenta & teſtimonia authentica Patriarcharum, Antiſtitum, & Legatorum, quæ inſerta ſunt tom. 2. & 3. eximii Operis *de perpetuitate Fidei Catholicæ circa Euchariſtiam.* Legendus etiam eſt eruditus Tractatus *de Fide Orientalis Eccleſiæ circa Euchariſtiam*, quem edidit perdoctus P. *Pariſius* Canonicus Regularis Congregationis *S. Genovefæ*, ex quo facili negotio intelliges, in hoc præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia & tranſubſtantiationis dogmate perpetuam Eccleſiæ Græcæ tum Latina fuiſſe, & adhuc eſſe conſenſionem ſummam. Tertio, quamvis ſæculo decimo non tot floruerint homines eruditi, quot in præcedentibus & in ſequentibus Eccleſiæ ſæculis recenſentur, nihiloſeciùs ſæculo decimo tam in Oriente, quàm in Occidente doctrinæ famâ celebres extiterunt haud pauci, ſanctiſſimi etiam Epiſcopi, Abbates & Monachi, ut in ſuperiori Colloquio oſtendimus, qui profectò ad oppugnandam & deſtruendam illam, quam fingunt hæretici, in fide & doctrina Euchariſtiæ immutationem, & ad ſtabiliendam propagandamque fidem, quam ſolam veram eſſe putâſſent, omnia ſtudia, curas ac labores contuliſſent; & tamen in Operibus, quæ ſæculi decimi Scriptores de rebus divinis & Eccleſiaſticis reliquerunt, illius mutationis, quam in fide & doctrina Euchariſtiæ decimo ſæculo factam hæretici comminiſcuntur, ne vola quidem, & minimum apparet veſtigium. Quin, Scriptorum decimi ſæculi Opera manifeſtè probant, tum temporis credidiſſe Eccleſiam, ut modò credit, & ab initio credidit, Corpus & Sanguinem Chriſti verè, & reipsâ in Euchariſtia ſecundùm ſubſtantiam contineri. Quid enim aliud ſibi volunt hæc verba *Ratherii* Epiſcopi Veronenſis, & Scriptoris decimi ſæculi, in epiſtola ad *Patricium* Sacerdotem: *Crede, frater, quia ſicut in Cana Galilææ vinum Dei imperio verum, & non figurativum fuit ex aqua factum, ita iſtud Dei benedictione vinum verus, & non figurativus efficitur*

San-

Sanguis. Quid aliud etiam, quam præſentiam realem Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, indicant ſumma illa reverentia, diligentia, & munditiies, quam decimo Eccleſiæ ſæculo in confectione Hoſtiarum, quæ erant in Altari conſecrandæ, adhibebant, & etiamnum adhibent Monachi Cluniacenſes, ut legere eſt cap. 13. lib. 3. *Antiquarum conſuetudinum* Congregationis Cluniacenſis, quas *S. Udaricus* undecimo cadente ſæculo deſcripſit. Merum itaque figmentum eſt, & ab omni veri ſpecie abhorrens; quod Calviniani Pſeudo-Miniſtri non multis abhinc annis obtruſerunt, de immutatione in fide & doctrina Euchariſtiæ faventibus ſæculi decimi tenebris facta. Poſtremò, Hæretici iſtius figmenti Auctores hocce peremptorio argumento, quod *ad hominem* vocant, ſic confutari poſſunt. Si *Paſchaſius Radbertus* ſub finem IX. ſæculi antiquam fidem & doctrinam Euchariſtiæ immutavit, novamque præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia induxit opinionem, quæ ſenſim ſine ſenſu, faventibus ſæculi X. tenebris, totum orbem pervaſit, neceſſariò proſcribenda eſt, diriſque devovenda hæc *Paſchaſii* doctrina de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia; & tamen, quod ſatis lepidum ac feſtivum eſt, Pſeudo-Miniſtri Calviniani, qui Eccleſiam Romanam propter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fidem, tanquam Evangelicæ doctrinæ temeratricem accuſant, & Catholicos tanquam Sarcophagos traducunt, fœdus, pacem & concordiam inierunt cum Lutheranis, qui præſentiam realem Corporis & Sanguinis in Euchariſtia conſtanter cum Catholicis profitentur, & in pluribus Pſeudo-Synodis, præſertim in ea, quam *Carentonæ* in Suburbano Pariſienſi anno MDCXXXI. habuerunt Miniſtri Calviniani, declararunt, doctrinam realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia nullum habere venenum, nec aliquid oppoſitum pietati, charitati, honori Dei, aut bono hominum, nec tanti eſſe, ut tam neceſſariam Orbi Chriſtiano fratrum gratiam ac concordiam abrumpere debeat. Sic loquuntur verſatiles & fidei lubricæ hæretici. Proteo mutabiliores, qui veritatis pondere oppreſſi ad fabulas convertuntur, perfugium in mendacio quærunt, in calumniis & impoſturis fiduciam ſuam locant, ita ut adverſus ſibi perſpectam veritatem rabidis & irritis furentes motibus, ſeſe in omne latus verſent, & frontem non tam duraſſe, quàm perdidiſſe videantur. Sed expendamus alteram in fide & doctrina Eccleſiæ immutationem, quam à *Gregorio VII.* undecimo ſæculo factam fuiſſe blaterant iidem hæretici.

D. In quo potiſſimum conſiſtit hæc in fide & doctrina Eccleſiæ immutatio, quam undecimo ſæculo à *Gregorio VII.* Pontifice Maximo factam fuiſſe pertendunt hæretici?

M. In hoc præcipuè conſiſtit iſta in fide & doctrina Eccleſiæ immutatio, quòd aſſerant hæretici, *Gregorium VII.* Romanum Pontificem Auctorem primum fuiſſe legis impoſitæ Clericis, Sacerdotibus, & Epiſcopis de perpetuo ſervando cœlibatu, eaque lege fuiſſe ab eo renovatas hæreſes *Tatiani*, *Montaniſtarum*, & *Manichæorum*, qui nuptias tanquam illicitas prohibebant, damnatam iidem eſſe doctrinam Apoſtoli Pauli, qui epiſtola ad Hebræos cap. 13. v. 4. docet eſſe *honorabile connubium in omnibus*, & cap. 4. epiſt. 1. ad Timotheum appellat idem Apoſtolus doctrinam eorum, prohibentium nubere, *doctrinam dæmoniorum*. Tandem eamdem veritatem inculcat epiſt. 1. ad Corinth. cap. 7. v. 9. his verbis: *Melius eſt enim nubere quàm uri.* His & ſimilibus obſoletis ac decantatis argumentis probant hæretici, aliquam in fide & doctrinâ Eccleſiæ immutationem à *Gregorio VII.* factam fuiſſe undecimo Eccleſiæ ſæculo. Verùm hæreticos ſic garrientes, frontem perfricuiſſe neceſſe eſt, cùm eos non pudeat tot procudere mendacia, & miſerabiles ſuas quiſquilias tam inſolenti verborum jactatione venditare. At enim, *Gregorium VII.* non eſſe primum Auctorem legis de ſervando cœlibatu, certiſſimè conſtat ex bene multis Conciliis, quæ ad ſanciendam Eccleſiæ diſciplinam fuerunt in prioribus ſæculis celebrata, uti oſtendimus in præcedentibus noſtris Colloquiis. Hanc etiam legem de ſervando cœlibatu antiquiſſimam eſſe docent epiſtola *Siricii* Papæ ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum, & Epiſtolæ *S. Leonis* Magni Papæ, videlicèt tertia ad *Exuperium* Epiſcopum Toloſanum, octuageſima quarta ad *Anaſtaſium*, & nonageſima ſecunda ad *Ruſticum* Narbonenſem Epiſcopum, in quibus Clericis majoribus diſtrictè præcipitur, ut cœlibem vitam agant. Eamdem cœlibatus legem commendant antiqui Patres, eamque etiam in Oriente viguiſſe aſſerit *Sanct. Hieronymus* in lib. contra Hæreticum *Vigilantium* his verbis: *Quid facient Orientis Eccleſiæ? quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ? quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes; aut ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt.* Falſum itaque eſt, *Gregorium VII.* Pontificem Maximum, qui ſub finem undecimi ſæculi univerſam regebat Eccleſiam, primum fuiſſe Auctorem legis de ſervando cœlibatu, quam potius in primis Eccleſiæ ſæculis tam in Orientali, quàm Occidentali Eccleſia obtinuiſſe, & ad amuſſim fuiſſe obſervatam demonſtrant Theologi, præcipuè noſter *Natalis Alexander* in ſua Diſſertatione *de Sacrorum Miniſtrorum Cœlibatu*, quam quarto Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſæculo ad Canonis Nicæni tertii illuſtrationem inſeruit, & *Gaſpar Juenninus* Congr. Oratorii Presbyter, in ſuo *Commentario Hiſtorico Dogmatico de Sacramentis* cap. 8. *de Impedimento Ordinis*. Sed inquiunt Hæretici: Ea lege cœlibatus Epiſcopis Sacerdotibus, & Clericis majoribus impoſita renovavit Eccleſia Romana hæreſim *Tatiani*, *Montaniſtarum*, & *Manichæorum*, qui nuptias prohibebant. Hanc eſſe inſulſam Hæreticorum calumniam nemo eſt, qui non videat, tantùm ſiquidem abeſt, ut Eccleſia Romana hæreſim *Tatiani*, *Montaniſtarum*, & *Manichæorum* nuptias tanquam illicitas damnantium vel minimùm approbet, ut potiùs eam omni execratione proſequatur, ſæpiùsque in Conciliis congregata definierit, matrimonium eſſe ſanctum, & Sacramentorum novæ legis, quæ à Chriſto Domino ſunt inſtituta, numero accenſeri debere, ex quo Hæretici noſtri temporis illud pro ſuo arbitrio temerè expunxerunt. Quod tandem dicunt Hæretici, per legem cœlibatus damnatam fuiſſe doctrinam Apoſtoli Pauli, deteſtabile commentum eſt, ad quod refellendum ſufficiet hic breviter ea explanare, ejuſdem Apoſtoli Teſtimonia, quæ Hæretici, obtorto, ut ajunt, collo, in pravum ſenſum de-

detorquere moliuntur. Et primo, quando Apoſtolus Paulus epiſtolæ ad Hebræos cap. 13. verſic. 4. ait, *honorabile connubium in omnibus*, loquitur eo loci de matrimonio comparatè ad fornicationem, ſubdit quippè: *Fornicatores enim & adulteros judicabit Deus*, vult ergò Apoſtolus Paulus, matrimonium eſſe in omnibus honorabile comparatè ad fornicationem, quæ turpis eſt, & lege divina prohibita, quamvis tamen idem Apoſtolus cœlibem vitam ſeu virginitatem eſſe matrimonio præferendam disertè profiteatur epiſt. 1. ad Cor. cap. 7. v. 7. & 8. ubi hæc habet: *Volo enim omnes vos eſſe, ſicut me ipſum, ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo; alius quidem ſic, alius vero ſic. Dico autem non nuptis, & viduis, bonum eſt illis, ſi ſic permanεant, ſicut & ego.* Non ſolum Apoſtolus Paulus, ſed ipſemet Chriſtus cœlibem vitam anteponit matrimonio, & ad eam tanquam ad perfectionem Evangelicam, Diſcipulos ſuos adhortatur, Matth. cap. 19. his verbis: *Et ſunt Eunuchi, qui ſe caſtraverunt propter Regnum cælorum.* Præterea, Apoſtolus Paulus Epiſt. 1. ad Tim. cap. 4. doctrinam prohibentium nubere, ſeu, à nuptiis tanquam malis, & illicitis abſtinebant, appellat *doctrinam dæmoniorum*, qua in re Apoſtolus conſentientem habet Eccleſiam Romanam, quæ, ut mox diximus, anathemate perculit hæreticos, qui nuptias, ceu illicitas, averſabantur. Denique, dum Apoſtolus Paulus ait: *Melius eſt nubere, quàm uri*, non loquitur de iis, qui jam continentiam ob amorem Dei, rerumque divinarum contemplationem voverunt, & à carnalibus delectationibus omninò abſtinere debent, ſed de illis, qui virginitatis ſervandæ votum cùm necdum emiſerint, ob effrænem concupiſcentiam à matrimonio abſtinere haud poſſunt. Certè hujuſmodi hominibus, qui à natura ita ſunt comparati & ad matrimonium propenſi, nulloque adhuc ſervandæ virginitatis voto obſtricti, melius eſſe nubere, quàm uri, ſemper cum Apoſtolo docuit, & etiamnum docet Catholica Eccleſia. Quin etiam ex Hiſtoria *Paphnutii* egregii Confeſſoris Chriſti, quam *Socrates*, & *Sozomenus* litteris conſignârunt, & ex Canone decimo Concilii Ancyrani haud obſcurè colligitur, hanc in primis Eccleſiæ ſæculis viguiſſe diſciplinam, ut hominibus uxoratis, qui aliquando id ætatis propter Miniſtrorum penuriam ad Sacerdotium promovebantur, ſi ante Ordinationem palàm fuiſſent conteſtati, ſe à ſuis uxoribus, ob mutuæ periculum incontinentiæ, diſcedere nolle, liber conjugii uſus poſt Ordinationem permitteretur, nullibi tamen, ſive in Hiſtoria, ſive in Diſciplina Eccleſiæ legitur, aliquando in Eccleſia Orientali, vel Occidentali licitum fuiſſe iis, qui Sacrum ſemel erant adepti miniſterium, contrahere matrimonium. Hæc fuit circa cœlibatum perantiqua Eccleſiæ praxis & diſciplina, quam ſoli improbant noſtri temporis hæretici, qui Miniſtris ſuæ ſectæ liberam poteſtatem faciunt, ut primis demortuis uxoribus, ad ſecundas, tertias quartas &c. ſi adhoc ſuperſint, poſſint convolare nuptias. Nec dubito ipſe, quin hæretici noſtri temporis ſuæ ſectæ Miniſtris polygamiam, ſeu duas ſimul uxores habendi, tandem aliquando poteſtatem permittant, non ſecus ac *Lutherus*, *Melanchton*, *Bucerus*, aliique eorum Anteſignani in ſua Conſultatione data VVittembergæ die Mercurii poſt Feſtum ſancti Nicolai anni milleſimi quingenteſimi trigeſimi noni conceſſerunt Principi *Philippo Landgravio Haſſiæ*, qui eos ſuper hac re conſuluerat, ut, vivente adhuc legitimâ uxore ſuâ, matrimonium iniret cum *Margarita de Saal*, ſicque duas ſimul uxores contra legem à Deo inſtitutam retineret. Hanc *Lutheri*, *Melanchthonis*, *Buceri* & aliorum, qui hæreticorum Primipili & Coryphæi habentur, *Conſultationem* integram, unà cum *Inſtructione*, quam Princeps *Philippus Landgravius Haſſiæ* eâ de re concredidit *Bucero*, exhibent Illuſtriſſimus Meldenſis Epiſcopus *Jacobus Benignus Boſſuet* ad calcem libri ſexti *Hiſtoriæ de Variationibus Hæreticorum*, & *Gaſpar Jueninus* Congregationis Oratorii Presbyter in ſuo *Commentario Hiſtorico-Dogmatico de Sacramentis*, quæſtione 4. art. 1. §. 2. *De Polygamia ſimultanea*. Ex his, quæ hactenus diximus, planè conſequitur, fictitias omninò eſſe illas in fide & doctrina Eccleſiæ Immutationes, quas X. & XI. Eccleſiæ ſæculis accidiſſe mentiuntur hæretici, qui ſoli omnis in fide & doctrina corruptelæ Auctores ſeſe noſtris temporibus produnt, nec mirum ſanè id videri debet. Hæretici ſiquidem, cùm *fidem* habeant *temporum*, ſed non *Evangeliorum*, cum ruinoſis nitantur principiis, & in ſuis pluſquam Cimmeriis errorum tenebris obvolvantur, nunquam in fide & doctrina ſibi conſtant, dogmata ſua continuò figunt ac refigunt, atque in doctrina ſemper vacillantes, nullibique certò valentes figere pedem, coguntur ſæpiſſimè variare linguis & ſententiis, ſicut benè multis exemplis clariſſimè demonſtrat jam laudatus Illuſtriſſimus Meldenſis Epiſcopus Dominus *Boſſuet* in Hiſtoria, quam concinnavit, *de Variationibus Hæreticorum*.

D. Planè intelligo, nullam protsùs immutationem in fide & doctrina Eccleſiæ ſæculis decimo & undecimo factam fuiſſe, eamdemque etiamnum in Eccleſia Romana immaculatam ſervari fidem, quæ à temporibus Apoſtolorum ſemper, ubique, & ab omnibus Catholicis credita ac ſumma Religione cuſtodita eſt. At, cùm Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quàm Monaſtica aliquam viciſſitudine temporum mutationem ſubire poſſit, non levi conjecturâ ducor ad ſuſpicandum, utramque Diſciplinam haud parùm labefactatam fuiſſe ſæculo præſertim decimo, quo ignorantia, & degener cùm Clericorum, tum Monachorum vita fœdiſſimas Eccleſiæ maculas aſperſit.

M. Rem profectò acu tetigiſti. Sæculo quippe decimo Diſciplinam tam Eccleſiaſticam, quàm Monaſticam fuiſſe penè collapſam, ac vim Canonum, nec non ſanctiſſima Monaſticæ Diſciplinæ Statuta elanguiſſe, & tantùm non obſoleviſſe, ſat ſuperque indicant Concilia, quæ hoc ſæculo celebrata ſunt contra violatores Canonum Simoniacos, invaſores dignitatum Eccleſiaſticarum, bonorumque rapinas ac cædes; contra inceſtus, & Presbyterorum conjugia, quæ iſthoc primùm ſæculo audiri cœpta, vix ac ne vix quidem authoritate Romanorum undecimi ſæculi Pontificum exſtirpari potuerunt, denique cuncta perturbatores canonicarum electionum Epiſcoporum & Abbatum, quæ id ætatis aut nunquam, intercedentibus videlicèt ambitioſis Principibus laicis, fiebant, aut ſi aliquando fierent, tumultuaria erant omnia, ac ſæpè cædibus ac ſanguine funeſtata. Hic fuit diſciplinæ Eccle-

Eccleſiaſticæ decimi ſæculi deploratus ſtatus, nec meliorem ſortem nacta eſt monaſtica diſciplina, ut videre eſt apud *Mabillonium* ſæculo V. Benedictino, ubi cum perpetuis Occidentalis Imperii bellis, motibus, flagitiis, ac devaſtationibus, modò everſa Monaſteria, modò dilapidata Monachorum bona, modò exturbata religioſa ſodalitia, aliaque id genus calamitates, quibus labefactari ſolet regularis obſervatio diſciplinæ, frequens commemorat. *Hugo* etiam Antiſiodorenſis in Chronico, quod *Roberto* Antiſiodorenſi ejus continuatori perperàm attribuitur, ejuſdem Monaſticæ diſciplinæ, præſertim in Galliis, ruinam graphicè hiſce verbis deſcribit: *Valdè hoc tempore*, inquit, *Monaſtica Religionis fervor in pleriſque Galliarum locis tepuerat, & rarus in ulique Monaſtico habitu induto mundi contemptus inveniebatur. Abbatiæ ſiquidem antiquiores, quæ in urbibus Franciæ ſeu Caſtris nobilioribus fuerant editæ, à religioſioris propoſiti tramite adeo exorbitaverant, ut pene omnes, qui in eis divinis videbantur mancipati obſequiis, curis carnis ac ſuæ voluntatis ſtudio & intentioni addicti eſſent. Unde non immeritò rariores hoc tempore ſpirituales viri fuerunt, ut vix vel unus magnæ famæ, aut ſanctitatis immenſæ his diebus extitiſſe referatur, qui poni poſſet in lucem Gentium, ut ſalus eſſet his, qui in extremis vitiorum finibus morabantur. Nam præter Dominum Odonem religioſiſſimum Abbatem, qui hoc tempore floruit, cujuſque Sanctitas & religio non mediocris fuiſſe certiſſimè comprobatur, vix aliquis enituit, qui fraternæ correptionis ardore repleretur.* Sic vitia generalia, quibus decimo ſæculo infecti erant plerique Monachi, iis loquendi formulis exprimit *Hugo* Antiſiodorenſis, quæ neminem à corruptione morùm excludere videntur. Verùm, licèt tot inter ſæculi decimi flagitia, inque morum licentiâ tantâ plurimum ſanctitati & priſtino diſciplinæ Monaſticæ ſplendori detractum eſſe negari haud poſſit, certum tamen eſt, non paucos Abbates & Monachos doctrina & pietate inſignes eodem ſæculo claruiſſe, quorum plures, ut appoſitè notat *Mabillonius*, Epiſcopali dignitate fuerunt decorati, alii vero in Monaſteriis recluſi, magnis curis, & continuis laboribus ſcientias alibi neglectas, quaſi contubernales & domeſticas foverunt, coluerunt & conſervarunt, adeò ut, quantum lucis obſcuris & peſtilentiſſimis temporibus, nec non mediæ & infimæ ætatis ſæculis ex Monachorum doctrina afferri poſſit, & quantum Eccleſiæ, atque Reipublicæ litterariæ utilitatis accedat, norint apprimè viri eruditi, qui antiqua Tabularia, Scrinia, & Archiva perluſtrant, atque antiquorum Monachorum manuſcriptos Codices in obſcuris Bibliothecarum forulis latitantes in lucem producunt.

Plura de Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quàm Monaſtica decimi ſæculi non adderem, niſi neceſſario confutanda hic eſſet calumnia hæreticorum, qui pro ea, qua Eccleſiam Romanam detrectandi prurigine titillantur, aſſerunt, hunc morem, qui nunc in Eccleſia Romana obtinet, canonizandi Sanctos, originem dumtaxat habuiſſe à ſæculo decimo, quod, cum obſcurum, ac denſiſſimis, ut ajunt, tenebris fuerit offuſum, valdè idoneum & opportunum extitit ad ſuperſtitioſam illam inducendam cæremoniam. Sed facilè exſufflatur malè conſuta illa fabula. At enim, quamvis doctiſſimi Catholici Scriptores *Mabillonius* Præfatione in ſæculum V Benedictinum, *Papebrochius* diſſertatione 20. in conatu Chronico-Hiſtorico de *Solemnium Canonizationum initiis atque progreſſibus*, & alii luculenter oſtendant, primum exemplum ſolemnis Canonizationis factæ à Rom. Pontifice contigiſſe duntaxàt anno nongenteſimo nonageſimo tertio, quando videlicet *Joannes XV.* Pontifex Maximus ſolemni Canonizationis ritu *Uldaricum* Epiſcopum Auguſtanum publicis Sanctorum Faſtis adſcripſit, docent attamen, idque multis exemplis demonſtrant, quòd antequàm ſub finem decimi ſæculi Pontifices Romani ſuam in Sanctis canonizandis auctoritatem interponere cœpiſſent, jam inde ab initio Chriſtianæ Religionis Archiepiſcopi præſertim & Primates Diœceſes ſuas viſitantes, aut in Synodo propria reſidentes, honorem Canonizationis primùm impendebant Martyribus, deinde Confeſſoribus, eorum nomina recipiendo in Diptycha, ac ſub eorum invocatione Eccleſias, vel Oratoria cum Altaribus ad ſacrificandum erigebant, corpora è prioribus ſepulchris elevabant, aliaſque cæremonias obſervabant, in quibus tunc cenſebatur canonizatio ſubſiſtere. Suppetunt etiam multa exempla adducta ab illis doctiſſimis mox à me citatis Scriptoribus, quibus certiſſimè conſtat, etiam ſæculo decimo, quo Pontifices Romani ſuam in Canonizatione Sanctorum auctoritatem interponere cœperunt, nihilominus Primates, Metropolitanos, & Archiepiſcopos antiquum morem uſque ad *Alexandrum III.* Summum Pontificem quodammodò retinuiſſe, tum annuendo ſimul cum Summo Pontifice Sanctorum elevationi, & canonizationi, tum etiam ſola ſua auctoritate eamque pro ſua Eccleſia præſtando. Poſt primum autem exemplum, quod habemus, ſolemnis Canonizationis *S. Uldarici* Epiſcopi Auguſtani factæ à *Joanno XV.* Romano Pontifice decimo ſæculo, ſeu anno nongenteſimo nonageſimo tertio, frequentiùs Romani Pontifices ſæculis undecimo & duodecimo Sanctos ſolemni ritu canonizarunt, *Adhulardus*, Corbejenſis Cœnobii Abbas, *Paſchaſius Radbertus* Corbejæ itidem Abbas, *B. Vviborada*, *Gerardus* Tullii Leucorum Epiſcopus, & *VVolfangus* Ratiſponenſis Epiſcopus Sanctorum Catalogo undecimo ſæculo à Romanis Pontificibus fuerant adſcripti. Sæculo verò duodecimo, ſeu anno milleſimo centeſimo quinto, *Paſchalis II.* Pontifex Maximus *Petrum Anagnienſem* Epiſcopum inter Sanctos honorari ac coli præcepit. Eodem honore *Conradum* Epiſcopum Conſtantienſem decoravit *Calixtus II.* Succeſſerunt deinde Canonizationes *Hugonis* Epiſcopi Gratianopolitani, *Sturmii* Abbatis Fuldenſis, & *Henrici I.* Imperatoris factæ ab *Eugenio III.* Hæ ſunt inſigniores Canonizationes à Romanis Pontificibus peractæ ante *Alexandrum* III. qui anno MCLXI. ad Summum Pontificatum fuit avectus, quique celebrandi Sanctorum Canonizationes poteſtatem ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus reſervavit primus, & poſt eum *Innocentius tertius*, quo ex tempore nulla deinceps à Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis Canonizatio celebrata legitur. Poſtquàm autem *Alexander* III. Sanctorum Canonizationem, tanquàm unam ex majoribus cauſis, ad Romanum Pontificem pertinere edixiſſet, pios

compluꝛes vita functos hoc honoris titulo ipſe affecit. *Eduardum* videlicèt Angliæ Regem anno MCLXI. itemque *Theobaldum* Eremitam Vicentinum, *Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum anno MCLXXII. & poſt biennium *Bernardum* Abbatem Clarævallenſem, qui primus Ciſtercienſium ſolemni hoc more in Sanctorum album relatus eſt. Ex his, quæ hactenus de Canonizatione Sanctorum diximus, primò colligere debes antiquiſſimam eſſe, & è primis Eccleſiæ ſæculis profectam laudabilem illam conſuetudinem canonizandi Sanctos, ut patet tum ex vetuſtiſſimis Martyrologiis, in quibus SS. Martyrum nomina erant inſcripta, ut eorum memoria ſtata die recoleretur; tum etiam ex ſacris Diptychis, quæ unaquæque Eccleſia religioſè conſervabat, & in quibus ſuorum Epiſcoporum, & aliorum, qui vitæ ſanctimonia conſpicui fuerant, nomina reponebat; tum denique ex ſumma illa cura ac diligentia, quam ſemper adhibuit Eccleſia in colligendis & deſcribendis Actis Martyrum, & in redarguendis ac puniendis illis, qui cultum deferebant his, quos Eccleſia Faſtis Sanctorum nec dum adſcripſerat, ſicut benè multa demonſtrant exempla ex hiſtoria Eccleſiaſtica petita, ſed præſertim exemplum *Lucillæ*, quam *Cæcilianus*, dum adhuc Eccleſiæ Carthaginenſis eſſet Archidiaconus, eo nomine increpuit, quòd ante Communionem Os neſcio cujus Martyris, quem nondum Eccleſia Sanctorum Catalogo accenſuerat, deoſcularetur. Secundò, colligere debes, Canonizationes Sanctorum à Primatibus, Archiepiſcopis, aliiſque Ordinariis antiquitùs fieri ſolitas eſſe, eamque conſuetudinem viguiſſe uſque ad *Alexandrum III.* Summum Pontificem, qui, ut mox diximus, ſibi ſuiſque ſucceſſoribus poteſtatem canonizandi Sanctos reſervavit primus. Qua in re *Alexander* III. aliique Summi Pontifices ſuo jure uſi ſunt, tum quia illis, qui per ſolemnem Canonizationem Sancti declarantur, cum univerſa Eccleſia cultum deferat, ad Summum Pontificem, qui ſolus in univerſa Eccleſiæ juriſdictione pollet, eorum canonizatio pertinet; tum quia etiam, ne ullus in canonizatione Sanctorum ſubreperet error, jure optimo ſanxerunt Summi Pontifices, ut coram ſe diligens & accurata fieret inquiſitio de piorum meritis & miraculis, quæ duo, ut aliquis ſanctus habeatur, omninò neceſſaria eſſe ſtatuit *Gregorius* IX. in Bulla pro Canonizatione *S. Antonii de Padua*, his verbis: *Ad hoc ut Sanctus habeatur apud homines in Eccleſia militante, duo ſunt neceſſaria, virtus morum, & veritas ſignorum, merita videlicèt & miracula, ut hæc & illa ſibi invicem conteſtentur: cum nec merita ſine miraculis, nec miracula ſine meritis plenè ſufficiant ad perhibendum inter homines teſtimonium ſanctitatis.* De diligentia, quæ adhibetur in Canonizatione Sanctorum, de Ritibus, & Cæremoniis, quæ in hac celebritate fieri ſolent, legendi ſunt *Jacobus Caſtellanus*, *Angelus Rocca*, & alii, quos omnes uno volumine majori *Carolus Felix de Matta* complexus eſt anno MDCLXXVIII. Sed hæc pauca de Canonizatione Sanctorum obſervaſſe ſufficiat ad retundendam ignorantiam & proterviam Hæreticorum, qui Sanctorum Canonizationem, ceu cæremoniam ſuperſtitioſam, ſæculo abhinc decimo invectam [illegible] cùm tamen ex vetuſtiſſimis [illegible] monumentis certiſſimè conſtet, Sanctorum Canonizationem à primis Eccleſiæ temporibus ſemper fuiſſe celebratam, quamvis non eodem modo, iiſdemque ritibus & cæremoniis perageretur, quibus nunc eam fieri ſolemne eſt.

D. Cùm undecimum Eccleſiæ ſæculum, tam ob pietatem & doctrinam Romanorum Pontificum, quàm ob Monaſtici Ordinis propagationem, ſæculo decimo longè felicius, atque illuſtrius fuiſſe ſæpiùs innueris, facilè adducor, ut credam, Diſciplinam tam Eccleſiaſticam, quàm Monaſticam undecimo ſæculo maximè floruiſſe, & omnes repreſſos eſſe abuſus, qui in eam ſæculo decimo irrepſerant. Age ergò nunc, & omnia, quæ ad utramque ſæculi undecimi diſciplinam ſpectant, compendioſâ, ſi placet, narratione deſcribe.

M. Incipiam à Diſciplina Eccleſiaſtica, cui per Sanctiſſimos Romanos Pontifices ſuus undecimo ſæculo fuit reſtitutus ſplendor. In primis Presbyterorum conjugia tandem aliquando undecimo ſæculo fuerunt prohibita, incontinentes Clerici in ordinem redacti, eorumque filii ex illicitis nuptiis procreati ab Eccleſiaſticis honoribus, ſacriſque Ordinibus excluſi, niſi Monachorum, aut Canonicorum Regularium vitam profiterentur. Simonia *ab obſequio, à manu, à lingua*, quæ antehàc latè ſerpebat, variis Romanorum Pontificum Decretis, & Conciliorum Canonibus fuit profligata ac penitùs eliminata. Juriſdictio & immunitas Eccleſiaſtica, necnon libertas Canonicarum Electionum Epiſcoporum & Abbatum aſſerta ac vindicata eſt contra Principes Laicos, qui eam violabant, aut perturbabant. Sanctiſſimæ leges, quæ antiquis Romanorum Pontificum, & Conciliorum Decretis conditæ erant, de ſervando cælibatu, de reſidentia Epiſcoporum, de non tenenda pluralitate Beneficiorum, de non dilapidandis bonis Eccleſiaſticis, de Ordinationibus, vita, & moribus Clericorum, aliæque hujuſmodi renovatæ, ac denuò confirmatæ fuerunt. Perſtabat adhuc undecimo Eccleſiæ ſæculo antiqua publicæ pœnitentiæ diſciplina, & juxta admiſſorum delictorum gravitatem pœnitentia à Sacerdotibus imponebatur, ut ſancitum eſt Canone XVIII. Concilii Saleguſtadienſis celebrati. An. MXXII. Idem in Concilio Rom. habito An. MLXXVIII. ſtatuit *Gregorius VII.* his verbis: *Falſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem Sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideò quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poteſt, ſi culpis gravioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius injuſtè detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe agere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, niſi arma deponat, ea ulterius non ferat, niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum pro defendenda juſtitia; vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bonaque injuſtè ablata reſtituat.* Eamdem Pœnitentiæ diſciplinam *Gregorius VII.* confirmavit in Concilio, quod Romæ celebravit anno MLXXX. cui novum robur addidit *Urbanus ſecundus* in Concilio Melphitano anno MLXXXIX. Verùm etſi undecimo Eccleſiæ ſæculo vigeret adhùc pœnitentia publica, tamen ab ea ſeſe redimere cœperunt, vel per pere-

grina-

grinationes ad loca ſacra, vel per Monachiſmi profeſſionem, vel per labores impenſos in ſacra militia, ſeu in expeditione Hieroſolymitana, ſed præcipue per ſponteneas, ſeu propria manu inflictas flagellationes, quas vulgo *diſciplinas* vocant. Hunc flagellationum, ſeu diſciplinarum ſponte & propria manu inflictarum uſum ſæculo dumtaxat undecimo à *Dominico Loricato*, & *S. Petro Damiani* introductum fuiſſe aſſerit *Jacobus Boyleau* Doctor Sorbonicus in *Hiſtoria*, quam edidit, *Flagellantium*, additque, à tempore *S. Petri Damiani* plagoſum iſtud exercitium, & uſum ſcopis, flagellis, virgis, ſcuticis ac ferulis ſulcandi, ac propria manu defricandi pellem humanam ita invaluiſſe, ſicque flagella, & flagellantium furioſam libidinem creviſſe, ut non ſolùm Monachi, ſed etiam Sacerdotes, Epiſcopi, Archidiaconi, Concionatores, Reges, Principes, Cives &c. vapulaverint, ſeu verberibus ſe ipſos affecerint. Fallitur tamen Cl. *Hiſtoria Flagellantium* Scriptor, dum diſciplinarum ſponte, ſeu propria manu, inflictarum uſus originem ab undecimo dumtaxat ſæculo arceſſendam eſſe cenſet, ejusque Auctores *B. Dominicum Loricatum & S. Petrum Damiani* fuiſſe aſſerit. Conſtat ſiquidem, uſum diſciplinarum propria manu inflictarum jam ſæculo X. fuiſſe receptum, ſicut manifeſte nos docet exemplum *Guidonis* Cœnobii Pomposiani Abbatis, qui mortuus eſt anno MXLVI. De eo quippe narratur, quod duarum Quadrageſimarum diebus, quo tempore ſolus in ſylva degebat, tanta cibi & potus abſtinentia, *tanta virgarum cæde* corpus debile macerabat, *ut excepta morte, nihil tormenti amplius poſſet inferre volenti perſecutor crudelis.* Huic *Guidonis* Pompoſiani Abbatis exemplo *Mabillonius* Præfatione in ſæculum V. Benedictinum aliud addit de *S. Poppone* ejuſdem ſæculi decimi Abbate, qui carnem ſuam *jejuniis, flagelliſque ſic atterebat*, ut quidquid vitioſum ſua caro adverſus ſpiritum concupiſceret, ipſe flagellis propria ſibi manu illatis extingueret. Cum igitur duo iſti Abbates, qui ſæculo decimo vixerunt, jam uſum diſciplinarum ſponte inflictarum habuerint, ſequitur, *Dominicum Loricatum, & Petrum Damiani*, qui ſæculo XI. floruerunt, illius uſus non fuiſſe Auctores, ſed tantummodo propagatores, ſicut teſtantur *Baronius* Tom. XI. Annalium ad annum MLVI. num. VII. & *Spondanus* ad eumdem annum, his verbis: *Eodem quoque tempore, etſi non eodem auctore, Petro Damiani, tamen certo propagatore, atque adverſus impugnantes propugnatore, introductus eſt in Eccleſia Dei ille laudabilis uſus, ut voluntaria pœnitentiæ cauſa, fideles, non modo viri, ſed & nobiles mulieres verberibus ſe ipſas afficerent, flagellis ad hoc paratis idoneis.* *Hoc enim teſtatur idem Petrus in Epiſtola ad Blancam Comitiſſam, ſicut & in Epiſtola ad Alexandrum Papam.* Tantus autem fuit *Petri Damiani, & Dominici Loricati* in eo propagando uſu diſciplinarum ſibi ſponte inflictarum fervor, ut primus, ſeu *S. Petrus Damiani*, in Epiſtola ad *Alexandrum II.* Summum Pontificem aſſerat, ſe tria ſcoparum millia unum pœnitentiæ annum explere cum modulatione Pſalmorum; alter vero ſeu *Dominicus Loricatus*, teſte eodem *S. Petro Damiani*, duodecim Pſalteria, ſcopis ſeſe flagellando, abſolviſſe dicatur. Talem diſcruciandi corporis modum, uti furorem & carnificinam quamdam nonnulli undecimi ſæculi Scriptores averſati ſunt, & uti rem novam, ſanctiſque canonibus contrariam damnarunt, quos inter unus fuit *Petrus* Monachus cognomento *Cerebroſus*, qui hunc uſum ob novitatem arguebat, & ob exceſſum; *non tam diſciplinæ regulam, quam longioris diſciplinæ deteſtans inſaniam, nec improbans cum diſciplina dici pſalmum, ſed ut continuetur cum diſciplina pſalterium.* Præter *Petrum Cerebroſum* Monachum, *Stephanus* ex Monacho Caſſinenſi creatus Cardinalis, hunc uſum diſciplinarum propria manu inflictarum etiam undecimo ſæculo ſugillavit, turpe nimis & inhoneſtum eſſe putans, *ante tot fratrum intuentium oculos membra nudare.* Denique, noſtris temporibus jam laudatus *Jacobus Boyleau* eruditione clariſſimus in hunc diſciplinarum propria manu inflictarum uſum acriter invehitur in *Hiſtoria*, quam edidit *Flagellantium*, ubi tamen approbat, & antiquum ac meritorium eſſe fatetur uſum diſciplinam, ſeu verbera aliena manu, pœnitentiæ cauſa, recipiendi. At, licet ipſe ultro fatear, præcavendos & tollendos eſſe quoſdam abuſus, qui in uſum propria manu infligendi diſciplinas irrepſerunt, vel quoquo modo irrepere poſſunt, præſertim in his locis, ubi Flagellantes per vicos & plateas ſanguine conſperſi curſitant, & coram omnibus ludunt de corio ſuo; exiſtimo attamen moderatum uſum ſecreto, & non palam, ſibi propria manu infligendi diſciplinas, eſſe laudabilem, pium, refrænendis concupiſcentiæ inordinatis motibus apprime utilem, & ad peccatorum pœnitentiam peragendam fructuoſum, tum quia libri Pœnitentiales peccatoribus ad expiationem, & antiquiores Regulæ monaſticæ ad ſatisfactionem hoc pœnitentiæ genus imponunt; tum quia ab undecimo ſæculo *S. Bruno* Carthuſianorum inſtitutor, & *S. Bernardus* Clarævallenſis Abbas hunc propria manu ſibi infligendi diſciplinas uſum ſuis diſcipulis præſcripſerunt, nedum improbarunt: tum quia etiam, ſi, ipſomet fatente jam laudato *Jacobo Boyleau* in ſua *Hiſtoria Flagellantium*, non turpe & indecorum eſt nudare coram alio corpus, & ab eo virgis & verberibus cædi, ut quid, quæſo, turpe & inhoneſtum erit, ſi quis in cubiculo ſuo, remotis arbitris, vel etiam nocturnis in tenebris nudet corpus ſuum, illudque verberibus ac virga diſciplinæ in ſervitutem redigat, juxte illud Apoſtoli 1. ad Corinthios cap. 9. ℣. 27. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Poſtremo, hunc uſum ſibi propria manu diſciplinas infligendi pium ac laudabilem eſſe liquido colligitur ex vitis *S. Dominici* Ordinis Prædicatorum fundatoris, & *S. Caroli Borromæi*, ut de aliis innumeris Sanctis ſileam, qui hoc ipſum pœnitentiæ genus ſibi ultro propoſuerunt, atque propria manu inflixerunt.

Sed redeamus ad diſciplinam Eccleſiaſticam, quæ viguit undecimo ſæculo. Adhuc in uſu erat communio ſub utraque ſpecie, & quia nonnulli ſolebant uno eodemque actu percipere utramque ſpeciem Sacramenti, ſumendo nimirum in cochleari panem Euchariſticum intinctum Sanguine Chriſti, prohibuit Concilium Claromontanum anno MXCV. celebratum canone XXVIII. *ne quis communicet de Altari, niſi corpus ſeparatim*

tim & ſanguinem ſimiliter ſumat, niſi per neceſſitatem. Exiſtimavit Cardinalis *Baronius*, hunc canonem Concilii Claromontani conditum fuiſſe ob recentem damnatam Berengarianam hæreſim, quæ per unam tantùm Euchariſticam ſpeciem ſatis eſſe impleri figuram ajebat. At *Petrus de Marca* Archipræſul Pariſienſis explicans iſtum canonem XXVIII. Concilii Claromontani rejicit hanc *Baronii* interpretationem, quippe quæ *Berengario* affingit opinionem, quam nunquam docuit, immò neque ex hæreſeos ſuæ principiis profiteri poterat. Miſſa itaque illa Baronii interpretatione, duas, quæ mihi magis probantur, referam hujus Canonis Concilii Claromontani interpretationes. Prima deſumitur ex his, quæ vitioſe à quibuſdam ſæculi undecimi Diſciplinæ Eccleſiaſticæ parùm callentibus fiebant in Euchariſtiæ adminiſtratione. Sacerdotes quippe nonnulli Euchariſtiam Sanguine Domini intinctam fidelibus porrigere non dubitabant, ut teſtis eſt ſæculi XI. Scriptor *Micrologi*, ſeu *de Divinis Officiis*. Quæ forma non tantum erat contraria Ordini Romano, ſed etiam inſtitutioni Chriſti Domini, qui, ut perhibent tres Sacri Evangeliſtæ, *Matthæus*, *Marcus*, *& Lucas*, corpus ſuum ſeorſim à ſanguine diſtribuit diſcipulis ſuis. Hinc conſuetudinem commiſcendi utramque ſpeciem Euchariſticam ſervabant undecimo ſæculo Græci, eamque etiamnum in ſuis Eccleſiis frequentant, porrecto populis in cochleari pane Euchariſtico intincto poculi ſacro liquore. Hunc Græcorum uſum *Humbertus* Sylvæ Candidæ Cardinalis Epiſcopus, Legatus Romanæ Sedis ad *Conſtantinum Monomachum* Imperatorem anno milleſimo quinquageſimo quarto miſſus, probavit in diſputatione, quam Conſtantinopoli habuit cum *Niceta Pectorato* Abbate, eſſe alienum ab inſtitutione Chriſti Domini. Quapropter, cùm in Occidente ſæculo XI. gliſceret iſte ſpecierum Euchariſticarum commixtionis uſus, eum Synodus Claromontana proſcripſit his verbis: *Ne quis communicet de Altari, niſi Corpus ſeparatim, & ſanguinem ſimiliter ſumat*. Cui tamen Regulæ eadem Synodus hanc adhibet exceptionem: *niſi per neceſſitatem & cautelam*, id eſt, in caſu, quo communio præbenda eſſet ægris, vel pueris. Tunc enim ad juvandum eſum panis intinctio præmittebatur. Aliquando etiam *ob cautelam*, ne ſanguinis effuſio in frequenti communicantium cœtu accideret, ſolus panis conſecratus Laicis porrigebatur, non præbito poculo; qua ratione tum temporis corpus ſeorſim à calice ſumebatur. Altera interpretatio hujus Canonis XXVIII. Concilii Claromontani petitur ex ſententia quorumdam, qui ſæculo undecimo aſſerebant, vinum non conſecratum verè proprieque conſecrari, & converti in ſanguinem Chriſti per immiſſionem & contactum hoſtiæ conſecratæ. Hanc opinionem, quam ſæculo XI. docuit Scriptor *Micrologi*, ſeu libri *de Divinis Officiis* capite vigeſimo ſexto, doctiſſimus *Mabillonius* falſam eſſe oſtendit ex doctrina Sanctorum Patrum, qui converſionem vini in ſanguinem Chriſti non niſi verbis Chriſti à Sacerdote prolatis fieri docent. Unde palam ſequitur, vinum verbis Chriſti non conſecratum accidentariam quidem ex immiſſione & contactu hoſtiæ conſecratæ ſanctificationem accipere, non ſecus ac fluminis aqua commixta aquæ benedictæ ſanctificari dicitur, vinum tamen verbis Chriſti non conſecratum veram & realem conſecrationem ex immiſſione & contactu Hoſtiæ conſecratæ habere haud poſſe. Patres itaque Concilii Claromontani eo Canone XXVIII. definierunt, fideles Corpus Chriſti ſeparatim, & Sanguinem ejus ſimiliter ſumere debere, ne panem conſecratum ſimul cum Sanguine permixtum ſuſcipientes, ſibi falſo perſuaſiſſent, vinum non verbis Chriſti, ſed immiſſione & contactu Hoſtiæ conſecratæ revera fuiſſe conſecratum, & converſum in Sanguinem Chriſti.

Politicæ, Diſciplinæ, & Hierarchiæ Eccleſiaſticæ priſtinum ſplendorem conciliarunt undecimi ſæculi Romani Pontifices, qui auctoritatem S. Petro ejusque ſucceſſoribus divinitus collatam regendi univerſam Eccleſiam, leges Eccleſiaſticas condendi, Concilia congregandi Oecumenica, temperandi Canones, & de illis, ob urgentem neceſſitatem, vel evidentem Eccleſiæ utilitatem diſpenſandi, cauſasque Epiſcoporum totius Orbis ad Sedis Apoſtolicæ Tribunal appellantium judicandi exercuerunt. *Gregorius VII.* Pontifex Maximus *Gebuino* Lugdunenſi Archiepiſcopo & ejus ſucceſſoribus Primatum in quatuor Provincias, Lugdunenſem nimirum, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem contulit anno MLXXIX. eumdemque Primatum Lugdunenſem auctoritate Apoſtolica confirmavit *Urbanus II.* in Concilio Claromontano anno MXCV. Primatum etiam per totam Hiſpaniam *Bernardo* Archiepiſcopo Toletano conceſſit *Urbanus II.* anno MLXXXIII. Fervente quoque controverſia de Primatu Angliæ Cantuarienſem Archiepiſcopum inter & Eboracenſem Archipræſulem, *Alexander II.* Primatum ſuper omnes Angliæ Præſules adjudicavit Archiepiſcopo Cantuarienſi anno MLXXI. Ad præcavenda frequentia ſchiſmata, quæ undecimo Eccleſiæ ſæculo in electione Romanorum Pontificum naſcebantur, *Nicolaus II.* Pontifex Maximus in Synodo Romana habita anno MLIX. Decretum edidit, quo ſtatuit, ut, vacante Sede, electio Summi Pontificis ad ſolos Cardinales ſpectaret, ex quo *Nicolai II.* Decreto longe majori in pretio eſſe cœpit dignitas Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, quos *S. Petrus Damiani*, *& Bernardus* appellant *Collaterales* in regimine Eccleſiæ *Coadjutores Summi Pontificis*, *& univerſalis Eccleſiæ Senatores*. Legendus eſt *S. Bernardus* lib. 4 *de Conſideratione* ad *Eugenium* Papam cap. 4. ubi ei ſuggerit, quales eligere debeat Cardinales, *qui ſint compoſiti ad mores, probati ad ſanctimoniam, parati ad obedientiam, manſueti ad patientiam, ſubjecti ad diſciplinam, rigidi ad cenſuram. Qui ſint in judicio recti, in Conſiliis providi, in jubendo diſcreti, in diſponendo induſtrii, in agendo ſtrenui, in loquendo modeſti, in cura rei familiaris non anxii, aliena non cupidi, ſua non prodigi, ubique & in omnibus circumſpecti &c.* Plures Metropoles, ac novos Epiſcopatus variis in locis undecimo ſæculo erexerunt Summi Pontifices. Eamdem auctoritatem, jura ac privilegia Metropolitani undecimi ſæculi retinuerunt & exercuerunt, quibus eos in præcedentibus ſæculis potitos fuiſſe oſtendimus. Epiſcopi & Presbyteri ante annum ætatis trigeſimum, Diaconi ante vigeſimum quintum ſæculo undecimo non ordinabantur, Clericos vero abs-

que

que titulo, hoc eſt, abſque beneficio, ordinare nefas erat. Epiſcopus omnia beneficia ſuæ Diœceſeos conferebat, jure tamen præſentandi Patronis Laicis ſervato. Clericorum cauſæ ſive civiles, ſive criminales uni Epiſcoporum Tribunali, juxta canonicas leges, erant reſervatæ. Præter hæc diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capita, alia undecimo ſæculo circa collationem, acquiſitionem, ceſſionem, reſignationem beneficiorum, & migrationem ab uno ad aliud, tam Decretis Romanorum Pontificum, quam Conciliorum Canonibus ſancita ſunt, quæ latè ac eruditè proſequitur Cl. P. *Thomaſſinus* in Opere, quod edidit *de Nova & Antiqua Eccleſiæ circa Beneficiarios Diſciplina*. His itaque, brevitatis ergo, prætermiſſis, obiter duntaxat obſervabo, Chriſtianos undecimi ſæculi ex variis Probationum generibus, quæ antiquis ad res dubias dirimendas erant uſitata, duo potiſſimum Probationum genera uſurpare ſolitos fuiſſe, nimirum Probationem per ignitum ferrum pro Eccleſiaſticis, & duellum pro ſæcularibus viris. Probatione per ignitum ferrum Sancta *Cunegundis* Imperatrix ad probandam pudicitiam ſuam uſa eſt, & *Petrus* Monachus idem probationis genus ad Simoniam reprimendam adhibuit, & ob id *ignei* cognomen ſortitus eſt. Solebant etiam Chriſtiani undecimi ſæculi dubias Sanctorum Reliquias igne probare, & ſacrum illud linteum, quod *Corporale* vocamus, ad reſtinguenda incendia deferre, ſicut teſtatur *Glaber Rodulphus* Monachus lib. 5. Sub finem undecimi ſæculi Commemorationem omnium Fidelium Defunctorum *S. Odilo* Abbas Cluniacenſis toti Ordini ſuo die 2. menſis Novembris celebrandam primus præſcripſit, quem ritum approbavit, & etiamnum retinet univerſa Eccleſia.

D. Sæpius audivi à viris eruditis, ſæcula Eccleſiæ decimum & undecimum multis Congregationibus, & Ordinibus Monaſticis dediſſe initium, quæ autem ſint iſtæ Congregationes & Ordines Monachorum, aut Religioſorum? quandonam inceperint? & quæ Diſciplina Regularis fuerit ab illis obſervata? ſcire nunc vehementer deſidero.

M. Sæculo decimo cum magno Eccleſiæ fructu & ornamento inſtituta fuit in Galliis *Congregatio Cluniacenſis* Ordinis S. Benedicti. Sæculo autem undecimo duæ ejuſdem Ordinis Benedictini in Italia excitatæ ſunt Congregationes, *Camaldulenſis* ſcilicet & *Vallumbroſana*. Eodem ſæculo XI. quatuor ſurrexerunt in Gallia Ordines, nimirum *Grandimontenſis*, *Cartuſianus*, *Ciſtercienſis*, *& S. Antonii*, qui Eccleſiam, & Statum tam Monaſticum, quam Regularem maximo ſplendore colluſtrarunt.

D. Quandonam, & à quo Cluniacenſis Congregatio Ordinis Sancti Benedicti fuit in Galliis inſtituta?

M. Cluniacenſis Abbatia, novæ Congregationis & Ordinis S. Benedicti Reformationis Caput, à *Willelmo Pio* Comite Arvernenſi, & Aquitanorum Duce, in fundo proprio in Burgundia ſito, ſeu in Villa Cloniaco, Diœceſis Matiſconenſis fundata ac conſtructa eſt anno nongenteſimo decimo, ut legitur in Chronicis *Ademari*, *Malleacenſi*, & quibuſdam aliis, ſed præcipuè in Charta, ſeu, ut vocant, Teſtamento ejuſdem *Willelmi* Comitis, quod exhibet *Mabillonius* ſæculo V. Benedictino. Beatus *Berno* primus Cluniacenſis Monaſterii Abbas variis jam præerat Abbatiis, ſeu Cellis, *Balmenſi* videlicet apud Sequanos, *Gigniacenſi* in Territorio Lugdunenſi poſitæ, aliiſque, quibus addidit *Cluniacum*, de quibus Monaſteriis legendus eſt mox laudatus *Mabillonius*. Abbatiæ Cluniacenſi præfuit *Berno* 11. annis, ſicut aſſerit *Petrus* Venerabilis lib. 6. epiſtol. 15. & obiit ſanctitatis fama clarus anno nongenteſimo vigeſimo ſeptimo, ut videre eſt in ejus Elogio Hiſtorico, quod texit *Mabillonius* ſæculo V. Benedictino. Bernoni in Abbatia Cluniacenſi ſucceſſit *Odo*, qui extinctum penè in Galliis S. *Benedicti* Ordinem ſuſcitavit, multumque propagavit. Quo fit, ut à nonnullis *S. Benedicti* in Galliis Ordinis auctor habitus ſit, propterea quod Monaſteria complura, quæ antea partim deſtructa omnino à ſe diſtracta erant, in unum quaſi corpus adduxit, eiſque uniformem vivendi normam, qualis apud Cluniacum ſervabatur, præſcripſit. Quod, ut clarius intelligas, obſervare convenit, ſub finem noni Eccleſiæ ſæculi, cum Normanni profana & ſacra omnia igne ferroque vaſtantes, Monaſteria ſus deque vertiſſent, defeciſſe in pleriſque Galliæ locis Monachos, qui partim necati, partim ſuis ſedibus fugati, palabundi vitam miſeram ducere vix ſinebantur. Hinc factum, ut, ſæculo decimo ineunte, cum *Odo*, qui *Bernoni* in Abbatia Cluniacenſi ſucceſſit, de Monaſtica vita cogitare cœpit, pauca ſupereſſent Cœnobia Monachorum, atque in paucis illis ſincera religio deſideraretur, ut videre eſt apud *Joannem* Monachum Diſcipulum *S. Odonis* in ejus Vitæ, & in Præfatione à *Mabillonio* ſæculo V. præfixa. Sed tam ardenti zelo in Reformationem Ordinis Benedictini incubuit S. Odo, ut plura Cœnobia, præſertim in Italia, in Cluniaci poteſtatem venerint, eiſque *S. Odo*, ut Abbas Generalis præfuerit. Hinc *Flodoardus* in Chronico eum *multorum Monaſteriorum reſtauratorem, ſanctæque Regulæ reparatorem* vocat, & *Glaber Rodulphus* Monachus ait: *Hic*, ſeu S. Odo, *tantum hujus Inſtituti propagator extitit, ut à Beneventana Provincia, quæque habebantur in Italia, & in Galliis uſque Oceanum mare potiora Monaſteria, illius ditioni gratularentur eſſe ſubjecta.* Tanta demum *S. Odonis* ſecundi Abbatis Cluniacenſis erat nominis ac religionis celebritas, ut ad eum non modo Laici nobiles & Clerici, ſed etiam Epiſcopi, dignitatibus abdicatis, confluerent, teſte mox laudato *Joanne* Monacho lib. 3. ejus Vitæ, quod etiam confirmat *Mabillonius* in Elogio Hiſtorico ejuſdem S. Odonis, quod inſeruit ſæculo V. Benedictino. Scripſit *S. Odo* aliquot Sermones, Hymnos, & alia Opuſcula, quæ extant in Bibliotheca Cluniacenſi, & tomo 17. Bibliothecæ Maximæ Patrum Lugdunenſis. Mortuo Sancto *Odoni* Abbati Cluniacenſi anno nongenteſimo quadrageſimo ſecundo, ut ſcribit *Flodoardus* in Chronico, ſucceſſerunt in Abbatia Cluniacenſi ſanctiſſimi Abbates, videlicet *S. Aymardus*, *S. Majolus*, & *S. Odilo*, quorum Elogia Hiſtorica texit *Mabillonius* ſæculo V. Benedictino. Extant etiam in Bibliotheca Cluniacenſi varii Sermones lucubrati à *S. Odilone* una cum Vita *S. Majoli*, quam deſcripſit idem Sanctus Abbas. Quantum ornamenti Eccleſiæ, quantum ad excitandam in perditiſſimo ſæculo decimo Religionem & pietatem contulerit celeberrima Cluniacenſis Congregatio, quot Cœnobia Ordinis S. Benedicti reformaverit, quot

viros

viros ſanctimonia & doctrina celebres protulerit, non facilè eſt æſtimare. Sufficiat hic dicere, *Cluniacenſe Monaſterium*, teſte *Petro* Venerabili in lib. 1. de Miraculis cap. 9. *Religione, diſciplina, ſeveritate, fratrum numeroſitate, omnique monaſtici ordinis obſervatione, toti pene Orbi notisſimum evaſiſſe*. Fervebat in hoc Cluniacenſi Monaſterio virtutum æmulatio, ſtudium in res ſacras, Regulæ accurata obſervatio, & tam profuſa in pauperes charitas, ut *ſeptemdecim millia pauperum in capite Quadrageſima uno anno apud Cluniacum eleemoſynam habuerint, & ducentas quinquaginta pernas acceperint*, ut teſtatur *Udalricus* lib. 3. conſuetudinum Cluniacenſium cap. 11. Non ſancta dumtaxat Regula, ſed propriis etiam conſuetudinibus Cluniacenſis Congregationis Cœnobia regebantur, quas mox citatus *Udalricus* Monachus XI. ſæculi accuratè collegit, & tribus libris digeſſit in modum Dialogorum. Hos tres *Udalrici* libros *de Conſuetudinibus Cluniacenſium* vulgavit *Lucas Dacherius* tomo quarto Spicilegii.

D. Quem Auctorem habuit Camaldulenſis Congregatio, quam undecimo Eccleſiæ ſæculo in Italia fuiſſe inſtitutam mox obſervaſti?

M. Congregatio Camaldulenſis Auctorem habuit *S. Romualdum* Ravennæ ex Illuſtriſſima progenie oriundum, qui primum Monachus fuit apud Nigros, ut vocant, Monachos in Cœnobio Claſſenſi propè Ravennam, dein, poſt varias tum in Italia, tum in Gallia locorum mutationes, novum vitæ genus, ſeu Congregationem Camaldulenſem ſub Regula S. Benedicti inſtituit. Porro, hæc Congregatio dicta eſt *Camaldulenſis à Camalduli*, ſeu Campi *Malduli* Eremo, ubi vir Sanctus ſub finem vitæ ſuæ Eremitorium conſtituit, duplexque vitæ genus in ſua Congregatione inſtituit, *Cœnobitarum* ſcilicet, ac *Eremitarum*, quibus atrum colorem in candidum vertit. Hæc Camaldulenſis Congregatio (cujus Statuta legi poſſunt in Hiſtoria Camaldulenſium Ordinis ab *Auguſtino Florentino*, & à F. Luca Eremita Hiſpano edita) fuit approbata & confirmata à Summis Pontificibus *Leone IX. Nicolao II. & Alexandro II.* Viguit uſque ad noſtrum tempus Eremitarum Camaldulenſium abſque ulla reformatione Religio, cum apud Cœnobitas Camaldulenſes haud parùm laxata ſit priſci vitæ generis auſteritas. Tres iſtius Inſtituti Camaldulenſis extant nunc Eremitarum Congregationes, videlicèt *Camaldulenſis, Veneta, & Montis Corona*, præter Gallicanam. Cœnobitarum verò Camaldulenſium non pauca adhuc, in Italia præſertim, habentur Monaſteria. Camaldulenſibus tam Cœnobitis, quam Eremitis unus olim præerat Præpoſitus Generalis, à quo receſſerunt Eremitæ, qui modo à ſuis Superioribus reguntur. In eandem Camaldulenſium Congregationem coaluit alia Eremitarum Congregatio *Fontis Avellani* dicta, quæ eodem ſæculo XI. exorta maximè inclaruit per Sanctum *Petrum Damiani*, qui de ejus Inſtitutis ſcripſit, ut videre eſt apud *Mabillonium* in Obſervationibus præviis ad *S. Petri Damiani* vitam, quam exhibet ſæculo VI. Benedictino, quod eſt Eccleſiæ undecimum. Mortuus eſt *S. Romualdus* Camaldulenſis Congregationis Inſtitutor anno MXXVII. ejuſque vita ſcripta fuit à *S. Petro Damiani*, & à *S. Hieronymo Pragenſi* Eremita Camaldulenſi, qui Apoſtolicis laboribus in fide Barbaris prædicanda clariſſimus fuit, vitamque Sancti *Romualdi* ſcripſit, quam refert *Bollandus* ad diem 7. Februarii. Obiter tamen hic advertere debes, quod *S. Petrus Damiani* in vita *S. Romualdi* Abbatis, & Ordinis Camaldulenſis Fundatoris, cap. 20. narrata ejus morte, ait: *Vixit vir beatiſſimus centum viginti annis, ex quibus viginti expendit in ſæculo, tres duxit in Monaſterio, nonaginta ſeptem in eremitico tranſegit propoſito.* At Baronio non probatur illud de centum viginti annorum Sancti *Romualdi* ætate, putatque vitam illam interpolatam eſſe, aut perperam deſcriptam. *Bollandus* ad diem 7. Februarii in Commentario prævio ad illam Sancti Romualdi vitam, exiſtimat etiam numeros in ea vitiatos eſſe, eoſque emendare conatur. Multi probabiliùs exiſtimant, Sanct. *Romualdum* ſeptuaginta annos natum obiiſſe. In Martyrologio Romano Natalis *S. Romualdi* inſcribitur ad diem 19. menſis Junii. Sed *Clemens VIII.* Pontifex Maximus ſtatuit, ut ab omnibus die 7. Februarii, qui dies eſt ſecundæ illius Sancti Abbatis Tranſlationis, Natalis ejus in Eccleſia celebraretur.

D. Camaldulenſis Congregationis originem probè perſpectam habeo, ſed quænam ſit *Vallumbroſana* iſta Congregatio, quæ, ut jam inſinuaſti, ſæculo Eccleſiæ undecimo in Italia prodire cœpit, planè ignoro. Expone itaque, quandonam & à quo hæc Vallumbroſana Congregatio in Italia fuerit inſtituta?

M. Hæc Congregatio dicta eſt *Vallumbroſana* à Valle Umbroſa, id eſt, ab opacis arboribus, quæ montium dorſo incumbunt, vallemque ſubjectam adumbrant. Hæc vallis diſtat itinere dimidii diei ab Urbe Florentia, & in medio Florentiam inter & Camaldulenſem Eremum intervallo ſita eſt, quam Vicanua amnis, ſeu torrens præterfluit. Illic *S. Joannes Gualbertus*, patria Florentinus, qui vitam Monaſticam profeſſus jam fuerat in Monaſterio Sancti *Miniatis* in Monte propè Florentiam, ſedem ſuam fixit circa annum MLI. ibique Congregationis Vallumbroſanæ, juxta Regulam S. Benedicti, fundamenta jecit. Fama ſanctitatis ejus per vicina loca ſeſe diffundente, multi Clerici, & Laici converſionis & pœnitentiæ ſtudio ad eum venere, quos inter cenſetur *Petrus* Monachus, qui fuit poſtea Albanenſis Epiſcopus Cardinalis, & *Igneus* cognominatus, eo quod, ut ſupra obſervavimus, probatione per ferrum ignitum ad cohibendam graſſantem Simoniam uſus eſt. Novem Monaſteria vel ædificavit, vel Congregationi ſuæ univit *S. Joannes Gualbertus*, quibus poſtea alii Abbates, qui ei ſucceſſerunt, alia adjunxerunt. In magnæ ſanctimoniæ opinione fuit primis temporibus hæc Vallumbroſana Congregatio, protulitque viros ſanctitate inſignes, quorum Elogia contexuit *Hieronymus de Raggiolo*, Prior S. Donati in Vinea. Fuit confirmata hæc Vallumbroſana Congregatio à Romanis Pontificibus *Alexandro II. Gregorio VII. & Urbano II.* Præter vitam *S. Joannis Gualberti* Congregationis Vallis Umbroſanæ Fundatoris, quæ extat apud *Surium* ad diem 12. menſis Julii, Beatus *Andreas* Abbas ejuſdem Congregationis aliam ſcripſerat, ſicuti & poſtea Beatus *Atto* Epiſcopus Piſtorienſis ex eadem Congregatione aſſumptus. Utramque *S. Joannis Gualberti* vitam periiſſe exiſtimavit *Bollandus* ad diem 10. menſis Martii, quo colitur *B. Andreas* Abbas. At *Mabillonius* vitam *S. Joannis Gualberti* à *B. Attone*

Epiſcopo

Epiſcopn Piſtorienſi deſcriptam exhibet, ec præviis obſervationibus illuſtrat ſæculo VI. Benedictino. Hiſtoriam etiam bujuſce Sancti Fundatoris Congregationis Vallumbroſanæ libris duodecim Italicè ſcriptam ſæculo proximè elapſo publicavit *Didacus de Franchis* Ripolenſis Abbas.

D. Satis egimus de Congregationibus Ordinis S. Benedicti, quæ in Italia undecimo Eccleſiæ ſæculo à SS. *Romnaldo*, & *Joanne Gualberto* excitatæ ſunt, quapropter præſtat, ut breviter nunc diſſeras de Origine, & Fundatoribue quatuor illorum Ordinum *Grandimontenſis*, Carthuſiani, Ciſtercienſis & Sancti Antonii, quos eodem ſæculo undecimo in florentiſſimo Galliæ Regno inſtituros fuiſſe jam commemoraſti. Incipe itaque ab Ordine Graodimontenſi, & omnia, quæ ad illius Inſtitutionem, Auctorem & Diſciplinam ſpectant, paucis complectere verbis.

M. Ordo Grandimontenſis anno MLXXIV. fuit in Gallia fundatus à Sancto *Stephano de Mantero* nobili Atverno, qui, poſt impetratam à *Gregorio VII.* Summo Pontifice inſtituendi Ordinis Eremiti facultatem, receſſit in nemoroſum Montem, qui tribus leocis ab Urbe Lumovicatum diſtat, & Muretum dicitur, ibique novum inſtituit Ordinem, qui poſtea *Grandimontenſis* eſt appellatue, quòd Monachi Montem Muretum relinquere coacti, ad *Grandem Montem* migrêrint anno MCXXIV. indéque Ordinis nomen *Grandis-Montis* factum. Regulam propriam fratribus, quos in Moote Maureto congregavit *S. Stephanus*, dedit, Apoſtolicam ſanè & auſteram, quam Summi Pontifices *Urbanus* III. & *Clemens* III. confirmârunt. Falluntur itaque nonnulli, qui Grandimontenſium Ordinem vel ſub Regula S. Benedicti, vel ſub Regula Ciſtercienſium, vel ſub Regula S. Auguſtini militâiſſe pertenduot, cùm certum ſit, *S. Stephanum* Grandimontenſium Patrem ac Fundatorem eis ſpecialem tradidiſſe Regulam, quam præ manibus habent. Siquidem ipſos his verbis commooebat, ſicut ejus Acta referunt: *Tantum in Regula de Evangelio per me ſumpta perſeveretis.* Grandimootenſes vulgò *Boni homines* appellabantur, teſte *Stephano*, Abbate *S. Genoveſæ*, & poſteà Epiſcopo Turnacenſi in epiſtola 71. ad *Robertum* Pontiniacenſem Monachum datâ, in qua eos ſummis laudibus extollit. Euſdem Aſcetas Grandimontenſes impensè commeodant *Joannes Saresberienſis* Epiſcopus Carnotenſis lib. 7. *Polycratici*, ſive *de Nugis Curialium* cap. 23. & *Petrus* primùm Abbas Cellenſis, & poſtea Carnotenſis Epiſcopus epiſtolâ 8, lib. 3. & epiſtol. 7. & 22. libri octavi. Verùm, quamvis ſummam vitæ auſteritatem profiterentur Grandimontenſes, progreſſu tamen temporis peſſimam illam ſortem experti ſunt, quam olim deplorabat Propheta *Jeremias* his verbis: *Servi dominati ſunt noſtri.* At enim, cùm rerum temporalium procuratio & admioiſtratio Fratribus Laicis relicta eſſet à *S. Stephano* Ordinis Grandimontenſis Fundatore cap. 54. Regulæ, ut Clerici tranquilliùs rebus divinis vacarent, eò andaciæ protuperunt Fratres Laici, ut Ordinem & tempus divinorum Officiorum Clericis præſcriberent, ipſoſque ſuo imperio parere detrectantes punirent rerum neceſſariarum ſubtractione. De hoc præpoſtero Fratrum Laicorum dominio *Lucius tertius* Summus Pontifex certior factus à Clericis Ordinis Grandimontenſis, qui ad ipſum ſuas querelas detulerant, Judices dedit, qui ſententiam ſecundùm Clericos tulerunt, & tumultuantes Fratres Laicos in ordinem, ut par erat, redegerunt. Mortuus eſt *S. Stephanus* Grandimootenſis Ordinie Fundator die octave Februarii anni MCXXIV. poſtquàm in ſolitudine quinquaginta ennos tranſegiſſet, ùt videre eſt in ejus vita à *Geraldo* ſeptimo Priore Generali Ordinis Grandimontenſis deſcriptâ, quam *Bollandus* ad diem 8. menſis Februarii, & *Labbeus* tom. 2. Bibliothecæ pag. 674. à Codicibus MSS. erutam exhibent. Undè emendaodue eſt *Baronius*, qui mortem *S. Stephani* Grandimontenſis Ordinis Fuodatoris copulavit cum enno MCXXVI. Sanctorum Faſtis *Stephanus* Grandimontenſis à *Clemente III.* Romano Pontifice anoo MCLXXXIX. adſcriptus eſt.

D. *S. Brunonem* Ordinis Carthuſienſium Inſtitutorem, ac Fundatorem eſſe didici, dum adhoc puerulus eſſem, à quodam Præceptore minimè malo, ſed non ſatis acuto, qui de cauſa inſtitutionis Angelici iſtius Ordinis, & ſeceſſus *S. Brunonis* in Eremum diſſerens, hanc mihi hiſtoriolam narrabat. Erat, inquiebat ille, aliquis Canonicus, vel Doctor Pariſienſis, qui in magna ſanctitatis opinione Pariſiis demortuus, dum ſolemnes celebrarentur exequiæ, vivus in feretro apparuit, dùmque in Officio Defunctorum recitaretur hæc lectio, quæ incipit: *Reſponde mihi* : exclamavit primè die: *Juſto Dei Judicio accuſatus ſum*; alterâ die: *Juſto Dei judicio judicatus ſum*, tertiâ demum die: *Juſto Dei judicio condemnatus ſum.* Huic horribili ſpectaculo cùm *Bruno*, ejúſque Socii adfuiſſent, mundo nuncium remittere, & in deſertum locum ſecedere propoſuerunt, indèque ed Sanctum *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum, in cujus Diœceſi Eremum, cui *Carthuſia* nomen, ſuo conſilio valdè idoneum eſſe didicerant, acceſſerunt. Hanc Canonici vel Doctoris Pariſienſis demortui epparitionum, horrendaſque voces, quibue ſe damnatum eſſe clamabat, in caoſa fuiſſe, cur *Bruno* Eremum petierit, & Carthuſiam in Epiſcopatu Gratianopolitano fundaverit, referebat mihi bonus ille Præceptor, quod en verum ſit, à te diſcere percupio.

M. Hanc terribilem Anaſtaſim, ſeu reſurrectionem Canonici, vel Doctoris Pariſienſis, qui in feretro poſitus damnationem ſuam in Eccleſia deountiavit, eſſe puram putamque fabulam, ac ſubindè cauſam non fuiſſe ſeceſſus *S. Brunonis* in Eremum, & Ordinis Carthuſienſium inſtitutionis, multis momentis evincit *Joannes Launojus* in Diſſertatione *De vera Cauſa ſeceſſus S. Brunonis in Eremum.* Inter plura argumenta, quæ adducit ille Auctor, præcipua dumtaxàt, ut conſulam brevitati, ſeligam, ac perſtringam. In primis conſtat, non aliam fuiſſe cauſam ſeceſſus *Brunonis* in Eremum, quàm vitæ ſolitariæ deſiderium, ut ipſemet teſtatur in epiſtola, quam ex Calabriæ finibus ed *Radulphum Viridem* Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum ſcripſit, in qua diſertè aſſerit Collationem, quam ſimul Remis habuerant, de opum & delitiarum terrenarum vanitate, & gaudiorum Cœleſtium æternitate, occaſionem ei dediſſe à mundi conſortio diſcedendi, & ſeveriora vitæ Monaſticæ Inſtituta ſectandi, eumque adhortatur, ut à ſæculi tempeſtatibus quamprimùm ſeſe ſubducat. De horrendo autem illo ſpectaculo hominis damnationem ſuam

è feretro denontiantis, ne minimum qoidem verbulnm habet *S. Bruno* in prædicta Epiſtola. Præterea, *Guibertus* Abbas Nongentinus lib. 1. *de vita S. Brunonis* cap. XI. ait, *S. Brunonem* mores corroptos *Manaſſis* Archiepiſcopi Remenſis perooſom ex urbe Remenſi diſceſſiſſe, &, ut ſæculo renonciaret, ad Gratianopolitanum proceſſiſſe territorium. Conſilium itaque de Solitudine petenda inivit *S. Bruno*, & ab urbe Remenſi exceſſit ob imbroboa mores *Manaſſis* Remenſis Archiepiſcopi, non verò occaſione illius Doctoris, vel Canonici Pariſienſis redivivi, & inter ſolemnes exequias ſe damnatum eſſe ter in feretro inclamantis. Tertiò, laodat *Launojus* Authores graviſſimos, cùm veteres, tum recentiores, qui de Sancto *Brunone* & Carthoſienſibus agentes, eorumque mores exponentes, vel Ordinem commendantes, terribilis illius Aoaſtaſeos Doctoris, vel Canonici Pariſienſis poſt obitum redivivi, qui denuntiatione feralis de ſe jodicii circumſtantes exterruiſſe fertur, ne per umbram quidem memioerunt. Quartò, noiium ſiva in Annalibus Eccleſiæ Pariſienſis, ſive in Hiſtoria Academiæ Pariſienſis, ſive apud coævos & ſuppares Auctores, qui de Rebus Francorum ſcripſerunt, invenitur monomentum iſtius eventus, ſeu ſtupendæ Anaſtaſeos Doctoris vel Canonici Pariſienſis, ex quo altiſſimo ſilentio facile colligitur, prædictam Anaſtaſim non fuiſſe cauſam ſeceſſus *Sancti Brunonis* in Eremum, immò meram eſſe ſabulam ducentis feroè aonis poſt obitnm Sancti Brunonis excogitatam, ſicuc obſervat *Antonius Pagius* in Critica Baronii ad annom Chriſti MLXXXVI. Hinc jure optimo viri eruditi, qui Romani Pontificis mandato Breviarium Romanum correxerunt, ex Lectionibus io Feſto *S. Brunonis* recitandis hànc ſabuloſam narrationem exponxeront. Piura ad iſtam explodendam fabulam iegeſis apud jam citatum *Launojum*, & apod *Egaſſium Bulanm* in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis. Carthuſienſium Ordinem fundavit *S. Bruno* non anno MLXXXVI. ut putavit *Baronius*, ſed anno MLXXXIV. ſicut doctiſſimus *Pagius* loco mox memorato oſtendit tum ex teſtimonio *Sigeberti* hujus temporis Scriptoris in Chronico, tum ex Charta, qua *S. Brunoni*, ejuſque Sociis *Carthuſia* ſolitudo conceſſa eſt, in qua conceptis verbis legitur, hanc *Carthuſia* Solitodioem *à Magiſtro Brunone, & ab his, qui cum eo erant, fratribus, cœpiſſe inhabitari & conſtrui anno ab incarnatione Domini MLXXXIV. Epiſcopatus vero domini Hugouis Gratianopolitani Epiſcopi quarto*. Obiit *S. Bruno* in Calabria anno milleſimo centeſimo primo multis virtutibus clarus, ac piuta reliquit ingenii ſui mooumenta, præſertim Expoſitionem in Pſalmos, & Commentarium in omnes D. Pauli Epiſtolas, aliaque Opoſcula, qoæ tribus voluminibus comprehenſa R. P. *Theodorus Petraus* Carthuſianus in lucem edidit Coloniæ anno MDCXI. Aliqua tamen Opera *S. Brunoni* Carthoſienſium Ordinis fundatori *Petraus* vindicat, quæ tameo *Maurus Marcheſius*, Panormitànus, Congregationis Caſſinenſis Monachus, S. *Brunoni* Aſtenſi, Signino Epiſcopo tribuenda eſſe docet in Diſſertatione Hiſtorica "*De S. Brunone Aſtenſi, libriſque ab eo conſcriptis*. Denique *S. Bruno* Carthoſienſium Ordiois fundator in Sanctorum numerum relatus eſt à *Leone X.* Pontifice Maximo anno MDXIV.

D. Cùm Ordinem Carthoſienſiom ſummâ ſemper à puero veneratione & ſingulari pietatis genere coluerim, optarem, ut eorum mores, vitæqoe genus breviter hic deſcriberes.

M. Infinitua profectò eſſem, ſi omnia Elogia, quibus viri pietate & doctina illuſtres Carthuſienſium Ordinem maximè commendarunt, hic inſerere vellem. Breviter dicam, Carthuſienſes vitam Angelicam in terris degentes, vel Angelos eſſe in carne hoſpitantes, vel homioes Angelicum ſpiritom habentes, & ſuaviſſimom omninm virtutum odorem, quo incolta, horridaqoe Eremus perfunditur, longè latèqoe ſpirantes. Vigent etiamnùm apud Carthuſienſes abſtineotia à carnibus perpetua jejunia ſeptem menſium abhinc ſex & ampliùs ſæculis noliâ temporom injuriâ, nullis molliculorum artificiis violata; juge, altumqoe ſilentium, ſolitudo continua, modeſtia humanâ major, charitas ferventiſſima erga Deum, cui diu noctoque perſolvont laudes; dilectio erga proximom effoſiſſima, admirabilis hoſpitalitas, quâ omnes adventantes, abſqoe perſonarum acceptione, tecto, menſaque amantiſſimè excipiunt. Mitto eorum lecti duritiem, palearum ſtramen, aſperom cilicii induſium, aliaſque id genus corporis macerationes, per quos arctiſſimos ſanctitatis calles incedentes pii illi Monachi, à primæva Inſtitui ſui ſanctiſſimi diſciplina nunquàm hactenùs degeoerârunt.

D. Veniamus ad nobiliſſimum Ciſtercienſium Ordinem, cujus primordia, Fondatoris ſanctimoniam, Legumqoe ſeveritatem breviter exponas, velim, ut indè conſtet, ſanctitatem, quæ eſt veræ Eccleſiæ Chriſti teſſera, ſoli Eccleſiæ Romanæ convenire, quippè quæ plures inſtituit Monachorum, ſeu Religioſorum Ordines, ex quibus poſteà innumeri prodierunt viri, qui ſanctitatis & doctrinæ ſplendore non minos fulſerunt, & etiamnùm fulgent in terris, qoàm ſydera coroſcant in cœlo.

M. Primò, nobiliſſimi Ciſtercienſis Ordinis fondamenta jacta ſunt in Galliis anno milleſimo nonageſimo octavo à B. *Roberto* Abbate Moliſmenſi, Ordinis Benedictini, licentia & aſſenſo *Hugonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis Apoſtolicæ Sedis Legati, favente *Odone* Burgundiæ Duce, & annuente *VValterio* Epiſcopo Cabilonenſi, in cujus Dœceſi conſtructum eſt in loco oliginoſo & nemore vaſtiſſimo Monaſterium Ciſtercienſe totius Ordinis Caput, à Ciſternis, ot nonnulli potant, hoc nomen ſortitum. Sancti *Benedicti* Regulæ, propriiſque Statutis devincti ſont Ciſtercienſes, qoorum primus Abbas fuit jam laudatus Beatus *Robertus*, qui tamen ad Molismenſes ſuos Monachos juſſo *Urbani* II. Sommi Pontificis redire coactus, Ciſtercienſibus Præpoſitum Abbatem *Albericum* Sanctitate non imparem reliquit. Hic ſecundus Ciſtercienſium Abbas novi confirmationem Ordinis à *Paſchali ſecundo* Pontifice Maximo impetravit, eique in Regimine Ordinis Ciſtercienſium ſocceſſit *Stephanus*, qui fuit tertius illius Ordinis Abbas ſanctitate conſpicoous, multaſque erexit Abbatias, inter quas eminent, *Firmitas*, Gallicè *La Ferte*, prima Ciſtercii filia in Diœceſi Cabilonenſi anno MCXIII. fundata; *Pontiniacum*, Gallicè *Pontigny*, ſecunda Ciſtercii filia, quatuor ab Antiſiodoro

leucis

leucis anno MCXIV. condita; *Claræ-Vallis*, tertia Ciſtercii filia, in Diœceſi Lingonenſi inſtituta anno MCXV. & *Morimundus*, quæ eſt Abbatia in Diœceſi Lingonenſi eodem anno excitata, & quarta Ciſtercii filia. Quatuor hæ Abbatiæ ſunt quaſi totidem Ciſtercii filiæ primigeniæ, ex quibus inde, velut rivi ex fonte, cæteræ omnes exortæ ſunt, ut videre eſt apud *Manriquem* in Annalibus Ciſterc. ubi de illis omnibus fusè agit. Tres primi, quos laudavi, Ordinis Ciſtercienſium Abbates eximiæ ſanctitatis famâ in Eccleſia claruerunt. *Honorius II.* litteris anno ſexto Pontificatûs ſui, ſeu anno milleſimo centeſimo vigeſimo nono datis, poteſtatem fecit Monachis Moliſmenſibus Officium celebrandi de B. *Roberto* primo Abbate & fundatore Ordinis Ciſtercienſis in ea, quâ ſacra ejus oſſa recondebantur, Eccleſiâ. Hi autem Monachi dicebantur *Moliſmenſes* à Sylva, quæ *Moliſmus* appellabatur, & erat in Epiſcopatu Lingonenſi ſita, ubi *B. Robertus*, antequam Ciſtercienſem Ordinem fundaret, Cœnobium condidit, & *diſcipulos magna religionis aggregavit*, inquit *Ordericus* lib. 8. Vitam *B. Roberti* primi Abbatis & Fundatoris Ordinis Ciſtercienſis ab Anonymo Monacho Moliſmenſi ſcriptam recitant Bollandiani ad diem xxix. menſis Aprilis. Vitam *B. Alberici* Ciſtercienſis Ordinis ſecundi Abbatis ſcripſit *Chryſoſtomus Henriquez* in Faſciculo Sanctorum Ord. Ciſtercienſis, & ex eo *Bollandus* inter Acta Sanctorum menſis Januarii Tomo II. Denique, memoria *B. Stephani*, qui fuit tertius Abbas Ordinis Ciſtercienſis, ſacris Eccleſiæ Tabulis inſcripta eſt ad diem xvii. Aprilis, ejusque vita ex Hiſtoricis Ordinis deſcripta legitur in Actis Sanctorum Bollandianis Tomo II. menſis Aprilis. Hæc pauca de tribus illis primis ſanctis Abbatibus Ciſtercienſibus obſervanda eſſe duxi, quia omne pluribus ſunt ignoti, eò quòd *S. Bernardus* Abbas Claræ-vallenſis, qui ſæculo duodecimo Ciſtercienſium Ordinem multùm promovit, ac illuſtravit, eorum gloriam ſuo ſplendore obſcuravit. Quod certè nemini mirum videri debet, cùm ipſimet Cluniacenſes plus tribuant *S. Odoni*, qui tamen fuit tantùm ſecundus Cluniacenſis Abbas, quàm *B. Bernoni*, qui fuit primus Cluniacenſis Abbas, & Congregationis Cluniacenſis Fundator, adeò ut Cluniacenſes inter *ſui Ordinis Principes*, & *Præceptores* non numerârint *B. Bernonem*, teſte *S. Bernardo*, qui in Apologia ad *Guillelmum* Abbatem hæc habet: *Sic Sancti Odo, Majolus, Odilo, Hugo, quos ſe ſui utique Ordinis Principes & Præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri cenſuerunt.* Hinc apud *Petrum* Venerabilem in lib. 6. Epiſt. 15. *Odo primus Cluniacenſis Ordinis Pater* laudatur. Quod ſanè apud Cluniacenſes non aliâ ratione factum eſſe crediderim, niſi quia *S. Odo* Congregationem Cluniacenſem à *S. Bernone* inceptam & fundatam latè propagaverit, plurima Monaſteria conſtruxerit, ac tandem perficiens, quod *S. Berno* feliciter inchoaverat, majorem apud Cluniacenſes, quàm *S. Berno*, nominis ſplendorem obtinuerit.

De præclaris Priſcorum Ciſtercienſium Inſtitutis ac moribus plura hic dicenda occurrerent, ſed, ne longior ſim, pauca de his delibabo ex Epiſtola LXXXII. *Petri Bleſenſis* ad Abbatem & Conventum Ciſtercienſem, ubi hæc habet: *Inter univerſas Ordinum varietates, quibus decorata eſt Sponſa Chriſti, nullus Ordo virtute flagrantior, nullus ſancti nominis odore ſuavior eſt in Chriſto, quàm veſter.* —— *Una omnium vox eſt, quia Ciſtercienſis Ordinis Profeſſores tantò differentiùs præ cæteris triumphales ſanctitatis titulos referent, quantò expreſſiùs Religionis Apoſtolicæ veſtigiis inhæſerunt; cùm in tenuitate ciborum, in aſperitate veſtium, in vigiliis, in Confeſſionibus, in diſciplinis, in Pſalmis, in humilitate, hoſpitalitate, obedientia, charitate, & cæteris, quibus fructus vitæ ſeminatur in terris, deprimatis carnem, ſpiritum erigatis.* Et in Epiſtola LXXXVI. ad Magiſtrum *Alexandrum*, qui è Carthuſienſi ad laxiorem Ordinem migrare decreverat, ſic ſcribit idem Petrus Bleſenſis: *Ferrem patientiùs, ſi ad Ciſtercienſis Ordinis obſervantiam te transferres. Si enim in propoſito Religionem habes, ibi probatiſſima Religionis ſchola eſt, ſummus ibi modeſtiæ uſus, morum regularitas, fraternitatis affectio, pax animi, omnium communicatio, mutua obſequela, diſciplinæ vigor, amor obedientiæ, vinculum charitatis, carnis ſervitus, hoſpitalitatis exhibitio, legendi libertas, vigiliarum excubiæ, quies meditationis, devotio Pſalmodiæ.* Hæc fuit arctiſſima antiquorum Ciſtercienſium vitæ diſciplina, quæ etiamnùm ſummo DEI beneficio in pluribus eorum Monaſteriis viget, inter quæ, velut inter aſtra ſol, refulget in Galliis Abbatia vulgò dicta de *la Trape* circa fines Diœceſis Carnotenſis à clariſſimo & religioſiſſimo Abbate *de Rancè* reſtaurata, in qua Ciſtercienſes non ſolùm Regulam Sancti Benedicti, præcepta & veſtigia ad unguem ſequuntur, & ad literam obſervant; ſed etiam modum vivendi *S. Bernardi* incredibili fervore æmulantur, hominum conſortia fugiunt, avias ſolitudines perſequuntur, operantur manibus ſuis, otio perpetuum bellum indicunt, & à carna, piſcibus, & ovis jugiter abſtinent. Divina Officia cum tanta ſolemnitate & devotione noctu diùque celebrant, ut Angelos imitentur. Tantam ori ſuo ponunt cuſtodiam, tantum oſtium labiis ſuis, ut perenne ſilentium ne articulatis quidem vocibus interrumpant. Hanc auſteram vivendi normam, quæ in Abbatia de *la Trape* ad ſummos Regulæ apices obſervatur, in nonnulla alia tam in Gallia, quàm in Italia Ciſtercienſium Monaſteria nuper inductam fuiſſe, plurimùm in Domino gaudemus, nec poſſumus, quin exclamemus cum *S. Bernardo* ſermone I. in Dedicatione: *Mirabilis planè Deus in Sanctis ſuis, non modo in Cœleſtibus, ſed etiam in terrenis. Utrobique Sanctos habet, & in utriſque mirabilis eſt; illos quidem beatificans, iſtos ſanctificans. Quod majus miraculum, quàm tot juvenes, tot adoleſcentes, tot nobiles, univerſi denique, quos hic video, velut in carcere aperto tenentur ſine vinculis, ſolo Dei timore confixi; quòd in tanta perſeverent afflictione pœnitentiæ, ultra virtutem humanam, ſupra naturam, contra conſuetudinem?* Sic ab initio ipſa erga ſanctiſſimam illam Ordinis Ciſtercienſis Reformationem ſui animatus, ſic eam conſtanti ac perpetua voluntate colo, ut multa mihi ſcribenti veniant in mentem, quæ de ea magnificè & vera cum laude prædicare poſſem. Sed tam excelſo atque illuſtri loco ſita eſt illius ſanctitatis fama, ut vana præconiorum reſpuat ornamenta, & humano faſtigio celſior noſtris laudibus nec creſcere poſſit, nec delectari.

dam ejus Opuſcula nunc Tomo XVIII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunenſis leguntur, ſicut & *Inſtitutio Regia ad Conſtantinum Porphyrogenitam Michaëlis Ducæ & Mariæ Auguſtæ filium*, quam *Petrus Poſſinus* Soc. Jeſu poſt mortem Baronii edidit. Extat etiam ejuſdem *Theophylacti* in Bibliotheca Bavarica Tractatus MS. *De Latinorum erroribus*, in quo diſcordiam Græcos inter & Latinos in uno de proceſſione Spiritûs Sancti articulo conſtituit; ut habet *Joannes Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Oratione ſecunda *de injuſta ſui depoſitione* Tomo II. *Græciæ Orthodoxæ*. Scripſit inſuper *Theophylactus* Orationem *in adorationem Crucis*, quam *Gretzerus* Soc. JEſu edidit Tomo II. *De Cruce*, & *Commentaria in* IV. *Evangelia*; *in Acta Apoſtolorum*; *in Epiſtolas S. Pauli*, & *in quatuor Prophetas Minores*, *Habacuc*, *Jonam*, *Nahum*, & *Oſeam*, quæ ex Operibus Sancti *Chryſoſtomi* cùm ſint deflorata, illorum Breviarium jure poſſunt appellari. *Oecumenium*, Scriptorem Græcum, cujus veram ætatem expiſcari non potui, hìc *Theophylacto* adjungendum eſſe duxi, quia *Oecumenius* magnam novi Teſtamenti partem, non ſecùs ac Theóphylactus, ex veterum Commentariis, potiſſimum ex *Chryſoſtomo*, qui ipſi prora ac puppis eſt, dilucidè, conciſè, ac diſertè expoſuit. Extant etiamnùm Commentarii *Oecumenii* in Acta Apoſtolorum; in Epiſtolas Pauli; & in ſeptem Epiſtolas Canonicas. Ejus Opera Græcè & Latinè edita ſunt Pariſiis an. MDCXXXI. Inter Scriptores Græcos, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo Homilias, vel Commentarios in Scripturam Sacram adornârunt numerari etiam debent *Nicetas*, *Serron*, cognomento dictus, & *Theophanes Ceramens*. Ex variis Patrum Græcorum Expoſitionibus *Nicetas Serron* Heracleenſis Archiepiſcopus, & Theophylacti coætaneus contexuit *Catenam in Job*, quæ *Venetiis* Latinè edita eſt an. MDLXXXVII. & *Londini* Græcè ac Latinè à *Patricio Junio* an. MDCXXXVII. Scripſit etiam idem *Nicetas* Commentarium *in Gregorii Nazianzeni Orationes*, Latinè inter Opera ejuſdem S. Gregorii Nazianzeni editum. *Theophanes Ceramens*, Tauromenii in Sicilia Archiepiſcopus, ſcripſit *Homilias* LXXII. *in Evangelia Dominicalia & Feſta totius anni*, quas cum Notis & Prolegomenis ampliſſimis *Franciſcus Scorſus* Græcè ac Latinè Pariſiis edidit an. MDCXLIV. Hunc *Theophanem* nono Eccleſiæ ſæculo floruiſſe exiſtimavit *Franciſcus Scorſus*; at in hoc deceptum fuiſſe, & ad undecimum ſæculum referendum eſſe *Theophanem* colligunt periti Critici ex ejus Homiliis, in quibus citatur *Simeon Metaphraſtes* decimi ſæculi Scriptor Græcus, quo proinde *Theophanem* cognomento *Ceramenm*, juniorem fuiſſe, & ſæculo undecimo vixiſſe neceſſe eſt.

D. Miror certè, quòd nihil hactenùs dixeris de Scriptoribus Græcis, qui undecimo ſæculo, inceſtore *Michaële Cerulario* Patriarcha Conſtantinopolitano, libros ediderunt contra Eccleſiam Romanam, à cujus communione funeſto ſchiſmate fuerunt ſeparati.

M. Præter *Michaëlem Cerularium* Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Orientalis Schiſmatis Auctorem, de quo in præcedentibus Colloquiis multa diximus, nonnulli undecimo ſæculo fuerunt Græci, qui *Michaëlis Cerularii* veſtigiis inſiſtentes contra Eccleſiam Romanam ſcripſerunt, inter quos præcipuè recenſentur *Leo* Acridæ Archiepiſcopus, & totius Bulgariæ Metropolitanus, *Nicetas Pectoratus*, *Michaël Pſellus*, & *Nicolaus* Metropolita Methonenſis, quorum Opera breviter hìc extremis, ut dicunt, digitis attingere ſufficiet. *Leo* Acridanus Archiepiſcopus ſcripſit Epiſtolam acerrimam adversùs Latinos ad *Joannem Tranenſem* in Apulia Epiſcopum, quæ Latinè reddita extat apud *Baronium* ad annum MLIII. *Nicetas*, quem Latini *Pectoratum*, Græci verò *Stethatum* appellant, Monachus Conſtantinopolitanus in Cœnobio Studienſi, ſcripſit adversùs Latinos librum *De Azymis*, *de Sabbatorum jejuniis*, *& nuptiis Sacerdotum*, quem *Caniſius* Tomo VI. Antiq. lect. & *Baronius* ad Tomum XI. Annalium ediderunt. Scripſit etiam idem *Nicetas* Tractatum de Anima, Hymnum in laudem *S. Nicolai*, & alterum Hymnum in honorem *Simeonis Metaphraſtis*, quorum fragmenta quædam refert *Leo Allatius*. Schiſmati Græcorum, ut jam obſervavimus in Colloquio tertio, mordicùs adhæſit *Michaël Pſellus* Conſtantinopolitanus ex Nobili, Conſulari, & Patricia Proſapiâ oriundus, & *Michaëlis Ducæ* Imperatoris Præceptor. Hic fuit vir doctiſſimus, qui penè infinita ſcripſit, Philoſophica, Mathematica, Medica, Hiſtorica, & Theologica, quorum Catalogum ſatis amplum mirâ diligentia texuit *Leo Allatius* in Diatriba *de Pſellis, eorumque ſcriptis*, ubi de iſto *Michaële Pſello* perhonorificum profert judicium: *Auſim dicere*, inquit, *neminem eâ, vel ſubſequente ætate, Græcè vel inveniſſe acriùs, vel ordinâſſe aptiùs, vel locutum eloquentiùs, vel profundiùs res pertractâſſe. Nulla fuit ſcientia, quam vel ipſe Notis non illuſtrârit, vel compendio non tentaverit, vel optimâ methodo non expediverit.* Multa *Michaëlis Pſelli* variis locis ac variis annis edita ſunt Opuſcula, quorum quædam extant Tomo XVIII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunenſis, præter alia, quæ adhuc in Bibliothecis Vaticana, Cæſarea, & Regis Galliarum Chriſtianiſſimi inedita habentur. Hiſtoriam Byzantinam, quam *Michaël Pſellus* à *Baſilio*, & *Conſtantino* Porphyrogenitis inchoavit, & *ad Michaëlem Conſtantini Ducæ* Imperatoris filium perduxit, doctiſſimus noſter *Combefiſius*, qui Auctoribus Græcis in linguam Latinam vertendis, præſertimque illis, qui de Hiſtoria Byzantina ſcripsêre, magno rei litterariæ diſpendio immortuus eſt, prælo paratam habebat, ſicut & quædam alia ejuſdem Auctoris Opera Hiſtorica, quæ in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi adhuc manuſcripta aſſervantur. Denique *Nicolaus* Metropolita Methonenſis, ſcripſit adversùs Latinos *tres Tractatus de Proceſſione Spiritûs Sancti*, quos in Bibliotheca Vaticana MSS. ſe legiſſe teſtatur *Leo Allatius* parag. 2. cap. 10. lib. 2. *De Conſenſu Eccleſiæ* &c. Sed quod maximè contra hæreticos noſtri temporis velim hìc obſerves, idem *Nicolaus* Metropolita Methonenſis, etſi ſchiſmaticus fuerit, ſcripſit tamen librum *De Corpore & Sanguine Chriſti* adversùs eos, qui dicunt, panem & vinum non converti in Corpus & Sanguinem Chriſti. Unde liquet, Græcos, etſi à Communione Eccleſiæ Romanæ ſchiſmate ſeparatos, ab avita doctrina fidei de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, & de converſione ſubſtantiæ

panis

panis & vini in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti non deſciviſſe. Hanc etiam Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali circa hoc fidei dogma conſenſionem probat *Samona Gazenſis Epiſcopi*, qui eodem in Eccleſia Græca ſæculo undecimo floruit, *Diſceptatio cum Achmed Saraceno, ſuper veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Sacramento Euchariſtia*, in qua ex perpetua Patrum Græcorum traditione Catholicam fidem de converſione panis & vini in ſubſtantiam Corporis & pretioſi Sanguinis Chriſti in Euchariſtia luculenter adſtruit. Sed de *Samona* Gazenſi Epiſcopo, ejuſque *Diſceptatione*, quæ extat in Bibliotheca Patrum, legendus eſt præſertim liber III. Tomi I. *De perpetuitate Fidei Eccleſia Catholica circa Euchariſtiam propugnata* cap. VI.

D. Percenſe alios, ſi qui ſint, Scriptores, qui undecimo ſæculo Eccleſiam Orientalem ſuis lucubrationibus illuſtrârunt.

M. Pauci adhuc ſuperſunt, quos prætermittere haud debemus. *Alexius* Cœnobii Studiani Monachus, & poſteà Patriarcha Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quam rexit ab an. MXXV. uſque ad annum MXLIII. ſcripſit *Decreta de diverſis cauſis Eccleſiaſticis*, quæ extant in libro quarto *Juris Græco-Romani*. *Eugeſippus*, Auctor ignotus, ſcripſit Tractatum *De diſtantiis locorum terræ Sanctæ*, quem Leo Allatius in ſua Collectione Scriptorum Græcorum, & Latinorum vulgavit. *Nilus* Cognomento *Doxopatrius*, Eccleſiæ Græcæ Archimandrita, rogatus per litteras à *Rogerio* Siciliæ Rege, ſcripſit librum *de Majorum Patriarcharum ſedibus*, in quo de quinque Thronis Patriarchalibus, iiſque ſubjectis Metropolitanis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, de Sedium Patriarchalium inſtitutione, ordine, juribus ac privilegiis diſſerit. Multa hujuſce libri fragmenta profert *Leo Allatius* in libro *de Concordia Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali*, integrum verò librum Græco-Latinum publicâ luce donavit *Stephanus Moynius* Tomo I. *Variorum Sacrorum*. Orationes & aliquot Opuſcula compoſuit *Symeon* dictus *junior* Conſtantinopolitanus, & Monaſterii Xerocercenſis Abbas, quem nonnulli malè confundunt cum Symeone Logotheta juniore, qui vixit ſub finem XII. ſæculi. *Triginta tres Orationes* illius Symeonis Junioris *De fide & moribus tùm Chriſtianis, tùm Monaſticis*, ejuſdem *liber divinorum amorum, ſeu de laudibus ſacris Commentationes*, & tandem *Capita Moralia, Practica, & Theologica* ab eodem Symeone Juniore lucubrata prodierunt Latinè ex *Jacobi Pontani* verſione cum *Gretzeri* Notis, *Ingolſtadii* an. MDCIII. Alias *Symeonis Junioris* Orationes LXIV. præter eas à *Jacobo Pontano* editas, enumerat *Leo Allatius* in Diatriba *De Symeonibus, eorumq; ſcriptis*, & multa ejuſdem Scriptoris Græci Opera in variis Bibliothecis manuſcripta haberi ibidem teſtatur. His omnibus Scriptoribus, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo doctrinæ laude claruerunt, addi poteſt *Samuel* natione Afer, patriâ Marochianus, qui ex Religione Judaica ad fidem Chriſti converſus ſcripſit Arabicè ad *Rabbi Iſaac* librum, ſive Epiſtolam *De adventu Meſſiæ*, quem fruſtrà Judæi adhuc expectant. Hic liber, quem Latinè tranſtulit noſter *Alphonſus* Hiſpanus, ſæpiùs prodiit in lucem Mantuæ, Antverpiæ, & Coloniæ, extatque in Bibliotheca Patrum Tomo XVIII.

D. Dabo pro virili operam, ut tot inſignium Scriptorum, quos hactenùs laudâſti, nomina, Patria, & merita penitùs in memoria mea inſideant, eorumque Opera ſæpiùs ac ſtudiosè pervolvam, ne quoſdam ſciolos imitari videar, qui, ut apud imperitos popularem auram aucupentur, longam illuſtrium virorum nominum ſeriem inflatis tibiis memoriter recitare ſolent, quorum Opera ne primoribus quidem labiis prægustârunt. Profectò, hujuſmodi homines, qui, ſicut nihil excelſi intelligunt, ita pro eorum ignavia & ruditate ad mordendum, ſtimulandum, accuſandum, carpendum & irridendum ſunt propenſiores, odi & execror, atque ab illorum cœtibus ac Colloquiis penitùs abſtineo.

COLLOQUIUM VI.

De doctrina Fidei, & de Diſciplina tàm Eccleſiaſtica, quàm Monaſtica, nec non de Ethices Chriſtianæ doctrina, qua Chriſtiani ſæculorum X. & XI. fuerunt imbuti.

M. HÆretici noſtri temporis, quorum profectò pectora felle virent, & lingua ſuffuſa eſt veneno, doctrinam, quam Catholica Eccleſia decimo & undecimo ſæculis tenuit, circa duo potiſſimùm Capita carpere, ac virulento, ut eſt eorum natura, dente corrodere ſolent. In primis fabulantur, doctrinam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, quam primus, ut temerè aſſerunt, ſub finem 1.oni ſæculi in Eccleſiam invèxerat *Paſchaſius Radbertus*, faventibus ſæculi decimi tenebris tàm longè latèque fuiſſe propagatam, ut Chriſtiani XI. ſæculi, quamvis litteratiores facti, banc *Paſchaſii Radberti* opinionem præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, quam cum lacte ſuxerant, pro aris ac focis propugnârint. En primam immutationem, quam in fide & doctrina Eccleſiæ contigiſſe decimo ſæculo dictitant hæretici. Aliam immutationem in fide & doctrina Eccleſiæ referunt hæretici ad ſæculum undecimum, eamque attribuunt *Gregorio VII.* Romano Pontifici, quem peſſimam hæreſim in Eccleſiam induxiſſe effutiunt. dùm Sacerdotum connubia prohibuit, eiſque cœlibatûs legem impoſuit. In hanc cœlibatûs legem acriter invehuntur Centuriatores Magdeburgenſes Centuria 11. cap. 7. pag. 389. his verbis: *Quod Sacerdotibus connubiis interdixit Hildebrandus Pontifex* (ſeu Gregorius VII.) *plerisq; Epiſcopis, aliisq; eruditis, ſimplicibus, apertis atque bonis (præter conjuratos, qui ſua cauſa ſerviebant) novum dogma, omnium maxima peſtifera hæreſis, quæ unquam Chriſtianum perturbaſſet Regnum, viſa eſt.* Papæ! quam egregii, ſi Superis placet, ſunt iſti hæretici Eccleſiæ Reformatores, quibus diſplicet cœlibatus, placet verò matrimonium. Sed, remoto joco, rem ipſam aggrediamur, & invictis argumentis adverſùs hæreticos evincamus, duas illas in fide & doctrina Eccleſiæ immutationes, quas decimo & undecimo Eccleſiæ ſæculis accidiſſe obſtrepunt,

eſſe

eſſe totidem fabulas ab ipſis ineptiſſimè excogitatas.

D. Multis jam argumentis in Colloquio ſexto in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi exploſiſti putidam illam fabulam, quam quidem Sectæ Calvinianæ Pſeudo-Miniſtri, ut ſuam ruinoſam, ac rimas undique agentem hæreſem incruſtare, & quadantenus ſtatuminare poſſint, commenti ſunt de immutata videlicèt ſub finem noni ſæculi à *Paſchaſio Radberto* antiquá fide & doctrinâ Euchariſtiæ, & de nova ab eodem *Paſchaſio* invectâ realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia opinione, quæ ſenſim ſine ſenſu, faventibus præſertim denſiſſimis, ut ajunt, decimi ſæculi tenebris, inolevit, ac nemine reclamante, totum Orbem Chriſtianum invaſit. Verum, quamvis ea, quæ mox laudato ad exſufflandam iſtam hæreticorum tam malè conſarcinatam ſabulam adduxiſti argumenta, abundè ſufficere poſſint; quia tamen in Hiſtoria ſæculorum Eccleſiæ decimi & undecimi in præſentia verſamur, optarem, ut aliquatenus modò ſuppeditares momenta petita ex Hiſtoria ſæculi decimi, quibus liquidò conſtaret, nullam omninò, etiam faventibus ſæculi decimi tenebris, in fide & doctrina Euchariſtiæ fuiſſe factam, aut fieri potuiſſe immutationem.

M. In promptu babeo multa momenta, quæ rem planè conficiunt. Et primò, ſi qua ſub finem noni Eccleſiæ ſæculi in fide & doctrina Euchariſtiæ facta fuiſſet à *Paſchaſio Radberto* immutatio, & ſi ejuſdem *Paſchaſii* opinio præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, faventibus ſæculi decimi tenebris, fuiſſet toto Orbe Chriſtiano ſuſcepta, neceſſe eſſet, ut univerſa Eccleſia ab ipſis Apoſtolorum temporibos uſque ad finem noni ſæculi crediſſet, Corpus & Sanguinem Chriſti non verè, non realiter, ſed tantùm typicè & in figura contineri in Euchariſtiæ Sacramento. At quàm falſa, quàmque abſurda ſit iſta ſuppoſitio, ſole clariùs demonſtrat *Antonius Arnaldus* Doctor Sorhonicus in Opere *De perpetuitate ſidei Eccleſia Catholica circa Euchariſtiam propugnata*, ubi non ſolùm ex locupletiſſimis Scripturæ & Sanctorum Patrum cùm Græcorum, tùm Latinorum teſtimoniis, ſed etiam ex perpetua conſenſione omnium Gentium, Nationum, ætatum, & ſæculorum, oſtendit, ſemper, ubique, & ab omnihus in Catholica Eccleſia creditum eſſe, Corpus & Sanguinem Chriſti verè ac realiter contineri in Euchariſtiæ Sacramento. Præterea, ſi antiqua fides & doctrina Euchatiſtiæ ſub finem ſæculi noni fuiſſet à *Paſchaſio Radberto* immutata, & in ejus locum, faventibus ſæculi decimi tenebris, nova, ut ajunt hæretici, præſentiæ realis Corpotis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia opinio eſſet ſubſtituta, numquid, amabo, *Michaël Cerularius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, aliique Græci, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo à Communione Eccleſiæ Romanæ infelici ſchiſmate erant ſeparati, quique Latinis multos errores affingebant, hanc recens intruſam in Eccleſiam Latinam opinionem, fideique immutationem eis palàm objeciſſent? & tamen apud *Michaëlem Cerularium*, alioſque undecimi ſæculi Græcos ſchiſmaticos de illa immutatione in fide & doctrina Euchariſtiæ, faventibus ſæculi decimi tenebris factâ in Eccleſia Latina ne minimum quidem verbulum invenitur. Immò, *Nicolaus* Metropolita Methonenſis, & *Simonas* Gazenſis Epiſcopus, Scriptores Græci undecimi ſæculi, quos in ſuperiori Colloquio laudavimus, præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia editis libris ſtrenuè defenderunt. *Theophylactus* etiam Acridæ Archiepiſcopus Catholicum dogma de reali, ſubſtantialique præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia luculenter ac diſertè adſtruit in ſuis Commentariis in caput 26. S. Matthæi, in cap. 14. S. Marci, & in cap. 6. S. Joannis. Quæ loca contra *Albertinum*, & *Claudium* Calvinianæ ſectæ Miniſtros acriter urget jam citatus eruditiſſimus *Antonius Arnaldus* cap. 9. lib. 2. tomi 1. *perpetuitatis Fidei Catholica circa Euchariſtiam propugnata*. Hinc eſt, quòd in ſequentibus ſæculis Græci ſchiſmatici, quotieſcunque relicto ſchiſmate ad Eccleſiæ Romanæ unitatem in Conciliis Lugdunenſi, & Florentino redierunt, diſertè profeſſi ſunt, ſe fidei & doctrinæ præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia tamquam avitæ omnium Eccleſiarum Orientalium, & Patrum Græcorum doctrinæ indivulsè adhærere. In hoc Catholico præſentiæ realis, Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſubſtantiationis dogmate omnes etiamnum cum Eccleſia Latina conſentire Eccleſias Orientales *Græcorum*, *Moſcovitarum*, *Armenorum*, *Cophtorum*, & *Æthyopum*, apertè probant Inſtrumenta & teſtimonia authentica Patriarcharum, Antiſtitum, & Legatorum, quæ inſerta ſunt tom. 1. & 3. eximii Operis *de perpetuitate Fidei Catholica circa Euchariſtiam*. Legendus etiam eſt eruditus Tractatus *de Fide Orientalis Eccleſia circa Euchariſtiam*, quem edidit perdoctus P. *Pariſius* Canonicus Regularis Congregationis *S. Genovefa*, ex quo facili negotio intelliges, in hoc præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia & tranſubſtantiationis dogmate perpetuam Eccleſiæ Græcæ tum Latina fuiſſe, & adhuc eſſe conſenſionem ſummam. Tertio, quamvis ſæculo decimo non tot floruerint homines eruditi, quot in præcedentibus & in ſequentibus Eccleſiæ ſæculis recenſentur, nihiloſeciùs ſæculo decimo tam in Oriente, quâm in Occidente doctrinæ famâ celebres extiterunt haud pauci, ſanctiſſimi etiam Epiſcopi, Abbates & Monachi, ut in ſuperiori Colloquio oſtendimus, qui profectò ad oppugnandam & deſtruendam illam, quam fingunt hæretici, in fide & doctrina Euchariſtiæ immutationem, & ad ſtabiliendam propagandamque fidem, quam ſolam veram eſſe putâſſent, omnia ſtudia, curas ac labores contuliſſent; & tamen in Operibus, quæ ſæculi decimi Scriptores de rebus divinis & Eccleſiaſticis reliquerunt, illius mutationis, quam in fide & doctrina Euchariſtiæ decimo ſæculo factam hæretici comminiſcuntur, ne vola quidem, & minimum apparet veſtigium. Quin, Scriptorum decimi ſæculi Opera manifeſtè probant, tum temporis crediſſe Eccleſiam, ut modò credit, & ab initio credidit, Corpus & Sanguinem Chriſti verè, & reipsâ in Euchariſtia ſecundùm ſubſtantiam contineri. Quid enim aliud ſibi volunt hæc verba *Ratherii* Epiſcopi Veronenſis, & Scriptoris decimi ſæculi, in epiſtola ad *Patricium* Sacerdotem: *Crede, frater, quia ſicut in Cana Galilea vinum Dei imperio verum, & non figurativum fuit ex aqua factum, ita iſtud Dei benedictione vinum verus, & non figurativus efficitur*

San-

Sanguis. Quid aliud etiam, quam præſentiam realem Corporis,& Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, indicant ſumma illa reverentia, diligentia, & munditiesʼ, quam decimo Eccleſiæ ſæculo in confectione Hoſtiarum, quæ erant in Altari conſecrandæ, adhibebant, & etiamnum adhibent Monachi Cluniacenſes, ut legere eſt cap. 13. lib. 3. *Antiquarum conſuetudinum* Congregationis Cluniacenſis, quas *S. Udalricus* undecimo cadente ſæculo deſcripſit. Merum itaque figmentum eſt, & ab omni veri ſpecie abhorrens, quod Calviniani Pſeudo-Miniſtri non multis abhinc annis obtruſerunt, de immutatione in fide & doctrina Euchariſtiæ faventibus ſæculi decimi tenebris factâ. Poſtremò, Hæretici iſtius figmenti Auctores hocce peremptorio argumento, quod *ad hominem* vocant, ſic confutari poſſunt: Si *Paſchaſius Radbertus* ſub finem IX. ſæculi antiquam fidem & doctrinam Euchariſtiæ immutavit, novamque præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia induxit opinionem, quæ ſenſim ſine ſenſu, faventibus ſæculi X. tenebris, totum orbem pervaſit, neceſſariò proſcribenda eſt, diriſque devovenda hæc *Paſchaſii* doctrina de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia; & tamen, quod ſatis lepidum ac feſtivum eſt, Pſeudo-Miniſtri Calviniani, qui Eccleſiam Romanam propter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fidem, tanquam Evangelicæ doctrinæ temeratricem accuſant, & Catholicos tanquam Sarcophagos traducunt, fœdus, pacem & concordiam inierunt cum Lutheranis, qui præſentiam realem Corporis & Sanguinis in Euchariſtia conſtanter cum Catholicis profitentur,& in pluribus Pſeudo-Synodis, præſertim in ea, quam *Carentonæ* in Suburbano Pariſienſi anno MDCXXXI. habuerunt Miniſtri Calviniani, declararunt, doctrinam realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia nullum habere venenum, nec aliquid oppoſitum pietati, charitati, honori Dei, aut bono hominum, nec tanti eſſe, ut tam neceſſariam Orbi Chriſtiano fratrum gratiam ac concordiam abrumpere debeat. Sic loquuntur verſatiles & fidei lubricæ hæretici. Proteo mutabiliores, qui veritatis pondere oppreſſi ad fabulas convertuntur, perfugium in mendacio quærunt, in calumniis & imposturis fiduciam ſuam locant, ita ut adverſus ſibi perſpectam veritatem rabidis & irritis furentes motibus, ſeſe in omne latus verſent, & frontem non tam duraſſe, quàm perdidiſſe videantur. Sed expendamus alteram in fide & doctrina Eccleſiæ immutationem, quam à *Gregorio VII.* undecimo ſæculo factam fuiſſe blaterant iidem hæretici.

D. In quo potiſſimum conſiſtit hæc in fide & doctrina Eccleſiæ immutatio, quam undecimo ſæculo à *Gregorio VII.* Pontifice Maximo factam fuiſſe pertendunt hæretici?

M. In hoc præcipuè conſiſtit iſta in fide & doctrina Eccleſiæ immutatio, quòd aſſerant hæretici, *Gregorium VII.* Romanum Pontificem Auctorem primum fuiſſe legis impoſitæ Clericis, Sacerdotibus, & Epiſcopis de perpetuo ſervando cœlibatu, eaque lege fuiſſe ab eo renovatas hæreſes *Tatiani*, *Montaniſtarum*, & *Manichæorum*, qui nuptias tanquam illicitas prohibebant, damnatam itidem eſſe doctrinam Apoſtoli Pauli, qui epiſtolæ ad Hebræos cap. 13. v. 4. docet eſſe *honorabile connubium in omnibus*, & cap. 4. epiſt. 1. ad Timotheum appellat idem Apoſtolus doctrinam eorum, prohibentium nubere, *doctrinam dæmoniorum*. Tandem eamdem veritatem inculcat epiſt. 1. ad Corinth. cap. 7. v. 9. his verbis: *Melius eſt enim nubere quàm uri*. His & ſimilibus obſoletis ac decantatis argumentis probant hæretici, aliquam in fide & doctrinâ Eccleſiæ immutationem à *Gregorio VII.* factam fuiſſe undecimo Eccleſiæ ſæculo. Verùm hæreticos ſic garrientes, frontem perfricuiſſe neceſſe eſt, cùm eos non pudeat tot procudere mendacia, & miſerabiles ſuas quiſquilias tam inſolenti verborum jactatione venditare. At enim, *Gregorium VII.* non eſſe primum Auctorem legis de ſervando cœlibatu, certiſſimè conſtat ex bene multis Conciliis, quæ ad ſanciendam Eccleſiæ diſciplinam fuerunt in prioribus ſæculis celebrata, uti oſtendimus in præcedentibus noſtris Colloquiis. Hanc etiam legem de ſervando cœlibatu antiquiſſimam eſſe docent epiſtola *Siricii* Papæ ad *Himmerium* Tarraconenſem Epiſcopum, & Epiſtolæ *S. Leonis* Magni Papæ, videlicèt tertia ad *Exuperium* Epiſcopum Toluſanum, octuageſima quarta ad *Anaſtaſium*, & nonageſima ſecunda ad *Ruſticum* Narbonenſem Epiſcopum, in quibus Clericis majoribus diſtrictè præcipitur, ut cœlibem vitam agant. Eamdem cœlibatus legem commendant antiqui Patres, eamque etiam in Oriente viguiſſe aſſerit *Sanct. Hieronymus* in lib. contra Hæreticum *Vigilantium* his verbis: *Quid facient Orientis Eccleſiæ? quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ? quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes; aut ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt.* Falſum itaque eſt, *Gregorium VII.* Pontificem Maximum, qui ſub finem undecimi ſæculi univerſam regebat Eccleſiam, primum fuiſſe Auctorem legis de ſervando cœlibatu, quam potius in primis Eccleſiæ ſæculis tam in Orientali, quàm Occidentali Eccleſia obtinuiſſe, & ad amuſſim fuiſſe obſervatam demonſtrant Theologi, præcipuè noſter *Natalis Alexander* in ſua Diſſertatione *de Sacrorum Miniſtrorum Cœlibatu*, quam quarto Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſæculo ad Canonis Nicæni tertii illuſtrationem inſeruit, & *Gaſpar Juenius* Congr. Oratorii Presbyter, in ſuo *Commentario Hiſtorico Dogmatico de Sacramentis* cap. 8. *de Impedimento Ordinis*. Sed iniquiunt Hæretici: Ea lege cœlibatus Epiſcopis Sacerdotibus, & Clericis majoribus impoſita renovavit Eccleſia Romana hæreſim *Tatiani*, *Montaniſtarum*, & *Manichæorum*, qui nuptias prohibebant. Hanc eſſe inſulſam Hæreticorum calumniam nemo eſt, qui non videat, tantùm ſiquidem abeſt, ut Eccleſia Romana hæreſim *Tatiani*, *Montaniſtarum*, & *Manichæorum* nuptias tanquam illicitas damnantium vel minimùm approbet, ut potiùs eam omni execratione proſequatur, ſæpiùſque in Conciliis congregata definierit, matrimonium eſſe ſanctum, & Sacramentorum novæ legis, quæ à Chriſto Domino ſunt inſtituta, numero accenſeri debere, ex quo Hæretici noſtri temporis illud pro ſuo arbitrio temerè expunxerunt. Quod tandem dicunt Hæretici, per legem cœlibatus damnatam fuiſſe doctrinam Apoſtoli Pauli, deteſtabile commentum eſt, ad quod teſellendum ſufficiet hic breviter ea explanare, ejuſdem Apoſtoli Teſtimonia, quæ Hæretici, obtorto, ut ajunt, collo, in pravum ſenſum de-

detorquere moliuntur. Et primo, quando Apoſtolus Paulus epiſtolæ ad Hebræos cap. 13. verſic. 4. ait, *honorabile connubium in omnibus*, loquitur eo loci de matrimonio comparate ad fornicationem, ſubdit quippè: *Fornicatores enim & adulteros judicabit Deus*, vult ergò Apoſtolus Paulus, matrimonium eſſe in omnibus honorabile comparatè ad fornicationem, quæ turpis eſt, & lege divina prohibita, quamvis tamen idem Apoſtolus cœlibem vitam ſeu virginitatem eſſe matrimonio præferendam disertè profiteatur epiſt. 1. ad Cor. cap. 7. v. 7. & 8. ubi hæc habet: *Volo enim omnes vos eſſe, ſicut me ipſum, ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo; alius quidem ſic, alius vero ſic. Dico autem non nuptis, & viduis, bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego.* Non ſolum Apoſtolus Paulus, ſed ipſemet Chriſtus cœlibem vitam anteponit matrimonio, & ad eam tanquam ad perfectionem Evangelicam, Diſcipulos ſuos adhortatur, Matth. cap. 19. his verbis: *Et ſunt Eunuchi, qui ſe caſtraverunt propter Regnum cælorum.* Præterea, Apoſtolus Paulus Epiſt. 1. ad Tim. cap. 4. doctrinam prohibentium nubere, ſeu, à nuptiis tanquam malis, & illicitis abſtinebant, appellat *doctrinam dæmoniorum*, qua in re Apoſtolus conſentientem habet Eccleſiam Romanam, quæ, ut mox diximus, anathemate perculit hæreticos, qui nuptias, ceu illicitas, averſabantur. Denique, dum Apoſtolus Paulus ait: *Melius eſt nubere, quàm uri*, non loquitur de iis, qui jam continentiam ob amorem Dei, rerumque divinarum contemplationem voverunt, & à carnalibus delectationibus omninò abſtinere debent, ſed de illis, qui virginitatis ſervandæ votum cùm necdum emiſerint, ob effrænem concupiſcentiam à matrimonio abſtinere haud poſſunt. Certè hujuſmodi hominibus, qui à natura ita ſunt comparati & ad matrimonium propenſi, nulloque adhuc ſervandæ virginitatis voto obſtricti, melius eſſe nubere, quàm uri, ſemper cum Apoſtolo docuit, & etiamnum docet Catholica Eccleſia. Quin etiam ex Hiſtoria *Paphnutii* egregii Confeſſoris Chriſti, quam *Socrates*, & *Sozomenus* litteris conſignârunt, & ex Canone decimo Concilii Ancyrani haud obſcurè colligitur, hanc in primis Eccleſiæ ſæculis viguiſſe diſciplinam, ut hominibus uxoratis, qui aliquando id ætatis propter Miniſtrorum penuriam ad Sacerdotium promovebantur, ſi ante Ordinationem palàm fuiſſent conteſtati, ſe à ſuis uxoribus, ob mutuæ periculum incontinentiæ, diſcedere nolle, liber conjugii uſus poſt Ordinationem permitteretur, nullibi tamen, ſive in Hiſtoria, ſive in Diſciplina Eccleſiæ legitur, aliquando in Eccleſia Orientali, vel Occidentali licitum fuiſſe iis, qui Sacrum ſemel erant adepti miniſterium, contrahere matrimonium. Hæc fuit circa cœlibatum perantiqua Eccleſiæ praxis & diſciplina, quam ſoli improbant noſtri temporis hæretici, qui Miniſtris ſuæ ſectæ liberam poteſtatem faciunt, ut primis demortuis uxoribus, ad ſecundas, tertias quartas &c, ſi adhuc ſuperſint, poſſint convolare nuptias. Nec dubito ipſe, quin hæretici noſtri temporis ſuæ ſectæ Miniſtris polygamiam, ſeu duas ſimul uxores habendi, tandem aliquando poteſtatem permittant, non ſecus ac *Lutherus*, *Melanchton*, *Bucerus*, aliique eorum Anteſignani in ſua Conſultatione data VVittembergæ die Mercurii poſt Feſtum ſancti Nicolai anni milleſimi quingenteſimi trigeſimi noni conceſſerunt Principi *Philippo Landgravio Haſſiæ*, qui eos ſuper hac re conſuluerat, ut, vivente adhuc legitimâ uxore ſuâ, matrimonium iniret cum *Margarita de Saal*, ſicque duas ſimul uxores contra legem à Deo inſtitutam retineret. Hanc *Lutheri*, *Melanchthonis*, *Buceri* & aliorum, qui hæreticorum Primipili & Coryphæi habentur, *Conſultationem* integram, unà cum *Inſtructione*, quam Princeps *Philippus Landgravius Haſſiæ* eâ de re concredidit *Bucero*, exhibent Illuſtriſſimus Meldenſis Epiſcopus *Jacobus Benignus Boſſuet* ad calcem libri ſexti *Hiſtoriæ de Variationibus Hæreticorum*, & *Gaſpar Jueninus* Congregationis Oratorii Presbyter in ſuo *Commentario Hiſtorico-Dogmatico de Sacramentis*, quæſtione 4. art. 1. §. 2. *De Polygamia ſimultanea*. Ex his, quæ hactenus diximus, planè conſequitur, fictitias omninò eſſe illas in fide & doctrina Eccleſiæ Immutationes, quas X. & XI. Eccleſiæ ſæculis accidiſſe mentiuntur hæretici, qui ſoli omnis in fide & doctrina corruptelæ Auctores ſeſe noſtris temporibus produnt, nec mirum ſanè id videri debet. Hæretici ſiquidem, cùm *fidem* habeant *temporum*, ſed non *Evangeliorum*, cum ruinoſis nitantur principiis, & in ſuis pluſquam Cimmeriis errorum tenebris obvolvantur, nunquam in fide & doctrina ſibi conſtant, dogmata ſua continuò figunt ac refigunt, atque in doctrina ſemper vacillantes, nullibique certò valentes figere pedem, coguntur ſæpiſſimè variare linguis & ſententiis, ſicut benè multis exemplis clariſſimè demonſtrat jam laudatus Illuſtriſſimus Meldenſis Epiſcopus Dominus *Boſſuet* in Hiſtoria, quam concinnavit, *de Variationibus Hæreticorum*.

D. Planè intelligo, nullam prorsùs immutationem in fide & doctrina Eccleſiæ ſæculis decimo & undecimo factam fuiſſe, eamdemque etiamnum in Eccleſia Romana immaculatam ſervari fidem, quæ à temporibus Apoſtolorum ſemper, ubique, & ab omnibus Catholicis credita ac ſumma Religione cuſtodita eſt. At, cùm Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quàm Monaſtica aliquam viciſſitudine temporum mutationem ſubire poſſit, non levi conjecturâ ducor ad ſuſpicandum, utramque Diſciplinam haud parùm labefactatam fuiſſe ſæculo præſertim decimo, quo ignorantia, & degener cùm Clericorum, tum Monachorum vita fœdiſſimas Eccleſiæ maculas aſperſit.

M. Rem profectò acu tetigiſti. Sæculo quippe decimo Diſciplinam tam Eccleſiaſticam, quàm Monaſticam fuiſſe penè collapſam, ac vim Canonum, nec non ſanctiſſima Monaſticæ Diſciplinæ Statuta elanguiſſe, & tantùm non obſoleviſſe, ſat ſuperque indicant Concilia, quæ hoc ſæculo celebrata ſunt contra violatores Canonum Simoniacos, invaſores dignitatum Eccleſiaſticarum, bonorumque rapinas ac cædes; contra inceſtus, & Presbyterorum conjugia, quæ iſthuc primùm ſæculo audiri cœpta, vix ac ne vix quidem authoritate Romanorum undecimi ſæculi Pontificum exſtirpari potuerunt, denique contra perturbatores canonicarum electionum Epiſcoporum & Abbatum, quæ id ætatis aut nunquam, intercedentibus videlicèt ambitioſis Principibus laicis, fiebant, aut ſi aliquando fierent, tumultuaria erant omnia, ac ſæpè cædibus ac ſanguine funeſtata. Hic fuit diſciplinæ

Eccle-

Eccleſiaſticæ decimi ſæculi deploratus ſtatus, nec meliorem ſortem nacta eſt monaſtica diſciplina, ut videre eſt apud *Mabillonium* ſæculo V. Benedictino, ubi cum perpetuis Occidentalis Imperii bellis, motibus, flagitiis, ac devaſtationibus, modò everſa Monaſteria, modò dilapidata Monachorum bona, modò exturbata religioſa ſodalitia, aliaque id genus calamitates, quibus labefactari ſolet regularis obſervatio diſciplinæ, frequens commemorat. *Hugo* etiam Antiſiodorenſis in Chronico, quod *Roberto* Antiſiodorenſi ejus continuatori perperàm attribuitur, ejuſdem Monaſticæ diſciplinæ, præſertim in Galliis, ruinam graphicè hiſce verbis deſcribit: *Valde hoc tempore*, inquit, *Monaſtica Religionis fervor in plerisque Galliarum locis tepuerat, & rarus in aliquo Monaſtico habitu induto mundi contemptus inveniebatur. Abbatiæ ſiquidem antiquiores, quæ in urbibus Franciæ ſeu Caſtris nobilioribus fuerant editæ, à religioſioris propoſiti tramite adeo exorbitaverant, ut penè omnes, qui in eis divinis videbantur mancipati obſequiis, curis carnis ac ſuæ voluntatis ſtudio & intentioni addicti eſſent. Unde non immeritò rariores hoc tempore ſpirituales viri fuerunt, ut vix vel unus magna fama, aut ſanctitatis immenſa his diebus extitiſſe referatur, qui poni poſſet. in lucem Gentium, ut ſalus eſſet his, qui in extremis vitiorum finibus morabantur. Nam præter Dominum Odonem religioſiſſimum Abbatem, qui hoc tempore floruit, cujusque Sanctitas & religio non mediocris fuiſſe certiſſimè comprobatur, vix aliquis erutuit, qui fraternæ correptionis ardore repleretur.* Sic vitia generalia, quibus decimo ſæculo infecti erant plerique Monachi, iis loquendi formulis exprimit *Hugo* Antiſiodorenſis, quæ neminem à corruptione morum excludere videntur. Verùm, licet tot inter ſæculi decimi flagitia, inque morum licentiâ tantâ plurimum ſanctitati & priſtino diſciplinæ Monaſticæ ſplendori detractum eſſe negari haud poſſit, certum tamen eſt, non paucos Abbates & Monachos doctrina & pietate inſignes eodem ſæculo claruiſſe, quorum plures, ut appoſitè notat *Mabillonius*, Epiſcopali dignitate fuerunt decorati, alii vero in Monaſteriis recluſi, magnis curis, & continuis laboribus ſcientias alibi neglectas, quaſi contubernales & domeſticas foverunt, coluerunt & conſervarunt, adeò ut, quantum lucis obſcuris & peſtilentiſſimis temporibus, nec non mediæ & infimæ ætatis ſæculis ex Monachorum doctrina afferri poſſit, & quantum Eccleſiæ, atque Reipublicæ litterariæ utilitatis accedat, norint apprimè viri eruditi, qui antiqua Tabularia, Scrinia, & Archiva perluſtrant, atque antiquorum Monachorum manuſcriptos Codices in obſcuris Bibliothecarum forulis latitantes in lucem producunt.

Plura de Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quàm Monaſtica decimi ſæculi non adderem, niſi neceſſario confutanda hic eſſet calumnia hæreticorum, qui pro ea, qua Eccleſiam Romanam deturpandi prurigine titillantur, aſſerunt, hunc morem, qui nunc in Eccleſia Romana obtinet, canonizandi Sanctos, originem dumtaxat habuiſſe à ſæculo decimo, quod, cum obſcurum, ac denſiſſimis, ut ajunt, tenebris fuerit offuſum, valdè idoneum & opportunum extitit ad ſuperſtitioſam illam inducendam cæremoniam. Sed facilè exſufflatur malè conſuta illa fabula. At enim, quamvis doctiſſimi Catholici Scriptores *Mabillonius* Præfatione in ſæculum V Benedictinum, *Papebrochius* diſſertatione 20. in conatu Chronico-Hiſtorico *de Solemnium Canonizationum initiis atque progreſſibus*, & alii luculenter oſtendant, primum exemplum ſolemnis Canonizationis factæ à Rom. Pontifice contigiſſe duntaxàt anno nongenteſimo nonageſimo tertio, quando videlicet *Joannes XV.* Pontifex Maximus ſolemni Canonizationis ritu *Uldaricum* Epiſcopum Auguſtanum publicis Sanctorum Faſtis adſcripſit, docent attamen, idque multis exemplis demonſtrant, quòd antequàm ſub finem decimi ſæculi Pontifices Romani ſuam in Sanctis canonizandis auctoritatem interponere cœpiſſent, jam inde ab initio Chriſtianæ Religionis Archiepiſcopi præſertim & Primates Diœceſes ſuas viſitantes, aut in Synodo propria reſidentes, honorem Canonizationis primùm impendebant Martyribus, deinde Confeſſoribus, eorum nomina recipiendo in Diptycha, ac ſub eorum invocatione Eccleſias, vel Oratoria cum Altaribus ad ſacrificandum erigebant, corpora è prioribus ſepulcbris elevabant, aliaſque cæremonias obſervabant, in quibus tunc cenſebatur canonizatio ſubſiſtere. Suppetunt etiam multa exempla adducta ab illis doctiſſimis mox à me citatis Scriptoribus, quibus certiſſimè conſtat, etiam ſæculo decimo, quo Pontifices Romani ſuam in Canonizatione Sanctorum auctoritatem interponere cœperunt, nihilominus Primates, Metropolitanos, & Archiepiſcopos antiquum morem uſque ad *Alexandrum III.* Summum Pontificem quodammodò retinuiſſe, tum annuendo ſimul cum Summo Pontifice Sanctorum elevationi, & canonizationi, tum etiam ſola ſua auctoritate utrumque pro ſua Eccleſia præſtando. Poſt primum autem exemplum, quod habemus, ſolemnis Canonizationis *S. Uldarici* Epiſcopi Auguſtani factæ à *Joanne XV.* Romano Pontifice decimo ſæculo, ſeu anno nongenteſimo nonageſimo tertio, frequentiùs Romani Pontifices ſæculis undecimo & duodecimo Sanctos ſolemni ritu canonizarunt. *Adbalardus*, Corbejenſis Cœnobii Abbas, *Paſchaſius Radbertus* Corbejæ itidem Abbas, *B. VViborada*, *Gerardus* Tulli Leucorum Epiſcopus, & *VVolfangus* Ratiſponenſis Epiſcopus Sanctorum Catalogo undecimo ſæculo à Romanis Pontificibus fuerunt adſcripti. Sæculo verò duodecimo, ſeu anno milleſimo centeſimo quinto, *Paſchalis II.* Pontifex Maximus *Petrum Anagnienſem* Epiſcopum inter Sanctos honorari ac coli præcepit. Eodem honore *Conradum* Epiſcopum Conſtantienſem decoravit *Calixtus II.* Succeſſerunt deinde Canonizationes *Hugonis* Epiſcopi Gratianopolitani, *Sturmii* Abbatis Fuldenſis, & *Henrici I.* Imperatoris factæ ab *Eugenio III.* Hæ ſunt inſigniores Canonizationes à Romanis Pontificibus peractæ ante *Alexandrum* III, qui anno MCLXI. ad Summum Pontificatum fuit evectus, quique celebrandi Sanctorum Canonizationes poteſtatem ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus reſervavit primus, & poſt eum *Innocentius tertius*, quo ex tempore nulla deinceps à Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis Canonizatio celebrata legitur. Poſtquàm autem *Alexander* III. Sanctorum Canonizationem, tanquàm unam ex majoribus cauſis, ad Romanum Pontificem pertinere edixiſſet, pios com-

complures vita functos hoc honoris titulo ipſe affecit. *Eduardum* videlicèt Angliæ Regem anno MCLXI. itemque *Theobaldum* Eremitam Vicentinum, *Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum anno MCLXXII. & poſt biennium *Bernardum* Abbatem Claravallenſem, qui primus Ciſtercienſium ſolemni hoc more in Sanctorum album relatus eſt. Ex his, quæ hactenus de Canonizatione Sanctorum diximus, primò colligere debes antiquiſſimam eſſe, & è primis Eccleſiæ ſæculis profectam laudabilem illam conſuetudinem canonizandi Sanctos, ut patet tum ex vetuſtiſſimis Martyrologiis, in quibus SS. Martyrum nomina erant inſcripta, ut eorum memoria ſtata die recoleretur; tum etiam ex ſacris Diptychis, quæ unaquæque Eccleſia religiosè conſervabat, & in quibus ſuorum Epiſcoporum, & aliorum, qui vitæ ſanctimonia conſpicui fuerant, nomina reponebat; tum denique ex ſumma illa cura ac diligentia, quam ſemper adhibuit Eccleſia in colligendis & deſcribendis Actis Martyrum, & in redarguendis ac puniendis illis, qui cultum deferebant his, quos Eccleſia Faſtis Sanctorum necdum adſcripſerat, ſicut benè multa demonſtrant exempla ex hiſtoria Eccleſiaſtica petita, ſed præſertim exemplum *Lucillæ*, quam *Cæcilianus*, dum adhuc Eccleſiæ Carthaginenſis eſſet Archidiaconus, eo nomine increpuit, quòd ante Communionem Os neſcio cujus Martyris, quem nondum Eccleſia Sanctorum Catalogo accenſuerat, deoſcularetur. Secundò, colligere debes, Canonizationes Sanctorum à Primatibus, Archiepiſcopis, aliiſque Ordinariis antiquitùs fieri ſolitas eſſe, eamque conſuetudinem viguiſſe uſque ad *Alexandrum III.* Summum Pontificem, qui, ut mox diximus, ſibi ſuiſque ſucceſſoribus poteſtatem canonizandi Sanctos reſervavit primus. Qua in re *Alexander* III. aliique Summi Pontifices ſuo jure uſi ſunt, tum quia illis, qui per ſolemnem Canonizationem Sancti declarantur, cum univerſa Eccleſia cultum deferat, ad Summum Pontificem, qui ſolus in univerſa Eccleſia jurisdictione pollet, eorum canonizatio pertinet; tum quia etiam, ne ullus in canonizatione Sanctorum ſubreperet error, jure optimo ſanxerunt Summi Pontifices, ut coram ſe diligens & accurata fieret inquiſitio de piorum meritis & miraculis, quæ duo, ut aliquis ſanctus habeatur, omninò neceſſaria eſſe ſtatuit *Gregorius* IX. in Bulla pro Canonizatione *S. Antonii de Padua*, his verbis: *Ad hoc ut Sanctus habeatur apud homines in Eccleſia militante, duo ſunt neceſſaria, virtus morum, & veritas ſignorum, merita videlicèt & miracula, ut hæc & illa ſibi invicem contestentur: cum nec merita ſine miraculis, nec miracula ſine meritis plenè ſufficiant ad perhibendum inter homines teſtimonium ſanctitatis.* De diligentia, quæ adhibetur in Canonizatione Sanctorum, de Ritibus, & Cæremoniis, quæ in hac celebritate fieri ſolent, legendi ſunt *Jacobus Caſtellanus*, *Angelus Rocca*, & alii, quos omnes uno volumine majori *Carolus Felix de Matta* complexus eſt anno MDCLXXVIII. Sed hæc pauca de Canonizatione Sanctorum obſervaſſe ſufficiat ad retundendam ignorantiam & proterviam Hæreticorum, qui Sanctorum Canonizationem, ceu cæremoniam ſuperſtitioſam, ſæculo abhinc decimo invectam reprobant, cùm tamen ex vetuſtiſſimis Eccleſiaſticis monumentis certiſſimè conſtet, Sanctorum Canonizationem à primis Eccleſiæ temporibus ſemper fuiſſe celebratam, quamvis non eodem modo, iiſdemque ritibus & cæremoniis perageretur, quibus nunc eam fieri ſolemne eſt.

D. Cùm undecimum Eccleſiæ ſæculum, tam ob pietatem & doctrinam Romanorum Pontificum, quàm ob Monaſtici Ordinis propagationem, ſæculo decimo longè felicius, atque illuſtrius fuiſſe ſæpiùs innueris, facilè adducor, ut credam, Diſciplinam tam Eccleſiaſticam, quàm Monaſticam undecimo ſæculo maximè floruiſſe, & omnes repreſſos eſſe abuſus, qui in eam ſæculo decimo irrepſerant. Age ergò nunc, & omnia, quæ ad utramque ſæculi undecimi diſciplinam ſpectant, compendioſâ, ſi placet, narratione deſcribe.

M. Incipiam à Diſciplina Eccleſiaſtica, cui per Sanctiſſimos Romanos Pontifices ſuus undecimo ſæculo fuit reſtitutus ſplendor. In primis Presbyterorum conjugia tandem aliquando undecimo ſæculo fuerunt prohibita, incontinentes Clerici in ordinem redacti, eorumque filii ex illicitis nuptiis procreati ab Eccleſiaſticis honoribus, ſacriſque Ordinibus excluſi, niſi Monachorum, aut Canonicorum Regularium vitam profiterentur. Simonia *ab obſequio, à manu, à lingua*, quæ antehàc latè ſerpebat, variis Romanorum Pontificum Decretis, & Conciliorum Canonibus fuit profligata ac penitùs eliminata. Juriſdictio & immunitas Eccleſiaſtica, necnon libertas Canonicarum Electionum Epiſcoporum & Abbatum aſſerta ac vindicata eſt contra Principes Laicos, qui eam violabant, aut perturbabant. Sanctiſſimæ leges, quæ antiquis Romanorum Pontificum, & Conciliorum Decretis conditæ erant, de ſervando cælibatu, de reſidentia Epiſcoporum, de non tenenda pluralitate Beneficiorum, de non dilapidandis bonis Eccleſiaſticis, de Ordinationibus, vita, & moribus Clericorum, aliæque hujuſmodi renovatæ, ac denuò confirmatæ fuerunt. Perſtabat adhuc undecimo Eccleſiæ ſæculo antiqua publicæ pœnitentiæ diſciplina, & juxta admiſſorum delictorum gravitatem pœnitentia à Sacerdotibus imponebatur, ut ſancitum eſt Canone XVIII. Concilii Saleguſtadienſis celebrati. An. MXXII. Idem in Concilio Rom. habito An. MLXXVIII. ſtatuit *Gregorius VII.* his verbis: *Falſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem Sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideò quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poteſt, ſi culpis gravioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius injuſtè detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe agere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, niſi arma deponat, ea ulterius non ferat, niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum pro defendenda juſtitia; vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bonaque injuſtè ablata reſtituat.* Eamdem Pœnitentiæ diſciplinam *Gregorius VII.* confirmavit in Concilio, quod Romæ celebravit anno MLXXX. cui novum robur addidit *Urbanus ſecundus* in Concilio Melphitano anno MLXXXIX. Verùm etſi undecimo Eccleſiæ ſæculo vigeret adhùc pœnitentia publica, tamen ab ea ſeſe redimere cœperunt, vel per peregrina-

grina-

grinationes ad loca ſacra, vel per Monachiſmi profeſſionem, vel per labores impenſos in ſacra militia, ſeu in expeditione Hieroſolymitena, ſed præcipue per ſpontaneas, ſeu propria manu inflictas flagellationes, quas vulgo *diſciplinas* vocant. Hunc flagellationum, ſeu diſciplinarum ſponte & proprie manu inflictarum uſum ſæculo dumtaxat undecimo *à Dominico Loricato*, & *S. Petro Damiani* introductum fuiſſe aſſerit *Jacobus Boyleau* Doctor Sorbonicus in *Hiſtoria*, quam edidit, *Flagellantium*, additque, à tempore *S. Petri Damiani* plagoſum iſtud exercitium, & uſum ſcopis, flagellis, virgis, ſcuticis ac ferulis ſulcandi, ac propria manu defricandi pellem humanam ita inveluiſſe, ſicque flagella, & flagellantium furioſem libidinem creviſſe, ut non ſolùm Monachi, ſed etiam Sacerdotes, Epiſcopi, Archidiaconi, Concionatores, Reges, Principes, Cives &c. vopulaverint, ſeu verberibus ſe ipſos affecerint. Fallitur tamen Cl. *Hiſtoria Flagellantium* Scriptor, dum diſciplinarum ſponte, ſeu propria manu, inflictarum uſus originem eb undecimo dumtaxat ſæculo arceſſendam eſſe cenſet, ejusque Auctores *B. Dominicum Loricatum & S. Petrum Damiani* fuiſſe aſſerit. Conſtat ſiquidem, uſum diſciplinarum propria manu inflictarum jam ſæculo X. fuiſſe receptum, ſicut manifeſte nos docet exemplum *Guidonis* Cœnobii Pompoſiani Abbatis, qui mortuus eſt anno MXLVI. De eo quippe narratur, quod duarum Quadrageſimarum diebus, quo tempore ſolus in ſylva degebat, tante cibi & potus abſtinentia, *tanta virgarum cæde* corpue debile macerabat, *ut excepta morte, nihil tormenti amplius poſſet inferre volenti perſecutor crudelis.* Huic *Guidonis* Pompoſiani Abbatis exemplo *Mabillonius* Præfatione in ſæculum V. Benedictinum aliud eddit de *S. Poppone* ejuſdem ſæculi decimi Abbate, quicarnem ſuam *jejuniis, flagelliſque ſic atterebat*, ut quidqnid vitioſum ſua caro adverſos ſpiritum concupiſceret, ipſe flagellis propria ſibi manu illetis extingueret. Cum igitur duo iſti Abbates, qui ſæculo decimo vixerunt, jam uſum diſciplinarum ſponte inflictarum hebuerint, ſequitur, *Dominicum Loricatum, & Petrum Damiani*, qui ſæculo XI. floruerunt, illius uſus non fuiſſe Auctorer, ſed tantummodu propagatores, ſicut teſtantur *Baronius* Tom. XI. Annalium ad annum MLVI. num. VII. & *Spondanus* ad eumdem annum, his verbis: *Eodem quoque tempore, etſi non eodem auctore, Petro Damiani, tamen certo propagatore, atque adverſus impugnantes propugnatore, introductus eſt in Eccleſia Dei ille laudabilis uſus, ut voluntaria pœnitentia cauſa, fideles, non modo viri, ſed & nobiles mulieres verberibus ſe ipſas afficerent, flagellis ad hoc paratis idoneis.* . *Hoc enim teſtatur idem Petrus in Epiſtola ad Blancam Comitiſſam, ſicut & in Epiſtola ad Alexandrum Papam.* Tantus autem fuit *Petri Damiani, & Dominici Loricati* in eo propagando uſu diſciplinarum ſibi ſponte inflictarum fervor, ut primus, ſeu *S. Petrus Damianus*, in Epiſtola ad *Alexandrum II.* Summum Pontificem afferat, ſe tria ſcoparum millia ouum pœnitentiæ ennum explere cum modulatione Pſalmorum; alter vero ſeu *Dominicus Loricatus*, teſte eodem *S. Petro Damiani*, duodecim Pſalteria, ſcopis ſeſe flagellando, abſolviſſe dicatur. Talem diſcruciandi corporis modum, uti furorem & carnificinem quamdam nonnulli undecimi ſæculi Scriptores averſeti ſunt, & uti rem novam, ſanctiſque canonibus contrariam damnarunt, quos inter unus fuit *Petrus* Monachus cognomento *Cerebroſus*, qui hunc uſum ob novitatem arguebat, & ob exceſſum; *non tam diſciplina regulam, quam longioris diſciplina deteſtans inſaniam, nec improbans cum diſciplina dici pſalmum, ſed ut continuetur cum diſciplina pſalterium.* Præter *Petrum Cerebroſum* Monachum, *Stephanus* ex Monacho Caſſinenſi creatus Cardinalis, hunc uſum diſciplinarum propria manu inflictarum etiem undecimo ſæculo ſugillavit, turpe nimis & inhoneſtum eſſe putans, *ante tot fratrum intuentium oculos membra nudare.* Denique, noſtris temporibus jam laudatus *Jacobus Boyleau* eruditione clariſſimus in hunc diſciplinarum propria manu inflicterum uſum acriter invehitur in *Hiſtoria*, quam edidit *Flagellantium*, ubi tamen approbat, & antiqnum ac meritorium eſſe fatetur uſum diſciplinam, ſeu verbere aliena manu, pœnitentiæ cauſa, recipiendi. At, licet ipſe ultru fatear, præcavendos & tollendos eſſe quoſdam abuſus, qui in uſum propria menu infligendi diſciplinas irrepſerunt, vel quoquo modo irrepere poſſunt, præſertim in his locis, ubi Flagellantes per vicos & plateas ſanguine conſperſi curſitent, & coram omnibus ludunt de corio ſuo; exiſtimo attamen moderatum uſum ſecreto, & non palam, ſibi proprie manu infligendi diſciplinas, eſſe laudabilem, pium, refrænandis concupiſcentiæ inordinatis motibus apprime utilem, & ad peccatorum pœnitentiam peragendam fructuoſum, tum quia libri Pœnitentiales peccatoribus ad expiationem, & antiquiores Regulæ monaſticæ ad ſatisfactionem hoc pœnitentiæ genus imponont; tum quia ab undecimo ſæculo *S. Bruno* Carthuſianorum inſtitutor, & *S. Bernardus* Clarævallenſis Abbas hunc propria manu ſibi infligendi diſciplinas uſum ſuis diſcipulis præſcripſerunt, nedum improbarunt: tum quie etiam, ſi, ipſomet fatente jam laudato *Jacobo Boyleau* in ſua *Hiſtoria Flagellantium*, non turpe & indecorum eſt nudare coram alio corpus, & ab eo virgis & verberibus cædi, ut quid, quæſo, turpe & inhoneſtum erit, ſi quis in cubiculo ſuo, remotis arbitris, vel etiem nocturnis in tenebris nudet corpus ſuum, illudque verberibus ac virga diſciplinæ in ſervitutem rediget, juxta illud Apoſtoli 1. ad Corinthios cap. 9. ✝. 27. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Poſtremo, hunc uſum ſibi propria manu diſciplinas infligendi pium ec laudabilem eſſe liquido colligitur ex vitis *S. Dominici* Ordinis Prædicatorum fundatoris, & *S. Caroli Borromæi*, ut de aliis innumeris Sanctis ſileam, qui hoc ipſum pœnitentiæ genus ſibi ultru propoſuerunt, atque propria manu inflixerunt.

Sed redeamus ad diſciplinam Eccleſiaſticam, quæ viguit undecimo ſæculo. Adhuc in uſu erat communio ſub utraque ſpecie, & quia nonnulli ſolebant uno eodemque actu percipere utramque ſpeciem Sacramenti, ſumendo nimirum in cochleari panem Euchariſticum intinctum Sanguine Chriſti, prohibuit Concilium Claromontanum anno MXCV. celebratum canone XXVIII. *ne quis communicet de Altari, niſi corpus ſeparatim*

tim & ſanguinem ſimiliter ſumat, niſi per neceſſitatem. Exiſtimavit Cardinalis *Baronius*, hunc canonem Concilii Claromontani conditum fuiſſe ob recentem damnatam Berengarianam hæreſim, quæ per unam tantùm Eucharisticam ſpeciem ſatis eſſe impleri figuram ajebat. At *Petrus de Marca* Archipræſul Pariſienſis explicans iſtum canonem XXVIII. Concilii Claromontani rejicit hanc *Baronii* interpretationem, qoippe quæ *Berengario* affingit opinionem, quam nunquam docuit, immo neque ex hæreſeos ſuæ principiis profiteri poterat. Miſſa itaque illa Baronii interpretatione, duas, quæ mihi magis probantur, referam hujus Canonis Concilii Claromontani interpretationes. Prima deſumitur ex his, quæ vitioſe à quibuſdam ſæculi undecimi Diſciplinæ Eccleſiaſticæ parùm callentibus fiebant in Euchariſtiæ adminiſtratione. Sacerdotes quippe nonnulli Euchariſtiam Sanguine Domini intinctam fidelibus porrigere non dubitabant, ut teſtis eſt ſæculi XI. Scriptor *Micrologi*, ſeu *de Divinis Officiis*. Quæ forma non tantum erat contraria Ordini Romano, ſed etiam inſtitutioni Chriſti Domini, qui, ut perhibent tres Sacri Evangeliſtæ, *Matthæus*, *Marcus*, & *Lucas*, corpus ſuum ſeorſim à ſanguine diſtribuit diſcipulis ſuis. Hinc conſuetudinem commiſcendi utramque ſpeciem Euchariſticam ſervabant undecimo ſæculo Græci, eamque etiamnum in ſuis Eccleſiis frequentant, porrecto populis in cochleari pane Euchariſtico intincto poculi ſacro liquore. Hunc Græcorum uſum *Humbertus* Sylvæ Candidæ Cardinalis Epiſcopus, Legatus Romanæ Sedis ad *Conſtantinum Monomachum* Imperatorem anno milleſimo quinquageſimo quarto miſſus, probavit in diſputatione, quam Conſtantinopoli habuit cum *Niceta Pectorata* Abbate, eſſe alienum ab inſtitutione Chriſti Domini. Quapropter, cùm in Occidente ſæculo XI. gliſceret iſte ſpecierum Euchariſticarum commixtionis uſus, eum Synodus Claromontana proſcripſit his verbis: *Ne quis communicet de Altari, niſi Corpus ſeparatim, & ſanguinem ſimiliter ſumat.* Cui tamen Regulæ eadem Synodus hanc adhibet exceptionem: *niſi per neceſſitatem & cautelam*, id eſt, in caſo, quo communio præbenda eſſet ægris, vel pueris. Tunc enim ad juvandum eſum panis intinctio præmittebatur. Aliquando etiam *ob cautelam*, ne ſanguinis effuſio in frequenti communicantium cœtu accideret, ſolus panis conſecratus Laicis porrigebatur, non præbito poculo; qua ratione tum temporis corpus ſeorſim à calice ſumebatur. Altera interpretatio hujus Canonis XXVIII. Concilii Claromontani petitur ex ſententia quorumdam, qui ſæculo undecimo aſſerebant, vinum non conſecratum verè proprieque conſecrari, & converti in ſanguinem Chriſti per immiſſionem & contactum hoſtiæ conſecratæ. Hanc opinionem, quam ſæculo XI. docuit Scriptor *Micrologi*, ſeu libri *de Divinis Officiis* capite vigeſimo ſexto, doctiſſimus *Mabillonius* falſam eſſe oſtendit ex doctrina Sanctorum Patrum, qui converſionem vini in ſanguinem Chriſti non niſi verbis Chriſti à Sacerdote prolatis fieri docent. Unde palam ſequitur, vinum verbis Chriſti non conſecratum accidentariam quidem ex immiſſione & contactu hoſtiæ conſecratæ ſanctificationem accipere, non ſecus ac fluminis aqua commixta aquæ benedictæ ſanctificari dicitur, vinum tamen verbis Chriſti non conſecratum verum & realem conſecrationem ex immiſſione & contactu Hoſtiæ conſecratæ habere haud poſſe. Patres itaque Concilii Claromontani eo Canone XXVIII. definierunt, fideles Corpus Chriſti ſeparatim, & Sanguinem ejus ſimiliter ſumere debere, ne panem conſecratum ſimul cum Sanguine permixtum ſuſcipientes, ſibi falſo perſuaſiſſent, vinum non verbis Chriſti, ſed immiſſione & contactu Hoſtiæ conſecratæ revera fuiſſe conſecratum, & converſum in Sanguinem Chriſti.

Politicæ, Diſciplinæ, & Hierarchiæ Eccleſiaſticæ priſtinum ſplendorem conciliarunt undecimi ſæculi Romani Pontifices, qui auctoritatem S. Petro ejusque ſucceſſoribus divinitus collatam regendi univerſam Eccleſiam, leges Eccleſiaſticas condendi, Concilia congregandi Oecumenica, temperandi Canones, & de illis, ob urgentem neceſſitatem, vel evidentem Eccleſiæ utilitatem diſpenſandi, cauſasque Epiſcoporum totius Orbis ad Sedis Apoſtolicæ Tribunal appellantium judicandi exercuerunt. *Gregorius VII.* Pontifex Maximus *Gebuino* Lugdunenſi Archiepiſcopo & ejus ſucceſſoribus Primatum in quatuor Provincias, Lugdunenſem nimirum, Rotbomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem contulit anno MLXXIX. eumdemque Primatum Lugdunenſem auctoritate Apoſtolica confirmavit *Urbanus II.* in Concilio Claromontano anno MXCV. Primatum etiam per totam Hiſpaniam *Bernardo* Archiepiſcopo Toletano conceſſit *Urbanus II.* anno MLXXXIII. Fervente quoque controverſia de Primatu Angliæ Cantuarienſem Archiepiſcopum inter & Eboracenſem Archipræſulem, *Alexander II.* Primatum ſuper omnes Angliæ Præſules adjudicavit Archiepiſcopo Cantuarienſi anno MLXXI. Ad præcavenda frequentia ſchiſmata, quæ undecimo Eccleſiæ ſæculo in electione Romanorum Pontificum naſcebantur, *Nicolaus II.* Pontifex Maximus in Synodo Romana habita anno MLIX. Decretum edidit, quo ſtatuit, ut, vacante Sede, electio Summi Pontificis ad ſolos Cardinales ſpectaret, ex quo *Nicolai II.* Decreto longe majori in pretio eſſe cœpit dignitas Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, quos *S. Petrus Damiani*, & *Bernardus* appellant *Collaterales* in regimine Eccleſiæ *Coadjutores Summi Pontificis*, & *univerſalis Eccleſiæ Senatores*. Legendus eſt *S. Bernardus* lib. 4 *de Conſideratione* ad *Eugenium* Papam cap. 4. ubi ei ſuggerit, quales eligere debeat Cardinales, *qui ſint compoſiti ad mores, probati ad ſanctimoniam, parati ad obedientiam, manſueti ad patientiam, ſubjecti ad diſciplinam, rigidi ad cenſuram. Qui ſint in judicio recti, in Conſilio providi, in jubendo diſcreti, in diſponendo induſtrii, in agendo ſtrenui, in loquendo modeſti, in cura rei familiaris non anxii, aliena non cupidi, ſua non prodigi, ubique & in omnibus circumſpecti &c.* Plures Metropoles, ac novos Epiſcopatus variis in locis undecimo ſæculo erexerunt Summi Pontifices. Eamdem auctoritatem, jura ac privilegia Metropolitani undecimi ſæculi retinuerunt & exercuerunt, quibus eos in præcedentibus ſæculis potitos fuiſſe oſtendimus. Epiſcopi & Presbyteri ante annum ætatis trigeſimum, Diaconi ante vigeſimum quintum ſæculo undecimo non ordinabantur, Clericos vero abs-

que

que titulo, hoc eſt, abſque beneficio, ordinare nefas erat. Epiſcopus omnia beneficia ſuæ Diœceſeos conferebat, jure tamen præſentandi Patronis Laicis ſervato. Clericorum cauſæ ſive civiles, ſive criminales uni Epiſcoporum Tribunali, juxta canonicas leges, erant reſervatæ. Præter hæc diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capita, alia undecimo ſæculo eirca collationem, acquiſitionem, ceſſionem, reſignationem beneficiorum, & migrationem ab ono ad aliud, tam Decretis Romanorum Pootificum, quam Conciliorum Canonibus ſancita ſunt, quæ latè ac eruditè proſequitur Cl. P. *Thomaſſinus* in Opere, qood edidit *de Nova & Antiqua Eccleſia circa Beneficiarios Diſciplina.* His itaque, brevitatis ergo, prætermiſſis, obiter dumtaxat obſervabo, Chriſtianos undecimi ſæculi ex variis Probationum generibus, quæ antiqois ad res dubias dirimendas erant oſitata, duo potiſſimum Probationum genera uſurpare ſolitos fuiſſe, nimirum Probationem per ignitum ferrum pro Eccleſiaſticis, & duellum pro ſæcularibus viris. Probatione per ignitum ferrum Sancta *Cunegundis* Imperatrix ad probandam pudicitiam ſuam uſa eſt, & *Petrus* Monachus idem probatioois geous ad Simoniam reprimendam adhibuit, & ob id *Ignei* cognomen ſortitus eſt. Solebant etiam Chriſtiani uodecimi ſæculi dubias Sanctorum Reliquias igne probare, & ſacrum illud linteum, quod *Corporale* vocamus, ad reſtinguenda incendia deferre, ſicut teſtatur *Glaber Rodulphus* Monachus lib. 5. Sub finem undecimi ſæculi Commemorationem omnium Fidelium Defunctorom *S. Odilo* Abbas Cluniacenſis toti Ordini ſuo die 2. menſis Novembris celebrandam primus præſcripſit, qoem ritum approbavit, & etiamnum retinet oniverſa Eccleſia.

D. Sæpius audivi à viris eruditis, ſæcula Eccleſiæ decimum & undecimum multis Congregationibus, & Ordinibos Monaſticis dediſſe initium, quæ autem ſint iſtæ Congregationes & Ordines Monachorum, aut Religioſorom? quandonam iuceperint? & quæ Diſciplina Regularis fuerit ab illis obſervata? ſcire nunc vehementer deſidero.

M. Sæculo decimo cum magno Eccleſiæ fructo & ornamento inſtituta foit io Galliis *Congregatio Cluniacenſis* Ordinis S. Benedicti. Sæculo autem undecimo duæ ejuſdem Ordinis Benedictina in Italia excitatæ ſunt Congregationes, *Camaldulenſis* ſcilicet & *Vallumbroſana.* Eodem ſæculo XI. quatuor ſurrexeruot in Gallia Ordines, nimirum *Grandimontenſis*, *Cartuſianus*, *Ciſtercienſis*, & *S. Antonii*, qui Eccleſiam, & Statum tam Monaſticum, quam Regolarem maximo ſplendore colluſtrarunt.

D. Quandonam, & à quo Cluniacenſis Congregatio Ordinis Sancti Benedicti fuit io Galliis inſtituta?

M. Cloniacenſis Abbatia, novæ Congregationis & Ordinis S. Benedicti Reformationis Caput, à *Willelmo Pio* Comite Arvernenſi, & Aqoitanorum Duce, in fondo proprio in Borgundia ſito, ſeu in Villa Cluniaco, Diœceſis Matiſconenſis fundata ac conſtructa eſt anno nongenteſimo decimo, ut legitur io Chronicis *Ademari*, *Malleacenſi*, & quibuſdam aliis, ſed præcipuè in Charta, ſeo, ut vocant, Teſtamento ejuſdem *Willelmi* Comitis, quod exhibet *Mabillonius* ſæculo V. Benedictino. Beatus *Berno* primus Cluniacenſis Monaſterii Abbas variis jam præerat Abbatiis, ſeu Cellis, *Balmenſi* videlicet apud Sequanos, *Gigniacenſi* in Territorio Lugdunenſi poſitæ, aliiſque, quibus addidit *Cluniacum*, de quibus Monaſteriis legendos eſt mox laudatus *Mabillonius.* Abbatiæ Cluniacenſi præfuit *Berno* 11. annis, ſicut aſſerit *Petrus* Venerabilis lib. 6. epiſtol. 15. & obiit ſanctitatis fama clarus anno nongenteſimo vigeſimo ſeptimo, ut videre eſt in ejus Elogio Hiſtorico, qood texit *Mabillonius* ſæculo V. Benedictino. Bernoni in Abbatia Cluniacenſi ſucceſſit *Odo*, qui extinctum peoè io Galliis S. *Benedicti* Ordioem ſuſcitavit, multumque propagavit. Quo fit, ut à oonnullis *S. Benedicti* in Galliis Ordinis aoctor habitus ſit, propterea quod Monaſteria complura, quæ antea partim deſtructa omnino à ſe diſtracta erant, in unum quaſi corpus adduxit, eiſque uniformem vivendi normam, qoalis apud Cluniacum ſervabatur, præſcripſit. Quod, ot clarius intelligas, obſervare convenit, ſub finem nooi Eccleſiæ ſæculi, cum Normanni profana & ſacra omnia igne ferroque vaſtantes, Monaſteria ſus deque vertiſſent, defeciſſe in pleriſque Galliæ locis Mooachos, qui partim necati, partim ſuis ſedibus fugati, palabundi vitam miſeram ducere vix ſinebantur. Hioc factom, ot, ſæculo decimo ineunte, cum *Odo*, qui *Bernoni* io Abbatia Cluniacenſi ſucceſſit, de Monaſtica vita cogitare cœpit, pauca ſupereſſeot Cœnobia Monachorum, atque in paucis illis ſincera religio deſideraretur, ut videre eſt apud *Joannem* Mooachum Diſcipulum *S. Odonis* in ejus Vitæ, & in Præfatione à *Mabillonio* ſæculo V. præfixa. Sed tam ardenti zelo in Reformationem Ordiois Benedictini incubuit S. Odo, ut plura Cœnobia, præſertim in Italia, in Cluniaci poteſtatem veneriot, eiſqoe *S. Odo*, ut Abbas Generalis præfuerit. Hinc *Flodoardus* in Chronico eum *multorum Monaſteriorum reſtauratorem, ſanctæque Regulæ reparatorem* vocat, & *Glaber Rodulphus* Monachus ait: *Hic*, ſeu S. Odo, *tantum hujus Inſtituti propagator extitit, ut à Beneventana Provincia, quaque habebantur in Italia, & in Galliis uſque Oceanum mare potiora Monaſteria, illius ditioni gratularentur eſſe ſubjecta.* Tanta demum *S. Odonis* ſecundi Abbatis Cluniacenſis erat nominis ac religionis celebritas, ut ad eum noo modo Laici nobiles & Clerici, ſed etiam Epiſcopi, dignitatibus abdicatis, confluerent, teſte mox laudato *Joanne* Monacho lib. 3. ejus Vitæ, qood etiam confirmat *Mabillonius* in Elogio Hiſtorico ejuſdem S. Odonis, quod inſeruit ſæculo V. Benedictino. Scripſit *S. Odo* aliquot Sermooes, Hymnos, & alia Opuſcula, quæ extant io Bibliotheca Cluniacenſi, & tomo 17. Bibliothecæ Maximæ Patrom Lugdunenſis. Mortuo Sancto *Odoni* Abbati Cluniacenſi anno nongenteſimo quadrageſimo ſecundo, ut ſcribit *Flodoardus* in Chronico, ſucceſſerunt in Abbatia Cluniacenſi ſanctiſſimi Abbates, videlicet *S. Aymardus*, *S. Majolus*, & *S. Odilo*, quorum Elogia Hiſtorica texit *Mabillonius* ſæculo V. Benedictino. Extant etiam in Bibliotheca Cluniacenſi varii Sermones lucubrati à *S. Odilone* una cum Vita *S. Majoli*, quam deſcripſit idem Sanctus Abbas. Quantum ornamenti Eccleſiæ, quantum ad excitandam io perditiſſimo ſæculo decimo Religiooem & pietatem contulerit celeberrima Cluniacenſis Congregatio, quot Cœnobia Ordinis S. Benedicti reformaverit, quot viros

viros ſanctimonia & doctrina celebres protulerit, non facilè eſt æſtimare. Sufficiat hic dicere, *Cluniacenſe Monaſterium*, teſte *Petro* Venerabili in lib. 1. de Miraculis cap. 9. *Religione, diſciplina, ſeveritate, fratrum numeroſitate, omnique monaſtici ordinis obſervatione, toti pene Orbi notiſſimum evaſiſſe*. Fervebat in hoc Cluniacenſi Monaſterio virtutum æmulatio, ſtudium in res ſacras, Regulæ accurata obſervatio, & tam profuſa in pauperes charitas, ut *ſeptemdecim millia pauperum in capite Quadrageſima uno anno apud Cluniacum eleemoſynam habuerint, & ducentas quinquaginta pernas acceperint*, ut teſtatur *Udalricus* lib. 3. conſuetudinum Cluniacenſium cap. 11. Non ſancta dumtaxat Regula, ſed propriis etiam conſuetudinibus Cluniacenſis Congregationis Cœnobia regebantur, quas mox citatus *Udalricus* Monachus XI. ſæculi accuratè collegit, & tribus libris digeſſit in modum Dialogorum. Hos tres *Udalrici* libros *de Conſuetudinibus Cluniacenſium* vulgavit *Lucas Dacherius* tomo quarto Spicilegii.

D. Quem Auctorem habuit Camaldulenſis Congregatio, quam undecimo Eccleſiæ ſæculo in Italia fuiſſe inſtitutam mox obſervaſti?

M. Congregatio Camaldulenſis Auctorem habuit *S. Romualdum* Ravennæ ex illuſtriſſima progenie oriundum, qui primum Monachus fuit apud Nigros, ut vocant, Monachos in Cœnobio Claſſenſi propè Ravennam, dein, poſt varias tum in Italia, tum in Gallia locorum mutationes, novum vitæ genus, ſeu Congregationem Camaldulenſem ſub Regula S. Benedicti inſtituit. Porro, hæc Congregatio dicta eſt *Camaldulenſis à Camalduli*, ſeu Campi *Malduli* Eremo, ubi vir Sanctus ſub finem vitæ ſuæ Eremitorium conſtituit, duplexque vitæ genus in ſua Congregatione inſtituit, *Cœnobitarum* ſcilicet, ac *Eremitarum*, quibus atrum colorem in candidum vertit. Hæc Camaldulenſis Congregatio (cujus Statuta legi poſſunt in Hiſtoria Camaldulenſium Ordinis ab *Auguſtino Florentino*, & à F. Luca Eremita Hiſpano edita) fuit approbata & confirmata à Summis Pontificibus *Leone IX. Nicolao II. & Alexandro II.* Viguit uſque ad noſtrum tempus Eremitarum Camaldulenſium abſque ulla reformatione Religio, cum apud Cœnobitas Camaldulenſes haud parùm laxata ſit priſci vitæ generis auſteritas. Tres iſtius Inſtituti Camaldulenſis extant nunc Eremitarum Congregationes, videlicèt *Camaldulenſis, Veneta, & Montis Corona*, præter Gallicanam. Cœnobitarum verò Camaldulenſium non pauca adhuc, in Italia præſertim, habentur Monaſteria. Camaldulenſibus tam Cœnobitis, quam Eremitis unus olim præerat Præpoſitus Generalis, à quo receſſerunt Eremitæ, qui modo à ſuis Superioribus reguntur. In eandem Camaldulenſium Congregationem coaluit alia Eremitarum Congregatio *Fontis Avellani* dicta, quæ eodem ſæculo XI. exorta maximè inclaruit per Sanctum *Petrum Damiani*, qui de ejus Inſtitutis ſcripſit, ut videre eſt apud *Mabillonium* in Obſervationibus prævius ad *S. Petri Damiani* vitam, quam exhibet ſæculo VI. Benedictino, quod eſt Eccleſiæ undecimum. Mortuus eſt *S. Romualdus* Camaldulenſis Congregationis Inſtitutor anno MXXVII. ejuſque vita ſcripta fuit à *S. Petro Damiani*, & à *S. Hieronymo Pragenſi* Eremita Camaldulenſi, qui Apoſtolicis laboribus in fide Barbaris prædicanda clariſſimus fuit, vitamque Sancti *Romualdi* ſcripſit, quam refert *Bollandus* ad diem 7. Februarii. Obiter tamen hic advertere debes, quod *S. Petrus Damiani* in vita *S. Romualdi* Abbatis, & Ordinis Camaldulenſis Fundatoris, cap. 20. narrata ejus morte, ait: *Vixit vir beatiſſimus centum viginti annis, ex quibus viginti expendit in ſæculo, tres duxit in Monaſterio, nonaginta ſeptem in eremitico tranſegit propoſito*. At Baronio non probatur illud de centum viginti annorum Sancti *Romualdi* ætate, putatque vitam illam interpolatam eſſe, aut perperam deſcriptam. *Bollandus* ad diem 7. Februarii in Commentario prævio ad illam Sancti Romualdi vitam, exiſtimat etiam numeros in ea vitiatos eſſe, eoſque emendare conatur. Multi probabiliùs exiſtimant, Sanct. *Romualdum* ſeptuaginta annos natum obiiſſe. In Martyrologio Romano Natalis *S. Romualdi* inſcribitur ad diem 19. menſis Junii. Sed *Clemens VIII.* Pontifex Maximus ſtatuit, ut ab omnibus die 7. Februarii, qui dies eſt ſecundæ illius Sancti Abbatis Translationis, Natalis ejus in Eccleſia celebraretur.

D. Camaldulenſis Congregationis originem probè perſpectam habeo, ſed quænam ſit *Vallumbroſana* iſta Congregatio, quæ, ut jam inſinuaſti, ſæculo Eccleſiæ undecimo in Italia prodire cœpit, planè ignoro. Expone itaque, quandonam & à quo hæc Vallumbroſana Congregatio in Italia fuerit inſtituta?

M. Hæc Congregatio dicta eſt *Vallumbroſana* à Valle Umbroſa, id eſt, ab opacis arboribus, quæ montium dorſo incumbunt, vallemque ſubjectam adumbrant. Hæc vallis diſtat itinere dimidii diei ab Urbe Florentia, & in medio Florentiam inter & Camaldulenſem Eremum intervallo ſita eſt, quam Vicanus amnis, ſeu torrens præterfluit. Illic *S. Joannes Gualbertus*, patria Florentinus, qui vitam Monaſticam profeſſus jam fuerat in Monaſterio Sancti *Miniatis* in Monte propè Florentiam, ſedem ſuam fixit circa annum MLI. ibique Congregationis Vallumbroſanæ, juxta Regulam S. Benedicti, fundamenta jecit. Fama ſanctitatis ejus per vicina loca ſeſe diffundente, multi Clerici, & Laici converſionis & pœnitentiæ ſtudio ad eum venere, quos inter cenſetur *Petrus* Monachus, qui fuit poſtea Albanenſis Epiſcopus Cardinalis, & *Igneus* cognominatus, eo quod, ut ſupra obſervavimus, probatione per ferrum ignitum ad cohibendam graſſantem Simoniam uſus eſt. Novem Monaſteria vel ædificavit, vel Congregationi ſuæ univit *S. Joannes Gualbertus*, quibus poſtea alii Abbates, qui ei ſucceſſerunt, alia adjunxerunt. In magnæ ſanctimoniæ opinione fuit primis temporibus hæc Vallumbroſana Congregatio, protulitque viros ſanctitate inſignes, quorum Elogia contexuit *Hieronymus de Raggiolo*, Prior S. Donati in Vinea. Fuit confirmata hæc Vallumbroſana Congregatio à Romanis Pontificibus *Alexandro II. Gregorio VII. & Urbano II.* Præter vitam *S. Joannis Gualberti* Congregationis Vallis Umbroſanæ Fundatoris, quæ extat apud *Surium* ad diem 12. menſis Julii, Beatus *Andreas* Abbas ejuſdem Congregationis aliam ſcripſerat, ſicuti & poſtea Beatus *Atto* Epiſcopus Piſtorienſis ex eadem Congregatione aſſumptus. Utramque *S. Joannis Gualberti* vitam periiſſe exiſtimavit *Bollandus* ad diem 10. menſis Martii, quo colitur *B. Andreas* Abbas. At *Mabillonius* vitam *S. Joannis Gualberti à B. Attone*

Epiſcopo

Epiſcopo Piſtorienſi deſcriptam exhibet, ac præviis obſervationibus illuſtrat ſæculo VI. Benedictino. Hiſtoriam etiam hujuſce Sancti Fundatoris Congregationis Vallumbroſanæ libris duodecim Italicè ſcriptam ſæculo proximè elapſo publicavit *Didacus de Franchis* Ripolenſis Abbas.

D. Satis egimus de Congregationibus Ordinis S. Benedicti, quæ in Italia undecimo Eccleſiæ ſæculo à SS. *Romualdo*, & *Joanne Gualberto* excitatæ ſunt, quapropter præſtat, ut breviter nunc diſſeras de Origine, & Fundatoribus quatuor illorum Ordinum *Grandimontenſis*, Carthuſiani, Ciſtercienſis & Sancti Antonii, quos eodem ſæculo undecimo in florentiſſimo Galliæ Regno inſtitutos fuiſſe jam commemoraſti. Incipe itaque ab Ordine Grandimontenſi, & omnia, quæ ad illius Inſtitutionem, Auctorem & Diſciplinam ſpectant, paucis complectere verbis.

M. Ordo Grandimontenſis anno MLXXIV. fuit in Gallia fundatus à Sancto *Stephano de Mureto* nobili Arverno, qui, poſt impetratam à *Gregorio VII.* Summo Pontifice inſtituendi Ordinis Eremiti facultatem, receſſit in nemoroſum Montem, qui tribus leucis ab Urbe Lemovicarum diſtat, & Muretum dicitur, ibique novum inſtituit Ordinem, qui poſtea *Grandimontenſis* eſt appellatus, quòd Monachi Montem Muretum relinquere coacti, ad *Grandem Montem* migrârint anno MCXXIV, indéque Ordinis nomen *Grandis-Montis* factum. Regulam propriam fratribus, quos in Monte Mureto congregavit *S. Stephanus*, dedit, Apoſtolicam ſanè & auſteram, quam Summi Pontifices *Urbanus* III. & *Clemens* III. confirmârunt. Falluntur itaque nonnulli, qui Grandimontenſium Ordinem vel ſub Regula S. Benedicti, vel ſub Regula Ciſtercienſium, vel ſub Regula S. Auguſtini militâſſe pertendunt, cùm certum ſit, *S. Stephanum* Grandimontenſium Patrem ac Fundatorem eis ſpecialem tradidiſſe Regulam, quam præ manibus habent. Siquidem ipſos his verbis commonebat, ſicut ejus Acta referunt: *Tantum in Regula de Evangelio per me ſumpta perſeveretis.* Grandimontenſes vulgò *Boni homines* appellabantur, teſte *Stephano*, Abbate *S. Genoveſa*, & poſteà Epiſcopo Tornacenſi in epiſtola 71. ad *Robertum* Pontiniacenſem Monachum datâ, in qua eos ſummis laudibus extollit. Euſdem Aſcetas Grandimontenſes impensè commendant *Joannes Sareſberienſis* Epiſcopus Carnotenſis lib. 7. *Polycratici*, ſive *de Nugis Curialium* cap. 23. & *Petrus* primùm Abbas Cellenſis, & poſtea Carnotenſis Epiſcopus epiſtolâ 8. lib. 3. & epiſtol. 7. & 22. libri octavi. Verùm, quamvis ſummam vitæ auſteritatem profiterentur Grandimontenſes, progreſſu tamen temporis peſſimam illam ſortem experti ſunt, quam olim deplorabat Propheta *Jeremias* his verbis: *Servi dominati ſunt noſtri.* At enim, cùm rerum temporalium procuratio & adminiſtratio Fratribus Laicis relicta eſſet à *S. Stephano* Ordinis Grandimontenſis Fundatore cap. 54. Regulæ, ut Clerici tranquilliùs rebus divinis vacarent, eò audaciæ prorupeirunt Fratres Laici, ut Ordinem & tempus divinorum Officiorum Clericis præſcriberent, ipſoſque ſuo imperio parere detrectantes punirent rerum neceſſariarum ſubtractione. De hoc præpoſtero Fratrum Laicorum dominio *Lucius tertius* Summus Pontifex certior factus à Clericis Ordinis Grandimontenſis, qui ad ipſum ſuas querelas detulerant, Judices dedit, qui ſententiam ſecundùm Clericos tulerunt, & tumultuantes Fratres Laicos in ordinem, ut par erat, redegerunt. Mortuus eſt *S. Stephanus* Grandimontenſis Ordinis Fundator die octava Februarii anni MCXXIV. poſtquàm in ſolitudine quinquaginta annos tranſegiſſet, ùt videre eſt in ejus vita à *Geraldo* ſeptimo Priore Generali Ordinis Grandimontenſis deſcriptâ, quam *Bollandus* ad diem 8. menſis Februarii, & *Labbeus* tom. 2. Bibliothecæ pag. 674. è Codicibus MSS. erutam exhibent. Undè emendandus eſt *Baronius*, qui mortem *S. Stephani* Grandimontenſis Ordinis Fundatoris copulavit cum anno MCXXVI. Sanctorum Faſtis *Stephanus* Grandimontenſis à *Clemente III.* Romano Pontifice anno MCLXXXIX. adſcriptus eſt.

D. *S. Brunonem* Ordinis Carthuſienſium Inſtitutorem, ac Fundatorem eſſe didici, dum adhuc puerulus eſſem, à quodam Præceptore minimè malo, ſed non ſatis acuto, qui de cauſa inſtitutionis Angelici iſtius Ordinis, & receſſus *S. Brunonis* in Eremum diſſerens, hanc mihi hiſtoriolam narrabat. Erat, inquiebat ille, aliquis Canonicus, vel Doctor Pariſienſis, qui in magna ſanctitatis opinione Pariſiis demortuus, dum ſolemnes celebrarentur exequiæ, vivus in feretro apparuit, dùmque in Officio Defunctorum recitaretur hæc lectio, quæ incipit: *Reſponde mihi*: inclamavit primâ die: *Juſto Dei Judicio accuſatus ſum*; alterâ die: *Juſto Dei judicio judicatus ſum*; tertiâ demum die: *Juſto Dei judicio condemnatus ſum.* Huic horribili ſpectaculo cùm *Bruno*, ejúſque Socii adfuiſſent, mundo nuncium remittere, & in deſertum locum ſecedere propoſuerunt, indèque ad Sanctum *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum, in cujus Diœceſi Eremum, cui *Carthuſia* nomen, ſuo conſilio valdè idoneum eſſe didicerant, acceſſerunt. Hanc Canonici vel Doctoris Pariſienſis demortui apparitionem, horrendaſque voces, quibus ſe damnatum eſſe clamabat, in cauſa fuiſſe, cur *Bruno* Eremum petierit, & Carthuſiam in Epiſcopatu Gratianopolitano fundaverit, referebat mihi bonus ille Præceptor, quod an verum ſit, à te diſcere percupio.

M. Hanc terribilem Anaſtaſim, ſeu reſurrectionem Canonici, vel Doctoris Pariſienſis, qui in feretro poſitus damnationem ſuam in Eccleſia denuntiavit, eſſe puram putamque fabulam, ac ſubindè cauſam non fuiſſe receſſus *S. Brunonis* in Eremum, & Ordinis Carthuſienſium inſtitutionis, multis momentis evincit *Joannes Launojus* in Diſſertatione *De vera Cauſa receſſus S. Brunonis in Eremum.* Inter plura argumenta, quæ adducit ille Auctor, præcipua dumtaxàt, ut conſulam brevitati, ſeligam, ac perſtringam. In primis conſtat, non aliam fuiſſe cauſam receſſus *Brunonis* in Eremum, quàm vitæ ſolitariæ deſiderium, ut ipſemet teſtatur in epiſtola, quam ex Calabriæ finibus ad *Radulphum Viridem* Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum ſcripſit, in qua diſertè aſſerit Collationem, quam ſimul Remis habuerant, de opum & delitiarum terrenarum vanitate, & gaudiorum Cœleſtium æternitate, occaſionem ei dediſſe à mundi conſortio diſcedendi, & ſeveriora vitæ Monaſticæ Inſtituta ſectandi, eumque adhortatur, ut à ſæculi tempeſtatibus quamprimùm ſeſe ſubducat. De horrendo autem illo ſpectaculo hominis damnationem ſuam

è feretro denontiantis, ue minimum quidem verbulum habet *S. Bruno* in prædicta Epiſtola. Prætereà, *Guibertus* Abbas Nongentinus lib. 1. *de vita S. Brunonis* cap. XI. ait, *S. Brunonem* mores corruptos *Manasſis* Archiepiſcopi Remenſis perpeſum ex urbe Remenſi diſceſſiſſe, &, ut ſæculo renunciaret, ad Gratianopolitanum proceſſiſſe territorium. Conſilium itaque de Solitudine petenda inivit *S. Bruno*, &ab urbe Remenſi exceſſit ob imbrobos mores *Manasſis* Remenſis Archiepiſcopi, non verò occaſione illius Doctoris, vel Canonici Pariſienſis redivivi, & inter ſolemnes exequias ſe damnatum eſſe ter in feretro inclamantis. Tertiò, laudat *Launojus* Authores graviſſimos, cùm veteres, tum recentiores, qui de Sancto *Brunone* & Carthuſienſibus agentes, eorumque mores exponentes, vel Ordinem commendantes, terribilis illius Anaſtaſeos Doctoris, vel Canonici Pariſienſia poſt obitum redivivi, qui denuntiatione feralis de ſe judicii circumſtantes exterruiſſe fertur, ne per umbram quidem meminerunt. Quartò, nullum ſive in Annalibus Eccleſiæ Pariſienſis, ſive in Hiſtoria Academiæ Pariſienſis, ſive apnd coævos & ſuppares Auctores, qui de Rebus Fraucorum ſcripſerunt, invenitur monumentum iſtiua eventus, ſeu ſtupendæ Anaſtaieos Doctoris vel Canonici Pariſienſis, ex quo altiſſimo ſilentio facile colligitut, prædictam Anaſtaſim non fuiſſe cauſam receſſus *Sancti Brunonis* in Eremum, immò meram eſſe fabulam ducentis fermè annis poſt obitum Sancti Brunonis excogitatam, ſicut ubſervat *Antonius Pagius* in Critica Baronii ad annom Chriſti MLXXXVI. Hinc jure optimo viri eruditi, qui Romani Pontificis mandato Breviarium Romanum correxerunt, ex Lectionibus in Feſto *S. Brunonis* recitandis hánc fabuloſam narrationem expunxerunt. Plura ad iſtam explodendam fabulam legeſis apud jam ciratum *Launojum*, & apud *Egaiſium Bulaum* in Hiſtoria Univerſitatis Paritienſis. Carthuſienſium Ordinem fundavit *S. Bruns* non anno MLXXXVI, ut putavit *Baronius*, ſed anno MLXXXIV. ſicut doctiſſimus *Pagius* loco mox memotato oſtendit tum ex teſtimonio *Sigeberti* hujus temporis Scriptoris in Chronico, tum ex Charta, qua *S. Brunoni*, ejuſque Sociis *Carthuſia* ſolitudo conceſſa eſt, in qua conceptit verbis legitur, hanc *Carthuſia* Solitudiuem *à Magiſtro Brunone, & ab his, qui cum eo erant, fratribus, cœpiſſe inhabitari & conſtrui anno ab incarnatione Domini MLXXXIV. Epiſcopatus vero domini Hugonis Gratianopolitani Epiſcopi quarto*. Obiit *S. Bruns* in Calabria anno milleſimo centeſimo primo multis virtutibus clatus, ac plura reliquit ingenii ſui monumenta, præſertim Expoſitionem in Pſalmos, & Commentarium in omnes D. Pauli Epiſtolas, aliaque Opuſcula, quæ tribus voluminibus comptehenſa R. P. *Theodorus Petraus* Carthuſianus in lucem edidit Coloniæ anno MDCXI. Aliqua tamen Opera *S. Brunoni* Carthuſienſium Ordinis fundarori *Petraus* vindicat, quæ tamen *Maurus Marcheſius*, Panormitánus, Congregationis Caſſinenſis Monachus, S. *Brunoni* Aſtenſi, Signino Epiſcopo tribuenda eſſe docet in Diſſertatione Hiſtotica *De S. Brunone Aſtenſi, librisque ab eo conſcriptis*. Denique *S. Bruns* Carthuſienſium Ordinis fundator in Sanctorum numerom relatus eſt à *Leone X.* Pontifice Maximo anno MDXIV.

D. Cùm Ordinem Carthoſienſium ſummâ ſemper à puero veneratione & ſingulari pietatis genere coluerim, optarem, ut eorum mores, vitæque genus breviter hic deſcriberes.

M. Inſiuitus profectò eſſem, ſi omnia Elogia, quibus viri pietate & doctrina illuſtres Carthuſienſium Ordinem maximè commendarunt, hic inſerere vellem. Breviter dicam, Carthuſienſes vitam Angelicam io terris degentes, vel Angelos eſſe in carne hoſpitantes, vel homines Angelicum ſpiritum habentes, & ſuaviſſimum omnium virtutum odorem, quo inculta, horridaque Eremus perfunditur, longè latèque ſpirantes. Vigent etiamnùm apud Carthuſienſes abſtinentia à carnibus perpetua jejunia ſeptem menſium abhinc ſex & ampliùs ſæculia nullâ temporum injuriâ, nullis molliculorum artificiia violata; joge, altumque ſilentium, ſolitudo continua, modeſtia humanâ major, charitas ferventiſſima erga Deum, cui diu noctuqoe perſolvunt laudes; dilectio erga proximum effuſiſſima, admirabilis hoſpitalitas, quâ omnes adventantes, abſque perſonarum acceptione, tecto, mensaque amantiſſimè excipiunt. Mitto eorum lecti duritiem, palearum ſtramen, aſperum cilicii induſium, aliaſque id genus corporis macerationes, per quos arctiſſimos ſanctitatis calles incedentes pii illi Monachi, à primæva Inſtituti ſui ſanctiſſimi diſciplina uunquàm hactenùs degenerârunt.

D. Veniamus ad oobiliſſimum Ciſtercienſium Ordinem, cujus primordia, Fundatoris ſanctimoniam, Legumque ſeveritatem breviter exponas, velim, ut indè conſtet, ſanctitatem, quæ eſt veræ Eccleſiæ Chriſti teſſera, ſoli Eccleſiæ Romanæ convenire, quippè quæ plures inſtituit Monachorum, ſeu Religioſorum Ordines, ex quibus poſteà innumeri prodierunt viri, qui ſanctitatis & doctrinæ ſplendore non minua fulſerunt, & etiamnùm fulgent in terria, qoàm ſydera coruſcant in cœlo.

M. Primò, uobiliſſimi Ciſtercienſis Ordinis fundamenta jacta ſunt in Galliis anno milleſimo nonageſimo octavo à B. *Roberto* Abbate Moliſmenſi, Ordinis Benedictini, licentia & aſſenſu *Hugonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis Apoſtolicæ Sedis Legati, favente *Odone* Burgundiæ Duce, & annuente *VValterio* Epiſcopo Cabilonenſi, in cujua Dœceſi conſtructum eſt in loco uliginoſo & nemore vaſtiſſimo Monaſterium Ciſtercienſe totius Ordinis Caput, à Ciſteruis, ut nonnulli putant, hoc nomen ſortitum. Sancti *Benedicti* Regulæ, propriiſque Sratutis devincti ſunt Ciſtercienſes, quorum primus Abbas fuit jam laudatus Beatus *Robertus*, qui tamen ad Moliſmenſes ſuos Monachos juſſu *Urbani* II. Summi Pontificis redire coactus, Ciſtercienſibus Præpoſitum Abbatem *Albericum* Sanctitate non imparem reliquit. Hic ſecundus Ciſtercienſium Abbas novi confirmationem Ordinis à *Paſchali ſecundo* Pontifice Maximo impetravit, eique in Regimine Ordinis Ciſtercienſium ſucceſſit *Stephanus*, qui fuit tertius illius Ordinis Abbas ſanctitate conſpicuus, multaſque erexit Abbatias, inter quas eminent, *Firmitas*, Gallicè *La Ferte*, prima Ciſtercii filia in Diœceſi Cabilonenſi anno MCXIII. fundata; *Pontiniacum*, Gallicè *Pontigny*, ſecunda Ciſtercii filia, quatuor ab Antiſiodoro

leucis

ſencis anno MCXIV. condita; *Clara-Vallis*, tertia Ciſtercii filia, in Diœceſi Lingonenſi inſtituta anno MCXV. & *Morimundus*, quæ eſt Abbatia in Diœceſi Lingonenſi eodem anno excitata, & quarta Ciſtercii filia. Quatuor hæ Abbatiæ ſunt quaſi totidem Ciſtercii filiæ primigeniæ, ex quibus inde, velut rivi ex fonte, cæteræ omnes exortæ ſunt, ut videre eſt apud *Manriquem* in Annalibus Ciſterc. ubi de illis omnibus fusè egit. Tres primi, quos laudavi, Ordinis Ciſtercienſium Abbates eximiæ ſanctitatis famâ in Eccleſia claruerunt. *Honorius II.* litteris anno ſexto Pontificatûs ſui, ſeu anno milleſimo centeſimo vigeſimo nono datis, poteſtatem fecit Monachis Moliſmenſibus Officium celebrandi de B. *Roberto* primo Abbate & fundatore Ordinis Ciſtercienſis in ea, quâ ſacra ejus oſſa recondebantur, Eccleſiâ. Hi autem Monachi dicebantur *Moliſmenſes* à Sylva, quæ *Moliſmus* appellabatur, & erat in Epiſcopatu Lingonenſi ſita, ubi *B. Robertus*, antequam Ciſtercienſem Ordinem fundaret, Cœnobium condidit, & *diſcipulos magnæ religionis aggregavit*, inquit *Ordericus* lib. 8. Vitam *B. Roberti* primi Abbatis & Fundatoris Ordinis Ciſtercienſis ab Anonymo Monacho Moliſmenſi ſcriptam recitant Bollandiani ad diem XXIX. menſis Aprilis. Vitam *B. Alberici* Ciſtercienſis Ordinis ſecundi Abbatis ſcripſit *Chryſoſtomus Henriquez* in Faſciculo Sanctorum Ord. Ciſtercienſis, & ex eo *Bollandus* inter Acta Sanctorum menſis Januarii Tomo II. Denique, memoria *B. Stephani*, qui fuit tertius Abbas Ordinis Ciſtercienſis, ſacris Eccleſiæ Tabulis inſcripta eſt ad diem XVII. Aprilis, ejusque vita ex Hiſtoricis Ordinis deſcripta legitur in Actis Sanctorum Bollandianis Tomo II. menſis Aprilis. Hæc pauca de tribus illis primis ſanctis Abbatibus Ciſtercienſibus obſervanda eſſe duxi, quia nunc pluribus ſunt ignoti, eò quòd *S. Bernardus* Abbas Claræ-vallenſis, qui ſæculo duodecimo Ciſtercienſium Ordinem multùm promovit, ac illuſtravit, eorum gloriam ſuo ſplendore obſcuravit. Quod certè nemini mirum videri debet, cùm ipſimet Cluniacenſes plus tribuant *S. Odoni*, qui tamen fuit tantùm ſecundus Cluniacenſis Abbas, quàm *B. Bernoni*, qui fuit primus Cluniacenſis Abbas, & Congregationis Cluniacenſis Fundator, adeò ut Cluniacenſes inter *ſui Ordinis Principes*, & *Præceptores* non numerârint *B. Bernonem*, teſte *S. Bernardo*, qui in Apologia ad *Guillelmum* Abbatem hæc habet: *Sic Sanctis Odo, Majolus, Odilo, Hugo, quos ſe ſui utique Ordinis Principes & Præceptores habere glorientur, aut tenuerunt, aut teneri conſuerunt.* Hinc apud *Petrum* Venerabilem in lib. 6. Epiſt. 15. *Odo primus Cluniacenſis Ordinis Pater* laudatur. Quod ſanè apud Cluniacenſes non aliâ ratione factum eſſe crediderim, niſi quia *S. Odo* Congregationem Cluniacenſem à *S. Bernone* inceptam & fundatam latè propagaverit, plurima Monaſteria conſtruxerit, ac tandem perficiens, quod *S. Berno* feliciter inchoaverat, majorem apud Cluniacenſes, quàm *S. Berno*, nominis ſplendorem obtinuerit.

De præclaris Priſcorum Ciſtercienſium Inſtitutis ac moribus plura hîc dicenda occurrerent, ſed, ne longior ſim, pauca de his delibabo ex Epiſtola LXXXII. *Petri Bleſenſis* ad Abbatem & Conventum Ciſtercienſem, ubi hæc habet: *Inter univerſas Ordinum varietates, quibus decorata eſt Sponſa Chriſti, nullus Ordo virtute flagrantior, nullus ſancti nominis odore ſuavior eſt in Chriſto, quàm veſter.* —— *Una omnium vox eſt, quia Ciſtercienſis Ordinis Profeſſores tantò differentiùs præ cæteris triumphales ſanctitatis titulos referent, quantò expreſſiùs Religionis Apoſtolicæ veſtigiis inhæſerunt; cùm in tenuitate ciborum, in aſperitate veſtium, in vigiliis, in Confeſſionibus, in diſciplinis, in Pſalmis, in humilitate, hoſpitalitate, obedientia, charitate, & cæteris, quibus fructus vitæ ſeminatur in terris, deprimatis carnem, ſpiritum erigatis.* Et in Epiſtola LXXXVI. ad Magiſtrum *Alexandrum*, qui è Carthuſienſi ad laxiorem Ordinem migrare decreverat, ſic ſcribit idem Petrus Bleſenſis: *Ferrem patientiùs, ſi ad Ciſtercienſis Ordinis obſervantiam te transferres. Si enim in propoſito Religionem habes, ibi probatiſſima Religionis ſchola eſt, ſummus ibi modeſtiæ uſus, morum regularitas, fraternitatis affectio, pax animi, omnium communicatio, mutua obſequia, diſciplinæ vigor, amor obedientiæ, vinculum charitatis, carnis ſervitus, hoſpitalitatis exhibitio, legendi libertas, vigiliarum excubiæ, quies meditationis, devotio Pſalmodiæ.* Hæc fuit arctiſſima antiquorum Ciſtercienſium vitæ diſciplina, quæ etiamnùm ſummo DEI beneficio in pluribus eorum Monaſteriis viget, inter quæ, velut inter aſtra ſol, refulget in Galliis Abbatia vulgò dicta de *l'Atrape* circa fines Diœceſis Carnotenſis à clariſſimo & religioſiſſimo Abbate *de Rancé* reſtaurata, in qua Ciſtercienſes non ſolùm Regulam Sancti Benedicti, præcepta & veſtigia ad unguem ſequuntur, & ad litteram obſervant; ſed etiam modum vivendi *S. Bernardi* incredibili fervore æmulantur, hominum conſortia fugiunt, avias ſolitudines perſequuntur, operantur manibus ſuis, otio perpetuum bellum indicunt, & à carne, piſcibus, & ovis jugiter abſtinent. Divina Officia cum tanta ſolemnitate & devotione noctu diùque celebrent, ut Angelos imitentur. Tantam ori ſuo ponunt cuſtodiam, tantum oſtium labiis ſuis, ut perenne ſilentium ne articulatis quidem vocibus interrumpent. Hanc auſteram vivendi normam, quæ in Abbatia de *l'Atrape* ad ſummos Regulæ apices obſervatur, in nonnulla alia tam in Gallia, quàm in Italia Ciſtercienſium Monaſteria nuper inductam fuiſſe, plurimùm in Domino gaudemus, nec poſſumus, quin exclamemus cum *S. Bernardo* ſermone I. in Dedicatione: *Mirabilis planè Deus in Sanctis ſuis, non modò in Cæleſtibus, ſed etiam in terrenis. Utrobique Sanctos habet, & in utriſque mirabilis eſt; illos quidem beatificans, iſtos ſanctificans. Quod majus miraculum, quandò tot juvenes, tot adoleſcentes, tot nobiles, univerſi denique, quos hîc video, velut in carcere aperto tenentur ſine vinculis, ſolo Dei timore confixi; quòd in tanta perſeverent afflictione pœnitentiæ, ultra virtutem humanam, ſupra naturam, contra conſuetudinem?* Sic ab initio ipſe erga ſanctiſſimam illam Ordinis Ciſtercienſis Reformationem ſui animatus, ſic eam conſtanti ac perpetua voluntate colo, ut multa mihi ſcribenti venient in mentem, quæ de ea magnificè & vera cum laude prædicare poſſem. Sed tam excelſo atque illuſtri loco ſita eſt illius ſanctitatis fama, ut vana præconiorum reſpuat ornamenta, & humano faſtigio celſior noſtris laudibus nec creſcere poſſit, nec delectari.

D. Quis eſt iſte Ordo *S. Antonii*, quem undecimo Eccleſiæ ſæculo fuiſſe inſtitutum nuperrimè narrabas?

M. Cùm graviſſimus morbus, qui *Sacer ignis* appellatur, ſæculo undecimo in Galliis latè graſſaretur, multique eo tacti conſumerentur, *huic tam horrendæ calamitati*, inquit *Aymarus Falco* in Hiſtoria Ordinis S. Antonii parte 2. cap. 31. *præſentaneum atque efficaciſſimum remedium afferre perſpecta eſt devota imploratio patrocinii atque interceſſionis beatiſſimi Antonii Abbatis*, cujus corpus è Thebaida in Galliam aſportatum, apud *Motam* (Oppidum non longè ab urbe Viennenſi in Delphinatu poſitum) aſſervabatur, illuc undique confluentibus populis, complures ope *S. Antonii* Abbatis ſanitatem receperunt, & in primis *Gaſto*, vir nobiliſſimus, & *Girinus* ejus filius, qui ſtatim ac meritis *S. Antonii* ſanitate fuerunt donati, votum nuncupârunt ſerviendi ægris, qui ſacro igne conſumpti ac mutilati in perpetua calamitate vivebant. *Gaſtoni*, ejuſque filio *Girino* in hoc fauſto propoſito ſeſe haud multò poſt adjunxerunt octo viri, & piam inter ſe ſocietatem & fraternitatem ſæcularem inierunt anno milleſimo nonageſimo quinto; Sed hæc pia ſocietas in religioſum Ordinem non evaſit ante ſæculum decimum tertium, ſeu ante annum milleſimum ducenteſimum decimum octavum, quo *Falco*, qui tunc huic ſocietati præerat, ſe, ſuoſque ſolemnibus votis obſtringere meditatus eſt, idque ab *Honorio III.* Pontifice Maximo obtinuit; à quo tempora Antoniana Congregatio, quæ per centum viginti tres annos nulla vota emiſerat, eratque dumtaxat pia quædam ſocietas ſæcularis, ad ſtatum Religionis & Ordinis *S. Antonii* evecta fuit. Tandem *Bonifacius VIII.* Bullâ ſua quarto Idus Junii anni milleſimi ducenteſimi nonageſimi ſeptimi datâ Prioratum *S. Antonii* in poſterum Abbatiam eſſe voluit Religioſos ejusdem Ordinis, Canonicos Monaſterii *S. Antonii* ſecundùm Regulam S. Auguſtini declaravit, ſervato ſigno *Tau*, ſeu Cruce cæruleâ, quam veſtibus intextam ſemper gerebant; & *Aymonem* primum Abbatem Generalem & Ordinis Caput renunciavit. Hujus Antoniani Inſtituti plurima Monaſteria paulatim erecta ſunt per Galliam, Italiam, Hiſpaniam, Germaniam, aliaſque Orbis Chriſtiani Provincias, ut narrat *Aymarus Falco* in Hiſtoria Antoniani Ordinis.

Hic nonnullas Obſervationes, originem, & propagationem Ordinis Canonicorum Regularium ſpectantes, quas ex claſſicis Scriptoribus, potiſſimùm ex *Mabillonio*, *Thomaſſino*, *Gerardo Du Bois Antonio Pagio*, *Tillemontio*, Abbate *Fleury*, & aliis, ſtudioſè, diligenterque collegeram, inſerere meditabar; quas tamen à me jam licèt in ordinem digeſtas, ac prælo maturas, ſchedis meis premere, & intra domeſticos cohibere parietes neceſſarium omninò duxi. Prodiit ſiquidem Decretum à Sacra Congregatione *Indicis* latum, quo, ad comprimendam graviſſimam controverſiam, quæ paucis abhinc annis RR. PP. Benedictinos inter & Canonicos Regulares de prærogativa honoris & ſui Ordinis antiquitate in Germania emerſit, magnoque animorum æſtu hinc indè diſceptata eſt, utrique parti ſilentium indictum eſt, ac diſtrictè vetitum, ne quis ad alterutram opinionem quocumque prætexto ventilandam, vel minimam lucubrationem, aut ſcriptionem quamcumque in lucem deinceps emittere præſumat. Ut igitur huic Sacræ Congregationis Decreto, eâ, quâ par eſt, veneratione, morem geramus, originem & propagationem Ordinis Canonicorum Regularium in præſentia conſultò prætermittam, & ne invidioſam litem repetere, obligataque jam vulnera intempeſtivè refricare videar, pacis altiſſimo ſilentio litabo, ſecutus conſilium Apoſtoli, Epiſtolæ 1. ad Corinth. cap. 11. verſ. 16. ubi ait: *Si quis autem videtur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia DEI*, & in Epiſtola ad *Titum* cap. 3. verſ. 9. *Genealogias*, inquit, *& contentiones, & pugnas legis devita, ſunt enim inutiles, & vanæ.*

C. Congregationem Eremitarum Fontis Avellanæ ſæculo undecimo per *S. Petrum Damianum* maximè inclaruiſſe, & in Congregationem Camaldulenſem poſteà coaluiſſe, memini, te nuper obſervâſſe. At ſcire velim, num iſti Eremitæ Congregationis Fontis Avellanæ, quos inter vixit Sanctus *Petrus Damianus*, diverſi fuerint ab Eremitis Congregationis Camaldulenſis, cujus Inſtitutor fuit *S. Romualdus*, & quænam Statuta in vitæ Eremiticæ profeſſione ſibi præſcripſerint obſervanda?

M. Etſi Fontis Avellani Eremum ante centum circiter annos Ordini Camaldulenſi adjunctam fuiſſe in confeſſo ſit apud omnes, ſunt attamen aliqui moderni Scriptores, qui autumant, *S. Petrum Damianum*, & alios Eremitas Congregationis Fontis Avellanæ antiquitùs non agnoviſſe *S. Romualdum*, ut Magiſtrum & Inſtitutorem ſuum, ac ſubindè illos inter Monachos Camaldulenſes cenſeri minimè debere. At doctiſſimus P. *Guido Grandus* Monachus Camaldulenſis edidit Lucæ anno MDCCVII. quatuor *Diſſertationes Camaldulenſes*, in quarum poſtrema multis momentis evincit, *S. Petrum Damianum*, & cæteros Monaſterii Fontis Avellani Anachoretas Camaldulenſis inſtituti fuiſſe. Et ſanè in dubium, meâ quidem ſententiâ, revocari haud poteſt, *Sanctum Petrum Damianum* ſin minùs *S. Romualdi*, Ordinis Camaldulenſium Fundatoris, auditorum, ſaltem ejus Diſcipulorum alumnum fuiſſe, eumque in multis à S. Romualdo conſtructis, vel ſub ejus diſciplina militantibus Eremis ac Cœnobiis commoratum fuiſſe, & ejuſdem Inſtituti lacte nutritum. Conſtat ſiquidem, Monaſterium Fontis Avellani, in quo, ut ſuperiùs diximus, *S. Petrus Damianus* Eremitarum vitam profeſſus eſt, à *S. Romualdo* quondam inhabitatum, & à *B. Ludulpho* ejus Diſcipulo fuiſſe inſtitutum. Fuit igitur *S. Petrus Damianus* ejuſdem Inſtituti ſocietate cum Diſcipulis S. Romualdi unitus, alioqui in eorum Cœnobiis permanere non potuiſſet. Quin, & ipſamet *S. Petrus Damianus* hanc communis Inſtituti ſocietatem inter ſe & *S. Romualdi* Diſcipulos apertè declarat in *Prologo Vitæ*, quam deſcripſit, *S. Romualdi*, ubi diſertè ſignificat, ſe ab egregiis, qui ſuperſtites erant, *S. Romualdi* Diſcipulis compulſum fuiſſe ad ejus geſta litteris conſignanda: *Multorum*, inquit, *Fratrum precibus, & germana charitate devinctus, quod de prædicto mirabili viro ab egregiis ejus Diſcipulis didici, aggrediar, Deo auctore, deſcribere.* Nimirùm *S. Petrus Damianus* eodem Religionis fœdere putabat, ſe cum Diſcipulis *S. Romualdi* conjunctum, quo Germani fratres ab eodem patre progeniti debent invicem quibusdam amoris & charitatis vinculis

vinculis eſſe obſtricti. Hinc eſt, quod (teſte doctiſſimo *Ludovico Thomaſſino* par. 1. libri tertii cap. 25. *De Veteri & Nova Eccleſia Diſciplina*) idem *S. Petrus Damianus* nonnullos, qui contra Inſtitutum S. Romualdi oblatrabant, compreſſit, illudque vindicavit in epiſtola duodecima libri ſexti, in qua ſe & ſuos præſertim tuetur à cujuſdam Abbatis impugnatione, qui conqueſtus erat, quòd Monachum è ſuo Monaſterio egreſſum, contra S. Benedicti Regulam, receptſſet: *Succenſetis*, inquit, *ac nos conquerentes arguitis, quia non debuimus veſtros Monachos in Eremo contra B. P. Noſtri Benedicti præcepta ſuſcipere.* Oſtendit autem *S. Petrus Damianus*, voluiſſe dumtaxat *S. Benedictum* in ſua Regula occurrere vagationi Monachorum ex uno in aliud Cœnobium, ſed eum non prohibere, immò potiùs hortari omnes, ut ex Cœnobitica ad perfectiorem Eremitarum vitam ſeſe transferrent. Ex hac porrò Inſtituti Sancti *Romualdi* defenſione, quam ſibi, ſuiſque neceſſariam ſuſcepit *S. Petrus Damianus*, liquidò patet, adeò coincidiſſe *Romualdi*, & *Petri Damiani* Inſtitutum, ut unius defenſio, alterius Apologia cenſeatur. Id totum confirmare placet verbis *Ludovici Thomaſſini*, in Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quàm Monaſtica verſatiſſimi, qui loco mox à me laudato hæc habet: *Scripſit Romualdi Vitam Petrus Damiani, ſcripſit & Apologiam. Confeſtim his Anachoretis ſumma ad perfectionis culmen eluctantibus obtrectari cœptum eſt, quòd ſemitam tenerent, quam non promonſtrâſſet, non tenuiſſet B. Benedictus, quodque ſuo cœtus aggregarent Monaſteriorum B. Benedicti deſertores. His ora obturabat Petrus Damiani hoc reſponſo: Caveri à B. Benedicto, ne Abbates alii aliorum Monachos admitterent, dum cogniti ſibi minime eſſent. Caveat*, (inquit Regula cap. 61.) *Abbas, ne aliquando de noto Monaſterio Monachum ad habitandum ſuſcipiat, ſine conſenſu Abbatis ſui) ſed Priores Anachoretarum ea prohibitione non implicari.* Quibus verbis palàm indicat Thomaſſinus, *S. Petrum Damianum* pro Inſtituto *Romualdi* Apologiam adornâſſe, & in ea ſui, ſuorumque vindicias egiſſe, ac ſubindè illum ſub *S. Romualdi* Diſciplina militâſſe. Idem etiam in ſuis Diplomatibus profitentur duo Summi Pontifices *Gregorius XV.* & *Urbanus VIII.* qui *S. Petrum Damianum* appellant *Decus & Gloriam Ordinis Camaldulenſis*. Addo denique, Fontis Avellani Cœnobii Eremitas, quibus præfuit *S. Petrus Damianus*, mutuâ olim ſocietate cum Camaldulenſibus conjunctos, in hoſpitii & ſuffragiorum communionem receptos, habitu, ſeu colorem, ſeu formam reſpicias, ſimillimo uſos eſſe, eorumque Statuta adeò convenire cum illis, quæ *S. Romualdus* Eremitis præſcripſit, ut eodem penè calamo, certè eodem ſpiritu dictata videantur, vel, ſi quæ intercſit differentia, ita levis illa ſit, ut vix inter ejuſdem individuæ Congregationis diverſa Monaſteria levius diſcrimen notari queat, nec major pro diverſitate locorum poſſit obſervari conſenſio, ſicut latè probat jam citatus *Guido Grandus*, Monachus Camaldulenſis, in ſuis *Diſſertationibus Camaldulenſibus*. His, & aliis id genus rationibus permotus, aſſerere nullus dubito, *S. Petrum Damianum*, cæteroſque Congregationis Fontis Avellanæ Eremitas ſemper fuiſſe *S. Romualdi* Diſcipulos, ſeu Inſtituti Camaldulenſis alumnos, Ex hac Congregatione Eremitarum Fontis Avellani quinque ab *Ughello* in *Italia Sacra* recenſentur Anachoretæ, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo fuerunt diſcipuli *S. Petri Damiani*, & poſteà Epiſcopi Engubini, videlicèt *Theobaldus*, *Rodulfus*, *Maynardus*, *Julianus*, & *Joannes*. Vitam *Rodulphi* ſcriptam à *S. Petro Damiano* recitat *Mabillonius* part. 2. ſæculi VI. Benedictini, quod eſt Eccleſiæ undecimum. *Joannes* vero, *Laudenſis* cognominatus, is ipſe eſt, qui, ut ſuperiùs diximus, ſcripſit Vitam *S. Petri Damiani*, & obiit anno MCVI. ſeptimo Idus Septembris. Sanctorum Faſtis à *Paſchali II.* Pontifice Maximo adſcriptus eſt, ejuſque Vitam poſt *Ferrarium*, & *Ughellum* deſcripſerunt Bollandiani. Celebris etiam inter Diſcipulos *S. Petri Damiani* fuit *S. Dominicus Loricatus*, cujus Vitam inſeruit *Mabillonius* ſæculo VI. Benedictino ad annum MLXXII. Alios Congregationis Fontis Avellanæ Eremitas Sanctimoniâ inſignes in ſuis Scriptis memorat *S. Petrus Damianus*, præſertim in Opuſculo 51. quod *de Vita Eremitica* inſcribitur. Legi etiam poteſt *Jacobillus*, qui tom. 3. *de Sanctis & Beatis Umbriæ* poſt Vitam *B. Ludulphi*, Diſcipuli *S. Romualdi*, & Cœnobii Eremitarum Fontis Avellani Fundatoris, enumerat ſeptuaginta quatuor Anachoretas, qui in hocce Monaſterio maximâ eximiæ ſanctitatis laude præfulſerunt.

D. Quibuſnam Statutis regebantur iſti Eremitæ Congregationis Fontis Avellanæ, quos Camaldulenſi Inſtituto fuiſſe addictos hactenùs ſat ſuperque probaſti?

M. Complura, eaque auſtera admodùm Eremitarum Congregationis Fontis Avellanæ Statuta refert *S. Petrus Damianus* in ſuis Operibus, præſertim in Opuſculo 15. ubi agens de Monaſterio, quod ipſemet in Suavicinio Monte conſtruxerat, hæc capite ſexto ſcribit: *Unde fit, ut in illa Eremo, quam, auctore DEO, in latere Suavicinii Montis ipſi conſtruximus, pulmentum, præter unum, cunctis penè temporibus, penitùs ignoretur. A vino autem aliquanto tempore continuimus, ita ut neque laici, neque extrinſecus venientes, vel etiam in Paſcha Domini aliquid hic præter aquam biberent, neque vinum hic, niſi pro ſacrificio haberetur. Sed quoniam & hic manentes cœperunt ægrotando deficere, & quidam ad Eremiticam Vitam tranſire cupientes, hujus rigoris obſervantiam videbantur penitùs abhorrere, fraterna, ſive, ut veriùs dicam, communi imbecillitati diſpenſatoriè condeſcendentes indulſimus, ut vinum, ſervato ſobrietatis moderamine, biberetur.* Et cap. 11. ejuſdem Opuſculi ait: *Illud etiam non minima pœnitentiæ pars eſt, quòd omni tempore, ſive æſtate, ſive hyeme, non calceis, non ocreis utuntur in cellulis, ſed nudis ſemper cruribus, & pedibus conſuetudo eſt permanere, exceptis his, quos gravi moleſtia infirmitatis urgentur.* Tenebantur etiam Eremiticæ Congregationis Fontis Avellanæ, ex Inſtitutione *S. Petri Damiani*, Officium B. Mariæ Virginis vel in Choro communiter, vel privatim in ſuis cellis quotidiè recitare, ſicut colligitur ex ejuſdem *S. Petri Damiani* Vita cap. 15. & in ejus epiſtola 32. libri ſexti, ubi Monaſterium S. Vincentii divinitùs afflictum narrat ob intermiſſum B. Mariæ Virginis quotidianum Officium, nec niſi poſt peractam neglecti hujuſmodi pœnitentiam, & ſeriem hujus conſuetudinis deinceps inviolabiliter obſervandæ promiſſionem, priſtinæ tranquillitati Cœnobium illud

Eremitarum Congregationis Fontis Avellanæ redditum eſſe aſſeverat. Mitto facio, brevitatis ergò, cætera horumce Eremitarum circa Jejunia, Vigilias, Diſciplinas, Statuta, & ſpiritualis exercitii ſtudia, quæ legi poſſunt apud *S. Petrum Damianum.*

D. Impensè quidem laudo prudentiam *S. Petri Damiani*, & aliorum Eremitarum Congregationis Fontis Avellanæ, qui ingentem illam à vino abſtinentiam, cui ſeſe à principio in Eremo arctiùs addixerant, poſteà *ob communem imbecillitatem* temperârunt, & ne Eremum omnibus horridam & exoſam redderent, permiſerunt, ut vinum, *ſervato ſobrietatis moderamine, biberetur.* Hanc prudentem œconomiam vehementer ipſe optarem, ut itidem ſequerentur Monachi Carthuſienſes, de quorum Sanctiſſimo Inſtituto plura jam in hocce noſtro Colloquio diſſeruimus. At enim, ut candidè fatear, necdum intelligo, qui poſſit hæc lex, ſeu conſuetudo, quæ etiamnum viget apud Carthuſienſes, abſtinendi à carnibus, etiam in extremo vitæ periculo, conciliari cum lege naturali, quâ unicuique vitam ſuam conſervandi neceſſaria incumbit obligatio. Dicas igitur, quæſo, an Carthuſianus ægrotus teneatur abſtinere à carnibus, & vitam potiùs amittere, quàm carnes (etiam ſecretò) comedere?

M. Ut faciam ſatis huic difficultati, quam ad elucidandam Monaſticam Carthuſienſium Diſciplinam non abs re propoſuiſti, ea in ſummam hìc redigam, quæ noſter *Franciſcus Victoria* in Relectione nona de *temperantia*, & *Franciſcus Sylvius* in ſuis Commentariis in primam ſecundæ S. Thomæ quæſt. 96. art. 4. ad Quæſitum 7. perdoctè in hanc rem ſcripſerunt. In primis duo illi graviſſimi Scriptores docent, non licere Carthuſiano ægrotanti veſci, etiam ſecretò, carnibus, ſi alii ſuppetant cibi, quibus impedire poſſit, ne fame pereat. Hæc quippè conſuetudo abſtinendi à carnibus, etiam in morbis, in quibus vita maximè periclitatur, vim habet præcepti & legis, & quidem toto Carthuſienſium approbante Ordine. Eam autem conſuetudinem juſtam eſſe ex eo potiſſimum evincitur, quod cedat in bonum ſpirituale Ordinis, quam ſi ſemel relaxarent Carthuſiani, & in morbis graviſſimis permitterent fratribus veſci carnibus, ſenſim ſine ſenſu totius Ordinis diſciplina tepeſceret, & primò quidem in caſibus periculoſis, dein verò, ad multos alios caſus diſpenſatio paulatim traheretur, præſertim, cùm Medici ſæpè ſæpiùs morbos inveniant, quibus curandis, vel utilem, vel neceſſarium judicent eſum carnium, unde tamen contingeret, ut omnes graves morbi eſſent occaſio ſolvendæ carnium abſtinentiæ, & Carthuſienſes paſſim in Infirmariis veſcerentur carnibus. Ut igitur, inquit *Sylvius*, iſta ſancta Religio maneat in ſuo vigore, laudabile ac honeſtum eſt, quod etiam in articulo mortis à carnibus abſtineant, idque non tantùm coram aliis, ſed etiam in ſecretò. Dum enim ſcitur, eam Conſtitutionem ita ſtrictè obſervari, ut ne ſecretò quidem & urgente mortis periculo, carnibus veſci liceat, fit ut Religioſi eam exactiſſimè ſervent, neque diſpenſationes quærant, neque ab Inſtituti ſui avita Diſciplina ac vigore deflectant. Fateor quidem, quemlibet lege naturali teneri conſervare vitam ſuam. At illa lex naturalis de vita propria conſervanda non obligat ſimpliciter & abſolutè pro omni caſu vel eventu, ſed ſub conditione, niſi cauſa aliqua honeſta & gravis aliud poſtulet. Nec enim ſemper quis tenetur ſervare vitam per omne medium licitum, ut liquidò patet in multis caſibus, ubi aliquis propriam poſſet defendere vitam, & tamen ad conſervationem virtutis patientiæ permittere poſſet ſe ab aggreſſore occidi, non ſecus ac Martyres, qui ad perhibendum fidei teſtimonium rectè permiſerunt ſibi inferri necem. Uxor etiam poteſt cum vitæ ſuæ periculo aſſidere & aſſiſtere viro ſuo peſte laboranti, quamvis non deeſſent perſonæ, quæ ipſum juvare poſſent. Poſtremò, non tenetur aliquis ad conſervationem vitæ mutare ſolum, ſeu de conſilio Medicorum deſerere patriam & in externas regiones proficiſci, nec prolongare vitam ſuam per alimenta, quantùm poteſt, nec ſumere cibos delicatiſſimos, & medicinas pretioſiſſimas, ſed nec in mortis articulo mollia accipere ſtramenta, ſi ad exemplum pœnitentiæ humi, vel in aſpero aliquo loco, ſicut, dum ſanus erat, quieſcere ſolebat, vitam finire velit, alioqui damnari deberent auſteritates Monachorum, jejunia Eccleſiaſtica, & exempla Sanctorum, præcipuè *S. Martini* Epiſcopi Turonenſis, qui, teſte *Severo Sulpicio* in ejus vita, cùm illius Diſcipuli ei in extrema ægritudine conſtituto ſuaderent, ut pateretur molliora ſtramina corpori ſuo ſupponi, reſpondit: *Non decet Chriſtianum niſi in cinere mori, filii fratres, ego ſi vobis aliud exemplum relinquo, ipſe peccavi.* Quapropter, cùm Carthuſianis juſta ſemper adſit & legitima cauſa abſtinendi à carnibus, etiam in extremo morbi cujuſvis periculo, videlicèt ne eorum Regula relaxetur; lex naturalis de vita propria conſervanda non illos adſtringit, ut, dum alii cibi ſuppetunt, ad ejus conſervationem carnibus utantur, etiamſi alioquin ſint morituri.

D. Sed, ſi Carthuſienus in extrema neceſſitate, ſeu in ſummo vitæ diſcrimine verſetur, nec ei alii cibi, præter carnes ſuppetant; quid, amabo, illo in caſu facto opus erit? numquid etiam tunc tenebitur, ne carnes comedat, ſeſe fame enecare?

M. Eo in caſu docent duo graviſſimi mox à me citati Theologi, & *Joannes Gerſonius* Sacræ Facultatis Pariſienſis Cancellarius in Tractatu, quem edidit, *de Abſtinentia Carthuſienſium*, non ſolum poſſe, ſed & debere Carthuſianum veſci carnibus, idque probant primò, quia, ut habetur Capite, *ſicut de Conſecratione. diſtinct.* 1. extrema neceſſitas excuſat ab obſervatione legis humanæ. Secundò, quia ſi Carthuſianus eo in caſu non veſceretur carnibus, eſſet ſui ipſius homicida, juxta illud Sancti *Ambroſii*: *Paſce fame morientem, ſi non paveris, occidiſti.* Nemo autem dicet, Carthuſianum in ea, de qua agitur, circumſtantia conſtitutum, damnatum eſſe, ut fame pereat, aut legem Carthuſianis de abſtinentia carnium impoſitam ejuſmodi caſum unquàm expreſſiſſe, ad quem proindè ſeſe extendere minimè debet, cùm favores, ut habetur in jure, ſint ampliandi, & odia reſtringenda, præſertim cùm agitur de conſervatione vitæ. Denique, quando duæ leges inter ſe pugnant, minor debet cedere majori, ac ſubindè in caſu propoſito Carthuſianorum lex debet cedere legi naturali, quæ major eſt, & præcipit conſervationem vitæ. Poteſt itaque, immò & debet Carthuſianus, in extrema neceſſitate, & in ſummo vitæ diſcrimine conſtitutus, comedere carnes, ſi nullum alium cibum habeat, nec habere

poſſit,

poſſit,& fame alioquin ſit moriturus. Quod ſi fortè aliqui ſcandalum paſſuri eſſent, videndo Carthuſianum eo in caſo propoſito veſci carnibus, ratio extremæ neceſſitatis eis declaranda eſſet, priùſquam eas comederet. Sed, ſi non obſtante illa declaratione, inde tamen apud aliquos oriretur ſcandalum, non eſſet illud curandum, inquit *Sylvius*, nec propterea ab eſu carnium abſtinendum, quia iſtiuſmodi ſcandalum non eſſet datum, ſed acceptum, cùm unicuique evidens eſſe debeat, quod in extrema neceſſitate, in qua ad conſervationem vitæ nulli alii cibi, præter carnes, ſuppetunt, eſus carnium licitus ſit.

D. Complectere, quæſo, nunc ſub una & eadem ſerie cætera, quæ generatim ſpectant Diſciplinam Monaſticam undecimi potiſſimùm ſæculi.

M. Vigebat adhuc undecimo ſæculo antiquus mos in Eccleſia receptus, quo pueri à parentibus religioſæ vitæ conſecrari, & Monaſteriis offerri ſolebant, cujus puerorum oblationis à parentibus Monaſteriis factæ tres formulas edidit doctiſſimus, & de Diſciplina Monaſtica optimè meritus *Joannes Mabillonius* tom. 3. *Veterum Analectorum.* Monachi ad Profeſſionem ante annum decimum quartum ætatis completum non admittebantur. Ad Eccleſiaſticas dignitates & hierarchica munia paſſim aſſumebantur Monachi, præſertim ex Congregatione Cluniacenſi. Ex quo facilè refellitur calumnia quorumdam Status Monaſtici æmulorum, qui undecimo ſæculo aſſerebant, Monachos ad Hierarchicos gradus & officia promoveri non debere, quos obtrectatores Synodus Nemauſenſis, Præſide *Urbano II.* anno milleſimo nonageſimo ſexto celebrata damnavit Canone ſecundo his verbis: *Sunt nonnulli ſtulti dogmatis, magis zelo amaritudinis, quam dilectionis inflammati, aſſerentes, Monachos, qui mundo mortui ſunt, & Deo vivunt, Sacerdotalis officii indignos, neque pœnitentiam, aut Chriſtianitatem, ſeu abſolutionem largiri poſſe per Sacerdotalis officii injunctam gratiam; ſed omnino falluntur.* Epiſcopi ex Monaſteriis aſſumpti Monaſticum habitum, & vitæ Regularis Inſtituta ſervare tenebantur. Immunitates & privilegia Monaſteriis conceſſerunt Romani Pontifices undecimi ſæculi, quia Epiſcopi ſua authoritate abuſi, Monachos & Sanctimoniales infeſtabant, ſicut teſtatur *Gregorius VII.* Summus Pontifex in epiſtola 69. lib. 2. ad *Cambertum* Epiſcopum Tarvinenſem data, qui Monachis Abbatiæ S. Michaëlis moleſtus erat. Sanctus etiam *Anſelmus* ad *Urbanum II.* Summum Pontificem epiſt. 22. lib. 2. pro ſuo Beccenſi Monaſterio ſcripſit, in qua conqueritur de iſtis Epiſcoporum gravaminibus, quæ, ſeu præſentia, ſeu quæ merito metuebantur, in cauſa fuerunt, cur Monachi ſæculi undecimi privilegia à Sede Apoſtolica poſtularint, & immunitatem ab Epiſcopali juriſdictione obtinuerint. Sed de Monaſtica Diſciplina hactenus ſatis.

D. Cùm Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quam Monaſtica, quæ ſæculo decimo pene collapſa erat, feliciter undecimo ſæculo fuerit reſtituta, facile mihi perſuadeo, Summos Pontifices, & Paſtores ejuſdem ſæculi undecimi, nihil tam curæ ac cordi habuiſſe, quam ut primitivæ Eccleſiæ formas ac regulas morum revocarent, vitia & abuſus, qui, heu nimium! ſæculo decimo invaluerant, penitùs extirparent, & ſacri Conciliorum Canones, quibus doctrinæ moralis vigor munitur, ac ſanctitas illibata cuſtoditur, adamuſſim obſervarentur, omneſque Chriſtiani ad bene, beateque vivendum purioris, ſanioriſque doctrinæ moralis documenta ſequerentur.

M. Quamvis pravos corruptoſque fuiſſe decimi ſæculi mores negari non poſſit, nullus tamen in tanta perditiſſimorum morum licentia repertus eſt, qui doctrinæ moralis puritatem novellis adinventis opinionibus, & ſubtilibus quibuſdam diſtinctiunculis, exceptionibus, & tergiverſationibus corrumpere, evertere, aut labefactare tentaverit. Graſſabantur, fateor, ſæculo decimo Simonia, libido, ambitio, legumque divinarum & humanarum contemptus, nullum tamen Doctorem, nullum Scriptorem, nullum iſtius ſæculi Epiſcopum fuiſſe legimus, qui Chriſtianæ Moralis doctrinæ integritatem laxis opinationibus fœdarit, hominum cupiditatibus lenocinari ſtuduerit, aut diverticula quæſierit ad excuſandas excuſationes in peccatis, ſed potiùs ex Operibus Scriptorum illius ſæculi, præſertim *Ratherii* Epiſcopi Veronenſis, facilè intelligimus, eos ſacram legis & Ethices Chriſtianæ doctrinæ ſeveritatem impenſe coluiſſe, in vitia, quæ ea ætate latè ſerpebant, acriter invectos eſſe, nihilque in ſuis Scriptis tam frequenter Clericis inculcaſſe, quam ut pravos mores emendarent, & ſacros Canones ſpiritu DEI conditos & firmatos, ac totius Orbis reverentia conſecratos tenerent, atque jugiter præ oculis haberent, tanquam normas & regulas morum fixas, immobiles, immutabiles, & veluti cœleſtia Inſtituta ad benè informandam in temporum perpetuitate Chriſtianorum vitam omnino neceſſaria. Scilicet ſæculo decimo, licèt corruptiſſimo, ignota adhuc erat Lesbia illa morum Regula, qua nonnulli poſtremis hiſce temporibus ad exſufflandum rigorem Canonum, puras Chriſtianæ Ethices normas cereis, teneris, flexibilibus, & in quam velis formam ductilibus Inſtitutis mollire, ac depravare conati ſunt, eaſque ad nihilum redegiſſent, niſi Summi Pontifices, & Eccleſiarum Præpoſiti ejuſmodi corruptelas ac nefaria dogmata cenſuris confixiſſent, atque natalitiis tenebris omnino damnaſſent. Cæterùm, quamvis ſæculo decimo Ethices Chriſtianæ doctrina nullis corruptelis, laxiſque opinionibus fuerit inquinata, certum tamen eſt, pravos ac corruptos cum Clericorum, tùm Laicorum mores magna Eccleſiæ damna intuliſſe, ad quæ reparanda haud parùm contulerunt innumera virtutum Chriſtianarum documenta, quæ dictis factiſque tradiderunt Congregationes & Ordines Monachorum & Regularium, quos ſæculo undecimo inſtitutos fuiſſe jam obſervavimus. Puduit enim multos mortalium in luto vitiorum demerſos hærere, cùm cernerent ſanctos homines, neglectis ſæculi honoribus, contemptiſque perituris voluptatibus, per arduum iter contendere ad æternas opes, & ad immortalem gloriam adipiſcendam omnes ſuas curas ac cogitationes conferre. Complures in novis iſtis Congregationibus & Ordinibus Monaſticam, vel Regularem vitam amplexi, patrimonia relinquere, ſpes ſæculi abjicere, & acerbam quidem, ſed ſanctam Chriſtianamque diſciplinam ſubire non dubitarunt. Summi etiam Pontifices omnem diligentiam adhibuerunt, ut vitia, quæ in agro Eccleſiæ ſuccrevefant, evellerent, Clericos ad meliorem frugem reducerent, & ad divinæ legis ſacrorumque Canonum obſervationem incitarent. Hinc Synodos ſæpiùs cele-

celebrarunt, Decreta ediderunt, ſevera judicia juxta rigorem Canonum exercuerunt, late graſſantem, & omnia devaſtantem Simoniam ab Eccleſia procul depulerunt, Cathedras & Sacerdotia ſine reſpectu perſonarum ſacrilegis emptoribus, venditoribuſque abſtulerunt, & reos contumaciæ, atque convictos ſacrilegæ nundinationis è contubernio fidelium extruſerunt. Inter illos Summos Pontifices, qui reformandis fidelium moribus ſæculo Eccleſiæ undecimo ſtrenue allaborarunt, Principem locum obtinet *Gregorius VII.* qui in morum diſciplina nihil novi, nihil peregrini, nihil propria adinventione ſtatuendum eſſe, ſed tritam, regiamque Sanctorum Patrum viam ſectandam eſſe docet his verbis: *Videntes ordinem Chriſtianæ Religionis multis jam labeſactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum animarum cauſas diu prolapſas, & ſuadente diabolo conculcatas; concuſſi periculo & manifeſta perditione Dominici gregis, ad Sanctorum Patrum Decreta Doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione noſtra ſtatuentes; ſed primam & unicam Eccleſiaſticæ diſciplinæ regulam, & tritam Sanctorum viam, relicto errore, repetendam & ſectandam eſſe cenſuimus. Neque enim alium noſtræ ſalutis & æternæ vitæ introitum Chriſti ovibus, eorumque Paſtoribus patere cognoſcimus, niſi quem ab ipſo monſtratum, qui dixit: Ego ſum Oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & paſcua inveniet: & ab Apoſtolis prædicatum, & à Sanctis Patribus obſervatum in Evangelica, & in omni divinarum Scripturarum pagina didicimus.* Hoc Sanctiſſimi Pontificis Oraculum utinam ſæpius expenderent, ac ſemper executioni mandarent Doctores hujus ſæculi! Multas ad reformandos ſui ſæculi mores leges tulit *Gregorius VII.* quibus in Clericos Eccleſiæ caſtitatem pravis facinoribus & flagitioſa vitæ conſuetudine deturpantes graviſſimis pœnis animadvertit, & omnium Chriſtianorum mores ad Sacræ Scripturæ auctoritatem, ad Sanctorum Patrum doctrinæ normam, ad ſacrorum Canonum rigorem exigi ac componi oportere ſanxit. Extiterunt etiam undecimo ſæculo Epiſcopi, qui amore boni, & morum diſciplinæ ſtudio accenſi, lolium in agrum Domini improborum hominum manibus injectum tollere, Clericorum vitam caſtigare, atque bonos mores Decretis & Synodis revocare pro viribus ſtuduerunt. Morales Caſuum reſolutiones ex primitivorum Eccleſiæ Patrum doctrina hauſerunt tam Scriptores, quam Confeſſarii undecimi ſæculi, quia ſicut aquæ in fonte puriores ſunt, ita incorruptus, ſive de Dogmatibus, ſive de moribus ſenſus in Sanctis primitivæ Eccleſiæ Doctoribus limpidius apparet, cum nullis ſit novitatum nebulis, nullis laxitatis tenebris infuſcatus. Denique, undecimo ſæculo in hanc ſententiam, tanquam certiſſimam, Patres, Concilia, Doctores omnes conſentiebant, peccatoribus conſuetudinariis procraſtinandam eſſe Abſolutionem, Pœnitentiam juxta delictorum gravitatem eſſe imponendam, præviam Euchariſtiæ ſatisfactionem veram, conſtantem, fortem eſſe debere, non ſegnem & ſomnolentam ac iteratis lapſibus obnoxiam. Hanc undecimi ſæculi pœnitentiæ imponendæ, & Euchariſtiæ ſuſcipiendæ praxim non ſolum laudat & obſervandam præcipit S. Carolus Borromæus avitæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus, ſed etiam illius fructum ipſa experientia ſeſe didiciſſe teſtatur antiquus & pius Pater Soc. JESU, *Emericus de Bonis* in libello Italico, cui titulus eſt: *Trattato del Santiſſimo Sagramento dell' Altare*, Romæ excuſo anno 1595. ubi hæc habet: *Utiliſſimum remedium eſt adverſus iteratos lapſus, multiſque probatum experimentis, abſolutionem peccatoribus differre, ut ſe aliqua pœnitentia ad communionem comparent. Varia igitur pœnitentiæ officia ipſis imponenda ſunt, quibus ad cognitionem, dolorem, & deteſtationem peccatorum perducantur: hoc autem niſi fiat, peccatores ſtatim ad vomitum redeunt. Hoc Inſtitutum multis peccatoribus profuiſſe teſtantur graves, & prudentes Religioſi. --- Si Confeſſarii majorem ſeveritatem adhiberent, multo major, frequentiorque pravorum hominum emendatio conſequeretur; non iiſdem ſemper criminibus obnoxios homines cerneremus, neque ſubinde, ut faciunt, Confeſſarios mutarent, ut aliquem tandem inveniant mollem facilemque, qui leves imponat pœnas, qui ſinat, quoties libuerit, etiam moribus immutatis, ad Euchariſticam menſam accedere, quem deinde inventum tanquam peritiſſimum prædicant. Cæteros, qui perverſorum morum, inſtitutorumque mutationem exigunt, tanquam incommodos, ſcrupuloſos, humanæque fragilitati nimium duros reprobant. Sed miſeri illi animarum Rectores non cernunt, pravos homines in vitiis ſuis propterea ſua indulgentia detineri, atque in priſtina peccata relabi &c.* Hactenus *Emericus de Bonis*, cujus verba ex Italico idiomate in Latinum accurate reddidi, ut inde intelligeres, quam perperam nonnulli hanc praxim in adminiſtratione Sacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ, quæ ſæculo undecimo, & in aliis præcedentibus Eccleſiæ ſæculis viguit, ſeu pernicioſam, & certam ad deſperationem viam, hodie infamare præſumunt, cùm potiùs toti retro antiquitati, ſacris Conciliorum Canonibus, & doctrinæ Sanctorum Patrum apprime conſentanea ſit, ut videre eſt in libro *de Frequenti Communione*, quem, præter ſexdecim Epiſcopos & viginti Doctores, Conventus etiam Epiſcoporum Auſcenſis Provinciæ in Galliis anno MDCXLV. inuſitato honore populo Chriſtiano commendavit.

D. Cum antiquitas, Patrumque conſenſio vera ſit amuſſis, ad quam non ſolum fidem, ſed & doctrinam morum exigere debemus, optandum ſane eſt, ut omnes animarum Rectores ſectentur documenta *S. Caroli*, qui, ut nupertime legebam in Concilio quarto Mediolanenſi, ab ipſo pro reformatione morum coacto, ſic animarum Rectores ad Præceptorum Eccleſiaſticorum obſervantiam, ac caſtæ Moralis Diſciplinæ cuſtodiam adhortatur: *An vero fortaſſe à curatione noſtra deterremur, quia hoc noſtro Provinciæ ſanandæ ſtudio exulcerantur quorumdam animi paſſim dictitantium: non ferunt hæc tempora veterum Canonum & antiquæ Eccleſiæ medicamenta? immo ardentius progrediamur, quoniam hæc una medicina præſtantiſſima eſt, maxime opportunum id remedium, ne quibus olim rationibus diſciplina Chriſtiana ſata & propagata fuit, iiſdem ipſis inſtauretur & conſervetur.*

† † † †
† † †
† †
†

HI-

HISTORIA
ECCLESIASTICA
Duodecimi Sæculi,
Variis Colloquiis digeſta.
TOM. IV. PARS II.

INDEX COLLOQUIORUM,

COLLOQUIUM I.

QUo loco eſſent res Eccleſiæ tam in Oriente, quàm in Occidente ſub Imperatoribus, & Principibus Chriſtianis? Pag. 90.

COLLOQUIUM II.

In quo texitur ſeries Epiſcoporum, qui duodecimo Sæculo præcipuas Sedes tenuerunt. 103.

COLLOQUIUM III.

De Hæreſibus, quæ duodecimo Sæculo Eccleſiam infeſtârunt. 118.

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, cùm Generalibus, tùm Nationalibus quæ duodecimo Eccleſiæ Sæculo ſive ad damnandas exortas hæreſes, ſive ad componendas enatas controverſias, & collapſam reſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam variis in locis fuerunt celebrata. 132.

COLLOQUIUM V.

De Viris Illuſtribus, qui eruditionis & pietatis laude duodecimo Eccleſiæ Sæculo claruerunt. 148.

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, & Diſciplina cùm Eccleſiaſtica, tum Monaſtica, & de Ethica Chriſtiana duodecimi Eccleſiæ Sæculi. 164.

PROLEGOMENON.

HIſtoria duodecimi Ecclaſiæ Sæculi varios ac percelabres complectitur aventus. Plures axpeditiooes ex omni ferma Occidente in terram Sanctam pro bello ſacro cootra Turcas per totom boc ſæculum decernuntur, vario quidam ſucceſſu, ſed tandem infelici axitu. Occaſione juris *Inveſtituræ* oova exoritur turbarum ſeges, diſrumpitur concordia Sacerdotii, & Imperii, Ecclaſia Romana multis ſchiſmatibos diu exagitatur, Summi Pontifices cum Imperatoribus, Epiſcopi cum Ragibos in tutandis ac viodicandis Ecclaſiæ juribus & privilegiis acre ac diuturnum ſuſtinent bellum; Anglia ſeſe turpiſſimè fœdat injuſtâ neca *S. Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi, Jurium & Immunitatum Eccleſiæ acerrimi viudicis, qui à ſicariis ad ipſam Aram intrepidus trucidatur. Compluresbæraſes ax orco prodeuntes ſacrilegum caput efferunt, quæ in Conciliis configuntur, & per doctis clariſſimorum Scriptorum Operibus proteruntur. Sanctiſſimæ conduntur legaa, quibos Diſciplina Eccleſiaſt. morum doctrinæ integritas ſarta tecta conſarvatur. Novis Monachorum, ac Raligioſorum Ordinibus munitur, ac illuſtratur Eccleſia. Danique, ſæculo Ecclaſiæ duodecimo Theologia Scholaſtica novâ methodo traditur, ac juris Canooici inſtituitur profeſſio, quæ poſteà latiſſimè propagatur. Hæc eſt ſumma rerum, quæ ſæculo Eccleſiæ duodecimo contigerunt. Sed ut ampliorem, omnique ax parte accuratam omnium illorum evantuum notitiam tibi ſuppeditare poſſim, ſex Colloquia, juxta præſcriptam, & hactenus obſervatam mathodum inſtituam, & ſingula quæque loco & ordioa ſuo aptè collocare pro viribus ſtudabo. Io primo Colloquio oſtendam, quo loco eſſent res Ecclaſiæ tam in Orienta, quàm in Occidente ſub Imperatoribus & Principibus Chriſtianis. In altero axhibebo ſariam Epiſcoporum, qui præcipuas Eccleſiæ ſedes duodecimo ſæculo tenuerunt. In tertio referam hæreſes, quæ eodem ſæculo Eccleſiam infaſtârunt. In quarto agam de Conciliis, quæ tum ad damnandas gliſcantes hæreſes, tùm ad conſopiandas enatas Controverſias, tùm ad collapſam reſtaurandam Ecclaſiæ diſciplinam variis in locis fuerunt celabrata. Quintom erit de Viris Illuſtribus, qui duodecimo ſæculo eruditionis & pietatis laude claruerunt. In ultimo de bis, quæ ſpectant Fidai Catholicæ Doctrinam, Diſciplinam cùm Ecclaſiaſticam, tùm Monaſticam illius ſæculi, Morumque doctrinam, breviter ſtrictimque diſſeram.

COLLOQUIUM PRIMUM.

Quo loco eſſent res Eccleſiæ tam in Oriente, quam in Occidente ſub Imperatoribus & Principibus Chriſtianis?

Discip. QUamquàm res Eccleſiæ ſub Imperatoribus, qui ſæculo duodecimo ſumme rerum in Oriente potiti ſunt, optimo loco fuiſſe, facilè conjecturâ aſſequi poſſim ex ſacra illa in Palæſtinam expeditione, quam ſub finem undecimi ſæculi, Duce *Godefrido Bullionio*, magnis animis ſuſceperunt Latini, ſuisque victricibus armis Saracenos fugârunt, Hieroſolymam expugnârunt, multas civitates in ſuam poteſtatem redegerunt, ac tandem Chriſtianam Religionem in ea Orientis loca, à quibus Barbarorum tyrannide pulſa jam ptidem exulabat, poſtliminiò ſevocârunt; nihiloſeciùs, ut magis perſpectum habeam ſtatum Eccleſiæ ſub imperatoribus, qui duodecimo ſæculo Orienti præfuerunt, primùm ſcire velim ſeriem Geſtaque Imperatorum Orientis, dein, quid geſſerint, quidve moliti fuesint Latini, vulgo *Crucefignati* eppellati, qui toto duodecimo Eccleſiæ ſæculo ſuas ſedes in Oriente fixerunt?

Mag. Imperabat in Oriente *Alexius Comnenus*, quando ſub finem undecimi ſæculi Latini Crucefignati ſacram in Palæſtinem Expeditionem ſuſceperunt, eorumque ope bellum contra Turcas feliciter geſſit; ſed poſteà à tam numeroſis ac fortibus Latinorum exercitibus ſibi timens, eos primùm fraudibus, dein aperto Marte infeſtavit, fœdè ac fraudulenter deſeruit, etque de clade, quæ illis ipſo belli initio à Turcis illata fuit, haud parum gaviſus eſt, ficut teſtatur Auctor Anonymus, qui ſcripſit Hiſtoriam *Belli ſacri*. quam *Mabilloeius* tomo 1. *Muſai Italici* §. 2. publicavit. Idem etiam teſtantur Primores ſacræ illius in Palæſtinam Expeditionis Duces in Epiſtola, quam ſcripſerunt ad *Urbanum II.* Pontificem Maximum, ubi de *Alexio Comneno* Imperatore conqueruntur his verbis: *Tu nos filios per omnia tibi obedientes, Pater piiſſimè, debes ſeparare ab injuſto Imperatore, qui multa bona promiſit nobis, ſed minimè fecit. Omnia enim mala & impedimenta quæcumque facere potuit, nobis fecit.* Hanc epiſtolam refert *Balezius* tomo 1. Miſcell. Conatur quidem *Anna Comnena*, elegantiſſima Princeps hiſtorica, & filie *Alexii Comneni* Imperoris, excuſare patrem ſuum, eumque in quindecim libris *Alexaidos* à ſe editis ab hac labe purgare; ſed nullam hac in re merètur fidem, quippe quæ, dum adulatur patri ſuo, acriter invehitur in Latinos, quorum Sacerdotes injuriis & calumniis proſcindit libro decimo, atque intempeſtivo Gallorum, qui in ſacro bello merebantur, vituperio, excuſationem patris ſui libro undecimo fulcit. Sed de *Anna Comnena* plura dicemus in quinto Colloquio, ubi de Viris Illuſtribus duodecimi ſæculi, eorumque operibus datâ operâ ſermonem inſtituemus. Exceſſit è vivis *Alexius Comnenus* Orientis Imperator die 15. menſis Auguſti enni MCXVIII. poſtquàm vixiſſet annos circiter ſeptuaginta, & imperâſſet annos XXXVII. menſes quatuor, dies quindecim, ut *Zonaras*, qui in eo Annales ſuos abſolvit, *Nicetas Choniates*, qui eosdem proſequitur, *Anna Comnena*, ejus filia, aliique produnt. *Alexio Comneno* in Græcorum Orientis imperium ſucceſſit ejus filius *Joannes Comnenus*, dictus à quibusdam *Calo-Joannes*, qui in conſortium Imperii à patre ſuo anno milleſimo nonageſimo primo adſcitus, poſt ejus mortem ſolus Imperium adminiſtravit. Jam uxorem duxerat *Ireeem* Ladiſlai Hungariæ Regis filiam, ut teſtatur *Zonaras*, & oſtendit *Ducangius* in Auguſtis Familiis Byzantinis. Latinis multò æquior patre ſuo fuit *Joannes Comnenus*, & in Eccleſiam Romanam propenſior, ad cujus Inſtituta & obedientiam Græcos revocare in votis habuit. Exſtant enim *Petri* Venerabilis Cluniacenſis Abbatis duæ Epiſtulæ, videlicèt trigeſima nona, & quadrageſima libri ſecundi, quarum prior *Joanni Comneno* Imperetori, & poſterior *Patriarchæ* Conſtantinopolitano ſcripta eſt pro reſtitutione Cœnobii Cluniacenſium, quod erat Conſtantinopoli, & in priori epiſtola *Petrus* Cluniacenſis Abbas *Joannem Comnenum* Imperatorem ſuſcipit in confratrem & comparticipem omnium ſpiritualium beneficiorum Congregationis Cluniacenſis, quemadmodum & alii Catholici Principes jam ſuſcepti erant. Utramque *Petri* Venerabilis epiſtolam refert *Baronius* enno MCXIX. num. 18. & ſeqq. unde compertum habemus, ſæculo duodecimo Conſtantinopoli, & in tota Græcia Baſilicas fuiſſe, & varia Latinorum Religioſorum Monaſteria, quibus Romanis moribus, & ritu Latino vivere, reliquaque ſacra ad ritûs Latini normam celebrare permittebatur, quod certè nunquam conceſſiſſent Græci, ſi Latinorum mores & dogmate, velut hæretice improbâſſent, ut loquit *Leo Allatius* lib. 2. de conſenſu Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis cap. 11. Eodem imperante *Joanne Comneno*, ſolemne & publicum Colloquium *Anſelmus* Epiſcopus Havelbergenſis, qui tum Conſtantinopoli *Lotharii II.* Imperatoris Occidentis Legatus agebat, habuit de Spiritûs Sancti proceſſione, eique Colloquio interfuerunt Imperator, Patriarche, & quotquot in urbe Regia Conſtantinopolitana morabantur viri eruditione conſpicui. Græcorum cauſam tutabatur *Nichites*, ſive *Nicetas* Nicomedienſis, qui, poſt multa hinc inde objecta & reſponſa abſque civilis aut rixandi prurigine, ultrò faſſus eſt, Latinorum dogma de proceſſione Spiritûs Sancti à Patre, Filioque haud abſonum eſſe, aſſeruit attamen, hanc fidei profeſſionem non eſſe appunendam Symbolo citrà univerſalis Synodi decretum. Exſtant collationes, quas *Anſelmus* Epiſcopus Havelbergenſis habuit Conſtantinopoli cum Græcis tomo 2. Spicilegii Dacheriani. Cæterùm, quamvis *Joannes Comnenus* Orientis Imperator vehementer optaverit Græcos ad gremium & ſubjectionem Eccleſiæ Romanæ reducere, id tamen perficere haud potuit. Fuit optimus Princeps, in domeſtico apparatu modeſtus, veræ gloriæ cupiditate illuſtris, moribus probus, munificentiâ clarus, à menſarum, veſtiumque luxu omninò alienus, tantáque in Deum, & B. Virginem pietate, ut poſt debellatos Scythas, Hunnos, Servios, & Perſarmenos triumphi honorem Beatiſſimæ Virgini Mariæ decreverit. Hunc triumphum deſcribit *Nicetas Choniates* in Annalibus, eitque, quadrigas à quatuor equis tractas fuiſſe, & currum argento inter-

interpunctum non Imperatorem conſcendiſſe, ſed Dei Genetricis imaginem in eo collocaſſe, *cui victorias, ut Collegæ Imperii invicta, acceptas ferebat.* Quâ in re *Joannes Comnenus* imitatus eſt alterum Orientis Imperatorem, videlicet *Joannem Zemiſcem*, qui, ut tradunt *Curopalata*, & *Zonaras*, devictis Bulgaris, ita triumphum duxit, ut totam rerum benè geſtarum gloriam Deiparæ adſcripſerit, cujus Imaginem in curru collocatam Ipſe ſubſecutus eſt. Poſt tot præclara geſta, *Joannes Comnenus*, dum in Cilicia verſatur, & aprum inter venandum inſequitur, cuſpide ſagittæ veneno illitæ manum perſtrinxit, ex quo vulnere neglecto, & paulatim graſſante veneno, occubuit anno MCXLIII. poſtquam imperaſſet annos XXIV. menſes ſeptem, ut teſtantur plerique è Græcis. Duos ſuperſtites reliquit filios *Iſaacium*, & *Manuelem* Juniorem, ſcilicet *Manuelem*, utpote moderata, atque ad clementiam proniore indole præditum, prætulit majori natu *Iſaacio*, iræ impotentis viro, eumque, accerſitis Imperii Magnatibus, ſibi ſucceſſorem, antequam moreretur, deſignavit, ſicut ſcribit *Cinnamus* Scriptor Græcus, vulgò Grammaticus dictus, in fine libri primi Hiſtoriæ duorum Imperatorum Byzantinorum è Familia Comnena, *Joannis* nimirùm & *Manuelis*, quam ab anno MCXVIII. uſque ad annum MCLXXVI. concinnavit. Porrò ſingularem modeſtiam prodidit *Manuel Comnenus*, dum ad ſucceſſionem Imperii fuit à patre ſuo deſignatus; quippè qui, cùm eſſet natu minor, *naturæ leges reveritus, demiſſis oculis, pronoque in pectus capite, profuſis lachrymis pavimentum rigavit. Chlamydem tamen induens, ſumptoque diademate, ab univerſo exercitu Imperator proclamatur*, inquit, *Cinnamus* loco mox à me laudato. Anno itaque MCXLIII. Imperium adeptus *Manuel Comnenus*, ut Principatum firmaret, *Iſaacium* fratrem natu majorem in Monaſterio reclusit. Uxorem duxit *Bertham*, ſororem uxoris *Conradi* Regis Germaniæ, quam ob eximias animi & corporis dotes commendant *Cinnamus* laudatus, & *Nicetas Choniates* lib. 1. Verùm, *Manuel Comnenus* Imperator neglectâ *Bertha*, cum propria nepte inceſtu ſe polluit. Aliam poſteà duxit uxorem, *Mariam* videlicèt *Raymundi* Principis Antiochiæ filiam, ex qua *Alexium* ſuſcepit. In bello multa præclarè geſſit, ſed perfidiæ notâ infamis fuit. Nam *Henricum Dandulum*, aliosque Venetorum Legatos excæcavit, *Conradi* Germaniæ Regis exercitum per Boſphorum in Aſiam trajicientem pluribus damnis affecit, calcem præcipuè gypſumque farinæ immiſcens. *Ludovicum* Galliæ Regem ex Aſia redeuntem navibus intercepit, qui mox à *Rogerio* Siciliæ & Calabriæ Duce armorum vi liberatur. Italos contra *Fridericum Ænobarbum* Imperatorem concitavit. Legatos Beneventum ad *Alexandrum* III. Pontificem Maximum miſit, promittens, ſe Eccleſiam Græcam cum Romana juncturum, & ipſum à moleſtia, quâ tum Pontifex à *Friderico* Imperatore vexabatur, liberaturum, ſi Corona Imperii Occidentalis ab ipſo donaretur, quam poſtulationem *Alexander* III. inquit *Sigonius* lib. 15. *Hiſtoria Regni Italiæ*, ut parùm Reipublicæ utilem ex Cardinalium ſententia reprobavit. In Monachos parùm propenſus fuit *Manuel* Imperator, quos non in urbibus & locis frequentatis habitare, ſed ad antra, & montium cacumina ablegari debere dictitabat. Ad Armenos variis infectos erroribus miſit *Theorianum*, ut eos ad veram fidem & Eccleſiæ Græcæ ritum revocaret, quod egregiè ac feliciter præſtitit *Theorianus*, atque poſt varias diſceptationes, quas cum Armenorum Patriarcha habuit, tandem obtinuit, ut Armeni, abjectis erroribus, veritatem amplecterentur, & cum Eccleſia Conſtantinopolitana unirentur, ſicut fusè proſequitur ipſemet *Theorianus* in *Geſtis ſuæ Legationis*, & in *Dialogo* à ſe edito *Orthodoxi cum Catholico*, id eſt, cum Armenorum Patriarcha, qui extat tomo 1. Biblioth. Patrum Græco-Latinæ. In Eccleſiam Romanam propenſum fuiſſe *Manuelem Comnenum* Imperatorem, ex eo liquet, quòd, eo annuente, *Hugo Etherianus* tres libros pro dogmate Latinorum de proceſſione Spiritus Sancti à Patre Filioque conſcripſerit, in quibus præcipuos è ſchiſmaticis Auctores copiosè & eruditè confutavit, puta Nicomediæ Antiſtitem, Nicolaum Methonenſem, Nicetam Byzantinum, quem Philoſophum appellat, *Theophylactum*, & *Photium*. Obiit *Manuel Comnenus* Imperator anno MCLXXX. cùm paulò ante Monachi habitum induiſſet, & *Matthæi* nomine donatus fuiſſet. Imperavit annos XXXVII. menſes quinque, dies viginti tres. Eo defuncto, ut rectè ſcribit *Leo Allatius* lib. 2. *de Conſenſu Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis*, capite decimo tertio, Græcorum Imperium quotidie in pejus ruere cœpit, tùm propter Occiduas atque Orientales Barbarorum incurſiones, tum propter mollitiem ac tyrannidem imperantium, continuis cædibus ac fraudibus ſeſe mutuò prodentium; tùm ob Miniſtrorum avaritiam, tum etiam ob frequentes Magnatum & ambitioſorum hominum rebelliones. Religio quoque ipſa cum Imperio, in tanta rerum viciſſitudine, triſti ruina convelli viſa eſt, cùm non otiu & decor, ſed malevolentia & rabies, animis perturbatis & in furorem actis, omnia dirigerent. Tunc enim ſumma cum infimis, divina cum prophanis, recta cum improbis commixta. Chriſtiani licèt nomine, non Eccleſiæ dogmata, ſed cædes & ſanguinem adverſariorum anhelabant. Acceſſit ad tot malorum cumulum infirma ætas *Alexii*, qui annorum duodecim puer patri ſuo *Manueli Comneno* in Imperium ſucceſſit, eique in tutorem *Andronicus* ejus patruelis datus eſt. Sed *Andronicus* prava imperandi libidine percitus, primò Imperatoris *Alexii* matrem ſuffocari juſſit, dein ipſummet Imperatorem nervo arcus per noctem à ſicariis ſtrangulari, ipſiusque corpus in mare projici curavit an. MCLXXXIII. Hac violenta morte raptus eſt juvenis *Alexius* Imperator anno ætatis ſuæ XV. Imperii vero anno III. Nec ſolum in juniorem *Alexium* Imperatorem, ejusque matrem crudeliter ſævit *Andronicus*, ut Imperium uſurparet, ſed etiam Græcos excitavit in Latinos, & Francos, qui Conſtantinopoli degebant, ſciens Francos junioris *Alexii* majeſtatem imperiumque tueri, quod *Agnetem* filiam *Ludovici* VII. Galliarum Regis uxorem duxiſſet. Græci itaque ab Andronico animati *irruuntin Latinos & Francos, et quotquot inveniunt, trucidant, aut urbe proturbant*, ſicut fusè deſcribit *Willelmus* Archiepiſcopus Tyrius lib. 22. cap. 12. Tot cædibus infamis *Andronicus* Imperium uſurpavit, illudque tyrannica dominatione exercuit. *Nicæam* ſiquidem & *Pruſam* in Aſia expugnavit, ubi immaniſſima ſævitiâ debaccha-

debacchatus eſt in Cives. Crudelitatem quoque Conſtantinopoli exercuit adverſùs nobiles, familiares, cognatos & affines ſuos. Truculentum de omnibus ſeditioſorum cognatis, quamvis inſontibus, de medio tollendis iniit conſilium, ac ferale promulgavit edictum. *Agnetem* filiam *Ludovici VII.* Galliarum Regis, undecim annorum adoleſcentulam ſibi matrimonio junxit provecta jam ætate *Andronicus* Imperator, ſed ea non contentus ſalaciſſimus ille ſenex, & meretricum amore captus, totum ſeſe fœdiſſimis voluptatibus dedit. Fertur etiam, hunc Imperatorem ſemper in cubili ſuo pro excubiis habuiſſe canem validiſſimum, qui & cum leonibus pugnabat, & armatum hominem proſternebat. Rapto tam injuſtè imperio diu *Andronico* frui non licuit. Ille quippè, dum *Iſaacio Angelo* necem molitur, à furente plebe captus eſt, multiſque tormentorum & ignominiarum generibus affectus. Sed tot inter ſupplicia ac verborum ludibria dicitur, *Andronicum* Imperatorem, tandem aliquando ad pœnitentiam converſum, ſæpiùs pias iſtas voces ingeminaſſe: *Domine miſerere*, ac plebem hiſce verbis, *quid calamum contritum infringitis?* inflectere ac emollire ſtuduiſſe, ſed fruſtra. Periit biennio dumtaxat potitus Imperio anno MCLXXXV. Exſtat *Andronico* Imperatoris *Dialogus contra Judæos*, quem *Sirletus* Cardinalis autumavit, eo tantùm jubente Imperatore, ab *Euthymio Zigabeno* compoſitum fuiſſe. Verùm *Lambecius* tomo quinto Biblioth. Cæſar. pag. 170. demonſtrat, *Andronicum* Imperatorem hujus Dialogi verum eſſe parentem, eumque eximia eruditione, ſingulari eloquentia, & exquiſita Scripturæ Sacræ ſcientia excelluiſſe. Inſertus eſt hic *Andronici* Imperatoris Dialogus Tom. XIV. Biblioth. Patrum Editionis Colonienſis. Occiſo *Andronico*, ſalutatus eſt Imperator *Iſaacius Angelus*, qui *Andronici* filios excæcavit, in templa reſque ſacras nonnunquam impius & avarus, nonnunquam in eadem templa & Monaſteria liberalis fuit, indeque factum, ut nonnulli Scriptores pium, juſtumque Principem ipſum dicant, nonnulli verò illum ceu avarum, ignavum, & luxui deditum depingant. Siculorum claſſem vicit, ac terreſtrem etiam diſſipavit exercitum, captis etiam eorum Ducibus *Richardo*, & *Balduino*, Cyprum tamen ab *Iſaacio Comaeno* tyranno fruſtrà claſſe repetiit. *Branam Alexium*, qui ejus Imperium invadere moliebatur, jamque Byzantium oppugnabat, debellavit, ſed victoria haud moderatè uſus eſt, ſiquidem capiti *Branæ* ad ſe inter epulas delato inſultavit, illudque captivæ ipſius uxori exhiberi juſſit. Cum Myſis, ſeu VValachis haud proſperum bellum geſſit ſæpiùs ab illis victus. *Fredericum*, à barba rufa *Aenobarbum* dictum, Occidentis Imperatorem, per Thraciam, Aſiamque Palæſtinam petentem intercludere conatus eſt, & magno ſuo damno illius in ſe arma concitavit. Oculis tandem & Imperio *Iſaacius Angelus*, natus annos quadraginta, à fratre ſuo *Alexio Angelo* privatus eſt anno MCXCV. & in carcerem conjectus, ex quo, ut mox dicemus, à filio ſuo *Alexio* ereptus eſt. Eodem anno *Alexius Angelus*, frater *Iſaacii*, Imperium obtinuit. Gentilitium *Angeli* nomen repudiavit, & *Comaeni* cognomen aſſumpſit. Uxorem habuit *Euphroſynam*, fœminam ſuperbam, querulam & impudicam, ſed virili animo, & ad res gerendas ſupra ſexum capaci præditam. Ipſe verò Imperator voluptatibus deditiſſimus fuit, ac in ſuos aſſeclas profuſiſſimus, ſed inde ex nummorum indigentia factus ad avaritiam pronus, vectigalium auxit exactiones, Magiſtratus vendidit, ita ut hominum quiſquiliæ ad ſummas dignitates eveherentur. Sacra aurea, & argentea donaria ab Eccleſiis poſtulavit, & effoſſis Imperatorum ſepulchris, pretioſa quæque ornamenta detraxit. *Alexium* filium fratris ſui *Iſaacii*, in vincula conjecit, qui tamen ex iiſdem elapſus confugit ad Venetos, qui, valido exercitu, largiſque opibus ac ſubſidiis ſuppetias juveni *Alexio* tulere, unaque cum aliis fœderatis Principibus, *Alexium* ejus patruum deturbarunt Imperio, quod per annos octo, menſes tres, & dies octo tenuerat, eodemque anno, ſeu milleſimo ducenteſimo tertio, *Alexius* filius *Iſaacii Angeli* Orientis Imperium obtinuit, ſibique patrem ſuum *Iſaacium Angelum*, quem *Alexius* ſenior excæcatum in ergaſtulum detruſerat, Collegam fecit, ſurſumque Imperii gubernaculis admovit, ſicut opportuniùs oſtendemus in Colloquio primo in Hiſtoriam inſequentis ſæculi.

D. Quid geſſerunt Latini in Oriente, quemve exitum habuerunt tot expeditiones, quas contra Turcas in Palæſtina duodecimo Eccleſiæ ſæculo ſuſceperunt Cruceſignati?

M. Rerum omnium in Bello ſacro geſtarum accuratiſſimam Hiſtoriam deſcripſit *VVillelmus* Tyrius Archiepiſcopus ab anno MXCV, quo Concilium Claromontanum ſub *Urbano II.* Pontifice Maximo celebratum eſt, usque ad annum MCLXXXIV. Sed quia nimis longum eſſet omnia, quæ in hoc bello ſacro à Latinis geſta ſunt, ſingillatim recenſere, ea ſummatim compendioſâ narratione hic attingere ſufficiet. In primis, anno milleſimo nonageſimo quinto multi è Gallis & Germanis Proceres, hortatore *Urbano II* Pontifice Maximo, & ductore *Godefrido Bullioneo*, Bellum ſacrum ſuſceperunt, in Orientem penetrârunt anno milleſimo nonageſimo ſexto, Hieroſolymam, devictis Turcis, expugnarunt, anno milleſimo nonageſimo nono, & confeſtim Regem Hieroſolymitanum acclamarunt *Godefridum Bullionium*, Principem omnibus numeris abſolutum, qui præ ſingulari, qua pollebat, modeſtia, titulum Regis averſatus, non niſi ſpinea corona in templo Reſurrectionis ad ipſum Chriſti Domini Monumentum inaugurari voluit. Mortuus eſt *Godefridus Bullionius* anno milleſimo centeſimo, & ſucceſſorem in Regnum Hieroſolymitanum habuit *Balduinum* hujus nominis primum, fratrem ſuum germanum, & Ptolomaidem, & Tripolim cepit, & poſt varias de Saracenis reportatas victorias obiit anno MCXVIII. & ſepultus eſt *in Golgota juxta Godefridum Regem germanum ſuum*, inquit *Fulcherius* lib. 2. Hiſtoriæ Hieroſol. Poſt obitum *Balduini* hujus nominis I. Hieroſolymorum Regis, alterum *Balduinum* Hieroſolymorum Regem Latini elegerunt, Comitem videlicèt Edeſſenum, Regis *Balduini* defuncti cognatum. Hic *Balduinus* hujus nom. II. & inter Latinos Hieroſolymorum Reges ordine tertius, à Saracenis captus fuit anno milleſimo centeſimo viceſimo tertio, ſed anno ſequenti in libertatem aſſertus eſt, ſicut ſcribit idem *Fulcherius*

Carnotenſis, qui tunc Hieruſolymis erat. Inſtituit *Balduinus* hujus nominis II. Hieroſolymorum Rex, Templariorum Ordinem Equeſtrem, de quo diſſerendi in Colloquio ſexto opportunior ſeſe dabit occaſio. Mortuus eſt *Balduinus* hujus nominis II. Hieroſolymorum Rex anno milleſimo centeſimo trigeſimo primo, eique ſucceſſit *Fulco* ipſius gener, Comes Turonenſium, Cenomanenſium, & Andegavenſium. *VVillelmus* Tyrius Archiepiſcopus lib. XIII. cap. ult. & lib. XIV. cap. 1. ait, *Fulconem*, uxore ſua defuncta, Hieroſolymam veniſſe, & *Balduini* hujus nominis II. Hieroſolymorum Regis gratiam, & univerſorum Principum amicitiam ſibi conciliaſſe, cùmque ad proprios lares regreſſus fuiſſet; à *Balduino II.* Rege Hieroſolymam vocatum fuiſſe, qui ei filiam ſuam primogenitam, *Miliſendem* nomine, matrimonio copulavit, & ad Regni Hieroſolymitani ſucceſſionem deſtinavit. Hoſpitalariorum, ſeu Equitum S. Joannis Hieroſolymitani Ordinem inſtituit *Fulco* Hieroſolymorum Rex, cujus Ordinis, qui etiamnùm toto orbe percelebris eſt, originem, progreſſum, ac præclara in Eccleſiam promerita commodiùs in ſexto colloquio expendemus. Exceſſit è vivis *Fulco* Hieroſolymorum Rex anno milleſimo centeſimo quadrageſimo ſecundo, duoſque ſuperſtites liberos adhuc impuberes reliquit, *Balduinum* videlicèt annorum tredecim, & *Almaricum* annorum ſeptem. Quapropter, mortuo *Fulcone*, Regni Hieroſolymorum poteſtas reſedit penès *Miliſendem* Reginam, cui jure hæreditario competebat, ſicut ſcribit *VVillelmus* Tyrius Archiepiſcopus in fine libri XV. qui initio libri inſequentis ait, *Fulconi* Hieroſolymorum Regi ſucceſſiſſe *Balduinum* præfatum hujus nominis *III.* juvenem formæ admirabilis, cui mentis quoque benè conſtitutæ reſpondebat habitus. Regnavit autem Hieroſolymis *Balduinus* hujus nominis III. unà cum matre ſua *Miliſende*, ad quam S. Bernardus quatuor ſcripſit Epiſtolas, nempè Epiſtolam CCCLIV. quâ eam monet, qualiter, mortuo viro ſuo, ſe ſe gerere debeat; Epiſtolam CCCLV. quæ *Præmonſtratenſes* Hieroſolymam peregrinantes commendat & pluribus laudat; Epiſtolam CCVI. quâ eam hortatur ita vivere, ut perpetuò regnet; & Epiſtolam CCLXXXIX. Hieroſolymis regnante *Balduino* hujus nominis III. capta eſt à Turcis anno MCXLIV. celeberrima urbs Edeſſa, factaque horrenda in Oriente Chriſtianorum ſtrages. Hinc Latini ad extremas redacti anguſtias Legationem ad *Eugenium* III. Pontificem Maximum miſerunt, præſentiſſimum implorantes auxilium. Ad pietatem motus Pontifex, ut periclitantibus in Oriente Latinis ſuppetias ferret, uſus eſt opera & eloquentia Sancti *Bernardi* Abbatis Claræ-vallenſis, qui in Germania & Gallia *Cruciatam* prædicans induxit *Conradum* Imperatorem Occidentis, & *Ludovicum VII.* Galliarum Regem, ut in Orientem proficiſcerentur. Ad ſacram itaque militiam *Conradus* Imperator & *Ludovicus* VII. Galliarum Rex, poſtquàm à *S. Bernardo* Crucem accepiſſent, ingenti cum exercitu profecti ſunt anno MCXLVII. At utriuſque infauſta fuit expeditio. *Conradus* ſiquidem Occidentis Imperator totum penè in Oriente amiſit exercitum ob malas artes & perfidiam *Manuelis Comneni* Orientis Imperatoris, qui, ùt jam obſervavimus, ad delendum *Conradi* exercitum calcem, & gypſum de induſtria farinæ immiſcuit. *Ludovicus* verò Galliarum Rex irritis conatibus obſedit Damaſcum, & ab expugnandâ, quorumdam proditione Ducum, quos Barbari pecuniâ corruperant, impeditus eſt. Quare, & *Conradus* Imperator Occidentis, & *Ludovicus* VII. Galliarum Rex, rebus in Oriente infeliciter geſtis, ſua relegere veſtigia, demùmque inglorii redire coacti ſunt anno MCXLIX. *Gaufredus* Prior Voſienſis in Chronico apud *Labbeum* Tomo II. Bibliothecæ de magno illorum Principum exercitu ait: *Exercitus ille nihil omninò profecit, quia indiſciplinatè habuerunt; quapropter multi defecerunt, innumerabileſque perierunt propter iniquitatem ſuam; theſauros Eccleſiarum falſa promittentes vadimonia ante iter auferebant, & infirmam plebem diris exactionibus affligebant, pompaticè ſecuti ſunt & ſuperbi humilem Chriſtum, & erraverunt fruſtrà à juſto humillimo. Hi omnes vix quandam ceperè civitatem, cùm foret, excepto Rege et Imperatore, Principum Provincialium numerus innumerus.* Hanc Expeditionem in Palæſtinam *Conradus* Imperator Occidentis, & *Ludovicus* VII. Galliarum Rex ſuſceperunt, dum Hieroſolymis regnaret *Balduinus* hujus nominis III. qui anno MCLXII. viam univerſæ carnis ingreſſus, *Amalricum* fratrem ſuum Hieroſolymorum Regni hæredem inſtituit. *Amalricus* autem Regnum Hieroſolymorum tenuit uſque ad annum MCLXXIII. Quo anno mortuus eſt, eique ſucceſſit *Balduinus* hujus nominis IV. ejus filius. Sub hoc *B*[illegible] Hieroſolymorum Rege præclaram Cru[illegible]ari de *Saladino* totius Ægypti Principe a[illegible] MCLXXVII. victoria reportata eſt, quam *VVillelmus* Tyrius Archiepiſcopus lib. 21. cap. 23. aliique referunt. At *Saladinus* anno MCLXXX. Cruceſignatos aggreſſus, cruentam illorum edidit ſtragem, *Balduino* Hieroſolymorum Rege, *de caſu tam periculoſo*, ùt inquit idem *VVillelmus* Tyrius, vix à ſuis erepto. De hac Chriſtianorum clade certior factus *Alexander* III. Summus Pontifex, ſcripſit ad Chriſtianos Principes, nec non ad univerſos Catholicæ communionis Antiſtites, eoſque ſummopere hortatus eſt, ut Terræ Sanctæ ſubſidio eſſent. Intereà, Res Chriſtianorum in Oriente in pejus ruebant, cùmque *Saladinus* anno MCLXXXIV. totum Regnum Hieroſolymitanum igne ac ferro devaſtaret, ad extremas redactus anguſtias *Balduinus* hujus nominis IV. Hieroſolymorum Rex miſit eodem anno *Heraclium* Patriarcham Hieroſolymitanum cum Magiſtris Templariorum ac Hoſpitalariorum ad *Lucium III.* Papam, & ad Reges Franciæ & Angliæ, ut auxilium neceſſarium, ad retundendos *Saladini* contra Chriſtianos impetus impetrare poſſent. Sed anno ſequenti ſeu MCLXXXV. cùm obiiſſet *Balduinus* hujus nominis IV. Hieroſolymorum Rex in ejus locum ſuffectus eſt ejus ex ſorore *Sibylla* nepos adhuc puerulus, dictuſque *Balduinus* hujus nominis V. qui tamen eodem anno mortuus eſt, eique in Regnum Hieroſolymitanum ſucceſſit *Guido de Luſiniano* Comes Joppenſis, qui *Sibyllam*, matrem *Balduini V.* habebat in conjugem. Hic *Guido* fuit nonus & ultimus è Latinis Hieroſolymorum Rex. Eo quippe Hieroſolymis regnante, *Saladinus* victoriis ſuis elatus, & enatis inter Chriſtianos diſſidiis opportunè uſus, in Palæſtinam irruit an. MCLXXXVII.

 commiſſo

commiſſo cum illis prælio, Crucem Domini, & *Guidanem* Hieroſolymorum Regem cepit, Hieroſolymam expugnavit, ſacra loca profanavit, Mahometicam Religionem iotroduxit, Latinos inde expolit, & Græcis, Syrisque Chriſtianorum reliquiis ægrè aliqoam adhuc Hieroſolymis ſtationem conceſſit. Sic, proh dolor, Hieroſalem Civitas illa Sancta, quam Latini anno MXCIX. ſub Pontificatu *Urbani II.* à Turcis ereptam in ſuam poteſtatem redegerant, recidit in manus Turcarum anno MCLXXXVII. ſub Pontificatu *Urbani III.* Famâ hujus eladis Hieroſolymitanæ in Europam perlatâ, varii conſurgunt Reges & Proceres ad recuperandam Terram Sanctam proni. *Guido* anteà Hieroſolymorum Rex, è captivitate à *Saladino* dimiſſus, omnes, quas habuit reſiduas, oppoſuit vires, quæ tamen reprimendo tyranno impares fuerunt. *Fridericus* Occidentis Imperator, dictus *Ænobarbus*, ſeu *Barbareſſa* Bellum *Saladino* ad Hieroſolymam ab illius tyrannide eripiendam indixit, & accepto ab *Henrico* Epiſcopo Albanenſi S.R.E. Cardinali Crucis Inſigni, com ingenti exercitu in Orientem profectus eſt annò MCLXXXIX. Poſt varia, quæ in itinere incommoda paſſus eſt *Fridericus* Imperator, in Orientem appulit, & ex aliquot victoriarum, quas de Turcis retolit, fauſtis ominibus, feliciter rem confecturus videbatur. Sed dum in amne *Serra* per æſtivos calores corpus lavat, vortice, ſeu undæ torrente abreptus naufragium fecit anno MCXC. Sicque es *Fridericus* Imparatoris Occiden[illegible] *Saladinum* Expeditio felici exitu caruit. [illegible]ec ſecundam magis fortunam nacta eſt altera ſacra Expeditio, quam in eumdem *Saladinum* duo Chriſtiani fœderati Reges, nimirum *Philippus Auguſtus* Galliarum Rex, & *Richardus*, cui cognomen *Cor Leonis*, Angliæ Rex, anno milleſimo centeſimo nonageſimo aggreſſi ſunt. Feliciter quidem duo illi Franciæ & Angliæ Reges anno milleſimo centeſimo nonageſimo primo expugnârunt *Acconem*, ſeu *Ptolomaidem*, quæ hodie dicitur, *Sainct Jean d' Ancre*, eò quòd Equites Sancti Joannis Hieroſolymitani ibi ſedem per multos annos habuerint. Eſt etiam emporium à Gallis nunc maximè frequentatum. Verùm, poſt expugnatam Ptolomaidem, *Philippus Auguſtus* Franciæ Rex cauſatus aëris intemperiem, in Gallias reditum decrevit. *Richardus* verò Angliæ Rex de Chriſtianæ rei promotione in Syris, ob Chriſtianorum Ducum diſſenſionem, deſperans, pactis cùm *Saladino* in triennium induciis, è Palæſtina diſceſſit. Hunc infauſtum habuerunt exitum ſacræ illæ Expeditiones, quas ad Hieroſolymam, ac Terram Sanctam recuperandam duodecimo ſæculo ſuſceperont Chriſtiani, qui magis perfidiâ Græcorum, ſuiſque inteſtinis diſſenſionibus, quàm Saracenorum, ſeu Turcarum vi colliſi, Hieroſolymæ, Sepulchri Domini, & Regni jacturam fecerunt, nec hactenùs, proh pudor! reparârunt.

D. De rebus in Oriente ſæculo duodecimo geſtis ſatis hactenùs diximus. Quapropter hæreamus nunc in Occidente, & in primis diſſeramus de ſtatu Eccleſiæ ſub Imperatoribus Occidentis, quorum ſeriem, ut benè memini, terminâſti in *Henrica* inter Reges Germaniæ hujus nominis *IV.* ſed inter Imperatores hujus nominis III.

M. Poſtquàm *Henricus* inter Reges Germaniæ hujus nominis IV. à filio ſuo *Henrico* privatus Imperio & in carcere detentus, curis & ærumnis confectus obiiſſet anno MCVI. *Henricus* ejus ex *Bertha* filius, & inter Reges Germaniæ hujus nominis V. at inter Imperatores IV. ſumma rerum potitus eſt. Hic in Sedem Romanam paternæ hæres violentiæ, cujus tamen, antequam adipiſceretur Imperium, ultorem ſe profeſſus fuerat, Eccleſiam diù multùmque exagitavit. Romam quippe anno milleſimo centeſimo undecimo eum exercitu veniens *Paſchali II.* Pontifici Maximo vim intulit, ab eo *Inveſtiturarum*, de quibus tantum certamen erat exortum, privilegium extorſit, & Imperii Inſignia ſuſcepit. Teſtatur *Ordericus Vitalis* Monachus lib. X. Hiſt. Eccleſ. pag. 762. plures Cardinales, & Præſules Eccleſiarum ægrè admodum tuliſſe, quòd iſtud *Inveſtiturarum* Privilegium contra canones, & prædeceſſorum Pontificum Decreta *Henrico* Imperatori conceſſiſſet *Paſchalis II.* *aſſerebant enim*, ait ille Scriptor, *quod pro veritate & juſtitia debuiſſet mori* (ſc. Paſchalis II.) *& uſque ad mortem innocenter Chriſtum ſequi, ſatiùsque malè vincula et flagra perpeti, quàm aliquid contra jus et ſtatuta Patrum poteſtati annuere ſeculari.* Verùm, ut obiter dicam, excuſatione dignus eſt *Paſchalis* II. tum quia animum illius Summi Pontificis, ut ſuis propriis malis & calamitatibus intrepidum, aliorum captivorum vexatio, Urbis Romæ, quam *Henricus* Imperator continuis incurſibus infeſtabat, evidens periculum, ſchiſmatis denique ſcandalum, quod Eccleſiæ imminebat univerſæ, ad annuendum *Henrici* Imperatoris votis, eique Privilegium *Inveſtiturarum* concedendum, inflexerunt; tum quia etiam *Paſchalis* II. Pontifex Maximus, cui Jurium Eccleſiaſticorum conſervatio vitâ erat antiquior, *Inveſtiturarum* Privilegium *Henrico* Imperatori conceſſum revocavit in Concilio Lateranenſi à ſe anno MCXII. congregato, ubi omnia ſuorum Prædeceſſorum lata contra *Inveſtituras* Decreta innovavit, ſeque eis conſtanter adhærere palàm profeſſus eſt. Poſt *Paſchalis* II. Summi Pontificis obitum, qui incidit in annum milleſimum centeſimum decimum octavum, *Henricus* Imperator Romam iterùm venit, *Gelaſium* II. ſuffectum in locum demortui *Paſchalis* II. ex Urbe egredi compulit, & pacem ab ipſo minis & terroribus extorquere conatus eſt, extrema quæque intentans, niſi pacis ſecuritatem daret, ac juramento firmaret. At *Gelaſius* II. Pontifex Maximus Deum magis. quàm Imperatorem timens, nihil omnino in Controverſia de *Inveſtituris* innovavit, & à Deceſſorum ſuorum Decretis ne latum quidem unguem deflexit. Ea *Gelaſii* II. Conſtantiâ irritatus *Henricus* Imperator, ei *Burdinum* quemdam, quem alii vocant *Mauritium*, Epiſcopum olim Braccarenſem, Antipapam oppoſuit, eumque dictum *Gregorium* VIII. in Sedem Romanam violenter intruſit. Mortuo *Gelaſio* II. anno milleſimo centeſimo decimo nonò ſucceſſit in Sede Pontificia *Callixtus* II. Qui ſtatim poſt inaugurationem ſuam Concilium indixit Remis in Gallia celebrandum, & ad *Henricum* Imperatorem Legatos miſit, ad pacem Imperii & Sacerdotii, ſi fieri poſſet, conciliandam. Propenſum ad pacem animum non ſolùm exhibuit

Impe-

Imperator, ſed etiam pacte conventa ſibi à Legatis Summi Pontificis oblate ultrò ſua ſubſcriptione firmavit. Sed cùm in eorum executione moras conſultò traheret, ac novas inducias poſtularet, nollet que Inveſtituras per Annulum & Baculum Paſtoralem dimittere, eum ceu pertinacem *Callixtus II.* in Concilio Remenſi excommunicatione ferit, diriſque devovit. Tum *Henricus* Imperator cernens, ſe peulatim à ſuis deſtitui, paternæ calamitatis exemplo territus, ad officium rediit, omnia, quæ per tyrannidem expreſſerat, reſcidit in Genereli Conventu Wormatienſi, ac tandem Controverſie de Inveſtituris compoſita eſt in Concilio Lateranenſi I. quod eſt Oecumenicum IX. Imperator Inveſtituras Epiſcopatuum & Abbatierum per Baculum & Annulum dimiſit, & Canonicas Electiones liberè fieri permiſit. Eccleſia verò conceſſit, ut Electiones præſente Imperatore fierent, & ſi qua inter Electores exoriretur diſcordie, ipſe ſaniori parti aſſenſum auxiliumque præberet, Metropolitani & Comprovincialium Epiſcoporum judicio vel conſilio: Electoa autem Epiſcopus vel Abbas Regalia ab Imperatore, non per Annulum & Baculum Paſtoralem, ſed per Sceptrum reciperet. Hoc modo Eccleſiæ pax reddita eſt anno milleſimo centeſimo vigeſimo tertio, quo celebratum fuit Concilium Generale Lateranenſe I. ut copioſiùs in Colloquio querto agendo de Conciliis oſtendemus. Acer ingenio, fortis & eudax fuit *Henrices* Imperator, ſed parùm felix in præliis. Bellum ſiquidem ſub Initium Imperii ſui cum Polonis baud ſecundo Marte geſſit. Alterum quoque anno MCXV. cum Saxonibus, à quibus pariter penè attritus eſt, & denique ſub finem vitæ ſuæ, hoc eſt, anno MCXXIV. collegit exercitum in *Ludovicum* Regem Galliarum Chriſtianiſſimum, ut *Henrice* Angliæ Regi, cujus filiam *Mathildem* uxorem duxerat, pro vindicande Normannia opem ferret. Sed Francorum ingenti exercitu ed congreſſum parato abſterritus, pedem retulit, ad frangendam Wormatienſium rebellium converſus audaciam. Obiit *Henricus* Imperator anno MCXXV. Regni ſui XX. Imperii verò XIV. & Spiræ ſepultus eſt juxta corpus Patris ſui, quod, teſte Abbate Urſpergenſi, Inſepultum extra Eccleſiam ſolido quinquennio remanſerat, & tandem concedente *Paſchali II.* Sacerdotibus Germanis aſſerentibus, ipſum peccatorum ſuorum pœnitentem obiiſſe, Chriſtiano ritu ſepulturæ mandatum eſt. Mortuo abſque liberis *Henrico* Imperatore, Germaniæ Regnum in *Lotharium* hujus nominis II. Saxonum Ducem, invitum licèt ac repugnantem, Electorum ſuffragiis translatum eſt anno MCXXV. Fuit Princeps religioſus, pius, juſtitiæ amans, litteriſque ita add[illegible], ut, ſicut nonnulli referunt, ad concitandos legum ſcientiæ ſtudioſorum animos, Doctoratûs & Magiſterii gradus in Academias invexerit, primamque fuiſſe tradunt Bononienſem, in qua legum libri legi cœperint. Sub initium Regni ſui *Fridericum* & *Conradum* Imperatoris *Henrici* ex ſorore nepotes æmulos babuit *Lotharius*, quos tamen feliciter repreſſit, eiſque ob contumaciam *Honorius* hujus nominis *II.* Papa ſacris interdixit, & *Anſelmum* Archiepiſcopum Mediolanenſem, qui *Conradum* ad Imperium aſpirantem coronaverat, excommunicavit. Bis in Italiam venit *Lotharius*, primò in eam ducto exercitu anno MCXXXIII. contre *Rogerium* Siciliæ Comitem & Apuliæ, Calabriæque Ducem, qui expulſo *Innocentio II.* legitimo Pontifice, in Sede Apoſtolica collocaverat *Petrum Leonis* Antipapam, dictum *Anacletum II.* qui, ut *Rogerium* ſibi magis devinciret, titulum Regium ei indulſit. At *Lotharius* Rogerium in ordinem redegit, *Anacletum* Pſeudo-Pontificem expulit, & *Innocentium II.* in Sedem reſtituit, à quo Imperialem coronam eodem enno MCXXXIII. accepit. Inde *Lotharius* in Germaniam redux, *Fridericum* & *Conradum*, pacem conciliante *S. Bernardo* Claræ vallenſi Abbate, in gratiam recepit. Alteram in Italiam militarem expeditionem anno MCXXXV. ſuſcepit *Lotharius* Imperator contra *Rogerium* Eccleſiæ hoſtem, quem armis adeò inſecutus eſt, ut Campaniâ, & Apuliê ſubactis, eum ex Italie fugere compulerit, & *Rainulphum* Apuliæ Ducem conſtituerit. Orta eam ob rem contentio eſt Pontificem inter & Imperatorem, utroque videlicèt Ducatum Apuliæ ſui juris eſſe aſſerente. Sed hæc diſcordia ſtatim ſopita eſt, quia, ut ait *Falco* Hiſtoriæ Beneventenæ Scriptor, electo in Ducem Apuliæ Comite *Rainulpho*, viro prudenti & diſcreto, qui *Mathildem* ſororem *Rogerii* uxorem duxerat, *vexillum ad honorem Ducatûs, Apoſtolicus*, ſeu *Innocentius II.* Papa, *& Imperator* Lotharius *in conſpecte omnium ei tradiderunt, & confirmaverunt.* Dum ex Italia in Germaniam rediret *Lotharius* Imperator, apud Tridentum morbo correptus eſt, & *apud Breduvvanvillam in finibus Alpium conſtitutam*, ſicut epud *Baronium* teſtatur Chronographus Magdeburgenſis, mortuus eſt, non anno MCXXXVIII. ut affirmat *Baronius*, ſed anno MCXXXVII. ut tradunt *Robertus de Monte*, *Dodechinus* Abbas, Continuator *Lamberti Schafnaburgenſis*, Chronographus Hildensheimenſis, & elii paſſim. Defuncto abſque liberis Imperatore *Lothario*, in Conventu generali Principum Moguntiæ anno milleſimo centeſimo triceſimo octavo *Conradus* hujus nominis *III.* Sueviæ Dux, & *Henrici IV.* Imperatoris ex ſorore nepos electus eſt Rex Germaniæ, qui tamen vulgo Imperator dictus fuit, licet coronam Imperialem nunquam acceperit, quòd ejus tempore Italia, ipſaque Roma bellis civilibus arderet. Hic ille eſt *Conradus*, qui, ut mox dicebamus, ab *Honorio II.* Pontifice Maximo fuerat excommunicatus, quòd *Lotharii* Imperii æmulus eſſet, & ab *Anſelmo* Mediolanenſi Archiepiſcopo fuiſſet coronatus. Sed poſteà cum *Lothario* reconciliatus *Conradus*, ejuſque in Regno Germaniæ ſucceſſor, optimum Principem ſe ſe exhibuit, multa prudentiæ & clementiæ exempla præbuit, pluresque Germaniæ civitates inſtauravit & exornavit. *Henricum* ſuperbum Saxoniæ ac Bavariæ Ducem, ejuſque fratrem *Guelphum* rebelles ac tumultuantes repreſſit. Hinc prodiêre id temporis celebres illæ *Guelphorum*, *Gibellinorumque* Factiones. Hoſtibus Imperatoris inditum eſt *Guelphorum* nomen, hi verò, qui Imperatori favebant, appellati ſunt *Gibellini*, ab urbe *Geblinga*, in qua *Conradi* filius *Henricus*, qui pro patre contra *Guelphum* pugnabat, fuerat eblactatus, ut notat *Nauclerus* Tom. 2. Chronici Generatione XXXVIII. ubi etiam obſervet, quod commiſſo prælio inter *Henricum* filium Conradi, & *Guelphum*, cùm ex more inter præliandum,

qui

qui *Guelpho* adhærebant, clamerent: *Hic Gulf.* & viciſſim milites *Henrici* clamitarent: *Hic Gebelin*, Itali, Longobardi, & Siculi cum *Guelpho* pugnantes interrogârunt, quid ſibi vellet hoc dictum: *Hic Gebelin?* quibus declaratum fuit, quòd Papales, ſeu qui à partibus Summi Pontificis ſtabent, eo die ſignificati fuerint per *Guelphum* propugnatòrem, & Imperiales per Gibcllinos. Unde ab illo eventu, ait, uſque in præſens Papæ adhærentes in Italia ſignificantur per *Guelphum*, & qui Imperio adhærent per *Gibellinos*. Hactenùs *Joannes Nauclerus*. Sed quantam perniciem, civilemque peſtem duæ illæ factiones *Guelphorum*, & *Gibellinorum* ſub *Friderico II.* Imperatore poſteà in Italia latè ſparſerint, oſtendemus in Colloquio I. in Hiſtoriam decimi tertii Eccleſiæ ſæculi. Ad *Conradum* Romanorum Regem duas Epiſtolas ſcripſit *S. Bernardus* Clarevallenſis Abbas, videlicèt CLXXXIII. & CCXLIV. quibus eum ad exhibendam reverentiam ſummæ & Apoſtolicæ Sedi, & ad defenſionem Auctoritatis Pontificiæ contra Romanos rebelles plurimùm adhortatur. Eodem hortante S. Bernardo, *Conradus*, ut ſuperiùs obſervavimus, Crucis Inſigni ſumpto, Hieroſolyma cum exercitu profectus eſt, rebusque infeliciter geſtis, rediit, obiitque Bambergæ anno MLII. Regni ſui decimo quarto, non ſine ſuſpicione veneni ei propinati à Medicis Italis è *Rogerio* Siciliæ Rege corruptis. Filios duos ex conjuge ſuſceperat *Conradus* Romanorum Rex, videlicèt *Henricum*, quem Principum conſenſu Regem creaverat, & *Fridericum*. Sed *Henricus* biennio defunctus eſt ante patrem. *Fridericum* verò adhuc puerum commendavit nepoti ſuo *Friderico* Sueviæ Duci, quem, ceu virum induſtrium & ad regendum Imperium Romanum aptiſſimum, ut Regni ſucceſſorem eligerent, Principibus ſuaſit. Quod & factum eſt, nam Fridericus die quartâ menſis Martii ejusdem anni milleſimi centeſimi quinquageſimi ſecundi Francofurti electus, die nonâ ejusdem menſis, quæ in Dominicam cadebat, coronatus eſt, dictusque *Ænobardus*, ſive *Barbaroſſa* à barba rufa, coronam tamen Imperialem anno dumtaxat milleſimo centeſimo quinquageſimo quinto ab *Hadriano IV.* Pontifice Maximo accepit *Fridericus Barbaroſſa*. Præclaris quidem naturæ dotibus præditus fuit hic Imperator, animo acer, adminiſtrando aptiſſimus Imperio, & omnibus tum pacis, tum belli, quod in Polonos, & Mediolanenſes feliciter confecit, obeundis muneribus nulli ſecundus. Sed violata ab ipſo Eccleſiæ concordia, & ſchiſmate, cujus auctor fuit, ejus virtutum lucem ac ſplendorem infuſcârunt. In primis, *Fridericus Barbaroſſa* diſſidium habuit cum *Hadriano IV.* Summo Pontifice, à quo fuerat Imperator coronatus. Hoc autem diſſidium, licèt intra verba tantum, & acres hinc indè miſſas ſcriptas Epiſtolas, quas *Baronius* ad annum MCLIX. num. X. & ſeq. refert, totam tamen Eccleſiam in duas partes diviſit, & ex eo graviſſima mala in univerſum populum Chriſtianum redundârunt. Querebatur *Hadrianus IV.* quòd dum *Eskyllus* Lundenſis Archiepiſcopus à Sede Apoſtolica remearet, in Germania captus, & ſpoliatus fuiſſet, atque adhuc in cuſtodia teneretur, ſilente & diſſimulante *Friderico* Imperatore, qui tamen ad hujus ſceleris ultionem exurgere, & in Auctores animadvertere debuiſſet. Ex adverſo graviter *Fridericus* Imperator fuit offenſus, quòd *Hadrianus IV.* Pontifex Maximus cum *Willelmo* Siciliæ Rege, quem ipſe ex Italia penitùs expellere meditabatur, pacem, ſe inſcio & inconſultò, iniiſſet. Quâ de re ſupra modum commotus Imperator inhibuit, ne ullus Epiſcopus, Archiepiſcopus, aut quivis Sacerdos ullam à Pontifice Romano Beneficiorum collationem poſtularet, aut ulla de cauſa Curiam Romanam adiret. Mortuo *Hadriano IV.* Pontifice Maximo, *Fridericus* Imperator dirum ſchiſma conflavit in Eccleſia, & contra *Alexandrum III.* legitimum *Hadriani IV.* Papæ ſucceſſorem intruſit quatuor Pſeudo-Pontifices ſibi mutuo ſuccedentes, videlicèt *Victorem IV. Paſchalem III. Calliſtum III.* & *Innocentium III.* ſicut in Colloquio ſequenti opportuniùs oſtendemus. Hoc autem ſchiſma *Friderici* Imperatoris operâ conflatum, quod ab initio Pontificatus *Alexandri III.* hoc eſt, ab anno milleſimo centeſimo quinquageſimo nono Chriſtianos vexavit, continuatum eſt uſque ad annum milleſimum centeſimum ſeptuageſimum ſeptimum, quo tandem anno *Friderici* Imperatoris pœnitentiâ, humilique ejus obſequio finitum eſt. *Venit* quippè *Fridericus IX. Kalend. Auguſti coram Papa Alexandro apud Venetiam, & incredibili honore ſuſceptus, ante illum proſtratus, elevatus à Pontifice & deoſculatus eſt. Craſtino Feſto B. Jacobi feria ſecunda idem Auguſtus ab ipſo Papa apud S. Marcum ſacram percepit communionem.* Verba ſunt *Gaufredi* Prioris Voſienſis, qui hoc tempore vivebat, in ſuo Chronico apud *Labbeum* Tomo II. Bibliothecæ pag. 324. Hic obiter obſervare debes, facilè ex illius coætanei Scriptoris teſtimonio refelli vulgò jactatam illam fabulam, quòd *Fridericus* Imperator oſculum figens dixerit *Alexandro III.* Pontifici Maximo: *Non Tibi, Sed Petro*; & quòd *Alexander* Pontifex oſculum admittens *Friderici* Imperatoris caput pede preſſerit, reponens: *Et mihi, & Petro.* Hæc, inquam, fabula facilè exſufflatur ex hoc teſtimonio *Gaufredi* Prioris Voſienſis eo tempore viventis, qui modum, quo *Fridericus* Imperator cum *Alexandro III.* Pontifice Maximo reconciliatus eſt, accuratè refert, nec minimum tamen de ea fabula verbulum habet. Eamdem etiam fabulam alto ſilentio prætermiſerunt *Romualdus* Salernitanus Archiepiſcopus, qui Concilio Veneto & *Friderici* Imperatoris abſolutioni interfuit, *Matthæus Paris* in Hiſtoria Anglica ad annum MCLXXVII. *Willelmus* Tyrius Archiepiſcopus, & *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Angliæ. Præterquàm quòd credibile non eſt, *Alexandrum III.* qui *Joannem Strumenſem* Antipapam, à ſuis *Calixtum III.* nuncupatum, ſchiſma an. MCLXXVIII. ejurantem, tantâ manſuetudine tantâque benignitate ſuſcepit, ut illum teſte *Romualdo* Salernitano Archiepiſcopo, familiaritate ſuâ & menſâ dignaretur, voluiſſe *Friderico* Imperatori ad pœnitentiam converſo, ſuaque ei obſequia deferenti cum tanto faſtu inſultare. Poſtremò, ipſemet *Alexander III.* Pontifex Maximus in epiſtola Venetiis in *Rivo Alto*, VI. Kalend. Auguſti ad *Willelmum* Remenſem Archiepiſcopum, Apoſtolicæ Sedis Legatum, & Suffraganeos ejus ac Abbates in Remenſi Provincia conſtitutos datâ, reconciliationem *Friderici* Imperatoris, ut geſta eſt, narrat, ſcribitque his verbis: *Notum ſit Sollicitudini veſtræ, quòd Chariſſimus in Chriſto filius*

filius noſter Fridericus, illuſtris Romanorum Imperator, per inſpirationem divinæ gratiæ, depoſito vanitatis errore, ad viam veritatis converſus, ad obedientiam Eccleſiæ & noſtram reverenter & devotè, ſicut decuit, rediit, & illam in nobis B. Petro reverentiam & devotionem exhibuit, quam anteceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere, & ſe de cætero exhibiturum promiſit. In hac porrò Summi Pontificis narratione de reconciliatione *Friderici* Imperatoris, nullum prorſus illius fabulæ apparet veſtigium. Optimo itaque jure *Baronius*, aliique viri doctiſſimi hanc fabulam, non minùs quàm aliam de *Joanna* Papiſſa confictam, exſibilari debere affirmant. Cum *Alexandro III.* Pontifice Maximo reconciliatus *Fridericus* Imperator, omnium pravè in Eccleſiam geſtorum ſincerâ pœnitentia ductus bellum contra *Saladinum*, qui, debellatis in Oriente Chriſtianis, Hieroſolymam occupaverat, ſuſcepit, ibique multis fortiter præclarèque geſtis, in ipſo victoriarum curſu anno milleſimo centeſimo nonageſimo occubuit demerſus in flumine, in quod ſeſe, æſtus refrigerandi gratiâ, projecerat. Qua de re legenda eſt Anonymi epiſtola poſt *Radevici* Canonici Friſingenſis Hiſtoriam edita. Legendus quoque eſt Chronographus Reicherſpergenſis, qui expeditionem *Friderici* Imperatoris in Orientem, ubi mortuus eſt, refert ex *Tagenone* Pataviensis Eccleſiæ Decano, qui Imperatorem comitabatur, & omnia, quæ ad illam in Palæſtinam Expeditionem ſpectant, annotavit. Annos triginta octo regnavit in Germania *Fridericus*, Imperium verò tenuit annos triginta quinque. Eodem anno, ſeu MCXC. quo *Fridericus* Imperator è vivis exceſſit, ſuffectus eſt in ejus locum ejus ex *Beatrice* filius *Henricus* inter Reges Germaniæ hujus nominis VI. ſed V. inter Imperatores, cognomento dictus *Aſper*, propter aſperrima tormenta, quibus Siculos excruciavit. Imperii Coronam à *Cœleſtino III.* Pontifice Maximo accepit anno milleſimo centeſimo primo. *Rogerii* primi Siciliæ Regis filiam *Conſtantiam* uxorem duxit, ejuſque conſilio arma movit in Siciliam, mortuo abſque legitimis liberis *Willelmo* Siciliæ Rege, cùm tamen Siculi Germanorum dominationem metuentes Siciliæ Regem creâſſent *Tancredum Rogerii* Ducis Calabriæ filium ex Concubina ſuſceptum. Indicto itaque bello Siciliæ Regnum *Henricus* Imperator repetit, Salernum invadit, Neapolim expugnat, & mortuo poſt biennium *Tancredo*, ejuſque filio, totâ Campaniâ, Apuliâ, & Siciliâ potitus eſt, *Sibyllam*, ſeu *Sibiliam* Tancredi uxorem viduam cum tota familia cepit, in Regni Siciliæ Proceres omne genus immanitatis & exquiſita tormenta exercuit. *Richardum* Angliæ Regem è bello ſacro redeuntem, & à *Leopoldo* Auſtriæ Duce Viennæ interceptum, & ad ſe miſſum tyrannicè detinuit, magnamque ab eo pecuniæ vim, redimendæ libertatis gratiâ, extorſit, quam ob rem à *Cœleſtino III.* Summo Pontifice anathemate perculſus eſt. Sanctum *Albertum* Epiſcopum Leodienſem & Sanct. Rom. Eccleſiæ Cardinalem Remis ab Apparatoribus occidi juſſit, ut fusè narrat *Ægidius* Aureæ vallis Monachus in Hiſtoria Epiſcoporum Leodienſium. Ad tot expianda ſcelera *Henricus* Imperator Expeditionem in Palæſtinam decrevit, ac copias in Aſiam miſit, quæ tamen poſt inceptum feliciter bellum, auditâ morte Imperatoris, in Europam redierunt, ut ſcribit *Nangius* in Chronico ad annum MCXCVII. his verbis: *Teutonici, qui in terram transmarinam tranſierant, dum omnia turbulenter agitant, inducias, quas noſtri cum Turcis inierant, abrumpunt, urbemq; Berytum oppugnant, & capiunt; quo Turci promoti Joppen Civitatem pervadunt, obtruncant omnes, munitionem diruunt, ſoloq; coæquant*, & poſt aliqua interpoſita ſubjungit: *Teutonici, qui mare in Terram Sanctam tranſierant, cùm grandia ſe facturos ſperarent, auditâ morte Imperatoris repatriant.* Idem narrat Abbas Urſpergenſis, qui hoc tempore vivebat ad annum MCXCVII. quo anno *Henricus* Imperator ad Meſſanam urbem Siciliæ vitâ functus eſt. Fragmentum teſtamenti hujuſce Imperatoris recitat *Baronius* ad annum MCXCVII. in quo indicat, ſe pœnitere perſecutionis Romanæ Eccleſiæ illatæ, ſtatuitque, ut ſi *Fridericus*, filius ſuus *ſine herede deceſſerit, Regnum Siciliæ ad Romanam Eccleſiam deveniat.*

Poſt obitum *Henrici* Imperatoris, de Regno Germaniæ inter ſe decertârunt *Philippus*, & *Otto*. At enim, *Philippus*, germanus frater defuncti *Henrici* Imperatoris è Sicilia in Germaniam cum *Friderico* ejuſdem *Henrici* Imperatoris filio puerulo & in cunis vagiente reverſus, ab una Electorum parte Rex Germaniæ eſt renunciatus, ſed hanc electionem aliis improbantibus, *Bertolphus* Dux Zaringiæ ab altera parte Principum Rex Germaniæ creatus eſt. Veritus tamen *Bertolphus* potentiam *Philippi*, regiam dignitatem repudiavit, eamque *Philippo* ceſſit. Indè novæ excitatæ turbæ, & ſciſſa Procerum concordia. Æmuli ſiquidem *Philippi* ejuſque Imperio parêre detrectantes, Regem Germaniæ elegerunt *Ottonem* Saxoniæ Ducem. Sic deſtractis in duos Electorum ſuffragiis, alii ad *Philippum* demortui *Henrici* Imperatoris fratrem, alii ad *Ottonem* Saxoniæ Ducem Imperii decus trahere connitebantur. *Philippo* electo Germaniæ Regi favebat ejuſdem cognominis Rex Franciæ *Philippus*; partes verò *Ottonis*, qui itidem Rex Germaniæ fuerat electus, tuebantur Summus Pontifex *Innocentius III.* & *Richardus* Rex Angliæ; cujus litteras in gratiam *Ottonis* ad hunc Summum Pontificem *Innocentium* ſcriptas exhibet *Odoricus Raynaldus* continuator *Baronii* ad annum MCXCVIII. Atrox inter utrumque Regem Germaniæ electum exarſit bellum, quod protractum eſt uſque ad mortem *Philippi*, qui anno MCCVIII. Bambergæ, dum in cubiculo poſt venæ ſectionem cubaret, ab *Ottone* Palatino ad Colloquium ingreſſo confoſſus eſt pugione, quem ſub veſte abditum detulerat, anno Regni ſui decimo. Tunc *Otto* hujus nominis IV. qui, ut mox diximus, contra *Philippum* Rex Germaniæ fuerat electus, eo demortuo anno MCCVIII. tenuit Imperium, & ſequenti anno Coronam Imperialem Romæ accepit ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo, ſicut ſuo loco, ſeu in Colloquio I. in Hiſtoriam XIII. Eccleſiæ ſæculi, auxiliante Deo, commonſtrabimus.

D. Veniamus modò ad Francorum Reges, & oſtende, ſi placet, quo loco eſſent res Eccleſiæ ſub Regibus, qui duodecimo ſæculo Galliarum Regnum gubernârunt?

M. Regum Francorum ſeriem in Colloquio I. in Hiſtoriam ſæculorum X. & XI. perduximus

mus uſque ad *Philippum* hujus nominis I. quem an. MCVIII. fato functum fuiſſe ibidem diximus. Verum circa eumdem *Philippum* Galliarum Regem tria hic obiter obſervare debemus, de quibus loco laudato nullam mentionem fecimus. Primum eſt, errare nonnullos, qui aſſerunt, Galliarum Regnum, ob noxam *Philippi* Regis, qui, repudiatâ legitimâ uxore ſuâ *Berta*, nuptias cum *Bertrada* inierat, Anathemati & Interdicto fuiſſe ſubjectum. Id ſiquidem oppidò falſum eſſe, apertè probat altum in omnibus veteribus illius ætatis monumentis ſilentium. Primus adverſùs *Philippum* Regem claſſicum cecinit *S. Ivo* Carnotenſis Epiſcopus, ac ſæpiùs in epiſtolis ſuis adverſùs divortium Philippi Regis, & illicitas ejus cum *Bertrada* nuptias loquitur, de ejus pariter Anathemate, deque ejus interdictione à ſacris, ſed ne verbum quidem dicit de publico Galliarum Regni interdicto. Prætereà, in Concilio Auguſtodunenſi primùm in has illicitas *Philippi* Regis nuptias actum eſt, ſicut *Bertholdus* memorat, aitque, tantummodò in eo *Philippum* Regem fuiſſe excommunicatum, interdicti verò, cui, ob noxam Philippi Regis fuerit ſubjectum Galliarum Regnum, nullibi meminit. Communione itidem Eccleſiæ, propter incertas illas, nefariaſque nuptias, *Philippus* Galliarum Rex in Concilio Claromontano habito an. MXCV. privatus eſt, ſed in Galliarum Regnum nulla Interdicti lata fuit ſententia. Similiter in Concilio Pictavienſi celebrato anno MC. *Philippus* Galliarum Rex, cùm *Bertradam* dimittere nollet, à Legatis *Paſchalis II.* Summi Pontificis tertiò excommunicationis ſententiâ perculſus fuit, at in Actis illius Concilii nulla apparet Cenſura Interdicti in Galliarum Regnum, immò ex antiquis Eccleſiæ Gallicanæ monumentis certiſſimè conſtat, quòd, toto eo tempore, quo *Philippo* Galliarum Regi ſacris & communione interdictum eſt, Epiſcopi Galliarum Regni, ſicut anteà, ſacra peragebant, & Clerici omnes ſuum, quemadmodum prius, implebant miniſterium, & plebs pro more Conventûs & Liturgiam agitabat, quod ſanè argumento eſt, nullum anathema in Galliarum Regnum, ob illegitimas *Philippi* Regis cum *Bertrada* nuptias, fuiſſe à Summis Pontificibus, vel Conciliis pronunciatum.

Alterum, quod obſervare debes, ſpectat hanc formulam *Regnante Chriſto*, quæ in Actis publicis, poſt excommunicatiduem *Philippi* Galliarum Regis inſcripta legitur. Nonnulli ſiquidem Scriptores occaſione iſtius formulæ affirmant, propter excommunicationem in Regem *Philippum* latam, nomen *Philippi* Regis in Actis publicis fuiſſe omninò ſuppreſſum, illiuſque loco ſubſtitutum nomen Chriſti, adeò ut in Actis publiciſque monumentis hæc formula *Regnante Chriſto*, non autem *Regnante Philippo*, inſcriberetur. Sed hæc conjectura à veritate Hiſtoriæ abhorret. Viri quippè doctiſſimi complura ex veteribus Monumentis, Chartis, & Tabulariis afferunt exempla, queis evincunt, hanc formulam, *Regnante Chriſto*, jam ante excommunicationem Philippi Galliarum Regis, & poſt ejus tempora fuiſſe in uſu. Reges ſcilicèt Galliarum de ſe modeſtè ſentientes, Deum rerum omnium ſupremum Dominum agnoſcebant, Regnumque ſuum ab ipſo acceptum ei referebant, iſtâque formulâ, *Regnante Chriſto*, ſummam reverentiam Deo debitam teſtabantur. Quâ de re videſis *Hiſtoriam Eccleſiæ Pariſienſis* editam à *Gerardo du Bois* lib. 11. cap. 5. pag. 749. librum ſecundum *De Re Diplomatica* cap. 26. & *Diatribam*, quam *de formula, Regnante Chriſto*, ſcripſit *David Blondellus*.

Poſtremò, obſervare debes, *Philippum* Galliarum Regem, jubente *Paſchali II.* Pontifice Maximo à ſententia excommunicationis in Concilio Pariſienſi anno MCIV. congregato fuiſſe abſolutum, poſtquam juramentum præſtitiſſet, ſe inpoſterum illicitam copulam cum *Bertrada* non habiturum. Hoc autem *Philippi* Regis juramentum ex MS. Codice Corbejenſi refert *Dacherius* tomo 3. Spicilegii, & ex eo *Labbeus* tomo 10. Concil. pag. 658. & ſeq. *Philippus* Galliarum Rex genuit ex *Bertrada Philippum*, *Florum*, & *Ceciliam*, ſed quia *Paſchalis II.* Summus Pontifex diſpenſationem ratione affinitatis *Bertradæ* cum Rege à *S. Ivone* & aliis quibuſdam Epiſcopis petitam concedere nunquam voluit, pro nothis & ſpuriis habiti ſunt filii & filiæ, quas *Philippus* Rex ex *Bertrada* ſuſcepit, ſicut aſſerunt *San-Marthani* in Gallia Chriſtiana. *Philippus* Galliarum Rex, poſtquam regnâſſet annos quadraginta ſeptem, mortuus eſt anno milleſimo centeſimo octavo, ut teſtantur Auctores coævi, *Orderius* lib. 11. Chronographus Malleacenſis, & *Fulcherius* lib. 11. Hiſtoriæ Hieroſol. quibus paſſim alii conſentiunt. Ei in Galliarum Regnum ſucceſſit illius ex *Berta* legitima Conjuge filius *Ludovicus* hujus nominis VI. cognomento *Craſſus*, qui jam ab an. MXCIX. à patre fuerat Rex deſignatus. Aureliani à *Daimberto* Senonenſi Archiepiſcopo *Ludovicus* Rex inauguratus fuit, reclamantibus licèt, ut videre eſt apud Baronium, Remenſibus, qui aſſerebant, Francorum Regnum unctionem ad *Remigii* ſucceſſores, hoc eſt, ad Archiepiſcopos Remenſes pertinere. Super ea enata controverſia *S. Ivo* Carnotenſis Epiſcopus elegantem ſcripſit Apologiam, quâ oſtendit, neceſſarium non eſſe, ut Galliarum Reges Remis conſecrentur, cùm multi Reges Francis imperaverint, qui Remis Regni Inſignia, & ſacram inaugurationem non acceperunt. *Ludovicus VI.* Galliarum Rex, poſtquam pleroſque Dynaſtas, qui tyrannidem in Eccleſias & in Regios ſubditos exercebant, in ordinem redegiſſet, diuturnum bellum geſſit cum *Henrico I.* Anglorum Rege, cujus Author fuit *Theobaldus* Bleſenſis Comes *Adelæ* ſororis *Henrici* Angliæ Regis filius, qui *Ludovicum VI.* Francorum Regem offendens belli facem accenderat, & *Henricum* Anglorum Regem Avunculum ſuum in partes ſuas pertraxerat. Hinc *Henricum* Anglorum Regem inter & *Ludovieum* Francorum Regem acerbæ iræ, malaque graviſſima orta ſunt, quæ plures annos tenuerunt, ita ut, quamvis ab armis interdum ceſſatum ſit, ambo tamen colligendo tantùm vires reſpirâſſe viderentur, ut fortiùs inſurgerent. Contendebat *Ludovieus* Galliarum Rex, Ducatum Normanniæ, ſi non *Roberto* Henrici I. olim Francorum Regis fratri in vinculis detento, ejus tamen filio, *Guillelmo* nomine, hæreditario jure deberi, ac ſubindè hunc Normanniæ Ducatum ab *Henrico* Anglorum Rege juſte detineri ac poſſideri haud poſſe. Ex ea altercatione, quæ magis ac magis illorum Regum exulceravit animos, crudele inter eos exarſit bellum, de quo legendi ſunt *Alfordus* in Annalibus, ad annum MCXVIII. *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici*

Craſſi,

Craſſi, & *Ordericus* lib. 12. Tandem an. MCXX. pax inter utrumque Regem ſancita eſt, & *Willelmus* filius *Henrici* Anglorum Regis hominium fecit *Ludovico* Francorum Regi, & Normanniæ ſub illo ſuſcepit Principatum, ſicut ſcribit *Simeon Dunelmenſis* in Hiſt. *de Geſtis Regum Anglorum*. Summos Pontifices tempore ſchiſmatis egregiè juvit, & impensè coluit *Ludovicus* VI. Francorum Rex, quod ægrè admodùm ferens *Henricus* inter Germaniæ Reges hujus nominis V. qui occaſione Inveſtiturarum ſchiſma in Eccleſia excitaverat, quàm maximas potuit copias, contraxit, in Galliarum Regnum quamprimùm irrupturus. Sed deterritus formidando *Ludovici* Francorum Regis exercitu, in quo ampliùs quàm ducenta hominum millia numerabantur, receptui cecinit *Henricus*, resque ſuas cum *Callixto* II. Pontifice Maximo compoſuit. Diſſidium habuit *Ludovicus* VI. Galliarum Rex cum *Stephano* Pariſienſi Epiſcopo, qui eum anathemate perculit, quòd Eccleſiæ bona nonnulla uſurpâſſet, eamque ob rem *Stephanus* litteras ad omnes Eccleſiarum Prælatos, & Abbates, ad ipſum quoque *Honorium* II. Summum Pontificem dedit, rogans, ut ſuæ ſe cauſæ adjungere vellet. Sed tandem *Ludovicus* Rex ad meliorem frugem converſus ablata reſtituit, & à vexandis *Stephano* Pariſienſi Epiſcopo, & *Henrico* Senonenſi Archiepiſcopo *Stephani* Metropolita deſtitit, uti narrat *Baronius* ex epiſtolis S. Bernardi 44. 45. 46. 47. & 49. Has epiſtolas in *Ludovicum* Regem querimoniæ plenas *S. Bernardus* impatienter ferens, quæ adversùs utrumque Præſulem à Rege gerebantur, tàm ſuo quàm *Gaufridi* Carnotenſis Epiſcopi nomine ad *Honorium* II. Pontificem Maximum dedit anno MCXXVII. Gravi dyſenteriæ morbo correptus *Ludovicus* Rex magno cum pietatis affectu ſeſe ad mortem præparavit, ut videre eſt in ejus Vita à *Sugerio* Abbate ſcripta. Sed paulò antequam moreretur, *Guillelmi* Ducis Aquitaniæ Nuntios excepit, qui ei denunciârunt, præfatum Ducem ad Compoſtellanam *S. Jacobi* Eccleſiam voti causâ profectum, in itinere mortuum fuiſſe, eumque morti proximum filiam ſuam unicam, *Alienorum* nomine, *Ludovico juniori* Regi (qui filius erat *Ludovici Craſſi*) deſponſandam, cum Aquitaniæ dote, ſupremâ voluntate deliberâſſe. Hanc ſupremam Ducis Aquitaniæ voluntatem actutum executioni mandari juſſit Ludovicus VI. miſitque filium ſuum *Ludovicum* cum ſelecto quingentorum & ampliùs Nobilium Comitatu ad ducendam Sereniſſimam Sponſam. Sed dum nuptiarum ſolemnitas Burdigalæ celebratur, omniumque maximè lætitia geſtit, ecce, in medio convivii Legatus pernici curſu delatus *Ludovicum* Regem Pariſiis è vivis exceſſiſſe denuntiat. Sanctè ac religiosè obiit ille Rex Kalendis Auguſti an. MCXXXVIII. Regni XXX. ætatis penè LX. atq; Galliarum Regni hæredem reliquit filium ſuum *Ludovicum* hujus nominis VII. cognomento *Juniorem*, quem ex *Adelaide* filia *Humberti* II. Comitis Maurinianenſis, ſeu Sabaudiæ, ſibi matrimonio copolatâ ſuſceperat, eumque jam anno MCXXX. conſortem ac ſucceſſorem Regni declaratum, Remis inaugurari curaverat ab *Innocentio* II. Pontifice Maximo in Synodo, quam contra *Petrum Leonis* Antipapam celebravit. Accepto itaque nuncio de obitu patris ſui *Ludovicus* VII. feſtinatò Pariſios venit, ubi congregatis Ordinibus, negotiis Eccleſiæ & Regni providit. Grave diſſidium habuit *Ludovicus* VII. Galliarum Rex cum *Innocentio* II. Summo Pontifice occaſione *Petri de Caſtro* Archiepiſcopi Bituricenſis. Hunc quippè Archipræſulem, quòd abſque ipſius aſſenſu fuiſſet conſecratus, *Ludovicus* Rex Biturigibus recipi vetuit. Hanc à Rege illatam violentiam *Innocentius* II. ultus eſt interdicto, cui Galliarum Regnum per triennium fuit ſuppoſitum. Inde etiam cauſa belli, quod idem *Ludovicus* Rex diu geſſit cum *Theobaldo* Comite Campaniæ qui erat frater *Stephani* Angliæ Regis. At enim cùm *Theobaldus* faveret *Petro de Caſtro* Bituricenſi Archiepiſcopo, indignatus ob hoc *Ludovicus* Rex, concitavit omnes ferè Proceres ſuos, ut unà cum eo bellum inferrent Comiti *Theobaldo*, cepitque Vitriacum oppidum ejusdem Comitis, *ubi admoto igne incenſa eſt Eccleſia, & in ea* MCCC. *homines diverſi ſexus & ætatis periere*, ut ſcribit *Guillelmus Nangius* in Chronico ad annum MCXLII. Cauſam *Theobaldi* Comitis non ſolum graviſſimis epiſtolis tuitus eſt *S. Bernardus* Claræ vallenſis Abbas, ſed etiam ipſummet Regem *Ludovicum* ſeverè corripuit epiſtola CCXXI. quòd malis Conſiliariis aures animumque præberet. Tandem *Ludovicus* Rex facti pœnitens anno MCXLIII. miſit ad *Cœleſtinum* II. Legatos pro ineunda pace, & ab eo Anathematis ſeu Interdicti abſolutionem impetravit, annoque ſequenti, operâ *S. Bernardi*, pacem iniit cum *Theobaldo* Campaniæ Comite, quem hactenùs malè habuerat, quæ pax adeò firma fuit, ut *Ludovicus* Rex, poſt divortium cum *Alienora* prima uxore ſua, & poſt *Conſtantiam* ſecundam conjugem vitâ functam, *Adelam*, *Theobaldi* Comitis Campaniæ filiam, matrimonio ſibi junxerit, ex qua *Philippus* cognomento *Auguſtus*, qui patri *Ludovico* in Regnum ſucceſſit, natus eſt, ſicut mox referemus. Circa idem tempus *Ludovicus* VII. Galliarum Rex, hortante *S. Bernardo*, ſacram militiam ad recuperandam Terram Sanctam contra Turcas ſuſcepit, & ingenti cum exercitu iter eſt aggreſſus, *Alienora* uxore comite, Regni adminiſtratione *Sugerio* Sandionyſiano Abbati commendata. Sed rebus, ut jam obſervavimus, in Oriente infeliciter geſtis, in Gallias reverſus eſt, & congregato Balgentiacenſi Concilio repudiavit uxorem ſuam *Alienoram*, quòd, dum Antiochiæ ageret, in patrui Palatio thori conjugalis fidem impudicâ libidine violâſſet. Sic repudiatâ *Alienorâ*, ejusque matrimonio cum *Ludovico* Rege, objectâ, ac juridicè probatâ affinitate, dirupto; *Henricus* Nnrmannorum Dux, & Andegavorum Comes, qui poſteà fuit Angliæ Rex, eam conjugem duxit, & dotalibus tabulis Dux Aquitanorum, & Comes Pictonum factus eſt, quibus ditionibus Angliæ Regnum poſtmodùm adauxit. Hoc matrimonium *Alienora* cum *Henrico* ſemen fuit atrociſſimi belli, quod de Aquitaniæ poſſeſſione Francos inter & Anglos ortum eſt, quod deinde utcumque ſopitum eſt, *Margaritâ* Ludovici Regis filiâ deſponſata filio Henrici II. Angliæ Regis. Orto in Eccleſia ſchiſmate, *Ludovicus* VII. Galliarum Rex *Alexandrum* III. Pontificem Maximum ſummâ veneratione ſuſcepit, eique cum toto Galliarum Regno obedientiam profeſſus eſt. Maxima etiam pietate & obſervantiâ excepit, fovitque, ſanctiſſimum Cantuarienſem Archiepiſcopum pro juſtitia & defenſione Eccleſiaſticæ libertatis exulem, *Thomam*, quem poſt mortem, tanquam

Martyrem veneratus, Cantuariam ad ejus ſepulchrum adiit, voti ſolvendi causâ, quod nuncupaverat pro recuperanda ſalute filii ſui *Philippi*, qui periculosâ ægritudine erat correptus. Domum redux *Ludovicus* Rex *Philippum* filium quem ſanitati reſtitutum invenit, ſolemni ritu Regem conſecrari curavit, obiitque poſt filii ſui inaugurationem Pariſiis anno MCLXXX. Regni XLIV. ætatis circiter ſexageſimo quarto. Poſt *Ludovici* Regis obitum, ejus ex *Adela* conjuge filius *Philippus II. Adeodatus*, & *Auguſtus* nuncupatus, ſolus regnare cœpit annorum penè ſexdecim adoleſcens, *Vuillelmo* Reginæ *Adelæ* fratre Remenſi Archipræſule avunculo ſuo ſapientiâ & conſiliis ipſum in Regni adminiſtratione dirigente. *Elizabetham*, Comitis Hannoniæ *Balduini* filiam, *Philippus* Rex duxit uxorem, Regnique ſui exordia Eccleſiæ ac Religioni conſecravit. In primis, poſtquàm Principum quorumdam in ſe conjuratorum, ac civile bellum in Regno incendentium conatus fregiſſet, ſubegiſſetque perduelles, totum ſe ad officia pietatis convertit. Judæos per innocentum puerorum cædem Sacris Chriſtianis illudentes, & aliorum ſcelerum convictos, perpetuo mulctatos exilio, edicto promulgato, ex univerſo Galliæ Regno exire juſſit, ipſorumque Synagogas Chriſtianis expiatas ritibus in ſacras Ædes convertit. Contra Blaſphemos legem tulit, eoſque graviſſimis pœnis ſubjecit. *Coterellos* hæreticis nequiores in Provincia Bituricenſi ferro ac flammâ graſſantes (de quibus in Colloquio tertio ſermonem habituri ſumus) penitùs delevit. Eccleſiaſticam libertatem ſtrenuè tuitus eſt. Hiſtriones, ac joculatores Aulâ abegit. Oratores è Syria ad ipſum venientes, ut pro Chriſtianis in Oriente à *Saladino* penè ſubactis auxilium implorarent, benignè excepit, habitoque Pariſiis Antiſtitum, & Procerum Conventu, ſacrum bellum decrevit, ad quod felicibus auſpiciis conficiendum Decimas, quas *Saladinas* appellârunt, aſſenſu Cleri & populi in ſumptus belli ad annum dumtaxat impoſuit, ſolis Carthuſienſium, Ciſtercienſium, Fontis Ebraldi Ordinibus, ac leproſis exceptis. In hac Expeditione militari haud proſpera fortuna uſus *Philippus Auguſtus*, & ægritudine in Oriente correptus, in Gallias, ut jam obſervavimus, regreſſus eſt, bellumque diuturnum geſſit cum *Richardo* Angliæ Rege, quod feliciter & ex animi ſententia confecit. Duplex Interdictum paſſa eſt Gallia regnante *Philippo Auguſto*. Primum Interdictum an. MCXCIX. in Galliarum Regnum latum eſt à *Petro Capuano* Sedis Apoſtolicæ Legato propter captionem *Petri de Duaco* Cameracenſis Epiſcopi electi menſe Majo factam ab *Hugone d' Amelencourt*, ejuſque detentionem à *Philippo Rege*, ſed illud Interdictum fuit tantùm trimeſtre, duravitque Junio, Julio, & Auguſto. Alterum Interdictum in Galliarum Regnum ab eodem Sedis Apoſtolicæ Legato vibratum eſt menſe Januario anni milleſimi ducenteſimi, eò quòd *Philippus Auguſtus* Rex *Ingeburgim* ſororem *Canuti* Danorum Regis, quam uxorem duxerat, repudiâſſet, novaſque nuptias iniiſſet cum *Maria* Ducis Boëmiæ, Moraviæque filia. Quod Interdictum octo menſibus duravit, luxitque per id temporis Gallia ſacrorum omnium expers, donec *Philippus Auguſtus* Rex Decreto Pontificio obtemperans, dimiſsâ *Maria*, *Ingeburgim* legitimam conjugem ſuam in Regiam reduxiſſet. Sed de *Philippo Auguſto* Galliarum Rege plura dicemus in Colloquio I. in Hiſtoriam ſæculi XIII. quo ſæculo mortuus eſt *Philippus Auguſtus*, ſeu anno MCCXXIII. poſtquàm regnaſſet annos quadraginta tres, quorum viginti priorum ad ſæculum XII. pertinentium Hiſtoriam in iſto Colloquio breviter expoſuiſſe ſufficiat.

D. Ex Gallia in Hiſpaniam tranſeamus, & compendiosè, quæſo, deſcribe ſtatum Eccleſiæ ſub Regibus, qui duodecimo ſæculo Regna Caſtellæ & Legionis gubernârunt poſt *Alphonſum* hujus nominis VI. Caſtellæ & Legionis Regem, cujus mortem in Colloquio primo in Hiſtoriam ſæculorum decimi & undecimi conſignâſti anno milleſimo centeſimo nono.

M. Cùm *Mauri* duodecimo Eccleſiæ ſæculo complures Hiſpaniæ civitates occuparent, & Eccleſiæ ac Regno multam cladem inferrent, ad illos Chriſtiani nominis hoſtes profligandos ſæpiùs Hiſpaniarum Reges bella moverunt. *Alphonſus* hujus nominis VI. de his Barbaris inſignem retulit victoriam, Toletum expugnavit, Sacrorum religionem inſtauravit, & abrogato in Hiſpania Ritu Gothico, Romanum Officium, Ritusque in omnibus ditionibus ſuis ſuſcipi ac celebrari ſanxit. De hoc Officio Gothico, vulgò dicto *Mozarabico*, quod diu in Hiſpania, Gallia item Narbonenſi, & aliis regionibus Gothorum Regno ſubjectis viguit, legeſis Cardinalem *Joannem Bona* lib. I. Rerum Liturgicarum cap. XI. Poſt multa præclarè geſta obiit *Alphonſus VI.* anno milleſimo centeſimo nono, & unicam reliquit filiam nomine *Urracam*, quæ primùm nupta *Raymundo* Duci Burgundiæ peperit filium *Alphonſum*, quem Hiſpaniarum Proceres Regem ſalutârunt, renitente licèt *Urracâ* Regina matre, quæ poſt prioris mariti ſui *Raymundi* obitum, nuptias cum *Alphonſo* Arragonum Rege inivit. At *Urraca*, poſtquam regnaſſet XII. annis, in Legionis arce obſeſſa conditionem illam pacis, volens nolens, accipere coacta eſt, ut redditibus, unde vitam ſuſtentare poſſet, aſſignatis, Regnum ipſa filio cederet. Anno itaque MCXXII. *Urraca* Caſtellæ Regina, ab *Alphonſo* hujus nominis *VII.* filio ſuo fuit ſpoliata Regno, iſque ab omnibus Regni Magnatibus ut Rex legitimus agnitus eſt, ſicut *Sandovalius*, aliique Scriptores Hiſpanici tradunt. Non ſolùm Caſtellæ, ac Legionis Regem, ſed etiam Imperatorem ſe ſe appellavit *Alphonſus VII.* Sic enim Concilio Palentino anno MCXXIX. celebrato ſubſcripſit: *Ego Adelphonſus præfatus Imperator, unà cum conjuge mea, quod fieri mandavi, proprio robore confirmo*, ſicut videre eſt apud Cardinalem *de Aguirre*, qui hoc Concilium Palentinum ex MS. Mondexarenſi eruit, integrumque publicavit Tomo III. *Collectionis maxima Conciliorum omnium Hiſpaniæ.* Varias Expeditiones contra Mauros ſuſcepit *Alphonſus VII.* eiſque eripuit Cauriam urbem, regionemque univerſam, quæ Ana & Tago continetur, populatus eſt. Cordubam quoque, Beatiam, Almeriam, pluresque alias nobiles civitates & arces in ſuam poteſtatem redegit. *Berengariam* Raymundi Berengarii hujus nominis *III.* Barcinonis & Provinciæ Comitis ac *Dulcia* Comitiſſæ filiam ſibi matrimonio copulavit, ex qua duos ſuſcepit filios, *Sanctium* ſcilicet, & *Fernandum*,

dum, ſeu *Ferdinandum*, & filiam *Conſtantiam*, quæ poſteà *Ludovico VII.* Galliarum Regi nupta eſt. Mortuus eſt *Alphonſus VII.* ex militari contra Mauros expeditione rediens anno MCLVII. ſed priusquam moreretur, diviſit Imperium duobus filiis ſuis, *Sanctio* natu majori Caſtellæ Regnum, & *Fernando*, ſeu *Ferdinando* Legionis Regnum dedit. At *Sanctius* hujus nominis III. Caſtellæ Rex, qui, vivente adhuc patre, *Blancam* Garſiæ Ramiri Navarræ Regis filiam duxerat uxorem, ſublatus eſt immaturâ morte, ob quam ipſi nomen *Deſiderati* datum eſt, obiit in procinctu belli, quod in Mauros Bæticam infeſtantes parabat. *Ferdinandus* verò ejus frater Legionis Rex hujus nominis ſecundus, poſtquàm unum & triginta annos regnâſſet, è vita migravit an. MCLXXXVIII. Poſt *Sanctii* & *Ferdinandi* mortem Regna Caſtellæ, & Legionis inter eorum filios adhuc remanſere diviſa. *Alphonſus VIII.* in Caſtellæ Regnum *Sanctio* patri ſucceſſit, *Eleonora* filiæ *Henrici II.* Angliæ Regis nupſit, Mauros ſæpiùs debellavit, & *Concham* urbem prævalidam in Celtiberiæ finibus poſt diuturnam, gravemque obſidionem expugnavit, anno tamen milleſimo centeſimo nonageſimo quintò *Alphonſus VIII.* Caſtellæ Rex à Mauris, ſeu Saracenis, propè Calatravam *ad Alarcum* oppidum fuſus, fugatus profligatusque fuit. Sed de *Alphonſo VIII.* Caſtellæ Rege iterum redibit ſermo in Colloquio I. in Hiſtoriam Eccleſiæ ſæculi decimi tertii, cùm ipſe vixerit ad annum uſque milleſimum ducenteſimum decimum quartum. Pauca etiam hìc dicemus de altero *Alphonſo* dicto IX. quem *Ferdinandus* Legionis Rex ex *Urraca Alphonſi* Regis Portugalliæ filia ſuſceptum Legionis Regni hæredem reliquit. Nam cùm iſte *Alphonſus* dictus IX. Ferdinandi filius Legione regnaverit, vixeritque uſque ad annum milleſimum ducenteſimum trigeſimum primum, illius geſta commodiùs referemus in Colloquio I. in Hiſtoriam ſæculi decimi tertii. Hìc tantùm dicam obiter, hunc *Alphonſum IX.* Legionis Regem nuptias iniiſſe cum *Theraſia* filia *Sanctii* Luſitaniæ Regis, verùm *Theraſia* juſſu Romanorum Pontificum, præſertim *Innocentii III.* ob propinquitatem repudiatâ anno ducenteſimo ſupra milleſimum, *Berengariam* filiam *Alphonſi* Caſtellæ Regis in ejus locum adſciviſſe. Cæterùm hìc prætermittere haud poſſum mala, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo Chriſtiani in Hiſpania paſſi ſunt, poſtquam Saraceni dicti *Almohades* in Hiſpania Saracenica circa annum MCXLV. dominari cœperunt. Hi ſiquidem Saraceni dicti *Almohades*, quos nonnulli perperàm confundunt cum aliis Saracenis, qui appellantur *Almorabita*, tanto odio Chriſtianos proſequebantur, ut eorum Eccleſias ſolo æquarent, & omnes, qui Religionem Chriſtianam deſerere nollent, internecione delerent, nec eos ullo pacto apud ſe permanere ſinerent. Qua in re iſti Saraceni, *Almohades* dicti, longè in Chriſtianos crudeliores fuerunt illis Saracenis, qui *Almorabita* dicebantur. Hi quippè, quamdiu in Hiſpania Saracenica regnârunt, Chriſtianos, qui à ſua religione diſcedere nolebant, ſecum permixtos, & ideò *Mozarabes* appellatos, vivere permittebant. At Saraceni *Almohades*, poſtquàm, deſtructis Saracenis *Almorabitis*, Hiſpaniam Saracenicam occupârunt, omnes Chriſtianos ſine exceptione trucidârunt, ita ut ex omnibus Chriſtianis Mozarabibus nullus ſuperfuerit præter illos, qui in terras Chriſtianorum Hiſpaniæ ſe ſe fugâ proripere potuerunt. Suam tyrannidem exercuerunt Saraceni *Almohades* uſque ad annum milleſimum ducenteſimum duodecimum, quo anno Chriſtiani illos prælio aggreſſi memorabili clade attritos proſtrârunt ac penitus exterminârunt, ſicut referemus in Colloquio primo in Hiſtoriam ſæculi decimi tertii.

D. Res Eccleſiæ ſub Regibus, qui duodecimo ſæculo Angliæ Regnum adminiſtrarunt, non optimo loco fuiſſe, facilè conjicio ex morte *S. Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi, quem jura Eccleſiæ invictâ animi conſtantiâ propugnantem fuiſſe à ſicariis ad Aram trucidatum nuper obſervâſti. Cedò itaque ſeriem Regum, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo ſummâ rerum in Anglia potiti ſunt, & indica tempus, quo *S. Thomas* Cantuarienſis Archiepiſcopus Martyrium in Anglia paſſus eſt.

M. Seriem Regum Angliæ jam in præcedentibus Colloquiis exhibuimus uſque ad *Willelmum* hujus nominis II. qui anno centeſimo ſupra milleſimum occiſus eſt. Ei ſine prole demortuo in Regnum Angliæ ſucceſſit ejus frater *Henricus I.* Hic, teſte *Orderico* lib. X. *inter proſpera & adverſa regnum ſibi divinitùs commiſſum prudenter & commodè moderatus eſt, ac inter præcipuos Chriſtianitatis Principes, obtentu pacis & juſtitiæ fulgens, inſignis habitus eſt. In diebus ejus Eccleſia Dei divitiis & honoribus alacriter emicuit, & omnis Ordo Religioſorum ad laudem Creatoris multipliciter crevit.* At enim *Henricus* hujus nominis I. Angliæ Rex, qui *Mathildi* filiæ *Malcomi III.* Scotiæ Regis nupſit, ut Regnum Angliæ benè ac ſapienter adminiſtraret, Leges à *S. Eduardo* Angliæ Rege latas accuratè ſervari juſſit. Furta, ſtupra, monetæ adulterationem ſeveriſſimis pœnis coërcuit. Multa Monaſteria in Anglia & Normannia excitavit. *S. Anſelmi* Cantuarienſis Archiepiſcopi in frænanda Clericorum continentiâ adjutor fuit. *Willelmi II.* fratris ſui, antea Angliæ Regis, Acta injuſta reſcidit, vinctos ſolvit, inſolentia remiſit tributa. Nec minùs militiæ laude claruit *Henricus I.* Angliæ Rex, quippè qui Normanniam, quæ *Willelmi II.* fratris ſui incuriâ in plures dominos diſtracta erat, totam ſubegit, Wallenſes ad defectionem ſemper proclives domuit. Bellum cum *Ludovico VI.* Galliarum Rege geſſit, quod tamen ſtatim compoſitum eſt ea conditione, ut *Willelmus*, filius *Henrici I.* Angliæ Regis, hominium Galliarum Regi pro Normannia faceret, ejusque ſe Beneficiarium profiteretur. *Inveſtituras* quidem *Henricus* Angliæ Rex retinere voluit, & hac de cauſa cum *Paſchali II.* Pontifice Maximo, & Sancto *Anſelmo* Cantuarienſi Archiepiſcopo negotium habuit, ſed remiſit tandem *Inveſtituras* per annulum & baculum. Genuit ex *Mathilde* conjuge ſua *Willelmum* filium, qui immaturâ morte præreptus eſt, & *Mathildem* filiam, quam *Henrico* Imperatori collocavit. Sed, mortuo *Henrico* Imperatore, *Mathildem* filiam ſuam ex Germania revocatam cum *Gaufredo* Andegavenſi matrimonio ſociavit. Nullam ex *Adela* filia Ducis Lotharingiæ, quam, defunctâ priori conjuge ſuâ *Mathilde*, uxorem duxerat *Henricus* Angliæ Rex, prolem ſuſcepit, qua-

pro-

propter, priuſquam moreretur, *Mathildem* filiam ſuam, olim Imperatricem, ejuſque filium *Henricum* Regni hætedes inſtituit & an. MCXXXV. piè omnibusque Eccleſiæ Sacramentis munitus in Normannia obiit, ſicut *Huge* Rothomagenſis Archiepiſcopus, qui *Henrico* Angliæ Regi morienti adfuit, teſtatur in Epiſtola ſcripta ad *Innocentium* II. Pontificem Maximum. Mortuo *Henrico* I. Angliæ Rege, *Stephanus* Bononienſis Comes, ejus ex ſorore nepos, Regnum invaſit, violato juramento, quo *Mathildi* Imperatrici & filiæ *Henrici* I. Angliæ Regis obſtrinxerat fidelitatem. Peſſimè Angliæ Regnum adminiſtravit *Stephanus*, utpote qui Eccleſiarum theſauros diripuit, poſſeſſionem terrarum Laicis dedit, Clericorum Eccleſias alienis vendidit, Epiſcopos vexavit, aut res ſuas alienare coëgit, Abbatias vel amicorum gratiâ, vel relaxatione debitorum indignis conceſſit, totamque Angliam, teſte *Willelmo Malmesburienſi*, domeſticis, externiſque motibus toto Regni ſui tempore exagitavit. Cum *Mathilde* Imperatrice, & filiâ *Henrici* I. Angliæ Regis nuptâ *Gaufredo* Andegavenſi Comiti diuturnum bellum vario eventu geſſit *Stephanus* Rex Angliæ, filiumque ſuum *Euſtachium* Normanniæ Ducem conſtituit, ſed, mortuo *Euſtachio*, Normanniam ſibi ſubegit *Gaufredus* Comes Andegavenſis, *Mathildis* maritus, eoque Ducatu donavit *Henricum* ſuum ex *Mathilde* filium. Hic ille *Henricus* eſt, qui ut ſuperiùs dicebamus, *Alienoram*, à *Ludovico* VII. Galliarum Rege repudiatam, uxorem duxit, & dotali Aquitaniæ Ducatu potitus eſt, quique *Stephano* Regi Angliæ defuncto anno millesimo centeſimo quinquageſimo quarto in Regnum Angliæ ſucceſſit, dictus *Henricus* II. Hujus *Henrici* II. Angliæ Regis tempore *S. Thomas* Cantuarienſis Archiepiſcopus pro tuendâ Eccleſiaſticâ libertate, quam pravis legibus & conſuetudinibus violabat ille Rex, glorioſam mortem oppetiit. Huc facinus perpetrandi verbis imprudentibus, acerbis querimoniis, & impotentis iræ ſignificatione ſacrilegis ſatellitibus occaſionem quidem dedit *Henricus* II. eum tamen à cæde *S. Thomæ* Cantuarienſis reverà inſontem fuiſſe, multis momentis evinci poteſt. Primò, legitur cap. III. lib. IV. *Hiſtoriæ Quadripartitæ*, quòd ſtatim ac mors S. Thomæ Cantuarienſis innotuiſſet *Henrico* Regi Angliæ, *afflictus eſt afflictione magna*, ——— *ingemiſcens ſemper, & dolens, & ſæpiùs iterans, Heu! Heu!* Prætereà, Epiſcopi Angliæ & Normanniæ in Epiſtola, quam ad *Alexandrum* III. Pontificem Maximum ſcripſerunt, *Henricum* II. Angliæ Regem à cæde S. Thomæ Martyris purgârunt. Tertiò, coram Legatis Sedis Apoſtolicæ *Theodino*, & *Alberto* Presbyteris Cardinalibus, & in frequenti apud Abrincas Epiſcoporum, & Procerum Conventu Rex *Henricus* II tactis Sacris Evangeliis juravit, ſe Cantuarienſis Archiepiſcopi necem nec imperâſſe, nec conſilio, auxilio, vel aſſenſu voluiſſe, aut approbâſſe, ſed potiùs de ea vehementer indoluiſſe. Confeſſus eſt tamen, ſe verbis querulis de Sancto Archiepiſcopo imprudenter, & cum doloris teſtificatione iræque impetu prolatis immane iſtud flagitium perpetrandi anſam & occaſionem dediſſe, pro cujus expiatione ad omnem ſatisfactionem ſibi à Legatis Sedis Apoſtolicæ impoſitam humiliter ſubeundam, & religioſè adimplendam paratiſſimum ſe ſe exhibuit. Quocirca Rex ſibi à Legatis Apoſtolicis injunctam ſatisfactionem demiſſo, ac pœnitenti animo ſuſcipiens, & præ foribus Eccleſiæ veniam poſtulans, ab iiſdem Legatis abſolutus, in Eccleſiam introductus eſt, ſicut legitur in Hiſtoria quadripartita. Quartò, refert *Gervaſius Dorobernenſis*, Scriptor Anglus in ſuo Chronico, quòd *Henricus* II. Angliæ Rex ad implorandam *S. Thomæ* Cantuarienſis Archipræſulis & Martyris interceſſionem Cantuariam profectus eſt, ubi *in veſte lanea, nudis pedibus ab Eccleſia S. Dunſtani, quæ longè extra urbem poſita eſt, uſque ad tumbam Sancti Thomæ Martyris perveniens, ibidemq; diutiùs & devotè procumbens, ab omnibus, qui adſtabant, Epiſcopis, Abbatibus, & Monachis ſingulis Eccleſiæ Chriſti voluntate ſpontaneâ verberatus eſt.* Quod etiam narrant *Baronius* ex vita Sancti Thomæ Cantuarienſis, & *Willelmus Neubrigenſis* hujus temporis Scriptor lib. 2. cap. 34. ex quibus momentis apertè colligitur, *Henricum* II. Angliæ Regem nec imperio, nec conſilio, nec auxilio, nec aſſenſu cædi S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi cooperatum fuiſſe, ſed potiùs de ea plurimùm doluiſſe. Verùm, quia *Henricus* II. Angliæ Rex verbis quibusdam querulis S. Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum trucidandi, ſacrilegis ſatellitibus occaſionem dederat, permiſit Deus, ut ejus filii *Henricus*, *Richardus*, & *Joannes* cum *Alienora* matre adversùs ipſum conjurarent, & ad hanc conjurationem *Ludovicus* VII. Francorum Rex, *Guilelmus* Scotiæ Rex, *Philippus* Flandriæ Comes, & plurimi Optimates, Duces ac Principes acceſſerint. Quin, teſtatur *Joannes Bromptonus* Anglus Monachus Ciſtercienſis in Chronico, quòd *omnes proximi*, Henrici II. Angliæ Regis, *cùm decederet, & familiares circumſtantes ità rapacitati indulſerunt, ut corpus Regis diu nudum jaceret, donec puer quidam inferioris corporis partes pallio brevi contegeret.* Id autem non tam humanæ ſeveritati, quam divinæ ultioni adſcribendam eſſe cenſet idem Scriptor: *Eadem enim menſura*, inquit, *qua menſus eſt, remenſum eſt ei, ut qui patrem ſuum B. Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum uſque ad mortem, & licèt mortem non intulerit, perſecutus eſt, ipſi à filiis propriis uſque ad diem extremum perſecutio non deeſſet.* Mortuus eſt *Henricus* II. Angliæ Rex an. MCLXXXIX. eique in Regnum Angliæ ſucceſſit *Richardus* hujus nominis I. ejus filius ſecundò genitus, cùm *Henricus*, qui *Henrici* II. Angliæ Regis erat filius primò genitus, jam anno MCLXXXVI. propè Lemovicum è vivis exceſſiſſet. Paternum Angliæ Regnum adeptus *Richardus* hujus nominis I. cognomine *Cor Leonis*, in Orientem bellum Saracenis illaturus unà cum *Philippo Auguſto* Galliarum Rege anno milleſimo centeſimo nonageſimo profectus eſt, ibique ſicut ſuperiùs obſervavimus, Ptolomaidem cum fœderatis Principibus expugnavit, Cypri Regnum, quod in ſuam poteſtatem redegerat, *Guidoni* Hieroſolymorum quondam Regi vendidit. Sed è Palæſtina diſcedens *Richardus* Angliæ Rex, cùm naufragium in mari vix evaſiſſet, ſæviorem in continenti expertus eſt tempeſtatem. Captus quippè à *Leopoldo* Auſtriæ Duce, quicum privatas ſimultates gerebat, traditus eſt anno MCXCIII. *Henrico* Imperatori, à quo peſſimè habitus, & per annum integrum

grum captivus remanſit, & ad libertatem redimendam centum & quinquaginta mille marcas argenti Imperatori perſolvere coactus eſt. Anno itaque milleſimo nonageſimo quarto in Angliam reverſus *Richardus* Rex, bellum cum *Philippo Auguſto* Galliarum Rege quinque circiter annos geſſit, hoc eſt, uſque ad annum MCXCIX. quo *Richardus* Angliæ Rex in obſidione *Calaci*, quod Caſtrum eſt in Lemovicis, ſagitta in brachio percuſſus, ac malè curato vulnere, occubuit, ſepultuſque eſt in Monaſterio Fontis Ebraldi, ubi & patris illius corpus jacebat. *Richardo* in Regnum Angliæ ſucceſſit *Joannes* ejus frater, *ſine terra* vulgò nominatus, cujus geſta ſuo loco referemus, hoc eſt, in Colloquio I. in Hiſtoriam ſæculi decimi tertii.

D. Statum Eccleſiæ ſub Principibus Chriſtianis tàm in Oriente, quàm in Occidente hactenùs accuratè repræſentaſti, ſed, antequam huicce Colloquio noſtro finem imponamus, hoc unum à te diſcere cupio, an videlicèt Eccleſia aliquod duodecimo ſæculo ſuſceperit incrementum?

M. Haud parvum duodecimo ſæculo Eccleſia ſuſcepit incrementum. Anno ſiquidem milleſimo centeſimo vigeſimo quarto *Otto* Epiſcopus Bambergenſis invitatus à *Boleslab* Poloniæ Duce hujus nominis III. ad converſionem *Pomeranorum* adhùc Paganorum, quos variis præliis ſibi ſubjecerat, impetrato à *Calliſto* Papa ad illam Gentem Apoſtolatu, eamdem prædicatione verbi Dei, Domino cooperante, & ſermonem ſignis & miraculis confirmante, ad Chriſtianam fidem perduxit, meruitque dici *Apoſtolus Pomeranorum;* (ſunt hi populi Slaviæ, qui *Pomerani* ideò appellantur, quòd juxta mare ſint poſiti.) *Vratiſlaus* Pomeraniæ Dux, amboque ejus filii à Sancto *Ottone* baptizati fuêre, & *Adelbertus* Pomeraniæ Epiſcopus renunciatus ſedem poſuit Vollini, quod Oppidum eſt Inſulæ Juliniad Oderæ fluvii, ſed ea Epiſcopalis ſedes an. MCLXXV. Caminum tranſlata eſt. Omnia, quæ pro converſione *Pomeranorum* geſſit *S. Otto* Bambergenſis Epiſcopus, legi poſſunt in vita Sancti illius Epiſcopi tribus libris comprehenſâ, quam Auctor quidam Anonymus hujus temporis Scriptor concinnavit, & quæ extat apud *Caniſium* lib. 2. Antiq. lect. Aliud duodecimo ſæculo incrementum ſuſcepit Eccleſia ſedente *Alexandro III.* Is quippe Summus Pontifex, dùm an. MCLXXVII. adhuc Venetiis ageret, accepit epiſtolam à *Joanne* Indorum Rege, vulgò *Presbytero*, vel *Pretejean* appellato, quem multi poſt *Baronium* exiſtimant, Abyſſinorum ſeu Æthyopiæ eſſe Imperatorem, alii verò aſſerunt, Imperium *Presbyteri Joannis* non in Africa, ſed in Aſia eſſe ſitum. Ut ut ſit, hanc epiſtolam ad *Alexandrum III.* ſcripſit *Presbyter Joannes* Indorum Rex occaſione adventûs *Philippi* ejuſdem Summi Pontificis Medici, qui regiones illas perluſtrans, cùm vidiſſet fidem Chriſtianam, quam populi illi amplectebantur, cum Romana in omnibus conſentientem non eſſe, id *Presbytero Joanni* Imperatori ſignificavit, qui veritatis diſcendæ cupidus, per eumdem *Philippum* in Italiam remeantem ſcripſit ad *Alexandrum III.* litteras, quibus à Summo Pontifice Eccleſiam in Urbe, ſeu Romæ, poſtulabat, in qua miſſi ab eo viri prudentes habitare poſſent, & Apoſtolicâ plenitùs inſtrui doctrinâ, quam poſtmodùm, in patriam ſuam revertentes, alios edocerent. Reſcripſit per eumdem *Philippum* Medicum ſuum *Alexander III.* petiitque Romam mitti viros illos, & cunctas ipſius Regis petitiones ſe executioni mandaturum promiſit. *Quæ autem ſecuta ſint iſta*, inquit *Baronius*, & poſt ipſum *Spondanus* ad annum MCLXXVII. *nos latet, niſi quòd ſive ab ipſo Alexandro Papa, ſive ab aliis ejuſdem Sedis Apoſtolicæ Pontificibus conſtat, Æthyopibus iſtis Regni Pretejani, Abyſſinis dictis, datam Eccleſiam S. Stephani Protomartyris, unà cum ejus habitationibus, ſitam poſt abſidem S. Petri, quam in hanc uſque poſſident diem.* Multi Scriptores vanis conjecturis indulgentes, etymologiam hujus nominis *Joannis Presbyteri* Indorum Regis è lingua Perſica derivare conantur, ſed meras dant conjecturas nulla auctoritate nixas. Longè, meâ quidem ſententiâ, veroſimilius eſt, hunc toto terrarum Orbe nominatiſſimum Indorum Regem vulgò appellatum eſſe *Presbyterum Joannem*, quia reverà Presbyter erat, ſed Neſtorianus, cùmque in Eccleſia Orientali licitum eſſet Presbyteris habitare cum uxoribus ante Sacros Ordines ſuſceptos ductis, *Joannes* iſte ex ſua conjuge genuit filium ac Regni ſucceſſorem nomine *Davidem*, uti produnt Hiſtorici. Quicumque ergo in hoc nomine *Presbyteri Joannis* latens aliquod myſterium expiſcari, & è lingua Perſica reſerare atque explicare ſe poſſe exiſtimant, hi certè inani ſeſe torquent labore, & in novis excogitandis conjecturis oleum & operam perdunt.

COLLOQUIUM II.

In quo exhibetur ſeries Epiſcoporum, qui duodecimo ſæculo præcipuas Eccleſiæ ſedes tenuerunt.

D. SÆpius audivi à viris eruditis, Sedem Romanam eo ſingulari ſibi à Deo conceſſo, præ cæteris aliis Eccleſiæ ſedibus, gaudere privilegio, quod hi omnes, qui eam hactenùs tenuerunt Summi Pontifices, in nullam unquàm impegerint hæreſim, eorumque ſeries ab ipſis Apoſtolorum temporibus ad noſtram uſque ætatem non ſit interrupta; cùm tamen aliæ nobiliſſimæ Eccleſiæ ſedes, Antiochena, Alexandrina, Hieroſolymitana, & Conſtantinopolitana ſæpiùs ab Epiſcopis hæreticis fuerint occupatæ, multiſque jam abhinc ſæculis ſub dura Saracenorum, ſeu Turcarum tyrannide miſerum in modum ſint oppreſſæ, aut omninò deſtructæ. In ſerie itaque texenda Summorum Pontificum, qui, duodecimo ſæculo Sedem Romanam tenuerunt, ac univerſam Chriſti Eccleſiam gubernârunt, potiſſimùm in hocce Colloquio hærere, ac eorum geſta deſcribere debemus. Dehinc, de Epiſcopis, qui eodem ſæculo aliis præcipuis Eccleſiæ ſedibus præfuerunt, breviter diſſeremus.

M. Mortuo *Urbano II.* Pontifice Maximo anno milleſimo nonageſimo nono, ſicut jam obſervavimus in Colloquio II. in Hiſtoriam ſæculorum decimi & undecimi, in ejus locum ſuffectus eſt *Paſchâ-*

ſchalis II. Monachus Caſſinenſis ante Pontificatum *Raynerius* appellatus, Presbyter Cardinalis tituli S. Clementis à *Gregorio VII.* creatus, & morum integritate, doctrina, ſolertiâ, & ſingulari in rebus agendis prudentiâ abundè cumulatus. Hanc *Paſchalis II.* electionem divinitùs factam fuiſſe ſcribit *Bertholdus* in Chronico ad annum MXCIX. Eam etiam viro cuidam religioſo revelatam fuiſſe aſſerit *Dodechinus* Abbas in Appendice ad *Marianum Scotum*. Certè pro miraculo duci debet, quòd, vivente adhuc *Guiberto* ſeu *Vviberto* Antipapa, *Clemente III.* dicto, & ob eum in factiones urbe olim conſciſſâ, in electionem *Paſchalis II.* Pontificis Maximi omnes ſimul in urbe Clerici & Ordines, nemine adverſante, conſenſerint; ſolus verò ipſe celſiſſimam hanc dignitatem fugiens, invitus ac mœrens eam ſuſceperit. Per hanc tamen *Paſchalis II.* electionem non fuit extinctum ſchiſma ab *Henrico*, inter Reges Germaniæ hujus nominis IV. in Eccleſia occaſione Inveſtiturarum excitatum. *Guibertus* quippè ſeu *Vvibertus*, dictus *Clemens III.* Antipapa ab *Henrico* Rege Germaniæ creatus vixit uſque ad annum milleſimum centeſimum, & poſt ipſius mortem duo confeſtim à ſchiſmaticis electi ſunt Pſeudo-Pontifices, *Albertus* ſcilicet, qui tamen eodem ſuæ electionis die captus à Romanis, & apud Sanctum Laurentium retruſus eſt; & *Theodoricus*, qui Pſeudo-Pontificatum tenuit diebus CV. & in Cavenſi poſteà Monaſterio recluſus eſt, ut teſtatur *Pandulphus* Piſanus in Vita *Paſchalis II.* De nomine, quod duo iſti Pſeudo-Pontifices ſibi impoſuerunt, altum eſt apud veteres Scriptores ſilentium. Præter duos iſtos Pſeudo-Pontifices, poſt obitum *Guiberti*, ſeu *Vviberti* electos, tertium ſchiſmatici elegerunt, ac promoverunt Antipapam dictum *Silveſtrum IV.* qui antea vocabatur *Maginulfus*, ſeu *Maginalfus*. Sed hic tertius Pſeudo-Pontifex, amiſſâ urbe, exulem vitam miſerè finiiſſe, ſicque Eccleſiam quieviſſe, ſcribit idem laudatus *Pandulphus* Piſanus in vita *Paſchalis III.* Redditâ Eccleſiæ pace, *Paſchalis II.* Summus Pontifex anno milleſimo centeſimo quinto, *Guiberti*, ſeu *Wiberti* Antipapæ oſſa, quæ Ravennæ ſepulta fuerant, exhumari & in fluenta projici juſſit, eò quòd, ut refert *Willelmus* Bibliothecarius apud Baronium, hi, qui adhuc *Wiberti* Antipapæ ſtudioſi remanſerant, falſas in vulgus ſpargebant viſiones oſtenſas in ſepulchro ejus, nimirùm viſas illic noctu ſplendere faces cælitùs miſſas, illius Sanctitatis indices. Hanc pœnam meritò poſt obitum luit *Vvibertus* Antipapa, qui per viginti annos Eccleſiam turbavit. Nec meliorem ſortem nactus eſt *Henricus* Imperator hujus nominis III. qui contra *Gregorium VII.* Legitimum Pontificem creaverat Antipapam *Vvibertum* quondam Ravennenſem Archiepiſcopum. Hic ſiquidem Imperator, qui occaſione Inveſtiturarum *Gregorium VII.* ejuſque ſucceſſores acriter inſectatus fuerat, cùm vidit anno milleſimo centeſimo quarto ſe imparem eſſe ſedandæ rebellioni, quam proprius filius *Henricus* adverſùs ipſum excitaverat, tentavit *Paſchalem* II. Pontificem Maximum ſibi reddere amicum, &, miſſo ad eum ſecreto Nuncio, litteras ſcripſit, quibus primò conqueſtus eſt de auſteritate in ſe Romanorum Pontificum, deinde, *Paſchalem* II. de concordia interpellavit. Ad dijudicandam *Henrici* Imperatoris cauſam habitus eſt Moguntiæ anno MCV. celeberrimus totius Germaniæ Præſulum & Principum Conventus, præſentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis *Richardo* Albanenſi Epiſcopo, & *Gebehardo* Conſtantienſi, ad quos *Henricus* Senior properans apud *Ingelheim*, quò ei Principes Germaniæ ad vitandum populi tumultum occurrerant, reatum ſuum confeſſus eſt, & ſatisfactionem promiſit. At nolentibus Sedis Apoſtolicæ abſolutionem abſque generalis Synodi, & Summi Pontificis diſcuſſione ei impertire, tandem *Henricus* Senior conſiliis utriuſque partis acquieſcens, depoſitis Imperii inſignibus, videlicèt Cruce, Lanceâ, Sceptro, Globo, atque Coronâ, eadem *Henrici* filii poteſtati tradidit, atque Summi Pontificis & Eccleſiæ Conſtitutionibus ſe ſubmittens, privatus abſceſſit in locum quemdam ei aſſignatum. Non diu tamen quievit *Henricus* Senior, quippè qui è loco, in quem, ut privatam vitam ageret, fuerat ablegatus, fugâ ſe ſe proripiens, Coloniam primùm venit, inde Leodium, & exercitum congregans frequentes ad filium ſuum *Henricum*, ad Epiſcopos ac Principes Germaniæ litteras dedit, quibus poſt vehementes querelas de injuriis ſibi à filio illatis, tertiò adverſùs eum appellavit *Paſchalem II.* & Eccleſiam, cauſamque ſuam Deo ac Sanctis commendavit, ſicut conſtat ex ejus Epiſtolis ad Epiſcopos Germaniæ ſcriptis, quas Baronius ad annum MCVI. refert. Scripſit etiam *Henricus* Senior tres epiſtolas ad *S. Hugonem* Cluniacenſem Abbatem. Tomo 2. Spicilegii Dacheriani inſertas, rogavitque, ut ad ſe veniret, quo pacem inire poſſet cum Summo Pontifice: *Significans vobis*, inquit, *quòd, ſi Deo propitio Regnum & Sacerdotium in unum colligere poterimus, poſt confirmatam pacem ire Jeruſalem diſponimus, & videre Sanctam Terram, in qua Dominus noſter in carne viſus eſt.* Sed, ut vulgari fertur Adagio, *ſero ſapiunt Phrygee.* Sic enim *Henrici* Senioris ad fallendum compoſitus animus omnibus notus erat, ut nemo fuerit, qui ei montes aureos pollicenti, pietatemque ſimulanti fidem adhibere voluerit. Quocirca *Henricus* Senior Germaniæ Regno, ac Imperio à proprio filio ſuo *Henrico* juniore privatus, miſerrimam vitam trahens mortuus eſt an. MCVI. ut jam in præcedentibus Colloquiis obſervavimus.

D. Fuitne pacatus ac tranquillus *Paſchalis II.* Pontificatus imperante *Henrico* Juniore; qui inter Reges Germaniæ eſt hujus nominis V. inter Imperatores verò eſt hujus nominis IV.

M. Qui Patri *Henrico* ſeniori ſucceſſit *Henricus* Junior, *Paſchali II.* Pontifici Maximo moleſtiſſimus fuit, cujus perſecutionem ut declinaret *Paſchalis II.* anno MCVI. in Gallias venit, ut *Regem Francorum*, ſeu Philippum I. *& filium Regem deſignatum Ludovicum, & Eccleſiam Gallicanam conſuleret ſuper quibuſdam moleſtiis, & novis Inveſtituræ Eccleſiaſticis querelis, quibus eum & infeſtabat, & magis infeſtare minabatur Henricus Imperator, vir affectus paterni, & totius humanitatis expers, qui & genitorem Henricum crudeliſſimè perſecutus exhæredavit*, ait, *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici Craſſi* Galliarum Regis, quæ extat Tom. 4. *Ducheſnii.* A *Philippo* Galliarum Rege, ejuſque filio *Ludovico* exceptus ſummo honore *Paſchalis II.* petiit ab illis, ut Beato Petro, ſibique ejus Vicario opem ferrent, Eccleſiam ma-

manu tenerent, & ſicut Anteceſſorum Regum Francorum, *Caroli Magni* & aliorum mos inolevit, tyrannis, & Eccleſiæ hoſtibus, & potiſſimum *Henrico* Imperatori audacter reſiſterent, *Qui amicitiæ, & auxilii, & Conſilii dextras dederunt*, inquit idem *Sugerius* Abbas. Necdum Coronam Imperialem à Summo Pontifice acceperat *Henricus* Rex Germaniæ hujus nominis V. quam proinde ut obtinere poſſet, Romam anno milleſimo centeſimo undecimo valido cum exercitu venit, magnificis promiſſis Coronam Imperii à *Paſchali* II. impetravit, obedientiam juravit, & ceſſionem Inveſtiturarum, quas Summus ille Pontifex in multis Synodis damnaverat. Sed ubi *Henricus* inauguratus fuit Imperator, fidem fregit, Papam & Cardinales in Caſtre captivos abduxit, Clericos, Archipresbyteros, & Presbyteros expoliavit, & per vim à *Paſchali II.* extorſit Inveſtiturarum conceſſionem, ſicut refert *Landulphus* Piſanus in Vita *Paſchalis* II. Multi exprobrarunt, ec crimini verterunt *Paſchali* II. quod Inveſtituras *Henrico* Imperatori conceſſiſſet, non fuerunt tamen, qui, habita ratione temporis, malorum, quibus Roma premebatur, & imminentis Schiſmatis metus, eum excuſatione dignum eſſe judicarunt, ſicut nos illum excuſavimus in præcedenti Colloquio; ut ut ſit, hoc Privilegium, quod per vim extorſerat *Henricus* Imperetor, reſcidit poſteà *Paſchalis* II. & inhærendo veſtigiis deceſſorum ſuorum Inveſtituras damnavit in multis Conciliis, quæ ſuo loco, id eſt, in querto Colloquio referemus. Eccleſiam Romanam rexit *Paſchalis* II. annos XVIII. menſes V. dies VII. & obiit XII. Kalendas Februarii an. MCXVIII. Vitam *Paſchalis* II. ſcripſit *Pandulphus* Piſanus, qui, teſte *Onuphrio* initio Chronici Eccleſiaſtici, in Vitis Romanorum Pontificum *Guillelmum* S. R. E. Bibliothecarium ſupplevit à *Gregorio* VII. uſque ad *Honorium* II. non ſecus ac *Guillelmus* II. ſupplevit *Anaſtaſium* S. R. E. Bibliothecarium ab *Hadriano* II. uſque ad *Alexandrum* II.

Poſtquam è vivis exceſſiſſet *Paſchalis* II. die XXI. Januarii anni milleſimi centeſimi decimi octavi, ceſſavit Pontificatus dies III. ut inquit *Pandulphus* Piſanus in fine Vitæ *Paſchalis* II. & in ejus locum ſubrogatus eſt *Gelaſius* hujus nominis II. natione Campanus, Monachus Caſſinenſis, anteà dictus *Joannes Cajetanus* S. R. E. Archidiaconus, qui die XXV. menſis Januarii an. MCXVIII. omnium Cardinalium conſenſu, Clerici, & populi voce expetitus in Romanum Pontificem fuit electus, invitus ac renitens in Apoſtolica Sede locatus. Multis procellis jectatus, graviſſimiſque malis ſtatim poſt electionem ſuam tum à Schiſmaticis, tum ab *Henrico* Rege Germaniæ hujus nominis V. vexatus eſt *Gelaſius* II. Papa. Schiſmatici ſiquidem Duce *Cencio Frangipane*, accurrentes ad Monaſterium, quod *Palladium* dicebatur, in quo *Gelaſii* II. electio peracta erat, & valvas ac fores confringentes, Eccleſiam furibundi introierunt, *Gelaſium* II. electum Pontificem pugnis, calcibusque immaniter percuſſerunt, & in carcerem detruſerunt, ex quo tamen Proceres ac Populi eum confeſtim liberarunt. Adveniente non multò poſt Romam *Henrico* Imperatore, aufugit *Gelaſius* II. & Cajetam ſe contulit, ubi die X. menſis Martii Romanus Pontifex conſecratus eſt. Ea *Gelaſii* fuge irritatus Imperator, eadem circiter die decime menſis Martii *Mauritium Burdinum* natione Gallum, & Bracarenſem Archiepiſcopum in Sancti Petri Sedem intruſit, & *Gregorium* VIII. appellavit, cujus Antipapæ vitam *Stephanus Baluzius* tom. 3. Miſcellaneorum pag. 471. ex variis Auctoribus collectam exhibet. Contra *Mauritium Burdinum* Antipapam *Gelaſius* II. ad Galliarum Epiſcopos, cæteroſque per Galliam fideles conſtitutos ſcripſit litteras, quæ extant tomo X. Conciliorum pag. 857. quibus mandat, ut ſe contra *Mauritium Burdinum* Bracarenſem Archiepiſcopum ab Imperatore *Henrico* in Sedem S. Petri intruſum, arment. Romam clam venit *Gelaſius* II. poſtquam *Henricus* Imperator Roma digreſſus in Liguriam rediiſſet, ſed cùm Schiſmatici, qui *Henrico* Imperatori adhærebant, ejus vitæ inſidias ſtruerent, in Gallias ſeceſſit Summus Pontifex, ubi cum lætitia ineffabili, ſummâ charitate & honore immenſo exceptus eſt, ut teſtantur *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici* hujus nominis VI. Regis Galliarum, & *Falco* Scriptor coævus in Chronico Beneventano. Verùm, *Gelaſius* II. poſtquam multas Galliarum urbes perluſtrâſſet, graviſſimâ ægritudine correptus, quam citatus *Sugerius* Abbas ait fuiſſe podagram, *Pandulphus* verò Piſanus *Pleureſim* in Vita *Gelaſii* II. appellat, Cluniacum ſe perferri juſſit, *quò deportatus, ſummaque reverentia ſuſceptus, completo Epiſcopatus ſui an. 1. & diebus 4. in medio fratrum, circumſtantibus Epiſcopis Cardinalibus in propria domo, proprius Paſtor in pace Cluniaco quievit*, inquit *Hugo* Monachus Cluniacenſis in Epiſtola ad *Pontium* Abbatem Cluniacenſem datâ, quæ extat in Bibliotheca Cluniacenſi pag. 563. Obiit itaque *Gelaſius* II. Papa die viceſimo nona menſis Januarii anni milleſimi centeſimi decimi noni, ſicut ſcribunt *Falco* in Chronico Beneventano, *Ordericus* lib. 12. *Falcherius* Carnotenſis lib. 3. Hiſtoriæ Hieroſol. aliique. Hujus Summi Pontificis Vitam ſcripſit *Pandulphus* Piſanus familiaris ejus, quam *Conſtantinus* Abbas anno MDCXXXVIII. Romæ cum prolixis Commentariis edidit, & poſt ipſum *Daniel Papebrochius* in Conatu Chronico-Hiſtorico Romanorum Pontificum integram etiam exhibet.

Gelaſio II. poſt interpontificium duorum dierum ſucceſſit *Calliſtus* II. electus Kalendis Februarii anni MCXIX. uti *Onuphrius* in Chronico Eccleſiaſtico, & *Sigonius* lib. 10. *Hiſtoria de Regno Italiæ* tradunt. *Calliſtus* II. ante Pontificatum *Guido* appellabatur, eratque Archiepiſcopus Viennenſis. Patrem habuit *VVillelmum* Burgundiæ Comitem, fuitque *Adelaidis* Francorum Reginæ, & *Ludovici Craſſi* uxoris avunculus, nec non cum *Henrico* Imperatore conſanguinitate junctus. In Cœnobio Cluniacenſi *Calliſtus* II. electus eſt Pontifex Romanus, ſed die nona menſis Februarii Viennæ in Gallia fuit conſecratus. *Falco* in Chronico Beneventano refert *Gelaſium* II. Pontificem Maximum, paulò antequem Cluniaci moreretur, cùmque convaleſcere penitus deſperaſſet, Cardinales, qui eum in Gallias venientem comitati fuerant, hortatum eſſe, ut *Cononem* Epiſcopum Præneſtinum, tanquam magis idoneum ſibi ſubſtituerent, ſed *Cononem* Pontificatum recuſantem propoſuiſſe *Guidonem* Archiepiſcopum Viennenſem, Virum pietate, doctrina, induſtria, auctoritate, & Principum gratia ſpectatiſſimum, atque *Paſchalis* II. per Galliam Legatum Apoſtolicum, qui electus eſt, dictuſque,

ut mox diximus, *Calliſtus* II, Romam anno tertio Pontificatus ſui, ſeu anno milleſimo centeſimo vigeſimo primo, cùm veniſſet *Calliſtus* II. Romanorum ac Normannorum collegit exercitum, & apud Sutrium urbem Romæ conterminam obſedit, cepitque *Mauricium Burdinum* Antipapam, qui ſub nomine *Gregorii* VIII. triennio integro Eccleſiam perturbavit, aliis ei adhærentibus, aliis verò *Gelaſium* II, & poſt eum *Calliſtum* II, verum Pontificem agnoſcentibus. Sic captus *Burdinus* Antipapa, & multis ignominiis ab exercitu & populo affectus, ſicut narrat *Falco* in Chronico Beneventano, Romam in triumphum deductus eſt & *Calliſtus* II. Pontifex Maximus ad exemplum veterum Romanorum, qui devictorum Regum ac populorum nomina, tituloſque marmoribus inſcribi curabant, hancce Hiſtoriam in antiqua Camera Palatii Lateranenſis depingi curavit cum hac inſcriptione, quam ſuâ quoque ætate ſuperfuiſſe docet Onuphrius:

Ecce Calliſtus honor Patriæ, decus Imperiale,
Burdinum nequam damnat, pacemque reformat.

Sublato *Mauricii Burdini* Antipapæ in urbe dedecore, & Nobilium Romanorum per *Calliſtum* Pontificem Maximum rebellione compreſſâ, *Henricus* Imperator, qui occaſione Inveſtiturarum diu afflixerat Eccleſiam, precibus & commonitionibus Germaniæ Epiſcoporum atque Principum tandem aliquando inflexus, pacem cum *Calliſto* II. Pontifice Romano in Conventu Wirceburgi in feſto *S. Michaëlis* menſe Septembri celebrato firmare propoſuit, & ad eam perficiendam Legatos Epiſcopum Spirenſem, & Abbatem Fuldenſem ad *Calliſtum* Papam miſit. Hanc pacis Legationem incredibili gaudio ſuſcepit *Calliſtus* Pontifex, & ad Imperatorem Legatos idem deſtinavit *Lambertum* Cardinalem, Oſtienſem Epiſcopum, & duos alios Cardinales, quibus in mandatis dedit, ut S. Sedis Apoſtolicæ auctoritate Imperatorem ad Communionem Eccleſiæ reciperent, poſt *Inveſtiturarum* ceſſionem. Auditis Legatis Pontificis *Henricus* Imperator dimiſit *Inveſtituras* per annulum & baculum, permiſitque ut deinceps in omnibus Germaniæ Eccleſiis fierent Epiſcoporum & Abbatum electio, liberaque conſecratio. *Calliſtus* verò Papa Imperatori conceſſit, ut electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici Regni in præſentia ipſius abſque Simonia fierent, & ut electus Epiſcopus, vel Abbas Regalia per Sceptrum ab Imperatore reciperet. Pacta ſcripto tradita, & mutuis utrinque firmata ſubſcriptionibus fuerunt, ſicque concordia Sacerdotium inter & Imperium tamdiu omnium animis. votiſque conſpirantibus expetita feliciter reſtituta eſt. Poſt hæc, *Calliſtus* II. Pontifex Maximus Concilium Generale Lateranenſe I, indixit, in quo compoſita eſt *Inveſtiturarum* Controverſia. Sed de hoc Concilio, & de aliis, quæ à *Calliſto* II. Summo Pontifice celebrata ſunt, opportuniùs in Colloquio quarto diſſeremus. Hic autem prætermittere haud poſſum ſingulare beneficium, quod *Calliſtus* II. Pontifex Maximus, dum adhuc in Gallus eſſet, Viennenſi Eccleſiæ, cujus ante Pontificatum Archiepiſcopus fuerat, tribuit, ei videlicèt concedendo Primatûs auctoritatem in ſeptem Provincias, ſeu *Viennenſem*, *Bituricenſem*, *Burdigalenſem*, *Auſcitanam*, *Narbonenſem*, *Aquenſem*. & *Ebredunenſem*, cum poteſtate Synodos indicendi, & negotia Eccleſiaſtica canonicè dirimendi. Cùm itaque, hoc *Calliſti* II. beneficio, Bituricenſis Eccleſia, quæ Primatu in Aquitania potiebatur, & Narbonenſis Eccleſia, quæ ex *Urbani* II. Papæ Decreto Primatum obtinebat in Provincia Aquenſi, ſeu Narbonenſi ſecunda, ſubjectæ eſſent Primati Viennenſi, hinc factum eſt, ut Archiepiſcopus Viennenſis ſibi Primatis Primatum nomen indiderit, & monetæ, quam edi curabat Viennæ, hanc inſcriptionem injecerit: *Maxima Sedes Galliarum.* Titulum Primatis ſibi etiamnum in Galliis vendicat Archiepiſcopus Viennenſis, ſed hic titulus ſine re, nihil aliud eſt, quàm nominis umbra. Plura hac de re legeſis apud illuſtriſſimum *Petrum de Marca* in Diſſertatione ad Concilium Claromontanum anno MXCV. celebratum; Sedit *Calliſtus* II. annos quinque, menſes decem, & dies duodecim, obiitque die XIII. menſis Decembris anni MCXXIV.

Calliſto II. Pontifice Maximo ad ſuperos tranſlato, Comitia novo creando Pontifici habita ſunt, in quibus, teſte *Landulpho* Piſano in Vita *Honorii* II. electus eſt Pontifex Romanus *Theobaldus* Cardinalis Presbyter S. Anaſtaſiæ, dictus *Cæleſtinus* II. ſed *Leo Frangipanis*, aliique, quibus hæc non probabatur electio, *Lambertum* Cardinalem, Oſtienſem Epiſcopum, Papam acclamarunt. Hæc diſſenſio in apertum ſchiſma erupiſſet, niſi *Theobaldus*, vir inſigni modeſtiâ præditus, eodem die quo electus eſt, dignitatem abdicâſſet, ut videre eſt apud *Baronium*, *Ciaconium*, *Pagium*, & alios. *Lambertus* verò poſt ſeptem dies, & non poſt dies duodecim, ut contra Baronium evincit *Pagius* ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum quartum, intelligens electionem ſuam itidem vitioſam eſſe, Inſignia Pontificatus poſuit coram Cardinalibus, qui videntes ejus humilitatem, ad ejus pedes prociderunt, & tanquam Paſtori ſuo & univerſali Papæ obedientiam exhibuerunt; fuit itaque *Lambertus*, patria Bononienſis, dictus in Pontificatu *Honorius ſecundus*, conſecratus die XXI. menſis Decembris an. MCXXIV. non verò die XXVIII. menſis Decembris ejoſdem anni, ut exiſtimat *Baronius*, nec die IV. menſis Januarii anni inſequentis, ſicut putat *Papebrochius* in Conatu Chronico-Hiſtorico, quos confutat *Pagius* loco mox laudato. In Pontificatu multa ſtrenuè geſſit *Honorius ſecundus*, quæ hic breviter attingam, In primis, *Conradum* & *Fridericum*, Imperatoris *Henrici* ex Sorore nepotes, *Lothario* Germaniæ Regi rebelles excommunicavit, *Anſelmum* Archiepiſcopum Mediolanenſem, qui *Conradum* Regem inauguraverat, eidem excommunicationis Cenſuræ ſubjecit, & Patriarchas Aquilejenſem ac Venetiarum, qui *Conrado* adhærebant, depoſuit. *Rogerium* Siciliæ Comitem ob invaſionem Ducatus Apuliæ poſt obitum *Vvillelmi* II. excommunicavit *Honorius* II. Pontifex Maximus, ſeque ad arma contra ipſum paravit, ſed belli difficultaribus deterritus, pacem inivit cum eodem *Rugerio*, eumque Siciliæ, Calabriæ, & Apuliæ Ducatu inveſtivit, poſtquam ſibi hominium præſtitiſſet ac fidelitatem juràſſet, Viros Sanctitate & doctrinâ his temporibus conſpicuos, *Norbertum* Præmonſtratenſis Ordinis fundatorem, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum, *Bernardum* Claræ vallenſem Abbatem, *Petrum* Cluniacenſem, *Stephanum* Ciſtercienſem, & *Hugonem à S. Victore* ſingulari benevolentiâ complexus eſt *Honorius* II. Sed

Odo-

Oderiſum juniorem Abbatem Caſſineoſem, ob ſpreta mandata Pontificia, & contumaciam, exauctoravit & excommunicavit, ſicut legitur in libro quatto Chronici Caſſinenſis; *Pontium* verò Cluniacenſem olim Abbatem, qui Abbatiam querelis Monachorum abdicare compulſus Hieroſolyma petierat, indeque reverſus, Cluniacenſem Abbatiam invaſerat, turbârat, diripuerat, idem Summus Pontifex ab omni Officio, & honore Eccleſiaſtico amovit, atque Romæ in carcerem detrudi juſſit, ubi mœrore affectus migravit è vita, ſicut teſtantur *Ordericus* lib. 12. & *Petrus* Cluniacenſis Abbas lib. 2. Miraculorum epiſt. 12. Ad *Honorium ſecundum* nonnullas Epiſtolas dedit *S. Bernardus* Abbas Claræ vallenſis pro variarum Eccleſiarum neceſſitatibus, ſed præſertim pro *Stephano* Epiſcopo Pariſienſi, & pro *Henrico* Archipræſule Senonenſi, quos *Ludovicus* hujus nominis VI. cognomine *Craſſus*, Galliarum Rex injuſtè vexabat, eò quòd jura Eccleſiæ, quæ prædictus Rex interdum uſurpabat, prodere nollent inſtar aliorum Epiſcoporum Aulicorum, qui Regi ignavè adulantes jura Eccleſiæ mandatis Regiis poſtponebant. Verùm, licèt *Honorius* II. Epiſtolis S. Bernardi potiſſimùm excitatus tentarit *Ludovicum* Galliarum Regem Apoſtolica manſuetudine Epiſcopis reddere æquiorem, maxima tamen erga eum œconomia uſus eſt, quia *Ludovicus* Galliarum Rex de Eccleſia Romana aliunde benè meritus erat, qui Romanorum Pontificum contra Antipapas, & Schiſmaticos Imperatores ſe ſe his temporibus egregium defenſorem exhibuit. Obiit *Honorius II.* Pontifex Maximus die XIV. menſis Februarii anni MCXXX. In ejus locum ſuffectus eſt *Gregorius*, patria Romanus, Cardinalis Diaconus Sancti Angeli, quem alii cum *Baronio* Benedictinum, alii cum *Pagio* Canonicum Regularem fuiſſe affirmant. Ut ut ſit, *Gregorius* mortuo *Honorio* II. electus eſt Pontifex Romanus & conſecratus, teſte Onuphrio die XXIII. menſis Februarii, dictuſque in Pontificatu *Innocentius II.* Quàm præclaris dotibus Summus ille Pontifex fuerit exornatus, & quàm difficilè Electioni de ſe factæ acquieverit, docet nos *Arnulphus* Sagienſis Archidiaconus, ac poſteà Lexovienſis Epiſcopus, qui compoſuit Tractatum *de Schiſmate orto poſt Honorii II. Papæ deceſſum.* Sic enim Cap. 4. de moribus *Innocentii* II. diſſerit laudatus Auctor: *Si vita conſideretur integritas, & à primis annis ſub examen omnia redigantur, nihil deformatum crimine, nihil infamia condemnatum. In eo enim nil illiberale pueritia, nil adoleſcentia fluxum, nil juventus infame, nil virilis ætas edidit indecorum. Inconcuſſa fides operationi bona fundamenta perſtruxit. Conſilio providus, benignus alloquio, facundia celebris, quam nec verborum faſtus elatam, nec multitudo faciat effluentem. Tantumque apud omnes bonæ exiſtimationis ſervabatur, & gratiæ, ut, quod aliàs perrarum eſt, eſſet ei ante ejus electionis tempora nullus hoſtis. Cibi, potuſque tanta ſobrietas, ut illis non faſtidium, ſed abſtinentia modus terminator aſſiſtat. Veſtitus autem Apoſtolatus tempori ſanè conveniens, quem nec profeſſio Clericalis excluderet, Cardinalatus dignitas non horreret.* Hæc & alia id genus de vita & moribus *Innocentii ſecundi* poſtquam retulit *Arnulphus*, deſcribit poſteà, quo pacto Sanctus ille Pontifex precibus, lacrymis, multiſque adductus rationibus Pontificatum ſemel & iterum pertinaci modeſtia recuſarit, quem tandem renitens & invitus ac minis excommunicationis compulſus ſuſcepit. Verùm contra hunc legitimum Pontificem *Innocentium II.* intruſus eſt à factioſis in perniciem Eccleſiæ Antipapa *Petrus Leonis* Presbyter Cardinalis, & *Anacletus II.* appellatus, qui *Innocentium II.* verum Pontificem Romanum, tanquam uſurpatorem inſectatus eſt.

D. Quis eſt iſte *Petrus Leonis*, qui contra *Innocentium* II. legitimum Pontificem Schiſma in Eccleſia conflavit, dictuſque eſt *Anacletus* II.

M. *Petri Leonis* Antipapæ, qui *Anacletus* II. dictus eſt, genus, fortunam & mores graphicè deſcribit, ac nativis coloribus depingit mox citatus *Arnulphus* Capite tertio *Tractatus*, quem edidit *de Schiſmate orto poſt Honorii II. Papæ deceſſum.* Et primò quidem ait, *Petri Leonis* Antipapæ avum fuiſſe Judæum, qui inæſtimabilem pecuniam cum in Judaiſmo multiplici corrogaſſet uſura, Chriſtianæ fidei Sacramenta ſuſcepit; factiſque dignitate Romanus, *dum genus & formam Regina pecunia donat*, alternis matrimoniis omnes ſibi Nobiles civitatis adſcivit. Ex hac progenie Judaica ſuam originem duxit *Petrus Leonis* Antipapa, qui ad ætatem adultam cùm perveniſſet, & in Gallias ſtudiorum cauſa miſſus fuiſſet, tantam ſibi pravis operibus & fœditate morum ſuſcitavit infamiam, ut ejus ortu, ambitione, vitaque præcognitis, ipſum eſſe Antichriſtum univerſitas gentium paſſim crederet, & publicè teſtaretur. *Poſthac*, pergit idem *Arnulphus*, in Cœnobio Cluniacenſi Monaſticum habitum ſuſcepit, *ut vitia mentis ovino velares amictu, opprobria vitæ præterita Cluniacenſe nomen obnuberet, & virtutis exiſtimationem bonorum ſocietas referret.* Romam deindè reverſus *Petrus Leonis*, factus eſt Cardinalis, & *ad diverſas partes functus Legationis officio cupiditati ſuæ potius quam juſtitiæ ſatisfacere ſtuduit, adeo ut illi ea tantùm bonos exitus habuiſſe negotia viderentur, quæ merces adjecta, & marſupii plenitudo ſubſecuta probaret. Bina ſingulis diebus ſumptu plurimo convivia parabantur, cumque pauperes Epiſcopos, vel Abbates profuſioribus vexaſſet expenſis, in ipſa Eccleſiarum ornamenta ſatis impudenti ſacrilegio graſſabatur, ut planè ſponſam Domini ſpoliare, ſuiſque privare monilibus auſu temerario videretur. Profuſa verò convivia tanta libidinum ſpurcitia ſequebatur, ut ab ipſo paſſim, quidquid occurreret, adiretur. Sororem Torpeam beſtiali polluiſſe narratur inceſtu, & ex eo abominabili prodigio ſuſtuliſſe filios, quos nepotes, nepotum pater, filiorum factus avunculus, ſic naturæ jura confudit, ut eoſdem ſibi fratres faceret & cognatos. Jam nec Judæus quidem, ſed Judæo etiam deterior.* Denique, ut alia prætermittam, ſcribit idem *Arnulphus*, ſic effræni libidini indulſiſſe *Petrum Leonis*, ut dum in Galliis legationem obiret, puellam virili veſte amictam circumduxerit, quæ ipſi in deliciis erat; cujus rei teſtem Montis Peſſulani populum, & circumjectam appellat Provinciam. Solebat etiam iidem *Petrus Leonis* inter nocturnos meretricularum amplexus jactare, ſe ſe aliquandò futurum Pontificem Romanum. Hæc eſt vera & ad vivum expreſſa effigies *Petri Leonis*, qui contra *Innocentium* II. legitimum Pontificem Sedem Apoſtolicam invaſit, ſeque Antipapam conſtituit dictum *Anacletum* II.

D. Quem tandem exitum habuit iſtud Schiſma à *Petro Leonis* Antipapa in Eccleſia excitatum?

M. *Innocentius* II. legitimus licèt Pontifex Romanus, anno ſui Pontificatus primo, ſeu milleſimo centeſimo trigeſimo, tyrannidi, quam *Petrus Leonis* Antipapa Romæ exercebat, cedere coactus, in Gallias fugit, ab Eccleſia Gallicana & Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico*, cognomine *Craſſo*, in Concilio Stampenſi, ceu legitimus Pontifex agnitus & ſuſceptus eſt, agente potiſſimùm *S. Bernardo* Clarævallenſi Abbate, qui ad iſtud Schiſma extinguendum præcipuam *Innocentis* II. navavit operam. Paulò poſt, eundem *Innocentium* II. Reges Angliæ, Hiſpaniæ, Hieroſolymorum, *Lotharius* Imperator, tanquam verum Pontificem Romanum, & Chriſti in terris Vicarium agnoverunt & coluerunt. Errant nonnulli, qui, poſt *Petrum Diaconum* in Chronico Caſſinenſi, aſſerunt, *Innocentium* II. Summum Pontificem, ut *Lotharium* Imperatorem magis ſibi devinciret, ei *Inveſtituras* per annulum & baculum reſtituiſſe. At enim, quamvis *Lotharius* Imperator nactus opportunitatem vehementer inſtiterit apud *Innocentium* II. ut ſibi reſtitueret Inveſtituras Epiſcoporum, ei tamen teſtitit *Innocentius* II. & pari zelo *S. Bernardus*, qui Concilio, quod Summus Pontifex Leodii cum *Lothario* Imperatore habuit, aderat, *audacter reſiſtens Regi, verbum malignum mira libertate redarguit, mira auctoritate compeſcuit*, inquit *Arnoldus* Abbas Bonævallis in Vita *S. Bernardi* lib. 2. cap. 1. intereà, Pſeudo-Pontifex *Petrus Leonis* dictus *Anacletus* II. fruſtrà Imperatores Orientis & Occidentis, alioſque Reges, ac Principes Chriſtianos tentavit ſuas in partes pertrahere. Fruſtra Sanctos Epiſcopos & Monachos ſollicitavit. Vanus, inquam, fuit illius Antipapæ conatus, quia omnes *Innocentio* ceu legitimo Pontifici, adhæſerunt, ſolis exceptis *Rogerio* Siciliæ Duce, & *Vvillelmo* Duce Aquitaniæ, & Comite Pictavienſi, quorum Primus, ſcilicet *Rogerius*, partes *Anacleti* Antipapæ, à quo Regio Titulo donatus fuerat, in Italia ſuſtentabat; Alterum verò, ſeu *Vvillelmum* Aquitaniæ Ducem, *Gerardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, & *Anacleti* Antipapæ Legatus, in ejus partes traxerat, quem tamen *S. Bernardus*, domitâ miraculo ejus contumacia, ad *Innocentii* II. obedientiam, & Eccleſiæ unitatem revocavit. Romam cum *Lothario* Germaniæ Rege an. MCXXXVIII. venit *Innocentius* II. ibique eum Imperatorem coronavit, ſed prævalente in Urbe *Anacleti* Antipapæ factione, Piſas ſeceſſit *Innocentius* II Pontifex Maximus, ibique manſit uſque ad *Anacleti* Antipapæ obitum, qui contigit an. MCXXXVIII. in locum tamen Antipapæ *Anacleti* quemdam *Gregorium*, Presbyterum Cardinalem, Pontificis ornatum inſignibus & *Victorem VI.* appellatum, Cardinales Schiſmatici, favente *Rogerio* Siciliæ Duce, ſubrogarunt. Sed hic novus Antipapa dictus *Victor IV.* intra paucos dies mitram depoſuit, & ad pedes *Innocentii ſecundi* ſupplicem ſe abjecit, ſicque univerſa Eccleſia ad unitatem rediit. Anno ſequenti, ſeu milleſimo centeſimo trigeſimo nono, *Innocentius ſecundus* Summus Pontifex *Rogerio* Siciliæ Duci, qui, mortuo *Raynulpho* Duce, Apuliam invaſerat, cum copiis obviam progreſſus, inſidiosè, ac fraudulenter ab ipſo captus eſt. At cùm *Rogerius* captivo Summo Pontifici pro pace ſupplicaret, conceſſit ei *Innocentius II.* Regnum Siciliæ in feudum, ac Inveſtituras Ducatus Apuliæ, Calabriæ, & Principatus Capuæ, pro ſe ſuiſque hæredibus. Sedit *Innocentius* II. Pontifex Maximus annos tredecim, menſes ſeptem, & dies novem, obiitque octavo Kalen. d Octobris, ſeu die XXIV. menſis Septembris anni milleſimi centeſimi quadrageſimi tertii. De Conciliis, quæ pro variis emergentibus Eccleſiæ negotiis celebravit *Innocentius* II. & præſertim de Concilio Oecumenico Lateranenſi ſecundo agemus ſuo loco, id eſt, in Colloquio quarto in Hiſtoriam hujuſce ſæculi duodecimi.

D. Quem in Sede Pontificia ſucceſſorem habuit *Innocentius* II. Pontifex Maximus?

M. Mortuo, ut jam diximus, *Innocentio* II. die XXIV. menſis Septembris anni MCXLIII. *Guido de Caſtello*, natione Tuſcus, anteà Presbyter Cardinalis S. Marci, electus eſt Pontifex Romanus die XXVI. menſis Septembris ejuſdem anni, dictuſque in Pontificatu *Cæleſtinus* II. qui, ut ſcribit Chronographus Mauriniacenſis, *prælatione illa digniſſimus erat, quoniam ei tria, quæ inter homines habentur præcipua, ſimul confluxerant, celebremque Magiſtrum reddiderant; nobilitas ſcilicet generis, mentis induſtria in omni ſtatu æqualis, litterarum quoque, quarum doctrina inteniſſimus fuit, ſcientia multiformis.* Ludovicus ſeptimus Francorum Rex Legatos ad *Cæleſtinum* II. Pontificem Maximum miſit ad obtinendam abſolutionem ab interdicto, cui *Innocentius* II. Papa Galliarum Regnum ſubjecerat. Quam abſolutionem, ut narrat idem Chronographus Mauriniacenſis, *ita dulciſſima impetratione obtinuerunt Legati, ut in conſpectu illorum, multorumque Nobilium, quorum frequentia Roma fremere ſolet, benignè aſſurgeret* Cæleſtinus Papa, *manuque elevata ſignum Benedictionis contra regionem hanc faciens, ipſam à ſententia interdictionis abſolveret.* Epiſtolam CCXXXV. ad *Cæleſtinum* II. & Epiſtolam CCXXXVI. ad *totam Curiam Romanam* ſcripſit *Sanctus Bernardus* contra *VVillelmum* Eboracenſem Archiepiſcopum electum, quem *intruſum* appellat, & cui *Cæleſtinus* II. Pallium denegavit. Præfuit tamen Eccleſiæ Eboracenſi *VVillelmus* uſque ad Pontificatum *Eugenii* III. à quo in Concilio Pariſienſi anno MCXLVII. depoſitus eſt, ſed poſteà cognita ejus innocentia, ab *Anaſtaſio* IV. an. MCLIII. in Archiepiſcopatum Eboracenſem reſtitutus, Pallioque inſignitus fuit, ac poſt mortem ob celebritatem miraculorum Sanctorum faſtis adſcriptus ab *Honorio* III. Pontifice Maximo anno MCCXXVI. ut videre eſt apud *Odoricum Raynaldum* in Annalibus ad annum MCCXXVI. Romanam Eccleſiam rexit *Cæleſtinus* II. Papa menſes quinque, dies tredecim, obiitque die nona menſis Martii anni milleſimi centeſimi quadrageſimi quarti. Poſt triduum ab obitu *Cæleſtini* II. Papæ, Cardinales convocati *Gerardum Caccianimicum*, civem Bononienſem, quem *Honorius* II. Summus Pontifex ex Canonico Regulari Cardinalem creaverat, Pontificem Romanum elegerunt, eoque conſecrato, *Lucium ſecundum* appellarunt, ſicut tradunt *Sigonius* in Hiſtoria *de Regnis Italicis* lib. XI. & *Onuphrius* in Chronico Eccleſiaſtico. Monachos Vezeliacenſes protexit *Lucius* II. contra Guillelmum II. Comitem Nivernenſem, ſcripſitque ad S. *Bernardum*, ut hunc Comitem Sedis Apoſtolicæ nomine commoneret, ne quid præter jus ab illis Monachis exigeret. Monachos Cluniacenſes tanta ibidem benevolentia complexus eſt *Lucius* II. ut *Petro* Cluniacenſi

Abba-

Abbati ejoſque ſucceſſoribus Moneſterium *S. Sabæ à S. Gregorio Magno* Romæ fundatum in perpetuum commiſerit. Multa Romæ *Lusius* Papa paſſus eſt incommoda à ſeditioſa factione *Arnaldiſtarum*, qui non ſolùm priſcam Senatorum dignitatem inſtaurare, verum etiam *Patricium* Ord. inſtituere auſi fuerant, & omnes Eccleſiæ Romanæ redditus ei edjudicare nitebantur, dictitantes, Pontificem, Cardinales, omnemque Clerum de Decimis tantum & oblationibus vivere oportere. Ad frangendos itaque tumultuantium *Arnaldiſtarum*, ſeu Romanorum rebellium impetus, *Lucius* II. auxilium *Conradi* Romanorum Regis interpellevit. Scripſere etiam ad *Conradum* Regem Romani contre Pontificem rebelles, eumque Romam vocarunt, ſed *Conradus* eorum Legationem deſpexit. Pacem cum *Rogerio* Siciliæ Rege compoſuit *Lucius* II. eique, ſeu Eccleſiæ Romanæ, *Alphonſus* Luſitaniam vectigalem eunno cenſu onciarum auri quatuor reddidit, ea lege, ut defenſionem ac ſolatium Apoſtolicæ Sedis haberet, & nullam poteſtatem alicujus Eccleſiaſtici, vel ſæcularis Domini, niſi tantum Apoſtolicæ Sedis vel ipſius Legatorum, in Regno ſuo reciperet. *Innocentio* II. jam hominium fecerat *Alphonſus*, qoi in ſuis ad *Lucium* II. litteris ſe quidem Luſitaniæ Regem inſcribit, ſed à Pontifice *Lucio* II. tanquam Dux tantum ſalotatur, ut videre eſt apud *Baluzium* lib. II. Miſcell. pag. e20. & ſeq. ubi *Alphonſi*, & *Lucii* II. Epiſtolas in lucem emiſit. *Henricus de Cunha* in ſuo *Epiſcoporum Portuenſium Catalogo* part. 2. cap. 3. Diploma *Alphonſi* anno milleſimo centeſimo quadragеſimo datum repræſentat, in quo is ſe Portugalliæ, ſeu Luſitaniæ Regem appellat. Sedit *Lucius* II. Papa menſes undecim & dies quatuordecim, ſed, ut ait *Gotfridus* Viterbienſis in Chronico, *intendens Senatum extinguere, cum ingenti* militia Capitoliom Romæ conſcendit, ot ſedentes ibi tum Senatores cum dedecore removeret. Senatus eutem, *Populusque Romanus ad arma converſus, Papam cum ſuis omnibus à Capitolio in momento repellunt, ubi Papa (ſicut tunc audivimus) lapidibus magnis percuſſus eſt.* Obiit die XXV. menſis Februarii anni milleſimi centeſimi quadrageſimi quinti, ut tradunt *Baronius* in Annal. Eccleſ. *Onuphrius* in Chronico, & *Sigonius* lib. XI. Hiſtoriæ *de Regno Italiæ*.

Juſtie *Lucio* perſolutis, *Bernardus*, Patria Piſanus, Monachue Ciſtercienſis, Monaſterii Sanctorum *Vincentii*, & *Anaſtaſii* Abbas, atque *S. Bernardi* Claræ vallenſis diſcipulus, maximo animorum conſenſu Pontifex Romanus electus eſt, die XXVII. menſis Februarii anni MCXLV. & *Eugenius* III. appellatus. Sed, tumultuante Romæ factione Hæreticorom *Arnaldiſtarum*, quorum errores in Colloquio tertio referemus, ſtatim poſt electionem ſuam *Eugenius* III. Roma egreſſus fugit ad Monaſterium Farſenſe Ordinis Benedictini in territorio Sabinenſi ſitom, qood Roma tantum XXV. paſſuum millibus diſtat, in quo die quarta menſis Martii conſecratus eſt. Verum, pacata Romanorum ſeditione, *Eugenius* III. relicto *Viterbis*, ubi per octo menſes commoratus fuerat, Romam reverſus, iterum eripere fugam coactus eſt. Romani quippe ab Hæreticis *Arnaldiſtis* excitati, dum antiqua Romanæ Reipublicæ ac libertatis formam reſtituere adnitebantur, ſola ſacrorum cura Romeno Pontifici relicte, vectigalie Pontificum ſibi vindicabant, volentes, Pontificem Decimis & obletionibus tantùm more priſco contentom vivere debere. Quod cùm eccepiſſet *S. Bernardus*, ſcripſit ad Romanos Epiſtolam, quæ io Editione *Mabillonii* eſt CCXLIII. in que eos eſpete, ſed juſte increpat, quod tam iniqui eſſent in Summom Pontificem, aitque eos Dei vindictam non evaſuros, ni quamprimùm reſipiſcant. Scripſit etiam idem S. Doctor Epiſtolam ad *Conradum* Romanorum Regem, quæ eſt ordine CCXLIV. in que eum adhortatur, ut Romanos, ſi forte obſtineti perſeverent, ermis compeſcat. In his rerum angoſtiis conſtitutus *Eugenius III.* tumultuantium ſemper *Arnaldiſtarum* perſecutionem fugiens, in Galliam, prædeceſſorum ſuorum exemplo, ſeſe contulit, obi à *Ludovico VII.* Gellierum Rege ingenti honore exceptus eſt, & ad novam ſuſcipiendam Expeditionem Terræ Sanctæ, vel ad proſcribendos gliſcentes quorumdam hæreticorum errores nonnulla celebravit Concilia, quæ in Colloquio quarto proferemus in medium. *Eugenium III.* in Pontificatu nihil de Corporis macerationibus, quibus, dum adhuc in monaſterio eſſet, ſe ſe eſſuefeceret, immutaſſe, docet nos *Arnaldus* Abbas Bonævallis lib. 2. vitæ *S. Bernardi* cap. 8. ubi de *Eugenio III.* Papa hæc habet: *Adhærebat carni ejus lanea tunica, diebus & noctibus cucullo veſtitus, ſic ibat, ſic cubabat. Intus Monachi habitum retinens, extra ſe Pontificem & veſtibus & moribus exhibebat* - - - - *Lectus palliis opertus, cortina ambiebatur purpurea, ſed ſi revolveras operimenta, invenires ſuperjectis laneis compleſa ſtramina, & paleas conglobatas. Homo in facis, Deus videt in corde; ipſe vero bona coram Deo & hominibus providebat. Alloquitur fratres non ſine lachrymis, miſcens ſermonibus avulſa à corde ſuſpiria, hortatur & conſolatur, & ſe inter eos fratrem & ſocium, non dominum exhibet vel Magiſtrum.* De laudibus etiam *Eugenii III.* Papæ legendus eſt *Petrus Venerabilis* in Epiſtola XLVI. libri VI. quam ſcripſit ad *S. Bernardum*, eique ſignificat, ſe ſe eb *Eugenio III.* Summo Pontifice fuiſſe amatiſſimè ſuſceptum, & præclaras tanti Pontificis dotes magnis celebrat encomiis. Sedit *Eugenius* III. ânnos octo, menſes quatuor, & dies decem, atque ad cœleſtem vitam migrevit die ſeptima menſis Julii anni milleſimi centeſimi quinquageſimi tertii. Statim poſt mortem miraculis refulſit Sanctiſſimus ille Pontifex, & in Martyrologio Ciſtercienſi ut Sanctus colitur. *Chryſoſtomus Henriquez* in ſuo *Faſciculo* parvum Tractatum de *Miraculis Eugenii* ex Codice MS. Dunenſis Cœnobii publicavit Auctore Anonymo, ſed oculari & ſynchrono, qui miracula ſeptem ad ſepulturam ejus parata notavit, præfixe ſemper ad *Eugenii* nomen appellatione *Beati*. Eumdem Tractatum edidit *Papebrochius* in conatu Chronico-Hiſtorico ex antiqoo codice Monaſterii Urſicampi in Piçardia, & in Abbatie Ordinis Ciſtercienſis, cui titulus *Miſericordia Dei*, in Diœceſi Pictavienſi ſita, ubi ille Codex MS. [illegible]vatur. Poſt mortem *Eugenii* III. vacavit Sedes Pontificia dies duos, ot teſtantur *Martinus Polonus*, Auctor magni Chronici Belgici, & *Sigonius*, eique ſucceſſit *Conradus de Suburra* Cardinalis & Epiſcopus Sebinenſis, *Apoſtolica Sedis in*

Urbe Vicarius, *natione Romanus*, *Virgrandævus*, *& apud Romanos auctoritate præclarus*; *exindè vocatus Anaſtaſius* IV. ut ait Auctor antiqui Chronici Normanniæ pag. 988. *Anaſtaſium* IV. ante Pontificatum nec fuiſſe Monachum vel Abbatem Cœnobii *S. Rufi* in Gallia, nec etiam Monachum Benedictinum, ſed Canonicum Regularem, & Velitern enſis Monaſterii Priorem, ſolidè contra *Ciaconium*, *Onuphrium*, & *Trithemium* probat *Antonius Pagius* in Critica Baronii ad annum MCLIII. Graſſante fame, ingentes eleemoſynas in pauperes profudit pius ille Pontifex. *S. VVillelmum*, quem *Eugenius* III. depoſuerat, in Archiepiſcopatum Eboracenſem inſtituit. In Eccleſiam Lateranenſem multùm beneficus fuit, ut videre eſt in libro de *Eccleſia Lateranenſi* edito à *Joanne Diacono Juniore* ejuſdem Eccleſiæ Canonico. Direxit etiam idem Summus Pontifex anno MCLIV. ad *Raymundum de Podio* Magiſtrum Ordinis Hoſpitalariorum, ſeu Equitum *Sancti Joannis* Hieroſolymitani, Reſcriptum Apoſtolicum, quo ſtatuit, ut quaſcunque poſſeſſiones & omnia bona, quæ ad ſuſtentandam peregrinorum & pauperum Hieroſolymam adventantium neceſſitatem offerri Xenodochio contingeret, vel jam eſſent conceſſa, quieta ſemper & integra poſſiderent, & bonorum à ſe poſſeſſorum decimas nec Laicis, nec Epiſcopis ſolverent. Quod privilegium Equitibus *Sancti Joannis Hieroſolymitani* ab Anaſtaſio IV. conceſſum cauſa fuit graviſſimi diſſidii, quod exarſit Equites illos inter & Clerum Hieroſolymitanum, ſicut oſtendemus in Colloquio ſexto in Hiſtoriam iſtius ſæculi XII. Brevis fuit Pontificatus *Anaſtaſii* IV. quippè qui ſedit tantùm annum unum, menſes quatuor, dies viginti quatuor, & obiit die ſecunda menſis Decembris anni milleſimi centeſimi quinquageſimi quarti. Mortuo *Anaſtaſio* IV. ſucceſſit in Sede Pontificia *Nicolaus de Brokſpere*, dictus in Pontificatu *Hadrianus* IV. Variam hujus *Nicolai* ante Pontificatum fortunam *Guillelmus Neubrigenſis* lib. 2. de Rebus Angl. cap. 6. deſcribit his verbis: *Is* (ſeu *Nicolaus*, dictus in Pontificatu Hadrianus IV.) *natione Anglicus*, *patrem habuit quemdam*, *ſeu Robertum*, *non multæ facultatis*, *qui*, *relicto cum ſæculo filio impubere*, *apud Sanctum Albanum factus eſt Monachus. Ille vero* (ſeu ejus filius Nicolaus) *adoleſcentiam ingreſſus*, *cum propter inopiam ſcholis vacare non poſſet*, *idem monaſterium quotidiana ſtipis gratia frequentabat. Unde pater erubuit*, *verbiſque mordacibus ſocordiam ejus increpitans*, *omni ſolatio deſtitutum cum gravi indignatione abegit. Ille verò*, ſeu Nicolaus, *ſibi relictus*, *& fortè neceſſitate aliquid audere coactus*, *Gallicanas adiit regiones*, *ingenuè erubeſcens in Anglia vel fodere vel mendicare. Cumque in Francia minus proſperaretur*, *ad remotiora progrediens trans Rhodanum peregrinatus eſt in regione*, *quæ Provincia dicitur. Eſt autem in illa regione monaſterium nobile Clericorum Regularium*, *quod dicitur Sancti Rufi* (extra civitatem Avenionenſem olim poſitum, & poſtea Valentiam tranſlatum) *ad quem locum ille veniens & ſubſiſtendi occaſionem ibidem inveniens*, *quibus potuit obſequiis*, *indem ſe fratribus* (ſeu Canonicis Regularibus, qui indiſcriminatim modò Fratres modò Monachi appellabantur) *commendavit. Et quoniam erat corpore elegans*, *vultu jucundus*, *prudens in verbis*, *ad injuncta impiger*, *placuit omnibus*, *rogatuſque Canonici Ordinis ſuſcipere habitum*, *annis plurimis ibidem reſedit*, *regularis imprimis diſciplinæ æmulator.* ..... *Unde factum eſt*, *ut Abbate defuncto*, ſcilicet Willelmo, *Fratres*, ſeu Canonici Regulares, *eum concorditer atque ſolemniter in Patrem* ſeu Abbatem *eligerent*. Denique, refert idem *Guillelmus Neubrigenſis*, quo pacto *Nicolaus* Abbas factus Cœnobii *S. Rufi* incurrit in odium Canonicorum Regularium, qui pœnitentia ducti atque indignati, quòd hominem peregrinum ſibi ipſis præfeciſſent, quaſdam contra ipſum querelas ad Sedem Apoſtolicam detulerunt. *Eugenius* III. qui tunc arcem Pontificatus tenebat, pacem Abbatem inter & Canonicos compoſuit. At diù non quievit neſcia quietis malitia, graviùſque intonuit rediviva tempeſtas. Interpellatus eſt iterùm Summus Pontifex, qui utrique parti ut proſpiceret, permiſit Canonicis, ut alterum Abbatem eligerent, *Nicolaum* verò Romæ retinuit, & Cardinalem Epiſcopum Albanenſem creavit. Hæc de *Nicolao* referunt jam citatus *Guillelmus Neubrigenſis* Scriptor Anglus, qui hoc tempore vixit, & *Matthæus Pariſius* in Vitis Abbatum San-Albanenſium in *Roberto* Abbate. Albanenſis Cardinalis creatus *Nicolaus* miſſus eſt Legatus in Norvegiam, ubi multos infideles ad Chriſti fidem convertit, Metropoles erexit, & tantâ cum laude demandato ſibi munere defunctus eſt, ut mortuo *Anaſtaſio* IV. Summo Pontifice, in ejus locum ſummo omnium conſenſu ſuffectus fuerit, dictuſque *Adrianus* IV. Retulimus in ſuperiori Colloquio grave diſſidium, quod enatum eſt *Hadrianum* IV. Summum Pontificem inter & *Fridericum* Imperatorem, quod occaſionem præbuit diro ſchiſmati ab eodem Imperatore in Eccleſia excitato, de quo mox dicturi ſumus. Bellum etiam geſſit idem *Hadrianus* Papa cum *Guillelmo* Siciliæ Rege. Sed narrat *Sigonius* lib. 12. *Hiſtoriæ de Regno Italiæ*, quòd *Guillelmus* Siciliæ Rex pacem ab *Hadriano IV* poſtulavit, & ſpopondit, ſi ſe beneficiarium Eccleſiæ confirmaret, Romanorum adversùs eum contumaciam repreſſurum. Quam conditionem cùm *Hadrianus* Papa repudiaſſet, cum ingentibus copiis è Sicilia in Apuliam tranſiit *Guillelmus*, Græcos prælio vicit, *Barium* in ſuam poteſtatem redactum planè evertit, & *Hadrianum* Papam in tantas difficultates adduxit, ut de pace componenda cogitaret. Hanc in rem *Guillelmum* ad pedes procidentem recepit, eumque, poſtquam Sedi Apoſtolicæ hominium præſtitiſſet, & ea, quæ invaſerat, Eccleſiæ Romanæ reſtituiſſet, Regem Siciliæ declaravit. *Henrico ſecundo* Angliæ Regi Hiberniam occupandi pro Chriſtianæ Religionis propagatione facultatem dedit *Hadrianus* IV. Sed *Ludovicum* VII. Gallicarum Regem monuit, ne ſacram expeditionem in Hiſpaniam contra Saracenos ſuſciperet, inconſultis illius terræ Principibus, alioqui periculum eſſe, ne bellum intempeſtivè & abſque maturo conſilio ſuſceptum infauſtè cederet. Toletanæ Primatum Eccleſiæ confirmavit idem Pontifex, omnes Conſtitutiones *Pelagii*, *Alexandri*, & *Urbani ſecundi* Pontificum Romanorum, quibus Patriarchalis dignitas Gradenſi Archiepiſcopo conceditur, authoritate Pontificia itidem confirmavit, eidemque Patriarchæ Gradenſi conceſſit, ut Conſtantinopoli, & in aliis urbibus Orientalis Imperii, in quibus Veneti plures tunc ha-

Digitized by Google

habebant Eccleſias, Epiſcopos conſecrare poſſet ut videre eſt, in litteris illius Summi Pontificis, quæ extant tomo 10. Concil. pag. 1170. & referuntur à *Ferdinando Ughello* tom. 5. *Italia Sacra*. Adeo à bonis Eccleſiæ in propinquos profundendis alienus fuit *Hadrianus* IV. Summus Pontifex, ut (teſte *Joanne Sareſberienſi*, gentili ſuo, & viro pietate ac doctrina conſpicuo) nec ipſi matri ſuæ, ſenio licet confectæ & ad ſummam egeſtatem redactæ, aliquid ad vitam ſuſtentandam moriens reliquerit, ſed ſolum eam Eccleſiæ Cantuarienſis eleemoſynis alendam commendaverit. Sedit *Hadrianus* IV. annos quatuor, menſes octo, dies viginti novem, & migravit è vita Kalendis Septembris anni milleſimi centeſimi quinquageſimi noni. Opera, quæ edidit Summus iſte Pontifex, referemus in Colloquio quinto, ubi agemus de Viris Illuſtribus, qui XII. Eccleſiæ ſæculo floruerunt. Mortuo *Hadriano* IV. ſucceſſit *Alexander* III. ante Pontificatum dictus *Rolandus* patria Senenſis, Cardinalis Presbyter tituli S. Marci, & Cancellarius Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. Eum Monaſticam vitam in Monaſterio *Chiaravalle* Ordinis Ciſtercienſis prope Mediolanum ſiro profeſſum fuiſſe aſſerunt *Henriquez* in Menologio Ordinis Ciſtercienſis, & *Puricellus* in Monumentis Eccleſiæ Ambroſianæ. Sed utrumque Scriptorem falli, liquet ex Actis electionis *Alexandri* III. à Baronio recitatis, ubi de eo hæc leguntur: *Cum eſſet in Eccleſia Piſana Canonicus Clericus magni nominis, ad hanc Sanctam Romanam Eccleſiam à Beato Eugenio eſt vocatus.* Vix electo *Alexandro* III. Summo Pontifice, Eccleſia exagitari cœpit infeſto ac diuturno ſchiſmate, quod à *Friderico*, dicto *Ænobarbo*, Imperatore propagatum, & ſub quatuor Antipapis continuatum eſt.

D. Expone, quæſo, quo pacto cœperit illud ſchiſma, & quandonam fuerit extinctum?

M. Cùm Cardinales, mortuo *Hadriano* IV. ad eligendum ſucceſſorem conveniſſent, omnes, præter *Octavianum* Presbyterum Cardinalem tituli Sanctæ Cæciliæ, *Joannem* Presbyterum Cardinalem tituli Sancti Maximi, & *Guidonem* Presbyterum itidem Cardinalem tituli Sancti Callixti, elegerunt *Rolandum* Presbyterum Cardinalem tituli S. Marci, qui in Vigilia *S. Matthei*, ſeu die XX. menſis Septembris an. MCLIX. Pontifex Romanus à Cardinale Oſtienſi conſecratus eſt, ſicut ex Codice Vaticano refert *Baronius*. At *Octavianus* Cardinalis, qui jamdiu ad Cathedram Apoſtolicam aſpiraverat, ubi vidit *Alexandrum* III. electum, ambitione abreptus Pontificatum invaſit, & à ſuis appellatus eſt *Victor* IV. Poterat ſane, inquit *Willelmus Neubrigenſis* lib. 2. de rebus Anglicis cap. 9. *ſciſſura illa reſarciri, poterat multitudini paucitas cedere atque uniri, niſi Fridericus Imperator veteri odio Alexandrum* (Pontificem Maximum) *non ferens, partem Octavianam tuendam, fovendamque modis omnibus ſuſcepiſſet.* Conventum itaque generalem, ſeu potiùs Conciliabulum, Papiæ indixit *Fridericus* Imperator, in quo omnes Epiſcopos, qui aderant, in eum conſenſum deduxit, ut Antipapam *Victorem* IV. pro legitimo Pontifice agnoſcerent. Sic voti ſui compos effectus Imperator in atrocia Edicta prorupit, multos Præſules ſuis ſedibus dejecit, & omnes Ciſtercienſis Ordinis Monachos, qui Antipapæ *Victori* IV. parere detrectabant, expulit è Regno ſuo, ut teſtatur *Helmoldus* Presbyter Lubecenſis lib. 1. Chronic. Sclavorum cap. 91. ubi etiam hæc habet: *Porro Alexandrum* (ſeu legitimum Pontificem) *recepit Hieroſolymitana Eccleſia, & Antiochena, & præterea omnis Francia, Anglia, Hiſpania, Dania, & omnia Regna, quæ ſunt ubique terrarum. Inſuper Ciſtercienſis Ordo eidem univerſus acceſſerat, in quo ſunt Archiepiſcopi, & Epiſcopi complures, & Abbates amplius quam ſeptingenti, & Monachorum inæſtimabilis numerus.* Eccleſiam turbavit *Octavianus*, ſeu *Victor IV.* Antipapa uſque ad annum MCLXIV. quo interiit, die XX. menſis Aprilis. In illius Antipapæ locum ſtatim ſchiſmatici alium Antipapam ſubſtituerunt *Guidonem* Cremonenſem, à ſuis appellatum *Paſchalem III.* Hic Pſeudo-Pontifex, poſtulante *Friderico* Imperatore, *Carolum Magnum* Imperatorem Sanctorum Catalogo accenſuit. De qua Canonizatione *Henricus Spondanus* ad annum DCCCXIV. verba faciens, hæc habet: *Sed quod is, ſeu Paſchalis III. haud legitimus fuit Pontifex, ejuſmodi Canonizatio non eſt recepta ab Eccleſia Romana. Quod tamen non reperiantur legitimi Pontifices eam impugnaſſe, res ſic tacita permiſſione ſive tolerantia perſeveravit, ut in propria Eccleſia, ubi ſepultus fuit, coleretur. Ita enim Canonum præcipui interpretes declararunt, propagatus autem poſtea noſcitur ejus cultus in alias Eccleſias Galliæ, Belgii, atque Germaniæ, in quibus idem Carolus ſanctitatis titulo colitur, faventque ſcripta plurimorum rerum Francicarum Hiſtoricorum.* Mortuus eſt hic Antipapa *Paſchalis III.* die XX. menſis Septembris an. MCLXVIII. eoque mortuo, ſchiſmatici tertium Antipapam *Joannem* Abbatem Strumienſem elegerunt, dictum à ſuis *Calliſtum* III. Sed hic Pſeudo-Pontificatum an. MCLXXVIII. depoſuit, *Alexandrum* III. ceu legitimum Pontificem agnovit, & eodem anno exceſſit è vivis. Tertio illo Antipapa demortuo, nedum quieverunt ſchiſmatici, ſed quartum elegerunt Antipapam, ſeu *Landum Sitinum*, eumque appellarunt *Innocentium* III. cujus mentionem faciunt *Joannes de Ceccano* in Chronico, & *Onuphrius* in Chronico, aliique; illum tamen *Baronius* in Annalibus, & *Oldoinus* in Hiſtoria Cardinalium omnino prætermiſerunt. Verum, hic Pſeudo Pontifex *Innocentius* III. qui paucos aſſeclas habuit, captus ab *Alexandro* III. Pontifice Maximo anno milleſimo centeſimo octuageſimo in exilium ablegatus eſt, ut teſtantur idem *Joannes de Ceccano* in Chronico, & Anonymus Caſſinenſis ad annum MCLXXX. Sic extinctum eſt ſchiſma, quod anno MCLIX. cœpit, & an. duntaxat MCLXXX. finem habuit.

D. Eo igitur anno milleſimo centeſimo octuageſimo *Fridericus* Imperator auctor ac promotor iſtius ſchiſmatis reconciliatus eſt, omnibuſque depoſitis inimicitiis, in gratiam rediit cum *Alexandro* III. Pontifice Maximo?

M. Reconciliatio *Friderici* Imperatoris cum *Alexandro* Tertio Pontifice Maximo præceſſit tribus annis abolitionem ſchiſmatis. Facta quippe eſt Venetiis anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo hæc *Friderici* Imperatoris cum *Alexandro* Tertio Romano Pontifice reconciliatio cum maxima omnium gratulatione & totius Eccleſiæ jubilo, ſicut oſtendimus in Colloquio ſuperiori, ubi etiam poſt *Baronium*, & alios viros doctiſſimos explosimus

puti-

putidiſſimam fabulam à nonnullis jactatam, quod videlicet *Fridericus* Imperator oſculum figens *Alexandro* Summo Pontifici dixerit: *Non tibi, ſed Petro*; & quod *Alexander* caput Imperatoris premens, eique inſultans repoſuerit: *Et mihi, & Petro*. Poſt hanc reconciliationem Imperatoris cum Summo Pontifice duravit quidem adhuc per tres annos ſchiſma, cui tamen pauciſſimi quidam obſtinati adhæſerunt. Intrepidum ac magnanimum tempore ſchiſmatis ſeſe prodidit *Alexander* III. Pontifex Maximus. A *Friderico* quippe Imperatore, & ab Antipapa *Victore* IV. Roma fugatus in Galliam venit, ubi à *Ludovico* VII. Rege perhonorificè ſuſceptus in *Fridericum* Imperatorem, & in *Victorem* IV. Antipapam, ejuſque ſectatores, partiarios ac fautores excommunicationis ſententiam tulit. Romam deinde poſt obitum Antipapæ *Victoris* IV. reverſus, novum Antipapam *Paſchalem* III. nec non *Fridericum* Imperatorem ſchiſmatis auctorem ab Eccleſiæ communione ritu ſolemni removit. In vindicandis etiam Eccleſiæ juribus, animi ſibi ſemper conſtantis magnitudinem, quæ nec injuria, nec ullis rebus adverſis flecti unquam potuit, contra *Henricum* II. Angliæ Regem exhibuit *Alexander* III. quippe qui non ſolum Sancto Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo adverſus *Henricum* II. Angliæ Regem pro Eccleſiæ libertate pugnanti impenſiſſime favit, & conſuetudines Anglicanas eidem libertati contrarias damnavit, ſed etiam necem Sancti illius Martyris lata in ipſum Regem, & in parricidas excommunicatione ultus eſt; paterna tamen benignitate eumdem Angliæ Regem, poſtquam juraſſet, ſe necem *S. Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi nec juſſu, nec conſilio, nec aſſenſu approbaſſe, per Legatos ſuos abſolvit, ut jam in ſuperiori Colloquio obſervavimus. Canonizationes Sanctorum Sedi Apoſtolicæ reſervavit *Alexander* III. & inter Sanctos ſolemni Canonizationis ritu retulit *Eduardum* Angliæ Regem an. MCLXI. *S. Bernardum* Clarævallenſem Abbatem, *S. Helenam* Viduam genere Wiſigotham, Sanctum *Canutum* Daniæ Regem anno MCLXIV. & Sanctum *Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum an. MCLXXIII. Sedit Alexander Tertius à die conſecrationis ſuæ ſeu à die xx. menſis Septembris anni milleſimi centeſimi quinquageſimi noni, annos viginti unum, menſes undecim, dies decem, & hominem exuit die triceſima menſis Auguſti anni milleſimi centeſimi octuageſimi primi. Poſt *Alexandri* III. mortem vacaſſe ſedem diem unum aſſerunt *Onuphrius & Baronius*. Quare, juxta calculum noſtrum, die prima menſis Septembris anni milleſimi centeſimi octuageſimi primi electus eſt Pontifex Romanus *Lucius* III. dictus ante Pontificatum *Ubaldus*, natione Tuſcus, patria Lucenſis, Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, qui Legationibus ſub *Innocentio* II. in Galliis, ſub *Eugenio* III. in Sicilia, ſub *Alexandro* III. apud *Fridericum* Imperatorem maxima cum laude perfunctus fuerat. Hunc Pontificem prima Dominica menſis Septembris, quæ hoc anno incidit in diem VI. Septembris, conſecratum ac coronatum fuiſſe ſcribit *Gaufredus* Prior Voſienſis, qui eo tempore vivebat, *Joannes* vero *de Ceccano* in Chronico, ait, hanc *Lucii* III. Summi Pontificis coronationem factam fuiſſe apud *Vilitras*, ſeu apud *Velitras*, quod confirmat Anonymus Caſſinenſis, qui aſſerit eum conſecratum eſſe apud *Velletrum*. Pontificatum adeptus *Lucius III*. Pictavienſem Epiſcopum *Joannem*, magnum olim *S. Thomæ* Cantuarienſis amicum, creavit Archiepiſcopum Lugdunenſem, de qua translatione *Stephanus* Tornacenſis Epiſcopus gratulatus eſt Epiſtola ordine LXXV. ad eumdem *Joannem* data. *Willelmum* Scotiæ Regem à *Rogero* Archiepiſcopo Eboracenſi excommunicatum abſolvit, Regnumque Interdicto liberavit *Lucius III*. Pontifex Maximus. *Fridericum* Imperatorem, & Reges Galliæ, & Angliæ vehementer adhortatus eſt, ut ſacram ſuſciperent expeditionem contra Turcas, qui, *Saladino* Rege Ægypti Duce, Hieroſolymorum fines, & totam late Palæſtinam populabantur. Sub *Lucio III*. Pontifice Maximo vetus Controverſia inter Turonenſem Archiepiſcopum, & Dolenſem Epiſcopum renovata fuit. Nolebat enim *Rolandus* Epiſcopus Dolenſis electus haberi Suffraganeus Archiepiſcopi Turonenſis, ſeque ex veteri privilegio totius minoris Britanniæ Archiepiſcopum & Primatem eſſe jactitabat. Contra vero Archiepiſcopus Turonenſis Epiſcopum Dolenſem, & cæteros ejuſdem Provinciæ Epiſcopos inter ſuos connumerabat. Turonenſi Archiepiſcopo favebat *Philippus Auguſtus* Galliarum Rex, Dolenſi autem Epiſcopo ſuffragabantur omnes Proceres Britannici, ſeu Aremorici, & nonnulli Anglicani Principes. At *Lucius III*. Pontifex Maximus, cum pacem Eccleſiæ turbare nollet, cauſam, quæ vertebatur Turonenſem inter & Dolenſem Antiſtites, indeciſam reliquit, ſicuti & ejus Succeſſores uſque ad *Innocentium III*. qui an. MCXCIX. Sententiam pro Turonenſi Archiepiſcopo dixit, & liti, quæ medio circiter ſæculo nono cœpit, finem impoſuit. Sedit *Lucius* III. annos quatuor, menſes duos, dies octodecim, numerando videlicet durationem ejus Sedis non à die electionis, ſed à die ejus conſecrationis, ſeu à die ſexta menſis Septembris anni milleſimi centeſimi octuageſimi primi, & mortuus eſt Veronæ die XXIV. menſis Novembris anni MCLXXXV. Hic autem prætermittere non debeo obſervationem *Onuphrii*, qui in Annotatione ad Vitam *Alexandri* III. dicit, in electione *Lucii* III. eam tunc primum redactam fuiſſe ad ſolos Cardinales, Clero omnino & populo à Summi Pontificis electione excluſis, legemque ſalutarem in Concilio generali Lateranenſi an. MCLXXIX. celebrato latam *de duobus tertiis* Suffragiorum Cardinalium ad evitanda impoſterum Schiſmata, executioni mandatam fuiſſe, quod dicit ſibi conſtare ex ejuſdem Pontificis Diplomate apud ſe aſſervato. Celebratis exequiis *Lucii* III. Summi Pontificis die XXV. menſis Novembris anni milleſimi centeſimi octuageſimi quinti, *Lambertus* natione Lombardus, patria Mediolanenſis, ex proſapia Cribellorum creatus eſt Summa Cardinalium concordia ex Archiepiſcopo Mediolanenſi Pontifex Romanus, dictuſque *Urbanus* III. quem multa cum *Friderico* Imperatore commiſerunt negotia, præſertim repetitio Patrimonii Comitiſſæ *Mathildis*, quod prædictus Imperator injuſtè occupabat: exuviæ, ſeu ſpolia morientium Epiſcoporum, quæ in Fiſcum redigebat, & ſtipendia Abbatiſſarum, & Sanctimonialium, quæ idem Imperator ſibi arrogabat. Has & alias id genus cauſas diſſenſionis *Urbanum* III. inter & *Fridericum* Imperatorem *Arnoldus* Abbas Lubecenſis in Chronico Sclavorum lib. 3. cap. 16. 17. & 18.

fuiſſe

fusè oarrat. Anathema *Friderico* Imperatori Eccleſiæ minimè ſatisfacienti iotentavit *Urbanus* III. & exemplo deceſſoris ſui *Lucii* III. nnluit *Henricum* filium *Friderici* Impecaturis, patre adhuc ſuperſtite, cotonare Imperatorem. Intra minas tamen hæſit Summus Pontifex, & Veronenſium precihus victus, excommunicationis fulmeo in *Fridericum* Imperatorem non vihravit. *Octavianum* S. R. Eccleſiæ Diaconum Cardinalem in Aogliam miſit *Urbanus* III. ut *Joannem*, filium *Henrici* II. Angliæ Regis, Hiberniæ Regem coronaret. De procuranda Chriſtiannrum Principum concordia, eorumque armis contra Infideles convertendis plurimùm ſollicitus fuit Sed poſtquàm Ferrariæ nuncium accepiſſet de labefactatis in Aſia Chriſtianæ Reipublicæ rebus, & de capta à *Saladino* Hieroſolymorum urbe, mœrore ob eam cladem confectus eſt, ut teſtantur omnes Scriptores, excepto tamen *VVillelmo Neubrigenſi*, qui lib. 3. *de Rebus Anglicis* cap. 20. falsò aſſerit, *Urbanum* III. è vivis exceſſiſſe, antequam de clade Chriſtianis terræ Sanctæ illata nuncium accepiſſet. Obiit *Urbanus* III. Ferrariæ die XIX. menſis Octobr. an. MCLXXXVII. poſtquam ſediſſet annum unum, menſes decem, dies viginti quinque, ut aſſerunt in ſuis Chronicis *Joannes de Ceccano, Martinus Anonymus Caſſinenſis, Ptolemæus Lucenſis, Abbas Urſpergenſis, Platina*, & alii. *Urbanum* III. excepit *Gregorius* VIII. Beneventanus, dictus antehàc *Albertus* Presbyter Cardinalis *S. Laurentii in Lucina* & S. R. E. Cancellarius. Porrò, electus eſt *Gregorius* VIII. die XXI. menſis Octohriaanni MCLXXXVII. poſtquàm Sedes Pontificia die uno vacaſſet, & conſecratus eſt die XXV. ejuſdem menſis, in quam incidit dominica dies. Pontificali itaque dignitate ſuſcepta, *Gregorius* VIII. *vir litteris facundiaque clarus, ſed puritate vitæ & animi integritate præclarior, ſuique corporis caſtigator. penſare cœpit attentius , qualiter labenti rerum ſtatui ſubveniret. Videlicèt nempe ſui temporis Eccleſiam, per vitia diffluxam, & in maligna prolapſam, ambitioneque, & avaritia, luxuriaque, nec non hæreſibus, quaſi quibuſdam peſtilentiſſimis hoſtibus vineam domini totam ferè jam eſſe depaſtam. Hoc meditabatur die ac nocte, hæc ejus cura, hoc ſtudium, ut ſui negligens viveret omnibus, ut per eum cooperante domino, facies Eccleſiæ marcida refloreret*, ait *Hugo* Altiſiodorenſis, qui hoc tempore floruit, Epiſtolam Encyclicam ad univerſos Chriſti fideles, quam integram refert *Baronius*, ſcripſit *Gregorius* VIII. Pontifex Maximus, in qua eos ad pœniteotiam agendam, ad Expeditionem Sacram, ſeu ad recuperandam terram Sanctam Chriſtianis nuper à Saracenis ereptam vehementer adhortatur; Sed dum ad ferendum Chriſtianis in Aſia gementibus præſidium totus incumbit optimus ille Pontifex, Piſas profectus, ibique inopinato morbo correptus ad vitam immortalem tranſit die XVII. menſis Decembris an. MCLXXXVII. poſtquàm ſediſſet menſe uno, diebus viginti ſeptem, ſicut teſtantur *Bremptonus, Joannes de Ceccano*, & *Martinus Polonus* in ſuis Chronicis, vel Pontificatus ſui die LVII. ut habet *Platina*. Poſt mortem *Gregorii* VIII. Sedem Pontificiam dies viginti vacaſſe multi poſt *Baronium* aſſerunt. At Cl. *Pagius* in Critica Baronii ad annum MCLXXXVIII. luculenter oſtendit, *Clementem* III. patria Romanum, antea dictum *Paulinum*, Prænestinum Epiſcopum ac Cardinalem Piſis die XIX. menſis Decembris an. MCLXXXVII. electum fuiſſe Pontificem Romanum, & ſequenti die conſecratum, adeoque hoc viginti dierum Interpontificium eſſe planè commentitium. Duo maximi momenti negotia confecit *Clemens* III. Pontifex Maximus. Pacem ſiquidem cum Senatu Populoque Romano fecit, & *Friderico I.* dicto *Ænobarbo* Imperatori, *Philippo Auguſto* Galliæ, & *Richardo* Angliæ Regibus author fuit, ut Sacram Expeditionem contra Turcas ad recuperandam Terram Sanctam ſuſciperent, quamvis tamen hæc Expeditio, ita propter Chriſtianorum peccata permittente Deo, felici exitu caruerit, ſicut diximus in ſuperiori noſtro Colloquio. *S. Ottonem* Bambergenſem Epiſcopum, de quo itidem in ſuperiori noſtro Colloquio ſermonem habuimus, in Sanctorum numerum retulit idem Summus Pontifex, & è vivis exceſſit die XXVIII. menſis Martii anni MCXCI. Biduo poſt illius obitum *Hyacinthus*, Petri Bobonis *de Urſinis* filius, Diaconus Cardinalis *Sanctæ Mariæ in Coſmedin*, maximis Sedis Apoſtolicæ legationibus functus, electus eſt Pontifex Romanus die XXX. menſis Martii ejuſdem anni, & die XIV. menſis Aprilis, in quam Paſcha incidit, conſecratus eſt, dictuſque *Cæleſtinus* III. ſicut disertè teſtatur Chronographus Reicherſpergenſis. *Henricum* inter Reges Germaniæ hujus nominis VI. poſtquàm Jurium Eccleſiaſticorum conſervationem, & patrimonii S. Petri reſtitutionem integram juraſſet, & *Conſtantiam* ejus uxorem Imperiali Corona inſignivit *Cæleſtinus* III. Pontifex Maximus. Ad recuperandam Terram Sanctam haud parùm adlaboravit Sanctiſſimus ille Pontifex, ut videre eſt in ejus Epiſtola, quam *Baronius* recitat ad ann. MCXCII. in qua Pontifex univerſis Orbis Principibus in remiſſionem peccatorum injungit, ut ſi quis adverſus aliquem conceperit rancorem, Creatori dimittat, & omnes toto animi ſtudio procurent, ut Terram Sanctam, & Sepulchrum Dominicum, devicto & conculcato penitus occupantium furore, liberent. *Leopoldum* Auſtriæ Ducem, qui *Richardum* Angliæ Regem è Sacra Expeditione revertentem ceperat, & injuſtè detinebat, Anathemate perculit, ac *Henrico* Imperatori ejuſque ditionibus Cenſuras Eccleſiaſticas etiam comminatus eſt, niſi eum liberum dimitteret, ut refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. *S. Ubaldum* Epiſcopum Eugubinum Faſtis Sanctorum adſcripſit idem Summus Pontifex, & obiit die 8. menſis Januar. an. MCXCVIII. poſtquàm ſediſſet annos ſex, menſes novem, & dies novem. Denique, *Cæleſtino* III. ſucceſſit *Innocentius* III. qui Pontificatum tenuit uſque ad annum milleſimum ducenteſimum decimum ſextum; de cujus proinde electione, doctrina, ac præclaris geſtis opportuniùs diſſeremus in Colloquio II. in Hiſtoriam XIII. Eccleſiæ ſæculi.

D. Gaudeo planè, quòd inter tot turbas, factiones, & ſchiſmata, quibus Sedes Sancti Petri duodecimo Eccleſiæ ſæculo fuit agitata, Series Romanorum Pontificum ſingulari Providentiæ divinæ beneficio non fuerit interrupta, dum tamen aliæ illuſtriores Eccleſiæ Sedes multis abhinc ſæculis Barbarorum tyrannide oppreſſæ, ab Epiſcopis hæreticis, vel ſchiſmaticis occuparentur. Verùm, cùm in ſecundo Colloquio in Hiſtoriam ſæculorum X. & XI. Seriem Epiſcoporum Sedis Conſtantinopolitanæ perduxeris uſque ad *Nicolaum* hujus nominis III. qui ab anno

milleſimo octogeſimo quarto uſque ad annum milleſimum centeſimum undecimum Conſtantinopolitanam rexit Eccleſiam, nunc continenti ordine proſequi debes eam ſeriem Epiſcoporum, qui, poſt *Nicolaum* hujus nominis III. Sedem Conſtantinopolitanam duodecimo Eccleſiæ ſæculo tenuerunt.

M. Per viginti ſeptem annos *Nicolaus* hujus nominis III. Conſtantinopolitanam rexit Eccleſiam. Anno ſiquidem milleſimo octogeſimo quarto Patriarchale ſolium conſcendit, & anno milleſimo centeſimo undecimo è vita migravit. De iſto Patriarcha *Nicolao* hæc ſcribit *Zonaras* in *Comnena* Imperatore: *Patriarcha Nicolaus, per annos viginti ſeptem Eccleſia gubernata, Senex admodum deceſſit, cujus funus Imperator magnificis honoribus proſecutus, alium Patriarcham in ſelia collocavit, ex fratre nepotem ejus, qui tum Chalcedonenſi præerat Eccleſia, in litteris tum prophanis, tum ſacris ab ineunte verſatum ætate, quem ipſe Imperator in Eccleſia declaravit.* Hic ſucceſſor *Nicolai* in Sede Conſtantinopolitana appellatur *Joannes Hieremnemon* in libro quarto *Juris Græco-Romani*, ubi texitur *Series Epiſcoporum Byzantii.* Eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernavit *Joannes Hieremnemon* ab anno milleſimo centeſimo undecimo, uſque ad annum MCXXXIV. hoc eſt, per viginti tres annos, ſicut legitur in ſerie Epiſcoporum Byzantii in libro IV. *Juris Græco-Romani* recitata. Ei ſucceſſit *Leo Styopita*, cujus *Baronius* meminit anno MCXLIII. qui tamen *Joannem Hieremnemonem*, cognomento *Chalcedonium*, ejus deceſſorem prætermiſit, ſed *Onuphrius* in Chronico utriuſque mentionem fecit. Hic *Leo Styopita*, Patriarcha Conſtantinopolitanus Synodum anno milleſimo centeſimo quadrageſimo coëgit, in qua *Conſtantini Chryſomali* libri, qui multa dogmata *Enthuſiaſtarum* & *Bogomilorum* doctrina abſurdiora continebant, damnati, proſcripti, ac igne exuſti ſunt, diſtrictèque vetitum eſt, ne quiſpiam deinceps auderet novas doctrinas edere, aut diſſeminare, antequam à Catholica Eccleſia examinatæ, judicatæ & approbatæ fuiſſent. De hac Synodo legendus eſt *Leo Allatius* lib. 2. de Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis conſenſione cap. 12. Eccleſiam Conſtantinopolitanam *Leo Styopita* rexit annos octo & menſes octo, ut habet Catalogus Epiſcoporum Byzantinorum lib. 4. *Juris Græco-Romani*, & obiit anno MCXLIII. ſicut poſt *Onuphrium* in Chron. aſſerit *Baronius* ad ann. MCXLIII. ubi etiam ex *Balſamone* refert *Styopitam* Patriarcham Conſtantinop. graviſſimè animadvertiſſe in quoſdam vaticinatores, & veneficos, qui uxorem *Alexii Comneni* filii Imperatoris *Manuelis* lethali morbo decumbentem, cùm ſe curaturos profeſſi fuiſſent, re tamen infecta evanuerunt, ægra non ſolùm nihil adjumenti adepta, ſed etiam diuturno morbo vexata decedente, *Leonem Styopitam* excepit in ſede Conſtantinop. *Michaël* Monachus cognomento *Oxita*, quod ex *Oxia* inſula, in qua erat ejus Monaſterium, eductus ſit, & ad Thronum Conſtantinopol. ſublimatus. Vir fuit, teſte *Joan. Cinnamo* lib. 2. Hiſtoriæ ſuæ, liberalibus diſciplinis humanioribuſque litteris leviter quidem imbutus, at morum elegantia, rerumque divinarum ſcientia nemine inferior, unuſque adeò ex iis, quorum ea ætate virtus erat magis conſpicua. Refert etiam *Leo Allatius* lib. 2. de Conſenſ. Eccleſ. Orientalis & Occidentalis capite duodecimo Synodum, quam *Michaël Oxita* Patriarcha Conſtantinopolitanus celebravit contra *Niphonem*, Monachum, nec non Pſeudo-Epiſcopos *Clementem*, & *Leontium*, quos ceu *Bogomilorum* hæreſis fautores ac propugnatores condemnavit. *Manuëlem* Imperiali diademate inſignivit idem Patriarcha *Michaël Oxita*, ſed anno milleſimo centeſimo quadrageſimo ſexto, poſtquàm ſediſſet annos duos & menſes octo, ut legitur in Catalogo Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum, ſponte ſeſe hac ſublimi dignitate abdicavit, & in *Oxiam* inſulam rediit, in qua vitæ impiis & ſimplicis inſtitutum, quod à puero fuerat amplexus, obſervavit, ibique, ut refert *Baronius* ad annum MCXLV. in templi veſtibulo proſtratus, cuivis Monacho collum calcandum præbuit, vehementer dolens, quòd adamatam à teneris annis quietem repudiaſſet, nulloque cum fructu thronum Conſtantinopolitanum conſcendiſſet. In ejus locum ſuffectus eſt *Coſmas Atticus*, qui tamen, poſtquàm Patriarchatum Conſtantinopolitanum per menſes decem tenuiſſet, ſede pulſus eſt anno milleſimo centeſimo quadrageſimo ſeptimo, quòd *Bogomilorum* hæreſi nimiùm favere videretur, ut videre eſt apud *Leonem Allatium* lib. 2. de conſenſ. Eccl. Occid. & Orient. cap. 12. ubi refert ſententiam depoſitionis adverſus hunc Patriarcham Conſtantinopolitanum latam. Rem tamen aliter refert *Nicetas Choniata* lib. 2. ubi ait, *Coſmæ* Patriarchæ Conſtantinopolitani æmulus eum apud *Manuëlem* Imperatorem calumniatos eſſe, & in vindictam injuſtæ dejectionis Imperatricem nullos mares peperiſſe, ſicut ei *Coſmas* imprecatus fuerat. Utut ſit, vacante Sede Conſtantinopolitana per depoſitionem *Coſmæ Attici*, ad thronum Conſtantinopolis evectus fuit *Nicolaus* Monachus, *Muzalo* dictus, anteà Archiepiſcopus Cypri, ut habet Catalogus Epiſcoporum. At *ſtatim ac Nicolaus Muzalo res adminiſtrare cœpit, omnium ora in eum commota ſunt, injuſtè occupatum ab illo thronum clamitantium, ut qui cum Eccleſia quam nactus fuerat, Sacerdotium quoque depoſuit. Sed is obſtinatus, prima throno ſe deturbari haud quaquàm paſſus. ubi autem re ad Imperatoris examen delata, malè ſibi ceſſurum agnovit, judicium nolens denuo experiri, abdicata ultro dignitate, ad vitam rursùs privatam rediit. Theodotus ei ſufficitur, vir Monachicis inſtitutis apprimè inſtructus*, inquit, *Joannes Cinnamus* lib. 2. Hiſtoriæ ſuæ. Ex quo facilè intelligitur, *Baronium* incidiſſe in Catalogum Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum depravatum. Ait enim primò, *Nicolaum Muzalonem* Patriarcham Conſtantinopolitanum obiiſſe ann. MCXVII. cùm tamen certò conſtet, *Nicolaum Muzalonem* anno duntaxat milleſimo centeſimo quinquageſimo primo Patriarchali dignitate ſeſe abdicaſſe. Secundò ſcribit *Baronius*, Coſmæ Attico in Sede Conſtantinopolitana ſucceſſiſſe *Charitonem*, & tamen ex accurato Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum Catalogo liquet, *Coſmæ Attico* Patriarchæ Conſtantinopolitano ſucceſſiſſe non *Charitonem*, ut aſſerit Baronius, ſed *Nicolaum* hujus nominis IV. dictum *Muzalonem*, quem perperàm idem *Baronius* confundit cum altero *Nicolao* hujus nominis III. Patriarcha Conſtantinopolitano, qui *Grammaticus* dicitur, & obiit, ut ſuperius

dixi-

diximus, anno milleſimo centeſimo undecimo. Poſt depoſitionem *Nicolai Muzalonis* factam, ut jam obſervavimus, anno milleſimo centeſimo quinquageſimo primo, *Theodotus* Monachus Patriarcha Conſtantinopolitanus renunciatus eſt, ut videre eſt in ſerie Epiſcoporum Byzantinorum lib. 4. Juris Græco-Romani, quod in lucem emiſit *Joannes Leunclavius.* Huic Patriarchæ Conſtantinopolitano *Theodoto* demortuo anno milleſimo centeſimo quinquageſimo tertio ſucceſſit *Neophytus incluſus*, *Neophyto incluſo* Patriarchæ Conſtantinopolitano anno incerto defuncto ſucceſſit *Conſtantinus Chliarenus*, Diaconus & Sacelli Præfectus, & huic ſucceſſit *Lucas Chryſoberges*, ut patet ex ſerie Epiſcoporum Byzantinorum, quam mox citatus *Joannes Leunclavius* in libro IV. Juris Græco-Romani edidit, in qua tamen, cùm anni ſedis horumce Patriarcharum Conſtantinopolitanorum injuriâ temporis deleti fuerint, ſcire tantùm poſſumus, *Lucam Chryſobergem* anno milleſimo centeſimo quinquageſimo quinto Patriarchatum Conſtantinopolitanum obtinuiſſe, idque colligimus ex duratione ſedis aliorum Patriarcharum Conſtantinopolitanorum, qui ad finem uſque hujus ſæculi duodecimi ſedem Conſtantinopolitanam tenuerunt. *Leo Allatius* libro 2. de Conſenſ. Eccleſ. Occid. & Orient. cap. 12. meminit Synodi Principum & Patriarcharum, Metropolitarum, Epiſcoporum, & aliorum Eccleſiaſticorum numero ſpectatiſſimæ, quæ celebrata eſt anno milleſimo centeſimo ſexageſimo ſexto, cui interfuere *Lucas Chryſoberges* Patriarcha Conſtantinopolitanus, *Athanaſius* Theopolitanus, aliique, quorum nomina recitat *Allatius*, qui Synodum illam MS. ſeſe habere ibidem aſſerit. Eccleſiam Conſtantinopolitanam rexit *Lucas Chryſoberges* ab anno MCLV. uſque ad annum MCLVII. eique ſucceſſit *Michael* hujus nominis III. Diaconus, Sacelli Præfectus, & ſummus Philoſophorum, ſicut legitur in Catalogo Patriarcharum Conſtantinopolitanorum. Hic *Michael* hujus nominis III. præfuit Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ novem annos, & obiit anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſexto. In ejus locum ſuffectus eſt *Chariton*, qui teſte *Onuphrio* in Chronico Eccleſiaſtico, poſt brevem Pontificatum, ſeu poſt unum annum & duos menſes è vita migravit anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, atque ſucceſſorem habuit *Theodoſium*, qui anno milleſimo centeſimo octogeſimo tertio ſeſe Patriarchatu Conſtantinopolitano abdicavit, & in Inſulam Terebinthum, ubi ſibi diverſorium & ſepulchrum extruxerat, ſeceſſit, ut narrat *Nicetas Choniates* ſub finem libri ſecundi in *Andronico* Imperatore. Poſt abdicationem *Theodoſii*, Imperator *Andronicus*, ut ſcribit idem *Nicetas*, virum ſibi addictiſſimum ad thronum Conſtantinopolitanum evexit *Baſilium Camaterum*, qui, poſtquam ſediſſet non annos ſex & menſes ſex, ut legitur apud *Baronium*, ſed annos tantùm tres & menſes ſex, ſicut accuratè ſcribit *Onuphrius* in Chronico Eccleſiaſtico, fuit tandem anno milleſimo centeſimo octogeſimo ſexto ſede dejectus ab *Iſaacio* Imperatore, uti narrat *Baronius* ex *Niceta* in *Iſaacio Angelo* Imperatore. In locum dejecti *Baſilii Camateri* ſubrogatus eſt *Nicetas Muntanes*, *magnus Sacellarius*, ſicut legitur in Catalogo Patriarcharum Conſtantinopolitanorum. *Onuphrius* in Chronico Eccleſiaſtico initium Patriarchatûs *Nicetæ Muntanis*, ſeu *Mundani*, connectit cum anno milleſimo centeſimo octogeſimo ſexto, atque, eum, poſtquàm annos ſex & menſes ſex Eccleſiam Conſtantinopolitanam rexiſſet, ſede fuiſſe pulſum. Quare, juxta *Onuphrium*, Nicetas Mundanus Patriarchatum Conſtantinopolitanum tenuit uſque ad annum milleſimum centeſimum nonageſimum ſecundum, quo *Leontius* Monachus factus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus, quem tamen *Iſaacius Angelus* Imperator anno milleſimo centeſimo nonageſimo tertio, poſtquàm uno annò ſediſſet, abdicavit, eoque repudiato, ſtatuit idem Imperator *Doſitheum* Hieroſolymorum Patriarcham ad thronum Conſtantinopolitanum transferre, ſed, ut ſcribit *Nicetas*, cùm ſciret Imperator, id Canonibus vetitum eſſe, *Theodorum Balſamonem* Patriarcham Antiochenum, virum eâ ætate juris conſultiſſimum, aſtu circumveniens finxit, ſibi eſſe in animo ipſum Antiochiâ ad Regiam urbem evocare, ſi ipſe, ut Legum & Canonum peritiſſimus, demonſtrare ac vulgò perſuadere poſſet, ejusmodi translationes licitè fieri poſſe. His promiſſis illecto *Theodoro Balſamone*, poſtridiè in Conventu Epiſcoporum quæſtione illâ agitatâ, concluſum eſt pro translationibus, moxque Imperator *Doſitheum* è ſede Hieroſolymitana ad Conſtantinopolitanam transtulit, quâ tamen diù *Doſitheus* potitus non eſt. Obſtupefacti quippè Epiſcopi, cùm ſe, Canonibus temerè violatis, deluſos viderent, *Doſitheum* alienæ Eccleſiæ occupationis inſimulârunt, eumque ut invaſorem ejecerunt anno milleſimo centeſimo nonageſimo quarto, cui *Georgius Xiphilinus*, magnus vaſorum cuſtos, in hanc ſedem Conſtantinopolitanam ſucceſſit, quam ſeptem annos tenuit, hoc eſt, uſque ad annum milleſimum ducenteſimum. Sic viri eruditi poſt *Onuphrium* diſponendam ac ordinandam eſſe cenſent Patriarcharum Conſtantinopolitanorum ſeriem, ſeu Chronotaxin, quam in Annalibus *Baronii* non ſatis accuratè eſſe digeſtam perhibent.

D. Oſtendiſti, ut bene memini, in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam ſæculorum Eccleſiæ ſeptimi & octavi, texi haud poſſe ſeriem Epiſcoporum Hieroſolymitanorum, qui à morte *Sophronii* Patriarchæ Hieroſolymitani, hoc eſt, ab anno ſexcenteſimo trigeſimo ſeptimo, quo à Saracenis Hieroſolymorum urbs capta eſt, ſedem Hieroſolymitanam tenuerunt, quia eorum Patriarcharum nomina planè incognita ſunt, uſque ad adventum Latinorum, qui ſub finem XI. ſæculi, Duce *Godefrido Bullionio*, victricibus armis Terram Sanctam occupârunt, Saracenos expulerunt, Regnum Hieroſolymitanum inſtituerunt, & Patriarchas Latinos Eccleſiæ Hieroſolymitanæ præfecerunt. Horum itaque Patriarcharum Latinorum, qui duodecimo ſæculo Eccleſiam Hieroſolymitanam gubernârunt, nomina, ſeriem, geſtaque deſcribendi hic peropportunus locus eſſe videtur.

M. Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, quandò Latini in Palæſtinam ſub finem undecimi Eccleſiæ ſæculi venerunt, præerat *Simon* Patriarcharum Græcorum ultimus. Sed hic Patriarcha propter Turcarum minas ad Inſulam Cyprum profectus, tempore obſidionis civitatis Hieroſolymitanæ, in præ-

prædicta inſule ex hae loce ſubtactus Eccleſiam Hieroſolymitanam paſtore viduatam reliqoit. Quaptopter, Latini, captâ urbe Hieroſolymitana aono milleſimo nooageſimo nono, elegerunt in Pattiarcham Hieroſolymiranum *Arnulphum*, quem *Albertus* Aqoenſis lib. 6. Hiſtoriæ *de Expeditione Hieroſolymitana* valda laudat, de quo tamen variant Scriptorum judicia. Utut ſit, *Guibertus* Abbas Monaſterii S. Mariæ Novigenti, hujus tamporis Scriptoc, teſtatur lib. 7. Hiſtoriæ *de Expeditione Hieroſolymitana*, hunc *Arnulphum* ſtatim fuiſſe ſede dejectum. Quò fit, ut hic *Arnulphus* in ſeria Latinorum Patriarcharum Hieroſolymitanorum primum locum non teneat, ſed *Daibertus*, ſeu *Daymbertus* Piſanus Epiſcopus, & Sedis Apoſtolicæ in Expeditione Hieroſolymitana Legatus, quem à Latinis exeunte anno milleſimo nonageſimo oono Pattiarcbam Hieroſolymitanum fuiſſe electum prodit *Fulcherius* Carnotenſis, qui præſens arat lib. 1, cap. XXI. Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ, quam ab eooo MXCV, usque ad aonum MCXXVII. perduxit. Ab hoc *Daymberto* primo inter Latinos Patriatcha Hieroſolymitano *Godefridus Bullonius* Regni Hieroſolymitani Inveſtituram accepit. Sed mortuo *Godefrido Bullonio* anno milleſimo centeſimo *Balduinus* frater *Godefredi*, ejusque in Regno Hieroſolymitano ſucceſſor, Sede Hieroſolymitenâ dejecit *Daymbertum* anno millaſimo centaſimo tettio, & quemdam ſimplicem & religioſum eircumvenians Sacetdotem, *Ebremarum* nomine, in ſedem Hieroſolymitanam intruſit, *tunctis quidem honeſtæ converſationis merito acceptum, ſed qui in hoc craſſam nimis & ſupinam inventus eſt habere ignorantiam, quòd, vivente Domino Patriarchâ, licitè ſibi credebat ſedem ejus uſurpare*, ſicut ait *Willelmus* Archiepiſcopus Tyrius lib. X. de Bello Sacro cap. 26. Interim, *Daymbertus* ſede ſuâ à *Balduino* Rege pulſus, Romam enno MCVI. nevigavit *Paſchali II.* Pootifici Maximo ſuas querelas delaturus, & ab eo in priſtinam dignitatem reſtitutus in Orientem revertitut. Quod ubi aodiviſſet *Ebremarus* in hanc ſedem Hieroſolymitanam à *Balduino* Rege intruſos, Romam itidem ſe contulit, ubi tamen nihil aliud impettare potuit, quàm ut ſecum mitteretur *Gobelinus*, ſeu *Gibelinus*, Arelatenſis Archiepiſcopus, qui tanquam Sedis Apoſtolicæ Legatus hanc cauſam denuò examinaret atque dirimeret. *Gibelinus* itaque Sedis Apoſtolieæ Legatus congregavit Hieroſolymis Concilium, & quamvis jam nunciatom eſſet, *Daymbertum* Patriarcham Hiaroſolymitanom in itinere mortoum eſſe Meſſanæ in Sicilia anno MCVII. intruſum tamen in Sedem Hieroſolymitaoam *Ebremarum* auctoritate Apoſtolicâ depoſuit, quòd *Daymberti* adhue viventis ſedem occupâſſet, ſed habitâ retione ejusdem *Ebremari* pietatis, teligionis ac ſimplicitatis, illum miſeratione commotus *Gibelinus* Sedis Apoſtolicæ Legatus, Cæſarienſi, quæ tunc vacabat, præfecit Eccleſiæ. Poſtmodùm verò, cùm de ſubſtituendo Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Prælato Clerus ae Populus diſeeptarent, in *Gibelinum* Sedis Apoſtolieæ Lagatum omnes unanimiter conveniunt. Quod iſte *Arnulphus* Sede Hieroſolymitenâ, ut jam obſervavimus, depoſitos *dicitur malitioſè conſtruxiſſe, ut homo ſenex & decrepitus in illa ſede diu vivere non poſſet*, quemadmodum ſeribit *Willelmus* Archiepiſcopus Tyrius lib. 11. cap. 4. *Gibelinus* tam arduum onus ſuis humeris impoſitum invitus admodum ſuſcepit, litterasque ad ſuos Arelatenſes lachrymis plenas dedit, ad quoa etiam *Paſchalis II.* Pape ſcripſit pro electione ſucceſſoris. Sedem Hieroſolymitenam teouit *Gibelinus* usque ad annom milleſimum eenteſimom duodecimum, qoo obiit, eique ſubſtitotus eſt ille *Arnulphus* Sede Hieroſolymitaoâ entehac depoſitos, quem *Willelmus Tyrius* lib. 12. cap. 6. appellat *virum inquietiſſimum & Officii ſui ſanctimoniam negligentem.* Hic autem *Arnulphus* licèt iratùm Sede Hieroſolymitanâ in concilio Hieroſolymis anno MCXV. celebrato depoſitus, ut ex *Willelmo Tyrio* narrat *Baronius*, Sedem tamen Hietoſolymitanam occupavit osque ad obitum *Balduini*, hujus nominis I. Hieroſolymotum Regis, hoc eſt usque ad annum MCXVIII. quo una cum *Balduino* Rege è vita deceſſit. Mortuo *Arnulpho* Hieroſolymotum Patriareha, *Germundus, vir bonæ converſationis, ab omni Clero & Populo in Patriarcham eligitur*, inquit *Albertus* Aquenſis lib. 12. Hiſtoriæ *de Expeditione Hieroſolymitana* num. 30. Cnm Venetis ad Tyri expugnatiooem perrexit *Germundus* Patriarcha Hieroſolymitanus, & vixit usque ad annum milleſimnm eenteſimom vigeſimum octavum, quo ex hae vita migravit, ut teſtantut *Ordericus*, *Willelmus* Archiepiſcopus Tytius lib. 13. *Germundo* in Sede Hieroſolymitana ſueceſſit *vir quidem ſecundum carnem nobilis, ſed vita, & moribus multò nobilior, Stephanus nomine*, ut ait *Willelmus Tyrius* lib. 13. cap. 25. Rexit Eccleſiam Hietoſolymitanam annis duobus, obiit anno milleſimo centeſimo ttigeſimo, & ſucceſſorem habuit *Willelmum* Priotem Eeeleſiæ Dominici ſapulchri, vitum ſimplicem, modicè litteratum, formâ decorum, moribus commendabilem, Natiooe Flandrum, Hiatoſolymorum Regi *Balduino II.* Principibus & populo univerſo chariſſimum, teſte *Willelmo Tyrio* lib. 13. Præfuit Eccleſiæ Hieroſolymitaoæ *Willelmus* usque ad annum milleſimum eenteſimom quadrageſimum qointum, quo vitâ fuoctus aſt, *poſt annos XV. Pontificatus*, ot aſſerit idem *Willelmus Tyrius* cap. 17. lib. 14. Qoare neceſſe eſt, ut memoria lapſus ſit *Ordericus* lib. 13. *Hiſtoria Eccleſ.* ad annom MCXXXVII. ubi Hieroſolymitanum Patriarcham appellat *Radulphum*, cùm tamen ex citato *Willelmo Tyrio* cecto eonſter, *Willelmum* ab anno MCXXX. usque ad annum MCXLV. Sedem Hieroſolymitanam tenuiſſa. In locum *Willelmi* demoitui an. MCXLV. ſuffectus aſt *Fulcherius*, cujus conſiliis & adhortationibus animati Latini *Aſcalonem*, urbem munitiſſimam, jamque diù reſiſtentem obſederunt, & ſeptimo demùm menſe, ſeu die XII menſis Auguſti anni MCLIV. in ſuam poteſtatam redegerunt. *Fulcherius* Patriatcha Hieroſolymitanus anno XII. ſedis ſuæ viam oniverſæ carnis ingreſſus aſt, hoc eſt anno MCLVII. eique ſueceſſit *Amalricus* Eccleſiæ Dominici Sepulcbri Prior, *vir commodè litteratus, ſed ſimplex nimium & penè inutilis*, inquit ſæpè citatus *Willelmus Tyrius* lib. 18. cap. 20. Patriarchatum Hietoſolymitanum tenuit *Amalricus* usq; ad annum MCLXXX. quo è vita migravit, ut ait *Marinus Sanutus* lib. 3. *Fidelium Crucis* §. 6. cap. 24. his verbis: *Anno* MCLXXX. *Patriarcha Amalricus moritur, cujus ſimplicitas parum profuit Eccleſia, cui ſucceſſit*

He-

Heraclius tam perniciosi exempli, ut procedentem ornatiſſimam mulierem, quam publicè tenebat, vulgus Patriarchiſſam vocaret. In ejus electione publicè dictum fuit, ſub Heraclio amittendam eſſe Crucem, ſicut ſub Heraclio Imperatore recuperata fuerat. Et revere ita contigit. Anno ſiquidem MCLXXXVII. menſe Julio captâ à Turcis Hieroſolymitanâ urbe, *Heraclius* Patriarcha, Clerus univerſus, diverſorum Ordinum Religioſi, ac innumerabilis penè turba Chriſtianorum cujuslibet ætatis ac ſexus miſerrimè ab Urbe Hieruſalem receſſerunt, univerſiſque penè Latinis hanc urbem deſerentibus, Suriani & variarum ſectarum homines, præcipuè Jacobitæ, & Armeni ſub Turcarum dominio ibidem remanſerunt. Hunc *Heraclium* Patriarcham Hieroſolymitanum *Balduinus* hujus nominis IV. Hieroſolymorum Rex ad *Lucium III.* Papam, & ad Reges Franciæ & Angliæ anno milleſimo centeſimo octuageſimo quarto cum Magiſtris Templariorum & Hoſpitalariorum miſerat, ad impetrandum Chriſtianis in Aſia penè oppreſſis validum contra Turcas ſubſidium. *Papebrochius* in Hiſtoria Chronologica, ſeu in ſerie Patriarcharum Hieroſolymitanorum tomo 3. menſis Maji præfixa pag. 51. loquens de hoc *Heraclio* Patriarcha Hieroſolymitano hoc habet: *De hoc Heraclio, ubi vel quandè obierit, incompertum eſt, propter Auctorum ſilentium.* At Cl. *Antonius Pagius* in ſua Baronii Critica ad annum MCXCI. num. XVIII. profert *Rogerum Hovedenum* in ſuis Ang. Annelis, pag. 685. & *Joannem Bromptonem* Scriptorem itidem Anglum, & Abbatem Jorualenſem in ſuo Chronico pag. 1191. qui teſtantur, *Heraclium* Patriarcham Hieroſolymitanum mortuum eſſe in obſidione *Acra*, hoc eſt, anno milleſimo centeſimo nonageſimo primo. Poſt *Heraclii* obitum *Albertus Eremita*, *Petri Eremitæ, qui belli ſacri auctor Urbano II. Pontifici fuit, pronepos, ex Epiſcopo Bethleemitano Patriarcha Hieroſolymitanus à Cœleſtino III. Papa conſtituitur*, ſicut Interpolator Chronici Aquicinctini ſcribit ad annum Chriſti milleſimum centeſimum nonageſimum primum. Hic autem *Albertus* Epiſcopus Bethleemita, qui poſtea fuit Patriarcha Hieroſolymitanus, interfuit, teſte *Vuillemo* Archiepiſcopo Tyrio lib. 21. *De Bello Sacro* capite vigeſimo ſexto, Concilio Oecumenico Lateranenſi III. ſub *Alexandro III.* Papa an. MCLXXIX. celebrato, ac proindè diverſus eſt à Beato *Alberto*, primum Bobienſi, poſtea Vercellenſi Epiſcopo qui anno MCCIV. conſtitutus eſt Patriarcha Hieroſolymitanus. Eccleſiam Hieroſolymitanam rexit *Albertus* hujus nominis primus ab anno MCXCI. usque ad annum MCXCIV. quo, ſicut ſcribit *Vuillelmus* Armoricus in Geſtis *Philippi Augusti* Galliarum Regis, mortuo *Alberto* Patriarcha Hieroſolymitano, *Michaël Decanus Pariſienſis, vir Theologus & Sanctus in Patriarcham Jeroſolymorum eſt electus, ſed antequàm illuc iter arriperet, factus eſt Archiepiſcopus Senonenſis.* Idem ſcribunt *Rigordus* in Geſtis ejusdem Regis, & *Albericus* in Chronico. Poſt illam electionem *Monachus* in Florentina Diœceſi natus, eodem anno MCXCIV. factus eſt Patriarcha Hieroſolymitanus, de quo in Hiſtoria Chronologica Patriarcharum Hieroſolymitanorum plura habet *Papebrochius*, qui tamen ejus deceſſorem *Albertum* prætermiſit. Patriarchatum Hieroſolymitanum tenuit *Monachus* usque ad annum milleſimum ducenteſimum tertium, ac ſubindè claudera debet ſeriem Latinorum Patriarcharum, qui duodecimo ſæculo Eccleſiam Hieroſolymitanam gubernàrunt.

D. Latinos in ſacra Expeditione, quam ad Terram Sanctam à Turcarum tyrannide liberandam ſub finem undecimi Eccleſiæ ſæculi ſuſceperunt, Antiochiam armis expugnàſſe, jam in præcedentibus Colloquiis obſervavimus. Sed an Latinos Patriarchas Antiochenæ Eccleſiæ, perindè ac Hieroſolymitanæ præfecerint? necdùm inveſtigavimus.

M. Quemadmodùm Eccleſiam Hieroſolymitanam XII. ſæculo à Patriarchis Latinis gubernatam fuiſſe oſtendimus, ſic etiam Eccleſiæ Antiochenæ Patriarchas Latinos eodem ſæculo præfuiſſe certiſſimum eſt. Verùm enim verò *Vuillelmus* Archiepiſcopus Tyrius lib. 7. *De Bello Sacro* cap. 23. ſcribit, quòd poſtquàm *Boamundus*, Roberti Guiſcardi Apuliæ & Calabriæ Ducis filius, Antiochiam anno milleſimo nonageſimo octavo Latinorum armis occupâſſet, ejusque dominium omnium conſenſu obtinuiſſet, per biennium adhuc poſt captam Antiochiam *Joannes* Patriarcha Græcus & egregius ſub Saracenis confeſſor, in ſua dignitate remanſit, quam tamen poſteà ultrò abdicavit, *quòd non ſatis utiliter præeſſet Græcus Latinis, & urbe cedens, Conſtantinopolim abiit*, inquit *Vuillelmus Tyrius*. Vacante itaque Sede Antiochena per liberam ceſſionem factam à *Joanne* Græco Patriarcha Antiocheno, *Bernardum* Legati Apoſtolici Capellanum, natione Valentinum, ſeu ex Valentia in Galliis oriundum, Patriarcham Antiochenum Latini elegerunt, ùt habet ibidem *Vuillelmus* Tyrius. Porrò, hic *Bernardus*, primus omnium Latinorum Patriarcha Antiochenus, ſtrenuè Eccleſiæ ſuæ jura defendit contra Latinum Patriarcham Hieroſolymitanum, qui ſuæ juriſdictionis fines latiùs protendere atque propagare nitebatur. Narrat ſiquidem *Vuillelmus* Archiepiſcopus Tyrius libri undecimi capite vigeſimo ſeptimo, *Balduinum* Hieroſolymorum Regem per Nuncios à *Paſchali II.* petiiſſe, ut quascumque urbes *ſibi poſſet vendicare, omnes ditioni & regimini Hieroſolymitanæ Eccleſiæ ſubjacerent*, quod Regi dato Reſcripto indulſit *Paſchalis II.* Ad petitionem quoque *Balduini* Regis idem Summus Pontifex ad *Gibelinum* Patriarcham Hieroſolymorum ſcripſit, eique conceſſit urbes, & Provincias, *quæ glorioſi Regis Balduini, ac exercituum eum ſequentium ſanguine, per DEI gratiam acquiſita ſunt*. Quòd cùm accepiſſet *Bernardus* Antiochenus Patriarcha, de illata Eccleſiæ ſuæ manifeſta injuria plurimùm conqueſtus eſt apud *Paſchalem II.* Pontificem Maximum, qui litteris à *Vuillelmo Tyrio* ibidem recitatis reſpondit, actum id eſſe propter ignorantiam, & locorum prolixam longitudinem, ſaque jus & honorem quibusque Eccleſiis conſervaturum. Dedit etiam hanc in rem idem *Paſchalis II.* Pontifex Maximus litteras ad *Balduinum* Hieroſolymitanum Regem, eique mandat, ut Hieroſolymitana Eccleſia ſit ſuo jure contenta, nec injuſtè, aut procaciter uſurpare ea contendat, quæ certò ſciuntur ad jus Antiochenæ Eccleſiæ pertinere. Has Summi Pontificis litteras datas XV. Kalend. Aprilis refert *Baronius* ad annum MCXIII. num. 21. Sedit *Ber-*

P 3 *nardus*,

nardus, Latinorum primus Patriatcha Antiochenus, annos triginta ſea, ùt aſſerit *Willelmus Tyrius* lib. 14. cap. 19. & obiit anno MCXXXVI. Poſt mortem *Bernardi* in Sedem Antiochenam intruſus eſt *Rodulphus*, ſeu *Radulphus* cognomine *Mamiſtranus*, natione Gallur Diœceſeor Cenomanenſis, qui ab *Alberico* Epiſcopo Oſtienſi, quem *Innocentius II.* Papa in Otientem Legatum miſerat, demnatus ac depoſitur eſt io Syoodo Antiochiæ celebrata, & in catcetem detruſus, ex quo tamen elapſus *Rodolphus* Romam pettexit, & gratiam Sedis Apoſtolicæ aſſecutus, dum ad Sedem ſuam sedire maturaret, ex hac vita veneoo ſublatus eſt anno MCXL. & in ejus locum ſubrogatus eſt *Haimericus* Decanus ejuſdem Eccleſiæ Antiochenæ, ùt ſctibit idem *Willelmus Tyrius*, qui etiam cap. 8. lib. 22. aſſerit, ad hunc *Haimericum* Latinom Pattiarcham Antiochenum an. MCLXXXII. Matoniras acceſſiſſe, & abjurato arrote, quo unam tantùm in Chriſto agnoſcebant voluntatem & opetationem, aliisq̃ue repudiatir erroribur, quos, poſt ſuam ab Eccleſia Catholica ſeparationem, adjecetant, fidem otthodoaam unà cum Patriarcha ſuo, & nonnullis Epiſcopis ſuſcepiſſe, atque ad omnes Eccleſiæ Romanæ traditiones amplectender & obſervandas ſeſe paratos exhibuiſſe. In que fide Catholica Maronitæ poſteà ſemper immobiler perſtitetunt, variis licèt infidelium preſſuris agitati, ut litteræ eorum ad *Leonem X.* Pontificem Maaimum apettè demonſtrant. Pattiarchatum Antiochenum tenuit *Haimericus*, ſeu *Aimericus* annos XLVII. hoc eſt, usque ad annum MCLXXXVII. quo in vivis eſſe daſiit, ejusque loco ſubſtitutus eſt *Rodulphus* hujus nominis II. qui Antiochenam Eccleſiam teait annos triginta tres, ſeu usque ad annum MCCXX. Poſt *Rodulphum II.* Sedem Antiochenam per viginti annos occupavit *Rainerius* Tudertinus, Prior *S. Fridiani* Lucenſis, & obiit anno MCCXL. eique ſucceſſit *Elias Robertus* Regieoſis, anteà Epiſcopur Briaisnus, qui ſedit annos octo, & obiit anno MCCXLVII. qui verò poſt *Eliam* ex Latinis Patriatcbe Aotiochenus fuerit, planè ineompertum eſt, ùt videra eſt apud *Panvinium Onuphrium*, & *Genebrardum* in Chronico.

D. Eccleſia itaque tam Hieroſolymitana, quàm Antiochena nullos alios duodacimo ſæculo Pattiatchas habuit præter Latinos?

M. Cùm Latini ſummâ rerum Hieroſolymis, & in urbe Antiochia duodecimo ſæculo potitentur, non alios, quàm Latinos, tam Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, quàm Antiochenæ Petriarchas præfecerunt. Non deſierunt tamen Græci ſinns & Hieroſolymir, & in Antiochia inſtituere, & continuare Patriatchas Græcos, qui tamen erant dumteaàt Patriatchæ nomine tenus, ùt patet eaemplo *Theodori Balſamonis* paitiâ Conſtantinopolitani, qui à Græcotum Imperatore ad Patriarchatum Antiochenum deſignatus, nunquam tamen illum occupare potuit, quia tum temporis Sedem Antiochenam teoabar *Heimericus*, ſive *Aimericus* Patrietcha Latinus. Hinc *Theodorus Balſamon*, vir alioqui doctiſſimur, ægrè ac iniquo animo ferens, quòd Latinorum auctoritate à Seda Aotiochena, cujus ſe Patriarcham dictitabat, eacluderetur; convicia in Latinos pleno ore effudit, & Eccleſiam Romanam in ſuis libris eaecrebilibus mendaciis à capite ad calcem ſcatentibus infamare ſtuduit, ut oſtendemur in Colloquio quinto, ubi ſermonem inſtituamus de Virir Illuſtribur, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo tam in Oriente, quàm in Occidente floruetunt.

COLLOQUIUM III.

De Hæreſibus, quæ duodecimo ſæculo Eccleſiam infeſtàrunt.

D. PLure in ſuperiori Colloquio petcenſuiſti ſchiſmats, quæ ab Occidentis Imperatoribus excitata pacem Eccleſiæ diù multumq̃ue perturbârunt; nec dubito, quin eodem ſæcolo ad labefactandam avitam Eccleſiæ doctrinam complures errorer in perniciem animarum diſſeminaverint hæretici, quos in præſenti Colloquio referre juvat, ut omner, quos de illis Eccleſia teportavit triumphos, in apertam lucem proferamus.

M. Duodecimum Eccleſiæ ſæculum multos protulit Hæreticos, qui vel antiquos, & eatinctos etrotes recoaerùnt, vel novos proprio Marte cuderunt, quibus nihil abſurdius fingi aut exiſtimari poſſe ea ſimplici eorum narratione facili negotio judicabis. Agmen Hæreticorum duodecimi Eccleſiæ ſæculi ducunt *Petrus de Bruis*, à quo *Petrobruſiani* dicti ſunt ejus Sectarii; & *Henricus*, à quo *Henriciani* diſcipuli ejus fuerunt appellati. Ambo illi hæretici circe annum MCXVI. ſuos in Provincia cœperunt ſpargere errotes. Sed *Henricus* diſcipulus *Petri de Bruis*, relicto in Provincia Magiſtro, Lanſanam primùm ſe contulit. Dein, Cenomanos, Pictavos, & Burdegalam in Galliis fœdavit ſuis ſpurcitiis, ſicut teſtatur *S. Bernardus* Epiſtola CCXL. quam tecitat *Baronius* ad annum MCXLVII. num. 16. Hujus *Henrici* Hæretici mores, ingenium, ac ſupinam ignorantiam Auctor *de Geſtis Epiſcoporum Cenomanenſium* Tomo 3. Analect. à doctiſſimo *Mabillonio* publicatus deſcribit his verbis: *Per idem ferè tempus in adjacentium finibus regionum ſurrexit quidam hypocrita, quem propria actio, mores perverſi, dogma deteſtabile ſcorpionibus & parricidialibus proteſtantur ſuppliciis. Is enim ovium ſpoliis lupi rapacis rabiem occultans, vultu & oculorum incitatione mari conformis naufragoſo, coma ſuccinctus, intonſus barba, corpore procerus, pernix inceſſu, nudis humo, bruma debacchante, ſerpens veſtigiis, expeditus affatu, terribilis ſono, juvenis ætate. Nullus ei uxor in veſtitu, victus à publico in promptu diſſimilis, hoſpitium in ædibus burgenſium, manſio in porticu, cœna, cubile in cœnaculo........ Matrona etiam atque impuberes pueri (nam utriusque ſexus utebatur lenocinio) pro varia vice huic accedentes, exceſſus ſuos profitentur, ſed augmentans, plantas ejus, clunes, inguina tenerâ manu demulcendo. Iſti planè tanti viri laſciviâ exhilarati, & adulterii enormitate, publice teſtabantur, nunquam ſe virum attrectâſſe tanta rigiditatis, humanitatis & fortitudinis, cujus affatu cor etiam lapideum facilè ad compunctionem poſſet provocare. Hujus itaque religionem & calibem vitam Monachi & Anachoretæ, & univerſi Regulares deberent imitari. Aſſerebant quoque, ſibi à Domino DEO antiquam & authenticam Prophetarum collatam fuiſſe benedictionem, & ſpiritum, quo mortalium exceſſus cæteris incognitos,*

viſa

viſa tantum eorum facie , cognoſceret ac prsderet. Narrat præterea idem Auctor, quo pacto *Henricus* hæreticus (Cenomanenſibus ejus præſentiam expetentibus) duos ex Diſcipulis ſuis Cenomanum miſerit, quos habitu & exteriori converſatione pœnitentium ſpeciem præferentes, non ſolùm plebs quaſi Angelos Domini ſuſcepit , ſed etiam *Hildebertus* tum temporis Civitatis Cenomanenſis Epiſcopus,qui propediem Romam profecturus erat, juſſit Archidiaconis ſuis,ut venientem *Henricum* benigne exciperent, eique Conciones ad populum habere permitterent. Abſente itaque *Hildeberts* Cenomanenſi Antiſtite, Romamque iter aggreſſo, venit *Henricus* hæreticus, & in ovile irruit lupus agni habitu larvatus. Seductorem plebs novitatis amans è veſtigio ſecuta eſt, & Hæreſeos veneno afflata cæco ac præcipiti furore in Clerum graſſata eſt. His permotus Clerus Cenomanenſis, ne peſtis illa latiùs ſerperet,ſilentium Hæreſiarchæ indixit, ipſom, ejuſque diſcipulos ac fautores diris omnibus ſacro ritu devovit,ſi contumaces eſſent. At *Henricus* hæreſiarcha ſententiam excommunicationis in ipſum à Clero Cenomanenſi latam nihil plane moratus, ab incœpto non deſtitit, ſed apud *S. Germanum, & S. Vincentium* ſacrilegos conventus agebat, in quibus novi dogmatis viros effundebat, aſſerens videlicet, fœminas, quæ minùs caſtè vixerant, coram omnibus veſtes ſuas cum crinibus nudas comburere debere, quod cùm factitarent quædam fœminæ, quid ſingulæ haberent venuſtatis, quæ cæteris candore excellerer, vel nitore corporis ſplendidior haberetur, perſpiciebat flagitioſos ille hæreticus. Multi etiam juvenes pravis illius hæretici conſiliis deluſi venales ducebant mulieres, quas, poſt breva dilapſum temporis ſpatium, omni egentea auxilio relinquebant , ſicque illi aliis fœminis in adulterio adhærebant, & fœminæ,quas deſeruerant, adhuc maritis ſuis ſuperſtitibus, aliorum connubia illicite expectabant. Rediit interim ex Romano itinere *Hildebertus*, cujus cognito adventu, *Henricus* ſibi male conſcius in Caſtrum *S. Karileſi*, Gallice *ſainct Calais*, actutum ſeceſſit, ubi nec timore divino, nec pudore hominum ab effræni explenda libidine ullo pacto ſibi temperare potuit. Secreto ſiquidem noctis ſilentio militis cujuſdam ædes ingreſſus, uxorem ipſius in die ſacro Pentecoſtes conſtupravit. Ægre vidit *Hildebertus* Epiſcopus Cenomanenſis plebem ab *Henrics* hæretico fuiſſe depravatam, quippe quæ ejus benedictionem reſpueret, Hæreſiarcham laudibus in Cœlum extolleret, & in univerſum Clerum verbis petulantibus & conviciis bacchaietur. Quam ob rem, ut dementatam plebem ad ſaniorem mentem reduceret Sanctiſſimus ille Antiſtes, adiit *Henricum* Hæreſiarcham,qui ab ipſo ignorantiæ, impietatis & hæreſeos convictus ac rubore ſuffuſus, vitam ſuam, genus dogmatizandi, & præſumptionem profeſſus, clam aufugit, *ut cæteras regiones, niſi ocyor eſſet fama, ſimili modo perturbaret , & viperino hiatu ſuo inficeret*, inquit Auctor jam citatus *de Geſtis Epiſcoporum Cenomanenſium*.

D. Quinam erant præcipui errores, quos *Petrus de Bruis* diſſeminavit in Provincia, ubi, ſicut jam obſervaſti , *Henricus* ejus diſcipulus eum reliquit ?

M. Ad ſex potiſſimùm Capita, errores, quos in Provincia ſparſit *Petrus de Bruis*, revocat *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis tum in Epiſtola , quam ad Archiepiſcopos Arelatenſem & Ebredunenſem, & Epiſcopos Dienſem & Vapincenſem ſcripſit, tum etiam in alia Epiſtola, ſeu potiùs Tractatu iiſdem Præſulibus nuncupato, in quo *Petri de Bruis* errores confutavit. In primis , negabat *Petrus de Bruis*, parvulos eſſe baptizandos, quia, ut inquiebat, aliena fides non poteſt eis prodeſſe , nec propriam fidem habere poſſunt, quæ tamen ad baptiſmatis ſuſceptionem prorſùs neceſſaria eſt , Domino dicente: *Qui crediderit & baptizatus fuerit , ſalvus erit , qui vero non crediderit, condemnabitur.* Secundo, aſſerebat, Templorum, vel Eccleſiarum fabricam fieri non debere, factas inſuper ſubrui oportere, nec eſſe neceſſaria Chriſtianis ſacra loca ad orandum , quoniam æque in taberna, & in Eccleſia, in foro, & in templo, ante altare, vel ante ſtabulum, invocatus Deus audit, & eos, qui merentur, exaudit. Tertio, docebat, ſacras Cruces confringi , omni dedecore dehoneſtari, & igne ſuccendi debere, quia ſpecies illa, vel inſtrumentum, quo Chriſtus tam dire tortus, tam crudeliter occiſus eſt, non adoratione, non veneratione, vel aliqua ſupplicatione dignum eſt. Quarto, non ſolùm veritatem Corporis & Sanguinis Domini quotidie & continue per Sacramentum in Eccleſia oblatum negabat, ſed omnino illud nihil eſſe, neque Deo offerri debere pertendebat. Quinto, ſacrificia, orationes, eleemoſynas, & reliqua bona pro defunctis fidelibus facta deridebat , nec his mortuos juvari poſſe effutiebat. Poſtremo, Traditionis, ſeu Sanctorum Patrum auctoritatem explodebat *Petrus de Bruis*, teſte *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, qui tamen fatetor, famam, quæ vulgaverat, Petrobruſianos eſſe Manichæos, & novum perinde ac vetus ab ipſis rejici Teſtamentum, incertam eſſe & populari dumtaxat rumore jactatam. Hæc *Petrobruſianorum* Hæreſeos capita à *Petro Venerabili* notata refert *Baronius* ad annum Chriſti MCXXVI. & ab eodem anno hujus hæreſis originem arceſſendam eſſe affirmat. Verùm, cùm Concilium Toloſanum, quod anno MCXIX. Præſide *Calliſto II.* Pontifice Maximo habitum fuit, damnaverit eoſdem errores, quos memorat, & *Petrobruſianis* tribuit Petrus Venerabilis, longe veroſimilius eſt, *Petrum de Bruis* ante annum milleſimum centeſimum decimum nonum ſuos cœpiſſe diſſeminare errores, qui poſtea in Concilio Lateranenſi II. Oecumenico celebrato anno MCXXXIX. fuerunt iterùm proſcripti, ſicut data opera in ſequenti Colloquio oſtendemos. Breviter hic dumtaxat obſervabo, *Petri de Bruis* nefandam hæreſim, dum in Provincia ſerpit, gliſcit ac latè graſſatur, multas clades ac graviſſima damna Eccleſiæ, Galliarumque Regno intuliſſe, cernebantur quippe id temporis in Provincia Altaria everſa, Cruces igne ſuccenſæ, violatæ ac palam conculcatæ leges ac ceremoniæ Eccleſiæ, extinctus cœlibatus, Chriſtiani rebaptizati , Sacerdotes contempti, exagitati, trucidati, ac denique auguſtiſſima templa prophanata , diruta & ſolo penitùs æquata. Tam malignis improbiſſimorum hæreticorum conatibus acriter reſtiterunt, ſeque horum furoribus ac ſtragibus oppoſuerunt ſanctiſſimi Provinciæ Epiſcopi, hiſque debet Provincia, quod quæ monſtra vidit in ſacra, religioneſque ſuas furioſe conjurantia, fracta eadem

dem incredibili vigilantiſſimorum Antiſtitum virtute ac debellata viderit. E Provincia itaque fugatus *Petrus de Bruis*, in Occitaniam ſe recepit, locum, ſed non animum mutans. At ibi ſuos diſſeminans errores, captus extremo affectus eſt ſupplicio, ſeu, ut *teſtatur Petrus* Venerabilis, in Villa Sancti *Ægydii* in Diœceſi Nemauſenſi damnatus & combuſtus eſt.

D. Obtigitne *Henrico* hæretico eadem ſors, quam nactus eſt *Petrus de Bruis* ipſius Magiſter?

M. *Henricus* diſcipulus *Petri de Bruis* è civitate Cenomanenſi, ut jam diximus, pulſus, in Occitaniam venit, ubi, ſicut & per totum Comitatum Toloſanum tam late Magiſtri ſui propagavit errores, ut teſte *S. Bernardo* in Epiſtola CCXLI. ad *Ildephonſum*, ſeu *Alphonſum* hujus nominis primum Comitem Sancti Ægydii ac Toloſatum, Baſilicæ eſſent ſine plebibus, plebes ſine Sacerdotibus, Sacerdotes ſine debita reverentia, & ſine Chriſto deinde Chriſtiani. Eccleſia reputabantur Synagogæ, Sanctuarium Dei ſanctum eſſe negabatur, Sacramenta non Sacra cenſebantur, dies feſti feſtivis fruſtrabantur ſolemniis. Moriebantur homines in peccatis ſuis, rapiebantur paſſim animæ ad tribunal terrificum, heu! nec pœnitentia reconciliati, nec ſacra Communione muniti. Parvulis Chriſtianorum, Chriſti intercludebatur via, dum Baptiſmi negabatur gratia, nec ſaluti propinquare ſinebantur; Salvatore licet pie clamante pro eis, *Sinite*, inquit, *parvulos venire ad me.* Rogat deinde S. *Bernardus* in eadem Epiſtola hunc Comitem *Ildephonſum*, ut hunc peſtiferum hæreticum abjecta omni cunctatione è tota ſua ditione expellat, & ne ab illo callido hypocrita aliquam pietatis præferente ſpeciem decipiatur, ſic ejus mores deſcribit: *Nec mirum tamen, ſi ſerpens ille callidus decepit te, quippe ſpeciem pietatis habens, cujus virtutem penitus abnegavit. Sed nunc audi, quis ille ſit. Homo apoſtata eſt, qui relicto Religionis habitu (nam Monachus extitit) ad ſpurcitias carnis & ſæculi, tanquam canis ad ſuum vomitum eſt reverſus. Præ confuſione habitare inter cognatos & notos non ſuſtinens, vel potius non permiſſus ob magnitudinem criminum, ſuccinxit lumbos ſuos, & iter, quà neſciebat, arripuit, factus gyrovagus & profugus ſuper terram. - - - Inquire, ſi placet, vir Nobilis, quomodo de Lauſana civitate exierit, quomodo de Cenomanis, quomodo de Pictavis, quomodo de Burdegali, nec patet ei uſpiam aditus, utpote qui fœda poſt ſe ubique reliquit veſtigia.* Innumeros hæreticos *Henricianos* concionibus, collationibus & miraculis ad Catholicam fidem adduxit *S. Bernardus*, quem Cardinalis *Albericus* Epiſcopus Oſtienſis, & Sedis Apoſtolicæ Legatus in Gallias ad exterminandam hæreſim Henricianam miſſus ſibi comitem adſcivit anno MCXLVII. Teſtatur *Goffridus* Monachus libro 3. de vita *S. Bernardi* capite quinto, *Henricum* hæreticum fugiſſe ac delituiſſe, ſed tandem captum & catenis vinctum, Legato Apoſtolico traditum fuiſſe, & carcere perpetuo damnatum, ne pluribus aliis ſuæ hæreſeos virus afflaret. Hæc fuit miſera ſors, quam juſto DEI judicio experti ſunt duo illi obſtinati hæreſiarchæ *Petrus de Bruis*, & ejus diſcipulus *Henricus*, quos tamen tanquam Patriarchas ſuos Lutherani, Calviniſtæ, Anabaptiſtæ, aliique hujus furfuris hæretici noſtri temporis agnoſcunt ac venerantur.

D. Habueruntne multos ſectatores duo iſti Hæreſiarchæ *Petrus de Bruis*, & *Henricus* ejus diſcipulus?

M. Præter illos, qui tam in Provincia, quam in Occitania duobus iſtis Hæreſiarchis adhæſerunt, veroſimile etiam eſt, Hæreticos Petragoricenſes, quorum errores refert *Heribertus* Monachus in Epiſtula, quam ad omnes Chriſtianos direxit, fuiſſe *Petri de Bruis*, & *Henrici* Diſcipulos. Hanc *Heriberti* Monachi Epiſtolam inſeruit *Mabillonius* Tomo III. Veterum Analectorum pag. 467. eamque ipſe integram hic exhibebo, ut errorum, quos ſpargebant hæretici Petragoricenſes, notitiam habere poſſis.

Omnibus Chriſtianis notum eſſe cupio ego Heribertus Monachus, ut ſe caute agant à Pſeudo-Prophetis, qui Chriſtianitatem pervertere nituntur. Surrexerunt enim in Petragoricenſi regione quam plurimi hæretici, qui ſe dicunt Apoſtolicam vitam ducere, carnes non comedunt, vinum non bibunt, niſi permodicum tertia die, centies in die genua flectunt, pecunias non recipiunt, illorum autem ſecta valde perverſa eſt & occulta. Gloria Patri non dicunt, *ſed pro gloria Patri*: Quoniam Regnum tuum, & tu dominaris univerſis creaturis in ſæcula ſæculorum, Amen. *Eleemoſynam nihil eſſe, quia unde fieri poſſit, nihil deberet poſſidere. Miſſam pro nihilo ducunt, neque communionem percipi debere dicunt, ſed fragmentum panis. Miſſam ſi quis cantaverit ſeductionis cauſa, nec Canonem dicit, nec Communionem percipit, ſed hoſtiam juxta, aut retro altare, aut in Miſſalem projicit. Crucem ſeu vultum Domini non adorant, ſed adorantes prohibent, ita ut ante vultum Domini dicant*: Simulacra gentium &c. *in hac ſeductione quam plures jam, non ſolum Nobiles propria relinquentes, ſed & Clerici, Presbyteri, Monachi, & Monachæ pervenerunt. Nullus enim tam ruſticus eſt, qui ſi ſe eis conjunxerit, quin infra octo dies tam ſapiens ſit litteris, ut nec verbis, nec exemplis amplius ſuperari poſſit. Nullo modo detineri poſſunt, quia, ſi capiuntur, nulla vinctione poſſunt ſervari, Diabolo eos liberante, & ita inverſi, ut ſperent & velint invenire eos, qui ſe crucient & morti tradunt. Faciunt quoque multa ſigna. Nam ſicubi ferreis catenis vel compedibus vincti miſſi fuerunt in tonnam vinariam, ita ut fundus ſurſum vertatur, & cuſtodes fortiſſimi adhibeantur, in craſtino non inveniuntur, quoadusque iterum ſe voluntarie repræſentaverint. Vas vini vacuum ex ſuo vino parumper immiſſo, in craſtino plenum invenitur. Alia quoque permulta & mira faciunt. Princeps eorum Pontius vocatur.* Cujus loci Monachus fuerit iſte *Heribertus*, vel quo anno hanc Epiſtolam dederit, in obſcuro eſt. Obſervat duntaxat *Mabillonius*, hunc *Pontium*, cujus, tanquam Petragoricenſium hæreticorum Principis, meminit in ſua Epiſtola *Heribertus*, fuiſſe hæreſiarchæ *Petri de Bruis* diſcipulum.

D. Cùm *Petrus de Bruis*, & *Henricus* ejus diſcipulus ſuos in Galliis duodecimo Eccleſiæ ſæculo diſſeminarint errores, his continenti ordine alios, ſi qui fuerunt, debes adjungere Novatores, qui eodem ſæculo Gallias ſuis erroribus infeſtarunt.

M. Gallia duodecimo Eccleſiæ ſæculo ortum dedit duobus viris doctiſſimis quidem, ſed Novato-

vato-

vetoribus, *Petre* videlicèt *Abaelardo*, & *Gilberte* *Porretano* Epiſcopo Pictavienſi, qui tamen ſuos errores poſteà ejurârunt, fuitque eb Hæreticis Waldenſibus, & Albigenſibus diu multùmque exagitata. Incipiam à Petro *Abaelardo*, cujus ingenium, mores, doctrinam, errores, variamque fortunam paucis hìc deſcribam, de ejus Operibus commodiùs deinde in quinto Colloquio dicturus, ubi de viris illuſtribus, qui duodecimum ſæculum eruditione nobilitârunt, ſermonem inſtituam. *Petrus Abaelardus* natione Gallus, patriâ Nannetenſis, in gremio Minervæ à pueto educatus, optimas quasque didicit Diſciplinas, ſed præſertim Dialecticam, cujus addiſcendæ percupidus, diverſas diſputando, Peripateticorum more, peragrevit Provincias, iiſque perluſtratis, Pariſios tandem venit, ad *Guillelmum Campellenſem* Eccleſiæ Periſienſis Archidiaconum, & Peripateticæ Philoſophiæ Profeſſorem celeberrimum, cui primò gratus fuit, ſed poſtmodùm ejus invidiam ſubiit, quòd eum in ſcholis acriùs ſuis conſtringeret argumentis, nonnullas illius ſententias refelleret, & de ſuo ingenio nimis præſumens, Meloduni paucis leucis Pariſiis diſſiti, ac deindè Corbolii ſcholas aperuiſſet, ubi Dialecticæ artis Magiſterio adeò inclaruit, & celebris evaſit, ut Pariſios accitus, Sacram Scripturam publicè legerit, ejuſque operâ uſus ſit *Petrus Lombardus* poſteà Epiſcopus Pariſienſis in compoſitione Sententiarum, ſicut prodit *Joannes* Cornubienſis ipſius *Petri Lombardi* diſcipulus. *Abaelardum* magno omnium applauſu & diſcipulorum concurſu Pariſiis docentem *Fulbertus* rogavit, ut *Heloiſſam* nobilem virginem neptem ſuam, formâ præſtantem, doctrinâ præſtantiorem, & totâ Galliâ ob ſingularem, quam ſibi comparaverat, eruditionem, ob eximias animi dotes, & peritiam Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ Linguæ poſtea celebrem, tam Linguis, quàm Philoſophicis, aliiſque liberalibus diſciplinis imbueret. Promptiſſimum ſeſe ad id muneris obeundum exhibuit *Petrus Abaelardus*, cui juventus, formæ gratie, cantus & carminum Ars ſuaviſſima, quam apprimè callebat, fœminarum amorem facilè conciliabant. Idque re ita contigit. *Abaelardus* quippè juvenem *Heloiſſam* ſuæ curæ concreditam ſuis amoribus illaqueavit, & viciſſim ipſe *Heloiſſæ* amoribus captus eſt, ùt videre eſt in Epiſtola, quam *Abaelardus* ad *Amicum* ſcripſit, in qua calamitatum ſuarum Hiſtoriam, & amores ſuos cum *Heloiſſa* deſcribit. Furtivi quidem & ſolis amantibus noti fuerunt aliquamdiu prophani iſti amores, ſed in apertam lucem eruperunt, cùm *Heloiſſa* concepit & peperit filium nomine *Aſtrolabium*. Tunc irâ excandeſcens *Fulbertus* avunculus *Heloiſſæ*, ad nuptias cum *Heloiſſa* ineundas ad ſcelus illud utcumque obtegendum coëgit *Abaelardum*, qui *Heloiſſam* in uxorem quidem duxit, ſed ut ſcholis vacaret, eam cum Argentolienſibus Monialibus recluſit, monitam tamen, ne velum indueret. Id *Fulbertus*, & *Heloiſſæ* conſanguinei ægrè admodùm tulerunt, & rati *Abaelardum* ſibi illuſiſſe, eumque abhorrere à matrimonio *Heloiſſæ*, quam in Monaſterium ablegaverat, fictitiam hanc injuriam ulciſci volentes, *Abaelardum* nihil minus cogitantem, inflicto pudendo vulnere, quâ parte peccaverat, crudeliter mutilârunt, & eunuchum effecerunt. Quô factum eſt, ut *Abaelardus*, ob inflicti illius vulneris infamiam pudore ſuffuſus, mundo nuncium remiſerit, & vitam Monaſticam in Cœnobio *S. Dionyſii* propè Pariſios amplexus fuerit, *Heloiſſa* verò ab Epiſcopo velum acceperit in Monaſterio Argenteolenſi Lutetiæ vicino, in quo poſtmodùm Prioriſſa & Abbatiſſa fuit. Sed indè pulſis Monialibus à Monachis S. Dionyſii illum ſibi locum vendicantibus, *Heloiſſa* ſeſe recepit ad Monaſterium *Paracleti* in Diœceſi Trecenſi ſitum, & ab ipſo *Abaelardo* conſtructum, quod ut prima Abbatiſſa rexit. Extant etiamnùm *Abaelardi* ad *Heloiſſam*, & *Heloiſſæ* ad *Abaelardum* Epiſtolæ, de quibus pauca dicemus in quinto Colloquio. Factus Monachus *Abaelardus*, iterum ſcholas aperire coactus eſt, ob infinitum penè numerum diſcipulorum, qui ad ipſum certatim accedentes obtinuerunt ab *Adamo* Abbate Monaſterii *S. Dionyſii*, ut eos publicis ſuis lectionibus edoceret. Sed, dum *Abaelardus* nimie inter docendum ingenio ſuo indulget, aliosque elato ſupercilio deſpicit, magnorum & parvorum odia in ſe concitavit, & ſicut manus ejus contra omnes, ita manus omnium contra eum armantur. Graviſſimas etiam à ſuis fratribus & æmulis *Alberico*, & *Lotulfo* perſecutiones paſſus eſt. Iſti ſiquidem, quos haud parùm urebat fama, quam liber de Trinitate *Abaelardo* pepererat, eum ubique velut hæreticum, & trium Deorum aſſertorem infamârunt. Augebat fratrum, ſeu Monachorum Cœnobii *S. Dionyſii*, in *Abaelardum* conceptum odium ea libertas, quâ ſæcularem illorum vitam, moreſque irreligioſos interdùm arguebat, & in privatis colloquiis aſſerebat, *Dionyſium Areopagitam* Corinthiorum potiùs quam Athenienſium fuiſſe Epiſcopum. Inde enim ſequi videbatur, *Dionyſium*, Galliarum Apoſtolum, non eſſe *Areopagitam*, cùm ejus Acta eum Athenienſium Antiſtitem faciant. Id certè concoquere haud poterant Monachi Dionyſiani, cùm inde Monaſterium ſuum graviter læſum autumarent. Quapropter ad reparationem injuriæ Monaſterio *S. Dionyſii* illatæ, juſſerunt ei Monachi, ut palinodiam cantaret, & *S. Dionyſii* Areopagitæ Hiſtoriam ab *Hilduino* hujúſce cœnobii quondam Abbate editam calculo ſuo comprobaret. Quòd, volens nolens, præſtitit *Abaelardus*, ùt videre eſt in epiſtola, quam direxit ad *Adamum* Monaſterii Sancti Dionyſii Abbatem, in qua retractat ſuam de *Dionyſio Areopagita* ſententiam. Conſultò hic prætermitto alias perſecutiones, quibus exagitatus eſt *Abaelardus* factus Abbas Sancti *Gildaſii* Rujenſis in Diœceſi Venetenſi in Britannia minore. Quanta enim male ibi perpeſſus fuerit *Abaelardus* tum ob indiſciplinatam illorum Monachorum vitam, tum ob vexationem ſibi factam à Principe, ſeu potiùs illius regionis tyranno, qui ex diſſolutione Monachorum occaſionem nactus, Abbatiam in uſus proprios redegerat, teſtatur ipſemet *Abaelardus* in priori ad Amicum epiſtola, ubi poſt multa hæc ſcribit: *Quotidiè quaſi cervici meæ gladium imminentem ſuſpicio, ut inter epulas vix reſpirem.* Multorum errorum *Abaelardum* inſimularunt *S. Bernardus* in epiſtola CXC. ad *Innocentium II.* *Guillelmus* Abbas *S. Theoderici* in Diſputatione adverſùs ipſum *Abaelardum*, Anonymus in Diſputatione adverſùs eumdem *Abaelardum* tribus libris comprehenſâ, quæ extat tomo 3. Bibliothecæ Ciſtercienſis, & *Otto Friſingenſis* lib. 1. *De*

Hæreſi, cujus originem, infeſta dogmata, variaſque ſectas mox in medium protuliſti?

M. Albigenſium Hæreſis, quæ circa annum MCLXXVI. infauſtum caput attollere cœpit, peſſime fuit Waldenſium hæreſis ſoboles, in quam tamen velut in ſentinam quamdam omnium Hæreſum colluvies confluxiſſe videtur. Ab *Albia*, Albigenſium Civitate Metropoli, Toloſæque vicinâ, ſuum traxêre nomen iſti Albigenſes hæretici, de quorum origine, erroribus, diſciplina & moribus pauca hic attingemus, plura de illis dicturi in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam ſæculi decimi tertii, in quo inſolentiùs graſſata eſt illorum Hæreſis. *In Toloſani Comitis territorio*, inquit *Gervaſius* in Chronico ad annum MCLXXVII. *pullulavit hæreſis maligna, quæ fidem & Orthodoxorum Patrum Eccleſiaſtica Inſtituta evacuans, non ſolùm vulgus ſimplex, ſed & Eccleſiæ DEI Sacerdotes & Epiſcopos cum Principibus Laicis tubo confecit nefunda.* Quanta verò eſſet deteſtandæ hujoſce Albigenſium hæreſeos perverſitas, facili negotio dignoſcitur ex litteris, quas anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, *Raymundus V.* Comes Toloſanus ſcripſit ad Monachos Ciſtercienſes, in quibus inter alia ait: *Qui Sacerdotio funguntur, hæreſis fœditate depravantur, & antiqua olimque veneranda Eccleſiarum loca inculta jacent, diruta remanent, baptiſmus negatur, Euchariſtia abominatur, pœnitentia parvi penditur, hominis plaſmatio, carnis reſurrectio abnegando reſpuitur, & omnia Eccleſiaſtica Sacramenta annullantur, & quod dici nefas eſt, duo etiam principia introducuntur.* Et paulò poſt: *Sciatis, quia in tantum hæreſis virulenta inviſcerata manet, quòd niſi manu DEI valida, ejuſque brachio extento exſtirpari non poteſt.* Verùm, ut flagitioſiſſimæ illius Albigenſium ſectæ errores magis perſpectos habere poſſis, illos eodem ordine hic deſcribam, quo à *Spondano* in Epitome *Baronii* ad annum MCLXXXI. ex *Rogerio Hovedeno* in Annalibus Anglicanis, referuntur. In primis, Hæretici Albigenſes recipiebant tantummodò ſcripturas Novi Teſtamenti, rejicientes penitus Vetus, niſi in iis teſtimoniis, quæ à Chriſto Domino & Apoſtolis inducta ſunt, & non aliis. Reſpuebant pariter cæteros omnes Doctores Legis Chriſtianæ. Interrogati de fide ſua, dicebant, ſe non teneri ad reſpondendum. Aſſerebant duos Deos exiſtere, bonum alterum, alterum malum. Ajebant, bonum Deum eſſe Auctorem Novi Teſtamenti, & creatorem rerum inviſibilium tantùm, quæ mutari aut corrumpi haud poſſunt; et malum Deum vetus condidiſſe Teſtamentum, cœlum, terram, hominem & alia viſibilia creâſſe aſſeverabant. Baptiſmum parvulis ad ſalutem prodeſſe, corpuſque Domini per miniſterium Sacerdotis indigni, aut aliquibus criminibus irretiti, confici pervicaciter negabant. Matrimonium meretricium eſſe, nec aliquem in ipſo ſalvari poſſe prædicabant, filios & filias generando. Dicebant, Miniſtros Eccleſiæ, qui non eſſent moribus & converſatione tales, quales *Paulus* ordinandos docuerat, non eſſe Epiſcopos, aut Presbyteros &c. ſed lupos & ſeductores, ideòque nullâ eos pollere poteſtate in rebus divinis & Eccleſiaſticis, aut in Sacramentis adminiſtrandis, nec parendum eis eſſe, aut primitias & decimas ſolvendas. Docebant, Eccleſias, ſeu Templa in honorem Dei & Sanctorum erigi non debere, nec à fidelibus ad Orationem adiri, nec eleemoſynas iiſdem Eccleſiis, aut pauperibus erogari oportere. Statuebant, ſatis ſuperque ſufficere ad ſalutem peccata cuilibet homini confiteri, & poſt Confeſſionem non eſſe neceſſariam pœnitentiam. A juramento ita abhorrebant, ut aſſererent, nunquàm omninò debere jurari per aliquod juramentum. Hos Albigenſium errores ex *Rogerio Hovedeno* hujus temporis Scriptore refert *Spondanus* loco ſuperiùs à me laudato.

D. Recenſuiſtine omnes Hæreticorum Albigenſium errores?

M. Præter iſtos Albigenſium errores, longam aliorum ſeriem texunt *Lucas Tudenſis* in Hiſpania Epiſcopus in libris, quos edidit adversùs Albigenſes, & *Petrus de Valle Cernii* Monachus Ciſtercienſis in ſua, quam *Innocentio III.* Pontifici Maximo nuncupavit, *Albigenſium Hiſtoria* cap. 11. Inter illos errores, quos recenſent ambo citati Scriptores, hi præcipui habentur. Primò affirmabant hæretici Albigenſes, damnatos eſſe omnes veteris Teſtamenti Patres, & *Joannem Baptiſtam* unum eſſe de majoribus Dæmonibus aſſerebant. Secundò, Chriſtum illum, qui natus eſt in Bethleem terreſtri & viſibili, in Hieruſalem crucifixus, malum fuiſſe, & *Mariam Magdalenam* ejus concubinam extitiſſe impudorato ore blaſphemabant. Tertiò, Romanam Eccleſiam ſpeluncam latronum, & meretricem Apocalypſis appellabant. Quartò, Sacramentum Euchariſtiæ ſpernebant, & Sacro-Sancti Corporis Chriſti Hoſtiam à pane communi non diſcrepare, publicè docebant. Quintò, Confirmationem, Confeſſionem, Ordinationem Miniſtrorum in Eccleſia Catholica, & Miſſam, tanquàm ritus ſuperſtitioſos & inanes omninò reputabant, cantilenis, ſacrilegiſque jocis ſacros ritus irridebant, & varias ac putidas fabulas in Catholicæ Eccleſiæ dedecus & ſacrorum Miniſtrorum opprobrium procudebant. Sextò, Reſurrectionem carnis negabant. Septimò, ſtultè fingebant, Animas noſtras eſſe ſpiritus illos Apoſtatas, qui ſuperbiâ è cœlo præcipites ceciderunt, & Animarum de corpore in corpore transmigrationem cum Pythagora tenebant. Octavò, Purgatorium, orationes pro defunctis non admittebant. Nonò, quidam inter illos effutiebant, ab umbilico & inferiùs peccare poſſe neminem, nec peccari graviùs dormiendo cum matre vel ſorore, quàm cum qualibet alia. Decimò, ſacrarum Imaginum uſum ac venerationem idololatriam eſſe aſſerebant, & campanas *tubas Dæmonum* appellabant. Undecimè Beatam Mariam Dei Genitricem, proh ſcelus! meretricem inclamabant. Hos, & alios hujuſmodi impios Albigenſium Hæreticorum errores, quibus referendis conſultiùs ſuperſedere duco, damnavit Eccleſia in pluribus Conciliis, ſicut latè oſtendemus in Colloquiis in Hiſtoriam ſæculi XIII. in quo fuerunt celebrata. De Bello ſacro, quod Duce *Simone* Comite *Montfortio*, ad exterminandos Albigenſes hæreticos, qui ſuis impietatibus & incurſionibus bellicis Eccleſiam conturbabant, ſuſceptum eſt; de inſigni victoria, quam de illis fidei hoſtibus Catholici, Cœlo pro illis pugnante, reportârunt; demùm de zelo Apoſtolico, & de miraculis ac prædicationibus Beatiſſimi Patris *Dominici* ſacri Prædicatorum Ordinis conditoris, qui in Albigenſis hæte-

hæreſeos impugnatione, & in hæreticorum confutatione atque converſione plus omnibus laboravit, commodiùs ſuo loco, id eſt, in Colloquiis in Hiſtoriam ſæculi decimi tertii, diſſeremus.

D. In tot craſſis & deteſtandis Albigenſium hæreticorum referendis, vel confutandis erroribus non eſt, quòd diutiùs immoremur, maximè cùm eos retuliſſe, abundè refutâſſe ſit. Quapropter relicto iſto tam malè olenti cœno, cætera, quæ ad eorumdem hæreticorum Diſciplinam, moreſve ſpectant, breviter expediamus neceſſe eſt.

M. Quàm turpis & execranda fuerit Albigenſis hæreticorum diſciplina, facilè admodùm intelliges ex Ritu, quem teſte *Petro de Valle Cernaii* in ſua Hiſtoria Albigenſium, obſervabant illi hæretici erga eos, qui ſectæ nomen dabant. *Cærimonia ſacrilega Præſes dicebat: Amice, ſi vis eſſe de noſtris, oportet ut renuncies toti fidei, quam tenet Romana Eccleſia. Reſpondebat: Abrenuntio. Ergò, inquiebat, accipe Spiritum Sanctum à bonis hominibus, & tunc aſpirabant ei ſepties in ore. Item dicebat illi: Abrenuncias Cruci, quam tibi fecit Sacerdos in baptiſmo, in pectore & in ſcapulis, & in capite, de Oleo & Chriſmate? Reſpondebat: Abrenuntio. Credis, quod aqua illa operetur tibi ſalutem? Reſpondebat: non credo. Abrenuntias velo illi, quod tibi baptizato Sacerdos poſuit in capite? Reſpondebat: Abrenuntio. Tunc omnes ipſi manus imponebant, oſculabantur eum, & induebant veſte nigrâ, & ex illa hora unus ex ipſis cenſebatur.* Ita refert *Petrus de Valle Cernaii* Ordinis Ciſtercienſis in Diœceſi Pariſienſi Monachus, qui cum *Guidone* Abbate ejuſdem Cœnobii, avunculo ſuo, Carcaſſonenſi poſteà Epiſcopo, ad prædicandum contra Albigenſes in partes Toloſanas venit, & bellis Albigenſium plerumque interfuit, atque illorum hæreticorum Hiſtoriam deſcripſit. Jam verò, quàm diſſoluti ac flagitioſi eſſent Albigenſium mores, apertè declarat *Lucas Tudenſis* lib. 3. adverſus Albigenſes cap. 5. ubi hæc de illis refert: *Se fraudibus, homicidiis, latrociniis & uſuris committunt. Efferuntur effrenes per varia deſideria carnis, & nulla nociva eſt delectatio, quam non tranſeat eorum luxuria. Abutitur filius matre, frater fratre, & pater in filia turpitudinem operatur. Retorquent ſui erroris mercedem in ſemetipſos, quorum ſunt blaſphemi & ſine miſericordia ſenes, ad omne nefas promptiſſimi juvenes, luxurioſi & protervi adoleſcentes; impuri pueri ſine certo patre, infantes cum lacte matris venas erroris ſugentes, mulieres effrenes & ſine verecundia, loquacitate garrulæ, ut alios decipiant, per domos diſcurrentes.* Ad fœdos Albigenſium mores ſpectant nefanda illa, dirisque omnibus execranda flagitia, quæ ab illis hæreticis in odium Chriſti & confuſionem Fidei Catholicæ patrata fuiſſe teſtatur *Cæſarius* natione Germanus, Cœnobii Heiſterbacenſis Ordinis Ciſtercienſis in Diœceſi Colonienſi Monachus, & coævus Scriptor, *Dialogi Miraculorum* diſtinct. 5. cap. 21. quæque adeò ſunt execranda, ut ea hic deſcribere calamus horreat.

D. Miror ſanè, quòd in Gallia tot fæculentæ hæreſes duodecimo Eccleſiæ ſæculo emerſerint, tamque latè propagari potuerint. Sed agè, percurramus nunc alias hæreſes, quæ eodem ſæculo in aliis Orbis partibus proruperunt.

M. Circa annum MCXVI. laicus quidam nomine *Tanquelmus*, vel, ut alii ſcribunt, *Tanquelinus*, vir licèt indoctus, multos tamen eruditos viros, ſed maximè plebeculam in Belgio dementare cœpit falſis quibuſdam propoſitionibus, dogmatibus & aſſertionibus; dictitans nimirum, ſe DEI filium eſſe, Sacri Ordinis Miniſtros, & Epiſcopalem, Sacerdotalemque gradus nihili eſſe faciendos, nihil etiam ad ſalutem prodeſſe Corporis, & Sanguinis Chriſti perceptionem, fruſtràque Miſſam à Sacerdotibus celebrari. Hic autem flagitioſiſſimus hæreticus ter mille diſcipulis, ſeu totidem ſtipatoribus vallatus magno apparatu incedebat, inauratis veſtibus, & triplici funiculo crinibus intortis lautiſſima & magnifica inſtruebat convivia, ut auram popularem aucuparetur, ſibique ganeonum gratiam conciliaret. Filias, matribus præſentibus, & ſponſas, cernentibus maritis, corrumpi jubebat, conjugiaque promiſcua eſſe volebat. Præſertim verò Sacerdotes odio plusquàm Vatiniano proſequebatur, & in eos paſſim acerbiſſimè invehebatur, donec tandem, ita permittente DEO, in tot ſcelerum vindictam, à quodam Presbytero occiſus eſt. Sed nec illo mortuo conſepulta omninò jacuit ejus hæreſis, ad quam radicitus exſtirpandam totus incubuit *S. Norbertus* Præmonſtratenſis Ordinis Clariſſimus inſtitutor, qui ſacris ſuis concionibus adeò profecit, ut omnes ferè, quos illa peſtis infecerat, ad fidem Catholicam reduxerit, eoſque cordis vehementer compunctos ad ſinceram compulerit pœnitentiam.

Aliam hæreſim circa annum MCXXXVIII. in Italia ſpargere cœpit *Arnaldus Brixienſis*, diſcipulus quondam *Petri Abaelardi*, egregius divini verbi concionator, ſed nimis audax ac temerarius. Dùm enim Romæ in luxum & divitias Sacerdotum & Cardinalium nimiùm aſperè & intempeſtivè invehitur, eorum mores palàm & audaciùs carpit, vivendique rationem perſtringit ac inſectatur, hæreſeos nomine apud Pontificem Maximum accuſatur. Mores & errores iſtius hæretici *Arnaldi Brixienſis* accuratè deſcribit *Otto Friſingenſis* Scriptor coævus lib. 2. *De Geſtis Friderici I.* cap. 20. his verbis: *Arnaldus iſte ex Italia Civitate Brixia oriundus ejuſdem Eccleſiæ Clericus ac tantùm Lector ordinatus Petrum Abaelardum olim præceptorem habuerat, vir quidem natura non hebetis, plus tamen verborum profluvio, quàm ſententiarum pondere copioſus, ſingularitatis amator, novitatis cupidus, cujuſmodi hominum ingenia ad fabricandas hæreſes, ſchiſmatumque perturbationes ſunt prona. Is à ſtudio è Gallia in Italiam revertens, religioſum habitum, quò ampliùs decipere poſſet, induit; omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens, Clericorum ac Epiſcoporum derogator, Monachorum perſecutor, Laicis tantùm adulans. Dicebat enim, nec Clericos proprietatem, nec Epiſcopos Regalia, nec Monachos poſſeſſiones habentes aliqua ratione poſſe ſalvari, cunctaque hæc Principis eſſe, ab ejuſque beneficentiâ in uſum Laicorum cedere oportere. Præter hæc, de Sacramento Altaris, de Baptiſmo parvulorum non ſanè dicitur ſenſiſſe. His, aliiſque modis, quos longum eſt enumerare, dum Brixienſem Eccleſiam conturbaret, Laicisque illius terræ prurientes erga Clerum aures habentibus Eccleſiaſticas exponeret paginas, in magno Concilio Romæ ſub Innocentio Papa habito, ab Epiſcopo illius Civitatis, viriſque reli-*

gio-

gioſis accuſatur. Romanus ergo Pontifex, ne perniciosum dogma ad plures ſerperet, imponendum viro ſilentium decernit, ſicque factum eſt. Ita homo ille de Italia fugiens ad Tranſalpina ſe contulit ibique in Oppido Alemaniæ Turego officium Doctoris aſſumens pernicioſum dogma aliquot diebus ſeminavit. Damnatus itaque *Arnaldus Brixienſis* Romam, Italiamque deſerens, in Galliam primum, dein in Germaniam ſeſe recepit, & aliquandiu apud *Hermannum de Arbgna* Epiſcopum Conſtantienſem commoratus eſt. Quod ubi reſciviſſet *S. Bernardus*, ſtatim ad illum Epiſcopum litteras dedit, rogavitque, ut hunc hæreticum jam ex Gallia & Italia pulſum fugatumque, apud ſe, aut in Diœceſi ſua delitescere non pateretur. Scripſit etiam idem *S. Bernardus* ad *Guidonem* Cardinalem & Legatum Apoſtolicum, eumque monuit, ut ſibi caveret ab *Arnaldo de Brinia*, ejoſque conſortium vitaret; *Arnaldne de Brixia*, (inquit *S. Bernardus* in ea Epiſtola, quæ eſt ordine CXCVI.) *cujus converſatio mel, & doctrina venenum, cui caput columba, cauda ſcorpionis eſt, quem Brixia evomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominatur, Italia non vult recipere, fertur eſſe vobiſcum; videte, quæſo, ne veſtrâ auctoritate plus noceat. Nam cùm & artem habeat, & voluntatem nocendi, ſi acceſſerit favor veſter, erit funiculus triplex, qui difficile rumpitur, ſupra modum, ut vereor nociturus &c.* Non ſolum errores contra fidem docuit *Arnaldus de Brixia*, ſed etiam, ut in ſuperiori Colloquio obſervavimus, facem ſeditionis Romæ accendit ſub *Lucio II.* & *Eugenio III.* fuitque Caput factionis *Arnaldiſtarum*, qui reſtaurandum Capitolium, revocandam dignitatem Senatoriam, reformandum Equeſtrem Ordinem, nihil in diſpoſitione Urbis Romæ ad Summum Pontificem ſpectare, ſed ipſi Eccleſiaſticum judicium ſatis ſuperque ſufficere debere, palàm, ac perfrictæ frontis audaciâ aſſerebant. Tot tumultus Romæ excitavit hæc *Arnaldiſtarum* factio, & in tantùm invaluit, ut non ſolùm Nobilium Romanorum, & Cardinalium diruerentur domus, & ſplendida Palatia ſolo æquarentur, verùm etiam Cardinales aliqui à furente plebecula ab iſto *Arnaldo Brixienſi* delusâ inhoneſtè tractarentur, & in ſeditione vulnerarentur, ſicut refert *Otto Friſingenſis* lib. 2. de Geſtis *Friderici* Imperatoris cap. 20. Tot ſcelera non diu impunè tulit *Arnaldus Brixienſis* peſtiferæ illius ſeditionis ſignifer. Nam cum novas anno MCLV. turbas Romæ cieret, juſſu *Friderici* Imp. captus, à *Petro* Urbis Romæ Præfecto ad rogum damnatus eſt, ejus cineres in Tyberim projecti, cujus rei meminit *Guntherus* Ligurinus ejuſdem temporis Poëta clariſſimus, ita canens:

Appenſuſq; cruci, flammâque cremante ſolutus
In cineres, Tyberine tuas & ſparſus in undas.
Ne ſtolidæ plebis, quem fecerat improbus error,
Martyris oſſa novo cineres foveret honore.

D. De Abbate *Joachimo*, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo magnum ſibi in Italia peperit nomen, nuperrimè viri eruditi haud parùm inter ſe altercabantur, & in varias de illo abibant ſententias. Quidam hunc Abbatem, Sanctum, Doctorem apprimè Catholicum, ac Prophetam eſſe dicebant. Alii eum illuſorem, hypocritam, Pſeudo-Prophetam, & hæreticum fuiſſe palàm contendebant. Te igitur impensè rogo, ut hæc tria dubia breviter in præſentia diſcutere non gravéris. Primò, an reverà Abbas *Joachimus* fuerit hæreticus, nec ne? Secundò, an verus fuerit Propheta, vel illuſor? Denique, an piè, & in gremio Eccleſiæ Catholicæ obierit?

M. Priusquàm tribus à te propoſitis dubiis faciam ſatis, obſervare inprimis debes, *Joachimum* Ordinis Ciſtercienſis, Abbatem Cœnobii Florenſis in Calabria, libellum evulgâſſe contrà *Petrum Lombardum* Magiſtrum ſententiarum, eumque hæreſeos eo potiſſimùm nomine inſimulâſſe, quòd inter cætera ſua dogmata, de unitate, ſive eſſentia Trinitatis verba faciens dixiſſet, *quòd quadam ſumma res eſt, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, & illa non eſt generans, neque genita, neque procedens.* Contrà verò Abbas *Joachimus* opponebat, quòd *Petrus Lombardus* non *Trinitatem* in Deo, ſed *Quaternitatem* adſtrueret, tres videlicèt Perſonas, & illam communem Eſſentiam quaſi quartam, manifeſtè proteſtans, *quòd nulla res eſt, quæ ſit Pater, Filius & Spiritus Sanctus, nec ſubſtantia, nec eſſentia, nec natura*, quamvis tamen concederet Abbas *Joachimus*, quòd Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus ſint una eſſentia, una ſubſtantia, una natura. Hanc autem aſſertionem ſuam, teſte *Matthæo Pariſio* in Hiſtoria Anglicana ad annum MCLXXIX. his rationibus, & auctoritatibus confirmabat *Joachimus* Abbas: *Tres ſunt*, inquiebat, *qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt. Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua & Sanguis: Et hi tres unum ſunt.* Item, *volo Pater, ut ſint unum in nobis, ſicut & nos unum ſumus.* Ex quibus Scripturæ Sacræ teſtimoniis, inquit *Matthæus Pariſius* in Hiſt. Anglic. colligere, ac palàm innuere videbatur Abbas *Joachimus*, ſe in Deo admittere unitatem non veram & propriam, ſed quaſi collectivam & ſimilitudinariam, non ſecùs ac multi homines dicuntur unus Populus, & multi fideles una Eccleſia. Hæc altercatio inter diſcipulos *Petri Lombardi*, & Abbatis *Joachimi* gliſcens, indeciſa remanſit à temporibus *Alexandri III.* Summi Pontificis, uſque ad *Innocentium III.* qui in Concilio Lateranenſi IV. celebrato anno MCCXV. Libellum Abbatis *Joachimi* contrà *Petrum Lombardum* damnavit. Ex hac porrò damnatione factâ in Concilio generali nonnulli occaſionem ſumunt notam hæreſeos inurendi Abbati *Joachimo*, ſed injuſtè & perperàm. Nam primò quamvis in IV. Concilio Generali Lateranenſi libellus, quem edidit Abbas *Joachimus* contrà Magiſtrum *Petrum Lombardum* de unitate, ſeu eſſentia Trinitatis, proſcriptus fuerit, inde tamen colligi non debet, eum fuiſſe hæreticum, quia certiſſimè conſtat, eum duobus annis ante mortem omnia ſcripta ſua Apoſtolicæ Sedis judicio approbanda vel corrigenda ſubjeciſſe, ut liquidò patet ex ejus proteſtatione, quam ante obitum edidit, & quam refert *Franciſcus Pegna* Comment. 1. in primam partem *Directorii Inquiſitorum Nicolai Eymerici*, idque etiam fatetur *S. Thomas* Opuſcul. 14. ubi Abbatem *Joachimum* erràſſe quidem aſſerit, eum tamen errori pertinaciter adhæſiſſe negat, *quia*, inquit Angelicus Doctor, *Abbas Joachimus Apoſtolicæ Sedis judicio ſcripta ſua ſubjecit.* Præterea, *Honorius* III. Summus Pontifex duabus Epiſtolis, quæ à *Jacobo Græco* Florenſi Monacho, & Abbatis *Joachimi* vitæ Scriptore cap. 5. referuntur, diſtrictè vetuit, ne quis Abbati *Joachimo*, aut Florenſi Ordini;

quem fundaverat ille Abbas, detraheret propter libellum Abbatis *Joachimi* in Concilio Lateranenſi IV. damnatum. Prior *Honorii III.* Epiſtola directa eſt ad Lucanenſium Epiſcopum, eique præcipit Summus Pontifex, ut tam Abbatem, quàm Monachos Ordinis Florenſis de crimine hæreticæ pravitatis infamare non præſumat, nec à ſuis infamari permittat: *Fraternitati tua*, inquit Honorius III. *per Apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenùs fratres ſupradicti Ordinis ſuper hæreſees Crimine, nec ipſe infamare preſumas; nec à ſubditis tuis permittas, vel aliquatenùs diſſimules infamari.* In altera verò Epiſtola, quam idem Summus Pontifex Cuſentino Archiepiſcopo & Epiſcopo Biſiniacenſi dedit; aſſerit, eum, *qui ſaluti hominum invidet*, occaſione ejuſdem libelli à Synodo Generali Lateranenſi damnati, nonnullos tàm *Clericos, quàm Laicos, Prælates, & ſubditos* concitare adversùs Ordinem Forenſem, qui ab Abbate Joachimo fuit fundatus, *exprobrando, quòd idem Abbas, qui Pater & inſtitutor fuit Ordinis eorumdem, hæreticus ab Eccleſia Dei habetur. Propter quod non ſolùm ſimplices lactis participes à conſortio ejusdem Ordinis avertunt, ſed etiam fortes, qui uti cibo ſolido didicerunt, & ad diſcretionem boni & mali exercitatos pro conſuetudine habent ſenſus, circa Inſtituta Ordinis ejusdem incipiunt fluctuare &c. Fraternitati veſtra per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenùs per totam Calabriam faciatis publicè enuntiari, quia fuiſſe virum Catholicum reputamus, Sanctæ fidei Orthodoxæ Sectatorem &c.* Ad hæc, accedit teſtimonium *Innocentii III.* Pontificis Maximi, qui in Epiſt. 99. lib. 14. datâ anno MCCXI. Abbatis *Joachimi* demortui honorabilem mentionem facit. Teſtatur etiam *Albericus* Monachus trium Fontium in Chronico ad annum MCCI. quòd *Innocentius III. vitam religioſam Abbatis Joachimi, morum inſtitutionem, & eruditionem non improbavit, ſed approbando commendavit.* Plura ad vindicandum ab hæreſi Abbatem *Joachimum* legi poſſunt apud *Papebrochium* ad diem XXIX. menſis Maji in Commentario prævio ad Vitam Abbatis *Joachimi*, ubi etiam omnia, quæ Cardinalis *Baronius* contra prædictum Abbatem ſcripſit, non aliter ſolvit, quàm optando, ut ad Annales Eccleſiaſticos proſequendos ulterius vita & otium *Baronio* ſuffeciſſent: *Vix etiam*, inquit, *dubitamus, quin pro ſua ingenuitate emolliiſſet ſententia præcipitatæ rigorem; ut enim tùm ex ipſo Concilii decreto, tùm ex Pontificum conſequentium Bullis cognoviſſet, unicum duntaxat, qui ſub nomine Joachimi ferebatur, libellum fuiſſe damnatum, idque circà prætitulati Auctoris notam; ità fortaſſis etiam ad ipſam Apocalypſeos Expoſitionem legendam aliquando applicuiſſet animum, agnoviſſetque, quàm falſis præjudiciis plerique ejus accuſatores nituntur.*

Circà alterum dubium, an videlicèt Abbas *Joachimus* verus fuerit Propheta, an illuſor? non convenit etiam inter Hiſtoricos. *Rogerius Hovedenus* in Annal. Anglorum parte poſteriori ad an. MCXC. quo deſcribit Colloquium Abbatis *Joachimi* cum *Richardo* Anglorum Rege in Sicilia habitum, ipſum, ut Pſeudo-Prophetam, inſectatur. Idemque de Abbate *Joachimo* fert judicium *Baronius.* At Abbatem *Joachimum* varia ſpiritu prophetico prænunciâſſe, quæ poſteà evenêre, certis exemplis demonſtrant *Mauricus*, & *Papebrochius*, ejúſque vaticinia vindicavit *Gregorius de Laude*, ſeu *de Lauro* Ordinis Ciſtercienſis, Abbas Sagittarienſis in libro, cui titulus eſt: *Beati Joannis Joachimi Abbatis Apologetica, ſive Mirabilium veritas defenſa* edita Neapoli an. MDLX. Oſtendunt tamen *Mauricus* & *Papebrochius*, nonnullos eidem Abbati *Joachimo* aliquas fictitias prorſus & inanes prædictiones adſcripſiſſe, quarum nugacitas in cauſa fuit, cur ſuſpenſi hæſerint viri etiam ſapientiſſimi, quo loco ſcilicèt haberent *Joachimum*, vel quid de ſpiritu illius ſtatuerent? Plura de Prophetiæ dono Abbati *Joachimo* conceſſo legeſis apud *Mauricum* in Annalibus Ciſter. Tom. 1. & 2. & apud *Papebrochium* in Actis SS. Bollandianis ad diem XXIX. menſis Maji, quo Vitam Abbatis *Joachimi* Notis illuſtravit.

Poſtremò, Abbatem *Joachimum* piè & ſanctè obiiſſe, atque poſt mortem miraculis claruiſſe teſtantur Scriptores probatiſſimæ fidei. *Lucas* Archiepiſcopus *Cuſentinus* in Calabria citeriori, qui Abbatis *Joachimi* Scriba familiaris fuit, refert, ut videre eſt apud *Papebrochium* loco mox à me laudato, ſe miniſtrâſſe Abbati *Joachimo* celebranti Miſſam, & ejus pietatem eſſe miratum, cùm nonnunquam illum lachrymantem viderit tam in celebratione Miſſæ, quàm dum in ea *Paſſio Dominica* legeretur. Varia etiam habet idem Scriptor de Abbatis *Joachimi* vigiliis, ſobrietate, caſtitate, conſtantia in oratione, & jejunii rigore; teſtaturque ejus meritis ſolutam ſibi fuiſſe linguam, depulſam febrim, & repreſſam intempeſtivi potûs appetentiam. Quantô verò honore Abbas *Joachimus* poſt mortem cultus fuerit, ex eo maximè liquet, quòd in loco, ubi mortuus, & primum humatus fuit, arſerunt aliàs lampades, & Cœnobii Florenſis Monachi ſingulari veneratione proſecuti fuerint novum ejus ſepulchrum, ad quod, auxilii obtinendi causa, tum energumenos, tùm alio quocumque morbo laborantes accedere ſolitos eſſe, & curari, pluribus exemplis demonſtrant mox citati Auctores. Abbates etiam & Monachi Ordinis Florenſis ab Abbate *Joachimo* inſtituti unum ex ſuis anno MCCCXLVI. Romam miſerunt, qui à Summo Pontifice peteret, Epiſcopos delegari, qui inquirerent de miraculis, in vita & poſt mortem à *Joachimo* patratis. *Jacobus Græcus* Monachus Florenſis, Patriâ Calaber, Vitam Abbatis *Joachimi* ex variis monumentis collegit, & *Gregorius de Laude*, ſeu *de Lauro* Ordinis Ciſtercienſis ejus Apologiam edidit, atque eum anno milleſimo ducenteſimo ſecundo ad Cœleſtem Patriam migrâſſe, ac multa à ſe conſcripta reliquiſſe Opera, quæ nos in Colloquio quinto in Hiſtoriam hujus ſæculi duodecimi commodiùs recenſebimus.

D. Texuiſtine Catalogum omnium Hæreſum, quæ duodecimo ſæculo Eccleſiam exagitârunt?

M. Abſolvi quidem Hiſtoriam omnium Hæreſum, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo pullulârunt, et tamen non abs re erit in præſentia addere tres celebres Controverſias, quæ eodem ſæculo in Galliis inter Theologos fuerunt agitatæ. Prima Controverſia circà annum MCLXXV. moveri & ventilari cœpit de validitate Baptiſmi, qui à Laicis conferebatur. Invaluerat enim in Galliis hæc conſuetudo, ut Laïci, abſente Sacerdote, baptizantes, hæc tantùm verba pronunciarent: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti*, omiſſis illis, quæ præmitti ſolent:

Ego

Ego te baptizo. Quæſitum igitur eſt, an Pueri itâ baptizati, rebaptizandi eſſent, necne? *Pontius* Claromontanus Epiſcopus conſuluit ſuper hac re *Mauritium* Epiſcopum Pariſienſem, & *Stephanum*, qui fuit poſteà Tornacenſis Epiſcopus. Reſpondit *Mauritius*, Baptiſmum non valere, niſi à baptizante proferantur hæc verba: *Ego te baptizo.* Contrà verò *Stephanus* prædicta verba: *Ego te baptizo*, ſummo quidem honore, & ſingulari reverentiâ, utpote ab Eccleſia inſtituta, eſſe ſuſcipienda non negavit, at illa ad Sacramenti Baptiſmi ſubſtantiam non requiri, nec eſſe neceſſaria reſcripſit. Epiſtolas *Pontii* Claromontani Epiſcopi, *Mauricii* Pariſienſis Antiſtitis, & *Stephani* Tornacenſis integras exhibet *Egaſſius Bulaus* Tomo 2. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis pag. 412. Cæterùm, hanc Controverſiam eodem ſæculo duodecimo definivit Summus Pontifex Alexander III. *Extra de baptiſmo, & ejus effectu.* cap. *ſi quis*, ubi ſic loquitur: *Si quis puerum ter in aqua merſerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen, & non dixerit: Ego te baptizo, puer non eſt baptizatus.* Eamdem definitionem publicavit anno MDCXC. *Alexander* Papa VIII. quippè qui hanc propoſitionem inter alias damnavit; *Valuit aliquando Baptiſmus ſub hac formâ collatus, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen, prætermiſſis illis, Ego te baptizo.* Quamvis ergo duodecimo Eccleſiæ ſæculo nonnulli celebres Theologi Pariſienſes ſalvâ & inculpatâ fide propugnaverint, valere Baptiſma collatum *in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen*, prætermiſſis his verbis: *Ego te baptizo*, ut videre eſt apud *Gaſparem Joeninum* in Commentario Hiſtorico-Dogmatico de Sacramentis, Tractatu de Baptiſmo, attamen poſt definitionem *Alexandri III.* hæc opinio ab omnibus Theologis exploſa eſt.

Altera Controverſia duodecimo ſæculo, hoc eſt, circa annum MCLXXV. in Scholis Pariſienſibus agitata eſt, an videlicet Beata Virgo in corpore aſſumpta eſſet in Cœlum? affirmabant eam cum corpore in Cœlum aſſumptam duo inter cæteros egregii, illuſtreſque Scholares, quibus vulgò ab aliis dicterii, & ſubſannationis loco objiciebatur, quòd Beata Virgo non fuiſſet in corpore in Cœlum aſſumpta. Quod dicterium illis adeò diſplicuit, ut, ſeorſim factis ad Sanctum *Joannem Baptiſtam* & *Joannem Evangeliſtam* precibus, poſtularint, id certò ſibi revelari, ne deinceps cavillis exponerentur. Eorum verò opinio confirmata eſt miraculo. Nam eorum alter, qui imberbis erat, ſubitò barbatus evaſit, alter verò, qui calvus, crinitus apparuit. Hoc factum hiſtoricum narrat noſter *Thomas Cantipratenſis* lib. 2. *de Apibus* cap. 29. & ex eo *Cæſar Egaſſius Bulaus* Tom. 2. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis pag. 416. Sed utut ſit de hoc inſigni prodigio, certè negari non poteſt, ſententiam illorum, qui XII. ſæculo docebant, Mariæ Virginis corpus, quod in terris nullibi reperitur, in cœlum, unà cum ejus anima fuiſſe aſſumptum, perantiquam eſſe, & in Eccleſia Catholica magis receptam, quandoquidem Patres Concilii Moguntini celebrati an. DCCCXIII. & *Carolus Magnus* Imperator in ſuis Capitularibus Aſſumptionem B. Mariæ Virginis in Feſtorum Catalogum retulerint. *Petrus* etiam Bleſenſis, qui XII. Eccleſiæ ſæculo florebat. Sermone 28. hæc habet: *Hodiè veriſimile eſt, quòd Beata Virgo & anima beatitudinem, & corporis glorificationem adepta eſt, quod ne cui prorſus veniat in dubium, auctoritatibus aſtruimus, opinando tamen, non aſſerendo.* Quapropter, ſiquis Beatam Mariam Virginem in corpore & anima fuiſſe in cœlum aſſumptam jam negare, aut in dubium revocare auderet, ad minùs ſummæ temeritatis nota eſſet afficiendus, quippè qui à communi, & jampridem in Eccleſia Catholica opinione recepta deſciſceret. Sed de Feſto Aſſumptionis B. M. Virginis, ſicut & de aliis in ejus honorem ab Eccleſia inſtitutis plura legeſis apud *Baronium* in Notis ad Martyrologium Romanum, *Thomaſſinum* in Tractatibus hiſtoricis *de Feſtis*, & *Tillemontium* in Commentariis ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam, tom. 1. pag. 495. & pluribus aliis proximè ſequentibus.

Denique, ſæculo Eccleſiæ duodecimo, ſeu anno MCLXXXVIII. cœpta eſt in Galliis diſputari quæſtio de converſione aquæ, quæ calici ante conſecrationem infunditur, an ſcilicet aqua non ſecus ac vinum, immediatè per verba conſecrationis convertatur in ſanguinem Chriſti? vel potiùs, an aqua immediatè convertatur in vinum? vel, an maneat mixta ſpeciebus vini aquæ ſubſtantia poſt prolata conſecrationis verba? Delata eſt hæc controverſia ad *Gaufredum* Monachum Clarævallenſem, & olim S. Bernardi Secretarium, qui *Henricum* Cardinalem Albanenſem hoc anno in Gallia Sedis Apoſtolicæ Legatum conſuluit litteris, quas in ſuis Annalibus ad annum MCLXXXVIII. recitat *Baronius*, & quibus hæc verba ipſe ſubjungit: *Quid autem reſcripſerit ad petitam conſultationem Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, non invenimus; ſed aliud reſcribere non potuiſſe certum eſt, quàm quod credidit, & cuſtodivit ſemper ſancta Rom. Eccleſia, nimirum aquam ſimul & vinum tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti.* Quibus verbis eruditiſſimus ille Cardinalis apertè innuit ſententiam eorum, qui aſſerunt, aquam calici infuſam immediatè non in vinum, ſed in ſanguinem Chriſti converti, eſſe omninò conſentaneam pepetuo totius Eccleſiæ ſenſui, contra quem opinari, vel muſſitare nemini licet. Verum, ut obiter dicam, Cardinali *Baronio* hac in re non aſſentitur Schola Thomiſtica, quæ poſt *S. Thomam* 3. p. quæſt. 75. Art 8. conſtanter docet, aquam calici infuſam immediatè converti in vinum, & mediante vino, quod ſola eſt à CHRISTO præſcripta conſecrandi calicis materia, tranſire in ſanguinem CHRISTI. Hanc ſententiam probat Doctor Angelicus auctoritate *Innocentii III.* Pontificis Maximi, qui conſultus *à Joanne* Archiepiſcopo Lugdunenſi, an aqua cum vino tranſubſtantietur in ſanguinem Chriſti? celebrem illam edidit Decretalem de celebratione Miſſarum, ubi Cap. VI. *Cùm Martha*, tres ſuper hac quæſtione refert ſententias, quarum ſecundam, quæ illorum eſt, qui tenent, *quòd aqua cum vino tranſubſtantiatur in ſanguinem, cùm in vinum tranſeat mixta vino*, probabiliorem eſſe judicat. Scio, aliquos eſſe modernos Scriptores, præſertim *Ægidium de Coninck*, Societ. JEſu Tom. 1. de Sacramentis quæſt. 74. Art. 8. & *Manricum* in Annalibos Ciſtercienſibus, qui *Baronis* opinioni, adſtipulantes reſpondent, bimembrem fuiſſe illam ſecundam ſententiam, quam probabiliorem eſſe dicit *Innocentius III.* Primum illius ſententiæ membrum eſt,

quòd aqua cum vino tranſubſtantietur in ſanguinem Chriſti, illudque ab *Innocentio* III. fuiſſe approbatum ultrò fatentur. Alterum iſtius ſententiæ membrum eſt, *quòd aqua in vinum tranſeat mixta vino*, & iſtud ab *Innocentio* III. non fuiſſe approbatum pertendunt. Sed hoc merum effugium eſt, quod ipſemet *Innocentius* III. lib. 4. *Myſteriorum Miſſæ* cap. 30. occupavit. Ibi enim eamdem verſans quæſtionem, hæc habet: *Quibusdam verò non abſurdum videtur, quòd aqua vino tranſit in ſanguinem, ea videlicet ratione, quòd aqua per admixtionem tranſit in vinum, & vinum per conſecrationem tranſit in ſanguinem. Quis enim ambigat, aquam in vinum tranſire, cùm multo vino modicum infunditur aquæ?* Hinc eſt, quòd Concilium Florentinum *modiciſſimam* vino imponi aquam imperat, non aliâ certè ratione, niſi quia eam prius in vinum tranſmutari oportet, ſicut liquidò exponit Pontificale Romanum 1. Part. Tract. 10. cap. 2. his verbis: *Aqua, quæ in calice vino admiſcetur, debet eſſe in modica quantitate, quia eam in vinum converti oportet.* Non video igitur, quâ ratione Cardinalis *Baronius* potuerit aſſerere, Sanctam Romanam Eccleſiam ſemper credidiſſe, aquam ſimul & vinum tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti, cùm ſententiæ S. Thomæ de immediata converſione aquæ in vinum Scriptores Eccleſiaſtici apertè ſuffragentur, ſicut disertè teſtatur Catechiſmus Concilii Tridentini Titulo de Euchariſtia his verbis: *Eccleſiaſticorum Scriptorum ſententia, & judicio, aqua illa in vinum convertitur.* Baronius ad annum MCXCII. refert inſigne miraculum, quod in Slavorum Hiſtoria legitur. Cùm enim, puella in partibus Thuringiæ ægrotante, Sacerdos poſt datum ei ex more viaticum, ablutionem digitorum faciens in calice vitreo, ut illam aquam puellæ bibendam traderet, inſcienter particulam ſanctiſſimæ Euchariſtiæ in eam excuſſiſſet, confeſtim tota aqua mutata eſt in ſanguinem, & particula formam accipiens digituli verſa eſt in cruentam carnem. Hoc facto narrato, concludit *Baronius*: *Hac de tranſubſtantiatione aquæ in ſanguinem Chriſti, per commixtionem Chriſti Corporis divinitus facta, quòd ſemper fieri in vino, cum commixtio intercederet, Antiquitas exiſtimavit.* Vult itaque *Baronius*, vinum abſque verbis conſecrationis, ſed ſolo tactu hoſtiæ conſecratæ, poſſe conſecrari, hancque ait perantiquam eſſe Eccleſiæ doctrinam. Verùm, hanc *Baronii* ſententiam nec antiquitate, nec veritate niti, manifeſtè demonſtrat *Mabillonius* Tom. 2. Muſei Italici Comment. in Ordinem Romanum pag. 89. & ſeqq. At enim præterquam quòd in primis octo ſæculis nulla hujuſce opinationis apparent veſtigia, ſed potiùs concors ſit & unanimis Sanctorum Patrum ſententia, veram utriusque ſpeciei conſecrationem non niſi verbis Chriſti Domini à Sacerdote prolatis perfici poſſe; in ſubſequentibus ſæculis, quo tempore apud nonnullos hæc opinio, quam tuetur *Baronius*, invaleſcere cœpit, multi Auctores, iique graviſſimi, in contrariam abierunt ſententiam, quorum teſtimonia ibidem laudat *Mabillonius*. Præterea, ſi vinum abſque verbis conſecrationis, ſed ſolo tactu hoſtiæ conſecratæ poſſet conſecrari, ut cenſet *Baronius*, ſequeretur primò, quòd in die Paraſceves mutaretur vinum in ſanguinem Chriſti per ſolum contactum hoſtiæ conſecratæ, quod tamen apertè negant *Guillelmus Durandus* in libro ſexto Rationalis cap. 75. & *Jacobus à Vitriaco*, in Hiſtoria Occident. cap. 38. ubi hæc habet: *Mentiuntur ergò, qui dicunt, quòd in die paraſceves corpus Chriſti ex contactu mutat vinum in ſanguinem. Illo enim die corpus, ſed non ſanguis ſumitur.* Sequeretur ſecundò, non ſolùm Diaconos, ſed & Latinos, quibus antiquitùs, ſæviente perſecutione, ad Communionem domeſticam hoſtias conſecratas domum aſportare licebat, verum Chriſti ſanguinem conſecrare potuiſſe, emittendo videlicet in vinum Hoſtiam conſecratam. Quod ſi ſemel admittatur, ruit profectò potiſſimum argumentum, quo olim *Sanct. Hieronymus* refellebat Diaconos, qui ſeſe efferebant ſupra Presbyteros, *ad quorum preces Chriſti corpus, ſanguisque conficitur.* Hæc & alia id genus gravia momenta ad confutandam Cardinalis *Baronii* ſententiam de Conſecratione vini per ſolum hoſtiæ conſecratæ contactum adducit *Mabillonius* loco mox à me citato, ex quibus tandem concludit doctiſſimus ille Scriptor, valdè hinc refelli argutationem hæreticorum, qui ex commixtione particulæ conſecratæ cum vino haud conſecrato communionem ſub altera ſpecie ſuppleri contendunt. Sed ſatis hactenus diximus de Hæreſibus, quæ ſæculo Eccleſiæ duodecimo eruperunt, nec non de tribus Controverſiis, quæ eodem ſæculo inter Theologos magno animorum æſtu fuerunt in Galliis agitatæ.

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, cùm Generalibus, tùm Nationalibus, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo, ſive ad damnandas exortas hæreſes, ſive ad componendas enatas controverſias, & collapſam reſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam variis in locis fuerunt celebrata.

D. UT omnia tàm Oecumenica, quàm Nationalia Concilia, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo diverſis in locis fuerunt convocata, diſcretè ac diſtinctè percurramus, ea ſic in ordinem redigere debes, ut primo loco reponas Concilia Oecumenica, ſi quæ eo ſæculo congregata fuerunt; dein, percenſeas Concilia Nationalia, quæ in Italia, Gallia, Germania, Anglia, & Hiſpania habita ſunt, atque omnia, quæ in his Conciliis tùm ad proſcribendas Hæreſes, tàm ad ſopiendas obortas id temporis controverſias, & ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam ſanctiſſimis Legibus ſtatuta ſunt, ſummatim perſtringas. In primis igitur ſcire velim, an duodecimo Eccleſiæ ſæculo fuerint celebrata Concilia Oecumenica, & quæ in his geſta & definita ſint?

M. Tria Concilia Generalia duodecimo Eccleſiæ ſæculo Romæ habita ſunt, videlicèt Lateranenſe primum, quod inter Concilia œcumenica eſt ordine nonum; Lateranenſe ſecundum, quod eſt ordine decimum, & Lateranenſe tertium, quod in ſe-

in ſerie Conciliorum Generalium undecimum numeratur. Dicta ſunt autem tria iſta Concilia *Lateranenſia* à loco, in quo fuerunt celebrata, nimirùm à Baſilica Lateranenſi. *Calliſtus II.* Pontifex Maximus Concilium Lateranenſe Generale primum convocavit anno MCXXIII. non verò, ùt aſſerit Baronius, anno MCXXII. *Falco* enim Auctor coævus in Chronico, *Simeon Dunelmenſis* in Hiſtoria, *Anſelmus Gemblacenſis*, aliique paſſim Scriptores, qui hoc ſæculo vixerunt, disertè teſtantur, Concilium Lateranenſe Generale primum à *Calliſto II.* fuiſſe convocatum anno MCXXIII. Hinc *Gabriel Coſſartius* Soc. JESU Tomo X. Conciliorum hunc *Baronii*, & *Binii* errorem circa annum celebrationis hujúſce Concilii correxit, illudque, ſecundùm peritiorum calculum, anno MCXXIII. indictum eſſe demonſtrat. Trecentos, aut ampliùs Epiſcopos Concilio Lateranenſi Generali primo adfuiſſe aſſerunt *Nangius* in Chronico, & diu ante eum *Sugerius* Abbas Sandionyſianus, qui huic Concilio interfuit, in vita *Ludovici VI.* Francorum Regis his verbis: *A Domino Papa Calliſto, & tota Curia honorificè valde recepti per ſex menſes, cùm apud eum demorando magno Concilio trecentorum aut ampliùs Epiſcoporum Lateranis compoſitioni pacis de querela Inveſtiturarum aſtitiſſemus.* Scribit quidem *Pandulphus* in vita *Calliſti II.* nongentos & nonaginta ſeptem partim Epiſcopos, partim Abbates ad hanc Oecumenicam Synodum conveniſſe, ſed numeros ibi corruptos eſſe, affirmant viri eruditi.

D. Quânam potiſſimùm de causâ convocatum fuit iſtud Concilium Generale Lateranenſe primum?

M. Triplex fuit cauſa celebrandi hocce Concilium. Prima, ut Inveſtiturarum abrogatio, ſecundùm pacta inter *Calliſtum II.* Summum Pontificem, & *Henricum* Imperatorem inita, confirmaretur. Altera cauſa fuit, ut Palæſtina & Hiſpania ab infidelium tyrannide liberarentur, ſicut colligitur ex Canone undecimo iſtius Concilii. Tertia denique cauſa fuit, ut Eccleſiaſticæ diſciplinæ, per Clericorum Simoniam & luxuriam fœdatæ, conſuleretur; uti in pluribus Canonibus in hoc Concilio conditis liquidò apparet.

D. Fuitne tandem compoſita ac finita in Concilio Lateranenſi Generali primo hæc diuturna de Inveſtituris Controverſia?

M. Litem Inveſtiturarum, contra quas, ſicut in ſuperioribus Colloqoiis obſervavimus, acriter decertârunt Summi Pontifices, *Gregorius VII. Victor III. Urbanus II. Paſchalis II. Gelaſius II.* feliciter tandem in Concilio Generali Lateranenſi primo *Calliſtus II.* compoſuit iſtis ſub conditionibus, ut Imperator Inveſtituras, ſeu liberas Epiſcoporum & Abbatum electiones relinqueret Eccleſiæ; Summus verò Pontifex jus ac poteſtatem Imperatori permitteret electis Epiſcopis, & Abbatibus Regalia per Sceptrum dandi, Sacras electiones inſpiciendi, & ſaniori parti aſſenſum, auxiliumque præbendi. Hæ initæ pacis conditiones utrimque receptæ, atque mutuâ ſubſcriptione firmatæ fuerunt juxtà verborum tenorem, qui ſequitur:

Ego Henricus, Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domini Papæ Calliſti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & Sanctis ejus Apoſtolis Petro & Paulo & Sanctæ Catholicæ Eccleſiæ omnem Inveſtituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus fieri electionem & liberam conſecrationem. Poſſeſſiones & Regalia Beati Petri, quæ à principio hujus diſcordiæ uſque ad hodiernum diem, ſive tempore Patris mei, ſive etiam, quæ meo ablata ſunt, quæ habeo, eidem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituo; quæ autem non habeo, ut reſtituantur, fideliter juvabo, &c. Similiter, *Calliſtus II.* Pontifex Maximus fidem ſuam *Henrico IV.* Imperatori obſtrinxit his verbis:

Ego Calliſtus Servus Servorum Dei, tibi dilecto filio Henrice, Dei gratia Romanorum Imperatori Auguſto, concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præſentia tua fieri abſque Simonia & aliqua violentia; ut, ſi quæ inter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani & Provincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per Sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Eccleſiam Romanam pertinere noſcuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat: Ex aliis verò partibus Imperii conſecratus, infrà ſex menſes Regalia per ſceptrum à te recipiat. De quibus verò mihi querimoniam feceris, ſecundùm officii mei debitum, auxilium meum præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qui in parte tua ſunt, vel fuerunt tempore hujus diſcordiæ, &c. Hæc Pacta *Calliſtum II.* Pontificem inter & *Henricum* Imperatorem totius Synodi judicio confirmata ſunt & executioni mandata, ſicque pax optatiſſima Regnum inter & Sacerdotium coaluit, de qua *Otto Friſingenſis* Chronicorum lib. 7. cap. 16. itâ ſcribit: *Igitur Romano Imperio multis modis in ſe attrito, Imperator propter Anathema deficere à ſe Regnum videns, patriſque metuens exemplum, congregato juxtà Wormatiam maximo Principum Conventu, Inveſtituram Epiſcoporum Legato Sedis Apoſtolicæ Lamberto, qui poſtmodùm Summus Pontifex factus, Honorius eſt dictus, reſignavit, per eumque ab Anathematis vinculo abſolutus eſt. —— Abhinc Eccleſia, libertate ad plenum reſtitutâ, paceque ad integrum reformata, in magnum montem creviſſe ſub Calliſto Papa invenitur.*

D. Clariùs, ſi placet, expone alteram Cauſam, ob quam, ùt inſinuaſti, coactum eſt illud Concilium Generale Lateranenſe primum? eam ſiquidem, ut candidè fatear, necdùm ſatis capio.

M. Cùm Infideles, ſeu Saraceni, Chriſtianos in Palæſtina duodecimo Eccleſiæ ſæculo multis cladibus afficerent, & ſuam in Hiſpania tyrannidem exercerent, *Calliſtus II.* Pontifex Maximus ad promovendas contra illos Chriſtiani nominis hoſtes Sacras Expeditiones, Concilium Lateranenſe Generale primum indixit, & Canone undecimo indulgentias, & remiſſionem omnium peccatorum his Chriſtianis conceſſit, qui *Hieroſolymitanum vel Hiſpanicum iter ſuſcipiunt* ad Chriſtianam gentem defendendam, & tyrannidem Infidelium debellandam. Cardinalis *Joſephus de Aguirre* tomo 3. *Collectionis maximæ omnium Conciliorum Hiſpaniæ* pag. 33. refert ex *Diago* lib. 2. Hiſtoriæ *De Comitibus Barcinonenſibus* cap. 103. litteras *Calliſti II.* Papæ omnibus Epiſcopis, Regibus & Principibus Hiſpaniarum datas ſtatim poſt Concilium Lateranenſe, in quibus eis ſignificat, ſe omnibus Chriſtianis adverſùs Paganos Hiſpaniæ Eccleſias opprimentes militantibus

litantibus eamdem peccatorum remiſſionem, quam Orientalis Eccleſiæ defenſoribus concedere, ſubditque: *Verùm, quia exercitum veſtrum per nos, ut deſideramus, viſitare nequimus, chariſſimum fratrem noſtrum Oldegarium Tarraconenſem Archiepiſcopum, ad ipſum ex latere noſtro delegare curavimus, noſtras ei vices in hoc ſpecialiter committentes, ut ipſius conſilio & diſpoſitione corrigantur, & confirmanda, cooperante Domino, confirmentur. Si qua verò dubia in exercitu eodem emerſerint, ipſius experientiâ terminentur.* Has litteras eruit *Diago* ex Archivis Eccleſiæ Barcinonenſis, illáſque *Bollandus* ad diem VI. menſis Martii recitat in Vita Beati *Oldegarii*. Clariſſimus *Stephanus Baluzius* ad calcem XXI. capitis libri VIII. *de Concordia Sacerdotii & Imperii* Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis *Petri de Marca* Canones conditos in Concilio Generali primo Lateranenſi publicavit, & hâc Notâ Canonem undecimum illuſtravit: Hiſpanicum illud iter, inquit, cujus meminit hic Canon, non erat ſimplex peregrinatio religionis ergo, ſed ad exemplum *Urbani II.* qui belli ſacri in Oriente gerendi auctor fuit, ſucceſſores ejus bellum quoque ſacrum in Hiſpaniâ fieri adversùs Saracenos decreverunt; eamdemque peccatorum indulgentiam euntibus ea de causâ in Hiſpaniam conceſſerunt, quæ Orientalis Eccleſiæ defenſoribus conceſſa fuerat in Concilio Claromontano. Nam in Archivo Eccleſiæ Barcinonenſis habetur Epiſtola *Calliſti II.* ad univerſos Chriſti fideles (data fortaſſis ex iſto Lateranenſi Concilio, cùm ſit data Laterani IV. Nonas Aprilis) quâ pugnantibus in Hiſpania adversùm Saracenos eamdem peccatorum remiſſionem concedit, quæ Orientalis Eccleſiæ defenſoribus concedi ſolet. At in Concilio Claromontano ſub *Innocentio II.* Papa celebrato, quod nondùm editum eſt, mandatur incendiariis, quæ peſtis tunc in Occidente graſſabatur, ut Hieroſolymam, vel in Hiſpaniam pergant illic anno integro belligeraturi. Præterea, extat in Archivo Regio Barcinonenſi Epiſtola *Hadriani IV.* quâ *Raymundum* Comitem Barcinonenſem, totámque terram ejus, ſub Beati Petri, ac ſua protectione ſuſcipit, quamdiu pugnaverit contrà Saracenos. At in Concilio habito apud Montem Peſſulanum in prima Narbonenſi anno MCXCV. cui præfuit Magiſter *Michaël* Sedis Apoſtolicæ Legatus, ab uſurarum ſolutione ità liberantur illi, qui in Hiſpaniam pergunt, ut etiam fidejuſſores eorum cogi non poſſint ad earum ſolutionem. Hæc ad dilucidandum Concilii Generalis Lateranenſis primi Canonem undecimum, in quo altera hujus Concilii celebrationis cauſa exprimitur, obſervat eruditus *Baluzius*.

D. Quot Canones ad ſanciendam Diſciplinam Eccleſiaſticam edidit Concilium iſtud Generale Lateranenſe Primum?

M. Duos ſupra viginti Canones in Concilio Generali primo Lateranenſi conditos vulgatæ Conciliorum Editiones exhibent, ſed, ùt obſervat *Baronius*, ſeptemdecim dumtaxàt habentur in Codice Vaticano, qui continet Collectionem *Anſelmi*, & in veteri Codice MS. Monaſterii Anianenſis in Diœceſi Monſpelienſi, ex quo illos eruit, ac Notis illuſtratos publicæ luce donavit *Baluzius*. Ipſe tamen ſecutus vulgatam Conciliorum Editionem, quæ duos ſuprà viginti Canones recenſet, eorum ſynopſim, ac brevem præcipuorum expoſitionem ſubjiciam. Canon I. prohibet, ne quiſquam per pecuniam in Eccleſia ordinetur & promoveatur, jubetque, ut ſic ordinatus vel promotus acquiſitâ privetur dignitate. Ad compeſcendam Simoniam, quæ iis temporibus latiſſimè graſſabatur, conditus eſt iſte Canon, qui tamen eorum, qui ſimoniacè ordinati, aut promoti fuerant, irritam non declarat ordinationem ſumptam quantùm ad ſubſtantiam, ſed tantùm ſecundùm illius executionem & exercitium. Canon II. decernit, nullum in Præpoſitum, vel Archipresbyterum aſſumi poſſe, niſi Presbyterum; ſicut nec in Archidiaconum, niſi Diaconum. Hic Canon non eſt ampliùs in uſu; nam juxta hodiernam diſciplinam ſatis eſt, ut intra annum ſit Presbyter, qui eligitur ad dignitates, quæ nonniſi à Presbyteris haberi poſſunt. Canon III. Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis concubinarum & uxorum contubernia penitùs interdicit, aliarumque mulierum cohabitationem, præter matrem, ſororem, amitam, & materteram, aut alias hujuſmodi, de quibus juſtè nulla poſſit ſuboriri ſuſpicio, ſicut jam ſtatutum fuerat in Concilio Nicæno celebrato anno CCCXXV. Canon IV. vetat ſub pœna ſacrilegii Principibus, aliiſque laicis, ne rerum Eccleſiaſticarum, ſive poſſeſſionum diſpenſationem, ſive donationem ſibi arrogent. Canon V. edicit, ne fiant conjunctiones conſanguineorum, quas divinis humaniſque legibus prohibitas ac infames eſſe declarat. Canon VI. Ordinationes à *Burdino* Antipapa, aliaſque ab aliis Epiſcopis per ipſum conſecratis, mittit in irritum. Quod tamen, ùt mox obſervavimus, intelligendum eſt de Ordinationibus, non quantùm ad ſubſtantiam ſpectatis, ſed quantùm ad earum executionem & exercitium. Canon VII. prohibet ſub pœna excommunicationis Archidiaconis, Archipresbyteris, Præpoſitis, & Diaconis, ne curam animarum, aut Præbendas ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi conferant. Canon VIII. Beneventanæ Civitatis, quæ tempore Schiſmatis multis incurſibus & invaſionibus patuerat, ſecuritati conſulit, & in eos, qui deinceps Beneventanam Beati Petri Civitatem invadere auſi fuerint, anathema vibrat. Canon IX. illos, qui à ſuis Epiſcopis excommunicati ſunt, ab aliis Epiſcopis, vel Abbatibus in Communionem non eſſe recipiendos ſtatuit. Canon decimus vetat, ne Epiſcopus, qui non eſt canonicè electus, conſecretur ſub pœna depoſitionis tam conſecrantis, quàm conſecrati. Canon undecimus Chriſtianis ad pugnandum contrà Infideles Hieroſolymam, vel in Hiſpaniam pergentibus indulgentias concedit, eorumque familias & bona ſub Beati Petri & Eccleſiæ Romanæ protectione ſuſcipit, lato in invaſores & prædones anathemate. Hujus Canonis undecimi expoſitionem habes ex his, quæ ſuperiùs à nobis dicta ſunt. Caoon duodecimus ſancit, ut *Porticanorum* ſine hæredibus morientium bona non pervadantur. Quid autem *Porticanorum* nomine, de quibus agit Canon ille duodecimus, intelligendum ſit? non convenit inter Scriptores. Alii quippè putant, Porticanos illos fuiſſe *Portuenſes*, ſive Romani portus incolas, quorum bona, ſi abſque liberis morerentur, Urbis Præfectus ſibi vindicabat. Sed hæc non mihi probatur ſententia, quia nunquàm Oſtienſis portûs incolæ in ullis Pontificum Conſtitutionibus aut Diplomatibus, fuerunt *Porticani* appellati, ſed ſemper *Portuenſes* ubique dicti,

dicti. Quapropter ad illos lubentiùs accedo, qui aſſerunt, per *Porticanos* intelligi peregrinos & advenas, qui in Romanæ urbis porticibus recipiebantur, & hoſpitabantur, ſicque *Porticani* à Porticibus vocabantur. Erant enim Romæ, antè Barbarorum vaſtationes & incendia, ingentes Porticus, in quibus peregrini recipiebantur & advenæ, teſte *Sigonio* in Hiſtoria Italiæ ad annum MCXLV. & illorum Peregrinorum his in Porticibus degentium, & ſine hæredibus morientium bona ſibi Urbis Præfectus adjudicabat. Quam pravam inolitam conſuetudinem hoc Canone XI. ſuſtulit & abolevit *Callixtus II.* Hanc eſſe veram Porticanorum notionem, ſeu Etymologiam, conjicit *Dominicus Galeſius* Epiſcopus Rubenſis, ejuſque hac de re Obſervationem *Hierolexico* ſuo, ſeu ſacro Dictionario Romæ edito anno MDCLXXVII. inſeruerunt *Dominicus* & *Carolus Macri* fratres, verbo *Porticani* p. 483. necnon *Odoricus Raynaldus* in ſuis Annalibus Eccleſiaſticis ad anoum MCXCVIII. Canon decimus tertius decernit, ut ſi quis treugam, ſive inducias à privatis bellis auctoritate Eccleſiæ indictas fregerit, & ter monitus ſatisfacere contempſerit; Epiſcopus vel cum Metropolitani conſilio, aut cum duobus, aut cum uno vicinorum Epiſcopo, rebellem anathematis ſententiâ percellat, eumque per Scripturam Epiſcopis circumquaque denunciet. Porro, quid *Treugæ* nomine intelligendum ſit? jam ſatis ſuperque expoſuimus in Colloquio IV. in Hiſtoriam ſæculorum X. & XI. Canon decimus quartus inhibet ſub pœna anathematis, ne Oblationes Eccleſiis factæ à Laicis auferantur, & ne Eccleſiæ tanquàm ſibi propriæ uſurpentur, aut in ſervitutem redigantur. Canon decimus quintus falſæ monetæ cuſores tanquàm maledictos, & pauperum oppreſſores ac Reipublicæ perturbatores à Fidelium Communione removet. Decimus ſextus eâdem pœnâ animadvertit in eos, qui peregrinis Romam, aut alia ſacra loca, devotionis ergò, adeuntibus moleſtiam intulerint, aut eos teloneorum, vel pedagiorum exactionibus vexaverint. Canon decimus ſeptimus interdicit Abbatibus, & Monachis, publicas imponere pœnitentias, infirmoſque viſitare, eis Sacramenta adminiſtrare, unctiones facere, & Miſſas publicas cantare, jubetque, ut Chriſma, & Oleum Infirmorum, Conſecrationes Altarium, Ordinationes Clericorum ab Epiſcopis accipiant, in quorum Diœceſibus ſunt conſtituti. Canon decimus octavus in Parochialibus Eccleſiis Presbyteros ab Epiſcopis præfici mandat, ipſis de animarum cura reſponſuros; eos verò, qui decimas & Eccleſias à Laicis abſque Epiſcoporum conſenſu ſuſceperint, canonicæ ſubjicit ultioni. Canon decimus nonus ſervitia, ſeu contributiones, quas Monaſteria, aut eorum Eccleſiæ à tempore Gregorii VII. Epiſcopis præſtare conſueverant, confirmat; poſſeſſiones Eccleſiarum tricennales Abbates, & Monachos habere prohibet. Canon vigeſimus anathemate ferit illos, qui Eccleſiis, earumque bonis ac perſonis, ſcilicet Clericis, Monachis, Converſis, Oratoribúſque negotium faceſſunt. Canon vigeſimus primus Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & Monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere penitùs interdicit, contracta dirimit, & contrahentes, juxta Canones, puniendos eſſe decernit. Poſtremus Canon alienationes Poſſeſſionum Ravennatis Exarchatûs, & generaliter omnes alias bonorum Eccleſiaſticorum quocumque modo, & à quocumque factas damnat, & irritas reddit, Ordinationeſque ab Epiſcopis ſeu intruſis, ſeu Canonicè electis, abſque communi Clericorum Eccleſiæ conſenſu, ſive per Simoniam factas, pariter irritas declarat, non quidem quantùm ad Ordinis characterem, ſed quoad executionem, locum, exercitium & Ordinis Privilegia, quibus carere furtim, aut ſimoniacè ordinatos decernit Sancta Synodus. Extant iſti Canones viginti duo cum Notis *Baluzii*, & Acta Concilii à *Binio* undique congeſta Tomo X. Conciliorum pag. 891.

D. Quandonam? & quibus de cauſis celebratum fuit Concilium Lateranenſe Generale ſecundum?

M. Concilium Lateranenſe ſecundum, quod inter Oecumenica decimum numeratur, habitum fuit anno MCXXXIX. eique mille circiter Patres interfuerunt, ut Abbas Urſpergenſis in Chronico, *Otto Friſingenſis* aliique Scriptores ſæculi XII. teſtantur. Ob tres præſertim cauſas fuit convocatum iſtud Concilium: Primò, ut omninò aboleretur ſchiſma *Petri Leonis* Antipapæ, qui dictus eſt *Anacletus II.* Secundò, ut errores *Petri de Bruis*, & *Arnaldi de Brixia* ejus diſcipuli proſcriberentur; denique, ut ad priſtinum vigorem reſtitueretur Diſciplina Eccleſiaſtica, quæ occaſione diuturni ſchiſmatis erat collapſa. Quod primum caput ſpectat, Concilium Lateranenſe ſecundum, ſublato jam è vivis *Petro Leonis*, ſeu *Anacleto II.* Antipapa, paceque, per *Victoris* alterius Antipapæ ceſſionem, Eccleſiæ redditâ, Acta *Petri Leonis* Pſeudo-Pontificis reſcidit, & Ordinationes ab ipſo factas miſit in irritum Canone XXX. cujus hæc ſunt verba: *Ad hæc, Ordinationes factas à Petro Leonis, & aliis ſchiſmaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas cenſemus.* Qui Canon quomodò intelligendus ſit, docet Chronographus Mauriniacenſis in Chronico pag. 382. & ſeq. ubi *Innocentium II.* in hac Synodo Oecumenico ſic loquentem inducit: *Et quicumque per Girardum Engoliſmenſem, qui ſtabat à* partibus *Petri Leonis* Antipapæ *ad altaris Officium acceſſerunt, Apoſtolica auctoritate interdicimus, ne ipſum impleant, & in illo Ordinis gradu perenniter demorantes ad ſuperiorem non aſcendant.* Quibus verbis haud obſcurè innuit *Innocentius II.* Pontifex Maximus, ſe Ordinationes à *Petro Leonis* Antipapa, & ab aliis Schiſmaticis factas non irritas declaraſſe quantùm ad ſubſtantiam, ſicut Theologi de ſchola loquuntur, ſeu quantùm ad characterem; ſed ſolum, ut ſuperiùs obſervavi, quoad executionem, locum, exercitium & Ordinis privilegia. Quapropter, falsò *Gratianus*, & *Petrus Lombardus* Magiſter ſententiarum hunc Canonem XXX. Concilii Lateranenſis ſecundi exponunt de Ordinationibus, quantùm ad ſubſtantiam & characterem. Docent quippè communiter Theologi, Ordinationes factas non ſolùm ab Epiſcopis Catholicis, ſed etiam ab hæreticis, excommunicatis, ſuſpenſis & degradatis imprimere characterem, ac ſubinde iterari haud poſſe, & eâ de causâ explodunt ſententiam Patris *Joannis Morini* Congregationis Oratorii doctiſſimi Presbyteri, qui in ſuo libro *de Ordinatione* multa exempla & monumenta Eccleſiaſtica adducit, ex quibus evinci putat, Ordinationes ab Epiſcopis hæreticis, vel ſchiſmaticis factas,

in his,

in his, qui ejuratâ hæreſi, vel relicto ſchiſmate ad Eccleſiæ Catholicæ gremium redibant, fuiſſe iteratas, ſicut jam obſervavimus in Colloquio II. in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi agendo de Ordinationibus *Formoſi* Papæ. Quod attinet ad errores *Petri de Bruis*, & *Arnaldi de Brixia*, quos in ſuperiori Colloquio recenſuimus, Concilium Lateranenſe ſecundum illos confixit Canone XXIII. his verbis: *Eos, qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Domini Corporis & Sanguinis Sacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitima damnant fœdera nuptiarum, tanquàm hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per poteſtates exteras coërceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus.* Præter duos iſtos Canones, in quibus Ordinationes à *Petro Leonis* Antipapa, & ab aliis ſchiſmaticis factæ, irritæ, in ſenſu mox à me expoſito, declarantur, & graſſantes id temporis Petrobuſianorum, atque *Arnaldi de Brixia* errores proſcribuntur, alios viginti octo Canones pro reſtauratione Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Sancta Synodus Oecumenica Lateranenſis ſecunda condidit, quibus diſſolutos hominum mores emendare, graveſque abuſus, quos diuturnum ſchiſma in Eccleſiam invexerat, radicitùs extirpare voluit. Tunc enim, ut obiter dicam, nec conditi olim Canones executioni mandabantur, Simonia, Clericorum incontinentia, bellorum privatorum, ludorumque gladiatoriorum furor, conſanguineorum connubia, Beneficiorum abſque canonica inſtitutione poſſeſſio, Monachorum, & Sanctimonialium laxata regularis diſciplina inſatiabilis fœneratorum rapacitas, extincti Pœnitentiæ ritus, aliaque id genus teterrima mala faciem Eccleſiæ miſerum in modum deturpabant. Ut igitur tot exundantibus malis præſentiſſimum adhiberetur remedium, Synodus Generalis Lateranenſis ſecunda viginti octo edidit Canones, qui unà cum duobus aliis modò à me relatis, qui ſchiſmaticorum & hæreticorum damnationem continent, extant Tomo X. Conciliorum pag. 999. Inter illos XXVIII. Canones, qui morum reformationem, & Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectant, quatuor præcipuè notabiles ſunt, quos hic breviter exponam. Canon duodecimus eſt *de treuga & pace*, ſeu de induciis à bellis privatis, injuriis, & deprædationibus, quæ tum temporis, ut jam obſervavimus, impune fieri ſolebant. Cùm enim Eccleſia horúmce privatorum bellorum furorem nullo pacto ſiſtere poſſet, quædam veluti repagula & obices ad ea ſuſpendenda appoſuit. Hinc quamvis Concilium Oecumenicum Lateranenſe ſecundum præcipiat Canone undecimo, ut Presbyteri, Clerici, Monachi, peregrini, mercatores, & ruſtici omnes euntes & redeuntes in agris cum bobus, equis, aratoribus, ac ovibus omni tempore ſecuri ſint, nulliſque bellis privatis impetantur, injuriiſve afficiantur; attamen idem Concilium Lateranenſe Canone duodecimo ergà alios *treugam* tantùm, id eſt, inducias aliquot dierum imperat, ſcilicèt à die Mercurii uſque ad diluculum diei Lunæ ſubſequentis, & ab Adventu Domini uſque ad Octavam Epiphaniæ, & à Quinquageſima uſque ad Octavam Paſchæ, ita ut excommunicatione mulctarentur pacis & treugæ violatores, & ad reſarciendum damnum, quod læſis intulerant, cogerentur. Quo tempore hæc treuga, ſeu à bellis privatis ſuſpenſio, primùm in uſum vocata fuerit, jam oſtendimus in Colloquio IV. in Hiſtoriam ſæculorum X. & XI. nunquam tamen Eccleſia hanc treugam, ſeu pacem, ad certum duntaxàt tempus præfixam ſuâ auctoritate approbavit, ſed ea ſolùm prudentis œconomiæ causâ toleravit, cùm privata bella omninò tollere haud poſſet, ſicut teſtatur *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus in Epiſtola XC. ad *Daimbertum* Senonenſem Archiepiſcopum his verbis: *Trevia DEI non eſt communi lege ſancita, pro communi tamen utilitate hominum, ex placito & pacto civitatis ac patriæ Epiſcoporum & Eccleſiarum, ut noſtis, eſt auctoritate firmata. Undè judicia violatæ pacis modificari oportet ſecundùm pacta & definitiones, quas unaquæque Eccleſia conſenſu Parochianorum inſtituit, & per ſcripturam, vel bonorum hominum teſtimonium memoriæ commendavit.* Bella iſta privata à Sancto *Ludovico* Galliarum Rege vetita fuerunt, ſed cùm revixiſſent, *Philippus* IV. Galliarum itidem Rex Conſtitutione ſua Toloſæ editâ in perpetuum ea prohibuit anno milleſimo trecenteſimo tertio.

Canon decimus tertius Concilii Oecumenici Lateranenſis II. prohibet uſuram tanquam Veteri & Novo Teſtamento damnatam, & fœneratores *ab omni Eccleſiaſtica conſolatione* ſequeſtrat, præcipitque, *ut niſi cum ſumma cautela*, hoc eſt, niſi poſt factam reſtitutionem, non abſolvantur, & ad communionem recipiantur, ſed *in tota vita infames habeantur, & niſi reſipuerint, Chriſtianâ ſepulturâ priventur.* Ex quo Canone, qui nullam in uſuræ prohibitione exceptionem opponit, facilè colligere potes, tam à paupere, quàm à divite aliquid ultrà ſortem accipere peccatum eſſe, quamvis tamen uſuram à pauperibus exigere gravius peccatum ſit & immanius, quàm à divitibus; non ſecus ac furari pauperibus gravius ac crudelius eſt, quàm divitibus; licèt utrumque, nemine refragante, peccatum ſit. Nec audiri debet *Molinæus*, Auctor damnatus, qui abnòrmes, & immenſas uſuras jure quidem divino prohibitas eſſe fatetur, ſed non mediocres, ſeu vulgares illas uſuras, quas fœneratores, pecuniâ minimè abalienatâ, certum ex ea redditum capiunt. Hanc quippe *Molinæi* ſententiam Scripturæ Sacræ, canonibus Conciliorum, & conſtanti SS. Patrum doctrinæ è fronte oppoſitam eſſe apertè demonſtrant Theologi purioris Chriſtianæ Moralis doctrinæ cultores, qui etiam rejiciunt frivolas quaſdam argutias, & nefarias exceptiones, quibus ad purgandam uſuram nonnulli molliores olim Caſuiſtæ ſacris Eccleſiæ legibus ludificari tentârunt.

Canon XXII. definit, falſis pœnitentiis animas decipi, & in infernum pertrahi. Quæ autem falſa ſit pœnitentia, docent Patres iſtius Concilii his verbis: *Sanè, quia inter cætera unum eſt, quod ſanctam maximè conturbat Eccleſiam, falſa videlicèt pœnitentia; Confratres noſtros & Presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis Laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur; aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. —— Falſa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab Officio vel Curiali;*

vel

vel Negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet, aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfiat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat, aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat. Hunc Canonem Confeſſarii, aliique, quibus incumbit cura animarum, ſemper præ oculis habere, & circa falſas Laicorum pœnitentias diligenter invigilare deberent, ne nimiâ abſolvendi facilitate falſam & perniciolam peccatoribus pacem lergiantur, ſibique æternam damnationem accerſant.

Canon vigeſimus nonus ſub anathemate prohibet, ne Balliſtariorum, & Sagittariorum artes adversùs Chriſtianos exerceantur. Quinam autem ellent Balliſtarii, & Sagittarii, explicat *du Cangius* in ſuo Gloſſario, ubi ait, Balliſtarios, & Sagittarios fuiſſe homines, qui conducti ad privata illa certamina, quorum ſuperiùs mentionem fecimus, balliſtis, & ſagittis utebantur. Sed hæc ad expoſitionem illorum Canonum Concilii Oecumenici Lateranenſis ſecundi dicta ſufficiant. Nunc continenti ordine ea, quæ in Concilio Generali Lateranenſi tertio geſta ſunt, compendioſâ narratione proſequi juvet.

D. Quis convocavit Concilium Generale Lateranenſe tertium, & quid in eo præcipuè actum ac definitum eſt?

M. Cùm *Fridericus I.* Imperator ſchiſma, quod in Eccleſia excitaverat, ejuráſſet, jamque pacato bello, & extincto ſchiſmate, *Alexander III.* toto orbe Chriſtiano legitimus Pontifex coleretur, celebrata eſt Romæ ab eodem Summo Pontifice anno MCLXXIX. Synodus Generalis Lateranenſis tertia, quæ eſt inter Oecumenicas undecima. Ei præfuit *Alexander III.* qui eam convocaverat, & adfuerunt trecenti Epiſcopi, teſte *Willelmo* Archiepiſcopo Tyrio lib. 21. *de Bello Sacro* cap. 25. Decem ſupra trecentos Epiſcopos huic Synodo interfuiſſe aſſerit quidem *Matthæus Pariſius* in Hiſtoria Anglorum ad an. MCLXXIX. Sed *Willelmo* Tyrio Archipræſuli, qui erat unus è Patribus, potior fides adhiberi debet. Tria in hac Synodo Generali ſtatuta ſunt. Primò, ad futura deinceps in electione Romanorum Pontificum vitanda ſchiſmata, decretum eſt, Summi Pontificis electionem non fore poſthâc Canonicam, niſi duæ Cardinalium partes ad eam conſpirarent. Iritæ; quo ad uſum & exercitium, non quantùm ad ſubſtantiam & characterem, declaratæ ſunt omnes Ordinationes à ſchiſmaticis Pſeudo Pontificibus *Octaviano, Guidone, & Joanne* factæ, & Proviſiones ad Beneficia ab ipſis impetratæ omninò reſciſſæ ſunt. Secundò, damnatæ ſunt Waldenſium, Catharorum, & Albigenſium hæreſes, quæ tum temporis in Occitania & Aquitania latiſſimè graſſabantur. Poſtremò, cùm occaſione ſchiſmatis, quod per viginti & ampliùs annos duravit, ſerperet in Eccleſiis & Monaſteriis Simoniacæ labes, in Clericis faſtus & avaritia, in Laicis uſurarum vorago, in beneficiorum collationibus injuſtitia, ideò ad reparandum lapſum Eccleſiæ Statum, & ad reſtaurandam labefactatam his abuſibus Eccleſiæ Diſciplinam viginti ſeptem conditi ſunt Canones, qui unà cum Actis illius Synodi à *Binio* undique collectis extant Tomo X. Conciliorum pag. 1053. Delatus eſt à quibuſdam in iſto Concilio Lateranenſi Generali tertio accuſatus adversùs *Petrum Lombardum* Epiſcopum Pariſienſem, quod ſcripſiſſet, Chriſtum, ſecundùm quod eſt homo, non eſſe aliquid. Paucis annis ante celebrationem hujus Concilii Magiſter *Gualterus* Prior Sancti *Victoris* Pariſienſis, inſignis Theologus, *Petrum Abaelardum, Petrum Lombardum, Petrum Pictavinum* ejus diſcipulum, & *Gilbertum* Porretanum hæreſeos inſimulaverat, quòd nimirùm Trinitatis, cæteraque divina Myſteria Ariſtotelicis regulis & præceptis explicare præſumerent, & contra eos quatuor libros compoſuerat, qui, ut obſervat *Bulæus* Tomo 2. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, extant adhuc MSS. in duobus exemplaribus aſſervatis Pariſiis in Bibliotheca Sancti *Victoris*, quorum Prologus ſic incipit: *Quiſquis hoc legerit, non dubitabit quatuor labyrinthos Franciæ, id eſt, Abaelardum & Lombardum, Petrum Pictavienſem, & Gilbertum Porretanum uno ſpiritu Ariſtotelico afflatos, dum ineffabilia Trinitatis & incarnationis ſcholaſtica levitate tractarent, multas hæreſes olim vomuiſſe, & adhuc errores pullulare.* Dein, idem *Gualterus* in his libris citatam illam propoſitionem *Petri Lombardi*, aliaſque ejuſdem Auctoris pluribus refellit argumentis. Nihil tamen adversùs *Petrum Lombardum* in Concilio Generali Lateranenſi tertio decretum ac definitum eſt, ſed tantùm *Alexander III.* Pontifex Maximus ad *Willelmum* ab Eccleſia Senonenſi ad Remenſem tranſlatum ſcripſit Epiſtolam, quam laudatus *Gualterus* refert his verbis conceptam: *Alexander Epiſcopus, Servus Servorum Dei, Willelmo Archiepiſcopo Remenſi, Apoſtolicæ Sedis Legato, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Cùm Chriſtus perfectus Deus, perfectus ſit homo, mirum eſt, qua temeritate quiſquam audet dicere, quòd Chriſtus non ſit aliquid ſecundùm quod eſt homo. Ne autem tanta poſſit in Eccleſia Dei dici abuſio ſuboriri, vel error induci; Fraternitati tuæ Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenùs convocatis Magiſtris ſcholarum Pariſienſium & Remenſium, & aliarum circumpoſitarum Civitatum auctoritate noſtrâ ſub anathemate interdicat, ne quis de cætero dicere audeat, Chriſtum non eſſe aliquid ſecundùm quòd homo eſt. Quia ſicut verus Deus, ita verus eſt homo ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens. Datum XII. Kalend. Martii.* Hic *Willelmus*, ad quem *Alexander III.* ſuam poſt celebrationem Concilii Generalis Lateranenſis tertii direxit Epiſtolam, fuit primùm Epiſcopus Carnotenſis, & Archiepiſcopus Senonenſis, poſteà an. MCLXXVI. ab Eccleſia Senonenſi ad Remenſem tranſlatus eſt, & in Concilio Generali Lateranenſi tertio, cui interfuit, Presbyter Cardinalis tituli S. Sabinæ creatus eſt. Hinc in Gallias reverſus, ſeverè animadvertit in hæreticos, dictos *Coterellos*, quos Oecumenica Synodus Lateranenſis tertia damnavit, eoſque deréctos flammis addici juſſit, ſicut refert Chronographus Aquicinctinus ad annum MCLXXXIII. his verbis. *Tranſactis diebus Nativitatis Dominicæ Willelmus Remenſis Archiepiſcopus & Comes Flandriæ Philippus in civitate Atrebatenſi de ſecretis ſuis locuturi conveniunt. Ibi multarum hæreſum fraudes per quamdam mulierem in terra Comitis ſunt detectæ. Iſti hæretici nullius hæreſiarchæ muniuntur præſidio. Quidam dicunt illos Manichæos, alii Cataphryges, nonnulli verò Arianos, Alexander autem Papa vocat eos Paterinos. Sed quidquid*

quid ſint, oris proprii confeſſione convicti ſunt hæretici immundiſſimi. Multi ſunt in præſentia Archiepiſcopi & Comitis accuſati, Nobiles, ignobiles, Clerici, milites, ruſtici, virgines, viduæ, uxoratæ. Tunc decretalis ſententia ab Archiepiſcopo, & Comite præfixa eſt, ut deprehenſi incendio traderentur; ſubſtantia verò eorum Sacerdoti & Principi reſignarentur.

D. Quem errorem profitebantur iſti *Coterelli*, quos damnavit Synodus Generalis Lateranenſis tertia? & quorſum eo nomine fuerunt appellati?

M. Synodus Generalis Lateranenſis tertia poſtquam Canone vigeſimo ſeptimo, qui ultimus eſt, damnavit hæreticos Waldenſes, & Albigenſes his verbis: *Quia in Guaſconia, Albigeſio, & partibus Toloſanis, & aliis locis, ita hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas —— eos & defenſores eorum, & receptores anathemati decernimus ſubjacere &c.* Subdit poſteà: *Brabantionibus, & Aragonenſibus, Navarris, Baſcolis, Coterellis, & Triaverdinis, qui tantam in Chriſtianos immanitatem exercent, ut nec Eccleſiis, nec Monaſteriis deferant —— ſimiliter conſtituimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel foverint per regiones, in quibus taliter debacchantur, in Dominicis & aliis ſolemnibus diebus per Eccleſias publicè denuncientur, eadem omnino ſententia & pœna cum prædictis hæreticis habeantur adſtricti.* Obſervat *Oihenartus* in Notitia Gaſconiæ lib. 3. per *Baſcolos*, ſeu *Baſclos* deſignari *Vaſcos*. Alii tamen exiſtimant, *Baſcolos* fuiſſe eos populos, quos Galli vulgò appellant *Les Baſquès*. Illuſtriſſimus Dominus *De Marca* in ſua Hiſtoria Bearnenſi cenſet, *Coterellos*, quorum meminit Canon vigeſimus ſeptimus Concilii Generalis Lateranenſis tertii, fuiſſe prædones ita dictos, quòd majoribus cultellis eſſent armati, quos Toloſani vulgò *Coterels* vocant. Denique *Triaverdini*, ſeu potiùs *Triamellini*, ut legendum monet *Cangius* in ſuo Gloſſario, erant itidem Prædones ita appellati, quòd pugionibus, quibus triplex lamella, ſeu lamina ferrea erat, ad trucidandos homines uterentur. Hos itaque nefarios Prædones Waldenſium, & Manichæorum erroribus infectos, qui ex Belgio, ſeu Brabantia, Aragonia, Naverra, & ex Occitania certatim erumpentes in omnes Chriſtianos promiſcuè ſæviebant, & more Paganorum omnia perdebant atque vaſtabant, damnet Canon vigeſimus ſeptimus Concilii Generalis Lateranenſis tertii, ac diſtrictè vetat, *ne ad Communionem Eccleſiæ recipiantur, niſi ſocietate illâ peſtiferâ & hæreſi abjuratis.*

D. Quid ad Diſciplinam Eccleſiaſticam inſtaurandam ſanxit hæc Synodus Oecumenica Lateranenſis tertia?

M. Jam obſervavimus, viginti ſeptem Canones à Synodo Generali Lateranenſi tertia conditos fuiſſe, quorum multi ſpectant Diſciplinam Eccleſiaſticam, quæ id ætatis occaſione ſchiſmatis, quod diù afflixerat Eccleſiam, cùm haud parùm labefactata eſſet, Sanctiſſimis legibus munita, ac reſtaurata fuit. Vigebat autem tunc in Eccleſiis & Monaſteriis Simonia, dominabantur in Eccleſiaſticis avaritia & faſtus, uſuras Laici impunè exercebant, perverſus erat judiciorum Eccleſiaſticorum ordo, juvenes & indigni Beneficiis præficiebantur, ſicut conqueritur *S. Bernardus* in Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum his verbis: *Scholares pueri, & impuberes adoleſcentuli, ob ſanguinis dignitatem promoventur ad Eccleſiaſticas dignitates, & de ſub ferula transferuntur ad principandum Presbyteris &c.* Denique, apud Clericos ſpiritualis polygamia, ſeu Beneficiorum pluralitas latiſſimè graſſabatur. His, aliiſque id genus in perniciem Eccleſiæ gliſcentibus malis, opportunum ac præſentiſſimum eum ſacra Synodo Oecumenica *Alexander* III. Pontifex Maximus adhibuit remedium, multis Canonibus eum in finem conſtitutis, quorum præcipuos hìc referemus. In primis, Canone tertio *Alexander* III. & Concilii Lateranenſis Patres ſanciunt, ut, juxta Canones, nemo Epiſcopus ordinetur, niſi trigeſimum ætatis annum, Decanus, Archidiaconus, Curatus &c. niſi qui vigeſimum quintum attigerit, ac moribus & ſcientiâ ſit commendatus. Quâ ſanctione ſublata eſt illa corruptela, quæ erat ſæculo duodecimo frequens, & in quam non ſolùm *S. Bernardus* jure ac merito invehitur, ſed eam etiam in *Rogerio* Eboracenſi Archiepiſcopo acriter perſtringit *Guilielmus Neubrigenſis* lib. III. *de Rebus Anglicis* cap. V. his verbis: *Pro perſonis*, inquit, *ſpectabilibus, quibus tanquam quibuſdam monilibus Eboracenſis olim refulſit Eccleſia, titulavit imberbes, & quoſdam agentes ſub ferula, aptos magis pro ætate ædificare caſas, & ploſtello adjungere mures, ludere par impar, equitare in arundine longa, quàm perſonas gerere in Eccleſia Magnatum.*

Quartus Canon prohibet; ne Archiepiſcopi, Epiſcopi, Archidiaconi & Decani ſubditos graveut in viſitationibus, permittit tamen Archiepiſcopo in viſitatione quinquaginta equos; Cardinalibus viginti quinque; Epiſcopis viginti. Sed ne inde Prælati aliquam mundano ſumptui, & ſæculari pompæ auctoritatem conciliarent, ſubdit idem Canon, id permitti non tanquam rem licitam, ſed dumtaxat ſecundùm *tolerantiam*, & in his tantùm locis, in quibus ampliores ſunt redditus, & Eccleſiæ facultates.

Quinto Canone edicitur, ne quis in Presbyterum, aut Diaconum ſine certo titulo ordinetur, & ut Epiſcopus ei, quem abſque titulo ad ordines promovit, ſuppeditet ad vitam neceſſaria, niſi ordinato hæreditariæ facultates vel ex patrimonio, vel ex propriis bonis ad honeſtè vivendum ſuppetant.

Canon ſextus agit de Appellationibus, vetatque Monachis, cæteriſque Religioſis, ne appellent à ſui Prælati correctione. Canon ſeptimus prohibet, ne quid exigatur pro Epiſcoporum, Abbatum, aliarumque perſonarum benedictione, ſicut nec pro ſepulturis, exequiiſque defunctorum, aut nubentium benedictionibus. Si quid ergò, ſecundùm piam conſuetudinem, in Chriſtianorum funeribus exigit Eccleſia, eleemoſyna eſſe debet pro redemptione peccatorum imperata, non verò pretium pro loco, vel ſpatio ſepulturæ. Octavo Canone damnantur Gratiæ Expectativæ, ſeu inhibetur, ne ulla promittantur, vel conferantur Beneficia Eccleſiaſtica, antequam vacent, ne deſiderare quis mortem proximi videatur. Nonus Canon quædam privilegia Templariis, & Hoſpitalariis

laſiæ *S. Joannis* Hieroſolymitani, aliisque viris Religioſis auctoritate Apoſtolicè conceſſæ moderatur. Canone decimo pretii exactio pro ingreſſu Religionis & peculium Monachis & Religioſis quibusque viris prohibentur. Non vetat tamen iſte Canon, quin ille, qui in Monaſterium eſt admittendus, quidpiam det in eleemoſynam, modo exacta non fuerit ejuſmodi eleemoſyna, & aliundè conſtet Monaſterium eſſe tenue, ſicut poſt Sanctos *Thomam*, *Bonaventuram*, & *Raymundum* evincit *Joannes Cabaſſutius* in Diſſertatione, quam *De Simoniaca in Religionem ingreſſu* edidit in *Notitia Eccleſiaſtica* pag. 458. & ſeqq. Canon undecimus continentiam Clericis imperat, & ut mulierculas ex ædibus ſuis ejiciant; Officium alioqui & Beneficium Eccleſiaſticum amiſſuri. Canone duodecimo prohibetur Clericis, ne ad ſæcularia tribunalia cauſas agant, niſi proprias, vel Eccleſiæ, & ne litium procurationes ſuſcipiant, niſi pro miſerabilibus fortè perſonis, & ex charitate; & ne Villarum procurationes, aut juriſdictiones ſæculares aſſumant, quia hoc eſt contra doctrinam Apoſtoli dicentis: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Canon decimus tertius & decimus quartus Beneficiorum pluralitatem prohibent, & Beneficiariis reſidentiam imperant. Canon decimus quintus Eccleſiaſtica Bona à Beneficiariis acquiſita eorum poſt obitum ad hæredes tranſire vetat, ſed penès Eccleſiam remanere jubet. Ex quo Canone facilè colligitur, Clericos non habere dominium in Eccleſiaſticos redditus, ac ſubindè ad reſtitutionem in foro interiori cogendos eſſe Clericorum hæredes.

Denique, cætera, quæ Canonibus 20. 21. 23. & 25. de Torneamentis, treugis, ſeu pace ſervanda, & de publicis uſurariis decernuntur, jam ſatis ſuperque explicuimus agendo de Canonibus Concilii Generalis Lateranenſis ſecundi. Hìc tantùm obiter advertere debes, *Torneamenta*, quæ Canone vigeſimo exerceri diſtrictè prohibentur, nihil aliud fuiſſe, quàm privata quædam certamina, ſeu gladiatorias pugnas, quae milites ex condicto & ad virium oſtentationem in nundinis, vel certis quibusdam feriis temerè committebant. Hæc itaque torneamenta prohibet, & eos, qui in hujuſmodi congreſſibus moriebantur, ſepulturâ privandos eſſe ſancit hujus Concilii Lateranenſis Canon vigeſimus, qui inſertus eſt libro V. Decretalium Titulo XIII. capite *Felicis memoriæ*.

D. De tribus Oecumenicis Conciliis Lateranenſibus, quæ Romæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo fuerunt convocata, ſatis hactenùs diximus, nunc recto tramite veniamus ad Concilia Provincialia, ſeu Nationalia, quæ eodem ſæculo tum ad dirimendas enatas controverſias, tum ad extirpendas hæreſes, & ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam variis in locis fuerunt celebrata. Ut autem in his recenſendis Conciliis aliquem ordinem teneamus, ab his, ſi placet, initium ſumamus, in quibus de celebri illa *Inveſtiturarum* controverſia actum eſt.

M. Benè multa occaſione Controverſiæ *Inveſtiturarum* ſæculo duodecimo habita ſunt Concilia Nationalia, quæ hìc juxta Ordinem Chronologicum exhibebo. In primis, anno MCII. *Paſchalis Secundus* Pontifex Maximus Concilium Nationale Lateranenſe primum indixit, in quo in *Henricum* Imperatorem hujus nominis III. qui non ſemel ob Inveſtituras, quas ſibi arrogabat, excommunicatus ad cauſam dicendam Romam non venerat, ſententia excommunicationis iterum lata eſt. Ad prohibendas itidem Inveſtituras idem Summus Pontifex coëgit Romæ Concilium Lateranenſe ſecundum an. MCV. in quo Inveſtiturarum in Anglia fautores ſententiâ excommunicationis perculit, videlicèt tam *Henrici I.* Angliæ Regis Conſiliarios, qui ei ad Inveſtituras retinendas auctores erant, quàm illos, qui à Rege hoc modo fuerant inveſtiti. At iſtud Inveſtiturarum negotium, quod Anglicanam diu turbavit Eccleſiam, et cauſa fuit graviſſimi diſſidii, quod *Henricum I.* Angliæ Regem inter & *S. Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum exarſit, prudenter tandem compoſitum fuit à *Paſchali II.* qui permiſit *Anſelmo*, ut eos, qui à Rege Inveſtituras acceperant, aut inveſtitos conſecraverant, aut Hominia fecerant, præmiſſâ ſatisfactione ſuſciperet, ac nondum conſecratos, niſi aliud intercederet impedimentum, inauguraret. Regi verò permiſit idem Summus Pontifex, ut Hominia ſecundùm Regni conſuetudinem fierent, modò ſolemnem Inveſtituram per Annulum & Baculum dimitteret. Decretis *Paſchalis II.* morem geſſit *Henricus* I. Angliæ Rex, cum Sancto *Anſelmo* concordiam iniit, & Eccleſiæ Anglicanæ diu optatam pacem ac tranquillitatem reſtituit anno MCVI. Longè aliter ſe geſſit *Henricus* inter Imperatores hujus nominis tertius. Is quippè Decretis Sedis Apoſtolicæ parêre, & Inveſtituras dimittere cùm pertinaciter detrectaret, in frequenti tum Epiſcoporum, tum Optimatum Moguntino Conventu habito an. MCV. præſentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, depoſitus eſt, ejusque filius *Henricus* omnium Germaniæ Procerum calculo ad Imperium fuit evectus, cui proinde Imperii Inſignia, Crucem videlicèt, Lanceam, Sceptrum, Globum, & Coronam, volens nolens, *Henricus* ſenior tradere coactus eſt. Interim, *Paſchalis* II. Pontifex Maximus, in damnandis Inveſtituris ſibi ſemper conſtans, celebravit anno MCVI. Guaſtallæ, quæ Villa eſt in Longobardia ad ripam Padi fluminis, Synodum cum diverſarum Provinciarum Epiſcopis, præſentibus etiam *Henrici* inter Imperatores hujus nominis IV. Legatis, in qua Inveſtituræ à Laicis fieri omninò prohibuit, & ſtatim poſt hujus Synodi celebrationem in Galliam, tutiſſimum Romanorum Pontificum aſylum, Rebus Germaniæ conſulturus venit, ibique Concilium Trecenſe anno MCVII. habuit, in quo, ſicut teſtatur Abbas Urſpergenſis, Deceſſorum ſuorum Decreta contra Inveſtituras confirmavit. Hinc, ut obiter dicam, facilè colligitur, Galliarum Reges ante *Paſchalis* II. in Regnum Franciæ appulſum Decretis contra Inveſtituras paruiſſe. Nec enim veriſimile eſt, *Paſchalem* II. in Gallias confugiſſe, ut *Ludovici Craſſi* Regis præſidium imploraret adversùs *Henricum* inter Imperatores hujus nominis IV. qui uſum Inveſtiturarum contra Pontificia & Synodica Decreta & Anathema obſtinato animo retinebat, ſi Rex Galliarum ſolemnem Inveſtituram per traditionem annuli & baculi Paſtoralis tam ſæpè à Sede Apoſtolica reprobatam, æquè ac ipſe Imperator, uſurpâſſet. E Gallia in Italiam

redux *Paſchalis II.* Inveſtituras damnavit in Synodo Beneventana habita an. MCVIII. & in Concilio tertio Lateranenſi Romæ convocato anno MCX. Verùm, *Henricus* inter Imperatores hujus nominis IV. Romam anno MCXI. cum numeroſo exercitu veniens, Inveſtiturarum conceſſionem, ſicut jam in præcedentibus Colloquiis obſervavimus, à *Paſchali II.* Pontifice Maximo per vim extorſit. Hoc tamen ſubreptitium Privilegium contra Eccleſiæ utilitatem ac libertatem Imperatori conceſſum revocavit ac damnavit paulò poſt *Paſchalis II.* tam in Concilio Lateranenſi quarto celebrato anno MCXII. quàm in Concilio quinto Lateranenſi habito anno milleſimo centeſimo decimo ſexto, in quo Summus ille Pontifex præ inſigni humilitate ac modeſtia ſeſe ipſum coram Patribus his verbis excuſavit: *Poſtquàm*, inquit, *Dominus de ſervo ſuo fecit quod voluit, & me, Populumque Romanum tradidit in manus Regis, videbam quotidie fieri rapinas, & incendia, cædes & adulteria. Hæc & ejuſmodi mala cupiebam avertere ab Eccleſia & populo Dei, & quod feci, pro liberatione populi Dei feci. Feci autem ut homo, quia pulvis ſum & cinis. Fateor me malè egiſſe, ſed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum, ut indulgeat mihi. Illud autem malum ſcriptum, quod in tentoriis factum eſt, quod pro pravitate ſui Privilegium dicitur, condemno ſub perpetuo Anathemate, ut illius unquam ſit bona memoria, & rogo vos omnes, ut idem faciatis. Tunc ab univerſis acclamatum eſt: Fiat, fiat.* Occaſione illius Inveſtiturarum privilegii, quod *Paſchalis II.* Imperatori *Henrico* conceſſit, duo in Galliis coacta ſunt Concilia Nationalia. Primum convocatum fuit à *Guidone* Archiepiſcopo Viennenſi, & Sedis Apoſtolicæ Legato, qui iſtud Privilegium, quod *Henricus* Imperator à *Paſchali* Papa extorſerat, reſcidit, ipſumque Imperatorem ferit Anathemate, Kalendis Octobris anni milleſimi centeſimi duodecimi. Hujus Concilii Viennenſis Decreta confirmavit *Paſchalis II.* Pontifex Maximus datâ ad *Guidonem* Archiepiſcopum Viennenſem Epiſtolâ, cujus exemplum ex codice Sancti Petri Catalaunenſis à P. *Sirmondo* Soc. Jeſu deſcriptum, in Labbeana Conciliorum Editione Tomo X. vulgatum eſt. Sub idem tempus, occaſione iſtius Privilegii *Henrico* Imperatori à *Paſchali II.* Pontifice Maximo conceſſi, *Joannes* Archiepiſcopus Lugdunenſis Nationale Concilium apud *Anſam* propè Lugdunum celebrandum indixit, in quo Inveſtituræ à Laicis factæ pariter damnatæ ſunt. Mitto, brevitatis ergo, alia Concilia, quæ poſt mortem *Paſchalis II.* contra *Henricum* inter Imperatores hujus nominis quartum, & ad prohibendas Inveſtituras ſub *Gelaſio II.* ſucceſſore *Paſchalis* II. fuerunt celebrata, videlicet Capuanum an. MCXVIII. Colonienſe, Fritiſlarienſe, & Viennenſe, quæ an. MCXIX. habita ſunt. Breviter hìc obſervare ſufficiet, mortuo *Gelaſio II.* Pontifici Maximo ſucceſſiſſe *Calliſtum* II. qui ſtatim poſt inaugurationem ſuam Remis in Galliis Concilium habuit an. MCXIX. Imperatori, qui Inveſtituras dimittere nolebat, & *Burdino* Antipapæ Anathema dixit. Quò factum eſt, ut *Henricus* pertimeſcens, ne ſi diutiùs decretis Eccleſiæ in cauſa Inveſtiturarum pervicaci animo reſiſteret, ac parere detrectaret, ab omnibus ſuis deſereretur, & inſtar patris ſui omni ſuâ ditione ſpoliaretur, ad ſaniorem mentem redierit, & Legatos ad Summum Pontificem miſerit pacem ſuppliciter rogantes, quæ tandem Generalis Concilii decreto firmaretur. Nihil ſanè jucundiùs *Calliſto II.* Pontifici Maximo, nihil Eccleſiæ conducibiliùs accidere potuit eâ Legatione, per quam, extincto tam diuturno ſchiſmate, ſedatiſque atrocibus Bellis, quibus Italia & Germania tot annis conflagraverant, pax deſideratiſſima tandem aliquandu ſanciri, atque ad Eccleſiæ unitatem Imperatores redire deberent. Quocircà ad hanc feliciſſimam ineundam pacem, *Calliſtus II.* an. MCXXIII. celebravit Concilium Generale Lateranenſe primum, in quo vexatiſſimæ, diuque agitatæ hujus temporis de Inveſtituris Controverſiæ finis impoſitus eſt, ſicut ſuperiùs oſtendimus. Hæc ſunt Concilia, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo ad dirimendam graviſſimam de Inveſtituris controverſiam fuerunt convocata.

D. In ſuperiori Colloquio de erroribus *Petri Abaelardi*, & *Gilberti Porretani* Epiſcopi Pictavienſis, nec non de Hæreſibus *Petrobuſianorum*, *Waldenſium*, & *Albigenſium* latè diſſeruiſti, ſed de Conciliis, quæ ejuſmodi errores ac Hæreſes proſcripſerunt, te in hocce Colloquio dicturum ſpopondiſti. Incipe itaque, ſi placet, ab his Conciliis, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo damnarunt errores *Petri Abaelardi*.

M. Duæ Nationales Synodi ad configendos *Petri Abaelardi* errores fuerunt in Galliis celebratæ, *Sueſſionenſis* nimirùm & Senonenſis. Synodum Sueſſionenſem *Conon* Prænestinus Epiſcopus & Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legatus indixit anno MCXXI. ut cenſent peritiores Critici, non verò anno MCXIX. ut plures exiſtimârunt, vel anno MCXX. cum quo conjungitur Tomo X. Conciliorum. In hac Synodo *Abaelardus* ob maleſanam circa Perſonas Sanctiſſimæ Trinitatis ſententiam damnatus, ſuumque *De Trinitate* librum, qui materia offenſionis erat, propriis manibus flammis tradere ab Epiſcopis coactus eſt, cùmque fidem ſuam coram omnibus exponere, ac propriis verbis profiteri vellet, juſſerunt Patres, ut *Symbolum S. Athanaſii* ex ſcripto recitaret, quò magis hominis Novatoris, qui in Dialecticæ argutiis nimiùm confidebat; ſuperbiam retunderent; eumque mox Abbati *Sancti Medardi* tradiderunt, ejus Clauſtro; velut carcere, concludendum, quem tamen inde poſteà eductum Legatus Apoſtolicus ad Sandyonyſianum Cœnobium remiſit. Hæc in cauſa Abaelardi in Synodo Sueſſionenſi geſta fuiſſe teſtantur *S. Bernardus* in Epiſtola CXCIII. ad *Juonem* Cardinalem, & *Otto Friſingenſis* lib. 1. *de Rebus Geſtis Friderici* cap. XLVII. Rem tamen aliter narrat *Abaelardus* in Epiſtola prima ad Amicum, in qua ſuas calamitates deſcribens, ſi tamen ei in propria cauſa adversùs æmulos loquenti fides habenda ſit, Primò conqueritur, quòd ſui æmuli, *Albericus* ſcilicet & *Lotulfus* Scholarum Remenſium Regentes vehementer accenſi, *Radulfum* ejuſdem urbis Archiepiſcopum crebris ſuggeſtionibus adversùs ipſum commoviſſent, & *Cononem* Prænestinum Epiſcopum, ac Sedis Apoſtolicæ Legatum inſtigâſſent ad convocandum Concilium Sueſſionenſe. Secundò, ait, ſe ad Concilium vocatum, nullâ prævîâ interrogatione, ſine ullo libri ſui examine, ſed hoc ſolo nomine,

mine, quòd in eo ſcripſiſſet, *Solum Deum Patrem Omnipotentem eſſe*, juſſum eſſe manu propriâ librum à ſe *de Trinitate* compoſitum in ignem conjicere, & ſymbolum *Athanaſii* recitare: *Indè*, inquit *Abaelardus*, *quaſi reus & convictus Abbati Sancti Medardi, qui aderat, traditus, ad Clauſtrum ejus tanquam ad carcerem trahor, ſtatimque Concilium ſolvitur.* Verùm, cùm teſtis in propria cauſa plurimùm ſuſpectus ſit, non eſt dubium, quin *S. Bernardo* in referenda Hiſtoria hujuſce Concilii Sueſſionenſis potiùs credere debeamus, quàm *Petro Abaelardo*, qui hujus Concilii auctoritatem elevare & ſententiam in ipſum ab Epiſcopis latam fuiſſe omninò iniquam pro viribus oſtendere conatus eſt. Certè eventus comprobavit, *Abaelardum*, ejusque ſectatores parvi feciſſe cenſuram, quæ in Concilio Sueſſionenſi facta fuerat nonnullarum ejus propoſitionum, quæ in ejus Operibus, ſed potiſſimùm in libro *de Trinitate* legebantur. *Abaelardus* ſiquidem egreſſus è carcere, in quem juſſu Concilii Sueſſionenſis detruſus fuerat, non ſolùm à ſuis erroribus non reſipuit, ſed ulteriùs progreſſus, plurima dogmata inter conciones & colloquia effutire, ac libentiùs ſpargere cœpit, Catholicæ fidei parum conſona. Quin & *S. Bernardum* in publico Epiſcoporum & Abbatum Conventu ad diſputandum provocavit, & Sophiſticis captionibus confidens, petiit ab *Henrico* Senonenſi Archiepiſcopo, ut ſibi cum *S. Bernardo* publicè congredi liceret, effecitque, ut ad definiendas ejuſmodi lites *Senonis* in Galliis Concilium in octava Pentecoſtes, ut liquet ex Epiſtola CCCXXXVII. *S. Bernardi* ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum, celebraretur. Huic Concilio Senonenſi interfuit *Henricus* Archiepiſcopus Senonenſis, adfuere quoque ejuſdem Senonenſis Metropoleos ſuffraganei, *Samſon* Remenſis, *Joslenus* Sueſſionenſis, & *Gaufridus* Catalaunenſis, nec non Chriſtianiſſimus Rex *Ludovicus VII.* cum multis Regni Proceribus, Abbates plurimi, & pauci Scholarum Magiſtri, ſicut teſtatur *S. Bernardus* in Epiſtola CLXXXIX. Dies dicta eſt *Petro Abaelardo*, dicta quoque *S. Bernardo*, qui tamen abnuit adeſſe, eo præſertim nomine, quòd de damnatis jam in Concilio Sueſſionenſi erroribus quæſtio renovaretur. Quia tamen magna Prælatorum, & Nobilium Virorum multitudo cum *Ludovico VII.* Galliarum Rege concurrerat, *S. Bernardus* ſe ſe præſentem exhibuit, & excerpta ex *Abaelardi* libris Capitula propoſuit, & cum illo in arenam deſcendit. At, ubi ad rem ventum eſt, *Abaelardus*, ſe congreſſui Achillis imparem expertus, ac ſuæ cauſæ meritis minus fidens, ad Sedem Apoſtolicam appellavit. Cui appellationi ob Sanctæ Sedis reverentiam Epiſcopi deferentes, licèt ejus prava dogmata damnâſſent, auctoris tamen nomini parcentes nihil de illo pronunciârunt, ſed ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum litteras Synodicas direxerunt, referentes quæcumque in Synodo geſta fuerant, & ab eo errorum *Abaelardi* cenſuram obtinuerunt, ut teſtatur *Gaufridus* Monachus Claræ-vallenſis olim Abaelardi diſcipulus lib. 3. *Vitæ S. Bernardi* cap. 5. Interim, dum hæc agerentur, *Berengarius* Pictavienſis, unus ex Abaelardi diſcipulis, auſus eſt Magiſtri ſui concinnare, ac publici juris facere Apologiam plenam acrimoniæ adversùs *S. Bernardum*, in qua ſibi omnem omninò fidem abrogat, non ſolùm quia *Petrum Abaelardum* immenſis laudibus cumulat, & in Sanctum *Bernardum* contumelioſè invehitur, ſed quia etiam effræni ſtylo debacchatur in Patres Concilii Senonenſis, quos tanquam cæcos, abtuſos, cornutos, canes & porcos traducit ac ſugillat. Denique, *Petrus Abaelardus* videns ſe ab omnibus tanquam hæreticum deſeri, Cluniacum ſe contulit, ubi, ſicut in ſuperiori Colloquio diximus, à ſuis erroribus reſipuit, & ſancitâ cum *S. Bernardo* inter mutuos amplexus amicitiâ, reliquum vitæ tempus maxima cum pietate exegit, atque poſt mortem tumulo ejus hoc Epitaphium inſcriptum eſt:

Eſt ſatis in titulo, Petrus hìc jacet Abailardus,
Cui ſoli patuit ſcibile quidquid erat.

D. Uberiùs, quæſo, expone ea, quæ in ſuperiori Colloquio obiter inſinuâſti, de Conciliis Pariſienſi, & Remenſi, in quibus errores *Gilberti Porretani* Epiſcopi Pictavienſis proſcripti ſunt, & res alias in his duobus Conciliis geſtas, paulò fuſiori narratione deſcribe.

M. Cùm *Eugenius III.* apud quem *Gilbertus Porretanus* aliquot errorum fuerat inſimulatus, in Gallias, tumultuantium ſemper in Italia *Arnaldiſtarum* perſecutionem fugiens, pervaniſſet, & à *Ludovico VII.* Galliarum Rege honorificentiſſimè fuiſſet exceptus; Pariſiis anno MCXLVII. Synodum habuit, ut in ea *Gilberti Porretani* Cauſa ad ſe delata diſcuteretur. Contra Gilbertum Porretanum in Synodo Pariſienſi teſtimonium direxerunt Magiſter *Adam de Parvo Ponte*, vir ſubtilis, & Pariſienſis Eccleſiæ Canonicus, & *Hugo de Campo Florido*, *Ludovici VII.* Galliarum Regis Cancellarius. Nihil tamen in Cauſa *Gilberti Porretani* definire voluit *Eugenius III.* Pontifex Maximus, ſed pleniorem illius diſcuſſionem ad frequentius Concilium Remis proximè celebrandum remiſit. Anno itaque ſequenti, ſeu MCXLVIII. habitum eſt Concilium Remenſe, in quo *Gilbertus Porretanus* erroris convictus eſt [illegible]*eſcalco de Monte S. Eligii* Ordinis Præmon[illegible]tenſis Abbate, à Sancto *Bernardo* Claræ-vallenſi, à *Sugerio* Abbate S. Dionyſii, & ab aliis. Contra illius errores Præſules Gallicani Symbolum condiderunt, & *Dominus Papa*, inquit Gaufredus Monachus Claræ-vallenſis, *auctoritate Apoſtolicâ, de aſſenſu totius Eccleſiæ, quæ convenerat, Capitula ipſa damnavit, diſtrictè præcipiens, ne eumdem librum legere, vel tranſcribere etiam ſic reprobatum quis auderet, niſi priùs eum Eccleſia Romana correxiſſet. Cùmque reſpondiſſet Epiſcopus* (ſeu Gilbertus Porretanus) *corrigam ad arbitrium veſtrum; non vobis*, ait Pontifex, *hæc correctio committetur.* Hanc Summi Pontificis ſententiam reverenter excepiſſe *Gilbertum Porretanum*, ſuosque ejurâſſe errores, teſtatur jam laudatus *Gaufredus*. Præcipuus *Gilberti Porretani* error in hoc ſitus erat, quòd vellet Divinam Eſſentiam non eſſe Deum, & proprietates Perſonarum non eſſe ipſas Perſonas. De hoc *Gilberti Porretani* errore judicium ferens *Joannes Gerſonius* Sacræ Facultatis Pariſienſis Cancellarius in Epiſtola, quam ſcribit ad quemdam fratrem Minorem an. MCCCCXXVI. ait: *Gilbertus Porretanus, ſi minùs errabat in materia de Relationibus Divinis, quàm plurimi poſterioris temporis, patebit evidenter illi, qui ſubtiliter, & abſque Perſonarum acceptione voluerit, & ſciverit judicare, & argumentum B. Ber-*

nardi à Petro de Tarentaſia recitatum ponderare. Damnata eſt nuper per Prædeceſſores meos in Sacra Theologia Facultate, ſub pluribus Articulis, Doctrina, quàm nonnulli ſolùm impunè ſubtilem garriunt; quam ignorantes vocem propriam, nonnulli veluti picæ loquaciſſimæ ſtabilire nituntur, cùm ſit mera inſania, & vanitas falſa. Unus articulus inter cæteros eſt: Quòd aliquid ſit Deus realiter, quòd non ſit formaliter Deus. Huic *Gerſonii* judicio ſubſcribit doctiſſimus *Dionyſius Petavius* Societatis JEſu lib. 1. *Theologicorum Dogmatum* cap. 8. num. 8. ubi hæc habet: *Ab hac Gilberti Porretani ſententia vel nihil, vel parùm diſcrepare, Scholaſticorum aliquot opinio creditur, ut Scoti; qui citra notionem, & intelligentiam noſtram per ſe ab eſſentia divina differre proprietates, & inter ſeſe ipſas exiſtimat.* Sed revertamur ad Concilium Remenſe, in quo non ſolùm proſcripti ſunt *Gilberti Porretani* errores, ſed etiam damnati ſunt Hæretici, qui tum temporis in Provincia, & in Occitania graſſabantur. Sic enim in Canone XVIII. illius Concilii legitur: *Præſentis decreti auctoritate præcipimus, ut nullus omninò hominum Hæreſiarchas, & eorum ſequaces, qui in partibus Gaſconiæ, aut Provinciæ, vel alibi commorantur, manuteneat, vel defendat; nec aliquis eis in terra ſua receptaculum præbeat.* Hi hæretici alii non erant, quàm *Henricus*, *Eudo*, ſive *Eon*, aliique nefarii Novatores, de quibus jam egimus in ſuperiori Colloquio. Præter iſtum Canonem decimum octavum, in quo condemnantur hæretici, alios ſeptemdecim Canones Diſciplinam ſpectantes condidit iſtud Concilium Remenſe, in quibus de Continentia Clericorum, & modeſtia in tonſura & veſtibus lex conſtituta eſt, & in contumaces decreta Beneficiorum Eccleſiaſticorum privatio, immò ſuſpenſionis lata ſententia in Epiſcopos, qui hanc ipſis pœnam non infligerent. Sanctimonialium Canonicarum ſtatuta reformatio, cujus duo præcipuè notantur Capita, Clauſura videlicet & Vita communis; pœna Interdicti & privationis Chriſtianæ Sepulturæ decreta in eas, quæ Synodi mandatum poſt tempus præfixum non implerent. Eccleſiaſticorum negotiorum judicium Laicis prohibetur. Decimarum iiſdem prohibita poſſeſſio. Juſſum ut Archidiaconi ex Diaconorum vel Presbyterorum Ordine aſſumerentur. Conductitii Presbyteri ab Eccleſiis eliminati, ſancitumque, ut ſingulis Eccleſiis proprius Sacerdos præficeretur; nullius, niſi Epiſcopi, aut Archidiaconi auctoritate depellendus. Treuga & pax confirmata. Militum ad nundinas vel ferias pugnæ vetitæ. Clericorum & Monachorum percuſſores excommunicati, eorumque abſolutio Romano Pontifici reſervata. Eccleſiarum & Cæmeteriorum immunitati proviſum, Incendiarii Anathemate damnati. Pretii exactio pro Chriſmatis, Olei Sacri, & Sepulturæ acceptione prohibita. Ordinationes ab Hæreticis, & Schiſmaticis factæ, miſſæ in irritum; hoc eſt, non quantùm ad ſubſtantiam, ſeu Characterem, qui prorsùs indelebilis eſt, ut docent Theologi, ſed quantùm ad exercitium & executionem Ordinis. Extant hi XVIII. Canones, & Acta Synodi Remenſis à *Binio* ex variis Auctoribus compilata Tomo X. Conciliorum pag. 1107. *Baronius* ad annum MCXLVIII. num. 10. Canones ſeptemdecim dumtaxat Concilii Remenſis enumerat, quia in exemplari Vaticano, quo uſus eſt, Canones XVII. & XVIII. in unum confunduntur, ſicut accuratè obſervat Cl. *Pagius* ad hunc annum Num. VI.

D. Fueruntne multa Concilia adversùs Waldenſium, & Albigenſium Hæreſes ſæculo Eccleſiæ duodecimo celebrata?

M. Quamvis Albigenſes, ſicut in ſuperiori Colloquio obſervavimus, ex Waldenſibus hæreticis ſæculo duodecimo prodierint, nulla tamen adversùs ipſos legitur fuiſſe eo ſæculo celebrata Concilia, quia eorum hæreſis ſæculo dumtaxat decimo tertio ſub *Innocentii III.* Pontificatu inſolentiùs graſſari, & ſuam, ut ita loquar, maturitatem habere cœpit, ſicut docet *Cæſarius Heiſterbacenſis* Scriptor coævus, *Dialogi Miraculorum* Diſtin. 5. cap. 21. his verbis: *Temporibus Innocentii Papæ, Prædeceſſoris ejus, qui nunc Papatum tenet, Honorii, Diaboli invidia Hæreſes Albigenſium cæperunt pullulare, vel (ut veriùs dicam) matureſcere.* ——— *Cujus vires erant tam validæ, ut omne triticum fidei gentis illius verſum videretur in lolium erroris.* Cùm igitur nulla ſæculo XII. contra Albigenſes convocata fuerint Concilia, ſed dumtaxat ſæculo decimo tertio, de his ſuo loco, ſeu in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam ſæculi decimi tertii opportuniùs diſſeremus. Hìc autem referam, juxta Ordinem Chronologicum Concilia, in quibus duodecimo ſæculo errores Waldenſium fuerunt ab Eccleſia damnati. Et primò quidem anno milleſimo centeſimo ſexageſimo habitum eſt in Anglia contra *Waldenſium*, ſive *Publicanorum* errores Concilium Oxonienſe, de quo fusè agit *Guillelmus Neubrigenſis* lib. 2. cap. 13. ut legere eſt Tomo 10. Conciliorum. *Venerunt* quippè *iiſdem diebus*, ut ait citatus ille Scriptor, *erronei quidam in Angliam ex eorum (ut creditur, genere) quos vulgò Publicanos vocant. Hi nimirùm olim ex Gaſconia incerto auctore habentes originem, regionibus plurimis virus ſuæ perfidiæ infuderunt. Quippè in latiſſimis Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæque Provinciis tam multi hâc peſte infecti eſſe dicuntur, ut ſecundùm Prophetam multiplicati eſſe ſuper numerum arenæ videantur.* Refert poſteà *Guillelmus Neubrigenſis*, quo pacto *Henricus II.* Angliæ Rex ejuſmodi hæreticos in ſuo Regno deprehenſos in carcerem detrudi juſſerit, eoſque ab Epiſcopis in Concilio Oxonienſi congregatis damnatos, atque contumaces, ſpectante populo, virgis coërcitos ab urbe expulerit, *diſtrictè prohibens, ne quis eos vel hoſpitio recipere, vel aliquo ſolatio confovere præſumeret.* Sed hæc de Concilio Oxonienſi contra Waldenſes in Anglia habito jam in ſuperiori Colloquio me obſervâſſe memini. Quare, ne iteratis repetitionibus tibi tædium ingeram, quatuor alia Concilia Nationalia, nimirùm *Turonenſe*, *Lumbarienſe*, *Toloſanum*, & *Senonenſe*, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo contra Waldenſes coacta ſunt, breviter hìc recenſebo. *Alexander III.* Pontifex Maximus, relictâ Italia, quæ, ob Schiſma à *Friderico Ænobarbo* Imperatore in Eccleſia excitatum, armis perſtrepebat; in Gallias appulit, & anno MCLXIII. Turonenſem convocavit Synodum, in qua non ſolùm in *Octavianum* Antipapam dictum *Victorem IV.* ab eodem Imperatore intruſum, & in ejus ſectatores excommunicationis ſententiam tulit, verùm etiam nefaria Waldenſium hæreticorum dogmata damnavit, & Chriſtianis præcepit,

cepit, ut illorum hæreticorum conſortium fugerent, ſicut videre eſt in Canone quarto hujuſce Concilii his verbis concepto: *In partibus Toloſæ damnanda hæreſis dudùm emerſit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca ſe diffundens, per Guaſconiam & alias Provincias quamplurimas jam jam infecit. Quæ dum in modum ſerpentis intra ſuas evolutiones abſconditur, quantò ſerpit occultiùs, tantò graviùs dominicam vineam in ſimplicibus demolitur. Unde contra eos Epiſcopos omnes Domini Sacerdotes in illis partibus commorantes vigilare præcipimus, & ſub interminatione anathematis prohibere, ut, ubi cogniti fuerint illius hæreſis Sectatores, ne receptaculum quiſquam eis in terra ſua præbere, aut præſidium impertire præſumat. Sed nec in venditione, aut emptione aliquâ cum eis omninò commercium; ut, ſolatio humanitatis amiſſo, ab errore viæ ſuæ reſipiſcere compellantur. Quiſquis autem contra hæc venire tentaverit, tanquam particeps iniquitatis eorum, anathemate feriatur. Illi verò, ſi deprehenſi fuerint, per Catholicos Principes cuſtodiæ mancipati omnium bonorum amiſſione mulctentur.* Cætera legi poſſunt apud *Baronium* Tom. 12. Annalium Eccleſ. ad annum MCLXIII. Præter hunc Canonem quartum, quo damnantur hæretici Waldenſes, alios novem Canones pro inſtauranda Eccleſiæ Diſciplina condidit eadem Synodus Turonenſis, in quibus multa ſtatuuntur contra Clericorum avaritiam; uſuram, & Simoniam; contra Monachos, qui Medicinam, Phyſicas confectiones, & leges Civiles profitentur, contra nonnullos alios ejuſmodi abuſus, ac denique contra Ordinationes *Octaviani* Pſeudo-Pontificia, dicti *Victoris* IV. quæ irritæ fuerunt declaratæ, non quantùm ad ſubſtantiam, ſeu Characterem, ut ſæpiùs diximus, ſed quantùm ad exercitium & executionem Ordinum. Extant hujus Concilii Canones X. & Acta Tomo 10. Conciliorum.

Concilium Lumbarienſe, quod in Gallia Narbonenſi adverſus hæreticos Waldenſes anno MCLXXVI. fuit celebratum, fusè narrat *Baronius* ex *Hovedeno* in poſter. parte Annal. Anglic. Cum enim *Alexander* III. Pontifex Maximus ægerrimè ferret, Waldenſium Sectam magis in dies invaleſcere, & vires acquirere eundo, voluit rem in ipſis partibus peſte illâ infectis agitari, & ne haberent, unde conquererentur hæretici, doctiſſimos eorum ad Concilium evocari juſſit. Illi *Magiſtros* ſuos illuc delegârunt, & prætereà quatuor *Judices* Diſputationis & Controverſiæ, quæ in Concilio fieri debebat, delegerunt, videlicèt *Gerardum* Epiſcopum Albigenſem, *Rogerium* Abbatem Caſtrenſem, *Petrum* Abbatem Ardorelli, & *Ernaldum* Presbyterum Narbonenſem. Addiderunt & Abbatem de *Candilio*, de quibus etiam Catholici cum Hæreticis convenerunt. Admiſſi ſunt quoque Magnates & Barones plurimi illius regionis, ut utrinſque partis rationes & fundamenta audirent. Porrò, interrogati hi, qui hæreticorum partes propugnabant, de Fide, & Sacramentis, Vetus Teſtamentum audacter rejecerunt. Matrimonii Sacramentum repudiârunt, Baptiſmum parùm curârunt; Sacerdotem peccati lethalis labe infectum conſecrare Corpus & Sanguinem Chriſti apertè negârunt, neque Prælatis, qui luxu diffluerent, aut aliis vitiis dediti eſſent, parendum eſſe contenderunt. Hæc præcipua hæreſeos Capita diu fuerunt ultrò citròque agitata, tandemque damnata, ſed Concilii judicio obtemperare detrectârunt hæretici, dictitantes, ſe veritatem & viam ſalutis in ore habere, ac proindè *Bonos homines* ſe appellentes. Eorum Princeps *Oliverius* quidam, cui veluti Chriſto, aut Paulo Apoſtolo fidem adhibebant iſti Hæretici ab eo deluſi, ſicut *Baronius* Tomo 12. Annal. Eccleſ. ad annum MCLXXVI. fusè narrat ex *Hovedeno*. Extant etiam Acta integra hujuſce Concilii Lumbarienſis Tomo 10. Conciliorum. Paulò poſt celebrationem iſtius Concilii Lumbarienſis, *Petrus* Sedis Apoſtolicæ Legatus Toloſæ an. MCLXXVII. Concilium habuit, in quo damnati Waldenſes, & Toloſâ expulſi à *Ludovico VII.* Franciæ, & *Henrico II.* Angliæ Regibus, qui, teſte *Roberto de Monte* in Chronico, illuc ad extirpandam hanc Hæreſim profecti fuerant, receſſerunt *Albiam*, quæ eſt Albigenſium Civitas Metropolis, indeque Waldenſes cœperunt appellari *Albigenſes*. Hinc anno ſequenti, ſeu anno MCLXXIX. Concilium Oecumenicum Lateranenſe III. Canone XXVII. damnavit Hæreticos, qui Vaſconiam, Albigenſes, Toloſates, Arecomicos, & finitimas Provincias peſtilenti doctrinâ infeſtabant, qui nunc *Cathari*, nunc *Albigenſes*, nunc *Manichæi*, nunc *Paterini* vocabantur, quos unà cum illis, qui eos defendunt, vel recipiunt, anathemati ſubjicit Sacra illa Synodus, Principes verò, & populos Catholicos ad bella contra eos incitat, propoſitis, quemadmodum & in Sacris adverſùs Saracenos militiis, Indulgentiis & Pœnitentiarum relaxationibus. Denique, contra Waldenſes, dictos etiam *Popelicanos*, coacta eſt anno MCXCVIII. Synodus Senonenſis, in qua eorum fæculentiſſima Hæreſis damnata eſt. Quâ de re extant *Innocentii III.* Pontificis Maximi Epiſtolæ duæ cum Notis *Gabrielis Coſſartii* Tomo 11. Conciliorum part. 1. pag. 5. quarum una directa eſt ad *Michaelem* Archiepiſcopum Senonenſem. Altera ad *Petrum* Sanctæ Mariæ in Via lata Diaconum Cardinalem, Apoſtolicæ Sedis Legatum, & ad *Odonem* Epiſcopum Pariſienſem. Has duas Epiſtolas ſcripſit *Innocentius* III. Pontifex Maximus occaſione ſententiæ latæ in hoc Concilio Senonenſi contra Abbatem Sancti Martini Civitatis Nivernenſis, & Decanum ejuſdem Urbis Eccleſiæ, qui, ut teſtatur *Robertus* Monachus in Chronico Antiſiodorenſi, de peſtilentiſſimo Popelicanorum, ſeu Waldenſium, errore in Concilio Senonenſi fuerunt accuſati, ubi Abbas depoſitus, & Decanus ſuſpenſus, hancque in eos à Concilio prolatam ſententiam confirmavit *Innocentius* III. ad quem uterque fuerat à Concilio remiſſus. *Henricus Spondanus* Appamiarum in Gallia Narbonenſi Epiſcopus, & *Baronii* Continuator, aſſerit ad an. MCXCVIII. Concilium iſtud Senonenſe celebratum fuiſſe à *Petro* Capuano Cardinali, & Sedis Apoſtolicæ Legato. At *Gabriel Coſſartius* loco mox à me laudato *Spondanum* duobus teſtimoniis refellit. Primum eſt *Rigordi*, qui in *Geſtis Philippi Auguſti* Galliarum Regis teſtatur, *Petrum* Cardinalem in Gallias Legatum miſſum eſſe anno MCXCVIII. ut pacem inter Francorum, Anglorumque Regem componeret, eumque in Gallias ante exeuntem Decembrem ejuſdem anni non veniſſe affirmat. Cùm igitur Concilium Senonenſe habitum fuerit an. MCXCVIII. ei ante anni hujus finem præeſſe haud potuit *Petrus* Cardina-

dinalis, præſertim cùm ſanciendæ, cujus causâ delegatus erat, paci priùs operam nonnullam ab eo datam oportuerit, quàm de celebrandis aliâ de re Conciliis cogitaret. Alterum teſtimonium eſt *Innocentii III.* Papæ, cujus ex Epiſtolis duabus eâ de re ſcriptis oſtendit *Gabriel Coſſartius*, Archiepiſcopum Senonenſem huic Concilio præfuiſſe, ipſumque, & Epiſcopos Trecenſem, Antiſſiodorenſem, ac Nivernenſem Judices in ea cauſa fuiſſe. Hæc ſunt Concilia, in quibus Waldenſium hæreſis ſæculo Eccleſiæ duodecimo damnata ac profligata fuit.

D. De Conciliis, in quibus Hæreſes, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo emerſerunt; damnatæ ac protritæ fuerunt, ſatis hactenùs diſſeruimus. Supereſt, ut ſub finem hujuſce noſtri Colloquii pauca attingamus de Conciliis Nationalibus, quæ pro reformatione morum, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtauratione variis in locis eodem ſæculo fuerunt celebrata?

M. Ad reformandos fidelium mores & ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam multa Concilia Nationalia, præſertim in Gallia, Angliâ & Hiſpania duodecimo Eccleſiæ ſæculo fuerunt convocata, quorum præcipua hìc breviter referam, incipiendo à Conciliis, quæ in causa *Philippi* hujus nominis *I.* & *Philippi Auguſti* Galliarum Regum celebrevit Eccleſia Gallicana. *Philippus I.* Franciæ Rex, ſicut jam obſervavimus in Colloquio primo, in Hiſtoriam ſæculorum decimi & undecimi, *Bertham* filiam *Florentii* Hollandiæ Comitis in matrimonium duxerat, & ex ea *Ludovicum* genuerat, & *Conſtantiam*; ſed affinitatem poſteà cauſatus, eam repudiavit, & *Bertradam*, uxorem *Fulconis* Andegavenſis Comitis, conſanguinitate ſibi junctam rapuit, & cum maximo ſcandalo in uxorem, ſeu potiùs concubinam aſſumpſit. Has inceſtas & adulteras nuptias *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus, multique alii priſcæ integritatis Gallicani Antiſtites reprobârunt, earumque celebritati intereſſe noluerunt. *Urbanus II.* Papa *Philippo* Regi ſacris interdixit, niſi *Bertradam* dimitteret, eumque obedire detrectantem in Synodo Claromontana anno milleſimo nonageſimo quinto habitâ, & *Bertradam* ejus pellicem excommunicavit. Hâc ſententiâ perculſus *Philippus* Rex dimiſit quidem *Bertradam*, ſed illam paulò poſt revocavit, & contra omnes *Urbani II.* preces ac minas, nullâque in ipſum latæ excommunicationis habitâ ratione retinuit. Quapropter, *Paſchalis* II. ſucceſſor *Urbani* II. ubi Pontificatum adeptus eſt, per *Joannem* & *Benedictum* Cardinales Legatos ſuos Concilium Pictavienſe anno MC. celebravit, in quo iterum in *Philippum* Francorum Regem lata eſt excommunicationis ſententia, ſicut teſtantur *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico, & *Gaufredus Groſſus* in Vita Sancti *Bernardi* primi Abbatis Tironienſis in Diœceſi Carnotenſi. Reſipuit tandem *Philippus* Rex anno milleſimo centeſimo quarto, & *Paſchali* II. Pontifici Maximo pro ſua abſolutione ſupplicavit. Annuit *Paſchalis* Pontifex, & negotium iſtud commiſit *Richardo* Cardinali Albanenſi Epiſcopo, & Sedis Apoſtolicæ Legato, qui in Gallias cùm veniſſet, *Balgentiaci* (quod eſt oppidum duodecimo ab urbe Aurelianenſi milliario diſtans) die xxx. menſis Julii anni MCIV. Concilium congregavit, in quo Philippus Rex, & Bertrada *carnalem copulam, immò mutuam collocutionem abjurare uſque ad Papæ diſpenſationem paratos eſſe ſe proteſtantur.* Verùm, Balgentiacenſe Concilium (Rege ſe male eſſe tractatum clamitante) re infectâ ſolutum eſt. Rex per ſe & per *Ivonem*, & alios Epiſcopos diſpenſationem probantes, ad *Paſchalis* Papæ *aures pulſat*, Cauſamque ſuam temperari rogat, ut videre eſt in Epiſtola centeſima quadrageſima quarta, quam *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus eâ de re ad Paſchalem Summum Pontificem ſcripſit, & quam recitat *Baronius* ad annum MCIV. Poſthæc, *Paſchalis II.* Pontifex Maximus abſolutionis *Philippo* Regi & *Bertradæ* impartiendæ poteſtatem fecit *Lamberto* Atrebatenſium Epiſcopo, cum trium Provinciarum Epiſcopis, Remenſis, Senonenſis, ac Turonenſis; ſi tamen *Richardus* Cardinalis, quem antea Legatum miſerat, jam è Galliis exceſſiſſet. *Lambertus* itaque IV. Nonas Decembris anni MCIV. vel, ut alii volunt, MCV. Pariſiis Synodum habuit, in qua Philippum Regem abſolvit, poſtquàm, ſecundùm Summi Pontificis litteras, tactis Sacro-Sanctis Evangeliis, peccatum & conſuetudinem carnalis & illicitæ copulæ, quam hactenùs cum Bertrada exercuerat, palàm, devotè ac humiliter abjuráſſet, ſolemnique juramento ſe ie obſtrinxiſſet, eum eadem quoque fœmina mutuum colloquium & contubernium, niſi ſub teſtimonio perſonarum minimè ſuſpectarum, ſe deinceps non ampliùs habiturum. Idem juramentum præſtitit *Bertrada*, antequam abſolutionem impetraret. Hoc Juramentum tàm *Philippi* Regis, quàm *Bertradæ*, aliaque in hoc Concilio Pariſienſi geſta ex MS. Corbejenſi refert *Lucas Dacherius* tom. 3. *Spicilegii*, & ex eo *Labbeus* tom. 10. Conciliorum, pag. 742, ubi exhibet Epiſtolam *Lamberti* ad *Paſchalem II.* quam ex Codice MS. Igniacenſi P. *Sirmondus* deſcripſit.

Non minores turbas ſub finem duodecimi ſæculi excitavit in Eccleſia Gallicana *Philippus Auguſtus* Galliarum Rex, qui ao. MCXCIII. *Canuti* Danorum Regis ſororem *Ingeburgim*, formoſiſſimam, & caſtiſſimam Virginem in uxorem duxerat, ſed poſtridiè nuptiarum, facto cum *Ingeburge* Regina divortio, novum iniit conjugium an. MCXCVI. cum *Maria* Ducis Bohemiæ, Moraviæque filiâ. De injuria ſorori, ſibique illata *Canutus* Danorum Rex apud *Cæleſtinum III.* Pontificem Maximum conqueſtus eſt. Pontifex duos in Galliam miſit Legatos, *Meliorem* Presbyterum Cardinalem, & *Cencium* Subdiaconum, qui eodem anno Pariſiis Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Abbatum totius Regni Synodum convocârunt. Verùm, Antiſtites in hoc Concilio Pariſienſi congregati metu Regis territi, facti ſunt velut canes muti non valentes latrare; nec quidpiam contra illicitas Regis nuptias mutire auſi ſunt. Defuncto *Cæleſtino* Papa, *Innocentius III.* ejus Succeſſor, miſit in Gallias Legatum *Petrum Capuanum* Cardinalem, qui Gallicanorum Præſulum Synodum Divione menſe Decembri anni MCXCIX. congregavit, in qua, fulmen à Cardinali, cæteriſque Patribus vibrandum ut averteret *Philippus Auguſtus* Rex, ad ipſum Pontificem per Oratorem appellavit. Sententiam aliquamdiù ſuſpendit Legatus, quam tandem promulgavit in Concilio, quod anno MCC. Viennæ in Galliis convocavit, & Regi totique Galliarum Regno Sacris interdixit. Huic univerſali Interdicto

per

per octo menſes ſuppoſitum eſt Galliatum Regnum, illudque tandem ſolvit *Octavianus* Oſtienſis Epiſcopus Cardinalis, & Sedis Apoſtolicæ Legatus in Concilio Nigellenſi, ſeu Nivellenſi inſtabantie, quod menſe Septembri ejusdem anni MCG. ad hujus cognitionem Cauſæ eb eo indictum aſt, ot videre eſt apud *Rogerium Hovedenum* poſter ioti patte Annalium Anglic. ad annum MCC. Denique, enno ſequeoti, ſeu anno MCCI. habita eſt Synodus Sueſſioneoſis, in qua poſt multas Juriſperitotum de matrimonio *Philippi Auguſti* dirimendo, vel confirmando diſputationes, *Philippus* Rex, qui Concilio præſens ederat, longioris moræ tædio affectus*, ſibique coottariem Patrum ſuboduratus ſenteotiam, ſummo manè, inſalutatis omnibus, iodè receſſit, & *Ingeburgim* Reginem legitimam uaorem ſoam, in Regiem reduxit, quam tamen coojugali amore per multoa adhuc ennos diligere haud potuit, hoc eſt, usque ad an. MCCXIII. quo tandem *Philippus Auguſtus*. poſt viginti fermè diſſenſioois annos *Ingeburgim* conjugem ſuem in gratiam recapit; *magna populorum lætitia, ob egregias Reginæ virtutes, & in amariſſimis ærumnis longanimitatem, qua multos annos apud Stampas in arcta cuſtodia tranſegerat*, ſicut ait *Spondanus* Continuetor *Baronii* ad ennum MCCXIII. num. 6. Ad petitionem *Philippi Auguſti* Gelliarum Regis *Innocentius* III. Pontifex Maximus liberos, quos idem *Philippus* Rex ea *Maria* ſoperducte uxore ſuſceperet, nempè *Philippum*, & filiem, nomine *Joannam*, natalibus reſtituit, & poſt metris ipſorom obitum lagitimos hæredes declaravit literis datis aono quarto Pontificatus ſui, quas edidit *Baluzius* ad calcem libri 5. Epiſtolarum *Innocentii* III. pag. 684. Cum vero eamdem gratiam *VVillelmus* Comes Montispaſſuleni pro filiis, qooe ex ſuperducte uxore periter ſuſceperet, poſtulaſſet; illem negavit idem Pontifex, tom quia *Philippus* Rex Legati Apoſtolici ſentaotiâ fuetet ab uxore *Ingeburge* ſepatetus, & altem, ſeu *Mariam* ſuperduxerat, ex que geminam ſuſceperat prolem, anteqoem Apoſtolica de non contrahando matrimonio cum altera prohibitio àd ipſom pervooiret; Comes verò proprio judicio uxorem ſuam temerè tepodiaverat. Tum quia etiam *Philippus* Rex conſanguinitatem matrimonium dirimentem *Ingeburgi* Regioæ objecerat, & ad eam probandam teſtes induxerat coram Legato, qui iſtud matrimonium diſſolverat, quamvis ejus ſententia fuerit poſtmodum abrogata, non quòd contra jus lata eſſet, ſed quia judiciarius ordo in ea ſervatus non fuiſſet; pendente autem conſeoguinitatis quæſtione, da filiis ex ſuperducta uxore ſuſceptis dubitari poterat, an legitimi eſſent, vel illegitimi? qood certè dici haud poterat de filiis, qoos Comes Mootispeſſulani ea ſoperducta oxore ſuſceperat, quia nihil repudiatæ nxori objecerer, quod juſtem divortio occaſionem dare potuiſſet. Hæc de Cauſa tàm *Philippi* I. quàm *Philippi Auguſti* Gelliarum Regum braviter hic referenda eſſe duxi, quoniam ad illam dirimendam multa in Galliis duodecimo Eccleſiæ ſæculo Concilia Netionalie fuerunt celebrata. Progrediamur nunc ed Concilia Nationelia, quæ in Galliis ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam fuerunt eodem ſæculo convocata. In Concilio *Pictavienſi*, quod, ut ſuperiùs obſervevimos, habitum aſt anno MC. in rem Diſciplinæ tàm Eccleſiaſticæ, quam Monaſticæ ſexdecim conditi ſunt Caoones, qui *Baronii* tempore latabant, ſed nunc extant Tomo 10. Conciliotum peg 724. ubi etiem obſervatot, Canonea decem, quos *Baronius* tribuit huic Concilio Pictevienſi celebrato anno milleſimo centeſimo, pertinere ed aliud Concilium Pictavienſa habitum anno milleſimo ſeptuegeſimo octevo, cui præfuit *Hugo* Dianſia Epiſcopus Legatus *Gregorii VII.* Papæ, & de quo diſertam mentionem facit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico pag. 202. Concilium *Trecenſe I.* Præſide *Richardo* Cerdineli Epiſcopo Albenenſi, & *Paſchalis II.* Pontificis Maximi Legato habitum eſt anno MCIV. in quo *Hubertus* Silvanectenſis Epiſcopus Simooiæ accuſatus jurejurando ſe purgevit, ot videre eſt io Epiſtola *Ivonis* Epiſcopi Carnotenſis ad *Paſchalem* II. & epud Editores Coociliotum Tomo 10. pag. 738. ubi etiem referuntur aliqoot Privilegie, quæ in eadem Synodo quibusdam Abbatiarum Eccleſiis fuerunt conceſſa. Concilium *Trecenſe II.* Circa Aſcenſionem Dominiâ *Paſchali II.* Pootifice Maximo celebtetum eſt, in quo Simoniaci, Laici, Beneficiorom Collatores, & terum Eccleſiaſticerom inveſotes fuerunt eacommuoicati, ſicut Collectores Conciliorum Tomo 10. pag. 754. ex Abbate Urſpergenſi, ex *Sugerio* cœoobii Sancti *Dionyſii* propè Periſios Abbate, & ea altis Scriptoribus referunt. Coocilium *Toloſanum I.* pro Sacre io Hiſpaniam Expeditione adversùs Saracenos, ſub quorum jugo miſerè gemebent hoc tempore Hiſpani, habitum eſt an. MCXVIII. eujus meminit Chronicon Malleecenſe ad hunc annum, & deeo etiam agoni Collectores Conciliorum Tom. 10. pag. 824. & *Joſephus de Aguirre* Card. tom. 3. Collectionis Maximæ Conciliorum Hiſpaniæ pag. 334. Concilium *Toloſanum II.* indixit *Calliſtus II.* Pootiſex Maximus anno MCXIX. in qoo Diſciplinæ Eccleſiaſticæ decem conditi iuot Caoooes de Ordinationibus, primitiis, & oblationibus, contre Hæreticos, Simoniam & alienationem Booorum Eccleſiaſticorum, Acte illios Coocilii, quæ edidit *Catellus* lib. 2. *Comitum Toloſæ* cep. 3. eatent cum Epiſtola Synodali *Calliſti* Papæ, & decem illis Canonibus Tomo X. Conciliorum pag. 856. Concilium *Turonenſe* ab *Alexandro* III. Pontifice Maaimo coactum eſt an. MCLXIII. in quo decem pro Diſciplina Eccleſiaſtica ſenciti ſunt Cenones, de quibus, ſicut & de bis, quæ in eadem Synodo geſte ſont, ſuperius ſetis egimus diſſerendo de Conciliis, quæ contre hæreticos Vvaldenſes, & Albigenſes ſæculo Eccleſiæ XII. fueroot celabteta. Concilium *Abrincatenſe* apud Normannos coogregatum eſt an. MCLXXII. oui præfuerunt *Theodinus*, & *Albertus* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legati. In eo *Henricus* II. Angliæ Rex, poſtquàm à cæde *S. Thomæ* Cantnerienſis Archiepiſcopi ſeſe juramento purgaſſet, abſolutus eſt; & tredecim Caoones de moribus Eccleſiæ, ſeu ad reſerciendam Eccleſiæ Diſciplinam conſtituti ſont, quos refarunt *Rogerus Hovedenus* patta poſteriori Annal. Anglic. & Collectores Cooćiliotum Tomo X. peg. 1458. Danique, enno milleſimo centeſimo nonageſimo quinto Magiſter *Michael* Sedis Apoſtolicæ Legatus Concilium apud Montem Peſſulanum celebravit, cui interfuare Præleti Eccleſiarum Proviociæ Narbooeoſis, in hoc Monſpelienſi Concilio multe de variis Eccleſiæ

ſiæ negotiis, & Clericorum moribus ſtatuta ſunt. ſed præſartim ſancitum eſt, ut arma contra Saracenos, qui in Hiſpaniam irruperant, ſumerantur. *Stephanus Baluzius* hoc Concilium primus in lucem edidit *Conc. Gall. Narbon.* pag. 28. & inde *Labbeus* illud intaruit Tomo X. Concil. pag. 1796. ubi etiam exhibet Notam *Baluzii* exiſtimantis, iſtud Concilium Monſpelienſe coactum fuiſſe à *Michaële*, cùm in Hiſpaniam proficiſcaretur. Lagatinnam illic obiturus nomina *Cœleſtini* III. Papæ, occaſione irroptionis Saracenorum contra Chriſtianos in finibus Hiſpaniæ & Gallæciæ, quæ tam latè & atrocitar ſævit, ut Rex Hiſpaniæ metu pariculi perterritus, conditione cum eis factâ, in Regnum Regis Franciæ demigrârit, pactâ pace cum Ethnicis uſque in Pentacoſten anni ſequantis, ſeu MCXCVI. ſed hactenus ſatis da Conciliis Nationalibus, quæ duodecimo ſæculo ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam fuerunt in Galliis celebrata.

D. Eadem, ſi placet, brevitate percenſe Concilia Nationalia, quæ in Anglia ad reſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam fuerunt ſæculo duodecimo enacta.

M. Complura tum ad vindicanda Eccleſiæ jura tum ad pravos Clericorum reformandos mores in Anglia; præſertim Londini, duodecimo ſæculo habita ſunt Concilia Nationalia, quæ hic, ne longius, quàm par ſit, noſtrum protrahatur Colloquium, paucis indicare ſufficiat. In primis, anno milleſimo centaſimo ſecundo *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, & totius Angliæ Primas, Londini celebravit Concilium, in quo, præter multa Diſciplinæ Eccleſiaſticæ neceſſaria conſtituta, nonnulli Abbates propter Simoniam, vel alias ob cauſas, Concilii ſententiâ damnati ſunt atque exauctorati. Extant Acta iſtius Concilii Londinenſis I. & tàm Eccleſiaſticæ, quàm Monaſticæ Diſciplinæ Canones undetriginta, ſeu potiùs horum Canonum *Breviarium* ex S. Anſelmi Operibus excerptum apud *Eadmerum* lib. III. Hiſtoriæ *Novorum* pag. 67. & apud Collectores Conciliorum Tomo X. pag. 728. Concilium *Londinenſe* II. indictum eſt an. MCVII. in quo *Henricus* I. Angliæ Rex Inveſtituras per Annulum, & Baculum Paſtoralem dimiſit, ſtatuitque, ut deinceps *per donationem baculi Paſtoralis, vel annuli quiſquam de Epiſcopatu vel Abbatia per Regem, vel quamlibet Laicam manum unquam inveſtiretur in Anglia*, ſicut teſtatur *Eadmerus*, qui huic Concilio Londinenſi adfuit, lib 4. *Hiſtoria Novorum.* De hoc Concilio Londinenſi legendus etiam eſt *Petrus Bleſenſis* in Continuatione *Ingulphi* oatione Angli pag. 126. ubi hæc habet: *Quantum tunc gaudium agitabat Clerus, quàm devotus arridebat populus, quàm ſolemniter & ſanctè omnes & ſinguli Regis animum ad ſydera extollebant, nullus edicerat, nec Tullius edoceret.* Concilium *Londinenſe* III. habitum eſt an. MCVIII. in quo ad extinguendum concubinarum uſum, qui inter Clericos tum temporis graſſabatur, decem conditi ſunt Canones, & graves in transgreſſores pœnæ decretæ, nec non in Decanos, aut Archidiaconos cum eis conniventes. Extant X. illius Concilii Canones apud *Eadmerum* lib. 4. *Hiſtoria Novorum* cap. 3. Concilium *Londinenſe* IV. coactum eſt anno MCIX & in eo cauſa *Thoma* Eboracenſis, obedientiam *Anſelmo* præſtare recuſantis, excuſſa ac definita eſt, atque, jubente *Henrico I.* Angliæ Rege, *Thomas* Eboracenſis Archiepiſcopus in conſecratione ſua Canonicam obedientiam Sedi Cantuarienſi præſtitit, ſicut refert *Eadmerus* lib. IV. *Hiſtoria Novorum* pag. 97. Concilium *Londinenſe V.* convocatum eſt an. MCXXV. aique præfuit *Joannes de Crema* Cardinalis, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, in quo ad corrigendos pravos Clericorum mores ſeptemdecim conſtituti ſunt Canones, qui unà cum *Honorii II.* Pontificis Maximi aliquot Epiſtolis ad hanc Synodum pertinentibus extant tomo X. Conciliorum pag. 911. Referunt nonnulli Scriptores Angli, *Joannem de Crema* Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui in hac Synodo legem adversùs Clericos Concubinarios tulerat, eadem nocte, poſt Miſſam celebratam, cum meretrice in lecto fuiſſe deprehenſum. At *Baronius* ad annum MCXXV. pluſibus momentis evincit, hoc crimen falsò à quibusdam Scriptoribus Anglis *Joanni de Crema* impactum fuiſſe. Prætarquàm quòd, etiamſi in hoc crimen prolapſus fuiſſet *Joannes de Crema*, inde tamen adversùs Eccleſiam Romanam nihil extundere poſſent hæretici noſtri temporis, quia, ut optimè obſervat *Spondanus* ad annum MCXXV. *Nec ipſa ſibi hoc vindicat Romana Eccleſia, ut Legatos ſuos omni carere turpitudine aſſerat; cùm & ipſe Deus inter Angelos ſuos, & Chriſtus Dominus inter Apoſtolos à ſe electos repererit pravitatem.* Concilium *Londinenſe VI.* celebratum eſt anno MCXXVII. Præſide *Willelmo* Cantuarienſi Archiepiſcopo, & Sedis Apoſtolicæ Legato. In eo Eccleſiaſtica Diſciplina Canonibus viginti duobus ſancita eſt, & Canonibus V. VI. & VII. Presbyteris & Canonicis prohibitum, ne uxores vel concubinas haberent. Immo in Canone VII. ſtatuitur, *ne ab aliqua poteſtate minore, vel majore detineantur* hujusmodi concubinæ, *ſed liberè eisdem miniſtris Eccleſiæ tradantur, & Eccleſiaſtica diſciplina vel ſervituti Epiſcopali judicio mancipentur.* Acta hujus Synodi deſcribunt *Matthæus Pariſius* In Chronico ad annum MCXXIX. & Florentii Vvigorinienſis Continuator ad annum MCXXVII. ubi etiam XXII Canones exhibentur, qui etiam extant Tomo X. Conciliorum pag. 992. Concilium *Londinenſe VII.* congregatum fuit an. MCXXXVIII. Præſide *Alberico* Cardinali, Epiſcopo Oſtienſi, & *Innocentii* II. Pontificis Maximi Legato. Extant Acta, & Canones Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſeptemdecim Tomo X. Conciliorum pag. 992. Concilium *Londinenſe VIII.* celebratum eſt anno MCLXXV. in quo novendecim Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Canones de continentia, ſobrietate, & honeſtate, vitâ & moribus Clericorum & Monachorum, de Sacramentis, de Decimis integrè perſolvendis, matrimoniis clandeſtinis, uſura, Simonia, & de aliis tollendis abuſibus conditi ſunt, extantque apud *Rogerium Hovedenum* parte poſteriore Annal. Anglic. & apud Collectores Conciliorum Tomo X. pag. 1461. His Conciliis, quæ Londini in Anglia XII. Eccleſiæ ſæculo ad reſtaurandam Eccleſiaſticam Diſciplinam fuerunt celebrata, addi meritò debet Concilium Eboracenſe, quod anno MCXCV. in Anglia habitum eſt, Præſide *Huberto* Cantuarienſi Archiepiſcopo & Sedis Apoſtolicæ Legato, in quo duodecim Canones de modeſto habitu Clericorum, de non frequentandis tabernis, de vitando ſuſpe-

ſuſpectarum mulierum contubernio, nec non de diſciplina & Regulis, quæ obſervati debent in adminiſtratione Sacramentorum Baptiſmi, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, conditi ſunt. Extantque apud *Rogerium Houedenum* in Annalibus Angliæ part. II. & apud Collectores Conciliorum Tomo x. pag. 1791. Hæc ſunt in ſumma Concilia Nationalia, quæ pro bono Eccleſiæ regimine, ejuſqueDiſciplinæ inſtauratione duodecimo ſæculo fuerunt in Anglia celebrata.

D. Ut plenior ſit, atque omni ex parte abſoluta Conciliorum Notitia, quam hactenus tradidiſti, ſupereſt, ut in fine hujuſce noſtri Colloquii attexas Concilia Nationalia, quæ duodecimo ſæculo ad ſanciendam EccleſiæDiſciplinam in Hiſpania habita ſunt.

M. *Joſephus de Aguirre* S.R.E. Cardinalis Tomo 3. *Collectione Maxima Conciliorum omnium Hiſpaniæ* exhibet, ac perdoctis Notis illuſtrat ſingula Concilia Nationalia, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo in Hiſpania fuerunt convocata. Quapropter in his referendis Conciliis diù non immorabimur, ſed eorum dumtaxat ſeriem juxta ordinem temporis diſponere, & breviter, quantùm fieri poterit, texere ſatagemus. Concilium *Fuſſelenſe* apud Sanctam Mariam *de Huſillos* propè Paleotiam in Hiſpania, Præſide *Richardo* Sedis Apoſtolicæ Legato, celebratum eſt circa annum MCIV. ſicut multis momentis Card. *de Aguirre* Tomo 3. Conciliorum Hiſtoriæ pag. 317. probat contra *Sandovalium*, qui iſtud Fuſſelenſe Concilium refert ad annum MCXXXV. In eo potiſſimùm diſceptatio fuit de regendis finibus, ſive de terminis dividentibus Oxomenſem Epiſcopatum ab Occenſi, ſeu Burgenſi. Deinde, quædam circa Officium divinum tractata ſunt. Denique, cautum fuit extirpandæ incontinentiæ Clericorum, quorum multi tanquàm uxorati vivebant; ſed irrito penè conatu, cùm id vitium altas radices egiſſet, quod tamen annis ſequentibus eliminatum fuit. Concilium *Carrionenſe*, Præſide *Bernardo* Archiepiſcopo Tolerano & Sedis Apoſtolicæ Legato, celebratum eſt in fine anni MCX. vel ineunte anno ſequenti MCXI. In eo ventilata fuit cauſa adversùs *Gundiſalvum* Mindonienſem Epiſcopum, qui duos Archipresbyteratus cum dimidio contra jus Eccleſiæ Compoſtellanæ violenter retinebat, ut patet ex litteris *Bernardi* Archiepiſcopi Toletani, quas ad eumdem *Gundiſalvum* poſt celebratum iſtud Concilium directas exhibet Cardinalis *de Aguirre* pag. 318. Non poſt multum temporis idem *Bernardus* Toletanus ArchiepiſcopusConcilium *Legionenſe*, circa annum Chriſti MCXIV. indixit, ſed quid in eo actum fuerit, omninò latet, ut videre eſt apud Card. *de Aguirre* pag. 319. Aliud Concilium eodem anno MCXIV. *Palentinum* convocavit *Bernardus* Archiepiſcopus Toletanus & Summi Pontificis Legatus, in quo ſubverſionibus & calamitatibus, quæ Eccleſias Hiſpaniarum tantopere exagitaverant, Patres finem imponere ſollicitè ſtuduerunt; & *Petrum* Capellanum Reginæ ad Sedem Lucenſem canonicè electum, Epiſcopum conſecrârunt. Extant Acta, aliaque hoc Concilium Palentinum ſpectantia, & in Hiſtoria Compoſtellana MS. alioque *Garſiæ Louiſæ* Codice MS. eruta apudCardinalem *de Aguirre* Tomo III. *Conc. Hiſp.* pag. 319. & ſeqq. Ad eumdem annum MCXIV. referri debet Concilium *Compoſtellanum*, quod *Didacus Gelmirez* ejuſdemSedis Epiſcopus celebravit, & in quo multa adDiſciplinam Eccleſiaſticam, quædam ad communem utilitatem ſalubriter ſancita ſunt. Extant Canones viginti quinque hujuſce Concilii *de Judicibus*, *de Calumniis & Cauſis Pauperum*, *de Proditoribus & Latronibus*, *de Die Dominico*, *de Quadrageſima*, *de Viariis*, *de Rebus captivorum*, *de Muratoribus & peregrinis*, *de Clericis* &c. Quos ex codice MS. Mondexarenſi cum Codice MS. Toletano publicavit Card. *de Aguirre* Tomo III. *Conc. Hiſp.* pag. 322. & ſeqq. Concilium *Ovetenſe* in Aſturia, Præſide *Pelagio* hujus urbis Epiſcopo, habitum eſt die Pentecoſtes anni MCXV. Extant hujus Concilii contra Prædones, ſacrilegos, & diverſi generis maleficos, qui in Aſturiarum partibus graſſabantur, tres Canones, quibus adjectæ ſunt ſubſcriptiones tum Nobilium, tum Epiſcoporum, quibus Synodales illi Canones confirmantur. Quæ omnia ex Codd. MSS. Toletanis deprompta, Card. de *Aguirre* eruditis Notis illuſtravit Tomo III. *Conc. Hiſp.* pag. 324. & ſeqq. Concilium *Palentinum II.* in Hiſpania Tarraconenſi, Præſide *Raymundo* Archiepiſcopo Toletano, habitum eſt anno MCXXIX. primâ Quadrageſimæ hebdomade. In eo plurima ad Eccleſiæ, & Regni commodum, ad inſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam ſtatuta ſunt, ac jus Emeritanæ Eccleſiæ Compoſtellano Archiepiſcopo reſtitutum. Extant hujus Concilii Canones XVII. de *Proditoribus publicis*, *de Concubinis Clericorum ejiciendis*, *de Monachis vagis*, *de Excommunicatis*, *de Adulteris & Inceſtuoſis ſeparandis*, *de Laicorum Inveſtituris*, *de Obedientia Regi fideliter & ſine dolo ab omnibus præſtanda*, *&c.* Hos XVII Canones exCodice MS. Mondexarenſi exhibet Card de *Aguirre* Tomo 3. *Conc. Hiſp.* pag. 348. Concilium *Legionenſe* habitum eſt anno MCXXXV. & eo multa ad obſequium Dei, & ad utilitatem Regni ſtatuta ſunt, quæ à Cardinali *de Aguirre* accuratè referuntur Tomo III. *Conc. Hiſp.* pag 344. Celebrata eſt anno ſequenti, MCXXXVI. Synodus *Burgenſis*, in qua, Præſide *Guidone* Cardinali & Sedis Apoſtolicæ Legato, plura circa ordinem divini Officii ſancita ſunt, ut ait ſæpè citatus Card. de *Aguirre* pag. 345. Idem *Guido* Cardinalis indixit anno MCXXXVII. Concilium *Vallis Oletanum* cujus meminit Card. *de Aguirre* pag 347. Sed quid in eo Concilio geſtum ſit, nos ferè latet. Nec melioris notæ ſunt, quæ de Concilio *Tarraconenſi* anno MCXLVI. & de Concilio *Palentino* anno MCXLVII. celebratis refert idem Card. de *Aguirre* pag. 354. nec non etiam ea, quæ habet pag. 364 de Concilio *Vallis. Oletano* Generali, quod, Præſide *Hyacintho* Cardinali, & Sedis Apoſtolicæ Legato celebratum eſt an. MCLV. Cùm igitur nota non ſint ea, quæ in prædictis Conciliis duodecim Eccleſiæ ſæculo in Hiſpania celebratis geſta ſunt, illa lævi brachio attigiſſe ſufficiat. Poteris tamen, ſi tibi per otium liceat, adire ſæpiùs laudatum Cardinalem *de Aguirre*, qui in exquirendis ac illuſtrandis veteribus Hiſpaniæ Monumentis, præſertim illis, quæ manuſcripta in antiquiſſimis Bibliothecis per multa ſæcula latuerant, maximam adhibuit diligentiam, eaque, poſt maturum ac diu-

R.P, Hyacinthi Hiſt. Eccl, Tom. IV.

T 2 tur-

tutnum Criterium, ſummæ Reipublicæ tàm Eccleſiaſticæ, quàm litterariæ emolumento publici juris fecit.

D. Hæc ſunt igitur omnia Concilie, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo variis in locis fuerunt celebrete?

M. Aliquot Concilia, quæ tanti non ſunt ponderis, conſultò prætermiſi. Hic tamen nunm, quod in Dalmatia aono milleſimo centeſimo nonsgeſimo nono *Joannes Cappellanus* & *Simon* Subdiaconus Sedis Apoſtolicæ Legati, Auctoritete *Innocentii* III. Pontificis Maximi ad curandam Eccleſiæ Diſciplinam celebrarnnt, adjicere haud pigebit. In boc Dalmatiæ Concilio duodecim coditi ſunt Canones, de non dandis aut recipiendis in Ordinationibus pecuniis; de Clericorum cœlibatu, & Ordinationnm temporibus, de Oblationum, & Decimarum Canonica in quetuor partes diviſione ac diſtributione; de Sigillo Confeſſionis Sacramentalis inviolatè ſervando ſub pœue privationis Officii & Beneficii; de severentia Sacerdotibns exhibenda, & de excommunicatione eorum, qui ſacris bominibus violentas manus injiciunt, Summo Pontifici, vel ejus Legatis reſervanda; de prohibendis Matrimoniis inter conſanguineos in qnatto gradu, vel infra, ſub pœne excommunicationis; de ſervanda Tonſura Clericali; de excommunicationis anathemate quo percelluntur Clerici, qui de manu laica Beneficie Eccleſiaſtica ſuſcipiunt, & Laici dantes; nec non illi, qui theſauree Eccleſiarum injuſtè poſſident, ee viri, qui oxores ſuas, ſine Eccleſiæ judicio, dimittunt. Uodecimus Canon nothos à Sacris Ordinibus arcet; denique, duodecimus probibet, ne ullus ad Sacerdotii gradum promoveatur, niſi trigeſimum ennum expleverit. Extant duodecim iſtius *Dalmatici* Concilii Canones Eccleſiaſticam Diſciplinam ſpectantes Tom. 11. Concillorum par. 2. pag. 7. Sed hic noſtro de Conciliis Colloquio finem ec metam imponamus, elterum poſtridiè habituri, in quo diſſeremus de Viris Illuſtribus, qui doctrina ac ſanctitatis famâ celebres duodecimo Eccleſiæ ſæculo, variis ac perdoctis editis lucubrationibus, floruerunt.

COLLOQUIUM V.

De Viris Illuſtribus, qui eruditionis & pietatis laude duodecimo Eccleſiæ ſæculo claruerunt.

D. NE ingens copie, ſeu multitudo Scriptorum Eccleſiaſticorum, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo floruerunt, aliquam in Colloquio noſtro confuſionem pariat, meamque nimium oneret memoriam, optarem, ut illos in ſex omninò Claſſes diſtribueres, & in prima eſſent Scriptores, qui doctrina, & pietate Orientem illuſtrarunt, in altere hi, qui de *Hiſtoria* libros ediderunt; in tertia Scriptores *Galli*; in quarta *Angli*; in quinta celebriores *Monachi*, & in ultima illi, qui *de Theologia Scholaſtica*, & *de jure Canonico* ſcripſerunt. Eo præclaro ordine omnes duodecimi Eccleſiæ ſæculi Scriptores diſponendo, multò faciliùs, ut ſpero, eorum patriam, opera, atque præclare geſta meæ memoriæ mandabo.

M. Ampliſſimum ſuppeditas dicendi argumentum, quod ſi, pro eo ac meretur, in præſentia pertractare, & omnia, quæ dici in hanc materiem poſſunt, vellem in medium adducere, jam me dies, vox, lateraque deficerent. Ut igitur brevitati, quam nobis à principio præſcripſimus, conſulamus, neceſſe eſt, ut iſtud tam latè patens argumentum ita in hocce Colloquio contrahamus, ut tamen nihil eorum prætermittamus, quæ potiſſimùm ſpectant Scriptores Eccleſiaſticos, qui duodecimo ſæculo tàm Eccleſiam Orientalem, quàm Occidentalem doctrinâ & ſanctitate nobilitarunt. Scriptorum Eccleſiaſticorum, qui duodecimo ſæculo in Oriente floruerunt, agmen ducet *Philippus* dictus *Solitarius*, Monachus Græcus, qui anno MCV. direxit ad *Callinicum* opus, *Dioptram* dictum, ſeu *Regulam Vitæ Chriſtianæ*, quæ in libros, ſeu ſermones quatuor dividitur, & in quibus anima & corpus diſputant. Prodiit hoc Opus Latinè ex verſione *Jacobi Pontani* Ingolſtadii anno MDCIV. & deinde inſertum eſt Bibliothecæ Patrum Tom. 21. pag. 553. *Petrus Croſolanus*, ſeu *Chryſolanus* dictus, claruit circa annum MCX. fuit primum minoris cujusdam Civitatis, ſeu Savonenſis, Præſul, deinde Eccleſiæ Mediolanenſis Archiepiſcopus, & à *Paſchali* II. Pontifice Maximo Conſtantinopolim miſſus, ubi ſtrenuè adverſus Græcos ſchiſmaticos de proceſſione Spiritus Sancti tum voce, tum ſcriptis decertavit. Domum poſteà reverſus, orta illum inter & *Jordanum* de ſede Mediolanenſi lite, ſententia Concilii Lateranenſis habito anno MCXVI. Mediolanenſi Archiepiſcopatu abdicatus eſt, & ad priorem ſedem redire coactus. Extat oratio ad *Alexium Comnenum* Imp. *De proceſſione Spiritus Sancti* Latinè apud *Baronium* ad annum MCXIX. & Græco-Latinè apud *Leonem Allatium* Tomo 1. *Orthodoxa Græcia* pag. 379. *Euthymius Zigabenus*, Monachus Græcus Ordinis *S. Baſilii*, floruit circa annum MCXVI. vivente adhuc *Alexio Comneno* Imperatore, cujus juſſu edidit *Orthodoxa fidei dogmaticam Panopliam adverſus omnes hæreſes* ex variis Sanctorum Patrum Scriptis contextam, & duas in partes diviſam, quarum prior 11. poſterior 13. titulos continet. Extat hæc *Panoplia*, interprete *Franciſco Zine* Latinè edita Lugduni enno MDLVI. Pariſiis anno MDLVI. Venetiis MDLXXV. in Bibliotheca Patrum Tom. 19. ubi etiam habentur Latinè ejusdem *Euthymii* Commentaria in omnes Pſalmos, & in decem Scripturæ Sacræ Cantica, nec uno Commentarium in quatuor Evangelia. Teſtatur *Simlerus*, Græcè extare in Bibliotheca Sambuci Commentarium *Euthymii* in epiſtolas Catholicas, quod tamen necdum lucem adſpexit. Hunc *Euthymium* ſchismaticum fuiſſe probat *Leo Allatius* ex Tractatu MS. Bibliothecæ Regiæ, cujus hic titulus eſt: *Euthymii Monachi Zigabeni contra Latinos duodecim capita de proceſſione Spiritus Sancti.* Panopliam, ejusque Auctorem *Euthymium* lib. 15. Alexaidos pag 490. egregiè commendat *Anna Comnena* elegantiſſima quidem Princeps hiſtorica, ſed ſchiſmatica, ut mox ejus referendo Opera, oſtendemus. *Euſtratius*, Metropolita Nicænus ſcripſit adverſus *Chryſolanum*, cujus mox mentionem fecimus, Opus *de proceſſione Spiritus Sancti*, quod nondum editum eſt. Quinque alios ejusdem argumenti com-

compoſuit *Tractatus*, quos adhuc manuſcriptos vidit, & recenſet *Leo Allatius* lib. 2. *de Conſenſu Eccleſ. Orient. & Occid.* cap. 10. Extant etiam ejusdem *Euſtratii* Commentarii in *poſteriora Analytica Ariſtotelis* Græcè editi Venetiis an. MDXXXIV. & Commentarii in *Ariſtotelis Ethica* Græcè ibidem typis excuſi anno MDXXXVI. & Latinè Pariſiis MDXLIII. Contra Latinorum dogmata *Nicetas Seidus* Scriptor Græcus edidit Opuſculum, in quo probandum ſuſcipit antiqua non eſſe novis venerabiliora, ac ſubinde Sedem Romanam, antiquiorem licèt, pluris non eſſe faciendam, quàm Sedem Conſtantinopolitanam. Ampla quædam, nec contemnenda ex hoc Opuſculo fragmenta profert *Leo Allatius* in ſuis libris *de Conſenſu Eccleſ. Orient. & Occid.* lib. 1. cap. 24. §. 1. & 2. lib. 2. cap. 1. §. 2. & lib. 3. cap. 12. §. 4. *Iſaac*, Magnæ Armeniæ Catholicus, id eſt, omnibus Armeniæ Epiſcopis Primatis jura præſidens, claruit, ut conjicit doctiſſimus noſter *Combefiſius* circa an. MCL. Duas ſcripſit *Orationes Invectivas adverſus Armenorum errores*, quas addidit, & eruditis Notis illuſtravit idem *Combefiſius* in Auctuario Bibliothecæ Patrum tom. 1. pag. 317. *Michael Glycas* Scriptor Græcus, natione Siculus, ſcripſit Annales quadripartitos, qui Latinè ex verſione *Joannis Leunclavii* prodierunt Baſileæ anno MDLXXII. & Græco-Latinè cum verſione & Notis *Philippi Labbei* Pariſiis anno MDCLX. *Diſceptatiunculas duas* ejusdem *Michaelis Glicæ* addidit Latinè *Jacobus Pontanus* unà cum *Philippi* Monachi Græci *Dioptra* Ingolſtadii an. MDCIV. Plura fragmenta diverſarum epiſtolarum *Michaelis Glicæ* profert *Leo Allatius*, & lib. 2. *de Conſenſu Eccl. Occid. & Orient.* cap. 18. §. 17. citat tres ejusdem Scriptoris Tractatus adhuc ineditos, unum videlicèt ad *Maximum Sanctiſſimum* de Proceſſione Spiritus Sancti; Alterum, ad eumdem, *an Chriſtus Azymo in ſuprema cœna uſus ſit*, & tertium, qui directus eſt *ad Eſaiam Monachum* de animabus è corpore ſeparatis. Quædam etiam *Glycæ* in Sacram Scripturam Opera Exegetica in Bibliotheca Cæſarea Viennenſi oſſervari MSS. prodit *Poſſevinus* tomo ſecundo *Apparatus* pag. 112. *Nicetas* patria Byzantius, & vitæ inſtituto Philoſophus, vel, ut alii volunt, Monachus, ſcripſit *Tractatum Apologeticum* pro Synodo Chalcedonenſi adverſus Armeniæ Principem, quam Græco-Latinum *Leo Allatius* inſeruit tomo I. *Græciæ Orthodoxæ* pag. 663. *Conſtantinus Manaſſes* Scriptor Græcus direxit ad *Irenem*, ſororem *Manuelis Comneni* Imperatoris, *Compendium Hiſtoricum* ab initio mundi usque ad tempus Imperii *Alexii Comneni*, hoc eſt, ad annum usque MLXXXI. Prodiit iſtud *Compendium Hiſtoricum* Latinè ex *Leunclavii* verſione Baſileæ anno MCLXXIII. Fuit etiam Græco-Latinum typis Pariſienſibus excuſum cum Notis *Leunclavii*, *Meurſii*, *Allatii* & *Fraboti* an. MDCLV. Non diu poſt exortam *Bogomilorum* hæreſim claruit in Oriente duodecimo ſæculo *Conſtantinus Harmenopulus* Sebaſtus, Judex Theſſalonicenſis, & Auctor *Promptuarii Juris Civilis*, quod prodiit Græcè Pariſiis anno MDXL. Latinè Lugduni MDLVI. & Græco-Latinè cum *Joannis Merceri*, & *Dionyſii Gothofredi* Notis Genevæ MDLXXXVII. Edidit etiam idem Scriptor *Epitomen divinorum ſacrorumque Canonum*, quam Græco-Latinam publicavit *Leunclavius* tomo 1. *Juris Græco-Romani*. Extat quoque tom. 1. Auctarii *Frontoni Ducæi* ad Bibliothecam Patrum liber ab eodem *Conſtantino Harmenopulo* editus *De Sectis Hæreticorum*, cui ſubjicitur *Confeſſio de opinionibus Hæreticorum, & de Fide Orthodoxa*.

Præter iſtos Scriptores Græcos doctrinæ fama celebres, quos hactenus laudavimus, alii non minus eruditionis laude illuſtres duodecimo Eccleſiæ ſæculo in Oriente claruerunt, quos hic continua ſerie recenſere debemus *Joannes*, ex Monacho in Oxia inſula ad Sedem Patriarchalem Antiochenam provectus compoſuit *Orationem in donationes Monaſteriorum Laicis factas*, in quas acriter invehitur, & graviſſimos inde naſcentes abuſus, qui in perniciem Monaſticæ diſciplinæ vergunt, inſectatur. Hanc *Joannis* Orationem, ſeu Tractatum, edidit *Cotelerius* tomo 1. *Monumentorum Eccleſiæ Græcæ*. Jam obſervavimus in Colloquio I. in Hiſtoriam hujus ſæculi duodecimi, *Andronicum* Imperatorem Orientis eſſe verum Auctorem *Dialogi contra Judæos*; quem Cardinalis *Sirletus* putavit, non tantùm jubente, ab *Euthymio Zigabeno* compoſitum fuiſſe. Extat ille Dialogus tomo 14. Biblioth. Patrum editionis Colonienſis. Floruit eodem ſæculo XII. alter *Andronicus*, dictus *Camateras* urbis Conſtantinopolitanæ Præfectus, & Imperatoris *Manuelis Comneni* affinis, qui ſcripſit librum adverſùs Latinos, ſeu potius *Dialogum* inter *Manuelem* Imperatorem, & Cardinales Romanos *de proceſſione Spiritus Sancti*; quem Dialogum confutavit poſteà *Veccus*, qui ſæculo decimo tertio, hoc eſt, circa an. MCCLXXIV. claruit. Auctor eſt etiam idem *Andronicus Camaterus* Diſputationis *Imperatoris Manuelis cum Petro Patriarcha Armenorum*, & libelli *de duabus in Chriſto Naturis*. Sed iſti duo libri adhuc inediti ſunt, & extare MSS. dicuntur in Bibliotheca Bavarica. *Georgius* Metropolita Corcyrenſis, de quo, ejusque libris adverſùs Latinos editis latè diſſerit *Leo Allatius* in Diatriba *de Georgiis & eorum ſcriptis*, addidit *Syntagma contra Latinos de Purgatorio igne*, & *Commentarium* aliam contra Latinos, quo probare nititur, Apoſtolos, & Eccleſiam primitivam panem ſolummodò fermentatum in Euchariſtiæ confectione adhibuiſſe. Utrumque Opus Græcè extat in Bibliotheca Barberina. Cardinalis *Baronius* tomo 12. Annalium, videlicèt ad annum 1176. 1178. 1179. & 1180. inſeruit Latinè verſam *Monodiam*, quam hic *Georgius* compoſuit in obitum *Nectarii* Monaſterii Caſulorum Abbatis, nec non aliquot ejusdem Scriptoris epiſtolas Latinè itidem verſas. *Antonius, Meliſſa* ob Sermonum ejus ſuavitatem nuncupatus, Monachus Græcus, ſcripſit libros duos *locorum communium*, ſeu *ſententiarum* ex SS. Patrum Scriptis excerptarum, *de virtutibus, & vitiis*, qui extant tomo 5. Biblioth. Patrum editionis Pariſienſis pag. 878. *Blaſius Achridenus*, Metropolita Theſſalonicenſis, ab *Hadriano* IV. Papa per litteras ſollicitatus, ut relicto Græcorum ſchiſmate ad Romanæ Eccleſiæ gremium rediret, reſpondit Eccleſiam Græcam, non eſſe ſchiſmaticam, nec Romanam Eccleſiam ſuperiorem. Extat ejus ad *Hadrianum* Epiſtola, unà cum litteris *Hadriani* Papæ apud *Baronium* ad annum MCLV. *Lucas*, *Chryſoberges* cognomento dictus, cujus in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam hujus ſæculi duodecimi texendo ſeriem Patriarcharum

 rum

rum Conſtantinopolitanorum, jam meminimus, tredecim condidit *Decreta Synodalia*, nimirum, *ne fiant nuptiæ in ſeptimo gradu conſanguinitatis*; *De Clericis ſe immiſcentibus ſæcularibus negotiis*; *ut jusjurandum irregulare ſervetur*; *De infantibus captivis baptizandis*; *de Agarenis &c.* Quæ Decreta *Leunclavius* inſeruit libro 3. *Juris Græco-Romani* pagin. 217. *Alexius Ariſtenus*, Scriptor Græcus, & Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Oeconomus, *Synopſin Canonum* Notis illuſtravit, quas *Beveregius* in *PandectisCanonum* edidit Oxoniæ anno MDCLXXII. in eamdem Syuopſin Canonum Scholia ediderat *Simeon Logotheta*, qui *Alexio Ariſteno* ſuppar fuit, ſed hæc Scholia, ut obiervat *Beveregius*, omninò perierunt. Sunt nonnulli Critici, qui exiſtimant, hunc Simeonem Logothatam juniorem eſſa Auctorem libri de *Opificio Mundi*, quem MS. penès Dominum Du *Freſne DuCange* extitiſſe memorat *Caſimirus Oudinus* in Supplemento Scriptorum Eccleſiaſtic. pag. 413.

Huic Catalogo Græcorum Scriptorum, qui ſuâ aruditione ſæculo 12. Orientem illuſtrârunt, accanſeri meritò debent *Joannes Cinnamus*, *Theorianus*, *Hugo Etherianus*, *Nicephorus Bryennius Macedo*, *Anna Comnena*, & *Joannes Zonaras*, de quorum Operibus pauca hic dicemus. *Joannes Cinnamus* cognomento *Grammaticus*, ſcripſit Hiſtoriam duorum *Comnenorum* Imperatorum, *Joannis & Manuelis*, quam in ſex libros diſtributam cum Verſiona Latina, Notiſque Hiſtoricis, & Philologicis *Carolus Ducangius* edidit Pariſiis an. MDCLXX. Hunc *Joannem Cinnamum*, pre cæteris aliis Scriptoribus Græcis, *Auctorem elegantem* appellant *Leo Allatius* in Diatriba de *Symeonum Scriptis*, & *Gerardus Voſſius* lib. 4. *de Hiſtoricis Græcis* cap. 29. *Theorianus*, natione Græcus, & ab Imperatore *Manuele Comneno* miſſus ad Armenos, ut cum ipſis pro fide Orthodoxa diſputaret, *Dialogum*, ſeu Colloquium habuit cum Armenorum Patriarcha, qui *Theoriani* argumentis victus manus dedit. *Dialogum* iſtum litteris mandavit *Theorianus*, in quo præcipuè in id incumbit, ut Sanctorum Patrum authoritate Eutychianos & Monophyſitas, quorum erroribus Armani infecti erant, refellat, & doctrinam Catholicam de duabus in Christo naturis, Synodique Chalcadonenſis authoritatem ſtabiliat. Edidit hunc Dialogum Græco-Latinum *Joannes Leunclavius* Baſileæ anno MDLXXVIII. eumque exinde recudi curavit *Fronto Duccæus* in Bibliotheca Patrum Græco-Latina. *Hugo Etherianus*, licèt natione Hetruſcus eſſet, floruit tamen Conſtantinopoli imperante *Manuele Comneno*, quo annuente, tres libros, pro dogmatibus Latinorum conſcripſit, in quibus præcipuos è Schiſmaticis Auctores copioſè & aruditè confutavit, puta Nicomediæ Antiſtitem, Nicolaum Methonenſem, Nicatam Byzantinum, quem Philoſophum appellat, Theophylactum, & Photium. Edidit atiam idem *Hugo Etherianus* librum *de Anima corpore exuta*. Extant omnes illius Scriptoris libri tomo 22. Bibliothecæ Patrum pag. 1176. *Nicephorus Bryennius*, gener *Alexii* Comneni Orientis Imperatoris, omni diſciplinarum genere inſtructus fuit. Scripſit enim *rerum Byzantinarum Hiſtoriam* ab anno MLVII. uſque ad annum MLXXXI. quæ prodiit Græco-Latina cum Verſione & Notis *Petri Poſſini* Pariſiis an MDCLXI. Notas etiam Hiſtoricas & Philologicas in eamdem hiſtoriam ſcripſit *Carolus Ducangius*, & ad calcem *Cinnami* Scriptoris Græci edidit Pariſiis an. MDCLXX. Uxorem habuit Nicaphorus Bryennius *Annam Comnenam* Imperatoris *Alexii Comneni* & *Irenes* filiam, omni ſcientiarum laude claram, quippè quæ *Hiſtoriarum* libros 15. de rebus ab *Alexio Comneno* Imperatore patre ſuo geſtis, quos ideò *Alexiada* appellavit, elegantiſſimè ſcripſit, qui integri cum Notis *Heſchelii*, & *Poſſini* Gloſſario prodierunt Pariſiis Græco-Latini an. MDCLI. Notas enim Hiſtoricas & Philologicas in eodem quindecim libros concinnavit *Carolus Du-Cangius*, & Hiſtoriæ *Cinnami* ſubjecit Pariſiis anno MDCLXX. Verùm, quamvis *Anna Comnena* Princeps fuerit hiſtorica elegantiſſima, in hoc tamen jure ac meritò reprehenditur, quòd in ſua deſcribenda Hiſtorie, paſſim *Alexio Comneno* Imperatori patri ſuo nimiùm aduletur; quòdque Græcorum Schiſmati addicta Præſules & Sacerdotes Latinos, qui Sacris Expeditionibus aderant, calumniis proſcindat, eoſque ceu immanes & ſanguinarios traducat libro decimo his verbis: *At Barbarus Latinus, ſimul atque initiatus Sacris, primitias Sacrificii libaverit, clypeo ſtatim in lævam inſerto, correpta in dexteram vibrataque lancea, ſimul divinum communicat corpus & ſanguinem, ſimul cruentum ac ſanguinarium tuetur, deſignans ad cædem homines oculis vir Sanguinum. Adeò barbarum hoc genus non minus ſibi belli ac gladii jus uſumque arrogat, quàm Sacerdotii apicem depoſitis.* Non ſolum *Anna Comnena* litteris exculta fuit, ſed etiam *Alexius Comnenus* Imperator, ejus Pater, & *Irene Ducæna* ipſius mater litteras impensè coluerunt. Extant ſiquidem *Alexii Comneni* Imperatoris Monita ad *Spaneam* nepotem, verſibus politicis Græcobarbaris ſcripta & publicata Venetiis à *Chriſtophoro Zaneto*, ſed ſine verſione Latina & abſque ulla mentione anni impreſſionis. Hujus Operis exemplar MS. in Bibliotheca Cæſarea extare teſtatur *Lambecius* lib. 5. pag. 262. aliudque in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi aſſervari monet *Du Cangius* Tomo 2. *Gloſſarii mediæ Græcitatis* in Indice Auctorum Græcorum ineditorum, qui ineo landantur, *Irenem* vero *Ducænam*, matrem *Annæ Comnenæ*, ingenio itidem præditam, litteriſque inſtructam fuiſſe, teſtatur ipſamet *Anna Comnena* in *Alexiade*, lib. 5. pag. 147. ubi matris ſuæ ſtudia, & litterarum patrocinium extollit. Denique, inter Scriptores Græcos, qui duodecimo ſæculo floruerunt, recenſetur *Joannes Zonaras*, qui multis in juventute dignitatibus ornatus, & in Imperio Orientis Clariſſimus, ſæculo nuncium remiſit, ac vitam iniit monaſticam ſub Regula Sancti Baſilii. *Annales* ſcripſit ab Orbe condito uſque ad obitum Imperatoris *Alexii Comneni*, hoc eſt, uſque ad annum MCXVIII. iſtud Annalium Opus Pariſiis anno MDCLXXXVI. edidit *Du-Cangius*, illudque diſtribuit in 18. libros. *Commentarios* etiam *Zonaras* adornavit *in Canones Apoſtolorum*, & *Sacrorum Canonum*, nec non in Epiſtolas Canonicas Sanctorum Patrum Dionyſii & Petri Alexandrinorum, Gregorii Thaumaturgi, & Baſilii. *Canon*, ſeu *Hymnus* de Sancta Virgine, Auctore *Zonara*, extat in Bibliotheca Patrum, & in Tomo 3. *Monumentorum Eccleſiæ Græcæ*, quæ edidit *Cotelerius*.

Nonnullos duodecimi ſæculi Scriptores Græcos

tos, qui parum noti ſunt, aut quorum Opera apud viros eruditos non multum ponderis habeot conſultò prætermitto, duos tamen ejusdem ſæculi Scriptores Græcos, videlicet *Lupum Protoſpatam*; & *Theodorum Balſamonem*, cujus ſub finem Colloquii II. obiter mentionem feci, ſilentio hic præterire minimè debeo. *Lupus Protoſpete*, quem ita cognominatum ajunt, quod Officio Protoſpatarii in Palatio Imperatoris fungeretur, ſeu Palatinorum Militum Dux eſſet; ex Apolia oriundus, ſcripſit *Chronicon de Rebus in Regno Neapolitano Geſtis* ab anno MCCCLX. ad annum MCII. breve quidem, ſed accuratum, teſte *Auberto Miræo*. Hoc Chronicon edi curavit *Antonius Caraccioli* Theatinus Neapoli an. MDCXXVI illudque continuavit ad annum usque MDXIX. *Theodorus Balſamon* juſſu *Manuelis* Imperatoris; & *Michaelis Anchialis* Patriarchæ Conſtantinopolitani, *Expoſitionem Nomocanonis Photii* aggreſſus, Opus poſtmodom abſolutum *Georgio Xiphilino* Patriarchæ Conſtantinopolitano nuncupavit. Eo in Opere Latinam Eccleſiam totis ſuis viribus infamat *Balſamon*, qui tamen, ut ait *Leo Allatius* lib. 2. *de Conſenſu Eccleſ. Occid. & Orient.* cap. 13. execrabiliora evomuit in *Meditatis*, maximè dum agit de Patriarcharum Privilegiis, & in Reſponſionibus ad *Marcum* Patriarcham Alexandrinum. Ea Balſamonis *Meditata* publicavit *Joannes Leunclavius* Tomo 7. *Juris Græco-Romani*, ejus verò *Reſponſa ad Interrogationes Marci Patriarchæ Alexandrini* edidit idem *Leunclavius* lib. 5. *Juris Græco-Romani*. Præter hoſce libros, *Theodorus Balſamon*, Græcorum ſui temporis doctiſſimus, Juris Orientalis, Canonumque Eccleſiaſticorum, omnium quos tulit ferax Græcia peritiſſimus, varia reliquit Opera, quæ in ſæpe citato Opere *Juris Græco-Romani* inſeruit *Leunclavius*.

D. Conſtituimus in ſecunda Claſſe Scriptorum, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo floruerunt, illuſtres Auctores, qui res ad Hiſtoriam ſpectantes litteris mandârunt. Cedò itaque, ſi placet, nomina & Opera eorum, qui duodecimo ſæculo de Hiſtoria ſcripſerunt.

M. Cum inter Hiſtoricos duodecimi ſæculi Scriptores alii ſint, qui univerſalem Hiſtoriam ſcriptis conſignârunt, alii, qui particulares duntaxat Hiſtorias, videlicèt *Rerum Anglicarum*, aut *Sacrarum Expeditionum* proſecuti ſunt; illos ordine perceoſeamus, ab his incipiamus, qui Hiſtoriam univerſalem conſcripſerunt. *Florentinus*, *Bravonius* dictus, natione Anglus, & Monachus Vvigorniensis, ſcripſit *Chronicon* ab Orbe condito usque ad annum MCXVIII. ex *Mariano Scoto* ut plurimum deſumptum, quod excuſum eſt Londini an. MDXCII. & Francofurti an. MDCI. Scripſit etiam idem Auctor librum de *Regali Proſapie Anglorum*, ſeu *Regum Anglorum Genealogie*, qui habetur ad calcam ejus Chronici in Editione Londinenſi. *Hugo*, Ordinis Sancti Benedicti Monachus Floriscenſis, ſcripſit *Chronicon* à creatione Mundi, usque ad annum DCCCXLVIII. quod *Monaſterii* editum eſt anno MDCXXXVIII. Compoſuit quoque *Hugo* libros duos *de Regie poteſtate, & Sacerdotali dignitate*, ad *Henricum Angliæ Regem*, quos publicam in lucem emiſit doctiſſimus *Baluzius* Tom. 4. *Miſcellaneorum* pag. 9. *Ordericus Vitalis* Anglus, & Monachus, *tredecim Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libros* à Natali Chriſti Domini usque ad annum MCXLII. lucubravit; quos in volumine *Hiſtoricorum Normanniæ* publica luce donavit *Duchesnius*. Inter Opera, quæ edidit *Sigebertus* Gemblacenſis in Brabantia Monachus Ordinis Sancti Benedicti; duo ſunt præcipua, quæ ad Hiſtoriam univerſalem pertinent, nimirum liber *de Viris illuſtribus*, ſeu de *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & *Chronicon* ab anno CCCLXXIX. ad annum MCXII. perductum, quod *Anſelmus* Gemblacenſis Abbas, & Scriptor ejusdem ſæculi duodecimi continuavit usque ad annum MCXXXVI. Hanc *Chronici Sigeberti* Continuationem, unà cum aliis duabus, quarum una perducitur ad annum MCXLIX. alia usque ad annum MCCXXV. in lucem edidit *Aubertus Miræus* Antverpiæ anno MDCVIII. In conſcribenda Hiſtoria excelluit *Otto* Friſingenſis Epiſcopus, qui filius fuit *S. Leopoldi* Marchionis Auſtriæ, & *Agnetis* ſororis *Henrici V.* Imperatoris, quæ primis nuptiis Friderico Suevorum Duci juncta fuit, ex eoque *Fridericum* patrem *Friderici* Imperatoris, & *Conradum* Germaniæ Regem genuit. Quarè *Otto* Friſingenſis Epiſcopus, nepos extitit *Henrici IV.* ſororius *Henrici V.* frater uterinus *Conradi* Regis Germaniæ, et *Friderici* Imperatoris Patruus. Verum, Majorum ſuorum ſtemmata pro Chriſto parvi faciens *Otto*, Ordini Ciſtercienſi nomen dedit, dein Abbas Morimundenſis in Burgundia, ac demùm Friſingenſis Epiſcopus creatus eſt. Scripſit *Chronicon* à creatione Mundi usque ad annum MCXLVI. ſeptem libris comprehenſum, quibus octavum addidit de fine Mundi, Antichriſti perſecutione, & mortuorum reſurrectione. Octo hoſce libros primus edidit *Joannes Cuſpinianus* Argentinæ MDXV. Prodierunt deinçeps Baſileæ anno MCLXIX. ac denique Francofurti inter Hiſtoricos Germanos anno MDLXXXV. & MDCLXX. typis excuſi ſunt, unà cum continuatione *Ottonis de Blaſio*, qui Chronicon *Ottonis Friſingenſis* perduxit usque ad an. MCCX. Scripſit etiam *Otto Friſingenſis* libros duos *de Geſtis Friderici Barbaroſſa Imperatoris*, nepotis ſui, qui ad calcam ejus Chronici excudi ſolent. Piè obiit *Otto Friſingenſis*, ejusque Sepulchrum ſtatim ab ipſius morte in veneratione apud fideles fuiſſe affirmat *Radevicus*, qui illius Hiſtoriam continuavit. *Hugo Menardus*, Ordinis Benedictini Congregationis Sancti Mauri, *Ottonem Friſingenſem* Martyrologio Monaſtico ad diem 22. menſis Septembris inſcripſit, & *Henriquez* Menologio Ciſtercienſi ad diem 7. ejusdem menſis.

In hac ſerie Virorum Illuſtrium, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo de Hiſtoria univerſali ſcripſerunt, locum itidem habere debent *Godefridus*, vel *Gotefridus Viterbienſis*, *Robertus de Terigny*, vulgo dictus *Robertus de Monte*, & *Joannes Bromptonus*; quorum primus, ſeu *Godefridus Viterbienſis*, natione fuit Italus, dignitate Presbyter, & trium Imperatorum *Conradi III. Friderici I. & Henrici VI.* Capellanus ac Notarius. Scripſit ad *Urbanum III.* Summum Pontificem *Chronicon* univerſale, quod, ob diffuſam tarum, ætatum, Gentiumque hiſtoriam, *Pantheon* appellavit, ab Orbe condito ad annum usque MCLXXXVI. Iſtud *Chronicon*, licèt multis fabulis refertum ſit, habet tamen aliqua ſingularia, & extat inter Scriptores Rerum Germanicarum à *Joanne Piſtorio* editos Francofurti

anno

anno MDLXXXIV. *Robertus de Torigni* Gallus, vulgò dictus *Robertus de Monte*: eò quòd eſſet Abbas Sancti *Michaelis de Monte* in Diœceſi Abrincenſi, continuavit Chronicon *Sigeberti* ab anno MCXII. usque ad an. MCLXXXVI. De hoc Chronographo in Chronico ejusdem Monaſterii Sancti *Michaelis de Monte* à *Labbeo* Tomo 2. Biblioth. pag. 449. publicato, ad annum MCLIV. legitur: *Anno MCLIV. Menſe Majo ſexto Kal. Junii, feria 5. infra Octavas Pentecoſtes electus fuit Robertus de Torineje, Prior Clauſtralis Becci. Plurima bona operatus eſt, & fuit Cuſtos Caſtelli de Ponte Urſonis. Obiit* MCLXXXVI. Chronicon *Roberti* ſub ejus nomine usque ad an. MCCX. Auctor quidam Anonymus continuavit, & alia quædam ejusdem *Roberti* Opera vulgavit *Lucas Dacherius*. Denique, *Joannes Bromptonus*, natione Anglus, Monachus Ciſtercienſis, & poſteà cœnobii Jornalenſis, vel Jorvalenſis, in agro Eboracenſi Abbas, *Chronicon* condidit ab anno DLXXXVIII. ad annum MCXCIX. quod inter Scriptores X. Anglicos *Twiſdenus* publicavit Londini an. MDCLII. Exiſtimat tamen *Seldenus* Joannem Bromptonum non eſſe Auctorem iſtius Chronici, ſed illud dumtaxat in uſum ſui Monaſterii deſcribi curaſſe.

D. Percenſe nunc, quæſo, illos Scriptores, qui litteris mandarunt celebrem *Hiſtoriam Sacrarum Expeditionum*, quas Chriſtiani in Oriente contra Turcas ad recuperandam Terram Sanctam duodecimo Eccleſiæ ſæculo magnis animis ſuſceperunt?

M. Inter eos, qui duodecimo ſæculo famnſam Sacrarum Expeditionum Hiſtoriam deſcripſerunt, quatuor ſunt omninò ignoti, utpotè Anonymi; Alii verò, qui noti ſunt, novem recenſentur, quorum primus eſt *Petrus Thentbodus*, qui rerum, quas ſcripſit, teſtis oculatus fuit. Secundus, eſt *Robertus* Gallus Monachus Sancti *Remigii* Remenſis, qui Sacræ Expeditioni interfuit, & juſſu Sancti *Bernardi* Abbatis ſui eamdem Hiſtoriam libris novem deſcripſit, ſed deſiit in Victoria apud Aſcalonam anno MXCIX. à Chriſtianis reportata. Tertius eſt *Baldricus*, Gallus, primùm Monachus, dein Archiepiſcopus Dolenſis in Aremorica factus, qui *Hiſtoriam Hieroſolymitanam* deſcripſit quatuor libris, quibus Chriſtianorum Latinorum res geſtas in Oriente ab anno primo ſuſceptæ Sacræ Expeditionis, ſeu ab anno MXCV. uſque ad captam à Latinis Hieroſolymam, & *Godefridi Bullioni* Regis mortem, id eſt, ad annum MC. veraciter juxta ac eleganter deſcripſit, teſte *Orderico Vitali* ſub finem libri noni Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Quartus, eſt *Raymundus de Ageles* Gallus, Canonicus Podienſis, qui Comitem Toloſanum exercitum in Terram Sanctam ducentem ſecutus, ſcripſit *Hiſtoriam Hieroſolymitanam*. Quintus eſt *Albertus*, Gallus, Aquenſis Eccleſiæ Canonicus & Sacriſta, qui *Hiſtoriam Hieroſolymitanæ Expeditionis* in 12. libros diviſam perduxit uſque ad annum ſecundum *Balduini* hujus nominis II. Hieroſolymorum Regis, hoc eſt, uſque ad annum MCXX. Sextus eſt *Fulchertus* Monachus Carnotenſis Gallus, qui *Robertum* Normanniæ Ducem cum exercitu an. MCXX. in Terram Sanctam proficiſcentem comitatus eſt, ſcripſitque *Hiſtoriam*, quam vocavit: *Geſta Francorum Hieruſalem peregrinantium ab anno* MXCV. *ad annum uſque* MCXXIV. Septimus, eſt *Gautherus*, ſive *Galterius* dictus *Cancellarius*, natione Gallus, qui texuit Hiſtoriam rerum, quas Chriſtiani ad Antiochiam an. MCXV. feliciter geſſerunt, & rerum ab iiſdem Chriſtianis an. MCXIX. infeliciter geſtarum, quibus ipſemet interfuit. Octavus eſt *Guibertus*, gente Gallus, & Abbas Monaſterii *S. Mariæ Novigenti* in pago Laudunenſi, qui deſcripſit *Geſta Dei per Francos*, ſeu *Hiſtoriam Hieroſolymitanam*, novem libris comprehenſam. Hic Scriptor fuit admodùm celebris, multaque alia edidit Opera, quæ collegit, ex Codicibus MSS. eruit, & cum Notis & Obſervationibus doctiſſimis primus in lucem extulit *Lucas Dacherius* Pariſiis anno MDCLI. Ultimus, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo Sacrarum Expeditionum adornavit Hiſtoriam, fuit *Guillelmus* Archiepiſcopus Tyrius, quem alii Gallum, alii Germanum, alii veroſimilius natione Syrum fuiſſe putant. Scripſit viginti tres libros *de Hiſtoria Belli à Principibus Occidentis Chriſtianis in Paleſtina ac Oriente geſti*, ab anno MXCV. usque ad an. MCLXXXIV. Quapropter, ipſius Hiſtoria rerum per annos LXXXIV. in Bello Sacro geſtarum narrationem complectitur. Hos novem Scriptores, ſicut & alios quatuor Anonymos, qui, ut mox dixi, Hiſtoriam de Sacris Expeditionibus duodecimo ſæculo litteris prodiderunt, *Jacobus Bongarſius* inſeruit in ſua *Hiſtoricorum de Sacro bello Collectione*, quam ſub hoc titulo: *Geſta Dei per Francos*, Hannoniæ anno MDCXI. publici juris fecit.

D. Fueruntne alii duodecimi Eccleſiæ ſæculi Scriptores, qui, præter hanc Hiſtoricam rerum in Bello Sacro geſtarum narrationem, aliquas particulares Hiſtorias, vel Chronica ediderunt?

M. Complures alii fuerunt, quos hic breviter indicabo. Rerum Anglicarum Hiſtoriam ſcripſerunt quinque inſignes viri, ſcilicet *Guillelmus Malmesburienſis*, *Henricus Huntingtonienſis*, *Rogerius Hovedenus*, *Guillelmus Neubrigenſis*, & *Radulphus de Diceto*. Anglorum Hiſtoriam accuratè deſcripſit *Guillelmus* Cœnobii Malmesburienſis in Anglia Monachus, dictus *de Sommerſet*, libris quinque, quibus duos Hiſtoriæ *novellæ* addidit libros, & quatuor alios *de Rebus Geſtis Pontificum Anglorum*, qui omnes libri extant inter Scriptores Rerum Anglicarum ab *Henrico Savilio* editos anni MDXCVI. Londini, & MDCI. Francofurti. Vitam *S. Aldhelmi* Epiſcopi Schireburgenſis ab eodem Guillelmo Malmesburienſi ſcriptam edidit *Mabillonius* ſæculo IV. Benedictino, Tomo 1. pag. 726. & ſeqq. *Henricus* Huntingtonienſis Archidiaconus, edidit ad *Alexandrum* Lincolnienſem Epiſcopum *Hiſtoriam Rerum Anglicarum* libris decem, qui extant inter Scriptores Rerum Anglicarum *ab Henrico Savilio* editos. Epiſtolam *de contemptu Mundi* ab Henrico Huntingtonenſi Archidiacono exaratam publicavit *Lucas Dacherius* Tomo VIII. Spicilegii. *Rogerius Hovedenus* Hiſtoriam ſive Annales Anglorum duobus elaboravit libris, quos auſpicatus eſt, ubi *Venerabilis Beda* deſiit, ab anno videlicèt DCCXXXI. eosque perduxit usque ad *Joannem* dictum *ſine terra* Anglorum Regem, qui an. MCXCIX. regnare cœpit. Extant *Rogerii Hovedeni* Annales inter Auctores *Rerum Anglicarum* ab *Henrico Savilio* editos,

tos. *Guillelmus* cognomento *Parvus*, dictus etiam *Neubrigenſis*, quòd Cœnobii Neubrigenſis Canonicus Regularis eſſet, Hiſtoriam Anglicam ab anno MLXVI. uſque ad annum MCXCVII. concinnavit in quinque libros diſtributam, quæ Pariſiis cum Notis *Joannis Picardi* prodiit an. MDCX. *Radulphus de Diceto* compoſuit *Imagines Hiſtoriarum* ab anno MCXLVIII. ad annum MCC. & *Abbreviationes Chronicorum* ab initio Mundi uſque ad annum MCXCVIII. Hæc *Radulphi de Diceto* Opera extant inter Scriptores decem Anglicos à *Twiſdeno* editos Londini anno MDCLII. Pars tamen prior *Abbreviationum Chronicorum*, quæ eſt ab Orbe condito uſque ad *S. Gregorium M.* Papam, edita non fuit, eo quòd non niſi vulgaria & è trivio petita contineret. His quinque Scriptoribus Anglis alios nonnullos adjungere poſſem; qui *Rerum Anglicarum* Hiſtoriam ſcripſerunt, ſed ut brevitati conſulam, his, utporè minus notis, in præſentia referendis ſuperſedebo. Legeis, ſi tibi per otium liceat, *Baleum*, & *Pitzaum*, qui de Scriptoribus Anglis eruditè ac copioſe tractàrunt.

D. Abſolviſtine tandem ſeriem Scriptorum, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo Chronica, vel particulares Hiſtorias ediderunt?

M. Tres adhùc proferam Hiſtoricos duodecimi ſæculi Scriptores, miſſis cæteris aliis, qui minùs famæ celebritate claruerunt. Primus eſt *Hugo*, qui ex Monacho Virdunenſi, factus Abbas Flaviniacenſis in Ducatu Burgundiæ, ſcripſit *Chronicon Virdunenſe* duas in partes diſtributum, quarum prima incipit à Chriſto nato & deſinit ad annum MII. Secunda verò ab anno MII. perducitur ad annum uſque MCII. Hoc Chronicon tanti fecit *Labbeus*, ut illud *Theſaurum incomparabilem* appellârit, & ex ipſo Authoris Autographo in Bibliotheca Soc. Jeſu Claromontana Pariſiis aſſervato ediderit in ſua *Bibliotheca Nova M.SS* Tomo 1. pag. 75. Alter Scriptor Hiſtoricus eſt *Sugerius* Abbas Cœnobii *S. Dionyſii* propè Pariſios, *Ludovico VI.* & *Ludovico VII.* Galliarum Regibus ab intimis conſiliis ac miniſterio, qui ſcripſit Vitam *Ludovici VI.* cognomento *Groſſi*, librum *Epiſtolarum* de gravioribus Galliarum Regni negotiis, quibus *Ludovico VII.* dicto *Juniore* ad Sacram Expeditionem profecto, ſummâ cum laude præfuit; edidit etiam librum *De rebus in Adminiſtratione Cœnobii Sandionyſiani à ſe Geſtis*. & alterum *De Conſecratione Eccleſiæ à ſe ædificatæ*, & *Tranſlatione Corporum Sancti Dionyſii & Sociorum*. Edita ſunt hæc *Sugerii* Abbatis Opera à *Franciſco Ducheſnio* Tomo IV. *Scriptorum Hiſtoriæ Francorum*. Tertius denique Scriptor Hiſtoricus, eſt *Saxo* dictus *Grammaticus*, gente Danus, qui, in gratiam *Abſalonis* Archiepiſcopi Lundenſis ſuorum ſtudiorum impulſoris, compoſuit ſtylo venuſto, florido & eleganti (ut obſervat *Deſiderius Eraſmus* in *Ciceroniano*) libros ſexdecim *Hiſtoriæ Daniæ*, quæ ampliſſimis Prolegomenis, & perdoctis Notis à *Stephano Joanne Stephanio* illuſtrata prodiit *Soræ* anno MDCXLIV. Sed ſatis hactenùs dictum ſit de Hiſtoricis Scriptoribus duodecimi ſæculi.

D. Tibi nunc diſſerendum incumbit de viris Galliarum Illuſtribus, quos in tertia claſſe Scriptorum duodecimi Eccleſiæ ſæculi repoſuimus.

M. Non facilè eſt enumerare quàm multi nobiles Scriptores, illuſtreſque viri ſæculo Eccleſiæ duodecimo floruerint in Galliis, & præſertim in Academia Pariſienſi, ad cujus dignitatem extollendam & amplificandam plurimùm contulerunt tres Galliarum Reges Litteratorum omnium Patroni ac Mæcenates munificentiſſimi, videlicèt *Ludovicus VI.* cognomento *Craſſus*, Philippi filius, *Ludovicus VII.* dictus *Junior*, & *Philippus Auguſtus*. At enim, præter Hiſtoricos Scriptores Gallos, quos jam laudavimus, circà initium duodecimi ſæculi celebres extiterunt in Academia Pariſienſi Theologi, Philoſophi, Oratores, & Grammatici, quorum nonnulli etiam ſuperiori ſæculo claruerunt, ſcilicet *Anſelmus* Laudunenſis & *Rodulfus* fratres, *Gilbertus* univerſalis dictus: *Hugo Farſitus*, *Richardus*, *Rupertus Tuitienſis*; *Algerus*: inſignes Theologi: *Guillelmus Campellenſis*, *Guillelmus S. Theodorici*, *Gildurius* Cœnobii S. Victoris primus Prior & Abbas, *Petrus Abaelardus*, *Hugo*, & *Thomas* San Victorini Canonici Regulares, *Guillelmus de Conchis*, & *Bernardus* Carnotenſis præſtantiſſimi Philoſophi & Grammatici: *Ulgerius* Andegavenſis: *Joslenus*, ſeu *Gosleuus*; qui fuit Epiſcopus Sueſſionenſis, *Gilbertus Porretanus*, Epiſcopus Pictavienſis, *Henricus Murdachius*, & alii innumeri. Circà medium ſæculum duodecimum illuſtres fuerunt in Academia Pariſienſi *Petrus Lombardus*, *Joannes Belethus*, *Adam de Parvo Hugo de Campo Florido*, *Joannes Saresberienſis*, *Petrus Cellenſis*, *Arnulfus* Lexovienſis, *Mauricius de Soliaco*, *Thomas* Cantuarienſis, *Petrus Cantor*, *Petrus Comeſtor*, & alii longè plures. Circa finem ejuſdem XII. ſæculi magnam in Academia Pariſienſi ſibi eruditionis famam pepererunt *Petrus Bleſenſis*, *Petrus Pictavienſis*, *Alanus de Inſulis*, *Petrus Corbolienſis*, *Stephanus Tornacenſis*, *Guillelmus Brito*, *Gualterus Inſulenſis*, *Petrus de Riga*, *Odo de Soliaco*, *Robertus de Curthonio*, *Stephanus de Langetona*, *Ægidius Corbolienſis*, aliique propè infiniti, quorum accuratiſſimum Catalogum texuit, eorumque merita, ac Opera percenſet *Egaſſius Bulaus* ad calcem Tomi II. *Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis*. Non eſt certè animus ſingillatim hìc expendere, & ad criſim revocare omnia Opera horumce, & aliorum clariſſimorum virorum, qui duodecimo ſæculo Academiam Pariſienſem doctrinâ & pietate illuſtrârunt; ſed ne in immenſum diffundar, præcipuorum dumtaxat Scriptorum Opera breviter annotabo. *Petrus Abaelardus*, cujus variam fortunam, errores, ac pœnitentiam deſcripſimus in Colloquio tertio, varia reliquit Opera, ex quibus extant Epiſtolæ variæ, Expoſitiones in Orationem Dominicam, in Symbolum Apoſtolorum, & in Symbolum S. *Athanaſii*, Solutiones *Problematum* ab *Heloiſſa* propoſitorum, Commentariorum in Epiſtolam ad Romanos libri quinque, Sermones XXXII. ad Virgines Paracletenſes per totum annum legendi; *Introductionis ad Theologiam* libri tres, quorum poſtremus eſt imperfectus; Liber adversùs Hæreſes, & *Inſtitutio*, ſeu *Regula Sanctimonialium*, rogante *Heloiſſa*, Virginibus Paracletenſibus ſcripta. Quæ omnia *Abaelardi* Opera edita ſunt ab Illuſtri viro *Franciſco Amboeſio*. Opera *Gilberti Porretani* Epiſcopi Pictavienſis, de quo plura in Colloquio tertio diximus, necdum edita ſunt, ſed in variis

Bibliothecis adhuc manuſcripta latent. Solam ejus Epiſtolam ad *Matthæum Abbatem S. Florentii* edidit *Lucas Dacherius* in Appendice ad Opera *Guiberti* Abbatis Novigentini. *Joannes Belethus*, Theologus Pariſienſis, ſcripſit librum *De Divinis Officiis*, cujus meminit *Henricus* Gandavenſis libro *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*. Opera *Petri Bleſenſis*, à natali ſolo, Bleſis videlicèt, urbe Galliæ nobiliſſima ſic cognominati, & Humanioribus litteris excultiſſimi, ſacrarumque litterarum, & Juris Canonici peritiſſimi, curâ ac ſtudio *Petri de Guſſanvilla* collecta, & Notis atque variantibus Lectionibus illuſtrata prodierunt Pariſiis anno MDCLXVII. & exinde in Bibliotheca Patrum Tomo XXIV. Eccleſiam Carnotenſem in Galliis duodecimo ſæculo doctrinâ & ſanctitate illuſtrârunt tres inſignes Epiſcopi, videlicèt *Ivo*, *Joannes Saresberienſis*, & *Petrus Cellenſis*, quorum primus, ſcilicet *Ivo*, edidit *Decretorum librum* in decem & octo partes diſtributum, & maximam partem ex *Burchardi* Collectione depromptum; quo ante *Gratiani* tempora per ſexaginta annos uſi ſunt Juriſtæ. Verùm, hic obiter obſervare debes, duas extare Canonum ac Decretorum Collectiones antiquas, quæ *Ivoni* Carnotenſi Epiſcopo attribuuntur, quarum unam, quæ *Decretum Ivonis* vulgò vocatur, periti Critici vindicant *Ivoni*. Alteram verò, quæ *Pannormia* dicitur, alii doctiſſimum *Baluzium* adjudicant *Ivoni*, alii exiſtimant, Opus eſſe *Hugonis* cujuſdam Catalaunenſis, qui Decretum *Ivonis* in compendium redegit, ſicut teſtatur noſter *Vincentius Bellovacenſis*, qui ſæculo ſeſqui medio poſt *Ivonem* obiit, libro XXV. *Speculi Hiſtorialis* cap. LXXXIV. ubi de *Ivone*, & de *Hugone Catalaunenſi*, ejus Abbreviatore ſermonem habet. Hanc Criticorum Controverſiam, quæ longiùs me abduceret, in medio relinquo. Scripſit præterea *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus *Epiſtolas* CCLXXXVII. quas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ promptuarium meritò appellaveris. Item *Sermones* XXIV. & *Chronicon breve de Regibus Francorum*. Alter Epiſcopus Carnotenſis *Joannes Saresberienſis* ex Anglia quidem oriundus, ſed in Scholis Pariſienſibus per multos annos divinis ſcientiis inſtructus varia compoſuit Opera, in primis egregium ſuum, & à viris peritis tantoperè laudatum Opus *de Nugis Curialium*, ſeu *Polycraticum*, quod dicavit Sancto *Thomæ* Cantuarienſi adhuc ejuſdem Eccleſiæ Archidiacono, Regiſque Angliæ Cancellario. Paſſionem ejuſdem *S. Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi ab eodem *Joanne Saresberienſi* deſcriptam, cujus meminit *Nangius* in Chronico ad an. MCLXXX. dicit, ſe vidiſſe MS. in Bibliotheca Regalis Montis Ordinis Ciſtercienſis *Caſimirus Oudinus* in Supplemento *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, ubi etiam Catalogum aliorum Operum, quæ edidit *Joannes Saresberienſis*, accuratè exhibet. *Joanni Saresberienſi* in Sede Carnotenſi ſucceſſit anno MCLXXX. *Petrus* vulgò *Cellenſis* nuncupatus, qui primum Monaſterii *Cellæ* in ſuburbio Tricaſſino, & poſteà Cœnobii *S. Remigii* Remenſis, Ordinis Benedictini, Abbas fuit. Scripſit varios Sermones, Epiſtolarum libros novem, librum *De Panibus* ad Joannem Saresberienſem amicum ſuum, & alia Opera Aſcetica, de quibus legendus eſt *Caſimirus Oudinus* loco mox à me laudato. His tribus perdoctis Eccleſiæ Carnotenſis Epiſcopis, quatuor Antiſtites, qui duodecimo ſæculo in Galliis floruerunt, addere non pigebit, videlicèt *Hildelbertum*, *Guillelmum Campellenſem*, *Arnulphum*, & *Stephanum*, quorum Opera hic breviter indicabo. *Hildelbertus* Cenomanenſis Epiſcopus, & poſt obitum *Gilleberti* Archiepiſcopi Turonenſis, ad eam Metropolim anno MCXXV. translatus, eruditione & pietate inter Præſules ævi ſui celebris fuit, ac præter varia ab ipſo edita Opera, quæ à *Labbeo* enumerantur, plures ejus Epiſtolæ Tomis VI. & XIII. *Spicilegii Dacheriani*, & una illius Epiſtola Tomo I. Analectorum *Mabillonii* editæ ſunt. *Guillelmus à Campello* Oppido *Briegii* haud procul Meloduno, ubi natus erat, *Campellenſis* dictus, & Eccleſiæ Pariſienſis Archidiaconus factus, magnâ celebritate Dialecticam Pariſiis publicè docuit. Dein, Canonicorum Regularium Inſtitutum profeſſus, Cœnobio *S. Victoris* in ſuburbanis urbis Pariſienſis initium dedit. Denique Epiſcopus Catalaunenſis an. MCXIII. renunciatus eſt, ut fidem facit *Albericus* in ſuo *Chronico*. De Scriptis *Guillelmi Campellenſis* legendus eſt *Caſimirus Oudinus* in Supplemento *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tomo XX. *Dialogus* ab eodem *Guillelmo Campellenſi* editus, in quo Chriſtianus, & Judæus de Religione diſputant. *Arnulphus*, Sagienſis primùm Archidiaconus, ac deinde Lexovienſis Epiſcopus, compoſuit Tractatum de *Schiſmate Petri Leonis orto poſt Honorii II. Papæ deceſſum*, in quo ait, ſe nihil ſcripſiſſe, quod non vel ipſe cognoverit, vel ab Auctore probabili non habuerit, vel quod ſaltem fama publica non affirmet. Hunc de *Schiſmate* Tractatum publicavit *Lucas Dacherius* Tomo II. Spicilegii. Scripſit etiam idem *Arnulphus* varias variis de cauſis Epiſtolas, Conciones plures, & Epigrammata, quæ extant in Bibliotheca Patrum Tomo XXII. *Stephanus* Abbas Sancti *Euurtii* Ordinis S. Auguſtini in urbe Aurelianenſi, & poſteà ad Abbatiam Pariſienſem *Sanctæ Genovefæ*, quam per plures annos ſummâ cum laude rexit, translatus; tandem ad Epiſcopatum Tornacenſem provectus, edidit Sermones 31. qui extant MSS. in Bibliotheca Tornacenſi Sanctæ *Genovefæ*. Commentarium etiam adornavit *in Decretum Gratiani*, quod habetur MS. in Bibliotheca Sancti *Victoris* Pariſienſis. Scripſit quoque Epiſtolas CCLXXXVII. quas Pariſiis anno MDCLXXXII. præmiſſâ Authoris vitâ, novæ editionis honore donavit, Notiſque illuſtravit Pater *Claudius du Moulinet* Congregationis Gallicanæ Canonicorum Regularium Vir eruditus. De Scriptoribus Gallis non plura impræſentiarum dicam, quia de Abbatibus, præſertim de *S. Bernardo* Claravallenſi, de Monachis, & de his, qui libros de Theologia Scholaſtica, vel Jure Canonico in Galliis ſæculo duodecimo ediderunt, commodiùs ſuo loco, id eſt, tam in quinta, quàm in Sexta Claſſe Scriptorum duodecimi ſæculi ſub finem hujuſce noſtri colloquii differemus.

D. In ſecunda Claſſe duodecimi ſæculi Scriptorum complures laudâſti Anglos, qui vel Hiſtoriam univerſalem, vel ſuæ Gentis Annales litteris conſignârunt; nunc in hac quarta Virorum ejuſdem ſæculi illuſtrium claſſe cæteros Scriptores Anglos, qui varias ediderunt lucubrationes, & San-

ctita-

ctitatis famâ celebriores fuerunt, in medium proferre debes.

M. Anglorum, qui duodecimo ſæculo doctrinâ & pietate inſignes fuerunt, unus inſtar omnium eſt Sanctus *Thomas*, Londinenſis, Archidiaconus primùm Cantuarienſis, deinde Angliæ Cancellarius ab *Henrico* Rege creatus, tandem Archiepiſcopus Cantuarienſis, Eccleſiaſticæ libertatis vindex & aſſertor intrepidus, pro qua exilium pati, mortemque generosè oppetere promeritus eſt. Graviſſima inter *Henricum* Angliæ Regem hujus nominis *II.* & Sanctum *Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum exarſit diſcordia, quæ ex eo potiſſimùm enata eſt, quòd Sanctus ille Antiſtes pravam conſuetudinem, quâ Rex Epiſcoporum electiones conſultò procraſtinabat, ut vacantium Eccleſiarum fructibus in Fiſcum redactis diutius frueretur, vehementer improbaverit, quòdque Rex Clericos contra Eccleſiaſtica privilegia ad ſæcularia judicia vocari juberet. His pravis inolitis conſuetudinibus cùm aſſentiri nollet Sanctus *Thomas*, exaſperavit animum Regis, qui Regni ſui Epiſcopos convocavit, coram quibus Sanctus *Thomas* Eccleſiaſticam libertatem, & Clericorum jura ſtrenuè propugnavit. Poſtulati à Rege Epiſcopi, an vellent avitas conſuetudines obſervare? reſponderunt ex condicto, ſe velle quidem Regis & Regni conſuetudines obſervare, ſed *ſalvo ordine ſuo & jure Eccleſiæ.* At cùm Regi non placeret hæc obedientiæ reſtrictio, iratus è Concilio diſceſſit, ac poſtridiè munitiones & honores Archipræſuli, dum Cancellarii officio fungeretur, commiſſos ab ipſo repetiit, recepitque, & hinc terror omnium animos invaſit. Affirmârunt aliqui Epiſcopi, occaſione unius verbuli Statum Regni non eſſe compellendum. Alii ſuaſerunt, Regiæ voluntati eſſe conſentiendum, cùm præſertim Rex Cardinalibus promiſiſſet, ſe nulla in re Eccleſiæ jura labefactaturum. Horum itaque Epiſcoporum gravitate motus, & precibus flexus Sanctus Thomas, ſe Regias conſuetudines bonâ fide obſervaturum promiſit, ac reverâ ſolemni juramento confirmavit in Concilio Clarendonenſi habito anno MCLXIV. verùm, paulo poſt facti pœnitens, lapſum ſuum agnovit Sanctus ille Antiſtes, & de vulnere, quod Eccleſiaſticæ libertati intulerat, abſolutionem ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo petiit & impetravit. Quod ubi reſcivit *Henricus* Rex, vehementer indoluit, & tractos in partem Epiſcopos apud *Northamptoniam* an. MCLXIV. convocavit, ubi Aulici Epiſcopi in Concilio congregati, & Regiæ voluntati turpiter obſequentes, *S. Thomam* damnarunt, & omnia ipſius bona mobilia Regio Fiſco addixerunt. Adverſus tam iniquam ſententiam actutùm reclamavit S. Thomas, ad Sedem Apoſtolicam appellavit, & ut periclitanti vitæ ſuæ conſuleret, ſeceſſit in Belgium, indèque ad Regem Chriſtianiſſimum *Ludovicum VII.* confugit, qui ipſum benignè & honorificè ſuſcepit, ſeque pacis ſequeſtrem inter eum & Anglorum Regem interpoſuit. Hinc Colloquium Regis *Henrici* cum Sancto Archipræſule decretum eſt. *Thomas* ad pedes Regis Angliæ procidit dicens: *Totam cauſam, unde inter nos orta eſt diſſenſio, tuo committo arbitrio, honore ſalvo Dei.* Tum ad Regem Francorum converſus *Henricus* Rex, ait: *Domine mi, attende, ſi placet, quidquid ipſi diſplicuerit, dicet honori Dei eſſe contrarium, & mea omnia ſibi vendicabit. Sed, ne videar honori Dei, vel ſibi in aliquo velle reſiſtere, hoc offero: Quod Anteceſſorum ſuorum major & ſanctior fecit Anteceſſorum meorum minimo, hoc mihi faciat, & quieſco.* Nunquam tamen voluit Sanctus *Thomas* hanc à ſe appoſitam Clauſulam, *ſalvo honore Dei*, ſilentio premere. Longum ſanè eſſet recenſere omnes Legationes miſſas tam ab *Henrico II.* Angliæ Rege ad *Alexandrum III.* Pontificem Maximum, quàm ab *Alexandro III.* ad eumdem *Henricum* Regem, & omnia minutatim exponere, quæ in Cauſa Sancti *Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi tempore ipſius exilii uſque ad confectam pacem geſta ſunt. Sufficiat hic dicere, hanc diſcordiam inter *S. Thomam* & *Henricum II.* Angliæ Regem durâſſe uſque ad annum MCLXX. quo, pace utrinque compoſitâ, in Angliam reverſus *S. Thomas*, Sedem ſuam Cantuarienſem recuperavit, quâ tamen diu potitus non eſt. Denuò quippè apud *Henricum II.* qui tunc in Normannia erat, à quibuſdam Prælatis diſcordiæ incentoribus accuſatus eſt tanquam publicæ pacis perturbator, Epiſcoporum perſecutor, & Regis inimicus. Quibus querimoniis ad iram concitatus Rex, in funeſtam vocem erupit, omnibus familiaribus ſuis imprecans, quòd ipſum de uno Sacerdote, Regnum ſuum ita perturbante, non vindicarent. His vocibus emiſſis à Principe ſui præ ira parum compote excitati quatuor impii ſatellites, mox in Angliam profecti necem Sanctiſſimo Antiſtiti in ipſa Eccleſia intulerunt, à qua tamen cæde *Henricum II.* Angliæ Regem inſontem fuiſſe, nec ei mandato, nec conſilio, nec aſſenſu cooperatum eſſe, oſtendimus in Colloquio primo in Hiſtoriam hujus ſæculi 12. Epiſtolas ad diverſos ſcripſit Sanctus *Thomas* Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Martyr, quæ in quinque libros digeſtæ, unà cum ejus Vita à quatuor Auctoribus ſcriptâ, ex MS. Codice Vaticano editæ ſunt à Viro doctiſſimo *Chriſtiano Lupo* Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & in Sacra Facultate Lovanienſi Doctore Theologo.

Non minori Sanctitate ac doctrinâ ante Sanctum *Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum in Angliâ præfulſit Sanctus *Anſelmus*, qui licèt natione Anglus non eſſet, utpotè *Auguſtæ* propè Alpes in Italiæ, Burgundiæque finibus, ortus, nihilominùs ex Abbate Cœnobii Beccenſis in Normannia Ordinis Sancti Benedicti, conſecratus eſt anno milleſimo nonageſimo tertio, annuente *Willelmo II.* Anglorum Rege, Cantuariæ Metropolis Archiepiſcopus, eamque ſummo cum zelo, magno cum labore, ſcripto, verbo, & exemplo per ſexdecim annos rexit, hoc eſt, uſque ad annum MCIX. quo plenus meritis & miraculis clarus ad Cœlum migravit. Crebras lites Sanctus *Anſelmus* ab initio Pontificatûs ſui habuit cum *Willelmo II.* Anglorum Rege, qui omnia ſolutâ animi libidine agebat, templa evertebat, & Eccleſias devaſtabat. Hujus iracundi, nimiſque ferocis Regis animum cùm ſuis monitis & adhortationibus delinire haud poſſet Sanctus ille Antiſtes, in exteras oras exul abiit, & Lugdunum in Gallias ſeceſſit. Indè Romam ab *Urbano II.* Pontifice Maximo accitus, ingenti honore exceptus eſt, & in Concilio Barenſi contra Græcos acerrimè diſputavit, & Pontificem contra *Willelmum II.* Anglorum Regem anathema expedire vo-

lentem ſuis precibus inhibuit. Mortuo *Willelmo II.* Anglorum Rege anno milleſimo ſupra centeſimum, Sanctus *Anſelmus* ab *Henrico I.* in Angliam revocatus rediit, ſed redeuntem alia excepit controverſia, de hominio videlicèt Regi, præſtando, & de ordinandis Epiſcopis, atque Abbatibus, quos ipſe *Henricus I.* Angliæ Rex, ejuſque frater *Willelmus II.* per annulum & baculum inveſtierant. Utrumque in ſuo Regno fieri præcepit *Henricus I.* recuſavit *Anſelmus*, & in Concilio Londini an. MCII. habito laicas Inveſtitùras, & conjugia Clericorum, quæ id temporis frequentiſſima erant, damnavit. Verùm, hæc Inveſtiturarum Controverſia finem habuit in Anglia anno MCVII. quo *Henricus I.* ſororis ſuæ *Adela* Comitiſſæ Bleſenſis rogatu cum Sancto *Anſelmo* in gratiam rediit, & concordiâ utrinque ſancitâ, Rex Inveſtiturâ Epiſcoporum, & Abbatum per annulum & baculum ceſſit. Quarè Sanctus *Anſelmus* Sedem ſuam Cantuarienſem pacificè deinceps tenuit, & reſtaurandæ Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, quæ Clericorum conjugiis haud parùm fœdata erat, ſtreouè incubuit. Omnium Sancti *Anſelmi* Cantuarienſis Archiepiſcopi Operum Editionem poſtremam, eamque ubertimam & accuratiſſimam adornavit Pariſus *Gabriel Gerberonius* Monachus Benedictinus Congregationis Sancti *Mauri* an. MDCLXXV. & genuina ejus Opera à ſpuriis, adhibitis perdoctis Cenſuris, ſecrevit. Vitam Sancti *Anſelmi* Cantuarienſis Archiepiſcopi duobus libris ſcripſit *Eadmerus*, natione Anglus, Cantuarienſis, Ordinis Benedictini Monachos, Sancti Anſelmi diſcipulus & Auditor, deinde convictor, & laborum ac exiliorum individuus comes. Complura alia Opera compoſuit *Eadmerus* Sancti *Anſelmi* diſcipulus, quæ tàm edita, quàm adhuc manuſcripta referunt *Baleus*, *Pitſeus*, aliique Scriptores Angli. Sed inter Opera *Eadmeri* præcipuè à Viris eruditis commendatur ea, quam ſcripſit, *Hiſteria Novorum* ſex libris diſtincta, quæ tempore *Baronii* necdum prodierat, & quam jam citatus *Gabriel Gerberonius* cum S. Anſelmi Operibus edidit. In hac *Hiſtoria Novorum* deſcribit *Eadmerus* rerum mutationes inſolitas, quæ ſuis temporibus in Anglia contigerunt, & in hoc potiſſimum verſatur, ut ea, quæ inter Reges Angliæ & Sanctum *Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum geſta ſunt, inconcuſſâ veritate deſignet. Quatuor etiam Opuſcula, quæ olim Sancto *Anſelmo* inſcripta inter Opera ejus deliteſcebant, videlicèt *de Excellentia Beata Maria Virginis.* - - *De quatuor Virtutibus, qua fuerunt in Beata Maria Virgine. De Beatitudine Cœleſtis Patria.* - - *De ſimilitudinibus Sancti Anſelmi*, hæc, inquam, quatuor Opuſcula *Eadmero* diſcipulo Sancti Anſelmi vindicavit, & ſub illius nomine edidit *Gabriel Gerberonius* ad calcem Sancti *Anſelmi* Operum. Non defuerunt alii Scriptores Angli, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo doctrinâ & pietate conſpicui fuerunt, quia tamen monaſticam vitam profeſſi ſunt, de illis, eorumque Operibus in ſequenti Claſſe, quæ erit quinta Virorum illuſtrium duodecimi ſæculi, commodiùs agemus.

D. In hac quinta Illuſtrium duodecimi ſæculi Scriptorum Claſſe, quæ illos omnes complectitur, qui in diverſis Orbis Nationibus monaſticæ vitæ cultores extiterunt, primum locum obtinere debent Abbates, qui doctrinâ, vitæque Sanctimoniâ cæteris anteſteterunt, Deinde, ſequerentur Monachi, qui eodem 12. ſæculo pietatis & eruditionis laude in variis Orbis regionibus claruerunt. Recenſe itaque in primis præclara Geſta & Opera Abbatum, qui duodecimo ſæculo ſcientiâ cum vitæ Sanctitate conjunctâ magnum Eccleſiæ ſplendorem contulerunt.

M. Inter omnes Abbates, qui duodecimo ſæculo doctrinâ & pietate floruerunt, nullus fuit aut Sanctitate illuſtrior, aut doctrinâ purior, aut in ſcribendo elegantior, aut in Eccleſia auctoritate major Sancto *Bernardo* natione Gallo, & Monaſterii Claræ vallenſis in Territorio Lingonenſi Abbate vigilantiſſimo. Is quippè pro reſtaurandis & ampliandis Eccleſiæ rebus multa itinera & labores ſuſcepit, ſæpiùsque ad Principes Chriſtianos Legationes obiit, quibus pietatis & religionis causâ ſuſceptis magno animi ſtudio ac felici exitu perſunctus eſt. *Petrum Abaelardum* in Concilio Senonenſi, *Gilbertum Porretanum* Epiſcopum Pictavienſem in Synodo Remenſi convicit. *Henricum* Hæreticum, *Petri de Bruis* diſcipulum, confutavit. *Guillelmum* IX. Aquitaniæ Ducem ad meliorem frugem reduxit & ex Schiſmatico Principe, Principem obſequentiſſimum Eccleſiæ fecit. At ſedandum *Petri Leonis* ſchiſma multa geſſit, ſcripſit, aut dixit tam in Concilio *Stampis* in Galliis coacto anno MCXXX. quàm in Concilio Piſano anno MCXXXIV. habito. *Innocentium II.* maximè juvit, tantùmque rationum vi apud Antipapam, *Victorem IV.* dictum, valuit, ut exutis ille veſtibus Pontificalibus *Innocentium* legitimum Pontificem adierit, & pacem petierit, & eam obtinuit. Eccleſiam Mediolanenſem tumultuantis populi factione turbatam oratione, miraculis, & eloquio pacavit, atque Eccleſiæ reconciliavit mellifluus ille Doctor. Sanctitatem ac diſciplinam adversùs diſſolutos mores incomparabili ſtudio & ardore defendit. Litteris undequaque miſſis, & Sermonibus ad Principes, populumque habitis ità omnes ad recuperandam Terram Sanctam animavit, tantâque authoritate uſus eſt, ut *Conradum* Romanorum Imperatorem, *Ludovicum VII.* Galliarum Regem, *Theodericum* Flandriæ Comitem, & *Henricum* Bleſenſem, aliosque Orbis Chriſtiani Magnates monitis ſuis excitatos ipſe manu propriâ Cruce ſignârit, totque Cruces, maximè dum in Galliis *Cruciatam* an. MCXLVI. prædicaret, populo expetenti diſtribuerit, ut *cùm earum faſcem preparatum ſemináſſet potiùs, quàm dediſſet, coactus ſit veſtes ſuas in Cruces ſcindere & ſeminare*, ſicut teſtatur *Odo de Diogilo* Monachus Sancti Dionyſii, & in Abbatia ejusdem Monaſterii *Sugerii* ſucceſſor, qui ſeptem libellos edidit de *Ludovici VII.* Galliarum Regis profectione in Orientem; quos *Petrus Franciſcus Chiffletius* in *aſſerto genere Illuſtri Sancti Bernardi* è tenebris eruit. Multa egregia Opera ſcripſit Sanctus *Bernardus*, in qoibus Laicos, Monachos, Clericos, Abbates, Epiſcopos, ipſos quoque Summos Pontifices in *Eugenio III.* quondam diſcipulo ſuo, ad quem libros quinque *De Conſideratione* direxit, eruditè, facundè, ſolidè & piè docet, inſtruit, informat, & omnibus coogrua ſanctioris vitæ documenta præbet: *Modus docendi ejus*, inquit noſter Sixtus Senenſis, *in ſenſibus myſticis indagandis, & in moribus formandis*

ferè

ferè ſemper verſatur. Oratio ubique dulcis & ardens, ita delectat, & ardenter incendit, ut ex ſuaviſſima lingua ejus mel & lac verborum fluere, & ex ardentiſſimo ejus pectore ignitorum affectuum incendia erumpere videantur. Opera Sancti *Bernardi* genuina ea ſunt, teſte *Bellarmino* in lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, quæ *Gaufridus* diſcipulus Sancti Bernardi & alumnus, ejuſque Vitæ Scriptor Hiſtoricus recenſet libro 3. Vitæ ipſius cap. ultimo. Verùm, genuina Sancti *Bernardi* Opera à ſuppoſititiis nemo certiùs diſtinxit ac ſecrevit, vel de iis doctiùs judicavit, quàm Clariſſimus *Joannes Mabillonius* in ſua caſtigatiſſima *S. Bernardi* Operum Editione an. MDCLXVI. Pariſiis publicata, & digeſta in duo Volumina, in quorum primo genuina Opera refert, in altero Volumine reponit dubia & ſpuria Sancto *Bernardo* perperàm adſcripta. Plures etiam ejuſdem Sancti Doctoris Epiſtolas & Tractatus è MSS. Codicibus depromptos, hactenùs ineditos, in lucem emiſit, & Obſervationes pro more ſuo doctiſſimas inſeruit.

Sub initium duodecimi ſæculi floruit *Rupertus* Abbas Monaſterii Tuitienſis, quod à Sancto *Heriberto* Colonienſi Archiepiſcopo constructum eſt è regione Civitatis Coloniæ Agrippinæ juxta Rhenum. Fuerat *Rupertus* anteà Monachus Cœnobii Sancti Laurentii in Monte Leodii, ſicut teſtatur *Renerus* ejuſdem Cœnobii Monachus in libro *De Viris illuſtribus ſui Monaſterii.* Multa Opera tam in juventute, quàm jam ætate provectior compoſuit *Rupertus* Abbas, inter quæ potiſſimùm commendantur libri 12. *De Divinis Officiis*, quos ejus genuinum fœtum eſſe malè à quibuſdam negari, luculenter demonſtrat *Gabriel Gerberonius* in doctiſſima & uberrima *Apologia*, quam pro *Ruperto* concinnavit. Nonnulli moderni Scriptores, ſecuti *Baronium* in Annalibus ad annum MCXI. & *Bellarminum* in libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, graviſſimum errorem circa Sacramentum Euchariſtiæ *Ruperto* impingunt, aſſerentes, eum hypoſtaticam panis & vini Euchariſtici cum Verbo Divino unionem admiſiſſe. Verùm, quamvis negari haud poſſit, *Rupertum* durioribus & obſcuris ſuis locutionibus huic opinioni locum dediſſe, adeò ut hæretici eum inter ſuos connumerare minimè dubitent: illum tamen ab hoc errore fuiſſe prorſùs alienum evincunt viri eruditi, non ſolùm, quia nullus veterum ad poſteriora uſque tempora hanc erroris notam *Ruperto* inuſſit, etſi multos æmulos habuerit; ſed etiam, quia in epiſtola Nuncupatoria libris 12. *De Divinis Officiis*, præfixâ, & paſſim in iiſdem libris Berengarianam hæreſim clarè oppugnat *Rupertus* ſuamque mentem Catholicæ fidei apprimè conſentaneam explicat aſſerendo, *panem & vinum mutari & converti in Corpus & Sanguinem Chriſti.* Qui certè loquendi modus hypoſtaticam Verbi Divini cum pane Euchariſtico unionem penitùs excludit, non ſecus ac ille, qui his uteretur vocibus: *Natura humana in Chriſto converſa eſt in Verbum Divinum*, apertè cenſeretur negare unionem hypoſtaticam Verbi Divini cum natura humana. Sed plura ad vindicandum ab hoc errore *Rupertum* legeſis apud *Gabrielem Gerberonium* loco citato, & apud *Natalem Alexandrum* tomo 6. *Hiſtoria Eccleſiaſtica*, art. 8. cap. 6. *De Scriptoribus XII. ſæculi.*

Inter inſignes Abbates, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo doctrinâ & pietate claruerunt jure ac merito cenſendus venit *Goffridus* natione Gallus, patriâ Andegavenſis, Cœnobii Vindocinenſis, Ordinis Benedictini, Carnotenſis Diœceſis, Abbas, & B. Priſcæ Cardinalis. Is quippè *Urbano II. Paſchali II. & Calliſto II.* chariſſimus fuit, & Sedi Apoſtolicæ ita addictus, ut pro ejus utilitate ac defenſione duodecies Alpes tranſcenderit, ac ter ab ejus adverſariis captivus ductus fuerit. Epiſtolarum libros quinque, Sermones undecim, & Tractatus octodecim ſcripſit, ex quibus quantum fuerit in Sacris ſtudiis, & Canonibus exercitatus, facilè judicari poteſt. Inter ejus epiſtolas una eſt, quæ ordine quadrageſima ſeptima extat libro quarto, ad *Robertum de Arbriſello* Ordinis Fontis Ebraldi fundatorem, quem his verbis monet *Goffridus* Abbas Vindocinenſis: *Fœminarum quaſdam, ut dicitur, nimis familiariter tecum habitare permittis, quibus privata verba ſæpiùs loqueris, & cum ipſis etiam & inter ipſas noctu frequenter cubare non erubeſcis. — Hoc ſi modo agis, vel aliquando egiſti, novum & inauditum, ſed infructuoſum genus Martyrii inveniſti.* Hanc ad *Robertum de Arbriſello* epiſtolam non eſſe legitimam *Goffridi* Vindocinenſis Abbatis prolem credidere *Sirmondus* editor epiſtolarum ejuſdem Goffridi, *Bollandus* in Commentario prævio ad vitam B. Roberti de Arbriſello, & *Joannes à Manu Firma* Fontebraldenſis Monachus in Diſſertatione duplici *de Epiſtola contra B. Robertum de Arbriſello conficta.* Verùm, periti alii Critici hanc epiſtolam ſcriptam ad *Robertum de Arbriſello* vindicant *Goffrido* Abbati Vindocinenſi, tum quia legitur in antiquiſſimo Codice MS. Cenomanenſi eadem manu ſcripta, quâ ceteræ ejuſdem Abbatis epiſtolæ, ut teſtatur *Sirmondus*; tum quia etiam *Mabillonius* in Muſæo Italico tomo 1. pag. 59. loquens de Bibliotheca Reginæ Sueciæ, aſſerit ſe in ea vidiſſe Codicem complectentem epiſtolas *Goffridi* Abbatis Vindocinenſis, ipſius ætate ſcriptum, & has inter epiſtolam ad *Robertum de Arbriſello*, cujus nomen ſolâ primâ litterâ R. deſignatur. Ait etiam idem *Mabillonius* pag. 164. ſe vidiſſe Florentiæ in Bibliotheca S. Crucis, (quæ FF. Minorum Conventualium domus eſt) Codicem MS. ætate Goffridi Abbatis exaratum, in quo inter ejus epiſtolas ea reperitur, quæ ſcripta eſt ad *Robertum de Arbriſello.* Quamobrem, negari non poteſt, hanc epiſtolam ad *Robertum de Arbriſello* verè à *Goffrido Abbate* Vindocinenſi fuiſſe ſcriptam, quæ tamen officere non debet famæ & inculpatæ vitæ *Roberti de Arbriſello*, qui, ut oſtendemus in ſequenti Colloquio, Galliam & univerſam Eccleſiam ſanctitate illuſtravit, & Apoſtolicis ædificavit virtutibus. Hanc ſiquidem epiſtolam ſcripſit *Goffridus* falſis deluſus rumoribus à malevolis in *Robertum de Arbriſello* temerè in vulgus ſparſis. Quod ſanè mirum nemini videri debet, cùm ipſemet *S. Bernardus* Clarævallenſis Abbas factioni adverſùs Sanctum *Willelmum*, electum & conſecratum Archiepiſcopum Eboracenſem in Anglia innocenter adhæſerit, & inſontem Præſulatu mulctari curaverit. Mortuo ſiquidem Archiepiſcopo Eboracenſi, pars major *Willelmum* Theſaurarium elegit Epiſcopum, & *Henricus* Vintonienſis Epiſcopus, Sanctæ Sedis Legatus, illum conſecravit. At *Oſberto* Archi-

chidiacono ejuſdem Eccleſiæ, homine turbulento & factioſo, intercedente, variæ per Angliam adversùs *Willelmum* ſparſæ ſunt criminationes, quæ *S. Bernardum* ſeduxerunt, effeceruntque, ut Sanctus ille Doctor adversùs *S. Willelmum* ſcriberet ad Summos Pontifices *Innocentium II. Cæleſtinum II. Lucium II.* & *Eugenium III.* eumque Sanctum Archipræſulem appellaret in ſuis epiſtolis *Idolum Eboracenſe, peſtem communem, ſervum nequam*, & virum in Sedem Eboracenſem *non per oſtium, ſed argenteo, ut ajunt, ſacculo intruſum.* Et tamen tunc Anglia Sanctiorem Præſulem *Vvillelmo* Eboracenſi non habebat, neque majori apud alios multos viros piiſſimos exiſtimatione pollentem. Unde patet, magnos ac pios viros falſis relationibus quandoque decipi, & trahi in ſententias à veritate alienas. Sed ſicut criminationes adversùs *Vvillelmum* Eboracenſem Archiepiſcopum excogitatæ non impedierunt, quominùs *Honorius III.* Pontifex Maximus eum Sanctorum Catalogo adſcripſerit, ita hæc epiſtola *Goffridi* Abbatis Vindocinenſis ad *Robertum de Arbriſello*, quæ falſos dumtaxat rumores à malevolis ſparſos continet, nullum ſanctitati, morumque innocentiæ *Roberti de Arbriſello* præjudicium inferre debet, ut fuſiùs oſtendemus in Colloquio ſequenti.

Cæteros Abbates, qui duodecimo ſæculo variis in locis eruditionis laude conſpicui fuerunt, paucis hìc indicabo. Floruerunt ſub initium duodecimi Eccleſiæ ſæculi *Ingulphus*, *Franco*, & *Berengoſus*, quorum primus, ſeu *Ingulphus*, fuit patriâ Londinenſis, & Abbas Croylandenſis, qui ſui Cœnobii ſcripſit Hiſtoriam, cui tamen varia à Regibus Angliæ geſta intexuit. Hæc Hiſtoria *Ingulphi*, quam continuavit *Petrus Bleſenſis*, cum aliis Rerum Anglicarum Scriptoribus edita eſt à *Savilio* Londini an. MDXCVI. ſed auctior, ac longè correctior prodiit Oxoniæ anno MDCLXXXVI. ſuppletis lacunis, & additâ *Petri Bleſenſis* continuatione, quæ in editione Saviliana deerat. *Franco* fuit Abbas Cœnobii Afflegemenſis in Brabantia Ordinis Benedictini, qui ſcripſit libros 12. *De Gratia Dei*, qui extant tomo 21. Bibliothecæ Patrum. *Berengoſus* Abbas *S. Maximi* extra Muros Trevirenſes, Ordinis Benedictini, edidit libros tres *de Inventione & laude S. Crucis*, libellum *de Myſterio Ligni Dominici*, & Sermones aliquot. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum. *Anſelmus*, Gemblacenſis Monaſterii Abbas, Chronicon *Sigeberti* ejuſdem Cœnobii Monachi continuavit ad annum uſque MCXXXVI. *Rodulphus*, Abbas Monaſterii *S. Trudonis*, Ordinis Benedictini in Diœceſi Leodienſi, ſcripſit Chronicon Monaſterii Trudonenſis libris 13. quos edidit Lucas Dacherius tomo 7. Spicilegii. Item Vitam *S. Lietberti* Epiſcopi Cameracenſis, ab eodem *Luca Dacherio* editam tomo 9. Spicilegii. Compoſuit etiam *ſeptem libros contra Simoniacos*, qui extant in Bibliotheca Gemblacenſi, & epiſtolam ad *Sibertum* Priorem Cœnobii *S. Pantaleonis*, qui ab eo quæſierat: *An & qua ratione liceat aliquid exigere pro ſuſceptione puerorum in Monaſteriis?* Prolixam & eruditam *Rodulphi* epiſtolam ad quæſtionem à *Siberto* propoſitam unà cum litteris *Siberti* ad *Rodulphum* edidit doctiſſimus *Mabillonius* Tomo 2. Analectorum.

Vvaſelinus cognomento *Momalius*, Cœnobii *S. Laurentii* apud Leodienſes Abbas, ſcripſit epiſtolam *de Continentia Conjugatorum ante Communionem*, quam evulgavit *Mabillonius* tomo 1. Analectorum pag. 339. ubi de legibus continentiæ Conjugalis, quam certis diebus præſcribunt Canones, plura eruditè obſervat idem *Mabillonius*. Plures Abbates doctrinâ & pietate celebres in Gallia duodecimo ſæculo extiterunt, quos inter præcipue eminent *Petrus Mauritius* Abbas Cluniacenſis, *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* propè Remos, *Guerricus* Igniacenſis Monaſterii in Diœceſi Remenſi Abbas, *Arnoldus* Abbas Bonævallis, in Diœceſi Carnotenſi, *Serlo* Monaſterii *Saviniaci*, quod eſt in Diœceſi Abrincenſi, Abbas; *Iſaac* Abbas *de Stella* in Diœceſi Pictavienſi, *Alanus*, Inſulenſis, Cœnobii *Ripatorii* in Diœceſi Trecenſi I. Abbas, *Amedeus* Abbas *Altacumba* in Diœceſi Gebennenſi, & *Henricus* Cœnobii Claræ-vallenſis Abbas electus, quorum ſcripta hìc breviter, quantùm fieri poterit, recenſebo. In primis, *Petrus Mauritius* in Arvernia ex nobili genere natus, & Abbas Cluniacenſis electus an. MCXXIII. morum gravitate, vitæ Sanctimoniâ, & eruditione eximiâ excelluit, & *Venerabilis* cognomento appellari promeritus eſt, quo nomine ab *Innocentio II. Eugenio II.* Summis Pontificibus inſignitur. Eum *S. Bernardus* in epiſtola 276. ad *Eugenium III.* appellat *Vas in honorem plenum gratiæ & veritatis, refertum plurimis bonis. Virtutis exemplar, diſciplina ſummam, ſpeculum Sanctitatis.* Scripſit *Petrus Venerabilis Epiſtolarum libros ſex*, *Tractatum adversùs Judæos*; *Tractatum adversùs Petrobuſianos*, *libros duos de Miraculis*, *Sermones quatuor*, *Hymnos & Rithmos* quosdam, *& Statuta Congregationis Cluniacenſis*, quæ Opera excuſa ſunt in Bibliotheca Patrum, & recenſentur in vita ejuſdem Abbatis Cluniacenſis, quæ extat in Chronico Cluniacenſi. *Guillelmus*, Ordinis primùm Benedictini, & Abbas *S. Theodorici* propè Remos, arctiſſimâ neceſſitudine cum S. Bernardo Claræ-vallenſi Abbate junctus fuit, cujus poſt mortem, abdicatâ Præfecturâ, Ciſtercienſem Ordinem in Monaſterio Signiacenſi profeſſus eſt, ac multa ſcripſit Opera, quæ edita ſunt tomo 4. Bibliothecæ Ciſtercienſis. *Guerricus*, S. Bernardi Diſcipulus, & Igniacenſis Monaſterii Ordinis Ciſtercienſis Abbas compoſuit piiſſimos & elegantiſſimos Sermones, qui extant in Bibliotheca Patrum tomo 23. pag. 169. *Arnoldus*, Abbas Bonævallis in Diœceſi Carnotenſi, Ordinis Benedictini, Sancto *Bernardo*, dum adhuc in vivis eſſet, amiciſſimus fuit, ut liquet ex epiſtola 310. quam S. Bernardus in extremis poſitus ad ipſum ſcripſit, ut ſe ejus precibus commendaret: Scripſit *Arnoldus* Abbas *Tractatum de ſeptem verbis Domini in Cruce prolatis*: *Tractatum de operibus ſex dierum*: Sermonem *de laudibus S. Mariæ Virginis.* Tractatum *de cardinalibus Chriſti operibus*, qui olim *S. Cypriano* perperàm adſcriptus fuit, *Meditationes varias*, quæ Opera in unum collecta, & *Arnoldo* Abbati, eorum legitimo Authori, reſtituta prodierunt ad calcem *S. Cypriani* Operum *Oxonii* an. MDCLXXXII. Scripſit etiam idem *Arnoldus* Abbas plures epiſtolas, & Auctor eſt libri ſecundi *de Vita S. Bernardi*, ut demonſtrat doctiſſimus *Mabillonius* in ſuis Notis ad epiſtolas *S. Bernardi* pag. 154. *Serlo* Abbas Monaſterii *Saveniaci*, quod in Diœceſi Abrincenſi in Galliis ſitum eſt, Ordinis Benedicti-

ni

ni, Sancto *Bernardo* familiaris fuit, eique, ac Cœnobio Clarævallenſi Ordinis Ciſtercienſis non ſolùm Monaſterium *Saviniacum*, cui Præpoſitus erat, ſed etiam triginta alia, quæ ipſi velut Ordinis Capiti patebant, tradidit ac perpetuò addixit. Poſt obitum *S. Bernardi* ad Cœnobium Clarævallenſe *Serlo*, abdicato regimine, ſeceſſit, ubi piè obiit, & Sermones à ſe conſcriptos reliquit, quos tomo *6.* Bibliothecæ Ciſtercienſis publicavit *P. Bertrandus Tiſſier.* Varios itidem Sermones compoſuit *Iſaac*, Ciſtercienſis Ordinis Monachus, tum Abbas *de Stella*, quos unà cum ejusdem Abbatis libro *de Anima*, & epiſtolâ ad *Joannem* Epiſcopum Pictavienſem mox citatus, *Bertrandus Tiſſier* edidit tomo *6.* Bibliothecæ Ciſtercienſis. *Alanus*, patriâ Inſulanus ac ſubinde Gallo-Flander, in Cœnobio Clarævallenſi vitam Monaſticam profeſſus, poſteà Cœnobii *Ripatorii* recens in Diœceſi Trecenſi conſtructi primus Abbas fuit, indè tamen eductus, ad Epiſcopatum Antiſiodorenſem provectus eſt. Sed cùm huic Eccleſiæ per tredecim annos præfuiſſet, Epiſcopatui, de licentia Sedis Apoſtolicæ, nuncium remiſit, & ad ſuam *Claramvallem* reverſus eſt. Multa elucubravit Opera, de quibus legendus eſt *Henricus de Gandavo* in libro de *Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. 21. Vitam *S. Bernardi* ab eodem *Alano* ſcriptam in lucem emiſit, & editioni ſuæ Operum Sancti *Bernardi* præfixit *Joannes Mabillonius* anno MDCLXVI. *Amedeus* non longè à Vienna in Galliis ex illuſtri familia oriundus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus, ac *S. Bernardi* apud Claramvallem Diſcipulus fuit, exindè Abbas Altacumbæ in Diœceſi Gebennenſi, ac demùm Epiſcopus Lauſanenſis conſecratus, & à *Friderico I.* Imperatore Cancellarius Imperii renunciatus eſt. Compoſuit octo Homilias *de Laudibus B. Mariæ Dei-para*, curâ *Richardi Gibboni* Soc. Jeſu editas Audomari an. MDCXIII. ac deindè inſertæ fuerunt ad calcem S. Leonis Operum Lugduni MDCXXXIII. & in Bibliotheca Patrum tomo 20. pag. 1262. *Henricus* Abbas Clarævallenſis electus, & à *Clemente III.* Pontifice Maximo Cardinalis Epiſcopus Albanenſis creatus, miſſusque in Gallias Legatus adversùs hæreticos Albigenſes, ſcripſit librum *de Peregrinante Civitate Dei*, & aliquot epiſtolas, quæ unà cum epiſtolis *Petri* Abbatis itidem Clarævallenſis, & Sermonibus *Garrerii*, qui *Petro* in Præfectura Clarævallenſi ſucceſſit, editæ ſunt tomo tertio Bibliothecæ Clarævallenſis. Ex tot eruditis juxta ac piis Abbatibus, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo Clarævallenſi Cœnobio præfuerunt, facilè intelligere potes, Ordinem Ciſtercienſem eâ ætate in Galliis maximè floruiſſe.

Angliam tres inſignes Ordinis Ciſtercienſis Abbates duodecimo Eccleſiæ ſæculo illuſtrârunt, videlicèt *Gillebertus*, *Ælredus*, & *Balduinus* cognomento *Devonius*, quorum primus, ſeu *Gillebertus de Hoilandia* ſub S. Bernardo Ciſtercienſis Ordinis Monachus, tum Svinſcherenſis Abbas in agro Lincolnienſi, magnus fuit Sancti *Bernardi* æmulator, & elegantiſſimos quadraginta octo Sermones in tria libri *Cantici Canticorum* Capita ſcripſit, ibi incipiens, ubi *S. Bernardus* ſcribendi ſimul & vivendi finem fecerat, qui unà cum epiſtolis quibusdam, & Aſceticis ejusdem Abbatis Diſſertationibus extant in Appendice Operum *S. Bernardi* editionis P. *Mabillonii* tomo 4. Alia Opera edidit *Gillebertus*, quæ refert *Joannes Pitſeus* lib. *de Illuſtribus Scriptoribus Angliæ.* Alter, ſeu *Ælredus* natione Anglus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus, & Abbas Rievallenſis in Eboracenſi Diœceſi, ſcripſit Sermones XXXI. *De Oneribus Iſaiæ*, aliosque variis de argumentis & ſolemnitatibus Sanctorum: *Speculi Charitatis* libros tres: Libros totidem Dialogorum *De Spirituali Amicitia: Tractatum de Jeſu puero duodenni*, & alia nonnulla Opera, quæ refert *Pitſeus* lib. *de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus.* Tertius, ſeu *Balduinus*, cognomento *Devonius*, Oxoniæ in Anglia natus, Cœnobii Fordenſis, Ordinis Ciſtercienſis, Abbas, tum Vigornienſis Epiſcopus, ac tandem Archiepiſcopus Cantuarienſis, edidit *Tractatum de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, & quosdam alios libros, quos collegit ac publicavit, *Bertrandus Tiſſier* Tom. V. *Bibliothecæ Ciſtercienſis* an. MDCLXII. Hic prætermittere haud poſſum duos alios eruditos Abbates, qui duodecimo ſæculo in Anglia claruerunt, quamvis ex Anglia oriundi non fuerint. Primus eſt *Gilbertus*, ſive *Giſlebertus* cognomento *Criſpinus* patriâ Normannus, qui in Beccenſi Cœnobio, unà cum *S. Anſelmo* Monaſticam vitam egit, ac poſteà Weſtmonaſterienſis in Anglia factus Abbas, celebrem Diſputationem, quam cum Judæo quodam Moguntino de Chriſtianæ Religionis veritate olim habuerat, litteris mandavit, & in Dialogi formam redegit ſub hoc titulo; *De Fide Eccleſiæ contra Judæos.* Hoc *Gilberti* Abbatis Opus, quod *Gabriel Gerberonius* inter Opera *S. Anſelmi* anno MDCLXXV. integrum inſeruit, perperàm nonnulli confundunt cum alio libro, qui inter *S. Auguſtini* Opera extat ſub titulo: *Altercatio Synagogæ & Eccleſiæ.* Alia ejusdem *Gilberti* Abbatis Opuſcula memorant *Balæus*, & *Pitſeus*, lib. *de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus.* Alter Abbas, qui Angliam eruditione ſuâ illuſtravit, quamvis natione Anglus non eſſet, fuit *Hugo* Gente Gallus, patriâ Ambianenſis, qui Radingæ in Anglia primus Abbas factus eſt, dein Archiepiſcopus Rotomagenſis creatus. Scripſit tres libros contra Hæreticos ſui temporis, ſive *de Eccleſia & ejus Miniſtris ad Albericum* Oſtienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum, quos *Lucas Dacherius* ad calcem Operum *Guiberti Novigentini* Abbatis edidit.

In Germania floruerunt *Ekbertus* S. Florini Sconhavienſis Abbas, *Elizabetha* ejus ſoror Abbatiſſa Sconhaugenſis in Diœceſi Trevirenſi Ordinis Benedictini; & *Hildegardis* Monaſterii *S. Ruperti* in Monte ad Bingam Moguntinæ Diœceſeos propè Rhenum fluvium Abbatiſſa. Sermones tredecim contra *Catharos* compoſuit *Ekbertus* Abbas, & vitam *Elizabethæ* Abbatiſſæ ſororis ſuæ, cujus extant *Viſionum*, ſeu *Revelationum* libri tres, & *Epiſtolarum* liber unus, typis impreſſi Coloniæ anno MDXXVIII. *Hildegardis* Abbatiſſa ſanctitate & divinis Revelationibus illuſtris fuit, quas ſcripto traditas *Eugenius III.* Papa, & Primores Germaniæ & Galliæ Epiſcopi ac Abbates, in quibus S. Bernardus, examinârunt atque probârunt. Nec ſolùm *Eugenius III.* ſed etiam *Anaſtaſius IV.* & *Hadrianus IV.* Summi Pontifices *Hildegardim* ſuis epiſtolis honorârunt, ejusque orationibus ſe ac Romanam

manam Eccleſiam commendârunt. Scripſit tres Revelationum libros, plurimas Epiſtolas, librum inſcriptum *Sclvias*, id eſt, *de ſcientia viarum Dei*, & alios Tractatus, quos *Trithemius* Abbas lib. *De Viris Illuſtribus Ordinis Benedicti* cap. CXIX. & libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* commemorat.

Denique, in Belgio, præter *S. Norbertum*, Præmonſtratenſium Ordinis Inſtitutorem Sanctitate & doctrinâ illuſtrem, de quo in ſequenti Colloquio diſſerendi ſeſe opportunior dabit occaſio, præfulſit *Philippus* ejuſdem Præmonſtratenſis Ordinis Canonicus Regularis, & Monaſterii *Bonæ Spei*, primo lapide à Binchio Hannoniæ oppido ſit, ſecundus Abbas. Scripſit Commentaria *in Cantica Canticorum*, librum *De lapſu primi hominis & damnatione Salomonis*, libros tres, *De Clericorum dignitate, ſcientia, continentia &c.* Vitas aliquot Sanctorum Selectorum, varias Epiſtolas, nonnullaque Poëmata, & alia Opuſcula, quæ *Nicolaus Chamart*, Abbas *Bonæ Spei*, edidit Duaci anno MDCXXI.

D. Longum ſatis texuiſti Illuſtrium Abbatum duodecimi ſæculi Catalogum, veniamus modò ad Monachos, qui eodem ſæculo variis in locis aliquâ nominis celebritate claruerunt, & quorum hactenùs nullam mentionem feciſti.

M. Septem præſertim Monachi in Galliis doctrinâ & pietate duodecimo ſæculo celebres extiterunt, videlicèt *Guigo* Carthuſianus, *Hugo à Sancto Victore*, *Richardus à Sancto Victore*, *Herueus*, Monachus Ordinis Sancti Benedicti, *Gaufredus* Monachus Clarævallenſis, *Petrus Pictavienſis*, Benedictus, & *Hugo Pictavinus* Ordinis itidem Benedictini Monachus, de quorum Scriptis breviter hic agendum eſt. *Guigo* in Delphinatu natus, & quintus Carthuſiæ Majoris Prior, ſcripſit *vitam S. Hugonis Gratianopolitani Epiſcopi*, jubente *Innocentio II.* Pontifice Maximo, cui ipſam nuncupavit. Hanc vitam *Henſchenius*, & *Papebrochius* inter Acta Sanctorum menſis Aprilis ad diem primum publicârunt. Alia Opuſcula edidit *Guigo* Carthuſianus, quæ in Supplemento de Scriptoribus Eccleſiaſticis enumerat *Caſimirus Oudinus*, ubi tamen malè ait, Sanctum *Hugonem* fuiſſe primum Carthuſianorum Fundatorem. *Hugo à Sancto Victore*, Canonicus Regularis Sancti *Victoris* Pariſienſis, vir fuit in divinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſæculari Philoſophia nulli priſcorum inferior, ut ait *Trithemius*. Multa Opera *Hugo à Sancto Victore* eruditione ſingulari ſcripſit, quorum indicem texere nimis longum eſſet. Hìc duntaxat obiter obſervabo, nonnulla opera *Hugoni Victorino* attribui, quæ tamen non ab ipſo, ſed ab *Hugone* Corbejenſi in Gallia Monacho, *De Folieto* dicto, qui poſteà fuit S. R. E. Cardinalis, edita fuerunt, ſicut teſtatur *Caſimirus Oudinus* in Supplemento Scriptorum Eccleſiaſticorum, ubi ex MSS. Codicibus à ſe viſis demonſtrat, libros quatuor *de Clauſtro Animæ*, librum *De Medicina Animæ*, aliosque quosdam, *Hugoni Victorino* perperam attributos, vindicari debere *Hugoni* Monacho Corbejenſi, *De Folieto* nuncupato, cujus meminit *Trithemius* in Chronico, & aliqua ejus Opera recenſet, inter quæ duo modò à me laudata, & *Hugoni à Sancto Victore* falsò adſcripta reperiuntur. *Richardus à Sancto Victore* fuit diſcipulus *Hugonis à Sancto Victore*, & quamvis natione Scotus eſſet, floruit tamen in Galliis utpotè Canonicus Regularis Ordinis S. Auguſtini in Cœnobio Pariſienſi, ejusdemque Prior. Eum *S. Bernardus* in gravioribus Theologiæ difficultatibus conſulere ſolitus erat, extatque *Richardi à S. Victore* Tractatus *De tribus appropriatis perſonis* ad Bernardum Clarævallenſem ſcriptus. Extat & alius Tractatus ejusdem Auctoris *De Incarnato Verbo* ad *Bernardum Abbatem Claravallenſem*, aliisque ſub hoc titulo: *Declarationes nonnullarum difficultatum Scripturæ ad Bernardum Claravallenſem.* Multa alia perdocta Opera edidit *Richardus à S. Victore*, quæ recenſent *Trithemius* in Chronico, *Bellarminus*, & *Labbeus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & noſter *Sixtus Senenſis* lib. 4. Bibliothecæ Sanctæ. Prodierunt *Richardi à S. Victore* Opera Venetiis anno MDCXXI. & Rothomagi MDCL. *Herueus* Monachus Dolenſis edidit *Commentarium in Epiſtolas S. Pauli*, qui falsò adſcriptus S. Anſelmo inter Opera ejus habetur. Extat etiam in Bibliotheca Claromontana, teſte *Labbeo prægrandis Commentarius* MS. ejusdem Heruii *in Iſaiam Prophetam ad Joannem Dolenſem.* Epiſtolam Encyclicam, quam ſcripſerunt Monachi Dolenſes, & in qua *Heruei* Vita & Scripta continentur, edidit *Lucas Dacherius* Tomo 2. Spicilegii pag. 514. *Gaufredus* Monachus Clarævallenſis ſcripſit *Epiſtolam de rebus in Concilio Remenſi in cauſa Gilberti Porretani actis*, quæ extat inter Acta Concilii Remenſis. *Petrus Pictavienſis* Monachus, Ordinis Benedictini, *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi Carmen Panagyricum cecinit, & ad ipſum ſcripſit Epiſtolam. Auctor eſt etiam idem *Petrus* Epitaphii *Gelaſii II.* Pontificis Maximi. *Hugo Pictavinus*, Ordinis S. Benedicti Monachus Cœnobii Vezeliacenſis, quatuor libros complexus eſt ejusdem Monaſterii Hiſtoriam, quæ extat Tomo III. Spicilegii Dacheriani. Hìc prætermittere non poſſum *Drogonem* inſignem Monachum, *S. Joannis* Laudunenſis in Galliis Abbatem, qui ab *Innocentio II.* Summo Pontifice Romam vocatus, Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis creatus eſt. Scripſit Sermonem *De Paſſione Domini*, item librum *De Creatione & Redemptione hominis*, Opuſculum *De ſeptem donis Spiritûs Sancti*, & Tractatum *De Horis Canonicis*. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum.

In Italia duo eximiæ eruditionis Monachi Cœnobii Caſſinenſis, *Leo* videlicèt, & *Petrus* floruerunt. *Leo* gente *Campanus*, & à patria *Marſicanus* appellatus, ad Cardinalitias Infulas à *Paſchali II.* Pontifice Maximo evectus eſt. Scripſit *Chronicon Monaſterii Caſſinenſis* tribus libris comprehenſum à tempore *S. Benedicti* uſque ad *Deſiderium* ejusdem Monaſterii Abbatem, qui poſteà Pontifex Romanus electus, *Victor III.* nuncupatus eſt. Hunc *Leonem Marſicanum* Monachum Caſſinenſem *Baronius* in Annalibus, & *Poſſevinus* in Apparatu Sacro confundunt cum altero *Leone* Monacho itidem Caſſinenſi, qui *Urbano II.* fuit ab Epiſtolis, & Regiſtrum ejus compoſuit, quique à *Paſchali II.* inter Cardinales Diaconos adſcriptus eſt. Verùm, ſicut jam à viris doctis obſervatum eſt, *Leo Marſicanus* Cardinalis, qui Chronicon Caſſinenſe tribus libris compoſuit, & ad mortem uſque *Victoris III.* Papæ perduxit, diverſus eſt ab altero *Leone* Cardinali, qui Epiſtolarum *Urbani II.* Regiſtrum edidit,

ſicut

ſicut manifeſto demonſtrat *Petrus Diaconus* in libro de Viris Illuſtribus cap. 30. ubi de *Leone*, dicto *Marſicano*, dicit, eum Sanctitate & Monaſticis diſciplinis ad plenum imbutum, & in Divinis Scripturis apprimè eruditum fuiſſe. Capite verò inſequenti loquens de alio *Leone* Cardinali affirmat, eum feciſſe *Regiſtrum* Epiſtolarum *Urbani II.* illumque ſtudio ac eloquentia inſignem extitiſſe teſtatur. Confundi itaque haud debent duo iſti *Leones* ejuſdem Cœnobii Caſſinenſis Monachi, & poſteà S. R. Eccleſiæ Cardinales. *Chronicon* Cœnobii Caſſinenſis à *Leone Marſicano* cœptum, & ad *Deſiderii* Abbatis tempora perductum continuavit *Petrus* patria Romanus, & Monachus Caſſinenſis, ſuamque continuationem abſolvit an. MCXL. Præter iſtud Opus, innumera alia Opuſcula à ſe confecta recenſet *Petrus* Monachus Caſſinenſis cap. 68. lib. 4. Chronici Caſſinenſis, ſed præſertim librum *de Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis*, qui extat Tomo XXI. Bibliothecæ Patrum Editionis Pariſienſis. De Abbate *Joachimo*, qui XII. Eccleſiæ ſæculo in Italia floruit, deque ejus ſanctitate & vaticiniis ſat ſuperque diximus ſub finem Colloquii tertii. Quapropter, breviter hic annotare ſufficiet, Abbatem *Joachimum* quinque ſcripſiſſe libros *de Concordia Veteris ac Novi Teſtamenti, Pſalterium decem Chordarum, Commentaria in Jeremiam prophetam, in Iſaiam, & in nonnulla Capita Nahum, Abacuc, Zachariæ, & Malachiæ Prophetarum*, nec non librum adversùs quamdam *Petri Lombardi* Opinionem, qui in Synodo Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* damnatus eſt. Plurima alia Abbatis *Joachimi* Scripta recenſet, & MSS. extare refert *Carolus de Viſch* in Bibliotheca Scriptorum Ciſtercienſium pag. 272.

Infinitus profectò eſſem, ſi hic ſigillatim recenſere vellem alios Monachos, qui XII. ſæculo doctrinæ & pietatis laude claruerunt, quique Vitas, Miracula, & Geſta Sanctorum ſcripſerunt. Iis itaque referendis, brevitatis ergo, ſuperſedebo, totumque illuſtrium XII. ſæculi Monachorum agmen claudet *Algerus*, primùm Leodienſis Canonicus, indeque ſpreto ſæculo Cluniacenſis Monachus, qui tres libros *De Sacramento Corporis Sanguinis Domini adversus Berengarium* edidit, & extant in Bibliotheca Patrum tom. 21. pag. 251. Scripſit etiam *Algerus* Tractatum *De Miſericordia & Juſtitia*, cujus Præfationem doctiſſimus *Mabillonius* publicavit tom. 1. Analectorum pag. 303. & integrum Tractatum ſe aliquando in lucem emiſſurum pollicetur.

Pervenimus tandem ad ſextam & ultimam duodecimi ſæculi Scriptorum Claſſem, in qua de iis Auctoribus ſermonem inſtituere debemus, qui de Theologia Scholaſtica, & de Jure Canonico ſcripſerunt, ut igitur ab his Scriptoribus, qui Theologiam Scholaſticam ſuis lucubrationibus illuſtrârunt, initium ſumamus, oſtende in primis, quænam fuerit Origo, quive progreſſus Theologiæ Scholaſticæ? Dein, referes celebriores Auctores, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo in tradenda & propaganda Theologia Scholaſtica ſtudium operamque poſuerunt?

M. Theologiæ Scholaſticæ nomen duodecimo præſertim ſæculo invaluit, ejuſque Profeſſores *Scholaſtici* fuere appellati, tum quia, ut inquit *Bulæus* tom. 2. *Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis* pag. 584. eam ex Philoſophorum inſtituto Diſcipulis in Scholis tradebant; tum quia etiam Scholaſticorum more diſputabant, altercabantur, ac ſæpiùs quæſtiones ventilabant, quæ extra Scholas nullius, aut ſaltèm exigui uſus eſſe videbantur. Hujus introductæ Theologiæ Scholaſticæ quatuor Anteſignanos conſtituit *Gualterus de Sancto Victore*, videlicèt *Petrum Abaelardum, Gilbertum Porretanum, Petrum Lombardum, & Petrum Pictavienſem*, contra quos libros quatuor ſcripſit, in quibus eos crebrò *Scholaſticos* appellat. Paulò plus ſtudii, quàm par fuiſſet, ſæculo duodecimo impenſum eſt promovendo Theologiæ Scholaſticæ Imperio, Dialecticæque ſubtilitatibus excogitandis, magis quàm cæteris liberalibus artibus excolendis, ita ut graviſſimi deinceps emerſerint abuſus. Nonnulli quippè pro doctrina Ariſtotelis acerrimè decertantes juſtæ mediocritatis terminos prætergreſſi vitioſam omninò & Theologiæ Profeſſoribus planè indignam in Facultatem Pariſienſem invexerunt Theologiam, graves nimirùm ſerioſque & ſuâ majeſtate ſacros Tractatus futilibus quæſtionibus, vanis inventionibus, frigidis & jejunis argumentis, radiculiſque diſtinctionibus & ſolutionibus dehoneſtantes. Alii bellatricem Theologiam ſic in deliciis habebant, & cæſim ac punctim ita in arena digladiari geſtiebant, ut in ſuis argutis, ſubtilibuſque de rebus Theologicis diſputationibus ne verbum quidem de Scriptura Patribuſque ultrò citroque proferrent, & quod feſtivum ac lepidum erat, omnes quæſtiones Theologicas ad frivolas exilis Dialecticæ regulas exigerent, quaſi ex *Porphyrii* artificio, vel ex Ariſtotelis argumentationibus noſtra ſuſpenſa eſſet Religio. Hunc gravem in Facultate Pariſienſi ſerpentem abuſum ac radicitus extirparet *Gregorius* IX. Pontifex Maximus, ad Magiſtros Pariſienſes anno MCCXXVIII. ſcripſit epiſtolam, in qua ſignificat, ſe graviter admodum, ac moleſtè ferre, Theologos Pariſienſes ad varias deſcendiſſe Philoſophorum tricas, inaneſque quæſtiones oſtentandi tantùm ingenii cauſa excogitatas: *Tacti dolore cordis intrinſecùs*, inquit, *amaritudine repleti ſumus abſinthii, quod, ſicut auribus noſtris eſt intimatum, quidam apud vos ſpiritu vanitatis ut uter diſtenti, poſitos à Patribus terminos prophana transferre ſatagunt novitate, Cœleſtis paginæ intellectum Sanctorum Patrum ſtudiis certis terminis limitatum, quos transgredi non ſolum eſt temerarium, ſed prophanum, ad doctrinam Philoſophorum naturalium inclinando, ad oſtentationem ſcientiæ, non profectum aliquem auditorum, ut ſic videantur non Theodidacti, ſeu Theologi, ſeu potius Theophanti. Cum enim Theologiam ſecundum approbatas traditiones Sanctorum exponere debeant, & non carnalibus armis, ſed Deo potentibus deſtruere omnem altitudinem extollentem ſe adversus ſcientiam Dei, & captivum in obſequium Chriſti omnem redigere intellectum; ipſi doctrinis variis & peregrinis abducti redigunt caput in caudam, & ancillæ cogunt famulari Reginam; - - - - ne igitur hujuſmodi dogma temerarium & perverſum ut cancer ſerpat & inficiat plurimos, oporteatque filios perditos plorare Rachelem, præſentium vobis authoritate mandamus & diſtrictè præcipimus, quatenus, prædicta veſania penitus abdicata, ſine fermento mundanæ ſcientiæ doceatis Theologicam puritatem, non adulterantes verbum Dei Philoſophorum figmentis, ſed contenti terminis à Patribus inſtitutis, mentes auditorum veſtrorum fructu cœleſtis eloquii ſaginetis &c.*

integram *Gregorii* IX. ad Theologos Pariſienſes epiſtolam refert *Bulaus* tomo 3. *Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis*. pag. 129.

Non hæc eò tamen impræſentiarum dico, quòd velim improbare ſtudium Theologiæ Scholaſticæ, cujus potiùs utilitatem in ſequenti Colloquio contra Heterodoxos, qui eam cane pejùs & angue odio perſequuntur, aſſeram ac vindicabo, ſed ſolùm neceſſarium eſſe duxi hiſtorice referre, quàm malè de Theologia Scholaſtica, ſtatim ac duodecimo ſæculo prodire cœpit, meriti ſint quidam arguti homines, qui eam in captioſam ac merè Sophiſticam converterunt verſutiam, de rebus divinis cavillantes moroſiùs, argutantes ſubtiliùs, in tricis unicè morantes, contorta & aculeata vibrantes Sophiſmata, perſtringendis oculis, fuco faciendo, & infuſcandæ quàm inquirendæ & limandæ veritati aptiora. Sed, miſſis illis otioſis hominibus, qui duodecimo ſæculo, repudiatâ ſolidâ germanæ Theologiæ formâ, ſe ſuoſque auditores vanis frugiſque expertibus commentis paſcebant, veniamus ad celebres illos Scriptores, qui eodem ſæculo Theologiam Scholaſticam in meliorem formam redegerunt, eamque, collectis veterum Patrum ſententiis, auxerunt, exornàrunt, illuſtrarunt. Inter illos primas tenet, ac facilè omnium Princeps eſt *Petrus Lombardus* magnæ famæ & exiſtimationis Magiſter, natione Inſuber, Patriâ Novarienſis, qui ex Academia Bononienſi ad Pariſienſem ſe tranſtulit, & poſteà ad Epiſcopatum Pariſienſem anno MCLIX. vel MCLX. aſſumptus eſt. Excelluit præſertim in Theologia Scholaſtica, & in Academia Pariſienſi gradus Doctorales inſtituit, exemplo *Gratiani*, qui, ut mox dicemus, eoſdem Gradus in Jure Canonico jàm Bononiæ inſtituerat, aut inſtituendorum author fuerat. *De Petro Lombardo* hæc habet *Henricus Gandavienſis*: Petrus Lombardus *Theologia Schola Pariſiis Præſidens ſcripſit quatuor libros ſententiarum, Opus magnum & arduum, quo opere uſque hodie vel maximè utuntur ſtudia Theologorum. Inveniuntur etiam ſermones aliqui de diverſis ſolemnitatibus ab ipſo ſcripti.* Noſter *Sixtus Senenſis* libro 4. Bibliothecæ Sanctæ ait, omnes Theologorum Scholas Petrum Lombardum ſingolari quadam venerationis excellentiâ *Magiſtrum ſententiarum* appellare, & in ejus Theologiæ Compendium innumerabilia diſputationum volumina eruditiſſimos clariſſimarum toto Chriſtiano Orbe Academiarum Theologos elaboraſſe. Fatendum tamen eſt, non omnes *Petri Lombardi* ſententias eſſe receptas, ſed nonnullas communi Theologorum calculo explodi, quarum extat index ad calcem libri quarti, ſententiarum. Omnes *Petri Lombardi* nævos ad articulos quatuordecim revocat Sanctus *Antoninus* parte 4. tit. 11. cap. 8. Fertur, *Petrum Lombardum, Gratianum*, & *Petrum Comeſtorem*, Germanos fratres fuiſſe ex adulterio procreatos, quorum mater de peccato, quo tantos viros pepererat, vix dolere potuerit. Sed hæc hiſtoriola inter aniles fabulas reponenda eſt, cum certiſſimè conſtet *Petrum Lombardum*, Inſubrum fuiſſe & patria Novarienſem; *Gratianum* ex Etruria in Oppido *Cluſio* oriundum; *Petrum* verò *Comeſtorem* natione Gallum, patria Trecenſem. Qui igitur fieri potuit, ut tres illi inſignes viri nationibus adeò diverſi ex ejuſdem matris utero prodierint? apage fabulam.

Petri Lombardi Magiſtri ſententiarum ſcribendi modum imitati ſunt *Magiſter Anſelmus*, Laudunenſis Diaconus, qui per quadraginta & ampliùs annos Theologiam publicè Pariſiis profeſſus eſt, & *Robertus Pullus*, quorum primus, ſeu *Anſelmus*, congeſtis hinc indè ex veterum Patrum Scriptis ſententiis, totum vetus ac novum Teſtamentum interlineari marginalique Gloſſa illuſtravit, aliaque reliquit Opera, quorum pleraque adhuc inedita ſunt. Habuit *Anſelmus* diſcipulos celeberrimos, videlicèt *Vvillelmum Campellenſem*, qui fuit poſteà Epiſcopus Catalaunenſis; *Petrum Abaelardum, Gaufridum Britonem*, dein Rotomagenſem Archipræſulem, alioſque, *Anſelmi* elogium, annumque ejus emortualem *Lucas Dacherius* in Notis ad Opera, quæ publicavit, *Gilberti* Abbatis Beatæ Mariæ de Novigento pag. 642. deſcripſit ex Chronico Canonici Laudunenſis coævi hactenùs inedito. *Robertus Pullus* in Anglia natus, ſtudiorum causâ Gallias petiit, & Pariſiis ſcientias cùm ſacras, tùm prophanas didicit, & docuit, ut habet *Pitſeus* in *Roberto Pullano*. Romam ab *Innocentio* II. vocatus, à *Lucio* II. ejus ſucceſſore Cardinalis renunciatus eſt *Robertus Pullus*, ediditque *octo ſententiarum libros*, quos *Hugo Mathoudus* Monachus Congregationis Sancti Mauri eruditis Notis illuſtratos publicavit Pariſiis anno MDCLV. Sub finem duodecimi ſæculi duo celeberrimi in Galliis floruerunt Theologi, videlicèt *Petrus Comeſtor*, ſeu *Manducator* dictus, & *Petrus Cantor*, quorum primus gente fuit Gallus, patria Trecenſis, ejuſque urbis Canonicus & Decanus, Celeberrima *Petri Comeſtoris* fama excitati Pariſienſes, eum ad ſe vocarunt, & Academiæ Pariſienſis Cancellarium conſtituerunt. Scripſit ad Guillelmum Archiepiſcopum Senonenſem *Hiſtoria Eccleſiaſtica* libros ſexdecim, in quibus Hiſtoriam Sacram à principio Geneſeos uſque ad finem Actuum Apoſtolorum in Compendium redegit. Sermones, & alia Opera, quæ edidit, adhuc Pariſiis in Cœnobio Canonicorum Regularium Sancti *Victoris*, & in variis Bibliothecis MSS. aſſervantur. Duos Tractatus, videlicet *de Vita & Geſtis Beata Virginis*, & *de Laudibus Sancti Joannis Evangeliſta* ſcriptos fuiſſe à *Petro Comeſtore* pertendit *Petrus de Alva & Aſtorga* Minorita in libro, quem, ſub ementito nomine *Roderici Rodriguez*, inſcriptum *Pleytos de los libros* Tortoſæ anno MDCLXIV. Hiſpanica lingua edidit. At duos iſtos Tractatus *Petrum Comeſtorem* parentem non habere, ſed noſtro *Vincentio Bellovacenſi* vindicari debere invictis momentis, ſed præſertim ex peritorum Criticorum conſenſu, & ſtyli ſimilitudine demonſtrat noſter *Jacobus Echard* in libro, quem Pariſiis anno MDCCVIII. publici juris fecit ſub hoc titulo: *Summa S. Thoma ſuo Auctori vindicata*, & omnes conjecturas, quibus laudatus *Petrus de Alva* famoſus Ordinis Prædicatorum æmulus duos iſtos Tractatus *Petro Comeſtori* aſſerere, & noſtro *Vincentio Bellovacenſi* abjudicare nititur, perdoctè exſufflat pag. 505. & ſequentibus. *Petrus Cantor*, celeberrimus Theologus fuit, *vita & ſcientia clarus*, ut ait *Nangius* in ſuo Chronico. Eum etiam plurimùm laudant *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali lib. 29. cap. 59. *Albericus* in Chronico, ſed præſertim *Jacobus de Vitriaco* Cardinalis in Hiſtoria Occiden-

tis

tis cap. 8. ubi de *Petro Cantore* hæc habet: *Cœpit facere & docere velut lucerna ardens & lucens, & civitas ſupra montem poſita, & candelabrum in domo Domini aureum, de cujus fonte limpidiſſimo beatiſſimus vir Fulco Presbyter potavit.* Vitam Monaſticam in Abbatia *Longi Pontis* Ordinis Ciſtercienſis cùm fuiſſet amplexus *Petrus Cantor*, necdum expleto probationis anno migravit è corpore. Hæc autem Abbatia *Longi Pontis à Joſleno* Sueſſionenſi Epiſcopo anno MCXXXII. fundata eſt, quo è *S. Bernardi* familia Monachos miſit. *Petrus* fuit cognominatus *Cantor*, quòd in Eccleſiæ Cathedrali Pariſienſi Cantor fuerit. Varia compoſuit Opera, quæ in diverſis Bibliothecis adhuc MSS. habentur, ut teſtatur *Caſimirus Oudinus* in Supplemento de *Scriptoribus Eccleſiaſticis.* Sola ejus Summa Moralis, quæ dicitur *Verbum Abbreviatum*, eò quòd ab his verbis incipiat, typis excuſa eſt Montibus Hannoniæ anno MDCXXXIX.

D. Satis, quæſo, de Theologiæ Scholaſticæ Origine, & de illis Profeſſoribus, qui in ea XII. ſæculo excelluerunt, dictum ſit. Nunc à te percontari velim, num eodem ſæculo duodecimò Juris tam Civilis, quàm Canonici Profeſſio in Scholis fuerit inſtituta, & unà cùm Theologiæ Scholaſticæ ſtudio publicè cœperit exerceri?

M. Juris Civilis Profeſſionem, quam ſextò Eccleſiæ Sæculo inſtituerat *Juſtinianus* Imperator, quæque ab ejus ævo ad XII. uſque ſæculum, hoc eſt, per ſexcentos fermè annos neglecta omninò, ac propter inundationes Barbarorum in Italiam frequentes, priſcarumque legum, ſeu Romanarum contemptum, & exoticarum introductionem, penè extincta erat, primus *Irnerius* Juriſconſultus peritiſſimus in apertam lucem revocavit circa annum MCXXXVI. ſicut communiter ſcribunt Hiſtorici. Ex *Irneri* Schola prodierunt viri peritiſſimi, quorum alii eamdem Juris Civilis profeſſionem in Italia conſervârunt, alii in Galliam, & Angliam, hoc eſt, Pariſios, & Oxoniam, ubi florebant ſtudiorum Academiæ, intulerunt circa an. MCL. ut ſcribit *Valentinus Forſterus* lib. 3. *Hiſtoriæ Juris Civilis Romani.* Verùm, quia multò plures ad Juris Civilia, quàm ad Theologiæ ſtudium ſeſe conferebant, veriti Romani Pontifices, ne Juris Civilis Profeſſio invaleſceret, ac ſenſim ſine ſenſu à Theologiæ, cæterarumque Diſciplinarum Scholis ſtudioſos evocaret; ſub excommunicationis interminatione inhibuerunt, ne Monachi, immò ne Sæculares Clerici, Presbyteri, & in dignitatibus Eccleſiaſticis conſtituti ad audiendum leges admitterentur. Id ſancitum ab *Honorio III.* Pontifice Maximo anno MCCXVII. referturque lib. 3. Decret. tit. ult. cap. *Super ſpecula*, ibique leguntur hæc verba: *Quia verò Theologiæ ſtudium cupimus ampliari, ut dilatato ſui tentorii loco funiculos ſuos faciat longiores; ut ſit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus reſiſtere valeat aſcendentibus ex adverſo, ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos, Cantores, & alios Clericos perſonatus habentes, nec non Presbyteros hoc extendi volumus & mandamus.* Hoc pacto Juris Civilis Schola minùs frequentari, contra verò Juris Canonici & Theologiæ Profeſſio vigere magis & celebrari cœpit. Ad promovendam duodecimo ſæculo Juris Canonici Diſciplinam duo Clariſſimi Viri, *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus, & *Gratianus* natione Etruſcus, Monachus Bononienſis, omnes ſuas curas, induſtriam, ſtudia & labores contulerunt. Inter cætera, quæ fecit *Ivo*, de quo ſuperiùs Sermonem habuimus, Canones Sanctorum Patrum, & Conciliorum Generalium edidit in lucem, & compendioſum Decretum appellavit, quo ante *Gratiani* tempora, per ſexaginta circiter annos uſi ſunt Juriſtæ, de quo Opere ſic ipſe *Ivo* habet in ſuo Prologo: *Excerptiones*, vel, ut alii legendum putant *Exceptiones*, *Eccleſiaſticarum Regularum partim ex epiſtolis Romanorum Pontificum, partim ex Geſtis Conciliorum, Catholicorum Epiſcoporum, partim ex Tractatibus Orthodoxorum Patrum, partim ex Inſtitutionibus Catholicorum Regum nonnullo labore in unum corpus adunare curavi, ut qui ſcripta illa, ex quibus excerpta ſunt, ad manum habere non poterit, hinc ſaltem accipiat, quod ad commodum cauſæ ſuæ valere perſpexerit. A fundamento itaque Chriſtianæ Religionis, id eſt, fide inchoantes, ſic ea, quæ ad quæque negotia diſcutienda vel definienda pertinent, ſub generalibus titulis diſtincta congeſſimus, ut non ſit quærenti neceſſe totum volumen evolvere.* Porrò, licèt in Galliis duodecimo Eccleſiæ ſæculo vigere cœperit Juris Canonici ſtudium, illud tamen in Italia, & præſertim Bononiæ, magis fuiſſe excultum, ex eo maximè patet, quòd ſicut hi, qui Artes liberales & Theologiam perfectè callere cupiebant, ad Pariſienſem confluebant Academiam; ita & illi, quibus Juris Canonici ſcientiam in animo erat in ipſo fonte haurire, Bononiam petebant; teſte *Nekamo*, lib. 2. *de Natura Rerum*, ubi inquit: *Juris peritiam ſibi vendicat Bononia, ſed Cœleſtis Scriptura & liberales Artes Civitatem Pariſienſem cæteris præferendam eſſe convincunt.* Hujus profeſſionis Juris Canonici Bononiæ inſtitutæ originem acceptam referre debemus *Gratiano* Bononienſi Monacho, qui Corpus Decretorum Pontificiorum, & Canonum Eccleſiaſticorum conflavit, quod *Eugenius III.* Pontifex Maximus in Univerſitatibus, ſeu Studiis Generalibus, maximè Bononiæ, publicè prælegi juſſit, & ſuggerente eodem *Gratiano*, gradus quoſdam Academicos excogitavit, non tam annorum, quàm profectus, ſcilicet Baccalaureatûs, Licentiatûs & Doctoratûs, ut hocce ſpecioſo titulo ſtudioſos ad Jus Canonicum amplectendum excitaret, & Privilegiis accenderet. Aliqui ante Gratianum Collectiones Canonum dederant, ut *Dionyſius exiguus*, *Creſconius*, *Burchardus*, *Ivo*, & ſi qui alii ſunt, ſolus tamen *Gratianus* id obtinuit, ut publicè in ſcholis prælegeretur, & multorum doctiſſimorum virorum Commentariis illuſtraretur.

Juris Canonici ſcientiam utilem, ac præſertim Clericis neceſſariam eſſe in confeſſo eſt apud omnes. At ſicut XII. Eccleſiæ ſæculo in Theologiam Scholaſticam, ita & in Juriſprudentiam, ſeu Juris Canonici doctrinam non nulli irrepſerunt abuſus, quos jure ac meritò eruditi ejuſdem ſæculi viri improbârunt, & imprimis *Stephanus* Tornacenſis Epiſcopus, qui Romanum Pontificem, ut inutiles Commentarios Theologiæ, & inextricabilem Decretalium ſylvam ſuccideret, vehementer in epiſtola 251. adhortatur his verbis: *Lapſa ſunt apud nos in confuſione officinarum Sacrarum, ſtudia litterarum, dum & diſcipuli ſolis novitatibus applaudunt, & Magiſtri gloriæ potiùs invigilant, quàm doctrinæ, novas recentesque* ſum-

ſummulas & Commentaria firmantia ſuper Theologia conſcribunt, quibus auditores ſuos demulceant, detineant, decipiant, quaſi nondum ſufficerent Sanctorum Opuſcula Patrum, quos eodem Spiritu Sacram Scripturam legimus expoſuiſſe, quo eam compoſuiſſe credimus Apoſtolos & Prophetas. Ignota ac peregrina conviviis apponunt fercula, cùm in nuptiis Filii Regis tauri, & altilia ejus ſint occiſa parataque omnia; nec reſtat venientibus ad nuptias, niſi quæ appoſita ſunt prendere & prodere. Diſputatur publicè contra Sacras conſtitutiones, de incomprehenſibili Deitate; de Incarnatione Verbi verboſa caro & Sanguis irreverenter litigat. Individua Trinitas in triviis ſecatur & diſcerpitur, ut tot jam ſint errores, quot Doctores; tot ſcandala; quot auditoria; tot blaſphemiæ, quot plateæ. Rurſus, ſi ventum fuerit ad judicia, quæ jure Canonico ſunt tractanda, vel vobis commiſſa, vel ab Ordinariis Judicibus cognoſcenda, profertur à venatoribus inextricabilis ſylva Decretalium Epiſtolarum, quaſi ſub nomine ſanctæ recordationis Alexandri Papæ; & antiquiores ſacri Canones abjiciuntur, reſpuuntur, expunguntur. Hoc involucro prolata in medium ea, quæ in Conciliis Sanctorum Patrum ſalubriter inſtituta ſunt, nec formam conſiliis, nec finem negotiis imponunt, prævalentibus epiſtolis, quas forſitan advocant, & conductitiis ſub nomine Romanorum Pontificum jam Prophetæ in cubiculis ſuis configunt & conſcribunt. Novum Volumen ex eis compactum & in ſcholis ſolemniter legitur, & in foro venaliter exponitur, &c. Hæc omnia, Pater, correctionis Apoſtolicæ manum deſiderant, ut uniformitas docendi, diſcendi, diſputandi auctoritate veſtra certam redigatur ad formam, ne ſermo divinus atteritione vulgari vileſcat. Ex hac *Stephani* Tornacenſis declamatione facilè intelligere potes, quantâ diligentiâ in ſtudio Theologiæ Scholaſticæ, & Juris Canonici abſtinere debes à ſpinoſis, jejunis, ac frigidis nonnullis quæſtionibus, quæ veræ & germanæ Theologiæ, necnon juriſprudentiæ tenebras offundunt, quæque tam in ſcholis, quàm in foro, æternæ diſcordiæ ſemina ferunt ac fovent. Altè in animo tuo defixa ſit graviſſima iſta *Innocentii III.* vox: *Nemini Sacerdotum liceat Conciliorum Canones & facta Patrum ignorare*, totuſque deinceps incumbe in ſtudium Theologiæ ad Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum directæ normam, ad Hiſtoriæ & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ veritatem exactæ, quam vel ad emendandos fidelium mores, vel ad reſtituendam collapſam Eccleſiæ Diſciplinam, vel ad convincendos diverſæ factionis homines, qui antiquitatem noſtris auribus crebro inculcere, & hoc velut objecto muro ſeſe tueri ſolent, longè plurimum dignitatis ac amplitudinis, emolumenti atque utilitatis habere compertum eſt.

D. Tuis ſapientiſſimis conſiliis lubentiſſimè parebo, & ne te diutiùs detineam, dominum ſine cunctatione propero, ut in codicillos meos referam tot illuſtrium virorum, quos hactenùs percenſuiſti, nomina; quibus, ut candidè fatear, meam memoriam haud parum oneratam eſſe ſenſio.

M. Tuos, per me licet, familiares repete lares, ſed cave, ne in deſcribendo Catalogo Virorum Illuſtrium, qui duodecimo ſæculo floruerunt, prætermittas Romanos Pontifices, quorum ſeriem dedimus in ſecundo Colloquio, quique ſingulari doctrinâ, & eximie pietate Eccleſiam maximè cohoneſtârunt. Extant etiamnum in Labbeanæ Conciliorum Collectione complures epiſtolæ, quas Romani Pontifices, qui duodecimo ſæculo univerſæ Eccleſiæ præfuerunt, ad ſanciendam Diſciplinam, ad componendas id temporis enatas controverſias, & ad varia emergentia Eccleſiæ dirimenda negotia ſcripſerunt. *Hadrianum IV.* Pontificem Maximum, præter multas, quas conſcripſit epiſtolas, Auctorem eſſe *Catecheſium* ad Populos Norvegiæ & Sueciæ, *Homiliarum* quarumdam, libri *de Legatione ſua*, & alterius libri *de Conceptione Beatiſſimæ Virginis*, refert *Auguſtinus Oldoinus* in Additionibus *ad Ciaconium*.

COLLOQVIVM VI.

De Doctrina, ac Diſciplina cùm Eccleſiaſtica tum Monaſtica, & de Ethica Chriſtiana duodecimi Eccleſiæ ſæculi.

D. UT aliquas difficultates in promptu haberem, quas tibi in hocce Colloquio proponere poſſem, datâ operâ per aliquot dies perlegi *Centuriatores Magdeburgenſes*, qui Centuria duodecima cap. 3. fidenter affirmant, antiquam Eccleſiæ doctrinam denſis errorum tenebris fuiſſe duodecimo Eccleſiæ ſæculo conſepultam. Sic enim ſcribunt: *Sincerior cæleſtis doctrina caligine multa, quam quidem humanæ traditiones & figmenta induxerunt, obſcurata & quaſi ſepulta fuit. Rariſſimi erant Eccleſiæ Doctores, quibus doctrina pura curæ eſſet, ac inter mille vix unum reperies Epiſcopum, animarum ſalutem in ampliſſimo ſuo munere ſpectantem. Reliquum Epiſcoporum, vel, ut rectiùs dicamus, Antichriſti ſociorum vulgus, ſæculi ſectabatur luxum, delicias, gloriam & dignitates, ac prorſus apud eos jacuit confeſſio & propagatio doctrinæ veræ, quam quidem ipſi nunquam didicerunt.* Sic effrænatæ lingua, ſtylique petulantia nefarii illi hæretici in Eccleſiam Romanam paſſim in ſuis Centuriis invehuntur, & in ejus doctrinam, omnem calumniarum fæcem, & contumeliarum ſentinam evomere non verentur. Contra igitur illos hæreticos religionis ac pietatis omninò expertes, obſecro te, ut in præſentia oſtendas, doctrinam Eccleſiæ Catholicæ, ſeu Romanæ, quæ à Chriſto Domino, & ab Apoſtolis profecta eſt, ne leviore quidem alienæ doctrinæ afflatu perſtrictam, nec peregrinis ritibus, & abhorrentibus à prima inſtitutione Sacris fuiſſe duodecimo Sæculo corruptam.

M. Adeò per ſe odioſa eſt omnis novitas, ut ejus artifices & molitores ipſi, etiam cùm eam efferunt in lucem, & commendare populo ſtudent, nihil à ſe vehementiùs, quàm novitatis odium deprecentur; malintque carere inventi laude, quàm adhæreſcentem ad res novas offenſionem ſuſpicionemque juſtiſſimam ſubire. Hinc Hæretici noſtri temporis, dum ſuos ſpargunt errores, ac nova ſua venditant flagitia, ubique plenis buccis antiquitatem crepant, ubique Apoſtolum *Paulum* Auctorem, & prima, quæ vocant *aurea*, Eccleſiæ ſæcula, doctrinæ ſibi normam & exemplum Religionis prædicant; Eccleſiæ verò Romanæ novam affingunt

gunt doctrinam, atque in ejus ſinum ſordes errorum intolerabiles, motumque corruptelam irrepſiſſe clamitant. Sed proclive eſt his hæreticis larvam detrahere, ac multis evincere momentis, quod ſicut Apoſtolica doctrina per undecim priora ſæcula jugiter in Eccleſia Romana pure & illibata permanſit, ita & duodecimo ſæculo ſarta tecta fuit conſervata, nec ullis erroribus aut novitatibus reſperſa.

Et primò quidem vehementer mirari ſubit, quòd jam perfrictæ frontis audaciâ aſſerant iſti Centuriatores Magdeburgenſes, rariſſimos duodecimo ſæculo fuiſſe Eccleſiæ Doctores, quibus doctrina pura curæ eſſet, ac inter mille vix unum reperiri Epiſcopum, animarum ſalutem in ampliſſimo ſuo munere ſpectantem. Hujus atrocis calumniæ falſitas vel ex eo maximè patet, quòd præter clariſſimos Scriptores, quos in ſuperiori Colloquio laudavimus, ſola Academia Pariſienſis innumeros duodecimo ſæculo Athletas fortiſſimos, fideique acerrimos produxerit defenſores, è quorum numero prodierunt quinque Summi Pontifices meritis & virtutibus, non minùs quàm ſcientiarum fulgore conſpicui, *Innocentius II. Cæleſtinus II. Hadriànus IV. Urbanus III. & Innocentius III.* complures Cardinales, Archiepiſcopi & Epiſcopi puritate doctrinæ & integritate vitæ commendabiles, nec non Abbates & Monachi Regularis vitæ profeſſione ſanctiſſimi, Sacerdotes denique omnis Gradus & Ordinis perilluſtres, de quibus latè diſſerit *Bulæus* tomo 2. *Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis.*

Præterea, doctrinam, quæ ſæculo duodecimo in Eccleſia Romana obtinuit, meliùs perſpectam habere haud poſſumus, quàm ex Synodis, & ex Patribus, à quibus, vel proſcriptæ, vel confutatæ ſunt hæreſes, quæ ea ætate eruperunt. Jam verò ſi percurramus præcipuos errores, quos duodecimo ſæculo diſſeminârunt hæretici, plenè comperiemus, Petrobuſianos, Henricianos, Waldenſes, aliosque duodecimi ſæculi hæreticos eſſe in Anabaptiſtis, Calviniſtis, & in cæteris noſtri temporis heterodoxis redivivos, atque eorum Patriarchas jure optimo appellari poſſe. At enim docebant Petrobuſiani & Henriciani, Miſſæ Sacrificium nihil eſſe: Fidelium preces nihil defunctis prodeſſe poſſe: Sacras Cruces confringi debere, & Baptiſma ſine fide eſſe parvulis prorsùs inutile. Eccleſiam Romanam dicteriis & calumniis inſectabantur Waldenſes, ejus ritus & cæremonias ſugillabant, Romano Pontifici & Epiſcopis parendum non eſſe dictitabant, Sanctorum invocationem, cultum Crucis, Reliquiarum, & Sanctarum Imaginum impugnabant, Indulgentias repudiabant, & multa contra Catholicæ Eccleſiæ Sacramenta garriebant. Hi ſunt in ſumma palmares hæreticorum duodecimi ſæculi errores, quos jam ab Eccleſia prædamnatos denuò ſuſcitârunt hæretici noſtri temporis, eosque etiamnùm, crambis inſtar recoctæ, totis viribus obtrudere moliuntur, ac ſubindè, velint nolint, fateri coguntur, ſe toto cœlo diſtare à vera & Catholica doctrina, quam Synodi & Patres duodecimi ſæculi contra hæreticos, qui in eam aperto Marte inſurrexerant, ſtrenuè defenderunt, atque ſingulis fidelibus firmiter credendam propoſuerunt. At verò Eccleſia Romana, Apoſtolicæ doctrinæ pervigil cuſtos, hos jampridem confixos hæreticorum duodecimi ſæculi errores anathemate percellit, eâdem Religione, Sacramentis iisdem utitur, eademque planè profitetur fidei dogmata, quæ Synodi, Patres, & eruditione juxta & ſanctitate præſtantes duodecimi ſæculi Scriptores, præſertim *Bernardus* Clarævallenſis, & *Petrus* Cluniacenſis, juxta perpetuam omnium Eccleſiæ ſæculorum traditionem contra hæreticos conſtanter propugnârunt. Denique, ipſimet Centuriatores Magdeburgenſes contra ſe teſtimonium ferunt, quippe qui Centuriâ duodecimâ capite 4. ubi agunt *de doctrina Eccleſiæ*, & aliis capitibus ſequentibus, hæreticorum Petrobuſianorum, contra *S. Bernardum*, & *Petrum* Cluniacenſem, patrocinium ſuſcipiunt. Capite etiam nono Synodos, in quibus proſcripti ſunt duodecimi ſæculi hæreticorum errores, rejiciunt, & toto capite decimo Epiſcopos, Patres, & Scriptores Eccleſiaſticos, qui eodem ſæculo errores hæreticorum oppugnârunt, & pro Catholicæ doctrinæ tutela diligenter excubârunt, maledictis inceſſunt, propè intelligentes, Synodos, Patres, & Scriptores Eccleſiaſticos duodecimi ſæculi eamdem ſanxiſſe, & contra hæreticos defendiſſe doctrinam, quam nunc tenet ac docet ſibi in fide ſemper conſtans, & omnis planè erroris neſcia Sancta Mater Romana Eccleſia.

D. Novi jamdudum peſſimas artes hæreticorum, qui licèt ſint flagitioſâ novitate infames, & venerandam antiquitatem reverà faſtidiant, nihiloſeciùs, ad conciliandos ſibi populorum animos, vetuſtæ Religionis doctrinam pleno ore, buccisque tumentibus, haud ſcio an faſtidioſiùs, an contumelioſiùs, celebrare ſolent, & ut novam impietatem aliquâ antiquæ doctrinæ ſpecie velent, ajunt, ſe afferre laudatiora quædam priſcæ Eccleſiæ Inſtituta, & caſtigatiorem diſciplinam, qualis aut natæ recens, aut ævi quodam flore eidem Religionis fuerat; conſenuiſſe apud æquales ſuos Eccleſiam; illâ ceritate, illo ætatis integerrimo robore ac virtute defectam, ac limpidis illis fontibus directiſſe multas jam ætates ad turbidos lutulentosque rivulos, quorum cœnoſas, ac putres aquas ad ſua tempora permanâſſe affirmant, ſeque ad illas repurgandas divinitùs miſſos fuiſſe jactitant. Eo exquiſitiſſimæ ſimulationis artificio, & immani quâdam vires ſuas oſtentandi libidine, proh dolor! tot infortunata capita, tot ſacratas orco victimas pœnis hactenùs devoverunt hæretici, quaſi illorum felicitatis pars ſit, infelices homines facere, & Eccleſiam Chriſti tot in partes, ſi poſſent, dilacerare, quod olim in fruſta infelicem Orpheum Bacchæ mulieres diſcerpſerunt. Sed redeamus ad doctrinam duodecimi ſæculi, & expone, ſi placet, quorsùm hæretici tantoperè invehantur in Theologiam Scholaſticam, cujus ſtudium, ſicut jam obſervâſti, duodecimo Eccleſiæ Sæculo vigere cœpit.

M. Hæreticorum contra Theologiam Scholaſticam expoſtulationes ad quatuor præcipuè claſſes revocari poſſunt. Ajunt in primis, Theologiam Scholaſticam eſſe aliud nihil, quàm ignorantiam veritatis, inanemque fallaciam, qua ſemel admiſſa, obſcuratum eſt Evangelium, ac fides extincta. Secundò dicunt, nullum apud Sanctos Patres undecim priorum Eccleſiæ ſæculorum pro-

batum unquam fuiſſe Theologiæ Scholaſticæ uſum, ſed dumtaxat uſurpatum ab hæreticis, qui his præſtigiis deluſi innumeros alios ineſcârunt, & varios in errores præcipitârunt. Tertiò, vitio vertunt Theologiæ Scholaſticæ, quòd putidiuſculis atque anilibus ineptiis, meris nugis, & frigidis ac ſpinoſis quæſtionibus, tota quanta eſt, ſcateat, quo fit, ut de Schola Theologi pro pietate, pro modeſtia, pro charitate & manſuetudine Chriſtiana, livorem, odium, iram, contentionem præ ſe ferant, atque per inane volitantes ſuis ſe compungant aculeis. Demùm, hæretici Theologiam Scholaſticam contemnunt, explodunt ac exſibilent, quòd lutulenta, inquinata ac barbara ſit. Hæc eſt hæreticorum in Theologiam Scholaſticam odii & irarum cauſa. Sed perfacilis ac prompta eſt Theologorum de Schola defenſio. At enim, non vident hæretici, quid interſit homo Sophiſta & vir Theologus; quid diſtent captionibus ars & acumen; quid fallaciis acies & perſpicacia. Theologus quippe Scholaſticus in deducendis ſuis concluſionibus ex Principiis fidei à Deo revelatis ratione & Philoſophiâ naturali utitur, ut rem acutiùs introſpiciat, ut rectà ad ſcopum collimet, & ut Infidelium, Judæorum, & Hæreticorum errores faciliùs ad vivum reſecare poſſit. *Eſt enim*, ut ait *S. Clemens Alexandrinus* libro 1. Stromatum *per ſe perfecta Servatoris doctrina, & nullius indiga, cùm ſit Dei virtus & ſapientia, accedens autem Philoſophia non veritatem facit potentiorem, ſed debilem adversùs eam efficit ſophiſticam argumentationem, & propulſans doloſas adversùs veritatem inſidias, vinea eſt ſepes & vallum.* Et ſanè, ſi Theologus, non ſecùs ac Epiſcopus, debet eſſe *potens exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere*, ut ait Apoſtolus *Paulus* Epiſt. *ad Titum* capite primo, ſi juxta monitum *S. Petri* Epiſtola prima, capite tertio paratus eſſe debet *ad ſatisfaciendum omni poſcenti rationem de ea qua in nobis eſt ſpe*: ſi denique eum ſcire oporteat *verſutias Sermonum, & diſſolutiones argumentorum*, ut dicitur ſapientiæ capite octavo, quî, ſodes, Theologus hæc omnia munia, quæ ipſi ex officio obeunda incumbunt, ſedulò præſtare poterit, ſi peregrinus & hoſpes omninò ſit in Theologia Scholaſtica, quæ ſola docet expeditam methodum ſcitè & appoſitè argumentandi, rationem omni poſcenti reddendi, verſutias ſermonum & diſſolutiones argumentorum cognoſcendi? Hinc *S. Auguſtinus* lib. 2. de Doctrinâ Chriſtiana cap. 31. ait: *Diſputationis diſciplina ad omnia genera quæſtionum, quæ in litteris Sanctis ſunt penetranda & diſſolvenda, plurimùm valet; tantùm ibi cavenda eſt libido rixandi, & puerilis quædam oſtentatio adverſarium decipiendi.* Et libro 14. de Trinitate cap. 1. idem Aquilinus Doctor disertè aſſerit, quod per hanc diſputationis diſciplinam *Fides ſaluberrima in nobis gignitur, nutritur, defenditur & roboratur.* Viden, quàm perperàm hæretici Theologiam Scholaſticam appellant inanem fallaciam, & Theologos, qui ejus ſtudio delectantur, inficetos vitilitigatores. Sed quid facias hominibus illis, ſi quæſtiones preſſiùs tractare, ſi difficultates ſubtiliùs diſcutere & enucleare penitiùs, id vocare placet præſtigias, ambages, meras nugas, errores inextricabiles, & quid non?

At inquiunt hæretici, Theologiæ Scholaſticæ uſus multis fraudi fuit, eoſque ſuis præſtigiis in varios errores induxit. Quid tum poſtea? at fraudi-ne fuit *Athanaſio, Baſilio, Gregorio Niſſeno, Auguſtino*? illorum Scriptis quid, amabo, preſſius? quid acutius? quid ſubtilius? Hæret pede pes, viro vir, nec mora, nec requies, donec hic Manichæos, Pelagianos, & Donatiſtas, illi Arianos ad incitas redegerint & ad ipſa erroris cubilia perventum fuerit. Quapropter licèt verum ſit, ante *S. Joannem Damaſcenum*, *Petrum Lombardum*, & *S. Thomam Aquinatem* non ita methodicam, accuratam, ſuiſque omnibus numeris abſolutam, ac hodie, viguiſſe in Eccleſia Theologiam Scholaſticam, attamen ex Scriptis antiquorum Sanctorum Patrum certiſſimè liquet, ſemper in Eccleſia ad revincendas hæreſes, ad confutandas Ethnicorum ſuperſtitiones, ad convincendam Judæorum obſtinationem, pellendos errores, fugandas novitates, & cuſtodiendum illibatum fidei depoſitum aliquam viguiſſe methodicam res divinas tractandi doctrinam; quæ progreſſu temporis vario, varia ſuſcepit perfectionis incrementa, donec tandem ſæculo XII. à *Petro Lombardo*, & ſæculo XIII. à *S. Thoma Aquinate*, Doctore Angelico, ad ſummum ſuæ perfectionis culmen fuerit provecta.

Nec minùs facilè ſolvi poteſt, quod ad conflandam Theologis invidiam, eorumque authoritatem elevandam dictitant hæretici, videlicèt; Theologiam Scholaſticam frivolis dumtaxat quæſtionibus à capite ad calcem eſſe refertam, nec ullum planè conſortium habere cum Theologia *Poſitiva*; quæ Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum doctrinæ ſtudio, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & Critices Diſciplinæ peritia maximè commendatur. Id quippè oppidò falſum eſt, & tam à veritate alienum, quàm quod maximè. Conſpirat ſiquidem utraque Theologia, *Poſitiva* nimirùm & *Scholaſtica*, & amicè conjurat; nec una ſine altera eſſe debet; quia ſicut Theologia Scholaſtica contra fidei hoſtes ſua arma ex Theologia poſitiva promit, hoc eſt, ex ipſis Scripturæ Sacræ fontibus, ex doctrina Sanctorum Patrum, ex definitionibus Summorum Pontificum & Conciliorum, ſeu ex auctoritate Eccleſiæ ſua potiſſimùm haurit argumenta: ita & Theologia poſitiva mutuatur à Theologia Scholaſtica modum hæc arma tractandi; ſeu adversùs fidei hoſtes bellandi peritiam. Undè, ſicut Theologus Scholaſticus ſine præſidio Theologiæ poſitivæ caret omninò armis, quibus fidei hoſtes aggredi, impetere ac proſternere queat, ita vir Theologiæ poſitivæ peritus, ſed auxilio Theologiæ Scholaſticæ deſtitutus, artem armis, quibus inſtructus eſt, cum ſolertia & induſtria utendi, ſeu modum contra inimicos Eccleſiæ bellandi, unquam callere haud poterit, eritque planè ſimilis *Davidi*, qui, ut dicitur libro 1. Regum cap. XVII. v. 39. poſtquam eum Rex *Saul* induiſſet veſtimentis ſuis, & impoſuiſſet galeam æream ſuper caput ejus, & veſtiviſſet eum loricâ, *cæpit tentare, ſi armatus poſſet incedere, non enim habebat conſuetudinem; dixitq; David ad Saul: Non poſſum ſic incedere, quia uſum non habeo, & depoſuit ea.* Eos igitur, qui Theologiam Scholaſticam à Poſitiva divellunt, &, detractâ Scripturæ Sacræ, Sanctorumque Patrum auctoritate, contortis dumtaxat ſyllogiſmis de rebus divinis philoſophantur

Digitized by Google

tur, in tractandis futilibus quæſtionibus conſenſcunt, & oleum operamque perdunt, non dubitarim appellare *adſcriptitios Theologos*. Sic enim conceptis verbis illos vocat doctiſſimus noſter *Melchior Canus* cap. 1. libri octavi *de locis Theologicis*, ubi hæc habet! *Intelligo autem fuiſſe in Schola quoſdam Theologos adſcriptitios, qui univerſas quæſtiones Theologicas frivolis argumentis abſolverint, & vanis, invalidiſque ratiunculis magnum pondus rebus graviſſimis detrahentes, ediderint in Theologiam Commentaria vix digna lucubratione anicularum, & cum in his ſacrorum Bibliorum teſtimonia rariſſima ſint, Conciliorum mentio nulla, nihil ex antiquis Sanctis oleant, nihil ne ex gravi Philoſophia quidem, ſed fere è puerilibus diſciplinis; Scholaſtici tamen, ſi Superis placet, Theologi vocantur; nec Scholaſtici ſunt, nedum Theologi, qui ſophiſmatum faces in ſcholam inferentes, & ad riſum viros doctos incitant, & delicatiores ad contemptum.* Aërem itaque verberant hæretici, dum propter vitia quorumdam Theologorum, ſi qui tamen adhuc ſint, omnium coronam traducunt, & inique profecto Scholam vituperant propter ea vitia, quæ non ſunt Scholæ, ſed inertis, vanæ & contentioſæ Scholæ. Ipſe vero Theologorum dumtaxat Scholaſticorum, qui modo hoc cognomine digni ſunt, quique Theologiæ Scholaſticæ ſimul & poſitivæ ſtudio diligenter incumbunt, auctoritatem impræſentiarum aſſerere ac vindicare volo.

Denique, conqueruntur hæretici, quod Theologia Scholaſtica lutulenta, inquinata, & barbara ſit. Scilicet peregrina quædam verba, quæ communis uſus, majoris claritatis ergo, jam pridem in Schola conſecravit, rident polituli & limatuli iſti homines, moroſi munditiarum in ſtylo exactores! Sed quam injuria id vitio dent Theologiæ, quæſo, animum tantiſper adverte. Quid enim? ſua cuique arti erunt concepta verba, ſuæ Pictoribus, Nautis, Militibus, aliiſque id genus Artificibus erunt voces certæ atque ſolemnes, & ſi deſint, fingent ad arbitrium, reclamante nemine, & Theologis non eadem dabitur venia? non eis licebit iſtud inter diſputandum intercalare verbum *Concedo, Nego, Diſtinguo &c.* aliaſque ſolemnes ac ſæpius in Scholis frequentatas uſurpare voces, quæ licet, ob inelegantiam, ad ſalivam quorumdam non ſatis temperatæ videantur, ſunt tamen ad res expreſſius ſignificandas, & ad difficultates promptius, ſubtiliuſque expediendas perquam appoſitè excogitatæ. Quanquam, ut obiter dicam, non abeſt à Theologia Scholaſtica ſermonis ille nitor, & caſtigatæ dictionis elegantia, cui noſtra ætas tantopere indulget, ea præſertim tempeſtate, qua vel ipſa Scholaſtica Theologia, inamœnior olim & inornatior, excoli cœpit atque ſplendeſcere, & veterem triſtitiam lenitate verborum mitigare, ut patet ex doctiſſimis Operibus recentium Theologorum, qui in ſtylo munditias amant, ſed faciles & nunquam exquiſitas, quorum æmulari malim negligentiam, quam aliorum obſcuram & affectatam diligentiam. Sed ſatis hactenus vindicavimus Theologiam Scholaſticam, quam adeo averſantur hæretici, ut non dubitent aſſerere, ejus contagione doctrinam Eccleſiæ afflatam, labefactatam ac peſſumdatam fuiſſe duodecimo ſæculo, & nunc, funditus veram perditam eſſe Theologiam. Ex quo capitali errore, ut optimè obſervabat noſter *Melchior Canus*, reliquæ iſtorum hæreſes derivatæ ſunt. Principio namque, quod erat facilè, Scholæ auctoribus contemptis, Scholæ quoque judicia contempſerunt. His neglectis, mox neceſſe erat, *Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, Ambroſius, Baſilius* negligerentur, quos Theologi recentes dogmatum ſuorum auctores habebant. At, antiquis Sanctis poſthabitis, deſpectui quoque habita ſunt eorum Concilia. Unde conſecutum eſt, ut ſpreta auctoritate Eccleſiæ, dixerint hæretici, ſe non habere neceſſe alios audire, non Patres Eccleſiæ, non Pontifices, non Synodos, non magni in Eccleſia nominis Theologos, ſed ſe ipſos tantum, qui ſibi de interiori Spiritus Sancti omnia illos edocentis aſſiſtentia perperam blandiuntur, cum potius hac illac ſpiritu vertiginis acti, per inextricabiles tenebras oberrent, atque in varios errores præcipites ferantur.

D. Theologiam Scholaſticam ſolidè vindicaſti à calumniis, quibus eam hæretici mirificè contemnunt, & inimicè inſectantur. Unum modo circa doctrinam Eccleſiæ duodecimi ſæculi ſupereſt examinandum fidei dogma, quod totis ſuis viribus oppugnant hæretici noſtri temporis, quodque duodecimo dumtaxat ſæculo in Eccleſiam fuiſſe invectum pervicaciter contendunt. At enim uſum Indulgentiarum, per quas relaxantur, ſeu condonantur pœnæ, quibus, vigente olim pœnitentia publica, ex præſcripto Canonum addicebantur gravium peccatorum rei, cœpiſſe dumtaxat ſub finem undecimi ſæculi, & initium duodecimi affirmant hæretici. Tunc enim, ut inquiunt, jus & poteſtatem ſibi arrogarunt Romani Pontifices Indulgentias plenarias concedendi, ſeu adæquatam ſatisfactionis canonicæ relaxationem iis indulgendi, qui expeditionem Hieroſolymitanam aggrederentur, vel qui pœnitentias juxta SacrosCanones in quatuor pœnitentium Stationibus præſcriptas redimerent eleemoſynis, precibus, flagellationibus, peregrinationibus, aut aliis piis operibus. Ex qua relaxatione dicunt hæretici, ſublatum penitus fuiſſe rigorem pœnitentiæ ex præſcripto Canonum imponendæ, & in Eccleſiam introductum fuiſſe duodecimo ſæculo uſum Indulgentias concedendi. Profer igitur, ſi placet, argumenta, quibus noſtri Theologi Polemici probant, Eccleſiam accepiſſe à Chriſto Domino poteſtatem concedendi Indulgentias, ſeu remittendi pœnitentiam, quæ ex præſcripto Canonum per plures annos ſubeunda erat.

M. Eccleſiam poſſe largiri Indulgentias negarunt ſecundo ſæculo Montaniſtæ, & duodecimo ſæculo Waldenſes, quos poſtea ſecuti ſunt Wicleffiſtæ, Lutherani, Calviniſtæ, Zuingliani, aliæque hujuſce farinæ peſtes. At Eccleſiam accepiſſe à Chriſto Domino poteſtatem Indulgentias concedendi invictis momentis adſtruunt Catholici Doctores Polemici. Primo, quia Chriſtus Apoſtolos ſuos Mathæi cap. 18. ſic alloquitur: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata in Cælo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cælo.* Quibus ex verbis manifeſto colligitur, quod ſicut Chriſtus per hæc verba: *Quæcumque alligaveritis, &c.* Eccleſiam poteſtate donavit peccatores addicendi pœnitentiæ laboribus, ita per hæc verba: *Quæcumque ſolveritis &c.*

dedit

dedit Eccleſiæ poteſtatem ab iiſdem pœnitentiæ laboribus peccatores eximendi. Hinc Apoſtolus Paulus epiſt. 2. ad Corinth. cap. 2. ſcribit ſe Corinthiorum precibus motum, ſed nomine & in Perſona Chriſti, veniam, ſeu indulgentiam concedere inceſtuoſo, quem ab anno & amplius pœnitentia damnarat. Præterea, Eccleſiam à Chriſto Domino poteſtatem accepiſſe indulgentias concedendi docet perpetua ſibique ſemper conſtans praxis Eccleſiæ Catholicæ, quæ à ſuis incunabulis ad hanc uſque ætatem pœnitentibus nonnunquam indulgentias conceſſit; eis videlicet remittendo pœnitentiam, quam ex præſcripto Canonum ſubire debuiſſent, ut conſtat ex bene multis exemplis, quorum nonnulla edduxi, ſi bene memini, in Colloquio quinto in Hiſtoriam trium priorum Eccleſiæ ſæculorum, quod etiam ex Operibus antiquorum Scriptorum Eccleſiaſticorum, & ex traditione ad nos uſque propagata confirmare in præſentia non pigebit. *Tertullianus*, qui ſecundo exeunte ſæculo ſcripſit, in libro ad *Martyres* refert & laudat morem Eccleſiæ, quæ iis, qui lapſi erant, & *Martyrum*, ſeu eorum, qui graſſante perſecutione pro fide Chriſtiana paſſi fuerant, libellos offerebant, pacem & reconciliationem dabat, necdum integra peracta pœnitentia. Verum quidem eſt, *Tertullianum* improbaſſe eumdem Eccleſiæ morem in libro *de Pudicitia* cap. ult. ubi alloquendo *Zephyrinum* Papam, qui lapſis non nihil de pœnitentia Canonica ex indulgentia remittebat, hæc habet: *An tu & in Martyres tuos effundis hanc poteſtatem? - - - ſufficiat Martyri propria delicta purgaſſe. - - - Quis alienam mortem ſua ſolvit, niſi ſolus Dei filius?* Sed advertere debes, *Tertullianum*, dum hunc librum *de Pudicitia* ſcripſit, Montaniſtarum hæreſi fuiſſe infectum, eumque, carpendo hunc Eccleſiæ indulgentias concedendi morem, illius conſtantem veterem uſum oſtendiſſe. *S. Cyprianus*, qui circa medium tertium ſæculum vixit, damnavit quidem indulgentiarum abuſum, quem *Feliciſſimus*, & *Novatus* inducere moliebantur, omnes promiſcue lapſos, quos ſuis libellis Martyres commendabant, præpropera venia & abſolutione donantes, ſicut oſtendimus in Colloquio quarto & quinto in Hiſtoriam trium priorum Eccleſiæ ſæculorum, prudentem tamen & moderatam indulgentiarum conceſſionem ultro admiſit Sanctus ille Doctor, ut videre eſt in ejus epiſtolis 10. 11. & 57.

Præterea, toto eo durante tempore, quo pœnitentia publica in Eccleſia viguit, ſeu, quo lapſi injunctam pœnitentiam canonicam ſubire debebant, eamque eleemoſynis, flagellationibus, precibus, peregrinationibus, aliiſque id genus piis operibus redimere necdum ſoliti erant, toto, inquam, eo durante tempore, hoc eſt uſque ad octavum ſæculum, poterant Epiſcopi, juxta facultatem eis conceſſam à Conciliis Ancyrano, Nicæno primo, Carthaginenſi quarto, Trullano, & Triburienſi, aliquid de impoſita pœnitentia, ſeu ſatisfactione canonica relaxare, quando id pœnitentium ſaluti & fidelium utilitati expedire judicabant. Poſt ſæculum vero octavum pœnitentes, annuentibus Epiſcopis, pœnitentiam canonicam ſibi impoſitam redimere cœperunt, eleemoſynis, jejuniis, orationibus, aliiſque id genus externis pietatis operibus, quibus multum de pœnitentiæ, ſeu ſatisfactionis canonicæ rigore detrahebatur. Sub finem undecimi ſæculi *Urbanus II.* in Concilio Claromontano indulgentiam, ſeu canonicæ ſatisfactionis relaxationem his conceſſit, qui expeditionem Hieroſolymitanam contra Saracenos aggrederentur. Idemque duodecimo ſæculo confirmarunt Summi Pontifices *Calliſtus* II. in Concilio Lateranenſi I, *Eugenius* III. in epiſtola ad *Ludovicum* Galliarum Regem, & *Clemens* III. in epiſtola ad *Hubertum* Cantuarienſem Archiepiſcopum. Porro, ſi Romani Pontifices hanc poteſtatem concedendi indulgentias, ſeu pœnitentiam canonicam juſtis de cauſis relaxandi à Chriſto Domino non accepiſſent, ſed eam ſub finem undecimi ſæculi & initium duodecimi ſibi arrogaſſent, ut obſtrepunt hæretici, omni procul dubio Epiſcopi, & Doctores contra hanc novitatem reclamaſſent, & laudatis illorum Pontificum Diplomatibus contradixiſſent, quod tamen nunquam factum fuiſſe certiſſime conſtat. Immo, teſte *S. Bernardo* ad calcem Epiſtolæ 246. tam ingens fuit numerus eorum, qui allecti ſpe conſequendæ indulgentiæ, quam Summi Pontifices ſub finem undecimi ſæculi, & initium duodecimi pro expeditione Hieroſolymitana conceſſerunt, ut omnis generis homines, relictis uxore, patre, filiis, bonis, arduum illud iter aggreſſi fuerint, & urbes pene vacuas reliquerint: *Vacuantur*, ait S. Bernardus: *Urbes & Caſtella, & pene jam non inveniunt quem apprehendant ſeptem mulieres virum unum, adeo ubique vidua vivis remanent viris.* Denique, hanc perpetuam Eccleſiæ indulgentias concedendi praxim conſtanter à duodecimo ſæculo ad noſtra uſque tempora Romani Pontifices conſervarunt. Expleto ſiquidem ſæculo duodecimo inſtitutum, ſeu decretum eſt à *Boniſacio Papa* VIII. Jubilæum celebrandum anno milleſimo treceenteſimo, ſtatutumque fuit, ut qui eo anno Romam venirent Apoſtolorum limina inviſuri, integram peccatorum remiſſionem, ſeu plenariam indulgentiam conſequerentur. *Jubilæum* centum annorum ſpatio celebrandum conſtituerat *Bonifacius* VIII. ſed poſtea *Clemens* VI. qui anno MCCCXLII. creatus eſt Pontifex Maximus, ad quinquaginta annos revocavit, ac demum *Paulus* II. ſeneſcente ſæculo decimo quinto, *Jubilæum* ad annum vigeſimum quintum reduxit, & in ea nunc forma ſervatur. His omnibus, quæ hactenus adduxi, momentis ad probandam perpetuam Eccleſiæ in concedendis indulgentiis praxim, lubentiſſime addam definitionem Concilii Tridentini, quod contra Lutheranos, Calviniſtas, & Zuinglianos, qui Waldenſium hæreticorum XII. ſæculi errorem contra indulgentiarum uſum poſtremis hiſce temporibus ſuſcitarunt, hæc ad calcem Seſſionis 25. decernit: *Cum poteſtas conferendi indulgentias à Chriſto Eccleſia conceſſa ſit, atque hujuſmodi poteſtate divinitus ſibi tradita antiquiſſimis temporibus uſa fuerit; Sacro-Sancta Synodus indulgentiarum uſum, Chriſtiano populo maxime ſalutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet & præcipit, eoſque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant. In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Eccleſiaſtica Diſciplina enervetur.* Non ergo antiquam Eccleſiæ doctrinam

nam

nam per moderatam indulgentiarum conceſſionem duodecimo ſæculo adulterârunt Romani Pontifices, ſicut falsò ipſis imponunt hæretici noſtri temporis; ſed potiùs, ut dicam, quod res eſt, hæretici Lutherani, & Calviniſtæ ipſi ſunt, qui Eccleſiæ doctrinam omnium ſæculorum uſu comprobatam, nunc per ampliſſimam impiæ ac funeſtæ indulgentiæ conceſſionem corrumpunt, & ſolidiora Chriſtianæ Moralis doctrinæ principia ab imis fundamentis convellere moliuntur. Hi ſiquidem, ut ſatis omnibus notum eſt, pœnitentiam tum publicam, tum occultam de medio tollunt, neceſſitatem bonorum operum explodunt, &, quod caput eſt, pertendunt, Juſtificationem fieri per ſolam fidem in Chriſtum, eamque fidem juſtificantem nullo quantumvis gravi & enormi delicto, excepto infidelitatis peccato, amitti poſſe. Quo ſemel admiſſo infeſto hæreticorum dogmate, latiſſimum ad omnia flagitiorum genera panditur oſtium, eòque faciliùs, liberiùs ac frequentiùs peccant homines, quòd impio iſto errore deluſi, ſibi perſuadeant, nulla peccata ſibi imputari, nec ſe ex juſtitia excidere poſſe, ſed certiſſimam de ſua ſalute æterna fiduciam habere, modò credant in Chriſtum, etiamſi in ſentina vitiorum ſint immerſi. Poteſtne, quaſo, major, ſed eâdem operâ pernicioſior indulgentia concedi eâ, quam hæretici noſtri temporis, qui tamen Reformatorum nomen ambiunt, ſuis ſectariis promittunt? Legeſis ſuper hac re librum Gallicè editum ab *Antonio Arnaldo* Doctore Sorbonico, cui titulus eſt: *Le renverſement de la Morale de Jeſus Chriſt par les erreurs des Calviniſtes touchant la juſtification*, ſeu *Doctrina Moralis Chriſtiana erroribus Calviniſtarum de juſtificatione omninò profligata.*

D. De doctrina duodecimi ſæculi ſat ſuperque hactenùs egimus. Tempus eſt jam de Politia, & de Diſciplina Eccleſiaſtica, quæ eodem ſæculo viguit, breviter diſſerere. Ea igitur in primis expone, quæ ſpectant Romanum Pontificem, Cardinales, Primates, Epiſcopos, Presbyteros, & Clericos.

M. Romano Pontifici, utpotè Chriſti in terris Vicario, cura ex jure divino incumbebat univerſam regendi Eccleſiam, & ſedulò invigilandi, ut unuſquiſque omnia ſui ordinis adimpleret officia. Sic enim *S. Bernardus*, qui floruit duodecimo Eccleſiæ ſæculo, libro quarto *de Conſideratione* capite quinto *Eugenium III.* Papam alloquitur: *Supereſt, ut generaliter ſuper univerſum Eccleſiæ ſtatum intendat conſideratio tua, ſi plebes Clericis, ſi Clerici Sacerdotibus, ſi Sacerdotes Deo in ea, qua oportet humilitate ſubjecti ſint; ſi in Monaſteriis & Religioſis locis ſervetur ordo, vigeat diſciplina; ſi ſuper prava opera & dogmata cenſura Eccleſiaſtica vigeat; ſi floreant vinea honeſtate & ſanctimonia Sacerdotum, ſi flores fructus pariant, obedientiam fidelium populorum, ſi demùm veſtra ipſorum Apoſtolica mandata & inſtituta, ea, qua dignum eſt, ſollicitudine obſerventur, ne quid in agro Domini tui aut neglectu incultum, aut fraude ſubreptum inveniatur.* Appellationes ad Sedem Apoſtolicam ex totius, quà latè patet, Orbis Chriſtiani Eccleſiis ſæculo duodecimo deferebantur, idque Primatus Romanis Pontificibus è Chriſto Domino conceſſi teſtimonium eſſe agnoſcit idem Sanctus *Bernardus* lib. 3. de Conſideratione cap. 11. ubi *Eugenium III.* Pontificem Maximum his verbis compellet, & modum, quem in illis appellationibus tenere debeat, docet: *Appellatur, inquit, de toto mundo ad te, id quidem in teſtimonium ſingularis Primatûs tui. At tu, ſi ſapis, non Primatu gaudebis, ſed fructu. —— Appellatur ad te, & utinam tam fructuosè, quàm neceſſariè. —— Fateor, grande & generale mundo bonum eſſe Appellationes, idque tam neceſſarium, quàm ſolem ipſum mortalibus. Reverà quidem Sol juſtitiæ eſt, prodens ac redarguens opera tenebrarum. Prorsùs fovenda & manu tenenda ſunt, ſed quas extorſit neceſſitas, non calliditas adinvenit. Uſurpatoriæ ſunt hujuſmodi omnes, non ſubvenientes in neceſſitate, ſed opitulantes iniquitati.* Denique, eum his verbis laudet: *Benè facis tu, quòd appellationum negato ſuffragio, immò ſuffugio, multa remittis negotia ad cognoſcentes, vel qui noſcere citiùs poſſunt. Ubi enim certior ac facilior notio, ibi deciſio tutior expeditiorque eſſe poteſt. Quàm plenum gratiæ, quàm multorum perindè per hoc laboribus parcis & ſumptibus?* Duodecimo Eccleſiæ ſæculo jure ſuo utebantur Romani Pontifices temperandi Canones & ab illis diſpenſandi, quando urgebat neceſſitas, & communis aliqua poſtulabat Eccleſiæ utilitas, ſicut diſertè docet ſæpè laudatus *S. Bernardus* libro quarto *de Conſideratione ad Eugenium* capite quarto his verbis: *Quid, inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare. Non ſum tam rudis, ut ignorem poſitos vos diſpenſatores, ſed in ædificationem, non in deſtructionem. Denique, quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur. Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt. Utilitas dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Idem argumentum lato calamo tractat in libro, quem edidit *de Præcepto, & Diſpenſatione.*

Cardinalium dignitas magnum duodecimo Eccleſiæ ſæculo ſuſcepit incrementum, noviſque radiis & eximiis prærogativis fulgere cœpit. Enim verò ad ipſos ſolos Cardinales reſtrictum eſt jus eligendi Romanum Pontificem, ſicut obſervat *Onuphrius* in Adnotatione ad Vitam *Alexandri III.* ubi ait, in electione *Lucii III.* Papæ, quæ facta eſt anno MCLXXXI. ad ſolos Cardinales, Clero omnino & populo excluſis, Electionem Romani Pontificis tunc primùm fuiſſe reductam, legemque ſalutarem, quâ in Concilio Generali Lateranenſi tertio celebrato anno MCLXXIX. ſtatutum fuerat, ut, ad evitanda deinceps Schiſmata, à duabus tertiis Cardinalium partibus eligeretur Romanus Pontifex, executioni mandatum eſſe, idque ſibi conſtare dicit ex ejuſdem Pontificis Diplomate apud ſe obſervato. Præterea, in tractandis negotiis, Cauſiſque Eccleſiaſticis judicandis præcipuum locum poſt Romanum Pontificem duodecimo ſæculo Cardinales tenere cœperunt, indèque dicti Summi Pontificis *Collaterales*, in regimine Eccleſiæ *Coadjutores*, *univerſalis Eccleſiæ Senatores*, *Seniores populi*, *Orbis Judices.* Inter Epiſtolas Sancti *Thomæ*, qui duodecimo ſæculo Cantuarienſem regebat Eccleſiam, extat una, quæ libro 2. eſt ordine XLVI. in qua his verbis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales convenit: *Chriſti*

vioem gerere debetis in terra. —— *Decet vos eſſe vacuos ab omni offenſa, ab aliena gratiapenitùs liberos, ſi rectè tractatis aliena negotia; ſi loquimini veritatem in populo, ſi diligitis, qui facitis judicium in gente.* Ad Cardinales etiem *S. Bernardus*, duodecimi ſæculi decus & ornamentum, Epiſtolam CLXXXVII. in Cauſa *Abaelardi* ſcripſit, quæ incipit his verbis: *Nulli dubium, quin ad vos ſpecialiter ſpectet tollere ſcandala de Regno Dei, ſurgentes ſuccidere ſpinas, ſedare querelas &c.* Hinc mellifluus ille Doctor, videns quantê duodecimo ſæculo Cardinales in Eccleſia poteſtate pollerent, libro quarto *De Conſideratione* Capite quarto ſuggerit *Eugenio* III. Pontifici Maximo quales ad id muneris dignè obeundum eligere ac promovere debeat: *Veniamus*, inquit, *ad Collaterales & Coadjutores tuos.* —— *Tuum eſt undecumque evocare & aſciſcere tibi (exemplo Moyſis) ſenes non juvenes, ſed ſenes non tam ætate quàm moribus, quos tu nôſti, quia ſenes populi ſunt: An non eligendi de toto Orbe Orbem judicaturi? Sanè huic negotio non ſe ingerat rogans. Conſilio, non prece agendum eſt.* —— *Pro quo rogâris, ſit ſuſpectus. Qui ipſe rogat pro ſe, jam judicatus eſt.* —— *Adulantem, & ad placitum loquentem, unum de rogantibus puta, etiamſi nihil rogaverit.* —— *Quærendi quibus nec defectus timeatur, nec profectus optetur, utpotè jam perfectis. Itaque non volentes neque currentes aſſumito, ſed cunctantes, ſed renuentes: Etiam cogo illos & compelle intrare. In talibus, ut opinor, requieſcet ſpiritus ſuus, qui non ſint attrita frontis, ſed verecundi, ſed timorati, præter Deum tamen timeant nihil, nihil ſperent niſi a Deo. Qui adventantium non manus attendant, ſed neceſſitates &c.* Integrum iſtud Caput quartum libri IV. *De Conſideratione ad Eugenium* Papam, ſi attento animo legas, facilè intelliges, quot & quàm præclaris donibus, juxta Sanctum *Bernardum*, in Eccleſia præfulgere debeant hi, qui ad Eminentiſſimam illam Cardinaliom dignitatem ſublimantur.

Primates, Metropolitani, Archiepiſcopi, & Epiſcopi iiſdem juribus ac privilegiis ſæculo duodecimo fruebantur, quibus, juxta Diſciplinam Eccleſiaſticam in præcedentibus ſæculis ſancitam, potiti fuerant. *Calixtus* II. Pontifex Maximus Viennenſi Eccleſiæ in Galliis, cujus ante Pontificatum Archipræſul fuerat, Primatum in ſeptem Provincias contulit, ſicut jam obſervavimus in Colloquio II. in Hiſtoriam hujuſce ſæculi duodecimi. Verùm, reſiſtentibus aliis veteribus Primatibus, qui iſtud *Calliſti* II. Decretum ſubreptitium eſſe, ſeque inauditos eſſe dicebant, nullam Primatûs authoritatem obtinere potuit Viennenſis Archiepiſcopus, ſed tantùm vi illius Reſcripti Dienſem & Albenſem, ſeu Vivarienſem Epiſcopatus ab Arelatenſi Provincia diſtractos in ſuam Viennenſem Provinciam adſcivit, cujus etiamnùm partes ſunt. Primatum Eccleſiæ Lugdunenſis in Provincias Lugdunenſem, Rotomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem, ſeneſcente jam ſæculo undecimo, ſed anno MLXXIX. inſtituit *Gregorius* VII. deditque *Gebuino* Archiepiſcopo Lugdunenſi. Huic Summi Pontificis Decreto obtemperavit *Rodulfus* Turonenſis Archiepiſcopus, & ea de re *Gebuino* tam ipſi, quàm ejus Suffraganeis gratulatus eſt, ut conſtat ex ejuſdem *Gebuini* litteris, quas *Baluzius* in Appendice libri *de Primatibus* editi à *Petro de Marca* Archiepiſcopo Pariſienſi produxit. At *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus jura ſuæ Eccleſiæ tueri volens huic Lugdunenſi Primatui interceſſit. Decretum tamen *Gregorii VII.* confirmavit *Urbanus II.* in Synodo Claromontana anno MXCV. celebratâ, & Senonenſem, ac Rotomagenſem Archiepiſcopos, niſi *Hugonem* in Archiepiſcopatu Lugdunenſi *Gebuini* ſucceſſorem tanquam Primatem ſuum revererentur, Pallio privavit, eorumque in Suffraganeos auctoritatem ſuſpendit, ut liquet ex Decreto *Urbani II.* & Synodi Claromontanæ à laudato *Petro de Marca* in prædicto libro edito. Huic judicio refragatus eſt *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus, eumque nec judicium Claromontani Concilii, nec exemplum Provincialium Epiſcoporum, nec *Ivonis* Carnotenſis Epiſcopi Conſilium, neque interdictio, quæ adversùs illum fuit pronunciata, vincere potuerunt, nec ab illo obtinere, ut Lugdunenſis Eccleſiæ Primatum agnoſceret. Immo, in ſententia ſua uſque ad mortem, quæ anno milleſimo nonageſimo ſexto contigit, continuò perſtitit. Demortuo *Richerio* Archiepiſcopo Senonenſi ſucceſſit *Daimbertus*, cujus conſecrationem fieri prohibuit *Hugo* Archipræſul Lugdunenſis, niſi priùs *Daimbertus* Primatum Eccleſiæ Lugdunenſis agnoviſſet. Sed cum ille hanc conditionem contra Eccleſiæ ſuæ jura adimplere nollet, nec Ordinationem ab Epiſcopis Comprovincialibus obtinere poſſet, Romam profectus eſt, & in ipſa urbe conſecratus ab *Urbano II.* Pontifice Maximo. Paulò poſt tamen *Daimbertus* vocatus ad Synodum ab eodem Pontifice anno MXCIX. Romæ celebratam, coactus eſt promittere, ſe Lugdunenſis Eccleſiæ Primatum ſuper Senonenſem agniturum, ſicut nos docet ejuſdem Romani Pontificis Epiſtola ad *Hugonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem data, quam edidit *Petrus de Marca* in Diſſertatione *de Primatibus*. Cùm igitur de Primatu Eccleſiæ Lugdunenſis ſublata eſſet omnis contentio, *Hugo* Archiepiſcopus Lugdunenſis jura Primatûs ſui pacificè duodecimo ſæculo exercuit in Provincias Lugdunenſem, Rotomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem. De hoc Primatu Lugdunenſi legendus eſt *Petrus de Marca* loco citato, *Carolus Du Bois* in Hiſtoria Eccleſiæ Pariſienſis lib. 11. cap. 5. & noſter *Natalis Alexander* art. 3. cap. 7. Hiſt. Eccleſ. ſæc. 11. & 12.

Eccleſiæ Toletanæ per Hiſpaniarum Regna Primatum, quem *Urbanus II.* ad petitionem *Ildephonſi*, ſeu *Alphonſi VI.* Caſtellæ Regis, anno MLXXXVIII. contulerat *Bernardo* Archiepiſcopo Toletano, novis Decretis confirmârunt Romani Pontifices duodecimi ſæculi, videlicèt *Paſchaſius II. Eugenius II. Anaſtaſius IV. Hadrianus IV. Alexander III. & Innocentius III.* ut videre eſt apud *Marianum* lib. 12. *de Rebus Hiſpaniæ* cap. IV. Præſtat etiam legere, quæ de ejuſdem Primatus Toletani Origine diſſerit accuratus ille ac elegans Hiſtoricus lib. 9. cap. 19. ubi etiam refert omnia Diplomata Romanorum Pontificum, qui Primatum Toletanum per Hiſpaniarum Regna authoritate Apoſtolicâ duodecimo Eccleſiæ ſæculo comprobârunt.

Ad ſanciendam Diſciplinam Eccleſiaſticam circa vitam & mores Presbyterorum & Clericorum benè multa 12. ſæculo conſtituta ſunt in Conciliis ſaluberrima Decreta. Presbyterorum incon-

iocontineotia damnats fuit, eorum matiimooia non ſolùm prohibite, ſed etiam nulla & planè irrita declerete fuerunt, eornm filii ex his invalidis matrimoniis procreati tenquem ſpurii proſcripti ſunt, & à Clero ubique io perpetuum excluſi, omneſq́ne ſenctiſſimæ leges, quæ tum ad cœlibatum ademuſſim obſervaodum, tum ad impediendum, ne beneficia ſimoniacè conferrentur, vel hæreditérie in ſamiliis redderentur, jam in præcedentibus Conciliis letæ erant, dennò comprobetæ ſnnt, eacumq́ne trenſgreſſutibus graviſſimæ indictæ pœnæ. Denique, Clerici eb omni ſervitute publica duudecimo ſæculo erant liberi, & poſſeſſiones Eccleſiarum à publicis exactionibus immunes. Bonorum Eccleſieſticorum Clericos non dominos, ſed diſpenſatures ſensummodo eſſe, nec plura Beneficia poſſidere poſſe, nec poſſeſſiones ex Eccleſiæ bonis acqoiſites, ent pecunias ex redditibus Eccleſiaſticis reſiduas ad hæredes tranſmittendi jus bebr , doctrina erat dnodecimo ſæculo recepte, ſicut ex his, quæ mox dicemus de Doctrins Moreli duodecimi ſæculi, liquidò conſtabit.

D. Qnænam duodecimo ſæcnlo in Sacramentotom adminiſtratione obſervebatur Diſciplina?

M. Hæc duodecimo ſæculo in Sacrementorum adminiſtretione vigebet Eccleſiæ Diſciplina. Baptiſme in trina immerſione ſolemoibus diebus conferebatur. Pœnitentie pnblica erat adbuc in oſo, ſenſim tamen ſine ſenſu exoleſcere cæpit, qnie quamplurimi ſeſe eb ea peragende redimebent eleemoſynis, peregrinatio-nibus, flagellationibos, vitæ Muneſticæ profeſſiooe, & indulgentiis, quas, ut ſuperiùs diximns, Rumeni Pootifices concedebans illis, qni expeditionem Hieroſolymitanam contrs Sareceoos ſuſcipiebani. Publicam Peccetorum Confeſſionem freqnenter faciebant ægroti in exsremo vitæ diſcrimine, ec nonnulli, imminente morte, cilicio ec cinere cooperti veſtem Monachalem, pietatis ergò, induebani; quod licèt, ut obiter dicam, in his, quos verè peccetornm pœnitet, laodabile etiamnum ac ſelutare ſit, illis tameo, qoi datâ operâ pœnitentiem uſque ad vitæ exitum procreſtinent, valdè incertum eſt, an aliquando proſit, quie, ut vuigò dicinr: *Simia ſemper ſimia, etiamſi purpura veſtiatur.* Sacramentalis Abſolutio, & Communio Eucheriſtica reis extremo ſupplicio ſenteutiê Jndicis addictis dnodecimo adhuc Eccleſiæ ſæculu in Gelliis denegabentur. Euchariſtiæ edminiſtratio ſub ſolo panis Symbulu, ne Dominici ſanguinis effuſio accideret, Laicis in multis Eccleſiis porrigebatur. Quæ temen conſuetudo non ſtatim obtinnit io omnibus Eccleſiis Occidentis, in qnibus adhuc retentus eſt entiqnus mos communicaodi ſub ntraque ſpecie. Sed ſequenti ſæculo, hoc eſt, decimo tertio, poſtquàm *S. Thomas*, Doctor Angelicus, ea de re conſulius, earum Eccleſiarum, quæ in frequenti communicansium cœtu ſolùm panis conſecreti Symbolum Lsicis impertiebant, pietetem & prudentiem eo in uſu lendevit, certetim reliquæ umnes Eccleſiæ illum amplexæ iunt. *Providè*, inquit Angelicus Doctor 3. pert. quæſt. 80. ert. 12. *in quibuſdam Eccleſiis obſervatur, et populo ſumendus ſanguis non detur.* Denique, eleemoſynes pro Miſſarum celebratione ſpontè oblatss poterant quidem Sacerdotes recipere, ſed oon exigere. Pretium etiam pro Ordinetiune, Chriſmete, Oleo, Chriſtiena ſepultnrê, & profeſſione religioſe exigere, ſecris Cenonibus diſtrictè vetium erat. Sed hæc præcipua Cepite Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ in Secramentorum edmioiſtratione dnodecimo ſæculo obſervari ſolebat, delibâſſe ſufficiat.

D. Flornitne ſæculu doodecimo Muneſtica Diſcipline, coi tot Sanctiſſimi Ordinum fundatores maximum oodecimo ſæculo ſplendorem conciliêront.

M. Quemvis certum ſit, Moneſticam Diſciplinem ſuum edbuc duodecimo ſæculu retinuiſſe ſplendorem, & Eccleſiam oovis Religioſorum ec Monechorum inſtitutis Ordinibus munitam, etqne plurimùm fuiſſe illuſtretam; negeri tamen beud poteſt, Monaſticam Diſciplinam ſub inkium duudecimi ſæculi in nonnullis Cœnobiis, præſertim Saoctimonielium, fuiſſe valdè lebefactstam & cornptem in Gelliis. Sanctus *Ivo* Cărnotenſis Epiſcopus in Epiſtole ed *Galterium* Meldenſem Epiſcopum enno MC. datê, & quæ ordine eſt LXX. eum vehementer hortatur, ut nullus timur incommodorum eb officii ſui intentione dimoveat. *Quod ideò*, inquit, *ſuggero dilectioni veſtra, quia tam ex verbis Turonenſium Monachorum, quam ex litteris domina Adelaidis venerabilis Comitiſſa audivi turpiſſimam ſamam de Monaſterio Sancta Fara* (quod ſitnm eſt io Diœceſi Meldenſi) *quod jam non locus Sanctimonialium ſed mulierum Demonialium proſtibulum dicendum eſt, corpora ſua ad turpes uſus omni generi hominum proſtituentium.* Doctiſſimus *Mabillonius* libro 5. *De Re Diplomatica* peg. 368. refert Epiſtolem *Philippi* Frencorum Regis *Bernardo* Mejoris Monaſterii Abbeti deſam, in qua iſtud Monaſterium Sanctæ *Fara*, ejectis ex eo Munialibus, donevit Monachis Benedictinis. *Hermaneus* Laudunenſis Monachus, & dnodecimi ſæculi Scriptor, qui tres libros *De Miracelis Beata MARIÆ Laudunenſis* obtulit *Bartholomao* ejusdem urbis Epiſcupo, aſſeris libro tertio capite vigeſimo ſecondo, in *Monaſterio Sancti Joannis Laudunenſis* nunnulle ſiniſtræ famæ de illius Sanctimonialibus dicta fuiſſe, cùmq́ue frequenter communitæ emendetionem verbo promitterent, ſed facto non implerent, eas à *Bartholomao* Epiſcopo è Moneſterio fuiſſe ejectas. Quod eccidit enno MCXXVIII. enno verò ſequenti, ſeu MCXXIX. *Matthaus* Albenenſis Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Pariſiis Cuncilium celebravit, in quo decretum eſt, ut Munieles Monaſterii Argentulienſis tribus circiter leucis eb nrbe Pariſienſi diſſiti, quæ ſpurcâ & inſami converſatiune omnem ejusdem loci effinitetem fœdare dicebantur, indè expellerentur. Quod *Honorius II.* litteris Leteteoi oono Kelend. Meji detis confirmevit, & ed petitionem *Ludovici* Gallierum Regis Moneſterium illud, cujus tum temporis *Heloiſſa*, olim uxor Petri *Abaelardi*, Prioriſſa erat, Monachis Benedictinis Cœnobii San-Dionyſiaoi dedit. Nec ſolùm in Gallia, ſed etiam in Germenie, io Belgio, & in Lotheringia aliquæ Sanctimoniales, contempto Sanctitatis voto, vitam ſæcnlerem amplexæ ſunt, & è Moneſteriis ejectæ, in quæ eodem ſæculo duodecimo intsoducti

ſunt Monachi, ſicut tradunt Hiſtorici Scriptores hujus ſæculi.

Verum, Regularem ac Monaſticam Diſciplinam, quæ in multis Monialium Cœnobiis collapſa erat, impensè coluerunt, & magna cum vitæ auſteritate duodecimo ſæculo obſervârunt Ciſtercienſes, Carthuſienſes, Camaldulenſes, Grandimontenſes, Vallumbroſani, Cluniacenſes, aliique Monachi Benedictini, quorum ritus hic breviter deſcribam. Pueros à Parentibus offerri Monaſteriis, ac vitæ Religioſæ dedicari, mos erat duodecimo ſæculo adhuc in Eccleſia receptus, nec poterant pueri ſic à parentibus DEO dicati à Monaſteriis diſcedere, & ad ſæculum redire, quia, ut ait *Clemens III.* cap. *cùm virum*, Titulo *de Regularibus*, lib. 3. Decretalium: *Cùm juxta Concilii Toletani Cenſuram, Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio faciat, quidquid horum fuerit alligatum, tenebit, revertendi ad ſæculum aditu penitùs interdicto.* Hanc tamen Diſciplinam *Cæleſtinus III.* qui anno MCXCI. electus eſt Pontifex Maximus, abrogavit cap. *Cùm ſimus*, ubi ſtatuit, ut ſi Pater ſe cum bonis ſuis, & filio impubere obtulerit Monaſterio, filius ad annos diſcretionis perveniens habitum Monachalem retinere noluerit, non ſit ullatenùs compellendus, quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, ad ſæculum redire, & bona paterna, quæ ſibi ex ſucceſſione proveniunt, poſtulare. Monachi ad Profeſſionem ante annum decimum quartum ætatis completum non admittebantur, & pro ingreſſu Monaſterii, ſeu pro receptione ad Religioſam Profeſſionem nullum pretium, juxta Canones in multis Conciliis 12. ſæcul. ſancitos, exigi poterat. Opus manuum ſtatis horis à Monachis & Sanctimonialibus frequentari ſolemne erat, nec tamen à ſacris ſtudiis arcebantur Monachi, immò, ſacrorum ſtudiorum exercitationem, lectionem, ſcriptionem, editionem librorum ad publicam Eccleſiæ utilitatem dignum eſſe Monachis laborem & manuum operi præferendum aſſerit Sanctus *Petrus* Cluniacenſis Abbas, qui ſæculo duodecimo floruit, in Epiſtola XX. libri primi ad *Gislebertum*, ubi hæc habet: *Plantari non poſſunt arbuſculæ, rigari nequeunt ſata, neque aliquid ruralis operis exerceri. ----- Sed, quod eſt utilius, pro aratro convertatur manus ad pennam, pro exarandis agris, divinis literis paginæ exarentur, ſeratur in chartula verbi* D E I *Seminarium, quòd, maturatis ſegetibus, hoc eſt, libris perfectis, multiplicatis frugibus, eſurientes Lectores repleat, & ſic panis Cæleſtis lethalem animæ famem depellat.* Non omnibus tamen promiſcuè Monachis licitum erat legere libros Gentilium, Poëtarum, aut Philoſophorum, ſed iis tantùm, quibus id ab Abbate præcipiebatur, ſicut obſervat doctiſſimus Pater *Martene* Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Mauri in Commentario in Caput quartum Regulæ Sancti Benedicti, ubi hæc ſcribit: *Procul ergo à noſtris Gentilium libri, procul Poëtarum, aut Philoſophorum fallacia; ---- niſi fortè ad eorum ineptias confutandas, & ad myſteria noſtra Fidei confirmanda. - --- Sed hæc omnium non ſunt, ſed Doctorum dumtaxat, & eorum quidem non etiam omnium, ſed quibus id ab Abbate præcipitur.* Quapropter, facilè componi, ac conciliari poteſt literaria illa Concertatio, quam circa *Studia Monaſtica* ſæculo proximè elapſo habuerunt duo præſtantiſſimi viri, vel potiùs duo magna Monaſtici Ordinis luminaria, regularisque columnæ Diſciplinæ, Dominus *De Rance* Abbas Trappenſis, & *Joannes Mabillonius* Benedictinus Congregationis Sancti Mauri. Nec enim clariſſimus juxta ac religioſiſſimus Abbas eo fine ſtudia Monaſtica impugnat, ut lectionem Scripturæ Sacræ, Sanctorum Patrum, & Scriptorum Aſceticorum Monachis omninò interdictam eſſe velit, ſed id unum dumtaxat oſtendendum ſibi proponit, non omnes Monachos prophanarum litterarum, peregrinarum linguarum, Mathematicarum diſciplinarum, Numiſmatum, Inſcriptionum, aliarum id genus humanarum Artium atque Scientiarum notitia indiſcriminatim imbui debere. Quod ſanè veriſſimum eſt, quia ut plurimùm hujuſmodi prophanæ diſciplinæ ſanctiorem diſciplinam cum pietate enervant, ſuperbiam ingenerant, neglectum vitæ Monaſticæ officiorum, & nimium affectum rerum mundanarum, quibus Monachi nuncium penitùs remittere debent. *Mabillonius* verò, dum *Studia Monaſtica* vindicat, non omnes diſciplinas Monachis neceſſarias eſſe contendit, longè minùs aſſerit, Monachos omnes, neglectis vitæ Monaſticæ officiis, majoribus, altioribusque ſtudiis vacare debere, ſed ſolùm ſtudia litterarum, ea maximè, quæ Viros Eccleſiaſticos decent, Monachis permittit, ita tamen, ut majora aut minora pro cujusque captu, & judicio Superiorum modeſtè & cum charitate ſuſcipiant. *Si igitur* (verba ſunt Mabillonii in ea, quam Operi *De ſtudiis Monaſticis* præfixit, & junioribus Benedictinis Congregationis Sancti Mauri inſcripſit Epiſtola) *quas ſtudio ac labore comparatis, divinarum humanarumque rerum notitia hunc in vobis fructum* (videlicet divinarum perfectionum notitiam & mundanæ gloriæ contemptum) *non referant, ſtudiis nuncium penitùs remittere, quàm mortifero ſcientiarum veneno infici, aut, quem incautis plerumque pariunt, ſuperbiæ tumore inflari, longè ſatius eſt.* In eumdem igitur ſcopum circa *Studia Monaſtica* collimârunt duo illi præſtantiſſimi Viri, quamvis, necdum ſatis benè perſpecto quæſtionis ſtatu, diſcrepare videantur in libris, quos ultrò citròque ediderunt non verborum aſperitate, non dicteriis, non ſelle, jocisque, ut plurimùm fieri ſolet, reſperſos, ſed mira eruditione, nec minori modeſtia, inſolenti animi moderatione, & humanitate ubique conditos, atque charitate perfuſos, quæ tantoperè in Evangelio commendatur, virosque decet maximè religioſos.

De auſtero Monachorum vivendi genere, quod in Colloquio ſexto in Hiſtoriam ſæculorum X. & XI. deſcripſimus, nihil planè XII. ſæculo immutatum eſt. *Qualis ac quanta fuerit*, inquit *Mabillonius* in Præfatione Operum Sancti Bernardi, *Ciſtercienſium ſub Bernardo diſtrictio, & rigiditas, non eſt neceſſe hoc loco exponere, quando id ſatis ſuperque patet tum ex Bernardi ſcriptis, tum ex ipſius vita, maximè ex libro primo cap. 5. ubi primi Claravallis incolæ, Deo ſervire memorantur in paupertate ſpiritûs, in fame, & ſiti, in frigore, & nuditate, in vigiliis multis. Pulmentaria ſæpiùs ex foliis fagi conficiebantur, panis ex hordeo, & vicia, & milio erat. . Ita Guillelmus teſtis oculatus. Tanta in cibo erat parcimonia, inquit Stephanus Tornacenſis, ut duobus tantùm pul-*

mentis

mentis utantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus affert. Ipſi piſce tantò rariùs utuntur, quantò frequentiùs apud eos audiri ſolet, quàm videri. Eamdem vitæ ſeveritatem nos Galli etiam nunc refloreſcere conſpicimus in piiſſimis Monachis Beatæ Mariæ de Trappa, aliiſque nonnullis eorum imitatoribus, qui vitæ ſuæ puritate, auſteritate, ſolitudinis amore, ſilentio, labore, aliiſque religioſis virtutibus, id factu poſſibile adſtruunt, quod de Bernardo, ejuſque Diſcipulis legebamus, nec ferè credebamus. Hactenus perdoctus *Mabillonius.* Nec minor duodecimo ſæculo fuit Monachorum Camaldulenſium vitæ auſteritas, ſicut teſtatur Reverend. Pater *Guido Grandi* Abbas Camaldulenſis in ſuo libro, cui titulus eſt: *Diſſertationes Camaldulenſes.* Sic enim eruditus ille Abbas Diſſertatione I. cap. 3. ſcribit: *Hanc igitur vivendi Regulam, & ipſe uſque ad exitus ſui diem ſervavit Romualdus, & eam cunctis eremiticæ vitæ ſectatoribus reliquit, ut unuſquiſque ſe tunc Eremiticæ vitæ abſtinentiam & jejunium tenere cognoſcat, cùm per hebdomadam triduana ſecunda, tertia, & quarta feria & biduana ſexta feria, & Sabbathi jejunia, id eſt, in panis tantùm & aquæ perceptione, obſervat; quinta feria & Dominica diebus olera, vel quodcunque legumen cum gratiarum actione percipiat. Quamdiù igitur Beatus iſte vitæ Eremiticæ Inſtitutor vixit, & multo tempore, poſtquàm ad æterna Beatitudinis gaudia conſcendit, hæc fuit in Eremo Camaldulenſi ex integro forma ſervata.* Denique, Monachis duodecimi ſæculi tantus Regularis diſciplinæ inſidebat amor, ut Ciſtercienſes in Comitiis General. an. MCXXIV. Epiſcopis ex Monaſteriis ſuis aſſumptis impoſuerint legem Monaſticum habitum deferendi, & vitæ regularis inſtituta ad ſtrictos juris apices ſervandi: *Epiſcopi*, inquiunt, *aſſumpti de ordine noſtro conſuetudines noſtras tenebunt in qualitate ciborum, in forma indumentorum, in obſervantia jejuniorum, in officiis Horarum Regularium; excepto, quod mantellum de vili panno, & pelle ovina, & pileum ſimilem aut ſimplicem de lana habere poterunt, qui voluerint.* Hic tamen diſſimulare haud poſſum, multos duodecimi ſæculi Abbates nimio ambitu ſibi Pontificum Privilegia, & Monaſteriis ſuis exemptiones à juriſdictione Epiſcopali quæſiviſſe. Quâ de re vehementer conqueritur *Sanctus Bernardus* in Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum his verbis: *Miror*, inquit, *quoſdam in noſtro Ordine Monaſteriorum Abbates hanc humilitatis Regulam odioſa contentione infringere, & ſub ſimili, quod pejus eſt, habitu & tonſura tam ſuperbè ſapere, ut cùm ne unum quidem verbulum de ſuis imperiis ſubditos prætergredi patiantur, ipſi propriis obedire contemnant Epiſcopis. Spoliant Eccleſias, ut emancipentur; redimunt ſe, ne obediant. -- -- Verùm apertè indicant quidam horum, quid cogitent, dum multo labore ac pretio Apoſtolicis adeptis Privilegiis, per ipſa ſibi vendicant Inſignia Pontificialia, utentes & ipſi, more Pontificum, mitra, annulo atque ſandaliis. Sanè ſi attenditur rerum dignitas, hanc Monachi abhorret profeſſio: Si miniſterium, ſolis liquet congruere Pontificibus.* Ex libro 3. *De Conſideratione ad Eugenium Papam* Capite 4. contra Eccleſiarum & Monaſteriorum Exemptiones ita ſcribit mellifluus ille Doctor: *Murmur loquor & querimoniam Eccleſiarum: truncari ſe clamitant ac demembrari: vel nulla, vel pauca ſunt, quæ plagam iſtam aut non doleant, aut non timeant. Quæris, quam? Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis. —— Sic faciendo, probatis vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed utrùm & debeatis, quæſtio eſt, &c.* At licet *Sanctus Bernardus* has Monaſteriorum Exemptiones ambitione quæſitas improbaverit, illas tamen legitimas agnovit, quæ neceſſitatis, aut communis utilitatis intuitu à Sede Apoſtolica concedebantur. Unde ibidem ſubdit: *Nonnulla tamen Monaſteria ſita in diverſis Epiſcopatibus; quòd ſpecialius pertinuerint ab ipſa ſui fundatione ad Sedem Apoſtolicam pro voluntate fundatorum, quis neſciat? Sed aliud eſt, quod largitur devotio, aliud, quod molitur ambitio impatiens ſubjectionis.*

D. Quinam ſunt iſti Religioſorum Ordines, quibus Eccleſia, ut mox dixiſti, duodecimo ſæculo munita fuit, ac plurimùm illuſtrata?

M. Canonicorum Regularium Ordinem longè latèque duodecimo ſæculo propagavit *Sanctus Ivo*, qui Monaſterii *Sancti Quintini* Bellovacenſis primus Abbas fuit, & poſteà Epiſcopus Carnotenſis, de cujus doctrina & pietate ſat diximus in præcedenti Colloquio, de Viris Illuſtribus duodecimi ſæculi diſſerendo. Pro Canonicis Regularibus Ordinis Sancti Auguſtini Cœnobium *Sancti Victoris* ad muros Pariſienſes Regiâ munificentiâ ſæculo XII. excitavit *Ludovicus VI.* Galliarum Rex. Quæ Regalis Abbatia Caput celeberrimæ Congregationis ac plurimarum Abbatiarum, præſertim *Sanctæ Genovefæ*, in urbe Pariſienſi ſitæ, Parens fœcundiſſima fuit. Ex utraque Canonicorum Regularium Ordinis Sancti Auguſtini Abbatia, ſeu *Sancti Victoris*, & *Sanctæ Genovefæ*, in Galliis prodierunt Sanctimoniâ & doctrinâ inſignes Viri, quorum aliqui illuſtrium infulis dignitatum fuerunt in Eccleſia exornati. Celebres etiam duodecimo ſæculo extiterunt variæ Canonicorum Regularium Congregationes, præſertim *San-Rufiana*, ſic dicta ab Abbatia *Sancti Rufi* extra muros Avenionenſes, quæ hujus congregationis *San-Rufianæ* caput erat; Congregatio *Beati Petri de Honeſtis*, Congregatio Sancti Salvatoris apud Bononiam, *Lateranenſis*, & aliæ quædam. Novum Canonicorum Regularium Ordinem duodecimo ſæculo, hoc eſt, anno milleſimo centeſimo vigeſimo inſtituit *Sanctus Norbertus*, in Diœceſeos Laudunenſis loco, qui *Præmonſtratus* dicitur, quem ipſi *Bartholomæus* Epiſcopus Laudunenſis in Galliis conceſſit, ac naſcentem Ordinem fovit ac propagavit, quinque Monaſteriis in Diœceſi ſua conditis. *Sancti Norberti* inſtitutum approbavit *Calliſtus II.* Pontifex Maximus, *Honorius II.* confirmavit, & *Innocentius II. Lucius II. Eugenius II. Hadrianus IV. Alexander III. Lucius III. Urbanus III. Clemens III.* multis hunc Ordinem Privilegiis donârunt, quæ in Bibliotheca Præmonſtratenſi ſunt excuſa. Sancti Auguſtini Regulam ſectantur Canonici Regulares Præmonſtratenſes, & Conſtitutiones auſteras obſervant ex *Sancti Norberti*

berti diſciplina. De hoc Præmonſtratenſium Canonicorum Regularium Ordine *Herimannus*, qui hoc tempore vivebat, ex Monacho Laudunenſi Sancti Vincentii, factus poſteà Abbas Sancti Martini Tornacenſis, in *Hiſtoria Reſtaurationis Abbatiæ Sancti Martini Tornacenſis*, quæ extat Tomo XII. Spicilegii Dacheriani, quæ ſcribit: *Sic per Dei gratiam brevi tempore, profecit, ut nullum, præter Apoſtoles, videamus hodie tantum fructum in Eccleſia feciſſe. Nam cùm necdùm converſionis ejus trigeſimus annus ſit, jam ferè centum Monaſteria à ſequacibus ejus per diverſas Orbis partes conſtructa audivimus, ita ut etiam in Hieruſalem uſque Regula eorum ſervetur.* Sed de hujus celeberrimi Præmonſtratenſium Canonicorum Regularium Ordinis exordio ac propagatione plura legeſis apud *P. le Paige* in Bibliotheca Præmonſtratenſi, *Aubertum Miræum* in Chronico Præmonſtratenſi. Obiter tantùm dicam, *Sanctum Norbertum* & Canonicos Regulares Præmonſtratenſes ab eo inſtitutos non geſtâſſe olim, etiam in Choro, veſtem lineam, ſeu, ut vocant, *Superpelliceum*, ſed ſolùm Cappam albam, ut liquet ex multis depictis tabellis in Antiquis Præmonſtratenſium Abbatiis etiamnum aſſervatis, in quibus *Sanctus Norbertus* cum habitu albi coloris, cum Cappa alba, & cappucio ac cingulo ſuper ſcapulare ejuſdem coloris, abſque veſte linea, depingitur. Similem Sancti Norberti antiquam effigiem nullâ lineâ veſte induti exhibent Continuatores *Bollandi* in Actis Sanctorum Tomo I. menſis Junii. Unde hoc unum ſingulari obſervatione dignum colligit doctiſſimus *Mabillonius* in ſuo ſecundo ſcripto, quod Galli *Factum* vocant, ubi diſertè aſſerit, Dominicanos eſſe veros Canonicos Regulares, tum quia Domicant, non ſecus ac Præmonſtratenſes, qui ſunt veri Canonici Regulares, Cappam geſtant cum hoc ſolo diſcrimine, quod Dominicanorum Cappe nigra ſit, Præmonſtratenſium verò alba; Tum quia etiam Dominicani, perinde ac Præmonſtratenſes, ſectantur Regulam Sancti Auguſtini, quam *Sanctus Dominicus*, Canonicus Regularis, eorumque Inſtitutor, ipſis ſervandam propoſuit. Sed de hoc in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam ſæculi XIII. iterum redibit ſermo, præſertim in Colloquio ſexto, ubi datâ operâ agemus de inſtitutione Ordinis FF. Prædicatorum, & an Dominicani jure ac meritò dici poſſint Canonici Regulares? breviter inquiremus.

D. Sæpiùs audivi à viris eruditis, multos Equeſtres Ordines religioſos ſæculo duodecimo fuiſſe inſtitutos, quorum nomina, Officia, ac in Eccleſiam promerita cùm necdum ſatis exploratа habeam, ea à te in præſentia perdiſcere cupio.

M. Inter Equeſtres Ordines religioſos, qui XII. ſæculo inſtituti referuntur, celebriores fuerunt Ordo Hoſpitalariorum Sancti Joannis Hieroſolymitani, Ordo Militum Templi, ſeu Templariorum, Ordo Equitum Sancti Sepulchri, Ordo Sanctæ Mariæ Teutonicorum, Ordo de Calatrava, & Ordo S. Jacobi, quorum officia, & Eccleſiæ reddita obſequia paucis hìc expendemus. In primis, Equitum Hoſpitalariorum, ſeu *Sancti Joannis Hieroſolymitani* Ordinis Inſtitutio, ſicut narrant *Willelmus* Archiepiſcopus Tyrius lib. XVIII. *de Bello Sacro*, cap. V. & *Jacobus de Vitriaco* in Hiſtor. Hieroſolym. cap LXIV. in hunc modum anno MXCIX. initium habuit. *Amalphitani* (qui Normanni erant) cùm ſæpiùs merces peregrinas Hieroſolymam afferrent, Calypham Ægypti muneribus ſibi benevolum reddiderunt, & ab eo obtinuerunt, ut propè Eccleſiam ſepulchri Dominici Eccleſiam Latinorum conſtruerent, dictam poſteà Eccleſiam *Sanctæ Mariæ de Latina*, quia Abbatem & Monachos more Latinorum divina celebrantes Myſteria in ea ſtatuerunt. Illuc deinde certatim confluente, pietatis ergò, Peregrinorum multitudine, cùm tam Monaſterium illud, quàm Monaſterium *S. M. Magdalena* pro peregrinis mulieribus Latinis ab ipſis fundatum non ſufficerent ad excipiendos omnes pauperes & infirmos, prædictus Abbas & Monachi Xenodochium, ſeu Hoſpitale & Capellam in honorem *S. Joannis Eleemoſynarii* Patriarchæ Alexandrini in eodem loco conſtruxerunt. Poſtquàm verò Hieroſolyma à Chriſtianis capta fuit, *Gerardus*, qui diu de mandato Abbatis in prædicto Hoſpitali pauperibus inſervierat, adjunctis ſibi quibuſdam aliis, habitum regularem ſuſcepit, veſtibus ſuis albam Crucem exteriùs affigens. Hoc pacto Equitum Hoſpitalariorum Ordinem ſumpſiſſe initium aſſerunt duo illi laudati Scriptores *Willelmus* Archipræſul Tyrius, & *Jacobus de Vitriaco*. Verùm in hac narratione unum eſt, quòd jure meritò negant Equites Hieroſolymitani, qui appellantur *Equites Melitenſes*. Negant enim *Gerardum* dedicaſſe *Sancte Joanni Eleemoſynarie* Hoſpitale, quod Hieroſolymis ædificavit, affirmantque nullam unquàm in Ordine Eccleſiam in honorem Sancti Joannis Eleemoſynarii fuiſſe conſtructam, aut aliquod Feſtum de eo celebratum, ſed Sanctum *Joannem Baptiſtam* ſemper Ordinis Patronum agnitum, varia per annum Feſta ab antiquiſſimis temporibus de illo facta, ejuſque mentionem in votis ab Equitibus Hieroſolymitanis, quando profeſſionem emittunt, fieri ſolitis, ſemper habitam. Huic autem perpetuæ totius Ordinis *Sancti Joannis Hieroſolymitani* traditioni officere non debet teſtimonium *Willelmi* Archiepiſcopi Tyrii contrarium aſſerentis, quia certiſſimè conſtat prædictum *Willelmum* Equitibus Hieroſolymitanis parùm æquum fuiſſe, præſertim poſt diſſidia inter Clerum Hieroſolymitanum & eoſdem Equites exorta, quòd hi nimirùm ſe ab Epiſcoporum juriſdictione ſubtraxiſſent, & ab *Anaſtaſio IV.* Pontifice Maximo privilegium obtinuiſſent bonorum à ſe poſſeſſorum decimas eiſdem non ſolvendi. Fides itaque *Willelmo* Archiepiſcopo Tyrio adverſùs Equites Hieroſolymitanos adhibenda non eſt, explodendumque commentum, quod ex eo *Jacobus de Vitriaco*, multique Viri docti deſcripſerunt, ſcilicet Hieroſolymitanos Equites, poſtquàm divitiis abundârunt, ejurâſſe Patronum ſuum Sanctum *Joannem Eleemoſynarium*, & Sanctum *Joannem Baptiſtam* in ejus locum adoptâſſe. De rebus geſtis Equitum Hieroſolymitanorum (qui olim Rhodii, nunc Melitenſes dicuntur) legi poſſunt libri editi à *Pantaleone*, *Boſio*, *Boiſſate &c.*

Ordi-

Ordinis Militum Templi, ſeu Equitum Templariorum primi inſtitutores fuerunt duo Equites, *Hugo de Paganis*, & *Godifrides de Sancto Audomaro*, qui certum domicilium cùm necdùm haberent, *Balduines II.* Hieroſolymorum Rex locum in Palatio, quod ſecùs Templum Domini ad Auſtralem plagam ſitum erat, eis ad habitandum conceſſit anno MCXVIII. indemque *Fratres Militiæ Templi*, ſeu Templarii dicti ſunt, horum Inſtituti finis erat, vias publicas cuſtodire, fideles ab infidelibus, & peregrinantes ad loca ſacra Chriſtianos à Prædonum inſidiis, & Chriſtiani nominis hoſtium incurſibus defendere ac tutari. Novus illa Equitum Templariorum Ordo confirmatus eſt in Concilio Trecenſi in Galliis anno MCXXVII. celebrato, Præſide *Matthæo* Cardinali Epiſcopo Albanenſi, & Sedis Apoſtolicæ Legato, ipſisque tradita Regula, & præſcriptus albi coloris habitus, cui poſteà ſuper pallium Crucem rubeam attexi curavit *Eugenius III.* Papa anno MCXLVI. Floruit multos annos famâ celebris hic Templariorum Ordo, ſed tandem divitiis nimiùm locupletatus, in tot abuſus & vitia lapſus eſt, ut in Generali Concilio Viennenſi in Galliis anno MCCCXI. ſub *Clemente V.* Summo Pontifice habito fuerit ſuppreſſus, abolitus & extinctus, ſicut oſtendamus in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam decimi quarti Eccleſiæ ſæculi.

Huic Templariorum Ordini ſimilem alium militarem Ordinem, ſeu *Equitum Sanct. Sepulchri*, anno MCXX. inſtituit *Alphonſus VI.* Aragoniæ Rex, quibus ex officio incumbebat Chriſtianos in Aragonia à Mauris defendere, & ad Valentiæ, Murciæque Regna Mauris eripienda aditum pandere. Horum Equitum Sancti Sepulchri præſidio adjutus idem *Alphonſus* Aragoniæ Rex, celebrem victoriam de Saracenis ad *Penecadel* retulit, ſicut narrat *Ordericus* lib. 13. Hiſtor. Eccleſiaſt. ubi illos Equites Sancti Sepulchri, qui in hoc prælio magnam ſibi gloriam peperêre, appellat *Fratres de Palmis*, eò quòd, ut rectè explicat *Petrus de Marca* lib. 5. *Hiſtoria Bearniæ* cap. 21. iſti Equites Sancti Sepulchri pro Inſignibus *Palmam* elegiſſent. *Joannes Brez. Martinez* in Hiſtoria Sancti Joannis Pennatenſis lib. 5. cap. 24. optimè demonſtrat, hos Equites Sancti Sepulchri in variis Aragoniæ locis adversùs Infideles ab *Alphonſo VI.* Rege inſtitutos, planè diverſos fuiſſe à Templariis, de quibus nos ſermonem habuimus.

Ordinis Templariorum fœtus eſt ac propago *Ordo Beatæ Mariæ Teutonicorum*, cujus Inſtitutionem *Onuphrius* in Chronico cum anno MCXIX. copulavit. Sed obſervant viri eruditi, *Onuphrium* hac in re deceptum fuiſſe, illiusque Equitum Teutonicorum Ordinis inſtitutionem accuratiùs ab Interpolatore Chronici Aquicinctini referri ad annum MCXCI. ubi ſcribit: *Ordo Militum Teutonicorum inchoatur, quem anno* MCXCI. *Februarii die* XXII. *Cœleſtinus Papa*, hujus nominis III. *confirmavit. Primus hujus Ordinis Magiſter creatus fuit Henricus Walpot.* Ordo illa fuit fundatus à Teutonicis, ſeu Nobilibus Germanis, pro ſuſceptione pauperum peregrinorum, & infirmorum, qui ex Teutonica gente ſeu ex Germania erant oriundi. Hujus Ordinis Equites Cruces nigras albis chlamydibus intextas habebant, & militiæ ſolemni voto ſub patrocinio Dei-paræ Virginis ſeſe obſtringebant, indèque dictus illorum Ordo *Equitum Beatæ Mariæ Teutonicorum.* De origine Ordinis Teutonici, & rebus ab eo geſtis latè diſſerit *Petrus de Dusburg* Sacerdos Ordinis Teutonici in ſuo *Chronico Pruſſiæ*, quod publicavit anno MCCCXXVI. Legendus eſt etiam *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad an. MCXCII. ubi accuratè Ordinis Teutonici initia narrat. Addam hìc duntaxat, magno huic Ordini Equitum B. Mariæ Teutonicorum unitum poſteà fuiſſe alium militarem Ordinem *Gladiferorum*, qui in Livonia anno MCLXXXVI. ad debellandos Crucis inimicos fuerat inſtitutus, ſicut refert *Arnoldus* Abbas Lubecenſis in *Hiſtoria Slavorum* libro 7. cap. 8. & ſeq. Dicebantur autem iſtius Militaris Ordinis Equites *Gladiferi*, quia *profeſſionis ſuæ ſignum in forma gladii, quo pro Deo certabant, in ſuis veſtibus præferebant*, ſicut teſtatur idem *Arnoldus*. Denique in Hiſpania duodecimo ſæculo multi Ordines Militares, ſeu *Calatrava*, Sancti *Juliani de Peirero*, & Sancti *Jacobi*, ad defenſionem Chriſtianorum adversùs Saracenos fuerunt inſtituti. His Ordinibus Militaribus, quibus floret Hiſpania, antiquior eſt, teſte *Manrice* in Annalibus Ciſtercienſibus, Ordo *Calatrava*, quem *Beatus Raymundus* Abbas *Fiteriis*, quod eſt Ciſtercienſis Ordinis celebre Monaſterium in Navarra, unà cum *Didaco Velaſqui* Monacho, & quondam ſtrenuo in officio militari, & è juventute cum *Sanctio* Navarræ Rege enutrito, inſtituit anno milleſimo centeſimo quinquageſimo octavo, ſicut probat *Bollandus* in Commentario Hiſtorico de *Beato Raymundo* Abbate *Fiterii* ad diem 1. menſis Februarii. Hunc Ordinem fundavit *Beatus Raymundus*, ut Calatravam urbem, quæ in ſummo diſcrimine verſabatur, defenderet contra Saracenos, quorum impetus, ope *Joannis* Archiepiſcopi Toletani collecto exercitu, repreſſit, iiſque deinceps impugnandis condidit hunc novum Ordinem militum Calatravæ Inſtituti Ciſtercienſis, quem anno MCLXIV. *Alexander III.* Pontifex Maximus confirmavit ſuis litteris, quæ extant in libro *de Origine & Conſtitutionibus Ordinis Calatravæ.* Idem Pontifex *Alexander III.* approbavit anno MCLXXX. Ordinem militiæ Sancti Jacobi in Hiſpania inſtitutum ad defenſionem Chriſtianorum adversùs Saracenos, litteris datis anno decimo ſexto Pontificatûs ſui, in quibus gratulatur, quòd Nobiles quidam non ſolùm poſſeſſiones terrenas, ſed & corpora ſuadare in extrema quæque pericula pro Domino decreverunt, ſtatuitque, ut habeantur in ipſo Ordine, qui cælibem vitam ducant, *& ſint etiam, qui ad procreandam ſobolem, & incontinentiæ præcipitium evitandum, conjugibus ſuis utantur.* Sed de his Militaribus Religioſis Ordinibus, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo ad Chriſtianos à furore & incurſionibus infidelium liberandos inſtituti ſunt, hæc dicta ſufficiant. Si tamen plura de his ſcire deſideres, conſule *Aubertum Miræum*, & *P. Labbe* Societ. JEſu in *Originibus Ordinum Equeſtrium.* Legendus eſt etiam *Rades in Hiſtoria Ordinum militarium Hiſpaniæ.*

D. Audi-

Digitized by Google

D. Audivi nudinſtertius rem certè ſingularem de Ordine Religioſo in Gelliis duodecimo Eccleſiæ ſæculo, ſeu anno centeſimo ſupra milleſimum è Venerabili *Roberto de Arbriſello* fundato, qui appellatur *Ordo Fontis Ebraldi*, Gallicè *de Fontevraud*. Ajunt enim, *Robertum de Arbriſello* voluiſſe & ſtatuiſſe, ut Abbetiſſe *Fontis Ebraldi* eſſet totius Ordinis Meter, Caput, & Antiſtite non ſolùm Sanctimonialium, ſed etiem Monachorum, ita ut viri Religioſi ſua Abbatiſſæ obſequia exhibere, ejuſque regimini ſeſe ſingulari voto addicere teneantur. Id autem, ut candidè fatear, mirum omninò & inſolens mihi eſſe videtur. At enim, cùm Deus, ut legitur cap. 3. Geneſ. v. 16. dixerit mulieri: *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui*; quî ſodes, Ordo magis præpoſterus eſſe poteſt, quàm viros regimini ac imperio mulieris ſubditos eſſe? Hunc meum iteque, ſi placet, exime ſcrupulum, & oſtende, quid tu *de Roberto de Arbriſello*, & de Ordine *Fontis Ebraldi* ab ipſo fundato ſentias?

M. Sentio, *Robertum de Arbriſello*, Theologum Pariſienſem doctrinà & pietate clariſſimum, tam in vita, quàm in morte de Eccleſie optimè meritum eſſe. Fuit enim Summorum Pontificum, Legetorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Illuſtrium Scriptorum teſtimoniis & laudibus maximè celebratus, *Regibus; Epiſcopis, & Principibus, Clericis, & quibuslibet popularibus acceptus*, ſicut teſtatur *Baldricus* Dolenſis Epiſcopus coævus Author in ejus vita. At licèt *Robertus de Arbriſello* Eccleſiam univerſam ſanctitate ſua vivens & mortuus illuſtrârit, calumniam tamen peſſus eſt à *Roſcelino* hæretico & à quibuſdem æmulis, qui, ut Apoſtolico huic viro infamiæ notam inurere poſſent, ſiniſtros de eo rumores ſparſeruot, atque diabolicam calumniem de propudioſo illius inter mulieres accubitu, de Sanctimonielium cum viris permixtione, cujus fœditatem vegitibus infantium proditam fuiſſe dictitabant. comminiſci ec vulgere non erubuerunt improbi illi homines, quibus mens prave, & fallax lingua, & odia venenata & ſacrilega mendecie. His falſis rumoribus in *Robertum de Arbriſello* à malevolis temerè ſparſis deceptus eſt non ſolùm *Goffridus* Abbas Vindocinenſis, qui, licèt *Roberto* emicus eſſet, ad eum tamen, ſicut in ſuperiori Colloquio obſervavimus, ecrem ſcripſit epiſtolam, ſed etiem *Marbodus* Epiſcopus Redonenſis eumdem *Robertum de Arbriſello* multis de rebus, quibus offenſionem populis creere dicebatur, redarguit in epiſtola, quæ ſub ejus nomine circumfertur, eleganti quidem, ſed acriori ſtylo exarate; quamvis non deſint viri doctiſſimi, qui graviſſimis ducti conjecturis autumant, ejuſmodi epiſtolam non à *Marbodo* religioſiſſimo Redonenſi Epiſcopo ſcriptam fuiſſe, ſed vel à *Roſcelino* hæretico,. vel à quodam Clerico ſæculari ægrè ferente. quòd *Robertus de Arbriſello*, egregius Chriſti præco, in depravatos tum temporis Clericorum mores, in turpem Beneficiorum Eccleſiaſticorum nundinetionem, in ſacrilegas Presbyterorum cum concubinis copulas, & in elia id genus vitie his temporibus longè lateque ſerpentie Apoſtolico zelo inter concionandum inveheretur, banc contumelioſem epiſtolem ſcriptam ac vulgatam fuiſſe. Sed nec ea epiſtola, etiamſi à *Marbodo* Redonenſi Epiſcopo ſcripta fuiſſet, neque alia *Goffridi* Abbatis Vindocinenſis, ullo pecto ſanctitati *Roberti de Arbriſello* officere poſſunt. Primò, quia *Goffridus* Abbas Vindocinenſis, & *Marbodus* Epiſcopus Redonenſis hujuſmodi epiſtolas ſcripſerunt decepti falſis rumoribus ſparſis à Dieboli edminiſtris, quibus ſolemne eſt, eos præcipuè, qui fœminis ad ſanctiorem vitem informandis operam navant, alicujue turpitudinis infamie notare, ut continuò ſpernantur, & omnie, quæ antehàc ſeminârunt, ſalutaria conſilia penitùs abjiciantur. Eâ diabolicê erte impetitus eſt Sanctue *Hieronymus* caſtiſſimus Doctor, qui, ut homo parùm pudicus à multis traductus eſt, quòd Matronas, & Virgines quaſdam Romanas, pietate & ſacrerum litterarum ſtudio præſtantes, aſſiduè inviſeret, ut eas in vitæ Chriſtianæ perfectione dirigeret, ſicut ipſemet teſtatur in Epiſtola 99. ad *Aſellam*. Quid igitur mirom, ſi miniſtri Diaboli famam *Roberti de Arbriſello* fœminas ad ſanctiorem vivendi normem inſtituere ſategentis contumeliis felſiſque rumoribus lacerârint, quibus per malignorum obtrectetorum ore volitantibus decepti *Goffridus*, & *Marbodus* has ad *Robertum do Arbriſello* epiſtolas ſcripſerunt, non ut illum redarguerent, ſed potiùs ut de falſitate criminum, quæ à malignis detractoribus falſo ei impingebeotur, certiores ab ipſo fieri poſſent.

Præterea, quàm iniquo & melè affecto animo fama tam ſiniſtra *de Roberto de Arbriſello* ſparſa fuerit, meniſeſtò indicant tot encomia, quibus viri egregii & coætanei eum proſecuti ſunt. *Urbanus Secundus* prædicandi officium ei injunxit. *Paſchalis Secundus* eum eppellat *Magnæ Religionis virum, & Religionis ſtudiis indeſinenter inſiſtentem*. *Petrus* Pictavienſis Epiſcopus ait, eum eſſe *virum Apoſtolicum*, qui *tonitruo ſanctæ exhortationis plures tam viros, quam mulieres a ſæculari luxu revocavit*. Robertus de Monte vocat eum *virum aptum ad lucrandas animas & prædicandum verbum Dei*, & ut cæteros alios duodecimi ſæculi Scriptores prætermittem, qui eximias *Roberti de Arbriſello* dotes celebrant: *Willelmus Neubrigenſis* Scriptor Anglus, & Canonicus Regularis Ordinis Sancti Auguſtini, libro 1. Hiſtoriæ Angl. cap. 15. *Robertum de Arbriſello* impensè laudat, eumque doctrina & pietate parem facit cum duobus aliis Abbatibus, qui duodecimo ſæculo non modò litteris, ſed omnibus quoque virtutibus eminuerunt, videlicèt cum *B. Bernardo*, Fundatore Congregationis Tironenſis, & cum *B. Vitali*, qui Saviniecenſis Cœnobii in confinio Normanniæ, Aremoricæ & Cenomenorum anno MCXII. conditor fuit: *In tranſmarinis partibus, ſicut à majoribus accepi*, inquit Willelmus Neubrigenſis, *tres memorabiles viri uno tempore fuere. ſcilicet Robertus cognominatus de Arbuſculo, Bernardus, & Vitalis. Hi non ignobiliter eruditi & ſpiritu ferventes circuibant per caſtella & vicos, ſeminantesque ſecundùm Iſaiam ſuper omnes aquas, de converſione multorum fructus uberes colligebant, pio inter ſe placito conſtituto. Quòd Robertus quidem fœminarum communi labore ad meliora converſarum*

ſollicito-

ſollicitudinem gereret; Bernardus verò & Vitalis maribus providerent. Robertus itaque famoſiſſimum illud Monaſterium fœminarum de Fonte Ebraude conſtruxit, & regularibus diſciplinis informavit. Bernardus verò apud Tironiam, & Vitalis apud Savinsacum Monachis regulariter inſtitutis, ſuos quisque ab aliis per quaſdam Præceptorum proprietates diſtinxit. His momentis, & locupletiſſimis coævorum probatiſſimæ Fidei Scriptorum teſtimoniis, facilè *Robertus de Arbriſſello* vindicatur à calumniis, quibus eum inceſſere non puduit malevolos quoſdam & effrontes obtrectatores.

Quòd verò *Robertus de Arbriſſello* non ſolùm Sanctimoniales, ſed etiam Monachos Ordinis à ſe inſtituti imperio & regimini Abbatiſſæ ſubjecerit, ac ſingulari voto devinxerit, nemo eum juſtè carpere poteſt. Voluit quippè *Robertus de Arbriſſello* ſuum fundare Ordinem ſuper verbis Chriſti Domini in Cruce pendentis, dum Matri ſuæ dicebat: *Mulier, ecce filius tuus*; Diſcipulo verò Joanni: *Ecce, Mater tua*; ex qua hora *accepit eam Diſcipulus in ſua.* Sanè *Robertum de Arbriſſello* in Inſtitutione & Ordinis ſui regimine rem prorſus novam non tentâſſe probat ejuſdem Ordinis confirmatio, quam ipſe paucos poſt annos à Summis Pontificibus *Paſchale II.* & *Calliſto II.* obtinuit, promovente præſertim *Petro* Pictavienſi Epiſcopo, qui erat ei amiciſſimus, & in cujus Diœceſi Cœnobium Fontis Ebraldi ſitum erat. Romam ſiquidem profectus Epiſcopus ille Pictavienſis, & ſancti hujus Inſtituti fructus uberes declarans, facilè à Pontifice Romano ejus confirmationem protectionemque Romanæ Sedis *Roberto de Arbriſſello* impetravit. Præterquàm quòd placuiſſe DEO regimen iſtud in hoc Ordine Fontis Ebraldi *à Roberto de Arbriſſello* inſtitutum ſatis patet ex propagatione ejuſdem Ordinis, quem doodecimo ſæculo pro Dei voluntate ferè ad quatuor aut quinque millia Sanctimonialium jam excreviſſe teſtatur *Sugerius* Abbas San. Dionyſianus in epiſtola ad *Eugenium III.* Pontificem Maximum, quam *P. Sirmondus* edidit in Notis ad *Goffridi* Abbatis Vindocinenſis epiſtolas: *Tantum*, inquit Sugerius, *tanta Religionis locum, quem, cum in partibus illic in ſcholis eſſemus, noviter inceptum eſſe vidimus, & pro Dei voluntate ferè uſque ad quatuor aut quinque millia Sanctimonialium jam excreviſſe audimus, & gaudemus.* Omnes Epiſcopi rogabant *Robertum de Arbriſſello*, ut novi Ordinis Monaſteria ſuis in Diœceſibus conderet. Reges & Principes novas domos beneficiis augebant. In Angliam & Hiſpaniam penetrabant novi Inſtituti Religioſæ Coloniæ, ibique, *tota ſæculi voluptate caſtrata, in Dei ſervebant obſequio*, ſicut ſcribit *Willelmus Malmesburienſis*, qui XII. ſæculo vivebat, libro 5. *de Geſtis Regum Angl.* Ex ea itaque Fontebraldenſis Ordinis confirmatione facta à Summis Pontificibus, & ex ejuſdem propagatione, quam Epiſcopi Reges ac Principes omni ſtudio promovere ſategerunt, falſi convincuntur omnes calumniæ, quibus nebulones quidam Venerabilis *Roberti de Arbriſſello* nomen infuſcare; regimen, quod in ſuo Ordine inſtituit, improbare; ſummam, quæ de Sanctimonialium ejuſdem Ordinis caſtitate & Sanctimonia apud bonos omnes erat, opinionem imminuere atque labefactare moliti ſunt. Verùm *Roberti de Arbriſſello*, & Fontebraldenſis Ordinis ab eo fundati ſanctitas longè latèque nota & maximis præconiis celebrata, putidis illis calumniis ſuperior extitit, fecitque Deus, ut *Robertus de Arbriſſello* triumpharet de omnibus illis æmulis, quos ipſi virtutum ſplendor, populorum ad ejus conciones incredibilis concurſus, ferventiſſimus in vitiis reprehendendis zelus, juge vitæ ſeverioris ſtudium, novi Ordinis Inſtitutio, mulierum ad vitam religioſam converſio, & ſumma apud Eccleſiæ ſæculique Principes gratia & auctoritas pepererunt. Plura de virtutibus *Roberti de Arbriſſello* legeſis apud *Baldricum* Dolenſem in Aremorica Epiſcopum, & apud Anonymum Fontis Ebraldi Monachum coævum, qui ejus vitam ſcripſerunt. Utramq; *Roberti de Arbriſſello* Vitam edidit *Bollandus* inter Acta Sanctorum menſis Februarii ad diem XXV. & in Commentario ad eamdem Vitam prævio varia ejuſdem Venerabilis Fundatoris Ordinis Fontis Ebraldi collegit elogia, quæ *P. Joannes à Manu Firma* Fontebraldenſis Monachus congeſſit, & inſeruit in Diſſertatione duplici *de Epiſtola contra B. Robertum de Arbriſſello conficta.*

D. Nihil aliud, opinor, tibi occurrit dicendum de Religioſis Ordinibus, aliiſque piis Fundationibus, quæ ſæculo duodecimo originem habuerunt.

M. Ad ſæculum duodecimum referenda etiam eſt fundatio *Beguinarum*, quas nonnulli tradunt, à *Sancta Bagga*, Pippini Landenſis filia, Sanctæ *Gertrudis* ſorore, nomen & originem accepiſſe. Sed id gratis & ſolâ nominis ſimilitudine innixi aſſerunt. Contra verò, Beguinarum inſtitutionem Auctores coævi & ſuppares acceptam referunt *Lamberto* pio Leodienſi Sacerdoti, qui anno milleſimo centeſimo ſeptoageſimo florebat, ut videre eſt apud *Chapeavillum* lib. 2. *Epiſcoporum Leodienſium*, pag. 118. *Ægidius* quoque Monachus Aureæ Vallis in Epiſcopis Leodienſibus cap. 52. hanc Beguinarum Inſtitutionem eidem *Lamberto* adſcribit: *Suſcitavit Deus Spiritum Sancti cujuſdam Sacerdotis viri religioſi, qui Lambertus le Begues, quia balbus erat, de Sancto Chriſtophoro dicebatur, cujus cognomine mulieres & puellæ, quæ caſtè vivere proponunt, Beguines Gallicè cognominantur, quia ipſe primus extitit, qui eis præmium caſtitatis verbo & exemplo prædicavit.* In Concilio Viennenſi in Galliis ſub *Clemente V.* Pontifice Maximo anno MCCCXI. celebrato Beguinæ, quòd per Germaniam falſa ſpargerent dogmata, damnatæ ſunt, & abolitum earum Inſtitutum. Sed, ut obſervat Continuator *Nangii* ad annum MCCCXVI. *Non obſtante condemnatione ſtatus earum, proceſſu temporis convaluerunt; cùm longe melius ſit eas ſic eſſe, quam laxatis habenis in ſæculi pompis & vanitatibus evagari; inter ipſas enim ſunt multæ bonæ, & religioſæ perſonæ, & inter ipſas exercentur opera pietatis.* Quamvis igitur *Clemens V.* in Concilio Viennenſi Beguinarum ſtatum reprobaverit, permiſit tamen *Joannes XXII.* lib. 3. Extravagan. Commun. Cap. *Ratio.* de religioſis domibus, ut mulieres, quæ nec ſunt culpabiles nec ſuſpectæ, ſub habitu

Beguinarum viverent, immò, exſtant, teſte *Spondano* in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum MCCCXI. in Formulario literarum Apoſtolicarum *Marini Eboli*, qui ſub *Innocentio IV.* & deinceps vixit, diverſa Pontificum Diplomata in favorem Beguinarum, quæ in Germania & Belgio magno numero pullularunt, pro earum conſervatione à moleſtiis tam Clericorum, quàm Laicorum, de quibus etiam latè diſſerit *Petrus Coëns* Canonicus Antverpienſis in ſua Diſquiſitione Hiſtorica *de Origine Beguinarum* an. MDCXXIX. editâ. Durat adhuc Beguinarum Inſtitutum tàm in Belgio, quàm in Diœceſi Leodienſi, & quæ illud profitentur, poſſunt ad nuptias tranſvolare. Superſunt etiam adhuc in Belgio aliqua Beguardorum, qui in eodem Concilio Viennenſi ſuppreſſi fuerunt, Monaſteria. Sed de Beguinis, & *Beguardis*, qui etiam *Fratricelli* dicebantur, & de eorum erroribus in Concilio Gen. Viennenſi proſcriptis opportuniùs diſſeremus in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam XIV. ſæculi.

D. Doctrinam, & Diſciplinam tam Eccleſiaſticam, quàm Monaſticam, quæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo viguit, probè nunc perſpectam habeo; at ſubiit animum difficultas circa doctrinam moralem iſtius ſæculi, quam ex depravatis populi Clericorumque moribus valdè corruptam fuiſſe ſuſpicor. Tunc enim, ut ſæpiùs obſervâſti, Laici in Cœno vitiorum hærebant, Eccleſiaſticas facultates ac decimas uſurpabant, in Eccleſias dominabantur, vel potiùs tyrannidem exercebant, uſuris, rapinis, incendiis, privatis bellis, inceſtis nuptiis, aliiſque id genus vitiis erant implicati. Sed, quod gravius eſt, ſicut populus, ita Sacerdos. Beneficiorum Eccleſiaſticorum nundinatio, ſacrilegæ Presbyterorum cum concubinis copulæ, Bonorum Eccleſiaſticorum diſſipatio, pluralitas Beneficiorum, avaritia Clericorum, qui *ſua quærebant, non quæ JEſu Chriſti*, hæc, inquam, vitia his temporibus longè latèque in Clero ſerpebant. Dicebat autem mihi nuperrimè vir quidam ſeverioris doctrinæ iſtam morum corruptelam inductam fuiſſe à Theologis Scholaſticis duodecimi ſæculi, qui argutis quibuſdam rationibus plus æquo indulgentes legem Dei emollire, &, relictâ regiâ Sanctorum Patrum viâ, avitam Chriſtianæ moralis doctrinæ integritatem labefactare cœperunt. Dicas igitur, amabo, an revera Theologi Scholaſtici duodecimi ſæculi doctrinæ Moralis puritatem novis, laxiſque opinionibus corruperint?

M. Doctrinam Moralem Chriſtianam à Theologis Scholaſticis duodecimi ſæculi fuiſſe corruptam, merum commentum eſt, & immanis calumnia, quæ ipſorum libris, qui adhuc ſuperſunt, manifeſtò falſi convincitur. Nullum quippè in eorum Operibus offendes veſtigium earum laxitatum, quas molliores quidam poſteriorum temporum Caſuiſtæ excogitârunt. Quamvis igitur tàm Clericorum, quàm Laicorum mores fuerint duodecimo Eccleſiæ ſæculo haud parùm corrupti, Moralis tamen Chriſtiana doctrina pura & illibata permanſit, & ad ejus integritatem conſervandam Summi Pontifices, Concilia, Patres, & Theologi Scholaſtici duodecimi ſæculi omnes ſuas curas, vigilias, & labores contulerunt, ſicut facili negotio intelliges ex ea, quam hic attexam, Synopſi Doctrinæ Moralis Chriſtianæ, quæ eo ſæculo in Eccleſia viguit.

Et primò, prolixior quidem eſſem, ſi hìc proferre ac ſigillatim expendere vellem omnes Canones, quos Summi Pontifices, & Concilia variis in locis convocata ad compeſcendas graſſantes duodecimo Eccleſiæ ſæculo morum corruptelas condiderunt. Satis erit præcipua ab his ſancita Decreta referre, ex quibus certò conſtabit. Summos Pontifices & Concilia nihil antiquius duodecimo Eccleſiæ ſæculo habuiſſe, quàm ut Chriſtianæ Moralis doctrinæ puritatem ſartam tectam conſervarent. Serpebat latiſſimè duodecimo ſæculo uſura, hanc labem Concilium Lateranenſe Generale tertium ſub *Alexandro III.* Summo Pontifice Ann. MCLXXIX. celebratum penitùs exterminavit, omneſque Uſurarios graviſſimis pœnis addixit Canone vigeſimo quinto his verbis: *Quia in omnibus ferè locis crimen uſurarum ita inolevit, ut multi, aliis negotiis prætermiſſis, quaſi licitè uſuras exerceant, & qualiter utriuſque Teſtamenti pagina condemnetur, nequaquam attendant; ideo conſtituimus, ut uſurarii manifeſti nec ad communionem admittantur altaris, nec ad Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, ſepulturam. Sed nec eorum oblationem quiſquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ, & ea, quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium ſui Epiſcopi ſatisfaciat, & ab Officii ſui maneat executione ſuſpenſus.*

Simonia impunè graſſabatur in Clero, & Monaſteria invaſerat; hanc gliſcentem peſtem radicitùs exſtirpavit idem Concilium Lateranenſe III. Canone VII. ubi contra Simoniacos hæc ſtatuit; *Cùm in Eccleſiæ corpore omnia debeant in charitate tractari, & quod gratis receptum eſt, gratis impendi, horribile nimis eſt, quod in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro Epiſcopis, vel Abbatibus, ſeu quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in Sede, ſeu introducendis Presbyteris in Eccleſiam, necnon pro ſepulturis & exequiis mortuorum & benedictionibus nubentium, ſeu aliis Sacramentis, aliquid exigatur, & ille, qui indiget, non poſſit iſta percipere, niſi manum implere curaverit largitori. —— Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis ad Sedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedicendis, ſeu etiam aliis Sacramentis aliquid exigatur, diſtrictiùs inhibemus.* Et Canone decimo ſancit idem Concilium, ut *Monachi non pretio recipiantur in Monaſterio, non peculium permittantur habere. —— Si quis autem exactus pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros Ordines non aſcendat, is autem, qui receperit, officii ſui privatione mulctetur. Si verò peculium habuerit, niſi ei ab Abbate pro injuncta ei fuerit adminiſtratione permiſſum, a Communione removeatur altaris. Et qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat ſepulturam.* Verùm, quia plures erant, qui uſuram & Simoniam, aliaſque morum corruptelas ſibi licere autumabant, quod progreſſu, ac diuturnitate temporis invaluiſſent, altaſque radices egiſſent; hanc falſam opinionem convellunt

vellunt Patres ejuſdem Concilii Lateranenſis tertii Canone ſeptimo his verbis; *Putant plures ex hoc ſibi licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur, non ſatis, quia cupiditate cœcati ſunt, attendentes, quòd tanto graviora ſunt crimina, quantò diutiùs animam infelicem tenuerint alligatam.* Graviter etiam *Petrus Cantor*, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo florebat, in ſua Summa Morali, quæ *Breviarium* dicitur, capit eos, qui morum corruptelas conſuetudine, & errantium multitudine roboratas ſibi licitas eſſe exiſtimabant. *Non minùs peccas*, inquit, *quia cum multis, ſed magis peccas; nec minùs ardebis, quia cum pluribus. Qui poſt multitudinem, vel Prælatum excuſari à peccato credunt, ſimiles ſunt Pilato lavanti manus ſuas, & dicenti: Mundus ſum à ſanguine hujus; non Danieli, qui ait: Sanguinem innocentem condemnâſti; Viri Juda, redite ad judicium.*

Sed proſequamur alia præcipua Capita doctrinæ Moralis duodecimi Eccleſiæ ſæculi. Bonorum Eccleſiaſticorum Clericos eſſe diſpenſatores dumtaxàt, non dominos, doctrina erat omnium Eccleſiæ Doctorum duodecimi ſæculi conſenſu probata. Ità docuit Sanctus *Bernardus* Epiſtola 2. ad *Fulconem* data, ubi hæc habet: *Conceditur ergò tibi, ut, ſi benè deſervis, de altario vivas, non autem, ut de altario luxurieris, ut de altario ſuperbias, ut indè compares tibi frœna aurea, ſellas depictas, calcaria deargentata, varia griſeáque pellicea à collo & manibus ornatu purpureo diverſificata. Denique, quidquid præter neceſſarium victum ad ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt.* Et in Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum inquit: *Clamant nudi, clamant famelici, noſtrum eſt, quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur, quod inaniter expenditis, — duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos ſpoliando perimitis.* Sancto Bernardo ſuccinunt duo inſignes ejuſdem ſæculi duodecimi Viri, *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus, & *Petrus Bleſenſis*, quorum primus in Sermone habito in Concilio Turonenſi ſic effatur: *Poſſumus licitè divitias poſſidere, ſi tamen nos non reputaverimus dominos, ſed miniſtros: Si intellexerimus, patrimonium pauperum eſſe patrimonium Chriſti, ſi proventibus Eccleſiæ, ſi pauperum neceſſitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos ratio manifeſta convincet, ſi res alienas, invitis dominis, præſumpſerimus arbitrio contrectare.* De redditnum Eccleſiaſticorum diſpenſatione per Epiſcopum facienda ſic in Epiſtola XX. loquitur *Petrus Bleſenſis*: *Beneficiorum, quæ pauperibus conferuntur, menſura debet eſſe immenſitas. Non militibus, ſed pauperibus erogare patrimonium Crucifixi, cujus ipſe non dominus, ſed tutor eſt, ut miſereatur & commodet ad uſus egentium, tanquàm teſtamentarius diſpenſator:* Ex quibus teſtimoniis certiſſimè liquet, hanc fuiſſe doctrinam Moralem duodecimi Eccleſiæ ſæculi, Clericos non habere dominium in redditus Eccleſiaſticos honeſtæ eorum ſuſtentationi ſuperſtites, ſed quidquid ultrà victum & veſtitum eis ſupereſt, in pauperum ſubſidium cedere debere.

Polygamiam ſpiritualem, ſeu beneficiorum pluralitatem Concilia, & Patres duodecimi ſæculi diſtrictè prohibuerunt. Sufficiat hìc referre Canonem decimum tertium Concilii Lateranenſis ſub *Alexandro III.* Pontifice Maximo celebrati, qui his verbis exprimitur: *Quia non nulli modum avaritia non ponentes, Dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales contra ſacrorum Canonum Inſtituta nituntur acquirere; ita ut, cùm unum Officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vindicent plurimorum: ne id de cætero fiat, diſtrictiùs inhibemus. Cùm igitur Eccleſiaſ, vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſe ipſam valeat exercere; quòd ſi aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra Sanctos Canones recepit, amittat; & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.* In hoc Canone XIII. ſicut & in ſequenti XIV. Patres Concilii Lateranenſis III. exhibent multiplicem deformitatem, quam habet Beneficiorum pluralitas. Primò, quòd quis unius officium vix implere poteſt, plurium ſtipendia ſibi vindicet. Secundò, quòd Officium Sacrum, propter quod Beneficium Eccleſiaſticum inſtitutum eſt, reſidentiam poſtulet Miniſtri Eccleſiaſtici; reſidere autem in pluribus Eccleſiis Beneficarius haud poteſt. Tertiò, quòd juſtitiam diſtributivam lædat plurium Beneficiorum in unam perſonam coacervatio, ex quibus plurium Clericorum virtute & litteris conſpicuorum poſſet inopia ſublevari. Quartò, quia Beneficiorum pluralitas fovet ambitionem & cupiditatem, diſſolutioniſque & vagationis cauſam, unde *certum continet periculum animarum*, ùt dicunt Patres ejuſdem Concilii Lateranenſis III. Canone XIV. Meritò itaque *Petrus Bleſenſis*, Scriptor duodecimi ſæculi, in caput 1. *Job* perſtringit Clericos, qui, non utilitatis Eccleſiæ & ſalutis animarum, ſed ſuæ dumtaxàt ambitionis & cupiditatis habitâ ratione, plura Beneficia poſſident. *Plerique ſunt*, inquit, *qui non dicam animarum, de quibus reſpondere tenentur in die tremendi judicii, ſed vix Eccleſiarum ſuarum numerum cognoverunt. Adjungunt Eccleſiam Eccleſiæ, Præbendam Præbendæ, domum domui, agrum agro. De talibus dicit Iſaias, Væ, qui conjungitis domum ad domum &c. Clerici, qui nihil poſſidere debuerant, præſumunt omnia poſſidere; non laborant, non arant, non ſeminant, non ædificant, non navigant, neque pugnant, & ut verbo Pſalmiſtæ utamur, in labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideòque tenuit eos ſuperbia, &c. Certè, qui cum hominibus temporaliter non flagellabuntur, æterna ſunt cum dæmonibus flagella paſſuri.*

Poſtremò, ut, brevitatis ergò, alia quam plurima prætermittam purioris Moralis doctrinæ ſaluberrima documenta, quæ in Operibus Patrum & Scriptorum Eccleſiaſticorum duodecimi ſæculi paſſim leguntur de inimicorum dilectione, de eleemoſyna pauperibus eroganda, de charitate erga proximum, de vera cordis contritione, de ſincera pœnitentia agenda, de jugi cupiditatum caſtigatione, & de ſedula mandatorum DEI obſervatione; His, inquam, miſſis purioris Moralis Chriſtianæ præceptis, obiter tantummodò obſervabo,

ſervabo, doctrinam, quæ ad veram & ſtabilem Cordis in Deum converſionem, neceſſitatem amoris DEI ſuper omnia dilecti admittit, fuiſſe pervulgatam apud Sanctos Patres, & Scriptores Eccleſiaſticos duodecimi ſæculi. Unum inſtar omnium laudabo Sanctum *Bernardum*, qui in Epiſtola XI. ad *Guigonem* Priorem Carthuſienſem diſertè docet, ſolam charitatem legem eſſe, quæ convertit animas: *Nec timor*, inquit, *nec amor privatus convertit animam. Mutant interdùm vultum vel actum, affectum nunquàm. Facit quidem etiam ſervus non nunquàm opus Dei, ſed quia non ſpontè, in ſua adhuc duritia permanere convincitur. Facit & mercenarius, ſed quia non gratis, propria trahi cupiditate cognoſcitur. Porrò ubi proprietas, ibi ſingularitas, ibi angulus; ubi verò angulus, ibi ſine dubio ſordes, ſive rubigo. Sit itaque ſervo ſuo ſua lex timor ipſe, quo conſtringitur: Sit mercenario ſua cupiditas, qua ipſe arctatur, quandò ab ipſa tentatur, abſtractus & illectus. Sed harum nulla aut ſine macula eſt, aut animas convertere poteſt. Charitas verò convertit animas, quas facit & voluntarias.* Hactenùs mellifluus ille Doctor & præſtantiſſimum ſæculi duodecimi decus & ornamentum.

D. In momentoſo ſalutis meæ negotio puriori doctrinæ Morali Chriſtianæ mordicùs adhærebo, nec probabiles ſequar hominum opiniones, ſed viam ſimplicem, anguſtam, & arduam, juxta conſilium *Lactantii Firmiani*, quem, te ſuaſore, identidèm lego, & cujus lectione magnoperè delector. Hanc autem viam *Lactantius*, Cicero Chriſtianus, libro VI. *Divinarum Inſtitutionum* cap. 7. & 8. depingit aureis verbis: *Hæc autem via, quæ eſt veritatis & ſapientiæ, & virtutis & juſtitiæ, quarum omnium fons unus eſt, una ſedes, & ſimplex eſt, quòd paribus animis, ſummâque concordia unum ſequamur & colamus Deum: & anguſta, quoniam paucioribus virtus data eſt: & ardua, quoniam ad bonum, quod ſummum atque ſublime eſt, niſi cum ſumma difficultate ac labore non poteſt perveniri. —— Errant ergò velut in mari magno, nec quò ferantur intelligunt, qui nec viam cernunt, nec ducem ſequuntur ullum. Eâdem namque ratione hanc vitæ viam quæri oportet, quâ in alto iter navibus quæritur, quæ niſi aliquod cæli lumen obſervent, incertis curſibus vagantur. Quiſquis autem rectum iter vitæ tenere nititur, non terram debet aſpicere, ſed Cælum, & ut apertiùs loquar, non hominem ſequi debet, ſed Deum: non his terreſtribus ſimulachris, ſed Deo ſervire cæleſti: non ad corpus referre omnia, ſed ad mentem: non huic vitæ dare operam, ſed æternæ. Itaque ſi oculos in cælum ſemper intendas, & ſolem, quà oritur, obſerves, eumque habeas vitæ, quaſi navigii ducem, ſua ſponte in viam pedes dirigentur, & illud cæleſte lumen, quod ſanis mentibus multò clariùs ſole eſt, quàm hic, quem carne mortali videmus, ſic reget, ſic gubernabit, ut ad ſummum ſapientiæ virtutiſque portum ſine ullo errore perducat. Suſcipienda igitur Dei lex eſt, quæ nos ad hoc iter dirigat, illa ſancta, illa cæleſtis &c.* Ad hanc tutiſſimam vitæ humanæ Regulam, quam ſuppeditat *Lactantius*, mores meos exigere pro viribus ſatagam, & omnes vias incertas, dubias ac periculoſas ſollicitè declinans, ſæpiùs cum Vate Regio Pſalm. XVI. v. 4. dicam Deo Optimo Maximo: *Ut non loquatur os meum opera hominum, propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras.*

Finis Tomi Quarti.

A01 1469695